

ఓం.

ప ర మా త్మ నే న మ :

ఆంధ్రదేశమునకును, ఆంధ్రభాషకును, ఆంధ్రులకును, ఆంధ్రపరిచితులకును, స్వభాష, పరభాషలు, నేర్పినను, నేజుకున్నను, సర్వలకును, సర్వలలో లీనమైన సర్వేశ్వరునకును, సర్వజ్ఞానప్రబోధకరమగు యీ ఆంధ్రవేదములను భక్తిపురస్కరముగా సమర్పణ మొనర్చుచున్నాము.

* * *

ఋ గ్వే ద కృ తి.

గుంటూరుజిల్లా బాపట్ల తాలూకా మంత్రేనవారిపాలెము కాపురస్థులును, అసహాయోద్యమ కాలమున గ్రామోద్యోగమును త్యజించి సత్యాగ్రహముతో కఠినశిక్ష ననుభవించినవారును, తనతండ్రి బాపిరాజుగారి జ్ఞాపకార్థము “ఋగ్వేద” ప్రచురణకై అయిదువేల రిపించుచున్న త్యాగ, దానశీలురగు శ్రీయుత మంత్రేన సుబ్బరాజుగారికి “ఋగ్వేదము” కృతి నిచ్చుచున్నాము.

* * *

మా ల వీ యా జీ మ హా దా శీ ర్వ చ న ము .

“వేదవేదాంగములను, ఉపనిషత్తులను ఆంధ్రభాషలోనికి అనువదించి ప్రకటించుటకు తాముచేయుకృషి ఎంతయు ఎన్నదగియున్నది. పరమేశ్వరుడు ఈ కార్యమునందు తమకు సాఫల్యము ప్రసాదించుగాక!”

భ వ దీ య ,

(సం.) మ ద న మో హ న మా ల వీ య

౨౫—౪—౪౦.

ప్రకాశకుల తొలి పలుకు.

—:—:—

౧౯౧౪ లో బొంబాయిలో “ఋగ్వేదము”ను అంగ్లములోనికిని, మహా రాష్ట్రములోనికిని భాషాంతరీకరించి ప్రకటించుచుండిరి. గుంటూరులో నూతనోద్యమ మొదలు ప్రారంభమైనది. అది ప్రస్తుత ఉత్తర దక్షిణ భారతముల మొదలగు స్నేహితులము వేదముల నాల్గింటిని ఆంధ్రభాషలోనికి అనువదించవలెనని తలంచినది. కాని అప్పుడే ఐరోపా మహాసంగ్రామము ప్రారంభమగుటచేతను, బళ్ళారిలోని ప్రముఖులుకొందరు ఆంధ్రానువాదము ఆరంభించిరి తెలియుటచేతను మేము విరమించితిమి. బళ్ళారివారివని కొంతవరకుజరిగి ఆగిపోయెను. యుద్ధము నాలుగేండ్లు సాగెను. అది ముగిసినవిషయ దీనినిసాగింప మరల సంకల్పముకలిగెను. గుంటూరునుండి భావపురికి (బాపట్ల) పోవు న్యాయస్థానముతో పోయి అచట యీ కార్యమును నిర్వహింపవచ్చునని ఆశకలిగెను. ఆ సమయముననే పూజనీయులగు మహాత్మ గాంధీ గారు మోహన వేణుగోనముపూరించి దేశీయమహాజనసభతో పాటు భారతజాతినంతను స్వాతంత్ర్య సమరరంగమున కాకర్నించెను. అంతటితో రెండవ సంకల్పము వీగిపోయెను. అసహాయోద్యమ తీవ్రప్రచారము సాగుచుండగనే బ్రాహ్మణ, బ్రాహ్మణేతర అసమానత్వమును తొలగించుటకు వేదవేదాంగములను ఆంధ్రీకరించి ఆంధ్రులకెల్లరకు హస్తగతమొనర్చుట భావ్యమని తెలుపుచుంటిమి. కాని ఆసమయమున సహాయమొనర్చుటకు పూనిన ఒకానొక స్నేహితుని పవిత్ర సంకల్పము దురదృష్టవశమున కొనసాగదయ్యె. సాయమొనర్తుమనిన మరియొకరు అకాలమృత్యు వాతబడిరి. స్వాతంత్ర్యోద్యమము నిమోక్షతస్థాయిలలో నడుచు చుండెను. ఇంతలో వినయాశ్రమమును శ్రీముఖ సం॥ మార్గశిర బహుళ సప్తమి స్థిరవాసరమున (౨౩-౧౨-౩౩) మహాత్ములు ప్రారంభించిరి. ఆంధ్రవేదానువాదము ఆశ్రమోద్దేశములలో నొకటియై వరలుచుండెను. సత్యాగ్రహ సిద్ధాంతములోని సర్వధర్మ సమానత్వమును ముఖ్యసూత్రమునకు సర్వమత గ్రంథములకు సమానభక్తి

గౌరవములతో స్వభాషలో సమరూర్పి సమన్వయమునర్పి సదాచరణతో ప్రవర్తిల్లజేయుట పరచుకర్తవ్యముగా ప్రత్యక్షమయ్యెను. తదుద్దేశ్యముతో ఆర్య, జాధ, క్రైస్తవ, మహమ్మదీయముతోఽంగముల నాంధ్రీకరించుటకు పూనితిమి. జారుత్పన్థ, కన్ఘ్యూషియన్ ప్రవర్తల ప్రబోధగ్రంథములనుగూడ ఆంధ్రీకరింపదలచితిమి. పశుధర్మమునుండి దైవధర్మమునకు పరిణామమగుచున్న మానవకోటి నుపదరింప యుగయుగాంతరముల పరమేశ్వరుడు ప్రసాదించిన మహాప్రబోధములను సర్వజనములభముగా లభింపజేయుట, విశ్వసం దేశమని యాశీయుయ్యెను.

మతములలోనికెల్ల ఆది ఆర్యమతము. ఆర్యధర్మమునకు వేదముమూలము. వేదములు షడంగములతో సహా ప్రకటించుట జ్ఞానవిజ్ఞానములకు సాధనమార్గము. “ఆంధ్రావని మోక్షమున్ బొరయ” ఆంధ్రవాఙ్మయము పరిపూర్ణతనొంద, ఆంధ్రుల జ్ఞానవైరాగ్యములు సర్వతోముఖవ్యాప్తిపొంద, లోకోద్భవమునకు కారణభూతుడైన పరమేశ్వరునుండి వెలువడిన ఋగ్యజుసానినూధర్మవేదంబుల తదంగ సమేతంబుగా సుబోధకమగు కైలిలో యచువదించి ఆంధ్రవేదంబులు”గా ఆంధ్రలోకంబునకు లభింపజేయుట పరచుకర్తవ్యము. ఇట్లు మనోవీధిలో తాండవమాడుచున్న భావపరం పరలకు కాలపరిణామముబట్టి కార్యరూపమొందు కాలము సంఘటిల్లెను. ఒకానొక స్నేహితుని వాగ్దత్తము అనలంబనమయ్యెను. చిరకాల స్నేహితులును, సంపన్న గృహస్థులును, అగు శ్రీయుత ఆలపాటి దేవయ్యగారు యజుర్వేద శాఖలలో నొకదానికి పూనుకొని తరచుమారుడు వెంకటకృష్ణయ్యగారిద్వారా ౨౩-౧ ౨-౩౭ శేషీన జరుపబడిన వార్షికోత్సవమపుడు చదివించిన ధనము కార్యోపక్రమణకు తోడ్పడెను. తాతలనాటినుండి మాకుటుంబమునకు పోషకులుగానున్న శ్రీ రామారాజమూడారగు శ్రీరామేశ్వరరావు వెంకటరామగ్రీవరావుబహుమారుగారు గత ముగ్ధోటిపకాదశినాడు తమతల్లి శ్రీరాజా రాజలక్ష్మయమ్మ బహదూరుగారి జ్ఞాపకార్థమై శుక్లయజుర్వేదమునకై యిచ్చిన సనదుమరింతప్రోత్సాహమొనర్చెను. ఆశ్రమ రాజపోషకుడు శ్రీయుతమద్ది వెంకటరంగయ్యగారు సాచువేదమును భరించనకుంట్లుట

సంతోషప్రదమయ్యెను. బాల్యస్నేహితుడు శ్రీయుతమంత్రేన సుబ్బరాజుగారు తనతండ్రి జ్ఞాపకార్థమై ఋగ్వేదభారమును వహించి కార్యలోపము రాకుండ క్షించె. అధర్వ వేదమును పూనుకొన్న ఒకానొక స్నేహితుని కృషి ఈ కార్యమునకి తోడ్పడ నున్నది. అనాదిగా ఈ వేదమంత్రములను పండితవర్యులు భద్రపరచియున్నారు. అందునిగూఢములైన భావపరంపరలు పండితపామరుల కెల్ల సులభముగా బోధపడు నట్లు మధురమైన శైలిలో తేలికయైన పదములగూర్చి ఆంధ్రానువాదము నిర్వహించుచున్నది. వేదవిమర్శకుల భావములును, ప్రకాశకుల స్వంతభావములును ప్రత్యేక సంపుటము లలో తెలుపబడును. కరుణామయుని అపారమైన అనుగ్రహముచేతనే సనాతనమైన పండితులు యీ అనువాదమునకు పూనుకొనిరి. ఋగ్వేదమును సాప్రసిద్ధసంస్కృతాంధ్రపండితులును, సంస్కర్తలును, పురాణవాచస్పతి బిరుదాంకితులును నగు బ్రహ్మశ్రీ బంకువల్లె మల్లయ్యశాస్త్రిగారు ఆంధ్రీకరించియున్నారు. నామ, అధర్వ వేదములను వారే అనువదించుదురు. సాహిత్యశిరోవణి ప్రహ్లాదశ్రీరామవరపు కృష్ణ మూర్తి శాస్త్రిగారు కృష్ణయజుర్వేదమును వదించిరి. శుక్ల యజుర్వేదమును గూడ అనువదించుదురు.

ఆంధ్రవేదప్రకటనకు అనివార్యములైన చోటతప్ప స్వదేశవస్తువులనే వాడ చున్నాము. యధాకాలమగుటచేత వస్తువుల ధరలు పెరుగుటయు, వస్తువులు సులభ ముగా లభింపకుండుటయు కొంత ఆటంకమును కల్పించుచున్నవి మూడేండ్లనుండి మురియుచున్న ప్రకటన అంతరాయములచే అష్టపిప్పటికి ఆలస్యమగుచుండెను. కాని పరుచూరు ప్రాంతవాసులు మా ఆలస్యమునకు జంకక, మా వాయిదాను నిరసింపక, వేలకొలదిగా ధనమిచ్చి ఆదరాభిమానములతో తోడ్పట్టచేతనే ఈపని యిప్పటికి సాధ్యమైనది. ఆంధ్రవేదములు సంపూర్ణమగునదికి కొన్నియేడ్లుపట్టును. ఆంధ్రులందరును, ఆరంభశూరులుగాక సుస్థిరసమగ్గ, తాపమాముఖ ఈ కార్యక్రమమునకు తోడ్పడుదురుగాక యని ఆశించుచున్నాము.

మొదటి ఐరోపామహాసంగ్రామమునకు పూర్వము తలపెట్టిన కార్యము,
రెండవ సంగ్రామకాలమున కార్యరూపము నొందుట కరుణామయుని కార్యశీలయే
గదా !

విక్రమపైశాఖ పూర్ణిమ, } ఇట్లు,
మంగళవారము ౨౧-౫-౪౦. } గొల్ల పూడి సీతారామశాస్త్రి.

ఉ పో ధా త ము .

—(♦)—

ఋగ్వేదము, (శుక్ల - కృష్ణ) యజుర్వేదము, సామవేదము, అధర్వవేదము నని నాల్గువేదములు. యజుర్వేదము వచనశైలి, తక్కినవి పద్యశైలిలో నున్నవి. ప్రతివేదము సంహిత, బ్రాహ్మణము, అని రెండువిధములు. అన్నిటిలోను బ్రాహ్మణములు వచనశైలిలు. సంహితలలో దేవతాప్రార్థనలు, మఱికొన్ని ప్రకృతివైచిత్ర్య వర్ణనములుకలవు. సామవేదము గేయము, తక్కినవి పాఠ్యములు.

బ్రాహ్మణములలో యాగముల విధులు, నిషేధములునుగలవు. అధర్వవేదమున మానవుఁడు తాను ప్రపంచమునఁగోరెడు సమస్తమయిన కోర్కెలను నాధించు జపపఠామాదులుగలవు. తదితర వేదములందు స్వర్గాదిపారలౌకిక ఫలములు విశేషించి కలవు. ఐహికములును గలవు. అందు వ్యవసాయము, గోరక్ష, శత్రువుల నెదిరించుట మొదలగు విషయములు పదేపదే వణింపఁబడినవి.

ప్రస్తుతము మేము తెనిగించినవి సంహితలుమాత్రమే. మున్నుండు బ్రాహ్మణములుగూడ దెలిగింతుము.

వేదము ప్రాచీనగీర్వాణభాషలోనున్నది. దాని భాష్యములు సంస్కృత భాషలోనున్నవి. నిరుక్తమును వేదపదనిఘంటువును యాస్కముని సంస్కృతభాషలోనే వ్రాసినాడు. దానింబట్టియే వ్యాఖ్యాతలు వేదమున కర్థమువ్రాసినారు. ఉవ్వటుడు, మహీధరుఁడు, శ్రీ విద్యారణ్యస్వామియు భాష్యములు వ్రాసినారు. విద్యారణ్యభాష్యమే యన్నిటిలో విపులము. శుక్లయజుర్వేదమునకు మాత్రమే ఉవ్వటభాష్యము ననుసరించితిమి. తక్కిన యన్నిటియర్థమునకు విద్యారణ్యభాష్యమునే అనుసరించినారము. అందు మాన్వంత యజిప్రాయములు రవ్వంతయును సూచించినై నలేదు. ఆ యాస్క-ఞ్జాక్క-కృపదమున కనేకార్థములు వ్రాసినాఁడు. భాష్యకర్తలుకూడ దానింబట్టి “యద్వా అధవా” ఇత్యాదిగా ననేకములర్థములు వ్రాసినారు. దానింబట్టి వారు వేదార్థమిదేమని నిర్ణయింప శక్యముకానట్టులూహింపవచ్చును. ఒకర్థమునే నిర్ణయించితే వికల్పములు వ్రాసియుండరు. కావున బుద్ధిమంతులు ఇంకొక యర్థమునుగూడఁ జెప్పవలెనున్నది. దయానందసరస్వతి, తిల్క్

పండితుడు, మాకుముల్లరు మొదలగు ప్రాచ్యప్రతీచ్య నవీనపండితులు తమతమ యర్థములు భిన్నభిన్నములుగాఁ గొన్నివ్రాసిరి. వాటిని, మాస్వంతయభిప్రాయమును, చివరసంపుటమునందే ప్రకటింతుము.

ఋగ్వేదమున విభాగము రెండువిధములు, ఒకటి-పదిమండలములు, మండలములలో అంతభాగములు అనువాకములు, వాటిలో సూక్తిములు, అందులో మంత్రములు, మంత్రమునకే ఋక్నిపేరు.

రెండవది. అష్టకములెనిమిది, అందధ్యాయములు, అందువర్గములు. నర్తములనుపయోగములని వదలివేసితిమి.

ఋక్కులకు వరుస సంఖ్యనిచ్చితిమి.

( ) ఇందువ్రాసిన గ్రంథముమూలమున లేదనియు సంవర్ధానుసారము భాష్యకర్తలు సంధించినది యనియు తెలియనగును. మఱియు తాత్పర్యవివరణములునుగలవు. దం॥ ఇది దండ్యాన్వయమని తా. అంటే తాత్పర్యమని యెఱుంగనగును.

పాఠకమహాశయలారా! నిత్యములైన ప్రకృతిచిత్రములు వేదమందుఁగలవు. వేదమనఁగా జ్ఞానము, అపొగ్గ పేయమును, పదముల అనుపూర్విఋషులు రచించినది కావచ్చును అందలి తాత్పర్యము మాత్రమనాది. కనుకనే యపొగ్గపేయము. ప్రకృతిని బలురీతుల వర్ణించును. ఇందు గొన్నిగూఢారములు కలవు. అశ్వ = సూర్యుడు, గో = మేఘములోని యుగము, హవిస్సు = ఆవిరి, సోమరసము = పచ్చిపస్తువులలోని రసము దేవ = సూర్యకిరణములు, ఆ రసమును ఆవి గ్రహించుట యజ్ఞము, ఈయర్థములును నిరుక్తముననున్నవే. ఇట్టి యర్థవిశేషములు, చివరసంపుట మందే చూపుదుము. ఇప్పుడే యేలచూపలేదంటే, ఒకయర్థము సమగ్ర గ్రంథమునకుఁ దెలిసినతర్వాత నర్థాంతరము లాయాప్రకరణాది సామగ్రింబట్టి బుద్ధిమంతులకు వివర్జింప వీలుచిక్కునని.

వేదార్థము యొక్క యుపయోగము.

మంత్రముల యర్థమును గుర్తించుచునే కర్మలాచరింపవలెను. అప్పుడే కర్మ ఫలము కలుగును. అని పూర్వులసిద్ధాంతము. అందుకనే గీర్వాణభాషకు సంస్కృత తార్థము భాష్యకర్తలు వ్రాసిరి- అష్టటికి సంస్కృతము కర్మలుచేయువారికెల్లను

జెలియించుచుండెను. రానురాను సంస్కృతము నెఱుగనివారు ఇప్పటికి నూటికి దొంబది మంది కలరు. నూటికి డెబ్బదిమంది కర్మలయదాన క్తి కలవారే, వారికి అర్థమెట్లు తెలియనగును? సంస్కృత గ్రంథములు పాఠములు చెప్పినప్పుడు ప్రారంభ విద్యార్థులకు గురువులు స్వభావలోనే అర్థము చెప్పుచున్నారుకదా! ఆ సంస్కృత భాష్యములలోని వేదార్థముకూడ దేశ భాషలోనే చెప్పవలసియున్నది.

మఱియుఁ గర్మలాచరించి తే వచ్చుఫలము ఆమంత్యార్థము నెఱింగినవానికిఁ గూడ వచ్చునని “యఉచై న దేవం వేద”= ఎవఁడు దీనినిట్లు తెలిసికొనునో అని శ్రుతియుగలదు. ఇది యిట్లుండ;

వేదము తెలిగించుట కవసరమేమివచ్చె? అని కొందఱు ప్రశ్నింతురు. ఇది వరకు మీఁదవివరించినదేయవసరమని ఉత్తరము కనఁబడుచున్నను ప్రత్యేకించి మరలఁ జెప్పుచున్నాను.

1. పలుజాతీయములయిన యితర భాషాగ్రంథములు తెలిగించుచున్నట్లే భారతీయుల మతమునకుఁ బ్రధానమయిన వేదమును తెలిగించుట ఆద్రుల విజ్ఞానాభివృద్ధి కననగును.

2. తెలుగునఁ బురాణేతిహాసములు చదువువారలకు ఆ కథలమూలములు కల వేదముల యర్థము నెఱుఁగుట అత్యవసరము.

3. ప్రాచీనదేశపరిస్థితి, అప్పటివారి యాచారములు వర్తనములు జెలిసినచో నాచారవర్తనముల పరివర్తనకాలమగు నిపుడు హేయోపాదేయములు గ్రహించుట సులభము.

4. ధర్మనిర్ణయగ్రంథముల ప్రామాణ్య నిర్ణయము. వివిధదేశాచార మతాచార సమన్వయకల యీ శతాబ్దమున స్వమత పరిజ్ఞాన సాకల్యము స్వమత క్షేమంకరము.

5. ఆంధ్రలోకమున జిజ్ఞాసయుగలదు. ఎట్లన- గతయేబది సంవత్సరముల నుండి ఆంధ్రులలో ముగ్గురు నల్వరు వేదమునకు ఆంధ్రానువాద మారంభించి కొద్ది

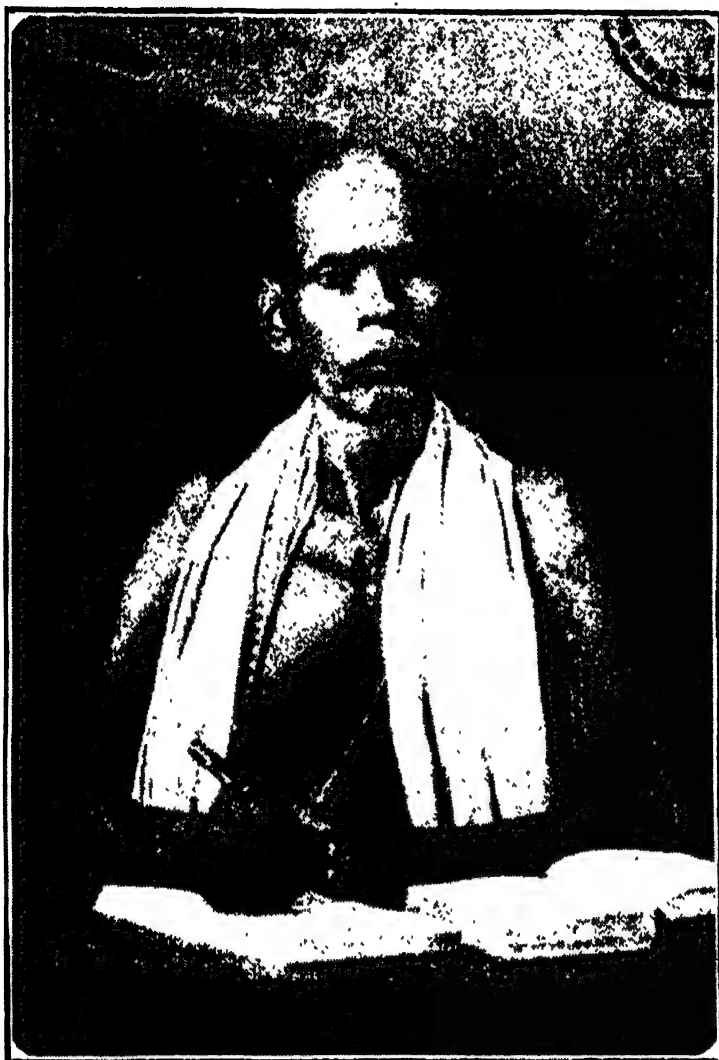
లోనే విధిస్తున్నట్లు నట్లు వారిగ్రంథములు చెప్పుచున్నవి గంజాంమండలవాసు లొకరు పద్యరూపమున ఋగ్వేదము తెనిగించిరి. అంతకుముందే శ్రీ బసవచార్యులవారి యాంధ్రగ్రంథమున ననేక శ్లోకముల యర్థములు, వానిచర్చలును గలవు. ముఖ్యముగా వివిధమత సామరస్యమునకై న యేకేశ్వరారాధనమే యీ వేదమున గలదు. కూలం కషముగాఁ జూడక కొందఱు వేదములలో అనేక దేవతలు చెప్పబడినవి అని అన్నారు కాని యీ ఋగ్వేద ప్రధమ మండలము నూటయరుది నాల్గవసూక్తమున నలువదియావ మంత్రమున- “ఏకంసద్వి ప్రాబహుభావదాతిః” వరుణ మిత్ర, వాయు, ఇత్యాది దేవతలంజెప్పి ఒకేవస్తువును విభ్రాలు పలువిధములుగాఁ బలుకు చున్నారు అని యున్నది. ఇట్టివనేకములు కలవు.

6. ఇంకొకటిచెప్పి ముగింతును. భూతభవిష్యత్తులంగూడ గోచరించుకొన్న మంత్రద్రష్టుల పలుకులలోనుండి దేశకాల పరిస్థితుల గమనించిన బుద్ధిమంతులు, సంస్కృతమురానివారు, ఆంధ్రవేదముచదివి కొత్తవిశేషములంగూడఁ గనిపెట్టఁ గలరు. కనుక మాయుద్యమము సాధ్యము, సఫలము.

ఇట్లు,

జంకుపల్లె మల్లయ్య శాస్త్రి.

20-11-20

ఋక్సామాధర్వవేద అనువాదకర్తలు :
శ్రీ బంకువల్లె మల్లయ్యశాస్త్రిగారు

యజుర్వేద అనువాద కర్తలు :

వ్యాకరణ శిరోమణి

శ్రీరామవరపు కృష్ణమూర్తి శాస్త్రిగారు

ఋగ్వేద ప్రచురణకై తమతండ్రి బాపిరాజుగారి జ్ఞాపకార్థము
రూ ౧౦౦౦/-లు అర్పించిన దాతలు
శ్రీ మంత్రేన సుబ్బరాజుగారు
మంత్రేనవారిష్టాలెం.

శుక్లయజుర్వేద ప్రచురణకై తమతల్లి శ్రీరాజా రాజ లక్ష్మయమ్మ బహదూరుగారి
 జ్ఞాపకార్థము రు ౨౫౦౦/-లు అర్పించిన దాతలు
 శ్రీరాజా మాణిక్యరావు మొకట హయగ్రీవరావు బహద్దరు
 జమీందారుగారు రాచూరు.

కృష్ణయజుర్వేద ప్రచురణకై శ్రీబాలాకృష్ణరస్వామి శ్రీకృష్ణార్థం రు.౨౫౦౦/-లు
అర్పించిన దాతలు

శ్రీ ఆలపాటి దేవయ్య గారు,
గోవాడ.

సామవేదప్రచురణకై తమతల్లి లక్ష్మీదేవమ్మగారి జ్ఞాపకార్థమైన ౨౫౦౦/-లు
అర్పించిన వాళ్ళలు

శ్రీ మద్ది వెంకట రంగయ్య గారు,
గుంటూరు.

చింత్ర వేదములు.

ప్రథమాష్టకము
 ప్రథమాధ్యాయము

 సూము

 ప్రథమమండలము
 ప్రథమానువాకము

(ఋషి-విశ్వామిత్ర పుత్రుడగు మధుచ్ఛన్దనుడు; దేవత-అగ్ని ఛందస్సు-గాయత్రి.)

ఋక్- ౧. అగ్నిమీళే స్రవోహితం । యజస్య దేవమృత్విజమ్
 హోతారం రత్నధాతమమ్ ॥

పురోహితునివలె యజ్ఞమును నడిపించువాడును (దేవతలను) పిలుచుకొని వచ్చువాడును, ఋత్విజుడై (యజ్ఞమును సాధించువాడును) రత్నములను (యజ్ఞఫలములను) ధరించువాడునగు నగ్నిదేవుని స్తుతించుచున్నాను.

౨. అగ్నిః పూర్వేభి ఋషిభిశ్చో నూతనైరుత । సదేవా ఏహవక్షతి ॥

అగ్ని పూర్వపులచేతను, మఱియునూతనపులచేతను స్తుతింపఁదగినవాడు. అతఁడు దేవతలను ఈ యజ్ఞమువద్దకుఁ దీసికొని వచ్చుచున్నాడు.

౩. అగ్నినారయి మశ్వవ త్పోషమేవ దివేదివే । యశసం వీరవత్తమమ్ ॥

ఆయగ్నిచేతనే (యజమానుడు) ధనమును బొందుచున్నాడు. ప్రతిదినమును తప్పక పుష్టిని బొందుచున్నాడు. కీర్తిని, వీరులైన పుత్రభృత్యులను బొందుచున్నాడు.

౪. అగ్నేయం యజ్ఞ మధ్వరం విశ్వతః పరిభారసి । స ఇదేవేమ గచ్ఛతి ॥

ఓయగ్నే! ఏయజ్ఞమును నీవు అన్నివిధములను బాధలేనిదానిగాఁ బరిపాలించుచున్నావో ఆయజ్ఞమే దేవతలను జెందుచున్నది.

౧. అగ్నిర్హోతా కవిక్రతు సుత్యశ్చిత్ర శ్రవస్తమః । నేవోదేవేభిరాగమత్ ॥

దం॥ హోమమును సంపాదించువాడను, విశేషజ్ఞానవంతుడను, సత్యము పలుకు వాడను, పలువిధములకీర్తి కలవాడను అగు అగ్ని దేవుడు దేవతలతోఁగూడ (ఈయ జ్ఞమునకు) వచ్చుఁగాక!

౨. యదంగదాశుషే త్వమగ్నే భద్రంకరిష్యసి । తవేతత్సత్యమంగిరః ॥

దం॥ ఓయగ్ని! నీవు హవిస్సులనిచ్చు యజమానునకు నేక శ్రాణమును (పశుపుత్రాభి వృష్ణి) కలిగించుచున్నావో అది నీ కశ్రాణమునకే యగును. సత్యము. (అనగా యజమానుడభివృద్ధిగానున్నచో మరల మరల యజ్ఞము లొనర్చునని తాత్పర్యము.)

౩. ఉసత్వాగ్నే దివేదివే దోషావస్తరియావయామ్ । సమోభరంత ఏనుసి ॥

దం॥ ఓయగ్ని! ప్రతిదినమును రాత్రింబవళ్ళి మనస్సుతో నీన్న సమనకరించు మేము నీసమీపమునకు నచ్చుచున్నాము.

౪. రాజంతమధ్వరాణాం । గోపామృతస్యదీదనమ్ । వృహస్పతి స్వేదిమే ॥

దం॥ ప్రతాపించువాడను, పింసారపితమగు యజ్ఞములను గావడవాడను, కర్మములను మాటిమాటికింగనపఱచువాడను, తనగృహమందఁ (యజ్ఞశాలలో) వృహస్పతి నొన్న నోయగ్ని! మనస్సుతో సమీపించుచున్నాము.

౫. సహజితేనూనవేగ్నేనూపాయనోభవ । సహస్వానాన్వసయే ॥

దం॥ ఓయగ్ని! కొమారుని కొలకు దండ్రవలె నీవు మా కొఱకు శుభమునుగూర్చు యజ్ఞము మాపేలుకొఱకై ప్రయత్నించువాడవును గమ్ము.

౨ వ సూక్తము.

* (ఋషి-మధుచ్ఛ్రుండు దేవతలు ౧-2 వాయువు ౪-౬ ఇంద్రవాయువులు.
2-౮ మిత్రావరుణులు. ఇంద్రస్స-గాయత్రి.)

౧౦. వాయవా¹హి¹ దశ¹తే¹మే¹సో¹నూ¹ అరం¹కృ¹తాః¹ । తే¹హ¹పా¹హి¹శ్రు¹ధీ¹హ¹వమ్¹॥

దం॥ దశ¹నీ¹యు¹డ¹వయిన¹ (సో¹గనయిన¹) ఓ¹వా¹యు¹వా! ఈ¹యజ్ఞ¹ము¹దరికి¹గమ్ము¹. నీ¹కొ¹ అ¹కీ¹సో¹మము¹లు అ¹లంకరిం¹పఁబడియున్నవి. వాటిని పానము చేయుము. మా¹పిలుపు¹ వి¹ను¹ము.

౧౧. వాయ¹ ఉ¹కే¹భీ¹జ¹రం¹ తే¹త్వా¹మ¹చ్ఛా¹జరి¹తారః¹ । సు¹తే¹సో¹మా¹అ¹హ¹ర్వి¹దః¹ ॥

దం॥ యజ్ఞ¹ము¹నెఱింగి¹ స్తు¹తిం¹చు¹ బు¹త్వి¹జు¹లు సో¹మము¹ను¹ సి¹ద్ధము¹చేసి¹ చక్కగా¹ ఋ¹గ్వే¹దము¹త్రము¹లతో¹ నిన్ను¹ స్తు¹తిం¹చుచున్నారు.

౧౨. వాయో¹త¹వప్¹వృం¹చ¹తీ¹ధే¹నా¹జి¹గా¹తి¹దా¹శు¹షే¹ । ఉ¹రూ¹చీ¹సో¹మ¹వీ¹తయే¹ ॥

దం॥ ఓ¹వా¹యా! యజమా¹నుల¹నద్దకు¹ బో¹వు¹నదియు, సో¹మగు¹ణము¹ను¹ వర్జిం¹చునని¹ యునగు¹ నీ¹వాక్కు¹ సో¹మపానము¹ కొ¹టకు¹ (యజమా¹నుని¹ సమీ¹పము¹నకు¹) బో¹వు¹చున్నది.

౧౩. ఇంద్ర¹వా¹యా¹ ఇ¹మే¹సు¹తా¹ ఉ¹ప్ర¹ప్రయో¹భి¹రా¹గతమ్¹ । ఇంద¹వో¹వా¹ము¹శంతి¹హి¹ ॥

దం॥ ఓ¹యింద్ర¹వా¹యపు¹లారా! (మీ¹కొ¹టకు¹) ఈ¹సో¹మము¹లను¹ సి¹ద్ధపఱచితిమి. (మా¹ కీ¹వలసిన¹ అన్నము¹లతో¹ మీ¹రు మా¹సమీ¹పము¹నకు¹ రండు. సో¹మము¹లు మీ¹రాకను¹ గో¹రుచున్నవి, (మీ¹రు సో¹మము¹లద్రా¹వుమని¹ తా॥)

౧౪. వాయవింద్ర¹శ్చ¹ చే¹తఖః¹ సు¹తా¹నాం¹వా¹జినీ¹వసూ¹ । తా¹వా¹యా¹తము¹ప్ర¹వత్¹

దం॥ ఓ¹వా¹యావా! ఇంద్ర¹డు¹డా! మీ¹రిద్దఱు¹ను¹ అన్నము¹లతో¹ గూడినవారై¹ సో¹మము¹లు సి¹ద్ధమయినవని¹ గు¹రై¹టుంగు¹డు. అట్టి¹మీ¹రు శీ¹ఘము¹గా మా¹సమీ¹పము¹నకు¹రండు

౧౫. వాయవింద్ర¹శ్చ¹సు¹న్వత¹ ఆ¹యా¹తము¹పనిష్కృ¹తమ్¹ । మ¹క్షి¹త్వా¹ధి¹యా¹శశా¹ ॥

దం॥ వాయూ! ఇంద్రా! సో¹మము¹సంపా¹దించిన¹ (యజమా¹నుని¹) యొక్క¹ సంస్కరించినట్టి¹ సో¹మము¹నకు¹రండు. పురుషగూ¹పము¹లతో¹ మీ¹రిద్దఱు¹ వచ్చినంతలో¹ ఈ¹ కర్మ¹చేత¹ సంస్కారము¹ శీ¹ఘము¹గా సంపన్నమగును. (పూర్తి¹యగునని¹ తా॥) సత్యము.

౧౬. మిత్రంహువేపూతదక్షం ఎణంచరిశాదసమ్ | ధియం ఘృతాచీంసాధంతా ||

దం|| పవిత్రమగు బలముకలవాడగు మిత్రుని, శత్రువులను హింసించునట్టివరుణుని, వర్షమునుగురిపించు పనిని సాధించువారిని సేనుబలించుచున్నాను.

౧౭. ఋతేనమిత్రావరుణావృతా వృధావృతస్పృశా | క్రతుంబృహంతేమాశాధే ||

దం|| ఓమిత్రావరుణలారా! వర్షమును గురిపించువారును, ఉదకమును వహించియున్నవారునగు మీరిద్దఱును యజ్ఞ ఫలముతో (అనగా ఫలములనిచ్చుటకనితా) గొప్పదగు నీయజ్ఞ మునకు రండు.

౧౮. కవీనోమిత్రావరుణాతువిజాతాఉరుక్యూ | దక్షందధాతేలపసమ్ ||

దం|| మేధావంతులును, బహుమందికఃపకార మొనర్చువారును, గొప్పనివాసములుకల వారును అగు మిత్రావరుణులు మాబలమును, కర్మనుబోపింతురుగాక!

3 వ సూక్తము.

(ఋషి-మధుచ్ఛన్దకుఁడు; ౧-3 అశ్వినీదేవతలు; ౪-౬. ఇంద్రుఁడు; 2-౯ విశ్వేదేవతలు; ౧౦-౧౨ సరస్వతీదేవత, ఛందస్సు-గాయత్రీ.)

౧౯. అశ్వినాయుద్వరీరిషోద్రవత్పాణీశుభస్వతీ | పురుభువాచసస్యతమ్ ||

దం|| (హవిస్సులనందఁకొనుటకు) తత్తరపడు చేతులుకలిగి శుభకర్మలను బహుళించు వారును, విశాలమైన భుజములుకలవారునగు నోయశ్వినీదేవతలారా! అస్సములను గోరుదురుగాక!

౨౦. అశ్వినాపురుదంససాసరాశవీరయాధియా | ధిష్ఠ్యావనతంగిరః ||

దం|| హుకర్మలుకలవారును, నాయకులను, బుద్ధిమంతులనగు అశ్వినీదేవతల్లిఱును, అడ్డులేని యాదరబుద్ధితో మాచేయుస్తుతులను అంగీకరింతురుగాక.

౨౧. దస్రాయవాకవః సుతానాసత్యావృక్తబర్హిషః || ఆయాతంరుద్రవర్హీ ||

దం|| కోసి తెచ్చిపరచిన బర్హిస్సులమీఁదనుంచి మీనిమిత్తముగా మేమభివహించినసోమ రసమును స్వీకరించుటకు సత్యవంతులును, వీరమాగ్న మనలంబించిన వారునగు నోయశ్వినలారా! ఈ మాయజ్ఞమునకు రండు.

మం ౧. అను - ౩. బు గ్వే ౫ ము.

౨౨. ఇ యాహిచిగ్రభానోసుతాఇమేత్వాయవః || అశ్వభిస్తనాపూతాపః ||

దం॥ ఓచిత్రమైనకాంతులుగల యిందా! నిత్యపవిత్రములును, మూకొరకై బుల్బిజుల వ్రేళ్లతో గిలకొట్టబడినవియు, నగుసోమరసములివిగో! ఇచటికిరమ్ము.

౨౩. ఇంద్రాయాహిథియేషితోవిప్రజాతస్సతానతః | ఉపబ్రహ్మణివాఘతః

దం॥ ఓయిందా! అభివవించిన సోమములుగల బుల్బిజుడొనర్చు మంత్రరూపమున స్తవములను బొందుటకు మాబుద్ధిచేతఁ బ్రేరేపింపఁబడి నవాడనై బ్రాహ్మణులచే స్తుతింపఁబడు వాడవునయి యిచటికిరమ్ము.

౨౪. ఇంద్రాయాహితుతుజాన ఉపబ్రహ్మణిహరివః | సుతే దధిష్ఠనశ్చసః॥

దం॥ ఇంద్రా! హరియను అశ్వములతోఁగూడిన వాడనై త్వరగల్గిస్తుతులనంపఁకొనుటకుఁ రమ్ము. యజ్ఞమందభివవించిన సోమఃసూపసుయిన యన్నమును దీసికొమ్ము.

౨౫. ఓమాసశ్చర్షణీ ధ్వతోవిశ్వేదేవాస ఆగత | దాశ్వాంసో దాశుషస్సతమ్॥

దం॥ రక్షకులును, మనుష్యులఁబోషించువారును, (యజ్ఞ)ఫలమునిచ్చువారును, ఆసునో యశ్వినులారా! హవిస్సులనిచ్చు యజమానుని సోమములను గూర్చిరండు.

౨౬. విశ్వేదేవాసో ఆపురః సుతమాగంత తుష్టయః | ఉప్రసాదవస్వసరాణి॥

దం॥ సూర్యకిరణములు పగల్గనుగూర్చి యెంతత్వరగావచ్చునో యంతత్వరతోవస్వమును గలిగించు విశ్వేదేవతలు (యజమానుని) సోమమునుగూర్చి పత్తిబుగాక.

౨౭. విశ్వేదేవాసో అస్త్రిధవహీ మాయాసో అద్రుహః | మేధంజుగుంత వహ్నయః॥

దం॥ ఆయురహితులును, సర్వవ్యాపకులును, దోహములేసివారును, (ధనాదులను) నహించువారునగు విశ్వేదేవతలు హవిస్సులను బొందుదురుగాక.

౨౮. పావకాన సురస్వతీ వాజేభిర్వాజినీవతీ | యజ్ఞంవష్ట ధియాసనుః॥

దం॥ పవిత్రతనుగలిగించునట్టియు అన్నమును గర్జలను చేయించునదియు, ధనములకును త్రమునుగదియు, నగుసరస్వతి హవీరూపమయిన యన్నములతోఁగూడిన మాయజ్ఞమును గోగునుగాక.

౨౯. చోదయి^१ సు^२తా^३నాం^४ చేత^५తీ^६ సుమ^७తీ^८నామ్^९ | యజ్ఞ^{१౦}ంద^{१౧}ధే^{१౨} సర^{१౩}స్వ^{१౪}తి॥

దం॥ సత్యప్రియవ్యాఘ్రములను గలిగించునదియు, శుభకర్మలనుజేయు బుద్ధిని గలిగించు నట్టిసరస్వతి యాయజ్ఞమును ధరించుచున్నది. (ఈరెండునుసదీహపసరస్వతివర్ణనలుకావు.)

౩౦. మహో^१అణ్^२ స్సర^३స్వ^४తి ప్ర^५చేత^६యతి^७కేతు^८నా^९ | ధియో^{१౦}విశ్వా^{१౧}విరా^{१౨}జతి॥

దం॥ (ప్రవాహహూప) కర్మచేతగొప్ప నీటినిగలిగించునదియు, (కర్మలుసేయువారికి) సమస్తబుద్ధులను బ్రకాశింపజేయునదియు నగుచుసరస్వతి విరాజిల్లుచున్నది.

(ఇదిసదీహప సరస్వతివర్ణన) (౧వ అనువాకములో ౨సూక్తములు.)

ఇట్లు ప్రథమమండలమున మొదటియనువాకము ॥శ్రీ॥

—:—:—

అనువాకము. ౨.

సూక్తము. ౪.

(ఋషి-మనుచ్యుడు; దేవత-ఇంద్రుడు; ధందవు-గాఢత్రయ)

౩౧. సు^१హవ^२శ్రు^३త్తు^४ మూ^५తయే^६ సు^७హు^८మి^९వ గో^{१౦}దు^{१౧}హే^{१౨} | జా^{१౩}హూ^{१౪}చు^{१౫} సి^{१౬}న్య^{१౭}వి^{१౮}ద్య^{१౯}వి॥

దం॥ మంచిపాలిచ్చుగోవును బాలుపిడుకుటకు (పాలుదీయువాడు) పిలచునది మంచి గూపముగల కర్మలను జేయునట్టి యింద్రుని మారక్షణకొఱకు మేము ప్రతిదినమును బిలుచుచున్నాము.

౩౨. ఉ^१ప^२స^३స్వ^४నా^५గ^६హే^७ సో^८మ^९స్య^{१౦}సో^{१౧}మ^{१౨}పా^{१౩}పి^{१౪}బ | గో^{१౫}దా^{१౬}ఇ^{१౭}దే^{१౮}వ^{१౯}తో^{౨౦}మ^{౨౧}దః॥

దం॥ సోమపానముచేయు నోయింద్రా! మాయజ్ఞములవద్దకురమ్ము సోమముచు ద్రావుము, నీసంతోషము (మాకు) తప్పక గోవుల నిచ్చును.

౩౩. అ^१థా^२తే^३ల^४ంత^५మా^६నాం^७ వి^८ద్యా^९మ^{౧౦}ను^{౧౧}మ^{౧౨}తీ^{౧౩}నామ్^{౧౪} | మా^{౧౫}నో^{౧౬} అ^{౧౭}తి^{౧౮}ఖ్య^{౧౯}అ^{౨౦}గ^{౨౧}హే॥

దం॥ సోమపానానంతరము నీవద్దనున్న మంచి బుద్ధులను మేము తెలిసికొందుము. శేక సేసమిషమందున్న పురుషులమధ్యను నిన్ను దెలిసికొందుము. నీవుమాకుదప్ప నితరులకు దెలియబడకుము. మావద్దకేరమ్ము.

౩౪. పరేహివిగ్రను స్తృత మింద్రంపుచ్చావిపశ్చిత్తిమ్ | యస్తే సఖభ్యుపవరమ్ |

దం|| ఓయజమానుడా! (హోతవలకుచున్నాడు) విద్వాంసుడును మేధావియు హింసారహితుడును అగు నింద్రునివద్దకుఁ జొమ్ము. పోయి యీమాహోత నిన్ను జక్కగా స్తుతించినాడా? లేదా? తుని యడుగుము, అట్లడిగినచో నీస్తేహితులకు (మాకు) వరమును బూర్తిగానిచ్చును. (ధనభూతాదులఁ గలిగించునని తాప్స).

౩౫. ఉత్రైవంతున్ నిదోనిరస్యతేశ్చిదారత | దధానా ఇంద్ర ఇద్భవః||

దం|| ఇందుగిని సరిచర్యచేయుచున్న మాబూ త్విజులు ఇంద్రునిస్తుతింతురుగాక. మఱియు నిందించు పురుషులీచోటునుండియు, నితరస్థలమునుండియుఁ దొలంగుదురుగాక.

౩౬. ఉతనస్సుభగా అరవ్యోచేయర్హస్య కృష్టయః | స్యామేదింద్రస్య శర్భణి.

దం|| శత్రువులవణించునట్టి యోయింద్రా! శత్రువులుకూడ మమ్ములను (నీజయవల్ల) చక్కని ధనవంతులుగాఁ బలుకుచురుగాక. మామిత్రు (లికచెప్పనేల?) ఇంద్రుఁ డిచ్చిఁ శుభసంపదతోనే మేముందుముగాక.

౩౭. ఏమాశుమాశవే భరయజ్ఞ శ్రియంస్సమాదనమ్ | పతయస్సందయత్సఖిమ్||

దం|| ఓయజమానుడా! సననత్రయమందు వ్యాపించునదియు; యజ్ఞసంపద్రూప మయినదియు మనుష్యులకు హస్తి (మద)మును గలిగించునదియుఁ గర్మలలోఁ బనిచేయించునదియు నగు నీసోమమును ఇందుగినికొఱకిమ్ము. ఆసోమము సఖులనుహర్షింపఁజేయును. (ఇంద్రుడు సోమమునకు సఖుఁడని తా||)

౩౮. అస్యపీత్వా శతక్రతో ఘనోవృత్రాణామభవః | ప్రివోవాజేషు వాఙినమ్||

దం|| ఇంద్రా! ఈ సోమములోని భాగము త్రాగి వృత్రులను (అసురులను) జంపు వాఁడవునమ్ము. యుక్తముచేయుచున్న నీభక్తుని రణరంగమున రక్షింపుము.

౩౯. తంత్రావాజేషువాఙినం వాజయామశ్మతక్రతో | ధనానామింద్రసాతయే||

దం|| ఓశతక్రతూ! (బహుకర్మలుచేయు నింద్రా!) ధనముల ప్రాప్తికొఱకు యుద్ధము లలో బలవంతుఁడనగు ఆ నిన్ను హవిర్భాగములాహారముగాఁ గొనునట్లు చేయుచున్నాము. (హానిసులనిచ్చుచున్నామని తా.)

౮౦. యో॒రా॒యో॒ కి॒ వ॒ ని॒ర్మ॒హో॒నే॒త్సు॒పా॒రస్సు॒స్వతస్సు॒ఖా॒ ।
తస్మా॒ ఇ॒ంద్రా॒యగా॒యత॑॥

ఏయింద్రుడు ఘనమునకు రక్షకుడును, గుణాధికుడును, సత్కర్మలను బూర్తి నేయువాడును, యజమానునందు స్నేహభావముగలవాడును, (అయియున్నాడో) ఆ యిందుగని స్తుతింపుడు.

—:—:—

సూక్తము ౫.

(ఋషి - మధుచ్ఛన్ధుడు; దేవత - ఇంద్రుడు; ఛందస్సు - గాయత్రీ)

౮౧. ఆ॒త్యై॒తాని॑షే॒దతే॑ంద్ర॒ మభి॑వ్ర॒గాయ॑త । స॒ఖాయో॒స్తోమ॑వాహ॒సః॑॥

స్తోమములను (అనగాస్తోతులు) సంపాదించునట్టి ఓమిత్రులయిన ఋత్విజులారా! స్తోమముగా నీకర్మమును బ్రవేశింపుడు. కూర్చొనుడు. ఇందుగని స్తుతింపుడు.

౮౨. పు॒హోత॑మం॒పుహో॒ణా మి॒శానం॑ వా॒ర్యా॒ణామ్ । ఇ॒ంద్రం॒సోమీ॒ సచా॑సు॒తే॑॥

మోహంగణాను గలిసి యభిషవించిన సోమము సిద్ధమైయుండ, సనేకశత్రువుల యింద్రునివాడును, కోరదగిన హువరముల శివ్యుడు, సగు నింద్రుని స్తుతించుచు గాఢమునీయుడు.

౮౩. స॒ఖానో॒యోగ॑ ఆ॒భువత్స॑రా॒యే స॒పురం॑ధ్యామ్ । గ॒మద్వా॑జీ॒భిరా॑స॒సః॑॥

పూర్వోక్తగుణములుగల యింద్రుడే పురుషార్థములను సాధించుగాక, అతడు ఘనమున సంపాదించుగాక, స్త్రీని లేక బుద్ధిని సంపాదించుగాక, అతడే మావద్ద కన్న ములతో విచ్ఛిన్నుగాక.

౮౪. య॒స్య సం॑స్థే॒నవృ॒ణ్వతే॑ హ॒రి స॒మత్సు॑ శ॒త్రవః॑ । తస్మా॒ ఇ॒ంద్రా॒యగా॒యత॑॥

ముష్ణములతో నెవని రథమునందలి గుఱముల జతదగ్గఱకు శత్రువులు రావెఱతురో మా యిందుగనికొఱకు (ఓఋత్విజులారా!) బిగ్గరగా గానమునీయుడు.

౮౫. సు॒తపా॑వే॒ సు॒తా ఇ॒మే శు॒చయో॑యంతి॒ వీత॑యే । సో॒మాసో॑ దధ్యా॒శిరః॑॥

సవిత్రముగా నభిషవించినట్టియు; పెఱుగుపోసి శోధించినట్టియు; నీసోమములు సోమపానముచేయువారి పానముకొఱకుగుచున్నవి.

౪౬. త్వంసు తస్య పీతయే సదోన్మృద్యో అజాయథాః | ఇంద్ర శ్రేష్ఠ్యానుసుక్రతో
దం॥ శుభమగు కర్మలను జేయునో యింద్రా! అభిషేపించిన సోమమును బాచము
చేయుటకును దేవతలలో నుత్తమత్వము కొఱకును వెంటకే (సంతోషముతో)
ఉన్న సవాండపుకమ్ము.

౪౭. ఆత్వానిశంత్యాశవః సోమాన ఇంద్ర గిర్వణః | శం తేసంస్థి ప్రచేతనే॥

దం॥ స్తుతాలకు సంతసించునో యింద్రా! (యజ్ఞమంతటను) వాన్మోచియున్న
సోమములు అధిక జ్ఞానముగల నీకు ముఖమగుచుండుగాక.

౪౮. త్వాంస్తోమా అవీవృధన్ త్వా ముక్థాశత్రతో | త్వాంవస్థిన్తోగిరః॥

దం॥ ఓశత్రత్రా! (=అధిక ప్రజ్ఞావంతుడనికాని బహు కర్మకారియనికాని
యగ్రము. ఇంద్రానికే చెబును) నిర్మమములు (సానునేక ముత్తులు) శీకు హామము
గలిగినవారు ఉన్న (బు గ్వేవస్థుత్తులు) నిన్ను ఉన్నాగించెను. కనుక మాన్మత్తులు
నిన్ను హామింపజేయుగాక.

౪౯. అగ్నిశోకేస్సనే దినుం వాజమింద్ర సుహస్రిణమ్ | యస్మిన్విశ్వానిషాంస్యా॥

దం॥ ఏదానియందు సమస్త పౌరుషములుకలవో. యజ్ఞమండేన బహుసంఖ్యిగా
బ్రాసర్తించునో, యట్టి సోమరూపమయిన యీ యన్నమును రక్షణ నెప్పుడును
విశేషని యింద్రాడు పొందఁగాక.

౫౦. మానోమర్తా అభిద్రహంతనా నామింద్రగిర్వణః | ఈశానోయ మూవధమ్॥

దం॥ స్తుతాలకు సంతసిల్లునో యింద్రా! శత్రువులు మా శత్రుములకు దోహము
చేయకుండురుగాక. ఓనమగ్ధా! (వారుమాకుంజేయు) నధను దొలగించుము.

సూక్తము ౬

(ఋషి-మధుచ్ఛన్దనుడు, దేవత-గ-కె ఇంద్రుడు; ౪-౬-౮-౯ మరుత్తులు; ౧-౨ మరుత్తులు-ఇంద్రుడు; ౧౦ ఇంద్రుడు; ఛందస్సు-గాయత్రీ)

౧౦. యుంజంతి బ్రహ్మమరుమారంతం పరితస్థమః । రోచస్తే రోచననాదివి॥

దం॥ సూర్యసూపముగాను, అగ్నిసూపముగాను, ఉన్నట్టియు, వాయుసూపముగా సర్వత్ర చరించునట్టియు నింద్రునిచుట్టునున్న (ముల్లోకముల) ప్రాణులను తమ సర్వకర్మలలోను (దేవతగా) వాడుకొనుచున్నార. ఆ యింద్రుని మూర్తిలే సక్షాత్రములు ఆకాశమునందా వెలుంగుచున్నవి.

౧౧. యుంజంత్యస్య కామ్యాహరీ విపశసారథే । శోణా ధృష్టున్మవాహసా॥

దం॥ నిష్ఠానివి, ప్రగల్భములు, నరులను మోయునవియు (సోగులు-ఇంద్రసారథులు) హరియను పేర్గలవియునగు రెండు గుఱ్ఱమాలను ఈ యింద్రుని రథమునకు రెండు ప్రక్కలను (సారథులు) కట్టునురొ.

౧౨. కేయింకృణ్యన్న కేతవే పేణోమర్యా అపేశసే । నముషద్భిరజాయథా॥

దం॥ ఓ మనుష్యులారా! (ఆదిత్యసూపుండైన యింద్రుడు) జ్ఞానములేనిచాటికి జ్ఞానమునుగలిగించుచు, రూపము లేనిదానికి రూపమును గలిగించుచు, వేడి కిరణములతో (ప్రతిదినము) ఉదయించుచున్నాడు.

౧౩. ఆదహన్వథా మనుపునగభత్వ మేరిరే । దధానానాను యజ్ఞయమ్॥

దం॥ (మరుత్తులుకూడ నింద్రుని సూపములేనుచి యింకా మరుత్తులు వర్షించు బడుచున్నార) యజ్ఞార్చనమున నామమును ధరించినవారై (మరుత్తులు=వాయువులు) వర్షింపు గడచినవెంటనే తిరిగి గర్భభావమును గలిగింతురు.

౧౪. పిభుచిదారు జత్నుభిర్మహావింద్ర వహ్నిభిః । అవింద ఉస్రియా అను॥

దం॥ ఓ యింద్రా! దృఢమగుదుగళమ స్థానమును గూడఁ బగులగొట్టునట్టియు (ఒకచోటినుండి యింకొకచోటికి) మోసికొని పోవునవియు నగు వాయువులతోఁ

గూడుకొని నీవు గుహలో దాచబడిన గోవులను సరిపాదించితివి. (పణులనువారు దేవతల యావులను గుహలో దాచినారట! ఇంద్రుడు మరుత్తుల సాయముతో పణుల జయించి గోవులందెచ్చెనట! కథ).

౫౬ దేవయంతో యథామతి మచ్చావిదద్వసుంగిరః । మహామనూషత్రుతమ్॥

దం॥ బుద్ధిమంతుడైన (ఇంద్రుని) స్తుతించునట్లు తమకు దేవతలభిముఖులుగా గోరుచు స్తుతించు ఋత్విజులు ప్రసిద్ధమయిన ధనములు కలిగి విఖ్యాతులై పౌంధులయిన మరుద్గణములను తమదగ్గటకు వచ్చుటకు స్తుతించిరి.

౫౭ ఇంద్రోనేనంహి దృక్షసే సంజగ్మానో అభిభ్యుషా । మందూస మానవచసా॥

దం॥ (ఓమరుద్గణమా!) ఇయరహితుడగు నిందునితోఁ గూడుకొని సమాన కాంతియు నిత్యసంతోషముగల మీ యిద్దఱును (ఇంద్రమరుత్తులని తా॥) ప్రత్యక్షమగుదురుగాక.

౫౮ అనవద్యైర భిద్యుభిర్బుభస్సహస్వ దచాతి । గజైరింద్రస్య కామ్యైః॥

దం॥ ఈ యజ్ఞము దోషరహితులై నట్టియు ద్యులోక (ఆకాశ) మందు వ్యాపించు నట్టియుఁ గోరఁదగినట్టి మరుద్గణములతోఁ గూడిన యింద్రుని బలవంతుడగునట్లు పూజించుచున్నది.

౫౯ అతఃపరిజ్ఞన్నాగహిదివోవారోచనాదధి । సమస్మిన్నంజతేగిరః॥

దం॥ సర్వత్ర సంచరించునట్టి మరుద్గణమా! ఈ యజ్ఞకర్మయందు ఋత్విజుల స్తుతులు ప్రవర్తిల్లుచున్నవికావున ద్యులోకమునుండియో సూర్యమండలము నుండియో దయసేయుడు. (ఎక్కడనుంటే అక్కడనుండియే రండని తా॥)

౬౦ ఇతోవాసాతి మీమహే దివోవాసార్థివాదధి । ఇంద్రమహోవార జసః॥

దం॥ ఈ కనబడుచున్న భూలోకమునుండికాని ఆద్యులోకమునుండికాని మహారజో లోకము (అంతరిక్షము భూభివక్షులు ఎగిరేలోకమని తా॥) నుండికాని నచ్చు నింద్రునిధనమిమ్ముని గోరుచున్నాము.

సూక్తము ౭.

(ఋషి-మనుచ్యునిఁడు, దేవత-ఇంద్రుఁడు; ఇందిస్తు-గాయత్రీ.)

౬౧. ఇంద్రమిద్యోధనో బృహదింద్ర మర్కభిరక్తిః ॥ ఇంద్రంవాణీ గనూషతి॥

దం॥ గాయకులగు ఉదాతలు బృహన్నామ సామమంత్రములతోను హోమములు
 బాగా గేవన మంత్రములతోను తదితరములు (అభ్యసేయ) యజ్ఞార్చన మంత్రముల
 తోను ఇంద్రునిస్తుతించిరి.

౬౨. ఇంద్ర ఇద్ధిర్వ్యో సచానంతుక్త ఆవహో యుహో ఇంద్రోవశ్రీ హిరణ్యయః॥

దం॥ ప్రజముశలవాఁడును, బంగారముతో నిండిన కాంతి గలనాడును, బంగారు
 యుద్ధమునవాఁడు. ఇంద్రుడే హిరణ్యము, హిరణ్య వనగములును, గోదేహములు
 తనమాటతో తనమాటతామే పూర్వకముననున్న పేరులు. (సార్వభౌమని బుద్ధివంత
 సరిగా తెలిసి తా॥)

౬౩. ఇంద్రోద్ధిక్తుః సకేస ఆసూర్యంరోహయద్ధిపి । విగోభి రన్విక్షురహన్ ॥

దం॥ ఈ యుంద్రుఁడు ఎడలేని దర్శనముకొఱకు సూర్యసిన్ధులోగమించి సక్తిం
 చెను. కిరణములతో పర్వతాది సర్వవిచ్ఛేదములను బ్రకాశింపజేసెను.

దం॥ ఇంకొకయన్తము- అద్రి=మేఘము, సర్వతము, గో=నీరు, కిరణము, నీటిలో
 మేఘములను బ్రేరేపించుచు అది చివరవాక్యమునకన్తముచెప్పుచును. (ఈయన్తమునూడ
 భాష్యముతో వ్రాసినదే.)

౬౪. ఇంద్రవాణీషు నోవ సహస్రవ్రధనేషుచ । ఉగ్ర ఉగ్రాభిహతిభిః॥

దం॥ ఓ యుంద్రా! సీఘ్రగుండవై ఉగ్రమయిన సంతక్షణాలతో సామర్థ్య
 యుద్ధములందును గొప్పయుద్ధములందును, సమర్థులను గాపాడుము. (రక్షింపదగిన
 యాయుధములకే రక్షణలని సర్వత్ర వాఁడుక.)

౬౫. ఇంద్రంవయం మహాధన ఇంద్ర మర్కే హవమహే ।

యుజం స్పృతేషు వజ్రణమ్॥

దం॥ అల్పధనము కొఱకును మహాధనము కొఱకునుగూడ యుద్ధములందు
 వజ్రముధరించి సాహాయ్యమొనరించు నింద్రుని బలుచుచున్నాము.

౩౬. సనో[॑]వృ[॑]ష[॑]న్నముం చరుం సత్రా[॑]దా[॑]న న్నపా[॑]వృ[॑]ధి । అన్య[॑]భ్యమప్ర[॑]తిష్కు[॑]తః॥

దం॥ మా యభీష్టములనిచ్చునట్టి వర్షముగురిపించునట్టి యో (యిందా?)! మా[॑]క్తే యీ మేఘమును ప్రతిభ్యనింపకుండ బ్రష్టుకొట్టము. లేక తెరువుము. (చరు=మేఘము).

౩౭. తుంజే[॑] తుంజే[॑] యడ[॑]త్తరే[॑] స్తోమా ఇంద్రస్య[॑]వజ్రా[॑]ణః । నవింధే[॑] అస్య[॑]సుష్టు[॑]తిమ్॥

దం॥ ఇతర దేవతల విషయమై యేయే స్తవము లుత్తమములో అవి వజ్రధ్వజము యింద్రునకుఁ దగిన స్తుతులు కానేరవు. (అతిశయగుణవంతుఁ డింద్రుఁడనితా.)

౩౮. వృషాయా[॑]ధేవ వస[॑]నః కృష్ణీ[॑]రియ[॑]ర్వ్యోజనా[॑] । ఈశా[॑]నో అప్ర[॑]తిష్కు[॑]తః॥

దం॥ ముచ్చటగానడచు వృషభము ఆలమందకుఁ జేరునట్లు సమర్థుఁడును, కావని వాఁడును అగు నిండు [కోర్కెలను] నర్హింపఁగోరి తరబలముతో మనుష్యులనుజేసెను. (ఇచట వర్షించుట చునునది వృషభవక్షమున రేతస్సేకమునకుఁగూడ నర్హించును).

౩౯. యు[॑]వశశర్మ[॑]ణీనాం వసూ[॑]నా మిర[॑]వ్యతి । ఇంద్రః పంచక్షీ[॑]తీనామ్॥

దం॥ ఏయింద్రుఁడు ఒక్కడే మనుష్యులకు ధనములకు అధికారియో, అతఁడు అయిదు వర్ణములవారికిని ఈశుఁడు. (బ్రహ్మ-క్షత్ర-వైశ్య-శూద్ర-నిపాద).

౪౦. ఇంద్రం[॑]వో విశ్వ[॑]తస్మి[॑] హవా[॑]మహే[॑]జనే[॑]భ్యః । అస్మా[॑]కమస్తు[॑] కేవలః॥

దం॥ ఓ ఋత్విజులారా! జనులందఱి దరిని విరుగునట్టి యింద్రుని మీ కోరిక బిలుచుచున్నాము. అతఁడు మనకే చెందుగాక.

ఇట్లు ప్రథమమండలమున ద్వివితీయానువాకము, శ్రీ శ్రీ శ్రీ

అనువాకము. 3.

సూక్తము, ౮.

(ఋషి-మధుచ్ఛన్దసుఁడు; దేవత-ఇంద్రుఁడు; ఛందస్సు-గాయత్రి.)

2౧. ఏంద్రసానసిం రయిర సజితావనం సహసహమ్ । నస్తిస్థమూతయేభర॥

దం॥ ఓ యింద్రా! సంపాదించుదగినది, సమాన శత్రువులను జయించునది, ఎల్లపుడు (శత్రువుల) నోడించునది యగు నెక్కుడు ధనమును మారక్షణకొఱకుఁ దీసికొనిరమ్ము.

2౨. నియేనముష్టి హత్యయా నిచ్చతామణ ధామహే । త్వోతాసో న్యర్వతా॥

దం॥ సీచేర్షితులమగు మేము ఏధనముతో (సంపాదించిన భటుల) విడికిశ పోతు తోను, అశ్వమూతతోను శత్రువులను నిరోధించుచున్నామో (అధనమును మాకిమ్ము. అని పూర్వాస్వయము.)

23. ఇంద్రత్వోతాస ఆవయం వజ్రంఘనావదీమహి । జయేమి సంయుధి స్పృశః॥

దం॥ ఓ యింద్రా! సీచే రక్షితులమగు మేము ఘనమైన వజ్రమును దీసికొనుచున్నాము. (ఆవజ్రముతో) యుద్ధములందు శత్రువులను జయింపము.

2౪. వయంశూరేభి రస్తృభి రింద్రత్వయా య జావయమే ।

సానహ్యేషు పృతన్యతా॥

దం॥ శూరులై యాయుధహస్తలయిన భటులతోను సీతోను గూడినవారమై ఓ యింద్రా! సేనలతోఁగూడిన శత్రువులను మేమోడింతుము.

2౫. మహాఇంద్రః పరశ్శస్త్రి మహిత్యమస్తువజ్రేణే । ద్యౌర్నప్రథినాశవః॥

దం॥ ఇంద్రుఁడు గొప్పశరము గొప్పగుణములు కలవాఁడు, అయినను వజ్రము ధరించిన యింద్రునకు అవి (శరము, గుణము) అధికములగుగాక, ద్యౌలోకమంత విస్తారమో అంతగా బలము విస్తరించుగాక.

౭౩. స॒మో॒హే॒వా॒యతీ॑త నర॑స్తోక॒స్వస॑నితౌ । వి॒ప్రాసో॑వాధి యాయ॑నః॥

దం- ఏనుకులు (ఇంద్రుని స్తుతించి) యుద్ధములందు (సాయమును) సంతానమును గోరుచున్నారో (వారువాటిని బొందుదురు) బుద్ధినిగోరి విప్రులు ప్రార్థింతురు.

౭౪. యః॒కుక్షి॑సోమ॒పాత॑మః సము॒ద్రఞ్చ॑వ॒వ్వతే॑ । ఉ॒న్వీరా॑పోన కాకు॒దః॥

దం॥ (ఇంద్రుని) యోకడుపు సోమపానముచేసి సముద్రునివలె పొంగినదో యది బహుదకములతో నాలుకను బోలి (ఎల్లపుడును) చెమర్చుచునే యుండును.

౭౫. ఏ॒వా॒హ్యస్య॑ నూ॒నృతా॑ విర॒ష్టిగో॑మతీమహీ । స॒క్వాశా॑ఖాన దా॒శుషే॑॥

దం॥ యుద్ధములలో హెచ్చరించునదియు, గోవులనిచ్చునదియు, గొప్పదియు, సత్యబ్రీయామైనదియునగు నా యింద్రుని వాక్కు యజమానునకుఁ బండ్లతో నిండిన కొమ్మవంటిదగుఁగదా !

౭౬. ఏ॒వా॒హితే॑ విభూ॒తయ॑ ఉ॒తయ॑ ఇంద్ర॒మావ॑తే । స॒ద్యశ్చి॑త్సంతి దా॒శుషే॑॥

దం॥ ఓ యింద్రుడా ! నీయైశ్వర్యసంపదలు ఈలాటివికదా ! మావలె (పాపిన్నులనిచ్చు) యజమానునకు రక్షణలు వెంటనే (కర్మకాలమందని తా॥) కలిగించునవియున్నవి.

౭౭. ఏ॒వా॒హ్యస్య॑ కా॒మ్యాస్తో॑మ ఉ॒క్థంచ॑శం॒న్యా । ఇంద్రా॑య సోమ॒వీతయే॑॥

దం॥ ఈ యింద్రుని స్తుతించునట్టి ఉక్థలు (ఋగ్వేదమంత్రములు) స్తోమములు (సామమంత్రములు) అను రెండును ఇంద్రుని సోమపానముకొరకు ఋత్విక్కులు కోరఁదగినవై యున్నవి.

—:—:—

సూ క్త ము. ౯.

(ఋషి.-మధుచ్ఛన్దముఁడు; దేవత-ఇంద్రుఁడు; ఛందః-గాయత్రీ.)

౭౮. ఇంద్రే॑హిమత్స॒వ్యంధ॑సో వి॒శ్వేభి॑సోమ॒వర్వ॑భిః । మహో॑నభీష్టే రో॒జసా॑॥

దం॥ ఇంద్రుడా ! రమ్ము. సోమరసముతోఁగూడిన సకలాన్నములచేతను సుదించుము. (తరువాత) బలముచే గొప్పవాడవయి శత్రువులనోడించుము.

౧౦౨. ఏమేనం నృజతానుతే చుండిమింద్రాయ మండినే । చక్రివిశ్వస్య సప్తవిధామ్ ॥

దం॥ ఓ యధ్వర్యుఋత్విజులాగా! ఈయభిషవించి దమస (పాత్ర)లలో నోసినట్టి, మదమునుగలిగించి సమస్తకర్మలను జేయుచున్నట్టి సోమమాను మందించి సర్వకర్మలను జేయునట్టి యింద్రునకు ఇంకొకనూఁజుఁగఁడు (పాత్రలలో సోమమును నూటి మాటికింజూపుదురు. ఆపాత్రాపేరు-సమసలు.)

౧౦౩. మత్స్యా సుశివమందిభిః స్తోమేభిర్విశ్వచక్రజే । సప్తచక్రసంవనేష్యామ్ ॥

దం॥ చక్ర-నిదపుడలుగల ఓ యింద్రా! హస్తమును గలిగించు చక్రములలో నుదించుము. సకలజనులచే బూజనీయుండవగు సింద్రా! యింద్ర దేవాలలో సీమాయజ్ఞమునకు దయచేయుము.

౧౦౪. అస్మగ్రమింద్ర తేగిరః ప్రతిత్వాముదహానత । ఆజోషా వృషభంవహేత్ ॥

దం॥ ఓ యింద్రుడా! నీస్త్రుతులను నేను సృజించితిని. ఆస్త్రుతులు (స్వగిరః నాం దుష్పట్టి) కోర్కెల వర్షించునట్టి రక్షకుడవై నట్టి నిన్ను గూర్చి చెప్పినది. నీ వృషభుని గ్రహించితివి.

౧౦౫. సంహోదయ చిత్రమశ్వాగ్రాభః ఇంద్రీవరేణ్యమ్ । ఆనదితే విభాప్రభమ్ ॥

దం॥ ఇంద్రుడా! నానారూపమగు ధనమును (మాకు) బంపుము. శ్రేష్ఠుని విభువు, ప్రభువును అంతటి కధికమునగు ధనము నీకేకలను.

౧౦౬. అస్మాన్తు తత్రహోదయేంద్ర రాయే రభస్వతః । తువిదన్యస్సయశస్వతోమ్ ॥

దం॥ అధికధనముగల యో యింద్రా! ధనము కొఁజరు అకర్మణ్య బ్రయత్న మంతులము కీర్తిమంతులము నగునట్లు చక్కగా మమ్ముఁ బ్రేరింపుము.

౧౦౭. సంగోమసింద్ర వాజపదస్నే పృథు శ్రవోబృహత్ । విశ్వాయుశ్చ హృషీశ్రవమ్ ॥

దం॥ అధికధనముగల యింద్రా! గోవులు కలదియు అన్నముకలదియు ఆపరి మితమును అధికగుణవంతమును సంపూర్ణాయుష్కరమును నాశరహితము నగు ధనమును. (మాకు) గలిగింపుము.

౮౮. అ॒స్మే॑ ధే॒హి॒శ్రవో॑ బృ॒హద్భ్యమ్నం॑ స॒హస్ర॑సాతమమ్ । ఇ॒ంద్ర॒తా॒రి॒ధినీ॑రిమః॥

దం॥ ఓ యింద్రా! గొప్ప కీర్తిని వేలకొలది ధనమును బండ్లతో అన్నమును (ధాన్యమని తా॥) మాకుఁగలిగించుము.

౮౯. వసో॑రిం॒ద్రం వ॑సుపతిం గీర్భి॒ర్భృణా॑త ఋ॒గ్నియమ్ ।

హో॒మగం॑తార మూతయో॑॥

దం॥ ధనపాలకుఁడును, ఋక్కులను చెలిసినవాఁడును, యజ్ఞమునకుఁ బోషి వాఁడును అగు నిందుని మాధనముల రక్షణకై స్తవములతో స్తుతించుచుఁ బిలుచు చున్నాము.

౯౦. సు॒తే సు॒తే న్యో॑కసే బృ॒హద్భృహ॑త ఏదరిః । ఇ॒ంద్రా॑య నమో॒మర్ష॑తి॥

దం॥ యజమానులందఱును నియతస్థానమందు బలవంతులై యున్న యింద్రునికై అభిషవించిన ప్రతి సోమమందును గల గొప్పబలమును స్తుతించుదురు.

—:—:—

సూక్తము. ౧౦.

(ఋషి-మధుచ్ఛన్దఃసుఁశు దేవత-ఇంద్రుఁడు , ఛందస్సు-ఆనవ్యః.)

౯౧. గా॒యంతి॑త్వా గా॒యత్రీ॑ ణో॒ర్నం॑త్సర్క॒మర్చి॑ ణః ।

బ్ర॒హ్మణా॑స్తా॒వ్య శత॑క్రత ఉ॒ద్యంశ॑మివయేమిదే॑॥

దం॥ బహుకార్యములొనర్చు నింద్రుఁడా! ఉద్ధృతలు (సామమంత్రపాఠకులు) నిన్ను బాడుదురు. పూజకులు పూజనీయుడవగు నిన్ను బూజింతురు. (స్తూతీయేపూజయని తా॥) బ్రహ్మ (ఋత్విజులలో నొకఁడు) మొదలగువారు వెదురంతటి పొడవుగా నిన్నుఁ బొగడుదురు. (వెదురెంతపొడవుండునో యంత ఉన్నతస్థానమున నుంతురని తా॥)

౯౨. యత్సానోస్సాను మా^{సహ} దూభర్యస్పృష్టక^{ర్వమ్} ।

తదిందో^ఽ అర్థంచేతతియూ^{థేన} వృష్టి^{రేజతి}॥

దం॥ ఒక కొండచటినుండి యింకొక చటియకు నెపుడుపోవునో (సమిధలు— సోమలత తెచ్చుటకని తా॥) అట్లే యెపుడు విస్తారమయిన (సోమయాగ) కర్మను బ్రారంభించునో యపుడే యింద్రుడు ప్రయోజనమును దెలిసికొనును. తనచోటి నుండి మరుణములతో (కోర్కెలు) వర్షించుటకు బయలుదేరును.

౯౩. యు^{క్వాహి} కేశినాహరీ^{వృషణాశక్త్యప్రా} ।

అథాన ఇంద్ర సోమపాగిరాము^{పశ్రుతి}ంచర॥

దం॥ సోమపానముచేసిన ఓయింద్రా! మూపున నెండుకలుకలిగి నడుమున పట్టులున్నవై వర్షించు స్వభావముగల హరియును వేల్గుగల సీరెండు గుఱుములను రథమునకుఁబూన్చి మా స్తోత్రములు వినుటకు నడుపుము. (రమ్ము.)

౯౪. ఏహీస్తో^{మాఅభిన్వరా} భి^{గృణీహ్యో}గువ ।

బ్రహ్మచనో^{వసోనచేంద్ర} యజ్ఞ^{ంచవర్ధయ}॥

దం॥ నివాసమునకుఁ గారణభూతుడవయిన ఓ యింద్రా! మాచేయు ప్రవములను మెచ్చుకొనుము. పొగడుము. నెబానని పంకుము. అన్నముతో నూయజ్ఞమును వృద్ధినిందింపుము.

౯౫. ఉక్థమింద్రాయశంస్యం^{వర్ధనంపురుషిధే} ।

శక్రోయథా^{తేషాం} రారణ^{త్వభ్యేషు}చ॥

దం॥ ఎట్లు ఇంద్రుడు స్నేహితులను పుత్రులను మాకుఁ గలుగునట్లు మెచ్చు కొనునో అట్లు శక్రసంహారకుడగు నింద్రుని సంతోషముకొలుకు ఉక్థను (శక్ర మంత్రిము) చెప్పి స్తుతింపవలెను.

౯౬. తమిత్తుత్వ తమహేతంతాయే తుసునన్య.

సశక్రఉతన శ్శకదింద్రో వసుదయమానః॥

దం॥ స్నేహము కావలసినపుడా యింద్రు నీ యాశ్రయింతుము. ధనముకావలసి నపుడును పరాక్రమింపవలసినపుడు సతచి నీ యాశ్రయింతుము. మఱియు నాశక్రుడు మాకు ధనమునిచ్చుచు రక్షించును.

౯౭. సువివృతం సునిరజ మింద్రత్వాదాత మిద్యశః ।

గవామవప్రజం వృధికృణుష్వ రాధోఅద్రినః॥

దం॥ పర్వతములభేదించు నో యింద్రా! బాగుగాఁ దెరువఁబడినదిగాను బూర్ణ మయినదిగాను నీచేత శోధింపఁబడినదిగాను దొరకునట్లుగాను అన్నముచుచ్చేయుము. తరువాత ఆలమందను (మాకొఱకు) తెరువుము. ధనమును గలిగింపుము.

౯౮. సహిత్యరోదనీఉభే ఋఘాయమాణ మిన్వతః ।

జేష్ఠస్వర్వతీరపః సుగాల్స్సభ్యం ధూనుహి॥

దం॥ ఓ యింద్రా! శత్రువుల జయించుచున్న నిన్ను ధూమ్ర్యాకాశములు కెండును భరింపఁజాలవు. అట్టిసీవు స్వర్గలోకమందున్న యుదకమును బ్రేరేపించుము. మాకొఱకు గోవులను బ్రసాదింపుము.

౯౯. ఆశ్రుత్కర్ణ శుగ్రీహవం నూచిన్దధిష్వ మేగిరః ।

ఇంద్ర స్తోమమిమం మమ కృష్వాయుజశ్చిదంతరమ్॥

దం॥ అంతటను జెవులుగల ఓ యింద్రా! మాపిలుపును వెంటనే వినుము. (మాకోతయొక్క) స్తుతులను గూడ మనసున కెక్కించుకొనుము. నీ స్నేహిత్యుల మాటలనుగూడ దూరముగానుంచి యీ నాస్తుతులను ఆదరింపుము.

౧౦౦. విద్వాహిత్యా వృషంతమం వాజేషు హవనశ్శ్రుమ్ ।

వృషంతమన్య హూనుహ ఊతింసహస్రీ నాతమామ్॥

దం॥ ఇంద్రా! ఉత్తమముగా వర్షించువాడవనియు యుద్ధములలో మూషిలుపులను నిందువనియు నిన్ను మేమెఱుంగుదుము. ఉత్తమముగా వర్షించుచు వేలకొలదిగా నిచ్చు రక్షణములనుగోరి నిన్ను పిలచుచున్నాము.

౧౦౧. ఆత్మాన ఇంద్రకాశిక మందసాన స్సతంపిబ ।

సవ్యమాయాః పగీనూతి రక్తధి సహస్రీనాచ్ఛమేమ్॥

దం॥ ఓ ఇంద్రా! శీఘ్రముగా మావద్దకురమ్ము. కుశికపుత్రుడా! హర్షముగలిగి భిషవించిన (సోమలతను చినుకగొట్టి పిండిన) సోమరసమును ద్రావుము. మెప్పు గొనఁదగిన ఆయువును పూర్తిగానిమ్ము. నన్ను వేలకొలది లాభముగల ఋషిని (ఇంద్రియములకు గోచరముగాని విషయములనుగూడఁ జెలియువానిని) జేయుము. (కుశికుఁ డేమో ఇంద్రునివంటికొడుకు కావలెనని బ్రహ్మచర్య వ్రతముఁ జేయుగా నింద్రునంశమున నతనిభార్య గాధియగుట బుత్రుఁడుపుట్టెను. దానంజేరి ఇంద్రుఁడు కొశికుఁడయ్యె).

౧౦౨. పరిత్యాగిర్వణోగిర ఇనూభవంత విశ్వతః ।

వృష్టాయ పను వృష్టయో జాప్తాభవన్త జప్తయః॥

దం॥ ఈ స్తుతులకుఁ బూత్రుఁడవయిన యో ఇంద్రా! మా స్తుతులంతటను సేచుట్టం బ్రసరించుగాక. అధికాయుర్దాయముగల నిన్నను సరించి వృద్ధి నొందు చున్నట్టియు నీచే నేవింపఁబడుచున్నట్టియు స్తుతులు మాయందు నీప్రీతిగలుగుటకు హేతువులగుఁగాక.

సూక్తము ౧౧.

(ఋషి-మధుచ్ఛన్దఃసుండుఅనువానికొడుకు జేతయనువాడు, దేవత-ఇంద్రుడు; ఛందస్సు-అనుష్టుపు)

౧౦౩. ఇంద్రో విశ్వా¹అవీ²వృ³ధన్త⁴నిము⁵ద్రో వ్యచనం గిరః ।

రథీ తమం¹రథీ²నాం³ వాజా⁴నాం⁵ సత్పతిం⁶ పతిమ్॥

దం॥ సముద్రముంబోలి విస్తారమయినవాడు రథికులలో నుత్తమరథికుడు అన్నములకు నీళ్ళరుడు సత్పుగుఘలకు బాలకుడు నగు నిందుని (మా) స్తుతులన్నియు వృద్ధిపొందించినవి.

౧౦౪. సఖ్యే¹త ఇంద్ర వాజినో² మాభే³మ శవసస్ప⁴తే ।

త్వామభి¹ప్రో²ను³మో జేతార⁴మ పరాజితమ్॥

దం॥ బలమును బరిచాలించు నిందుడా! నీసఖ్యమందుఁ బ్రవర్తించిన మేము అన్నవంతులమై (శత్రువులవల్ల) భయపడము. (కనుక) యుద్ధములందు జయశీలుఁడవును పరాజయము లేనివాడవును అగునిన్ను అంతటను హేచ్చగా స్తుతింతుము.

౧౦౫. పూర్వీ¹రింద్రస్య రాతయో² నవిదస్యం³ త్యూతయః ।

యదీ వా¹జస్య²గో³మతః స్తోతృ⁴భ్యో మంహ⁵తే⁶మఘమ్॥

దం॥ ఇంద్రునియొక్క దానములు అనాదిసిద్ధములు. (పూర్వ యజమానులకుఁ ధనాదులు చాలగానిచ్చెనని తా.) ఇట్లు కాగా (ఇప్పటి యజమానులుకూడ) ఋత్విజులకు గోవులతోఁగూడిన యన్నమునకు (సరిపడినంత) ధనమును (దక్షిణగా) ఇచ్చినట్లయితే (మనకు ధనాదుల నిచ్చునట్టి) యిందుని రక్షణలు రవంతయుఁ గొరతవడవు.

౧౦౬. పురాంభి¹ందుర్యువా కవిరమితో²జా అజాయత ।

ఇంద్రో¹విశ్వస్య కర్మ²ణో ధర్తా³వ్రజీ⁴ పురుష్మతః॥

దం॥ ఇంద్రుడు అసురుల పట్టణములను భేదించువాడు, పిన్నవయసువాడు, మేధావంతుడు, అధిక బలవంతుడు, సర్వకర్మలను బోషించువాడు, వజ్రమును ధరించువాడు, బహువిధముల స్తుతింపఁబడినవాడునయి యున్నాడు.

౧౦౭. త్వం॑చల॒స్య గో॒మ॒తోఽపా॑వర॒ద్రివో॑ బి॒బ్మన్ ।

త్వాం॑దే॒వా అ॒భ్యుష॑స్తు॒జ్యమా॑నాన ఆవి॒షుః॥

దం॥ వజ్రముధరించిన యింద్రా! గోవులతోఁగూడిన బలాసురుని బలమును (గుహ) తెగచితివి. అపుడు శత్రువులచే హింసించబడిన దేవతలు నిర్భయులై నిన్నుఁ జేరిరి (దేవతల గోవులను గుహలో బలాసురుడు దాచితే యింద్రుఁడు విడిపించెనట.)

౧౦౮. త॒వాహం॑శూ॒ర రా॒తిభిః॑ పృ॒త్యా॒యం సిం॑ధు॒మావ॑న్ ।

ఉ॒పాతి॑ష్త్వ గి॒ర్వణో॑ వి॒దుష్టే॑ తస్య॒కార॑వః॥

దం॥ శూరుఁడవగు నో యింద్రా! (ఇదివలకుఁజేసి) సేదానములచేత సోమగనమును వర్ణించుచు నీవట్టనువచ్చితిని. స్తుతిప్రియుఁడవగు నో యింద్రా! (ఋత్విగ్వజమానులు) నిన్ను (బూర్వము) సమీపించిరి. (అని హోతా పలుకుచున్నాఁడు.)

౧౦౯. మా॒యాభీ॑రిం॒ద్రమాయినం॑ త్వం॑శుష్కమ॒వతి॑రిః ।

వి॒దుష్టే॑ తస్య॒మేధి॑రాస్తే॒షాం శ్ర॒వాంస్త్వశ్చి॑ర॥

దం॥ ఇంద్రా! మాయావంతుఁడయిన శుష్ణాసురుని మాయలతో హింసించితివి. నీ యాపనిని మేధావంతు లెఱుఁగుదురు. వారి యర్థములను వృద్ధిపఱచుము.

౧౧౦. ఇంద్ర॑మీ॒శాస॑మో॒జ సా॒భిస్తో॑మా అ॒నూష॑త్ ।

సహ॑స్రం గు॒గ్యరా॑త॒మ ఉ॒తవా॑స॒తిభూ॑యసి॥

దం॥ బలముచేత సేకుండయిన యింద్రుని ఋత్విజాలు సర్వత్రా స్తుతించిరి ఏ యింద్రుని (వర) దానములు వేలకొలది, అంతోధికమును, గలవో.

ఇట్లు ప్రథమమండలమున తృతీయానువాకము శ్రీ శ్రీ శ్రీ

అనువాకము. ౪.

సూక్తము. ౧౨.

(ఋషి-కర్ణా పుత్రుడగు పేదాతీశి; దేవత-అగ్ని; శంధస్సు-గాయత్రి)

౧౧౧. అగ్నింహోతరం వ్యవసవమ్ | అస్యయజ్ఞస్య సుక్రతుమ్ |
దం || (దేవతలనుబిలుచు) దూతీయును సర్వధనములు గలవాడును జరుగుచున్న
యీ యజ్ఞకర్మను జక్కగా నడిపించువాడును ఆగు నగ్నిని నేవించుచున్నాము.

౧౧౨. అగ్నిమగ్నింహవీమభి స్ఫుదా హవంతవిశ్వతిమ్ | హవ్యనాహం పురుప్రియమ్ ||
దం || ప్రజలను బాలించువాడును, యజమానుడిచ్చిన హవిస్సును (హోమ
ద్రవ్యము) దేవతలకుఁ గొనిపోవువాడును, బహుమందికిఁ బ్రయోగపగువాడును
అగు ప్రణీయగ్నిని ఆహవన మంత్రములతోఁ బిలుచుచున్నాము.

౧౧౩. అగ్నే దేవా ఇహాననా జ్ఞానోవృత్తిర్విశ్వే | అసిహోతాచ ఈశ్వరః ||
దం || ఓ యగ్నే! (అరణ్యలనుండి) పుట్టిననీవు దర్భలుపరుచుకొని కూర్చుండిన
(యజమానునికొఱకు) ఈ కర్మయందు దేవతలను బిలచుకొనిరమ్ము నీవు మాకు
మెచ్చదగిన హోతవయి యున్నావు.

౧౧౪. తా ఉశతో విబోధయ యగ్నేయాసిదూత్యమ్ | దేవై రాసత్వి బర్హిషే |
దం || ఏకారణముచేత నో యగ్నే! నీవు దూత్యమునవలంబించితివో ఆకారణముచేత
హవిస్సులగోరుచున్న (దేవతలకు) చెప్పి వాతో కర్మయందుఁ గూరుచుండుము.

౧౧౫. పుతాహవన దీదివః ప్రతిష్ఠా మతోదహా | అగ్నేత్వం రక్షస్వహే ||
దం || నేతితోఁబిలువంబడి దీక్షించునో యగ్నే! నీవు రాక్షసులతోఁగూడిన హింస
కులను దహింపుము.

౧౧౬. అగ్నినాగ్నిస్సమిధ్యతే కవిర్నహపతిర్యవా ।

హవ్యవాడ్ జహ్వస్యః॥

దం॥ అగ్నిచేత నగ్ని చక్కగామండును. (ఆహవనీయమను నగ్నిలో మధించితిసిన నిర్మంధ్య-అను నగ్నిని జేర్తురు.) ఆయాహవ నీయాగ్ని మేధావియు గృహమును బాలించువాఁడును నిత్యయావనుఁడును హవిస్సును మోసికొనిపోవువాఁడును జహూముఖుఁడును అయియున్నాడు. (జహువు=హోమద్రవ్యము నగ్నిలోఁబోయుటకు పాధనము. గరితేవలెనున్న కట్టవస్తువు).

౧౧౭. కవిమగ్ని ముపస్తుహి సత్యధర్మాణమధ్వరే । నేవమమివ చాతసమ్॥

దం॥ ఓ స్తుతిపాతకులారా! కవియు సత్యధర్ముఁడు వెలుగుచున్నవాఁడు రోగములను నశింపఁ జేయువాఁడు నగు నగ్నిని యజ్ఞమునందు స్తుతించుడు.

౧౧౮. యస్తామగ్నే హవిష్పతి స్తోతం దేవసపర్యతి । తస్యస్మ ప్రావితాభః॥

దం॥ ఓ యగ్నిదేవా! ఏ యజమానుఁడు నిన్ను దేవదూతగా సేవించునో ఆతఁడు రక్షించువాఁడవుకమ్ము.

౧౧౯. యోఅగ్నిం దేవవీతయే హవిష్మాఆవివాసతి । తస్మై పావక మృశ్యయ॥

దం॥ నేవతలు హవిస్సును భక్షించుటకు నే యజమానుఁడు సమీపమందంగి యగ్నిని సేవించునో యా యజమానుని ఓ పావకుఁడా! ముఖంపఁ జేయుము. (అగ్నిలో హోమముచేసినదే హవిస్సనఁబడును.)

౧౨౦. సనఃపావకదీధికోగ్నే దేవాగ్రహవహ । ఉపయజ్ఞం హవిశ్చసః॥

దం॥ మండుచున్న యగ్ని! శుద్ధినిగలిగించువాడా! ఈ కర్మస్థలమునకు దేవతలను దీసికొనిరమ్ము. మేమిచ్చిన హవిస్సును యజ్ఞమును దేవతలవద్దకు (సిమ్ముట) దీసికొనిపోమ్ము.

౧౨౦. స॒నః స్త॒వా॒న ఆ॒భ॒రగా॒యత్యే॒ణ నవీ॑యసా । ర॒యిం॒పి॒రవ॑తీమిషమ్॥

దం॥ ఓ యగ్నీ! కొత్తది గాయతీ ఛందస్సుగలది యగు నీ సూక్తముతో స్తుతింపఁబడినవాఁడవై మాకు ధనమును శూరులుగల యన్నమును (కొడుకులు మనుమలునని శా.) సంపాదింపుము.

౧౨౧. అ॒గ్నే శు॒క్లే॒ణ శో॒చిషా॒ విశ్వా॑భి ర్దే॒న హూ॑తిభిః । ఇ॒మం స్తో॒మం జు॑వస్వ॒సః॥

దం॥ ఓ యగ్నీ! నీ తెల్లనికాంతితోను దేవతలంబించు స్తుతులతోను గూడి నీవు మాయా స్తోత్రమును సేవింపుము.

—;—

సూక్తము. ౧౩.

(ఋషి - కణ్వపుత్రుఁడగు మేధాతిథి; దేవత - ప్రతి ఋక్కునందుఁ జెప్పబడు నాయాదేవతలు; ఛందస్సు - గాయత్రి.)

౧౨౩. సు॒సమి॑ద్ధో న ఆ॒వహా॒ దే॒వా అ॒గ్నే హ॒విష్క॑తే । హో॒తః పా॒వక॑ యక్షీ॒చ॥

దం॥ ఓ సమిద్ధ (=మండిన) నామకాగ్నీ! దేవతలను మా యజమానుని యెదుటికిఁ దీసికొనిరమ్ము. శుద్ధినిగలిగించువాఁడా! హోమమును జరిపించువాఁడా! నీవు యాగమును గావింపుము.

౧౨౪. మ॒ధుమ॑ంతం తనూ॒నపా॒ ద్యజ్ఞం॑ దే॒వేమ॑ నఃకవే । అ॒ద్యా కృ॑ణుహి పీ॒తయే॑॥

దం॥ ఓ కవీ! తనూనపాన్నామముగలయగ్నీ! ఈనాఁడు మా రసవంతమైన హవిస్సును దేవతలు భక్షించుటకుఁ బట్టుకొనిపొమ్ము.

౧౨౫. స॒రాశం॑స మి॒హ ప్రి॒య మ॒స్మిన్ద్యజ్ఞ॑ ఉ॒పహ్వా॑యే । మ॒ధుజి॑హ్వం హ॒విష్కృ॑తమ్

దం॥ (దేవతలకుఁ) బిరియుఁడును, మధురజిహ్వగలవాఁడును, హవిస్సును గలిగించు వాఁడును అగు-సరాశంస-యను పేరుగల యగ్నిని నేను బిలుచుచున్నాను.

౧౨౬. అగ్నే సుఖతమే రథే దేవా ఈత ఆవహా । అరి హోతా మనుర్విత్తమ్॥

పం॥ ఇట్టను పేరుగలయగ్ని! (ఇడగ్ని) మాచేస్తుతింపబడి అతిసుఖముయిన రథము మీఁద దేవతలను దీసికొనిరమ్ము. మంత్రములతో స్థాపింపబడిన దేవతలను టలుచు వాడవయి యున్నావు. (మనుష్యులచే స్థాపింపబడిన యనియు సర్వము.)

౧౨౭. స్తోత్ర బర్హిరానుష గృతపృష్ఠం మనీషిణః । యత్రా మృతస్య చక్షణమ్॥

పం॥ ఓ తెలివిగల (ఋత్విజులారా!) వేటిమీఁద నుంచిన నేయి చక్కగా గనబడునో యట్టి దర్శనను ఒకదాని నొకటి యంటునట్లుగా నేటికుండలక్రింద బరువుడు.

౧౨౮. విశ్రయంతా పృతా పృథోద్వారో దేవీరసశ్చతః । అభ్యానూనంచ యష్టనే॥

పం॥ యజ్ఞమును లేక సత్యమును పృథివీచునట్టి, ప్రకాశించునట్టి, సమ్మగ్నిము లేనట్టి యజ్ఞశాలాద్వారములను ఈనాడును, ఇంకొకనాడును అసత్యము యాగము చేయుటకై తెరతురుగాక.

౧౨౯. సంతాపసా సుపేశసా స్థిన్యజ్ఞ ఉపహ్వయే । ఇదంనో బర్హిరాసదే॥

పం॥ (సంతాప=రాత్రి. ఉపహ్వయ=ఉదయకాలము అయినను ఇచట సన్నిహితముగా వాడబడెను.) మంచిరూపములుగల సంతాపసాగ్నులను ఈ యజ్ఞమందు మా (వేదిపైనున్న) దర్శన సమీపించుటకుఁ బిలచుచున్నాను.

౧౩౦. తా సుజహ్వ ఉపహ్వయే హోతారా దైవ్యా కవీ ।

యజ్ఞంనో యక్షతా మిమమ్॥

పం॥ శోభనజహ్వలు కలిగి హోమముఁ బ్రవర్తింపజేయువారును, దేవతల సంబంధము కలవారును మేధాశాలురును, అగు ఆ రెండగ్నులును, హోమయజ్ఞము జరుపుదురుగాక.

౧౩౧. ఇ॒తా స॒రస్వతీ॑ మ॒హీ తి॒స్రోదే॑వీ ర్భ॒యోభు॑వః । బ॒ర్హిః సీ॑దం త్వ॒స్రిధః॑॥

దం॥ ఇత, సరస్వతి, మహీ, యను మువ్వగు దేవతలు సుఖమునిచ్చువారై, నాశరహితలై దర్శలమిందఁ గూరుచుందురుగాక. (ఈ మూఁడును అగ్నిమూర్తులే యని గ్రహింపవలె.)

౧౩౨. ఇ॒హ త్వ॑ష్టార మ॒గ్నియం॑ వి॒శ్వహా॑స ము॒పహ్వా॑యే । అ॒స్మాక॑ మ॒స్తు కే॑వలః॥

దం॥ శ్రేష్ఠుఁడును బహురూపములు గలవాఁడును అగు త్వష్టయను నగ్నిని యిచ్చటికిఁ బిలుచుచున్నాను. మావద్దనే యుండుగాక !

౧౩౩. అ॒వస్ప॑జా వసస్ప॒తే దే॑వ దే॒వేభ్యో॑ హ॒విః । ప॒రీదా॒తు ర॒స్తు దే॑వతామ్?॥

దం॥ వసస్పతియను షేషగల యో యగ్ని ! దేవా ! హవిస్సును దేవతలకు సమర్పింపుము. యజమానునకు విజ్ఞానము (పరలోకజ్ఞానము కలుగునుగాక !)

౧౩౪. స్వా॒హా య॒జ్ఞం కృ॑తే నీ॒ద్రాయ॑ రా॒జస్వినో॑న్మహే । తత్ర॑ దే॒వా ఉ॑పహ్వా॒యే

దం॥ ఓ యాజకులారా ! యోగి కర్త గృహమందు స్వాహానామకాగ్నికల యాగమును ఇంద్రునికొఱకు సమర్పింపుడు. ఆ యజ్ఞమునకు దేవతలను పిలుచుచున్నాను.

—(౦)—

సూ॒క్తము ౧౪.

(ఋషి - కౌశ్ఠపుత్రుఁడు, మేధాతపః దేవత - అగ్నిః కుంభస్థ - గాయత్రీ)

౧౩౫. ఏ॒భి ర॒గ్వే దు॒వో గి॒రో వి॑శ్వే॒భి సో॑మ వీ॒తయే॑ । దే॒వేభ్యో॑ రా॒హి యక్షి॑చ

దం॥ ఓ యగ్ని ! యీ యజ్ఞమునకు దేవతలందఱితోను నానందచర్యను, స్తుతులను గూర్చిరమ్ము. యజ్ఞము గావింపుము.

౧౩౬. ఆ॒త్వాక॑ణ్వా అ॒హూప॑త గృ॒ణంతి॑ వి॒ప్ర తే॒ధియః॑ । దే॒వేభ్యో॑ ర॒గ్న అ॑గహి॥

దం॥ ఓ మేధావంతుడా ! అగ్ని ! మేధావంతులగు (యాజకులు) నిన్నుఁ బిలుచుచున్నారు. నీవుచేయు కార్యములను జెప్పచున్నారు. దేవతలతోఁ గలిసిరమ్ము.

౧౩౨. ఇంద్ర వాయూ బృహస్పతిం మిత్రాగ్నిం పూషణం భగమ్ ।

ఆదిత్యా న్నామతం గణమ్॥

౬౦॥ ఓ యగ్నీ! ఇంద్రవాయువులను, బృహస్పతిని, మిత్రాని, అగ్నిని, పూషదేవుని, భగనుని, ఆదిత్యులను, మరుద్గణమును, యజించుము. (ఆవాహనచేసి వీరిని బూజించుము.)

౧౩౩. ప్రవో భియంత ఇందవో మత్సరా మాదయిషవః ।

ద్రసాన మధ్వ శృమూషదః॥

౬౧॥ (ఓ యింద్రాద్రి దేవతలారా!) మీకొఱకుఁ దృప్తికరమైనవి, హిమమును గల్పించునవి, (=మాదయిష్ట) బిందువుల గూఢముగా నున్నవి, మధురమయినవి, పాత్రలలోఁ బోయఁబడినవి యగు సోమరసములు సంపాదించఁబడుచున్నవి.

౧౩౪. ఈశే త్వా మవస్యవః కణ్వసో వృక్షబర్హిషః । హవిష్మంతో అరంభతః॥

౬౨॥ అగ్నీ! రక్షణముచుగోరి మేధానంతులయి, దర్భులను పరిచినవారై, హవిస్సును గూర్చుకొని అలంకరించి (ఋత్విజులు) నిన్ను స్తుతించుచున్నారు.

౧౩౫. ఘృతస్పృష్టా నునోయుజో యేత్వా నహంతి నహ్నయః

ఆదేవాన్ సోమపితయే॥

౬౩॥ అగ్నీ! నేతిరంగు వీపులుగల్గి, తలఁచినంతలో రథము నెత్తుకొనునట్టి, మోయునట్టి, నిన్ను మోయుచున్న గుఱ్ఱములతో దేవతలను సోమపానము కొఱకుఁ దీసికొనిరమ్ము.

౧౩౬. తాన్యజత్రా ఋతాన్పథోఽగ్నే పత్నీవత సక్రాధి । మధ్వః సుజిహ్వ పాయయ

౬౪॥ చక్కని నాలుకలుగల యోయగ్నీ! పూజనీయులగు దేవతలను యజ్ఞమును వ్యవహరించునట్టివారిగాను భార్యలతోఁ గూడుకొనునట్టివారినిగాను జేయుము. మధురమగు సోమమును ద్రావింతుము.

౧౪౨. తే యజత్రాయ ఈష్యాస్తేతేపిబంతుజిహ్వాయా । మథోరస్తే నషట్కృతి॥

దం॥ ఏ దేవతలు యజింపఁదగియున్నారో ఏవరు స్తుతింప న్ను లో, వారింపఁజును “నషట్” అని పలికిరకాలమందు నీజిహ్వతో మధురమగు సోమమును ద్రావుదురు గాక.

౧౪౩. ఆకీం సూర్యన్య రోచనా ద్విశ్వాస్తేవా ఉషర్భధః ।

విప్రో హోతేహ వక్షతి॥

దం॥ మేఘవియై హోమముగలిగించు నగ్ని తెల్లవాఁడగానే మేల్కొనియున్న దేవతలను అందఱిని సూర్యలోకమునుండి యీచోటికిఁ బెచ్చుచు.

౧౪౪. విశ్వేభి ససేమ్యం మధ్వగ్న ఇంద్రేణ వాయునా । పిబా మిత్రస్య ధామభిః ।

దం॥ అగ్ని ! సర్వదేవతలతోను, ఇంద్రునితోను, వాయువుతోను, మిత్రుని (=సూర్యుని) కిరణములతోను సోమరసమండలి మాధుర్యమును ద్రావుము.

౧౪౫. త్వంహోతా మన్త ర్హితోగ్నే యజ్ఞేషు నీదసి । సేమంనో అధ్వరం యాచ॥

దం॥ అగ్ని ! నీవు మంత్రములతో, లేక మనుష్యులచే న్నాపింపఁబడి యజ్ఞము లందఁ గూర్చుండవు. ఆ నీవు మో యజ్ఞమును గావింపుము.

౧౪౬. యుక్త్వా హ్యరుషీ రథే హరితో దేనరోహితః । తాభి శ్చేవా ఇహో సహ॥

దం॥ ఓ అగ్ని దేవా ! రోహితములనే పేరుగలవి, వేగముగా నడచునవి, రథము మీఁద నున్నవారిం దీసికొనిపోవునవియగు నీవేనడములను నీరథమునకుఁ బూన్పుము వాటితో దేవతల నిచటికిఁ దీసికొనిరమ్ము.

సూక్తము. ౧౫.

(ఋషి - కణ్వపుత్రుడగు సే. ధాత్రీ; ఛందస్సు - గాయత్రి; దేవతలు - ఋతువులు. అయినను ప్రతి ఋక్కునందును వేక్ష్యులుగ నిండ్రాదిదేవతలు ప్రతిపాదించబడినందున.)

౧౪౭. ఇంద్ర సోమం పిబ ఋతునా త్వావిశం త్వీందవః | మత్సరాస స్తదోకసః
దం॥ ఓ యింద్రా! ఋతు (దేవత)తోఁగూడ సోమరినము త్రావువా. తృప్తిని
గలిగించునట్టి, ఆ ఋతువునందుండునట్టి సోమములు నిన్ను జెండుగాక.

౧౪౮. మరుతః పిబత ఋతునా పోతా ద్యౌజ్ఞం వుసీతన |

యూయం హిష్మా సుదానవః॥

దం॥ మంచదాతలగు నోమరుత్తులారా! పోతలను పేరుగల యాజకుని పాత్రతో
ఋతు (దేవత) తోఁగలిసి మీరు సోమపానముచేయుడు. ద్యౌజ్ఞమును బవిత్రము
చేయుడు. ఏమంటే మీరు పవిత్రులు అయి యున్నారని కనుక.

౧౪౯. అభి చుజ్ఞం గృణోహి నో గ్నావో నేమః పిబ ఋతునా | త్వంహి రత్నధా అసీ॥

దం॥ భార్యతోఁగూడిన ఓ త్వష్టా! మాయజ్ఞమును స్తుతింపుము. ఋత్సుతో
గలిసి సోమము త్రాగుము. ఏమంటే నీవు రత్నముల నిచ్చువాడనయి యున్నావు
కనుక.

౧౫౦. అగ్నే దేవా ఇహా నహ సాదయా యోనిషు త్రిషు | పరిభూష పిబ ఋతునా॥

దం॥ ఓ యగ్నే! దేవతల నిచటికిఁ దీసికొనిరా! మూడుయోనులందు (ప్రాణ
పువన-మోధ్యందిన సవన-సాయం సవనములని ఆయాకాలములందు) దేయకగ్గులకు
తేరు, యోని= స్థానము) (వారిని) కూర్చుండఁ బెట్టుము. అలంకరింపుము. ఋతు
దేవతతోఁగలిసి సోమముం ద్రావుము.

౧౫౧. బ్రాహ్మణా దింద్ర రాధసః పిబా సోమ మృతూరను | తవేన్ధి సఖ్య మస్తృతమ్॥

దం॥ ఓ యింద్రా! బ్రాహ్మణాచ్ఛంసియను యాజకుని ధనరూపమయిన పాత్రతో
ఋతు దేవతలు పానముచేసిన తరువాత నీవుకూడ సోమమును ద్రావుము. ఏమంటే
విన్నేహమే ఋతువులతో నెడఁదెగనిదై యున్నది.

౧౫౨. యువం దక్షం ధృతవ్రత మిత్రావరుణ దూశభమ్ ।

ఋతునా యజ్ఞ మా శాధే॥

పం॥ వ్రతమును ధరించిన మిత్రావరుణులారా ! (అనగా గర్భలు చేయుచున్నారని తా॥) మిరిద్దఱును ఋతువుతోఁ గలిసి శత్రువులు హింసింపలేని గొప్పదగు మాయజ్ఞమునందు సంచరింపుడు.

౧౫౩. ద్రవిణోదా ద్రవిణసో గ్రావహస్తాసో అధ్వరే । యజ్ఞేషు దేవ మీశతే॥

పం॥ ధనమును గోరుచున్నవారును చేతిలోఁరాతిని ధరించిన వారును అగు ఋత్విజులు ధనదాతయగు నగ్నిదేవుని యజ్ఞములలో స్తుతింతురు. (రాతితో సోమలతను జిదుకఁగొట్టి రసము పిండుదురు.)

౧౫౪. ద్రవిణోదా దదాతునో వసూని యాని శ్రువ్యరే । దేవేషు తావనామహే॥

పం॥ ఏధనములు దేవతలందుగలవని విన్నామో ఆధనములు (హోమసాధన వస్తువులని తా.) ధనదాతలగు దేవతలు మాకిత్తురుగాక. ఆధనములను దేవతలనిమిత్తమే మేము గోరుచున్నాము.

౧౫౫. ద్రవిణోదాః పిపీషతి జుహోత ప్రచత్విత । సేష్టా దృతుభి రివ్యత॥

పం॥ ధనమునిచ్చుదేవత(అగ్నియే) ఋతువులతోఁగూడ సేష్టయను యాజకుని పాత్రతో సోమము త్రాగగోరును. కనుక యాజకులారా ! (హోమస్థలమునకు) జేరుఁడు. (చేరి) హోమముచేయుఁడు. (చేసి) నడువుఁడు. (ఇంకొకచోటికిని తా.)

౧౫౬. యత్వా తురీయ మృతుభి ర్ద్రవిణోదో యజామహే । అశస్సానో దదిర్భవ॥

పం॥ ద్రవ్యదాతవగు నోయగ్ని ! ఋతువులతో నాల్గవనాఁడవైన (మూఁడే ఋతువులని తా.) నిన్ను ఏకారణముచేత యజించుచున్నామో ఆ కారణముచేత నీవు ధనమిచ్చునాఁడవుకమ్ము.

౧౫౭. అశ్వినా పితం మధు దీద్యగ్నీ శుచివ్రతా । ఋతునా యజ్ఞవాహనా॥

దం॥ మండుచున్న అగ్నులతోఁగూడినవారును పవిత్రకర్మలు కలవారును అగు నశ్వినీ దేవతలారా! యజ్ఞము నిర్వహించు ఋతు దేవతతోఁ గలిసి యియ్యని సోమమును బాసము సేయుడు.

౧౫౮. గార్వాపత్యేన సత్యఋతునా యజ్ఞసీ రసి । దేవాస్తేవ యతే యజ॥

దం॥ ఫలప్రదాతవగు నోయగ్నీ! గార్వాపత్య సూపమసనుండి ఋతు దేవతతోఁ గూడ యజ్ఞమును నిర్వహించువాడవగుచున్నావు. కనుక కోర్కెలతో నున్న (యజమానుని) కొలకు దేవతలను యజంపుము. (దిక్షిణాగ్ని-గార్వాపత్యము-ఆహవనీయము-అని అగ్నులు మూడు.)

—:—:—

సూక్తము. ౧౬.

(ఋషి - కణ్వపుత్రుడగు మేధాశ్రీ; దేవత - ఇంద్రుడు; ఛందస్సు - గాయత్రీ.)

౧౫౯. ఆత్వా వహంతు హరయో వృషణం సోమపీతయే । ఇంద్రత్వా సూరచక్షసః॥

దం॥ ఓ యింద్రా! వర్షించునిన్ను హరులు (గుఱ్ఱములపేర్లు) నిన్ను మోసి తెచ్చు గాక! సూర్య సమానకాంతిగల నిన్ను (ఋత్విజులు మంత్రములతోఁ బ్రకాశించి జేతురుగాక.

౧౬౦. ఇమా ధానా ఘృతస్నువో హరీ ఇహోప వక్షతః । ఇంద్రం సుఖతమే రథే॥

దం॥ హరియరు పేర్లుగల యింద్రుని రెండుగుఱ్ఱములు నేటినిగానుచున్న ఈ (వేది పైనున్న) పేలాలను గూర్చి సుఖతమయిన రథమందిందుని నీచోటికి మోసి కొని వచ్చుగాక.

౧౬౧. ఇంద్రం ప్రాతర్హవామహ ఇంద్రం ప్రయత్యధ్వరే । ఇంద్రం సోమస్య పీతయే॥

దం॥ ప్రాతః కాలమందిందునిఁ బిలుచుచున్నాము. (ఇది ప్రాతఃస్పనము) అధ్వరము జగుగుచుండగా (మాధ్యందిన సపనమందు సోమయాగము జరుగు

నపుడని తా||) ఇంద్రునింబిలుచుచున్నాము. సోమపానమున కింద్రునిం బిలుచుచున్నాము. (సోమపానము సాయంసవనమందు).

౧౬.౨. ఉపసః సుత మాగహి హరిభి రింద్ర కేశిభిః । సుతే హిత్యా హవామహే॥

దం॥ ఓ యింద్రా! మూపునందు బొచ్చుగల గుఱ్ఱములతో నీవు అభిషవించిన మా సోమసమీపమునకు రమ్ము. అభిషవించిన సోమమునిమిత్తమే నుమా! నిన్నుఁ బిలుచుచున్నాము.

౧౬.౩. సేమరః సోమ మాగ హ్యుషేదం సవనం సుతమ్ । గౌరోన తృప్తితః పిబ॥

దం॥ ఇంద్రా! ఆ నీవు ఈ మా స్తుతినిగూర్చిరమ్ము. ఏమంటే-దేవయజనసమీపమందు సోమము నభిషవించియుంచి యీ చేయుకర్మ (ప్రాతస్సవనాది) జరుగుచున్నది. తనుక దప్పిగాన్న గోవువలెను ఈ సోమమును ద్రావుము.

౧౬.౪. ఇమే సోమాన ఇందవ స్సుతాసో అధిబర్హిషి । తో ఇంద్ర సహసే పిబ॥

దం॥ ఇంద్రా! రసవంతమయిన సోమములివిగో దిర్భలమీఁద నభిషవించి యున్నవి! వాటిని బలముకొఱకుఁ ద్రావుము.

౧౬.౫. అయంతే స్తోమో అగ్రియోహృది స్పృగన్తః శంతమః ।

అథా సోమం సుతం పిబ॥

దం॥ ఈ స్తవము శ్రేష్ఠమయినది, నీమనస్సున కెక్కునది, అతి సుఖమయినది, అగ్నుగాక! తరువాత (స్తవానంతరమని తా||) అభిషవించిన సోమమును దాివుము.

౧౬.౬. విశ్వ మిత్రవనం సుత మింద్రో యదాయగచ్ఛతి । వృత్రహో సోమక్షీతయే॥

దం॥ శత్రునాశకుఁడగు నింద్రుఁడు అభిషవించిన సోమముగల (ప్రాతస్సవనాది) సవనములన్నిటిని గూర్చి మదము కొఱకు సోమపానము చేయఁబోవుచున్నాడు.

౧౬౭. నేమం॑నః॒ కామ॑ మా॒పృణ॑ గో॒భిర॑ శ్వే॒శ్వత॑క్రతో॒ । స్త॒వామ॑త్వా స్వా॒ధ్యః॑
దం॥ ఓ శత॑క్రతూ! (ఇంద్రి॑డు) ఆయా॒చూ॒కోరి॑కను గో॒వుల॑తోను అశ్వ॑ముల
తోను బూరించుము. సరియైన ధ్యా॒నము॑తో నిన్ను స్తుతి॑ంచుచున్నాము.

—:—:—

సూక్తము. ౧౭.

(ఋషి - కణ్వపుత్రుఁడగు మేధాతిథి ; దేవత - ఇంద్రావరుణులు ; ఛందస్సు - గాయత్రి.)

౧౬౮. ఇంద్రా॑ వరు॒ణయో॑ రహం॒సం రాజో॑ర॒వ ఆ॒వృ॑ణే॒ తానో॑ మృ॒తాత॑ ఈ॒న్ద్రశే॑॥

సం॥ నేను (యాగకర్త) మంచి రాజ్యముగల యింద్రావరుణులను రక్షింపు గోరుచున్నాను. ఈ లాటివిషయమునవారు మమ్ము సుఖంపఁ జేతురు.

౧౬౯. గంతా॑రా హి॒స్థోఽవ॑సే హ॒పం వి॒ప్రస్య॑ మా॒వతః॑ । ధ॒ర్తారా॑ చ॒ర్షణీ॑నామ్॥

సం॥ ఇంద్రావరుణులారా! (యాగకర్తను) రక్షింపఁగోరి నూపంటి యాజకులు పిలుచు పిలుపులను గూర్చి వచ్చెడు స్వభావముగల మీరు మనుష్యుల యోగక్షేమములను సంపాదించుదురగాదా!

౧౭౦. అను॑కామం తే॒ర్పయే॑థా మింద్రా॑ వరు॒ణ రాయ॑త । తా॒వాం నే॒దిష్ఠ॑ మీ॒మహే॑॥

సం॥ ఇంద్రావరుణులారా! కోర్కెననుసరించి ధనము తృప్తిగానిండు. ఆ మిమ్మును సగృహీతులగు రమ్మని కోరుచున్నాము.

౧౭౧. యు॒వాకు॑హి శ॒చినాం॑ యు॒వాకు॑ సుమతీ॑నామ్ । భూ॒యామ॑ వా॒జదా॑వామ్॥

సం॥ ఏమంటే-కర్ణుల సంబంధమైన సోమరూప హవిస్సుల మొత్తమును, మంచి అర్థముగల యాజకుల స్తుతుల మొత్తమును, (ఇచ్చట) గలవు. (మీరుకట్టాక్షించితే) మేముధనదాతృలలో (పేరుపొందినవారము) అగుదుముగాక.

౧౭౨. ఇంద్రః సహస్రదావాన్ వరుణః శంస్యానామ్ । క్రతుర్భవ త్యుత్థ్యః॥

దం॥ వేలకొలది నిచ్చువారిలో నింద్రుఁడు పనివాఁడు. (శేష్ఠుఁడని తా॥) స్తుతింపఁ దగినవారిలో వరుణుఁడు స్తుతింపఁదగినవాఁడు.

౧౭౩. తయోరి దవసా వయం సనేమ నిచధీమహి । స్యాదత ప్రరేచసమ్॥

దం॥ ఆ యింద్ర వరుణుల యొక్క రక్షణచేతనే మేము (ధనము) పొందుదుము. అది (=తినగా మిగిలి దాచుకొన్నది) మిక్కిలి వృద్ధిపొందునుగాక.

౧౭౪. ఇంద్రా వరుణ వామహం హువే చిత్రాయ రాధసే ।

అస్మాన్ త్పు జిగ్యుష స్కృతమ్॥

దం॥ ఇంద్రావరుణులారా! నానావిధములయిన ధనములకొఱకు మీయిద్దఱినిం బిలుచుచున్నాను. అంతటను మమ్ము జయశీలురం జేయుఁడు.

౧౭౫. ఇంద్రా వరుణ సూనువాం సిహసంతీషు ధీషావ్ । అస్మభ్యం శర్మ యచ్ఛతమ్॥

దం॥ ఇంద్రావరుణులారా! మాబుద్ధులు మమ్ము సేవింప నిచ్చయించుచుండఁగా నన్నిచోట్ల సుఖమును మాకు నిండు.

౧౭౬. ప్రవా మశ్నోతు సుష్టుతి రింద్రా వరుణ యాంహువే ।

యామృధాథే సథ స్తుతిమ్॥

దం॥ ఇంద్రవరుణులారా! ఏస్తుతి మంత్రముతోఁ బిలుచుచున్నానో, దేనిసవిని మీరుప్పొంగుచున్నారో, ఏది మీయిద్దఱకును జోడుగా స్తుతియయ్యెనో, ఆ మంచి స్తుతిమీ యిద్దఱిని జెందుఁగాక.

ఇట్లు ప్రథమ మండలమునఁ జతుర్థానువాకము. శ్రీ శ్రీ శ్రీ

అనువాకము. ౫.

సూక్తము ౧౫.

(ఋషి - కణ్వపుత్రుఁడగు మేధాతిథి; దేవత - ౧ - ౫ బ్రహ్మణస్పతి, ౬ - ౯ సదసస్పతి;
ఛందస్సు - గాయత్రి.)

౧౭౭. సోమానం స్వరణం కృణుహి బ్రహ్మణస్పతే । కక్షీవంతం యజ్ఞశిజః ।

దం॥ ఓ బ్రహ్మణస్పతీ ! (దేవతపేరు) సోమము నభిషవించుచున్న నన్ను ఉశిజః పుత్రుఁడైన కక్షీవంతునింబోలి దేవతలలో సందతెఱుంగునట్లు చేయుము.

౧౭౮. యోరేవాన్యో అమీవహా వసువి త్స్పష్టిర్నః । సనః సిషక్తు యస్తురః॥

దం॥ ఏ బ్రహ్మణస్పతి ధనవంతుఁడో, ఎవఁడు రోగముల హరించునో, ఎవఁడు ధనములఁ బొందునో, ఎవఁడు పుష్టిని వృద్ధి నొందించునో, ఎవఁడు త్వరగలావాఁడో యతఁడు మమ్మునలగ్రహించుగాక.

౧౭౯. మానః శంసో అరరుషో ధూర్తిః ప్రణ జ్ఞర్త్యస్య । రక్షాణో బ్రహ్మణస్పతే॥

దం॥ హింసించుటకు వచ్చిన మనుష్యుని పరుషవాక్యము (తిట్టు) మాకుఁ దగుల కుండునట్లు బ్రహ్మణస్పతీ ! మమ్ము రక్షింపుము.

౧౮౦. సఘావీరో న రిష్యతి యమింద్రో బ్రహ్మణస్పతేః । సోమో హినోతి మర్త్యమ్॥

దం॥ బ్రహ్మణస్పతీయు నింద్రుఁడును ఎవనిని (నుజమానుని) వృద్ధి నొందించునో, సోముఁడెవనిని వృద్ధి నొందించునో, ఆతఁడే వీరుఁడై నశింపఁడు.

౧౮౧. త్వంతం బ్రహ్మణస్పతే సోమ ఇంద్రశ్చ మర్త్యమ్ । దక్షిణా పాత్యంహసః॥

దం॥ బ్రహ్మణస్పతీ ! నీవును, ఇంద్రుఁడును, సోముఁడును, దక్షిణాయుధ దేవత యును, ఆమర్త్యుని బాపమునుండి రక్షింపుడు.

౧౫. సదసస్పతి మద్భుతం ప్రియ మింద్రస్య కామ్యమ్ || సని మేధా మయాసివమ్

దం|| ఆశ్చర్యకరుడును, ఇంద్రునకుఁ బ్రియుఁడును, అందమైనవాఁడును, ధనదాతయునగు సదసస్పతిని మేధ (బుద్ధి) కొఱకు పొందితిని- (నేవించితి నని తా|| సదస్=సభకు, పతి, అగ్ని కేయూపేరు.)

౧౫౩. యస్మా దృతే నసిధ్యతి యజ్ఞో విపశ్చ తత్తన | సధీనాం యోగ మిన్వతి||

దం|| ఎవనిని వినగా యజ్ఞము విద్వాంసునకు (యజమానుడు) గూడ సిద్ధింపదో యాతఁడు (సదసస్పతి) మాబుద్ధుల సరిబంధమును బొందియున్నాఁడు.

౧౫౪. ఆదృఢోతి హవిష్కృతిం ప్రాంచం కృణో త్యధ్వరమ్

హోత్రా దేవేమ గచ్ఛతి||

దం|| ఆ తరువాతనే (హవిర్దానాన స్తరమని తా||) హవిస్సును సంపాదించిన యజమానుని వృద్ధిచేయును- (సదసస్పతి కర్త) యజ్ఞమును నిర్విఘ్నముగా సమాప్తి నొందించును. స్తోత్రముకూడ దేవతలవఱకుఁ బోవును.

౧౫౫. సరాశంసం సుధృష్టమ మపశ్యం సప్రథస్తమమ్ | దివోన సద్గమఖసమ్||

దం|| మిక్కిలి ధార్మ్యముగలవాఁడు, (ధార్మ్యము=పెంకితనము) అతిప్రసిద్ధుఁడు, దేవలోకమువలె మిక్కిలి తేజస్సుకలవాఁడు, నరులచే బొగడువడువాఁడునగు సదసస్పతిని నేను జూచితిని (శాస్త్రదృష్టితోనని తా||)

—:—:—

సూక్తము. ౧౫.

(ఋషి - కణ్వపుత్రుఁడగు మేధాతిథి; దేవత - అగ్నివాయువులు; ఛందస్సు - గాయత్రి.)

౧౫౬. ప్రతిత్యం చారు మధ్వరం గోపీఘాయ ప్రహూయనే | మరు ద్భిరగ్న ఆగహి||

దం|| అగ్ని! ప్రీతికరమై ప్రసిద్ధమయిన యజ్ఞమునందు సోమపానము నేయుటకు నివు పిలువఁబడుచున్నావు. కనుక మరుత్తులతోఁగూడి రమ్ము.

౧౮౭. సహి దేవో నమస్త్యో మహ స్తవక్రతుం పరః । మరు ధ్భిరగ్న ఆగహి॥

దం॥ నీసంబంధముగల క్రతువును మించిన దేవుడుగాని మానవుడుగాని లేడు. కనుక మరుత్తులతోఁ గలిసిరమ్ము.

౧౮౮. యేమహో రజసో విదు ర్వీశ్వేదేవాసో అద్రుహః । మను ధ్భిరగ్న ఆగహి॥

దం॥ అగ్ని ! ఎవరు ఉదకవర్షణ ప్రకారము నెఱుఁగుదురో, ఎవరు ప్రకాశవంతులై ద్రోహము నెవ్వరికింజేయరో, ఆ గొప్ప మరుత్తులతోఁ (ఏడ్చుమరుత్తులని) గలిసి రమ్ము.

౧౮౯. యఉగ్రా అర్క మాన్మచ రనాధృష్టాస ఓజసా । మరు ధ్భిరగ్న ఆగహి॥

దం॥ ఓప్రమయిన యే మరుత్తులు ఉదకమును సంపాదించిరో, ఎవరు బలముచేత సీతరులకు లొంగరో, అట్టి మరుత్తులతోఁగూడి రమ్ము.

౧౯౦. యేశుభ్రా ఘోరవర్షసః సుక్షత్రాసో రిశాదసః । మరు ధ్భిరగ్న ఆగహి॥

దం॥ ఎవరు శోభనులును, ఉగ్రహపులును, మంచిధనముగలవారును, హింసకులను (శత్రువులని తా॥) దినువారును, అయియున్నారో, అట్టి మరుత్తులతోఁ గలిసి యో యగ్నీ ! రమ్ము.

౧౯౧. యేనాకస్యా ధిరోచనే దివి దేవాస ఆసతే । మరు ధ్భిరగ్న ఆగహి॥

దం॥ ఎవరు నాకలోకము మీఁది ప్రకాశముగల ద్యులోకమందు ఉన్నారో, ఆ మరుద్దేవతలతోఁ గలిసి యగ్నీ ! రమ్ము.

౧౯౨. యఈణ్ఘయంతి పర్వతాం తిరః సముద్ర మర్జవమ్ । మరు ధ్భిరగ్న ఆగహి॥

దం॥ ఏ వాయువులు పర్వతములను (=మేఘములని యర్థమును గలదు) కదలెత్తురో, ఉదకముతో నిండిన సముద్రము నెవ్వరు తిరస్కరింతురో, అట్టి మరుత్తులతోఁగూడ నో యగ్నీ ! రమ్ము.

మం ౧. అను ౫. సూ ౧౯.] ఋగ్వేదము.

3౯.

౧౯౩. ఆయేతన్వంతి రశ్మిభి స్తిరః సముద్ర మోజసా । మరు ద్భిరగ్న ఆగహి॥

దం॥ ఎవరు సూర్యకిరణములతోఁగూడ నాకసమందంతట వ్యాపింతురో, ఎవరు బలమేచేత సముద్రమును దిరస్కరింతురో, అట్టి మరుత్తులతోఁగూడి యగ్ని ! రమ్ము

౧౯౪. అభిత్యా పూర్వపీతయే సృజామి సోమ్యం మధు । మరు ద్భిరగ్న ఆగహి॥

దం॥ మొట్టమొదటనే పానముచేయుటకు నీకై మధురమగు సోమరసమును సిద్ధపఱచినాను, కనుక నో యగ్ని ! మరుత్తులతోఁగలిసి రమ్మా !

—:—0—:—

ద్వితీయాధ్యాయము.

సూక్తము. ౨౦.

(ఋషి - కణ్వపుత్రుఁడగు మేధాతిథి; దేవత - ఋభువులు; ఛందః - గాయత్రి.)

౧౯౫. అ॒యం దే॒వాయ॑ జన్మ॑నే స్తోమో॑ విప్రే॑భి రా॒సయా॑ । అ॒కారి॑ రత్న॑ధాత॑మః ॥

పం॥ జన్మ (కల) దేవతకొఱకు నీస్తవము విప్రులచేత నోటితోఁ జేయఁబడినది-ఇది అతిశయముగా ధనమును గలిగించును. (ఋభువులను దేవతలు జన్మకలవారట! వారికై చేసిన స్తవమిది.)

౧౯౬. య॒ఇంద్రా॑య వ॒చోయు॑జా తత॑క్షు ర్మన॑సా హరీ॑ । శ॒మీ భి॑ర్వజ్ఞ మౌ॑శత॑ ॥

పం॥ ఏ ఋభువులు ఇంద్రుని కొఱకు మాటచెప్పగానే తమంత తాము రథమును బూన్చుకొనునట్టి హరియను పెద్దగల రెండు గుఱములను మనసుతోనే తయారు చేసిరో, వారు పనులలో యజ్ఞమందు వ్యాపించిరి-(యజ్ఞమునకుఁ గావలసిన పనులు చేతురని తా॥)

౧౯౭. తక్ష॑ న్నాస॑త్యాభ్యాం పరి॒జ్ఞానం॑ ను॒ఖం రథ॑మ్ । తక్షం॑ ధే॒నుం స॑బద్ధ॒భూమ్ ॥

పం॥ సర్వత్రాగమనముకలది, కూర్చుండుటకు నుఖమైనది, అగు రథమును అశ్వినో దేవతల కొఱకు ఋభువులుచెక్కి తయారు చేసిరి. బాగుగఁ బాలించు నావునుగూడఁ దయారుచేసిరి.

౧౯౮. యు॒వానా॑ పి॒దరా॑ పు॒నః సత్య॑మంత్రా ఋ॒శూ య॑వః । ఋ॒భవో॑ వి॒ష్వక్ర॑ణః ॥

పం॥ సత్యమయిన మంత్రసామర్థ్యము కలిగి కపటములేని వారును, సర్వకార్యసిద్ధి కలవారునగు, ఋభువులు తలిదండ్రులను (ముదిసినవారిని) మఱల యకావనవంతులఁగాఁ జేసిరి.

౧౯౯. సం॒వో మదా॑సో అ॒గ్ని తే॑ంద్రేణ॑ చ మ॒రుత్వ॑తా । ఆ॒దిత్యే॑భిశ్చ రా॒జభిః॑ ॥

పం॥ ఋభువులారా! మీకు హర్షముగలిగించు సోమము సురుత్తులతోఁగూడిన ముంద్రునితోను, ప్రకాశించు నాదిత్యులతోను, గలిసికొన్నది.

౨౦౦. ఉతత్యం చమసం నవం త్వష్ట దేవస్య నిష్కృతమ్ । అకర్త చతురః పురః॥

దం॥ మఱియు త్వష్టతనకొఱకుఁగాఁ జేసికొన్న చమసను (శిష్యులైన) ఋభువులు ఆ ఒక్క పాత్రను నాలుగు పాత్రలుగాఁ జేసిరి. (దేవతల చెక్కడపు పనివాడు త్వష్ట చమస=సోమరసము పానముచేయుటకుఁగాఁ గట్టతోఁ జేసిన పాత్రకుఁ బేరు.)

౨౦౧. తేనో రత్నాని ధత్తనత్రిరా సాప్తాని సున్వతే । ఏకమేకం సుశస్తిభిః॥

దం॥ ఆ యో ఋభువులారా ! శోభనమయిన మాస్తనములచేత ఒక్కొక్కదానిన (కర్మను) మూడు ఏడు నగునట్లు ఉత్తమములను గలుగఁ జేయుఁడు.

• (౧) పాకయజ్ఞములు ఏడువిధములు-కాపానసము-వైశ్వదేవము-పార్వణము-అప్రశాశ్రాధము-మాసశ్రాధము-సర్పబలి-ఈశానబలి యని. ౨ సస్తహవిర్యజ్ఞములు- ౧ అగ్నిహోత్రము- ౨ దశాపూర్ణమాసలు- అగ్నిధేయము- ౩ ఆగ్రయణము- ౪ చాతుర్మాస్యలు- ౫ నిహాథ పశుబంధము- ౬ సౌతామణి- ౭ ఆశ్వయుజ శూలగవాదులు. ౩. సస్తసోమయాగములు- ౧ అగ్నిష్టోమ- ౨ అత్యగ్నిష్టోమ- ౩ ఉక్థ్య- ౪ షోడశి- ౫ వాజపేయ- ౬ అతిరాత్ర- ౭ అష్టోమము-అని, మొత్తమిరువది యొకటి)

౨౦౨. అధారయంత వహ్నియోఽభజంత సుకృత్యయా । భాగం దేవేషు యజ్ఞియమ్॥

దం॥ ఋభువులు (తాముమర్త్యులయ్యును) చమసాది పాత్రలు చేయుటవల్ల దేవతలయి దేవతలతోపాటు యజ్ఞభాగమునుగూడఁ బొందిరి,

సూక్తము, ౨౧.

(ఋషి - కన్వపుత్రుఁడగు మేధాతిథి ; దేవత - ఇంద్రాగ్నులు ; ఛందస్సు - గాయత్రి.)

౨౦౩. ఇహేంద్రాగ్నీ ఉపహ్వయే తయోరి తోస్సేమముశ్చసి । తాసోమం సోమపాతమా॥

దం॥ ఈకర్మలో నింద్రాగ్నులను బిలుచుచున్నాను. వారికే సోమమును గోరఁచున్నాను. నాకు ఉత్తమముగా సోమము త్రాగుదురుగాక.

౨౦౪. తాయజ్ఞేషు ప్రశంస తేంద్రాగ్ని శుంభతా ॥ తా గాయత్రేషు గాయత్రీ॥
దం॥ ఓ ఋత్విజులారా! ఆ యింద్రాగ్నులను యజ్ఞములను స్తుతింపుడు. అలంక
రింపుడు, గాయత్రీ ఛందస్సులో నున్న సామమంత్రములతో వారిని గానము
చేయుడు.

౨౦౫. తామిత్రస్య ప్రశస్తయ ఇంద్రాగ్ని తాహవామహే॥ సోమసా సోమవీతయే॥
దం॥ నేహితుండయిన (యజమానుని యొక్క) జ్ఞేమముకొఱకు నింద్రాగ్నుల స్తుతిం
తుము. సోమపానము సేయుగల వార్షాతీని సోమపానముకొఱకుఁ బిలుచుచున్నాము.

౨౦౬. ఉగ్రా సంతా హవామహ ఉపేదం సవనంసుతమ్॥ ఇంద్రాగ్ని ఏహగచ్ఛతామ్॥
దం॥ (శత్రువులను వధించుటలో) ఉగ్రులయిన యింద్రాగ్నులను అభిషేపించిన
సోమముగల యీసవనము వద్దకుఁ బిలుచుచున్నాము. వారు ఇచటికి వత్తురుగాక.

౨౦౭. తామహంతా సదస్పతీ ఇంద్రాగ్ని రక్ష ఉబ్జతమ్॥ అప్రజాః సంత్యత్రిణః॥
దం॥ గొప్పవారును సభాపాలకులు నయిన యింద్రాగ్నులు రాక్షసులను గ్రౌర్యము
విడుచునట్లు చేయుదురుగాక. ఆరాక్షసులు సంతానము లేకుండురుగాక.

౨౦౮. తేన సత్యేన జాగ్రత మధిప్రచేతునే పదే॥ ఇంద్రాగ్ని శర్మ యచ్ఛతమ్॥
దం॥ ఓ యింద్రాగ్నులారా! మీరు ఫలములననుభవించు లోకములకు వ్యర్థము
కాని ఫలము లిచ్చుటకు సిద్ధులై యుండురుగాక! ఇంద్రాగ్నులు సుఖమునిత్తురుగాక!

సూక్తము. ౨౨.

(ఋషి - కణ్వపుత్రుడగు మేధాతిథి; దేవత ౧ - ౪ అశ్వినీదేవతలు, ౫-౮ సూర్యుడు,
౯-౧౦ ఆగ్ని, ౧౧ భూతలు, ౧౨ ఇంద్రాణి, వరుణాని, అగ్నాయా, ౧౩-౧౪
భూమ్యంతరిక్షములు, ౧౫ పృథివీ, ౧౬-౨౧ విష్ణువు; ఛందస్సు గాయత్రీ)

౨౦౯. ప్రాతర్యజా విభోధ యాశ్వినా వేహ గచ్ఛతామ్॥ అన్యసోమస్య వీతయే॥
దం॥ (అధ్వర్యును దేశించి హోతవలుకుచున్నాడు) ఓ యీ! ప్రాతస్సుచనమునందఁ
గూడుకొన్న యాశ్వినీ దేవతలిద్దఱికిని యీ సోమము త్రావ్వుటకు బోధింపుము.
(నిద్రలేపుమని తా॥) వారు ఈ చోటికి వత్తురుగాక.

౨౧౦. యాసురథా[॑] రథీత[॑]మో భాదే[॑]వా దివిస్పృ[॑]శా । అశ్వినా[॑] తాహ[॑]వామహే॥

పం॥ ఏ యిద్దఱశ్వినులు మంచరథముగల వారును, ద్వ్యలోకమందు నివసించు వారును, పృథ్వికాశించువారు నయి యున్నారో, ఆ యిద్దఱిని నేను బిలుచుచున్నాను-

౨౧౧. యావాం కశా[॑] మధుమ[॑] తృశ్వినా[॑] సూన్యతా[॑]వతీ । తయా[॑] యజ్ఞం మిమిక్ష[॑]తమ్॥

పం॥ ఓ యశ్వినులారా! సత్యమయినదియు, నీటిచే దడిసినదియునగు మీ యిద్దఱి చేతినుండు కొరడా యేదికలదో దానితో యజ్ఞమును నడుపుదురుగాక. (కమ్పికిఁ గొరడా యని తెలుగు)

౨౧౨. సహి[॑] వామ[॑] స్తీ దూర[॑]కే యత్రా[॑] రథేన[॑] గచ్ఛథః । అశ్వినా[॑] సోమినో[॑] గృహమ్॥

పం॥ ఓ యశ్వినులారా! సోమముతో యాగముచేయు నే (యజమానుని గృహమునకు రథముతో మీరుపోవుదురురో, ఆ గృహము మీకు దూరముగాలేదు. (మీరథము వేగముగలదని తా॥)

౨౧౩. హిరణ్యపాణి[॑] మూతయే[॑] సవితార[॑] ముపహ్వయే । సచే[॑]తా దేవతా[॑] పదమ్॥

పం॥ బంగారము చేతియందుఁగల సవితృదేవతను (యజమానుని) రక్షించుటకుఁ బిలుచుచున్నాము. అతఁడు (యజమానుఁడు) చేరఁదగిన దేవతాస్థానమేదో తెలుపును.

౨౧౪. అపాం సపాత[॑] మవసే[॑] సవితార[॑] ముపస్తుహి । తస్య[॑] వ్రతా[॑] న్యశ్శసి॥

పం॥ (హోత సామగ ఋత్విజానితోఁ బల్కుచున్నాఁడు) ఓ యీ! నీటిని యిగిరించువాఁడగు సవితను రక్షణముకొఱకు స్తుతింపుము. అతని వ్రతములను (=సోపాయగాదులు) గోరుచున్నాము.

౨౧౫. విభక్తారం[॑] హవామహే[॑] వసో శ్చిత్రస్య[॑] కాధసః । సవితారం[॑] పృచక్ష[॑]నమ్॥

పం॥ నివాసమునకుఁ గావలసిన నానావిధ ధనములను (యజమానులకు) బండ్ల యిచ్చువాఁడగునట్టి, మానవులను బ్రకాశింపఁజేయునట్టి, సవితృదేవతను (=సూర్యుని) బిలుచుచున్నాము.

౨౦౬. సఖాయ ఆనిషీదత నవితా స్తోమ్యానుసః । దాతా రాధాంసి శుంభతి॥

దం॥ ఓ స్నేహితులారా! ఋత్విజులనంబో) కూర్చుండడు. మనకీనవిత శీఘ్రముగా స్తుతింపఁదగినవాఁడు. ధనములిచ్చుటకు ఉద్యక్తుఁడు. ఇతఁడు ప్రకాశించుచున్నాఁడు.

౨౦౭. అగ్నే పత్ని రహవహ దేవానా ముశతీ రుప । త్వష్టారం సోమపానముః॥

దం॥ ఓ యగ్ని! (రావలెనని) కోరుచున్న దేవతల భార్యలను ఇచ్చోటికిఁ దీసికొనిరమ్ము. త్వష్టనుగూడ సోమపానమునకుఁ దీసికొనిరమ్ము.

౨౦౮. ఆగ్నా అగ్న ఇహవనే హోత్రాం యవిష్ట భారతీమ్ । వసూత్రం ధిమనం నమా॥

దం॥ ఓ యగ్ని! మమ్మురక్షించుటకు దేవపత్నుల నిచటికిఁ దీసికొనిరమ్ము. ఓ చిన్నవాఁడా! (అగ్నికి సంబోధ) హోమమును నెరవేర్చు సీభార్య భారతీను (=భరతుఁడను సూర్యునిభార్య) ప్రార్థింపఁదగిన సరస్వతీని దీసికొనిరమ్ము. (ఇచట సరస్వతి వాగ్దేవతయే)

౨౦౯. అభినో దేసి రవసా మహా శర్మణా సృపత్నీః । అచ్ఛిన్నపత్రాః సచంతామి॥

దం॥ మంచుష్యులను బరిపాలించునట్టి, తోక్కలు తొగకుండునట్టి (అనఁగా దేవసత్పులు పక్షిదూపమున నుంచెరిని వీరి యుద్దేశము) దేవపత్నులు గొప్ప సుఖము తోడను, రక్షణతోడను, మాయందు దయచూపుదురుగాక.

౨౧౦. ఇహేంద్రాణి ముపహ్వాదే చరుణాసీం స్వస్తయే । అగ్నాయాం సోమపానముః॥

దం॥ ఈశర్మణులందఱు మాకు శుభముగల్గుటకు (నాకు) సోమపానముచేయుటకు ఇంద్రుని భార్యను, నరుణుని భార్యను, అగ్ని భార్యను, బిలుచుచున్నాము.

౨౧౧. మహిద్యాః పృథివీ చన ఇమం యజ్ఞం మిమిక్ష తామ్ । పిప్రుతాంసో భరీమభిః॥

దం॥ గొప్పదగు ద్యులోక నేనతయు భూమియు మా యజ్ఞమును దమరసమాంతోః దడుపుదురుగాక. వారిపోషణలతో మమ్ముఁ బూరింతురుగాక॥

౨౨౨. తయోరి ధృతవ త్వయో విప్రా రిహంతి ధీతిభిః । గంధర్వస్య ధ్రువేపదే॥

పం॥ స్థిరమయిన గంధర్వస్థానమందు (అనగా నరికిమనితా) ఉన్నవారిద్దఱి యొక్క (భూమ్యంతరిక్షములని తా॥) నేతివంటి ఉదకము నీ విప్రులుకర్మలతోఁజవిచూతురుగాక॥ (నాకుదురు=రిహన్తి)

౨౨౩. స్తోనా పృథివి భవాన్మతరా నివేశసీ । యచ్ఛానః శర్మ సప్రభః॥

పం॥ ఓపృథివీ! విస్తారాది గుణములు కలదానవుకమ్ము. ముండ్లులేనిదానవుకమ్ము. చివళించుటకుపయోగము కలదానవు కమ్ము. విస్తారిముకలిగి మాకు సుఖమిమ్ము.

౨౨౪. అతో దేవా అవంతు నోయతో విష్ణు ర్విచక్రమే । పృథివ్యాః సప్తధామభిః॥

పం॥ ఏకారణము చేత విష్ణువు ఏడుసాధనములతోఁ బృథివినుండి అనేక పాదవిన్యాసములు (=నడకలు) చేసెనో, ఆకారణము చేత చేవతలు పృథివినుండి వచ్చు రక్షించురుగాక॥ (ప్రివిక్రమావతారివణకన)

౨౨౫. ఇదం విష్ణు ర్విచక్రమే త్రేధా నిదధే సప్తమ్ । సమూమహ్య మస్య పాంసురే॥

పం॥ విష్ణువే జగత్తునందు నడిచెను. మూడువిధముల నడుగు పెట్టెను. ధూళియును మేన యీతనిపాదమందు ఈసర్వజగత్తు నిమిడియున్నది.

౨౨౬. త్రీశీ పదా విచక్రమే విష్ణు ర్నోకా అహభ్యః । ఆతో ధర్మాణి ధారయన్॥

పం॥ ఇతరులచేతహింసించుశక్యముకానివాఁడను, సర్వజగత్తునుబాలించువాఁడను, అగు విష్ణువు ధర్మములను (=కర్మలను) పోషించుచు మూడులోకములందు మూడడుగులు పెట్టెను.

౨౨౭. విష్ణోః కర్మాణి చశ్రీత యతో వ్రతాని వస్పశే । ఇంద్రస్య యజ్ఞః సఖా॥

పం॥ ఓఋత్విజాలారా! విష్ణువుయొక్క కర్మలను చూడఁడు. ఏకర్మల చేత వ్రత యజమానుఁడును) అగ్నిహోత్రాది కర్మలను జేయుచున్నాఁడో, ఆవిష్ణువు ఇంద్రునకు విడువని సఖుఁడు.

౨౨౫. తద్విష్ణోః పరమం పదర సదా పశ్యంతి సూరయః । దివీ చక్షు రాతనమ్॥

దం॥ ఆకాశమందుఁ బ్రసరించు దృష్టి యెట్లు సర్వమును జూడఁగలదో, అట్లు విద్వాంసులు ఆవిష్ణుని ఉత్కృష్టస్థానమును ఎల్లపుడును జూతురు.

౨౨౬. తద్విప్రాసో విపన్యవో జాగృవాంసః సమింధతే । విశ్వే ర్యత్స్వరమం పదమ్॥

సం॥ పొరపాటులేని స్తుతికర్తలగు విప్రులు (బుద్ధిమంతుని పుష్పత్రస్థము) ఆవిష్ణుని యొక్క పరమస్థానమును జక్కగాఁ బ్రకాశింపజేతురు.

సూక్తము. ౨౩.

(ఋషి - కణ్వపుత్రుఁడగు మేధాతిథి; దేవత - ౧ - వాయుదేవత, ౨-౩- ఇంద్రనాయువులు, ౪ - ౬ - మిత్రవరుణులు, ౭ - ౯ పరుదగవిశిష్టుఁడగు వింద్రుఁడు, ౧౦ - ౧౨ - విశ్వదేవుఁడు, ౧౩ - ౧౫ - హిష్టుఁడు, ౧౬ - ౨౨ - ఉదకదేవత, ౨౩ - అగ్ని; ఛందస్సు - ౧-౧౮-౨౧-గాయత్రి, ౧౯- ఉష్టిక్, ౨౦-౨౨-౨౪- అనుష్టుప్.)

౨౩౦. త్రివాః సోమాన ఆగ హ్యశీర్వంతః సుతా ఇమే । వాయోతా స్సస్థితా నివిబ॥

సం॥ ఓ వాయువా! ఈసోమములు అభివచింపఁబడినవి. అవి త్రినములగుటవల్ల స్పృష్టినిగలిగించును. ఆశరము గలిగియున్నవి. (ఆశరమని మఱిగించిన పాలు పెరుగుతో జేసినవస్తువు) ఉత్తరవేదికిఁ దేబడిన యా రసములను బాసమునెయుము.

౨౩౧. ఉభాదేవా దివిన్నృ శేంద్రవాయూ హవామహే । అస్య సోమస్య వీతయే॥

సం॥ స్యులోకమరదున్న ఇంద్రుఁడు వాయువు ననునిద్దఱు దేవతలను యాసోమము త్రావుటకుఁ బిలుచుచున్నాము.

౨౩౨. ఇంద్రవాయూ మనోజువా విప్రా హవంత ఊతయే । సహస్రాక్షా ధియస్సతి॥

సం॥ మనోవేగముకలవారును, వేయిన్నులు కలవారును, బుద్ధిలకు అభిపతులును, అగు నింద్రోవాయువులను రక్షణముకొఱకు నోము త్విజాలారా! పిలుపుడు.

౨౩౩. మి॒త్రం వ॒యం హ॑వామ॒హే వరు॑ణం సోమ॑పీతయే । బ॒జ్జానా॑ పూ॒తదక్ష॑సా॥

దం॥ (యజ్ఞస్థలము) దవతరించిన వారును, పవిత్రముగు బలము కలవారును, అగు మిత్రుని వరుణుని సోమపానమునకై మేము పిలుచుచున్నాము.

౨౩౪. ఋ॒తేన॒యా వృ॑తావృ॒థా వృ॒తస్య॑ జ్యోతి॑షస్ప॒తీ । తా మి॒త్రావరు॑ణా హ॒వే॥

దం॥ ఏమిత్రావరుణులు గత్యము చేత (ఫలమును) వృద్ధిచేయునట్టి ప్రశస్తమయిన తేజస్సును బాలించునట్టి వారో ఆవారిని బిలుచుచున్నాము.

౨౩౫. వరు॑ణః ప్రా॒వితా॑ భువ॒న్స్త్రితో॑ విశ్వా॑భి రూ॒తిభిః । కర॑తాంనః సురా॑ధ॒సః॥

దం॥ ఈవరుణుడు మమ్ము బాగుగా రక్షించు వాడగుఁగాక॥ మిత్రుఁడు సమస్తరక్షణలతో మమ్ము మంచిధనవంతులఁగా జేయునుగాక.

౨౩౬. మరు॑త్వంతం హ॑వామహ॒ ఇంద్ర॑మా సోమ॑పీతయే । స॒జ్జా ర్ద॒ణేన॑ తృంప॒తం॥

దం॥ మరుత్తులతోఁ గూడిన యింద్రుని సోమపానము చేయుటకుఁ బిలుచుచున్నాము. అతఁడు మరుద్గణములతో (గలిసి తృప్తిపండుఁగాక.

౨౩౭. ఇంద్ర॑జ్యేష్ఠా మరు॒ద్గణా॑ దే॒వాసః॑ పూ॒షరా॑తయః । వి॒శ్వేమ॑మ శ్రు॒తాహ॑వే॥

దం॥ ఇంద్రుఁడు ముఖ్యుఁడుగాఁ గలవారును, ధనమునిచ్చుపూషదేవతమలోఁ గలవారును, అగు నోమరుద్గణములారా ! మీరందఱును నాపిలుపు వినుఁడు.

౨౩౮. హ॒తవృ॑తం సు॒దాన॑వ ఇంద్ర॑దే॒వాసహ॑నా॒యజ్ఞా॑మానో॒దుశ్శంస॑ ఈ॒శత॑॥

దం॥ మంచి దాతలగు మరుద్గణములారా ! బలవంతుఁడు యోగ్యుఁడు నగు నింద్రునితోఁగలిసి శత్రువును నశింపఁ జేయుఁడు. దక్షిణగల వృత్రుఁడు మమ్ము (నెదిరింపఁ) జాలకుండుఁగాక.

౨౩౯. విశ్వా॑న్దే॒వాస్స॑ వామ॒హే మరు॑తః సోమ॑పీతయే । ఉ॒గ్రాహి॑ష్మి॒మాతర॑॥

దం॥ మరుత్తులనెదు దేవతల నందఱిని సోమపానమునకై పిలుచుచున్నాము. వాచి ఉగ్రులును వృధివికీ బుత్రులును గదా !

౨౪౦. జయతామివ తన్వతుర్గురుతామేతి ధృష్టుయాచుచ్ఛభం యాశనానరః॥

దం॥ శూరుల యొక్కవలె ఎవ్వరి ధ్వని దృఢమైగమనించునో అట్టి నాయకులై న ఓ మరుస్తులారా! ఎల్లపుడు శుభముయిన (దేవయజన స్థానమునకు) రండు.

౨౪౧. హస్కా-రాద్విన్యత స్వర్యతో జాతా అవంతునః|మరుతోఽన్యాయంతునః॥

దం॥ కాంతిని గలిగించునట్టి, ప్రకాశించునట్టి, ఆకాశమునంతటినుండి బయలుదేరి నట్టి మరుస్తులారా! మమ్ము రక్షింపును. మమ్మునుఁజేయుడు.

౨౪౨. అపూషన్ చిత్రబర్హిష్వా మాఘ్యజే ధరుణంధివః|ఆజానన్తం యః|సశుమ్॥

దం॥ కాంతులను గలిగియుండి గమనోలునవగునో పూషా!తప్పిపోయిన పశువును వెచ్చనట్లు విచిత్ర దర్భలు కలిగిన యాగమును బోషించునట్టి సోమమును అంత రిక్షమునుండి తెచ్చు.

౨౪౩. పూషా రాహానమాఘ్యజిరపగూర్హాంగుహాహితమ్|అవింస చిత్రబర్హిష్వామ్॥

దం॥ గుహలో నుండినదికనుకనే (గుహ=మర్గము న్యులోకమని తా॥) అత్యంత గూఢమయినదియుఁ జిత్రమైన దిర్భలుకలదియనగుచు విరాజించున్న సోమమునఁ గాంతిగల పూష దేవత పొందెను.

(సంపాదించెవని తా॥) పూష=సూర్యుడు.

౨౪౪. ఉతోససుహ్యమిందుభిః పడుక్తా అనుసేషీధత్|గోభిర్యవం సచర్కృతత్॥

దం॥ మఱియుఁబ్రతియేలును మేము ధాన్యమునకై యెద్దలతోఁగూర్చినట్లు ఆపూష. నాకొఱకు (యజమానునకు) సోమముగల యాఱుబు తువులను వరుసగాఁ దీసి కొని వచ్చును.

౨౪౫. అంబయో యంత్యధ్వభి ర్జామయో అధ్వరీయతామ్ ।

పుంచభి ర్గృధునా పయాః॥

పం॥ యజ్ఞము చేయఁగోరిన (మాకు) ఉదకములు దేవయజ్ఞన స్థానములద్వారా
పితృవును గలుగఁజేయునవియు, మాధుర్యము గలవియు నగు నామము (గవామలందు)
గలిగించుఁగాక!

౨౪౬. అమూర్యా ఉపసూర్యే యాభిర్వా సూర్యస్సహ । తానో హిన్వ స్త్విధ్యగమ్॥

పం॥ ఏయాయుదకములు సూర్యుని యందున్నవో ఏయుదకముతో సూర్యుఁడు
గూడినుండునో అవి మాయుజ్ఞమును దృష్టినొందించుఁ గాక.

౨౪౭. అహో దేవీ దుష్పవ్యయే యత్ర గావః పిబంతినః । సింధుభ్యః కర్ష్యో హవిః॥

పం॥ మాగోవులే యుదకములను ద్రావునో యాయుదక దేవతలను బిలుచు
చున్నాను. స్రవించు స్వభావము గలయా యుదకములనుండి హవిస్సు తఱుము
చేయఁజూసి యున్నది.

౨౪౮. అస్త్వింత రమృత మప్సు ఖేషవ మహా ముత స్రశ చయే ।

దేవా భనత వాజినః॥

పం॥ ఉదకముల మధ్యను అమృతమున్నది. ఉదకములందు దోషభమున్నది. మతియు
నుదకముల ప్రాశస్త్యము కొఱకు ఓఱు. త్వీజ లారా (=దేవాః !) త్వీజగలవారకుండు.

౨౪౯. అప్సుమే సోమో అబ్రహీ దంత ర్విశ్వేని ధేషజా ।

అగ్నించ విశ్వశంభవ మాపశ్చ విశ్వభేషజే॥

పం॥ ఉదకముల మధ్యను సమస్తౌషధములునుగలవు. వాటియందుఁ బ్రపంచము
నకు సుఖకరుఁడగు నగ్నికలదని సోమఁడు నాకుఁ తెప్పని, ఉదకములు సర్వము,
కౌషధములు. (కౌషధులన్నియు నుదకముతోనే బ్రతికెనుగనుక ఉదక మాషధమే)

౨౫౦. ఆపః పృణీత భేషజం వహాథం తన్వేమమ । జ్యోక్త సూర్యం ద్భుజే॥

పం॥ ఉదకములు నాశరీరమునకు రోగమును బోగొట్టు నౌషధమును బూరించు
చుఁగాక. చిరకాలము మేము సూర్యుని జూచు నట్లు (చేయుఁగాక).

౨౫౦. ఇద మాపః ప్రవహత యత్కించ హరితం మయి !

యద్వాహ మభిదుద్రోహ యద్వా శేష ఉతాన్యతమే॥

పం॥ ఓడదకములారా! నాయం దేదైన పాపముండెనో? లేక నేను ఏవిధకైన ద్రోహము చేసితినో? తిట్టితినో, అన్యతమాడితినో, ఆపాపమును నా నుండి మీకు ఓడిగి వేయరు గాక.

౨౫౧. ఆపో అద్యా న్వచారిషం రసేన సమగస్సహి !

పయస్వా నగ్న ఆగహి తంమా సంస్పృజ వర్చసా॥

పం॥ ఈనాడు (అవభృథ స్నానము నాచనితా) ఉదకములలో స్నానము చేసితిని. పయముతోఁ గలిసితిమి. అగ్ని! ఉదకములతోఁ గూడిరమ్ము. అగ్ని స్నానము చేసిన నును దేవస్సుతోఁ గూర్చుము.

౨౫౨. సంమాగ్నే వర్చసా స్పృజ సంప్రజయా సమాయుషా ।

విద్యోర్గే అన్యదేవా ఇంద్రో షద్యాగ్రహ బూ షభిః॥

పం॥ అగ్ని! వర్చస్సుతో సంతానముతో ఆయుర్దాయముతో సన్నుగూర్చుము. దేవతలు ఈ నాయొక్క కర్మ నెఱుంగుదురు గాక. ఇంద్రుఁడుగూడ నాయునుఁడనఁ గును నెలియునుగాక.

ఇట్లు ప్రథమమండలమున అయిదవ అనువాకము. (శ్రీ శ్రీ శ్రీ)

అనువాకము. ౬.

సూక్తము, ౨౪.

(ఋషి - అజగన్తః ప్రహరణ శునశ్శేఘ్రడుః దేవత - ౧. ప్రజాపతి, ౨. ఆగ్ని, ౩ - ౫, సరిత, ౬ - ౧౫. వరుణుడు; ఛందస్సు - ౧, ౨, ౬, ౧౫. త్రిష్టుక్, ౩, ౫. గాయత్రీ.)

౨౫౪. కస్య మానం కతమ స్యామృతానాం మనామహే చాకు దేవస్య నామ ।

కోనో మహ్య అదితయే పునర్దా త్ప్వితరంగ దృశేయం మంతరంచ॥

పం॥ మేము దేవతలమధ్యను ఎన్నవవానియొక్క యెవనియొక్క శోభనమయిన నామమును ఉచ్చరింతుము? ఏదేవుడు నన్ను గొప్పదియగు పృథ్వికినిచ్చును: (అట్లయితే) తండ్రినిందల్లనింజూతును.

(యూపస్తంభమునఁ గట్టబడి శునశ్శేపుడు అనుకొనుచున్నాఁడు)

౨౫౫. అగ్నేర్వయం ప్రథమ స్యామృతానాం మనామహే చాకుదేవస్యనామ ।

సనో మహ్య అదితయే పునదాత్మితరంచ దృశేయం మాతరంచ॥

పం॥ దేవతలలో మొదటి వాడయిన యగ్ని దేవుని యొక్క శోభనమయిన నామమునుచ్చరింతును. అతఁడు మరలనన్ను గొప్పదగు భూమికప్పగించును. తల్లినందండ్రినింజూతును.

౨౫౬. అభిత్వా దేవ సవిత రీశానం వార్యాణామ్ । సదావ న్భాగ మీమహే॥

పం॥ సదారక్షకుఁడవయిన ఓ సవితృదేవా ! కోరఁదగిన వాటికిశ్వరుఁడ వగునిన్ను ధనమును గోరుచున్నాను.

౨౫౭. యశ్చిద్ధిత ఇతా భగః శశమానః పురా నిదః । అద్వేషో మాస్తయో ర్దధే॥

పం॥ కోరఁదగినదై యేది నీహస్తమునందు ధరింపఁబడినదో, పూజనీయమగు నేధనము నిందించుటకుఁ బూర్వము ద్వేషము లేనిదై యున్నదో, (శత్రువుల చేతిలోఁ బడిన ధనము నందఱునిందింతురు. అంతకు ముందు తనదైయున్నపుడు ద్వేషించరు అని తా॥) ఆధనమును సవితా! మేము గోరుచున్నాము.

౨౫౮. భగభక్తస్య తేవయ ముదశేమ తవావసా । మూర్ధానం రాయ ఆరభే॥

పం॥ ఓ సవితా ! నీ వారమైన మేము ధనముతోఁ గూడిన నీరక్షణచేత ధనముఁ యొక్క వృద్ధిని జేయుటకుఁ బ్రయత్నించుచున్నాము.

౨౫౯. సహితే క్షత్రం ననహో నమన్యం వయశ్చనా మీపతయంత ఆపుః ।

సేమా ఆపో అనిమిషం చరంతీ ర్నయే వాతస్య ప్రమిస స్త్యభివమ్॥

౪౦|| ఓ వరుణుడా! ఆకాశమందెగురు నక్షత్రాలు గూడ నీశరీర బామును బొందలేదు.
(అనగా నిరాధారాకాశ మందెగురం గలవి కూడను అనితా) పరాక్రమమును బొందలేదు. నీకోసము నోర్యజాలవు

ఎల్లప్పుడు గమనించుచున్న యాయుధకములును వాయువు యొక్క పేగములును నిదురింపజాలవు.

౨౬౦. అబుధ్నే రాజా వరుణో వన స్సోర్ధ్వం స్తూపం దదతే పూజపదమ్ ।

నీ చీనా స్థు నుసరి బుధ్న ఏనా మస్మే అంతర్నిహితాః శిశువః స్యుః॥

౪౦|| శుష్కమయిన బలముగల రాజైన వరుణ దేవుడు మొసలు లేని అంతరిక్షమం పండి కోరకగిన షేజోరాశిని మీఁదుగా ధరించుచున్నాడు. మీఁదనున్న కిరణములు కిందికిఁ బ్రసరించినవి. ఈ కిరణములకు మూలము మీఁదను గలదు. కనుకఁ బ్రాణములు మామందు నిలువఁబడి యున్నవి.

౨౬౧. ఉరుంహి రాజా వరుణ శ్చకార సూర్యాయ పంథా మస్వేతవాడ ।

అపదే పాదా ప్రతిధాతవే కరుతా పవక్తా వృద్ధయావిధ శ్చిత॥

౪౦|| వరుణ రాజా సూర్యుని మార్గమును విశాలముగాఁ జేసెను గదా! ఎందుకంటే - క్రమముగా నుదయాస్తమయములు పొందుటకు. అట్లే పాదములు చేసి (అంతరిక్ష) మందుఁ బాదములుంచుటకు దారిచేసెను. మఱియు సంతోష మొనఁగి త్రువును నిరాకరించుఁగాక! (ఇంతటి వరుణుడు నాకిట్లనుపిప్పి భూమిమీఁద నున్న నడిపించుగాకయని శునశ్శేపుడు కోరుచున్నాడు.)

౨౬౨. శతం తే రాజన్భిషజః సహస్రముర్విగభీరా సుమతిష్టే అస్తు ।

బాధన్య దూరే నిర్మతి పరాచైః కృతం చిదేనః ప్రముముగ్ధ్యస్యత్॥

౪౦|| ఓ రాజయిన వరుణుడా! నీవద్ద నూర్లు వేలు బౌద్ధములుకలవు. నీ మంచి బుద్ధి మిక్కిలి గంభీరమయియుండుగాక. మాకుఁ బాపమొసరించు పాపదేవతను తొలగిముగ్ధుల గొనిపోయి పరిమార్చుము. మేముచేయు పాపమునుగూడ మూనుండి తొలగించుము.

౨౬౩. అమీ యఋతూ నిహితాస ఉచ్చా నక్తం దదృశే కుహచ్ఛివేయః ।

అదభాని వరుణస్య వ్రతాని విచాకశ చ్చంద్రమానక్తమేతి॥

దం॥ ఏ నక్షత్రములు రాత్రిభాగమందు పరిభాగమందు స్థాపించబడినవై కనఁబడుచున్నవో అవి పగటియందు దెక్కడకో పోవును. వరుణదేవుని యీ పనులెవరును జేరునలేరు. చంద్రుఁడు రాత్రియందు విశేషకాంతిగలిగి వచ్చుచున్నాడు.

(ఇవన్నియు వరుణదేవుఁడుచేసిన పనులని శా॥)

౨౬౪. తత్వాయామి బ్రహ్మణా వందమానస్తదాశాస్తే యజమానో హవిర్భిః ।

అహేళమానో వరుణేహ బోధ్యురుశంస మాన ఆయుః ప్రమోమీః॥

దం॥ ఓ వరుణుడా! స్తుతులతోఁ బొగడుచు నిన్ను ఆయువును గోరుచున్నాను. యజమానుఁడు హవిస్సులిచ్చి దానినేగోరును. అనాదరణచూపక దీనిచెలియుము. మిగుల స్తవనీయుఁడా! మా ఆయువును దొంగిలించకుము.

౨౬౫. తదిన్నక్తం తద్దివా మహ్యమాషుస్తదయం కేతోహృగ ఆవిచష్టే ।

శునశ్శేభో యమహ్వస్త్వభీతః సోలస్మాన్రాజా వరుణో ముమోక్తు॥

దం॥ ఆవరుణస్తవమేరాత్రియందు నాకుఁజెప్పినారు. పగలుకూడఁ జెప్పుదురు. నా మనసులోనే యీప్రజ్ఞ ప్రకాశించినది. పట్టుకొనంబడిన శునశ్శేభుఁడే వరుణుని చిలిచెనో ఆ వరుణరాజు మమ్ములను విడిపించుగాక.

౨౬౬. శునశ్శేభో హ్యహ్వద్భీతః త్రిహ్వదిత్యం ద్రుపనేషు బధః ।

అవైనం రాజా వరుణః సస్మజ్యాద్విద్వా అదభోవిముమోక్తు పాశాన్॥

దం॥ మూఁడు బొండకొయ్యలలోఁ గట్టబడి శునశ్శేభు డదితిపుత్రుఁడగు వరుణుని స్తుతించెను. కనుక వరుణరాజీతనిని విడిపించుగాక. తెలివిగలవాఁడును (ఒకరికి) పొంగనివాడునగు వరుణుఁడు కట్టుత్రాళ్లను విప్పునుగాక. (కట్టతోఁజేసిన సంకెలకు పొండకొయ్య నుని పెరు.)

౨౬౭. అవతే హేలో వరుణ నమోభిరవ యజ్ఞేభిరమహా హవిర్భిః !

క్షయన్నస్సభ్యమసుర ప్రచేతా రాజన్నేనాంసి శిశ్రభః స్వతాని॥

సం॥ రాజగు వరుణుడా ! నీకోపమును ననుస్కారములతో బోగొట్టుకొనుచున్నాము. యజ్ఞములచేతను హవిస్సులచేతను బోగొట్టుకొనుచున్నాము. అనిష్టమును దొలగించునట్టి అధికప్రజగలిగినట్టి యో వరుణా! మా బానిసలు నివసించుచు పీముచేసిన పాపములను వదలించుము.

౨౬౮. ఉష్మమం నరుణ పాశమస్సదవా ధమం విసుధ్యమం శ్రోతాయ ।

అఘావయమాదిత్యవ్రతే తవానాగసో అదితయే స్వాసు॥

సం॥ వరుణుడా ! ఉత్కృష్టమైన పాశమును నాగుండి విప్పివేయుము. పాదముల సాశమును, నాభిదగ్గరనున్న పాశమును, దొలగించుము. విస్ఫుట నో యదితీపుత్రా! మేము నీవ్రతమందు దండన లేకుండుటకు అపరాధము లేనివారమగుదుము,

(ఈ మంత్రములన్నియు శునశ్శేఘ్రుడు స్తుతించినవే.)

—:—:—

సూక్తము. ౨౫.

ఋషి - శునశ్శేఘ్రుడు; దేవత - వరుణుడు; ధర్మస్సు - గాయత్రి.)

౨౬౯. యద్విప్యతే వికో యథా ప్రదేవ వరుణ వ్రతమ్ । మిసీమసి ద్యవిద్యవి॥

సం॥ ఓ వరుణుడా ! ప్రజలు ఏలాగు పొరబడుదురో ఆలాగుమేమును నీవ్రతమందుఁ బ్రతిదినము బొరబడుదుము. (దానిని నీవు నిర్వేష్టుముగాఁ బూర్తిచేయుము.)

౨౭౦. మానో షధాయ హత్వవే జహీశానస్య గీరధః । మాహృణానస్య మన్యవే॥

సం॥ ఓ వరుణా ! నిన్ను అవమానించిన వానింజేయు నీవధకుఁ బూర్తియగుగా మమ్ముఁ జేయకుము. నీకుఁగోపముగలప్పటి కోపమునకు బాలుగామమ్ము జేయకుము

౨౨౧. వి॒మృ॒ళీ॒కాయ॑ తే॒మన్ ర॑భీ॒ రశ్వం॑ చ॒సం॒ది॒తమ్ । గీ॒ర్భి॒ర్వరు॑ః సీ॒మహీ॑॥

దం॥ అలసిన గుఱ్ఱమును రథకుడు నేడదేర్చినట్లు నీమనస్సును మా సుఖము కొఱకు స్తుతులతోఁ బ్రసన్నమునీయుచున్నాము.

౨౨౨. ప॒రా హి॒మే వి॒మచ్య॑వః ప॒తంతి॑ న॒స్యౌత్ప॑యే । వ॒యో న॒ వస॑కీ॒రుష॑॥

దం॥ వరుణా! నాయుక్క క్రోధరహితమయిన బుద్ధులు జీవనముకొఱకుఁ బునరా పృథ్వి లేనిచే పక్షులు నివాసమునకుఁ బోవునట్లు పోవుచున్నవి.

౨౨౩. క॒దా త్త॑త్ర॒క్రీయం॑ స॒రమా॑వరుణం కి॒రామ॑హే । మృ॒ళీ॒కాయో॑ రుచి॒క్షనమ్॑

దం॥ బహుమందినిజూచునట్టి బలవంతుడగునట్టి వరుణుని మా సుఖముకోరి యీ కర్మలోనికి చచ్చునట్లు పిష్టిజుఁచేయుచుమోఁ.

౨౨౪. తది॒ష్ఠిమా॑నమా॒శాతే॑ వే॒సంతా॑ న॒ ప్రయు॑చ్ఛతః । ధృ॒తప్ర॑తా॒య దా॒శుకే॑॥

దం॥ కర్మచేయుచు హవిస్సునిచ్చుచున్న యజమానునికొఱకు ప్రేమించుచున్న మిత్రావసరములు హవిస్సుని చెరిసనూనముగాఁ దిందును. ఇద్దనిచెప్పరు.

౨౨౫. వే॒దాయో॑ పి॒నాం ప॒దమంత॑రి॒క్షేణ॑ ప॒తతా॑మ్ । నే॒ద రా॒వః స॑ము॒క్తిర॑యః॥

దం॥ ఆకాశమున చెగుచున్న పక్షులపాదమును ఏ వరుణుఁడెఱుంగునో, సముద్రములో నున్నవాడయి యెవఁడు నావల నెఱుంగునో, అతఁడు మా బంధనము విప్పునుగాక.

౨౨౬. వే॒ద మా॒సో ధృ॒తవ్ర॑తో ద్వా॒దశ॑ ప్ర॒జాప॑తః । వే॒దాయ॑ ఉ॒పజా॑యతే॥

దం॥ వ్రతమును ధరించిన వరుణుడు అపుడపుడు పుట్టుచున్న ప్రజలతోఁగూడిన పెండ్రెండు మానములను, సమీపమునఁ బుట్టుచున్న (వేదమూఁడవ) మానమును గూడ నెఱుంగును. (అధికమానం)

౨౭౭. వేదవాత్సర్య వర్తనిమురో రృష్యస్య బృహతః । వేదాయే అధ్యాసతే॥

౭౦॥ విస్తీర్ణమై చూడఁదగిన అధికగుణుడైన వాయువుయొక్క మార్గమును సవరుణుడు ఎఱుంగునో! ఆమీదనున్న దేవతలమార్గము నెఱుంగునో (ఆ వరుణుడు సుమ్ము బంధనముచుండి విడిపించుగాక.

౨౭౮. నిషసాద భృత్రసతో వరుణః పస్త్యాస్తావ్ । నామ్రాజ్యాయ సుక్రతుః॥

౭౧॥ వ్రతమునుధరించిన వరుణుడు ప్రజలయొక్క సామ్రాజ్యమునకై పుంజి అనిచేయుచున్నవాడై ప్రజలయందు బ్రవేశించియున్నాడు.

౨౭౯. అతో విశ్వాస్యద్భుతా చికిత్వా అభివశ్యతి । కృతాసి యాచనస్త్వా॥

౭౨॥ ప్రజ్ఞాపంతుఁడు ఈవరుణునివల్ల నిదివరకు జేయబడిన కర్మలను, క్రిందికివలసి జేయుబోవు సద్భుతములగు పనులను, జక్కఁగాఁ దెలిసి కొనును.

౨౮౦. ససో విశ్వాహో సుక్రతురానిత్యః సువభాక్షిగాఁక్ । స్రణః ఆయాంఘ్రి తాంసత్॥

౭౩॥ శోభన ప్రజ్ఞ గలిగి అదితీ పుత్రుఁడయిన సువరుణుని అన్ని పగళ్ళకుండును సుమ్ములను మంచి మార్గముగల వారిగా జేయుగాక. మోంఱూయ్యగొట్టుకొనిన టెంచును గాక.

౨౮౧. బిభ్రద్రాపిం హిరణ్యయం వరుణో నస్త నిరిజమ్ । పరస్పశో నిశేషిణీ॥

౭౪॥ బంగారు కంచమును భరించుచు వరుణుడు పుట్టిగలతన శోరవసుమి గప్పుకొనెను. కిరణములంతటను న్యాపించినవి.

౨౮౨. నయం నిఘంతి దిపువో సద్రుహ్వణో జనానామ్ । న దేవమభిమతయః॥

౭౫॥ హింసింపఁ గోరుత్రువులు పవగుటని హింసింప వెఱతురో, జనులకుఁ ద్రోహముసేయువారు కూడ నెవనికి ద్రోహము చేయలేరో, అపగుణదేవుని పాపములు ముట్టలేవు.

౨౦౩. ఉతయో మానుషేష్వా^౧యశశ్చక్రై^౨ అసా^౩మ్యా^౪ । అస్మాకే^౫ముదరేష్వా^౬॥

దం॥ మఱియు నే వరుణుడు మనుష్యులలో శక్తిమును గల్పించెనో ఆవరుణుడు మాకడుపులలో నెక్కువగా నన్నమును జేసెను.

౨౦౪. పరా^౧ మే యంతి ధీతయో^౨ గావో^౩న గవ్యై^౪కీరను^౫ । ఇచ్ఛన్త^౬ పరుచక్షి^౭నమ్॥

దం॥ బహుమంది చూడఁదగిన (వరుణునిగూర్చి) నాబుద్ధులు గోవులు మందలకుం జేరునట్లు వెనఁకఁ దిరుగక నడచుచున్నవి.

౨౦౫. సం ను వోచా^౧వైతై^౨ పునర్యతో^౩ మే ఘభ్యా^౪భృతమ్^౫ హోతే^౬ తుదనే^౭ ప్రియమ్॥

దం॥ ఏకారణముచేత నా జీవనము కొఱకు మధురమైనహవిస్సు సరిపాదించఁజేర్చి, అందు వల్ల హోమకర్తవలె నీవును గూడఁ బ్రియఘయిన హవిస్సును దినుచు న్నావు. తరువాత నీవును, నేనును కులానాగా మూలము కొందుము. (బ్రతికెన తరువాత నేనును హవిస్సుతిన్నతరువాత నీవును అని శునశ్చేఢునిమాట. అంజస్సవమను కర్మలో వరుణునకుహవిస్సు నిచ్చునపుడు వరుణునితో నన్నమాట)

౨౦౬. దర్శం ను విశ్వదర్శతం^౧ దర్శం రథమధిక్షమి^౨ । ఏతా^౩ జషత^౪ మే గిరః॥

దం॥ అందఱచేతఁ జూడఁదగియిక్కడ నావిర్భవించిన వరుణుని నేను జూచితిని, ఇది భూమిమీఁద వరుణుని రథముచూచితిని. ఈనాస్తుతులువరుణుఁడాలకించెను.

౨౦౭. ఇమం^౧ మే వరుణ శ్రుధీ^౨పావమద్యా^౩చ మృశయ^౪ । తావ^౫మనస్సురౌచకే॥

దం॥ వరుణా! నాయొక్క యీయాహోవసమును వినుము. మఱియు ఈనాడు మమ్ము సుఖంపఁజేయుము. రక్షణను గోరినిన్ను బిలుచుచున్నాను.

౨౦౮. త్వం విశ్వస్య^౧ మేధిర^౨ దివశ్చగ్ధశ్చ^౩ రాజసి^౪ । సయామని^౫ సత్రిశ్రధి॥

దం॥ మేధావంతుఁడవగు నోవరుణా! నీవుద్యులోకముయొక్కయు, భూమియొక్కయు, సర్వజగత్తు యొక్కయు మధ్యను బ్రకాశించుచున్నావు. అనీఘ శ్రేయముగలిగించు వాగ్దానము నేయును.

౨౫౯. ఉదున్మమం ముముగ్ధినో విపాశం మధ్యమం చృత । అవాధమాని జీవన్తే॥

సం॥ మాయొక్క శిరస్సునందున్న పాశమును విడిపించుము. నడుముననున్న బానిం ద్రెంచుము. జీవనముకొఱకుఁ బాదమందున్న పాశమును గూడఁ దీసి వేయుము.

—:—:—

సూక్తము. ౨౬.

(ఋషి - కునశేఘండు, దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - గాయత్రి.)

౨౬౦. వసిష్ఠాహి మియేధ్య వస్త్రిణ్యుర్జ్ఞాంపతే । సోమం నో అధ్వరం యజ॥

సం॥ యజ్ఞమును నడిపించువాడవు అస్తుమును బరిపాలించు వాడవును నో యగ్ని! అంతటినిగప్పి పుచ్చుచున్న తేజస్సులను నీచట్టును గట్టుకొనుము. ఏమంటే - అట్టి తేజస్వివై మాయజ్ఞమును బరిపాలింపుము.

౨౬౧. నినో హోతా వరేణ్యః సదాయవిష్టమన్సఖః । అగ్నే దివిత్సతా వచః॥

సం॥ ఎల్లపుడును యశావనవంతుడవైన యగ్ని! వరింపఁదగిననీపు తేజస్సులతోఁ గూడుకొని మాహోమమునుగలిగించిదీపించు వాక్కుతోస్తుతింపఁబడికు ర్చుండుము.

౨౬౨. ఆహిష్ణా సూనవే పితాపిర్యజత్యావయే । సఖా సఖ్యే వరేణ్యః॥

సం॥ గోండ్రికొడుకునకిచ్చునట్లు, బంధువు బంధువునకిచ్చునట్లు, సఖుండు సఖునకిచ్చు నట్లు, శ్రేష్ఠుడవయిన నీవు నాకుఁగోరెఁలనిమ్ము.

౨౬౩. ఆనో బరీశాదసో వరుణో మిత్రోఅర్యహం । నీదన్తు మనుషో యథా॥

సం॥ అగ్ని! వరుణుండు మిత్రుండు అర్యముండు అను (నీబంధువులచేతఁ బ్రేరంపఁబడి) శత్రువుల నోడించుచు ప్రజాపతి యజ్ఞమునకు వలెను మాయజ్ఞమునకు రమ్ము.

౨౬౪. పూర్వ్యో హోతర్య నోమన్తస్య సఖ్యస్యచ । ఇమా ఉషు శ్రుక్ గిగః॥

పం॥ ఓ పెద్దవాడా ! హోమమునుగలిగించు నగ్ని ! మమ్ము ననుగ్రహించుటకు మాయీయజ్ఞముతో సంతసింపుము. మా స్తుతులనుగూడఁ జక్కగా ఊకొట్టుచు వినుము.

౨౯౫. యచ్చిద్ధి శశ్వతా తనా దేవందేవం యజామహే । త్వే ఇద్ధాయతే హవిః

దం॥ ఆలోచింపఁగా నిత్యమై విస్తారమయిన (హవిస్సుతో) యితర దేవతలను స్రత్యేకము పూజించుచున్నాము. అయినను ఆహవిస్సంతయు నీయందే హోమమగుచున్నది.

౨౯౬. ప్రియోనో అస్తు విశ్వత్సితోతా మన్ద్రానరేణ్యః । ప్రియాః స్వగ్నయో వయమ్

దం॥ ప్రజలకుఁ బాలకుఁడయినట్టియు, హోమమునుసంపాదించునట్టియు, శ్రేష్ఠుఁడైన యగ్ని హర్షముకలిగి మాకుఁబ్రియుఁడగునుగాక. మేమును శోభనమయిన అగ్నికల వారమవుదుముగాక.

౨౯౭. స్వగ్నయో హి వార్యం దేవాసో దధిరే చనః । స్వగ్నయో మనామహే॥

దం॥ మంచి యగ్నులుగలిగి ప్రకాశించు ఋత్విజులు శోరఁదగిన మాహవిస్సును ధరించినందువల్ల మేము శోభనాగ్నులు కలవారమయి నిన్ను యాచించుచున్నాము.

౨౯౮. అథాన ఉభయేషా మమృత మర్హానామ్ । మిథః సన్తు ప్రశస్తయః॥

దం॥ మరణములేని యగ్ని ! మనుష్యులమయిన మాకును నీకును హోమానస్తరము అన్యోన్యము పొగడికలు జరుగునుగాక.

౨౯౯. విశ్వేభి రగ్నే అగ్నిభి రిమంయజ్ఞ మిదంవచః । చనోథాః సహసోయహో॥

దం॥ బలమునకుఁ గొడుకవయిన యోయగ్ని ! సమస్తాగ్నులతోఁ (ఆహవనీయ-గార్వా పత్య-దక్షిణాగ్ని) గూడి నీవు మాయజ్ఞమును ఈ మాస్తతిని నేవించుచు మాకు అన్నమునిమ్ము.

సూక్తము. ౨౭.

(ఋషి - సునశ్శేఖరః, దేవత - ౧-౧౨ అగ్ని, ౧౩ విశ్వేదేవులు; భద్రస్సు - ౧-౧౨ గాయత్రి, ౧౩ - ప్రస్తావ.)

౩౦౧. అశ్వంస త్వా వారవంతం వస్తభ్యా అగ్నిం సమోభిః ।

సప్రమాజంతి మధ్వరాణామ్॥

౧౦॥ యజ్ఞములకు రాజైన ఓ యగ్ని! నిన్ను నమస్కారములతో తోకగల స్థూమునువలె సేవించుచున్నాము. (తోకసాయమునల్ల ఈగలు మొదలయినవాటిని దోలుకొన్నట్లు నీ సాయమునల్ల శత్రువులం దోలుకొనుచున్నామని తా॥)

౩౦౧. సఖానః సూనుః శవసా వృషప్రగామా సుశేవః ।

మీధ్యో అస్మాకం బభూయాత్॥

౧౦॥ ఆ యగ్నియే మాకు సుఖముగా సేవింపబడువాడు. అతడు బలమునకుఁ బుత్రుఁడు. గమనవేగమధికముగాఁ గలవాడు. అతడు మాకోర్కెలు వర్షించు గాక.

౩౦౨. సనో దూరాచ్ఛసాచ్చ ని మర్త్యాదీహయోః । పాహి సదమి ద్విశ్వాయుః॥

౧౦॥ సర్వత్రగమనముగల యో యగ్ని! దూరమునుండియు దగ్గరనుండియు చిత్తమును గలిగించు మనుష్యులనుండి యెల్లపుడును మమ్మరక్షింపుము.

౩౦౩. ఇమమూషు త్వమస్మాకం సనిం గాయత్రం సవ్యాంసమ్ ।

అగ్నే దేవేషు స్రవోచక్తి॥

౧౦॥ ఓ యగ్ని! ఈ యెదుట జరుచుగున్న మాహవిద్రాసమును, గాయత్రీఋషి ముగల కొర్రునుతిని, దేవతల యెదుటఁ జెప్పుము.

౩౦౪. అనోభజ పరమేష్వావాజేషు మధ్యమేషుః । శిక్షా వస్వో అంతమస్య॥

దం॥ అగ్ని ! ఉత్కృష్టమయిన (క్షుల్లోకమందలి) అన్నములను, అంతరిక్షమందున్న యన్నములను, మాకుఁగూర్చుము. భూలోకమందున్న ధాన్యములను గలిగింపుము.

౩౦౫. విభక్తాసి చిత్రభానో సింహో హర్షాఉపాకత । సద్యో దాశుషే క్షరసి॥

దం॥ విచిత్రకాంతులుగల ఓ యగ్ని ! నదీనమావమునకు చిన్నచిన్న కాల్యలు సాగునట్లు యజమానునకుఁ గోర్కెను వర్షింతువు.

౩౦౬. యమగ్నే పృథ్వు మర్త్యమవా వాజేషు యంజనాః । సయంతా శశ్వతీరిషః॥

దం॥ యుద్ధములలో జేయుజమానుని రక్షించుచున్నావో, యేమనుష్యుని యుద్ధము లందుఁ బ్రేరింతువో, ఆనరుడు శాశ్వతమయిన యన్నముల నిచ్చువాడగును.

౩౦౭. నకిరస్య సహస్త్వ పర్యేతా కయస్యచిత్ । వాజో అస్తి శ్రవాన్యః॥

దం॥ శత్రువులఁ దిరస్కరింపఁగల ఓ యగ్ని ! యీ నీభక్తుఁడగు యజమానుని ఆకర్షించువాఁడులేడు. ఈయజమానునకు వినఁదగిన బలముగలదు. (వినిమెచ్చుకొనఁ దగినయని తా॥)

౩౦౮. సవాజం విశ్వచర్షణి రర్షద్భిరస్తు తరుతా । వివేభి రస్తు సనితా॥

దం॥ అందఱి మనుష్యులతోఁగూడిన ఆయగ్ని గుట్టములతో యుద్ధమును దరింపఁ జేయుఁగాక. బుద్ధిమంతులయిన ఋత్విక్కులతోఁ దుష్టినందినవాఁడై ఫలదాతయగుఁ గాక.

౩౦౯. జరాబోధ తద్వివిడ్ధి విశేవిశే యజ్ఞాయామ్ । స్తోమం రుద్రాయ దృశీకమ్॥

దం॥ స్తవములతో బోధింపఁదగిన అగ్ని ! ఆయా యజమానుల ననుగ్రహించుటకు యజ్ఞానుష్ఠాన సిద్ధికై ఆ దేవయజనస్థానమును బ్రవేశింపుము. యజమానుఁడుకూడ సూర్యుఁడనయిన నీకొఱకు ఉత్తమమయిన స్తుతిని జేయుచున్నాఁడు.

౩౧౦. సనోమహో అనిమానో ధూమ కేతుః పురుశృంధ్రః । ధియే వాజాయ హిన్వతు॥

౪౦॥ గుణాధికుఁడును, నిమానము (కొల) లేనివాఁడును, ధూమముచే గుర్తింపఁ
సగినవాఁడును, మిక్కిలి కాంతిగలవాఁడును, అగునన్ని కర్మకొఱకు నన్నముకొఱకును
స్మృతిగలవారినిగా మమ్ము చేయుఁగాక.

౩౧౧. సరేహా ఇవ విశ్వతి రైవ్యః కేతుః శ్రుణోతు నః ఉక్తై రగ్ని ర్భ్రహ్మద్యానుః॥

౪౦॥ ప్రజలను బాలించువాఁడును, దేవసంబంధియును, దేవదూతయును, బ్రాహ్మ
మయిన కిరణములుగలవాఁడును, నగు నగ్నిధనవంతునివలె మాస్తుతులను వినుఁగాక.

౩౧౨. సమోమహద్భ్యో నమోలర్భ కేభ్యో నమోయుపభ్యో నమతినేభ్యః ।

యజామ దేవాన్యదిశక్న వామ మాజ్యాయనః శంస మావృక్షి దేవాః॥

౪౦॥ దేవతలారా! గుణాధికులకును, గుణహీనులకును, నమస్కారము. వయసు
వారికిని వృద్ధులకును నమస్కారము. సమర్థులమయితిమేని దేవతలను యజింతుము.
దేవతలారా! శ్రేష్ఠుఁడయినవాని స్తుతిని మేమెప్పుడును చెలువలేదు.

సూక్తము ౨౮.

(ఋషి - శునఃశేఫుఁడు; దేవత - ౧-౪ ఇంద్రుఁడు, ౫-౬ ఉలూఖిలము, ౭-౮ ఉలూఖిల
ముసలములు, ౯- హరిశ్చంద్ర, ఆధిషఠణ, చర్మసోమలక్ష్మో నెవ్వడైననొకఁడు;
ఛందస్సు - ౧-౬ అనుష్టుప్, ౭-౯ గాయత్రి.)

౩౧౩. యత్ర గ్రాహ పృథుబుధ్న ఉర్ధ్వో భవతి సోతవే

ఉలూఖిలసుతానా మవేద్వింద్ర జల్గులః॥

౪౦॥ ఓ యింద్రా! యేకర్షయందు (అంజస్సవమనుకర్మ) దంచుట కుపయోగించు
బుద్ధిదై మొదట గొప్పదిగాను చివరకుఁబొడవయినదిగాను నేత్రోలుకలదో, ఆకర్మ
యందు ఆరోటిలో దంపి పిండిన సోమరసమును నీదేయని తెలిసికొని భక్షింపుము.

౩౧౪. యత్ర ద్వావీన జఘనా ధివవణ్యా కృతా ।

ఉలూఖలనుతానా మవేద్వింద్రజల్గులః॥

పం॥ ఏకర్షణో (అధివవణి) అధివవణాఫలకములవలె పిరుషులు రెండను విస్తీర్ణము లగునో, అట్లు రోటిలోదంపి పిడిచి సంపాదించిన రసమును నీదేయని యో యింద్రా! త్రాగుము. (రెండు తాతిపలకలు విశాలమయినవి యుండును. వాటిమధ్యను సోమ లత దంచిన ముద్దనుంచి రసమును బిందుదురు)

౩౧౫. యత్ర నార్యపచ్యవ ముపచ్యవంచ శిక్షతే :

ఉలూఖలనుతానా మవేద్వింద్రజల్గులః॥

పం॥ ఏకర్షణోఃబత్నిశాలాస్రవేశమును శాలానిర్గమకమును (శాలలోనుండి బయటికి వచ్చుట) నేర్పించునో, ఆర్యులలో రోటిలోదంపి, ... త్రావుము.

౩౧౬. యత్ర మంథావిబధ్నతే రక్ష్యే సృమితవాగ్ధన

ఉలూఖలనుతానా మవేద్వింద్రజల్గులః॥

పం॥ ఏకర్షణయందూ గట్టెములను గట్టుకలు కవ్వముచేయు వాగ్ధన గట్టుకలో, ఆర్యులలో రోటిలో .... త్రాగుము. (సోమరసమును ముద్దనుంచినట్లు దరిచుదురు.)

౩౧౭. యచ్చిత్త్వం గృహేగృహ ఉలూఖలకయ్యున్యసే !

ఇహ ద్యమత్రమం వనజయతా మివదండుభిః॥

పం॥ ఓరోలా ! ఆలోచింపగా ధాన్యము దంచుకొనుటకుః బ్రతియింటిలోను ఉండువు. అయినను శుద్ధిదికకర్షణో జయశీలుర దుందుభివలె గొప్పధ్వనినిజేయుము.

౩౧౮. ఉతస్మతే వనస్పతే వాతో వివాత్యగ్రమిత్ ।

అగ్తో ఇంద్రాయ పాతవే సును సోమ ములూఖలః॥

దం॥ మఱయు ఓడనన్ను. (అట్లు నెట్టుచు) వనస్పతీయనె) నీయెడటనే గాలివిడుచునని. (అట్లుగా రోకలి మెగులుచున్నప్పుడు ఆవేగమువల్లఁ గలిగినగాలియని తా॥) తరువాత ఓరోలా! ఇచ్చునిచ్చి త్రాపుటకుఁగా సోమ రసమును బిండుము.

౩౧౯. ఆయజీవా జసాతమా తాహ్వానిచ్చా విజర్భ్యతః ।

హా! ఇవాంధాంసి బభృతాః

దం॥ యజ్ఞమున కంతుటికిని సాధనములరై యతిశయముగ నన్నమునిచ్చునో రోలు రోకళ్లలారా! (సెనగలు మొదలగు) నాహారములనుదిన నిందుని గుడ్డిములవలె బాగుగా మిరిద్దెలు విహరించుచున్నారు.

౩౨౦. తానోఅద్య వనస్పతీ ఋ ష్వా వృష్యేభిః సోత్పభిః ।

ఇన్ద్రాయ మధుమత్పుతమ్॥

దం॥ (రోలు రోకలి నూపమయిన) వృక్షభాగములారా! ఈ కర్మలో మిరిద్దెలును తప్పదు ఋషిముల పిండుటకుఁ దగుసాధనములతోఁ గూడి (యెంతయో) చూడఁబడినవాఁడు మోవద్దనున్న సోమలతను ఇందునికొంటకు దంచి రసమును బిండుపరుగాక.

౩౨౧. ఉచ్చిష్టంస మ్వార్భరసోమం పవిత్ర ఆస్మజ । నిధేహి గోరభ్యుచ్చి॥

దం॥ ఓయీ! (ఋ త్వజులలో నొకఁడయిన-హరిశ్చంద్రుఁడు-వీనిపేరు.) అభిషేకములలోఁ గార్చగా మిగిలిన సోమమునకు (బండిమీఁద) నుంపుము. కార్చిన సోమమును పవిత్రమునఁ దెచ్చియుంచుము. మిగిలిన సోమమును ఎన్నఁ తోఁగఁగోరబులము. (బడ్డెతోఁగూడిన వస్త్రమునకుఁ బవిత్రమని సంజ్ఞ.)

సూక్తము. ౨౯.

(ఋషి - శుకశ్రేణుడు; ఛందస్సు - పక్షి; దేవత - ఇంద్రుడు)

౩౨౨. యచ్చిన్ధ్రీనత్య సోమపా అనాశస్తా ఇవస్ససే ।

ఆతూన ఇంద్రశంసయ గోష్వశ్వేషు శుభ్రేషు సహస్రేషు తువీమఘః॥

దం॥ సోమసానము సేయునట్టి సత్యవాది వయినట్టి యింద్రా ! విచారించగా మేము అచ్యుతములుగా నుంటిమి. అయినను బహుధనములు గలఁ యింద్రా ! నీస్త్ర గోవులతోను, అశ్వములతోను, శోభనములగు వేలకొలది యితర వస్తువులతోను. చక్రస్థి నొందువారముగా మమ్ముఁ జేయుము.

౩౨౩. శేప్రిన్వాజానాం పతే శచీవ స్తవదంసనా ।

ఆతూన ఇంద్రశంసయ గోష్వశ్వేషు శుభ్రేషు సహస్రేషు తువీమఘః॥

దం॥ శక్తిమంతుడవై చక్కని దవుడలుగల అన్నపతీ ! ఇంద్రా ! నీవు గొప్ప పనివాడవు. గోవులతో నశ్వములతో నిత్యాది పూర్వవత్.

౩౨౪. నిష్వావయా మిథూదృశా సస్తామబుధ్యమానే ।

ఆతూన ఇంద్రశంసయ గోష్వశ్వేషు శుభ్రేషు సహస్రేషు తువీమఘః॥

దం॥ అన్యోన్యము కలిసియున్నట్లు కనఁబడుచున్న యమదూతలను నిద్రోబోవునట్లు చేయుము. (ఎందుకంటే) వారు తెలివిలేక నిద్రలోనుండి మమ్ముఁ జంపుటకు శక్తి లేని వారగుదురు. మఱియు వేలకొలది గుఱ్ఱములతోను ఆవులతోను ఇత్యాది పూర్వవత్.

౩౨౫. ససంతు త్యా అరాతయో బోధంతు శూరరాతయః ॥

ఆతూన ఇంద్రశంసయ గోష్వశ్వేషు శుభ్రేషు సహస్రేషు తువీమఘః॥

దం॥ ఆశక్తువులు నిద్రింతురు (చతురని) గాక. ఓ శూరుడా ! మిత్రులు తెలివి గల్గి యుందురుగాక. వేలకొలది గుఱ్ఱములతోను, గోవులతోను, మమ్ము నిత్యాది పూర్వవత్.

౩౨౬. సమిద్రగర్దభం మృణనువంతం హవయూమయూ ।

ఆతూన ఇంద్రశంసయ గోష్వశ్వేషు శుభ్రిషు సహస్రేషు తువీమఘు॥

న॥ మాకు విసంబడుచున్న నింధానచనములతో నపక్తిరిని గలిగించు గాడిదటి నంటి మాశత్రువులను ఓయిందా! సంహరింపుము. వేలకొలది గుఱ్ఱములతోను గోవులతోను ఇత్యాది పూర్వవత్.

౩౨౭. ఫతాతికుండ్యశేష్యా ద్యూరంవాతోపనాదధి ।

ఆతూన ఇంద్రశంసయ గోష్వశ్వేషు శుభ్రిషు సహస్రేషు తువీమఘు॥

న॥ నంకర వంకరగా నడచుచు నెదుగుగా వీచు జంఘూమానుతము మమ్ము బడచి మెక్కడకో అడవులదాటి పోవుఁగాక. వేలకొలది యశ్వములతో గోవుల ఇత్యాది పూర్వవత్.

౩౨౮. సర్వం పర్జికోశం జహిజంభయా కృకదాశ్వమ్ ।

ఆతూన ఇంద్రశంసయ గోష్వశ్వేషు శుభ్రిషు సహస్రేషు తువీమఘు॥

న॥ మామీందఁ బగబట్టినవారి చండతిని యింద్రా! చంపుము. మమ్ముల హింసింధఁ నలచిననానినింగూడఁ జంపుము. మమ్ము గోవులతోను, అశ్వములతోను, ఇత్యాది పూర్వవత్.

సూక్తము. ౩౦.

(ఋషి - శునశ్శేఫుడు; ఛందస్సు - గైత్రిత్రయం; తక్కినవన్నియు గాయత్రీ; దేవత - గంగై ఇంద్రుఁడు; ౧౭-౧౯ అశ్వినీదేవతలు; ౨౦-౨౨ ఉషస్సులు.)

౩౨౯. ఆవగ్మన్ క్రిన్వియథా వాజయన్త శత్రుకతుమ్ । మంహివంపిజ్మ ఇన్దశః॥

న॥ ఓ ఋత్విజులారా! అన్నమును గోధుమన్నమేము మీసంబంధియు, గొట్టె న్నాత్మను, అన్నే కర్మబానియ్యవాఁడును, అగు నింద్రుని నీటిలో గోల్పినింపినట్లు సోమరసములతో అభిషేకింతుము. (అనఁగా దృష్టిగాఁ ద్రావించుచున్నతా॥)

౩౩౦. శతంపాయః శుచీనాం సహస్రంవా సమాశీరామ్ | ఏదునిమ్నం సకీయతే |
 దం॥ నూల్లకొలది వేలకొలది పవిత్రమయిన ఆశీరముతోఁ (మరగించిన పాలు
 మొదలగు నస్తువులు సోమములోఁ గల్పుదురు; వానికాశీరమని నామము) గూడిన
 సోమముల మొత్తము పల్లపునేలను స్థిరుచేరునట్లు ఏయింద్రుని జేయనో, యా
 యింద్రుడు మమ్ము (అనుగ్రహించుఁగాక).

౩౩౧. సంయన్గుదాయ శుష్కిణ ఏనాహ్యస్యదధే | సముద్రో నవ్యవోదధే |

దం॥ సముద్రములోఁ నీరుచేరినట్లు పూర్వోక్తమయిన యేశతసహస్ర సోమముల
 బలవంతుడయిన యేయింద్రుని మదముకొఱకగునో, ఆయింద్రుని యుదరమంద
 ఈరసము వ్యాప్తిచేయఁగాక.

౩౩౨. అయముతే సమతస్వికపోతశ్చవ గర్భధానో | వచస్తచ్చిన్న ఓహసే |

దం॥ గర్భధారణ యోగ్యతకల ఆడ పోవురముమ మగపోవురము చేరునట్లు
 కొఱకుఁ జేయఁబడిన ఈ కనబడుచున్న సోమముకూడ నోయింద్రా! నీన్న జేయను.
 కనుకనే మాస్తుతులను నీవు బొందుచున్నావు.

౩౩౩. స్తోత్రంరాధానాం పఠేగిర్వాహో విరయన్యతే | విభూతిరస్తు సూన్యతా |

దం॥ ఇంద్రా! నీవు ధనములకుఁ బతివి. విరుడా! ఏ నీస్తోత్రమును సంపదయు
 సత్యము-ప్రియము-నగునుగాక,

౩౩౪. ఊర్ధ్వస్థిష్ఠానఊతయే స్నిన్వాజేశతక్రతో | సమన్వేషు బ్రవావహౌ |

దం॥ ఓ శతక్రతా! (=అనేక పనులుచేయువాడు) ఈ సంభవించిన యుద్ధమంద
 మారక్షణకొఱకు ఉత్సుకుడవై యుండుము. నీవును నేనును ఇతర క్షాత్ర్యముల
 విషయమై మాట్లాడుకొందము.

౩౩౫. యోగేయోగేతవ స్తరంవాజే వా జేహవామహే |

సఖాయ ఇన్ద్రామూతయే॥

సం॥ ప్రతికర్ష ప్రారంభమందును ప్రతి యుష్థమందును మిక్కిలి బలంబుడగు
వింద్రుని మారక్షణకొఱకు సఖువలతఁ బలుచుచున్నాము.

౩౩౬. ఆఘాగమద్యది శ్రవత్పుహస్రిశేభిసూతిభిః । వాజేభిరుపసోహవమ్॥

సం॥ ఇంద్రుడుగాని మాపిలుపులు వింటే వెంటనే వేలకొలది గక్షణులతోను,
అన్నములతోను, మాసమిషమునకు వచ్చును.

౩౩౭. అను ప్రత్న స్యౌకసోహ వేతువిప్రతింసరమ్ । యంతే సూర్వంపితాశువే॥

సం॥ ఏ నిన్ను మాతండ్రి పూర్వము పిలుచెనో ఆనిన్న పూరాతన స్థానమునుండ
(అనఁగాస్వర్గము) అందఱి యజమానులసద్దకుఁ బోవునట్టి యింద్రా! పిలుచు
చున్నాను. అందఱిచేతఁ గోరఁదగినవాడవును బహుమందిచేతఁ బలువఁబడువాడవును
అయి సఖుడవయిన యింద్రా! ఆ నిన్ను స్తుతికర్తల కొఱకుఁ బ్రార్థించు
చున్నాము.

౩౩౮. తంతావ్వయం విశ్వవారాశాస్సహే పురుహూతా । సఖేవసోజరితృభ్యః॥

సం॥ అందఱిచేతఁ గోరఁదగినవాడవును బహుమందిచేతఁ బలువఁబడువాడవును
అయి సఖుడవయిన యింద్రా! ఆనిన్ను స్తుతికర్తలకొఱకుఁ బ్రార్థించుచున్నాము

౩౩౯. అస్మాకం శ్రిష్టిశీనాం సోమపాః సోమపావ్నమ్ । సఖేవజ్ఞి స్తుభీనామ్॥

సం॥ సోమపానముచేయునట్టియు, సఖుడవయినట్టియు, వజ్రముతోఁ గూడి
నట్టియు, నోయింద్రా! సఖులమయి సోమపానము నేయుమాకు పొడుగాటి మూత
ముక్కులుగల వాఁటిని (గవాశ్వములని తా॥) ఇమ్ము.

౩౪౦. తథాతదస్తు సోమపాః సఖేవజ్ఞి స్తథాకృణు । యథాత ఉత్సనీప్తయే॥

సం॥ సోమపాయివియు, సఖుడవును, వజ్రముగల వాడవునగు నోయింద్రా! నే
ముట్లు కోరుచున్నామో అట్లు, (మా) కావలసిన విషయము అగునుగాక.

౩౪౧. ధే॒వతీ॑ర్షః స॒ధమా॑ష ఇ॒న్ద్రే॑నస్తుతువివా॒జాః । త్సు॒చున్తో॒యాభి॑ర్క్యదే॒మః ।

పం॥ అన్నవంతులమగు మేము ఏగోవులతో ఆనందించుచున్నామో, ఇంద్రుఁడు కూడ మాతో నానందించితే, ఆగోవులు మాకు ధనవంతములై యుండును. (ఇచటః ధనము అన్నవి పాలునేయిమొదలగునవే.)

౩౪౨. ఆ॒ఘ॒తా॒వౌ వా॒న్తనా॑ స్తస్థో॒తృ॒భ్యో ధృ॑ష్ణవియా॒నః । ఋ॒ణో॒రక్ష॑న్న చ॒క్రో॒న్యః ।

పం॥ ప్రగల్భుఁడవయిన ఓ యింద్రా ! నీవంటివాఁడు ప్రార్థింపఁబడి తనంతతానే ఆప్తుఁడయి ఈమంత్రముతో స్తుతించిరవారికి అవశ్యము (కోరికలు) రథచక్రములకు ఇరును (=అక్షము) అమర్చినట్లు తెచ్చియిచ్చునుగాక.

౩౪౩. ఆ॒యద్ద॑వః శత॒క్రత॑వా కా॒మం॑జరి త్రా॒ణామ్ । ఋ॒ణో॒రక్షం॑ సశచీ॒భిః॥

పం॥ స్తుతించువారు ఏధనమును బొందఁదగుదురో, ఆకోర్కెను స్తుతికర్తలకు ఓ శతక్రతూ ! (ఇంద్రా !) ఇరునును ఆపనులతో (బండ్లికి) గూర్చునట్లు కూర్చుడువు.

౩౪౪. శశ్వ॑ది॒న్త్రః పో॑పు॒క్షద్భి॑ జ్జిగా॒యనా॑నదద్భిః శాశ్వ॑సద్భి॒ర్ధనా॑ని ।

సనో॑హిరణ్య॒రథం॑ ద॒ననా॑వాన్త॒నః పని॑తా॒సనయే॑ సనో॑దాత్ ।

పం॥ పూ॒అని (నోటితో) ధ్వనించుచున్నట్టి, సకిలించుచున్నట్టి, శ్వాసలువదులు చున్నట్టి, గుఱ్ఱములతో సర్వదా ధనములను జయించెను. పనివాఁడును దాతయునగు నాయింద్రుఁడు మేము వాడుకొనుటకై బంగారు రథము నిచ్చెను.

౩౪౫. అ॒శ్వినా॑ వశా॒వత్యే॑షా యా॒తం శపీ॑రయా । గో॒మద్ద॑స్సా హిరణ్య॒వత్ ।

పం॥ ఓ యశ్వినులారా! గుఱ్ఱములనేకములు గలిగిన రథమున ననేకములన్నములు మోయించుకొనుచు రండు. అశ్వినులారా ! (మాయిల్లు) గోవులుకలది బంగారము కలది యగునుగాక.

౩౪౬. సమా॑సయో॒జనో॑ హివాం॒రథో॑ ద॒స్రావమ॑ర్త్యః । స॒ముద్రే॑ అ॒శ్వినే॑యతే॥

సం॥ ఒయశ్వినుల్లాడా! మియిద్దటికి నొక్కటే రథము ఏవోటను అడ్డులేని గమనముకలదై కూర్పబడినది. అది సముద్రమంచును నడుచుచున్నది కదా!

౩౪౭. స్వఘ్నస్వఘ్నాన్ముద్ధాని చక్రం రథస్య యేమగుః । పరిద్యా మస్యదీయతే॥

దం॥ అశ్వినులారా! విరుగఁగొట్టుటకు శక్యముకాని పరివ్రతశిఖరమున నొకచక్రమును, ద్యులోక మంతట నొకచక్రమును ఉంచి, మీరు తిరుగుచున్నారు.

౩౪౮. కస్తఉమః కథప్రియే భుజేమర్తో అమర్త్యే । కన్మక్షసే విభావరి॥

దం॥ స్తుతిప్రియమై మరణములేని ఓ ఉపస్నా! (దేవతగాఁ జెప్పఁబడు) నీ భోగము నకు మనుష్యుఁడెవ్వఁడు? విశేష కాంతిగలదానా! ఏపురుషుఁచి బొందునుపు? (నిన్ను సుఖంపఁజేయుఁ జాలిన పురుషుఁడెవ్వఁడు లేనంతటి మహిమనీకుఁ గలదని తా॥)

౩౪౯. నయంహితే అమన్మహ్యంతా దావరాకాత్ । అశ్వే సచిత్రే అరుషి॥

దం॥ వ్యాపించు స్వభావమును చిత్రమయిన రంగులును గల ఓ ఉపస్నా! ద్వారగాఁ గాని దూరముగాఁగాని నీస్వరూపముం దెలియలేము.

౩౫౦. త్వష్టేభి రాగహి వాజేభిర్ధహిత ద్వివః । అస్మిరయిం నిధారయ॥

దం॥ ద్యులోక దేవతకు గూతురవైన ఉపదేవ! ఆయన్నములతోరమ్ము. మాకు ధనముగలుగఁ జేయుము.

దం॥ (శునశ్వేభుడను బూ పికుమారుని యజ్ఞ పశువునుగాఁ గట్టినపుడు, అతఁడు ఎరులుని మర్రిత్తులను అగ్నిని అశ్వినలు మొదలగు నాయా దేవతలను స్తుతించినాఁడని కథ. ఆ వెనుక నా యా దేవతల మంత్రములన్నియు నాతడు దేవతలను స్తుతిచిన పేయని.)

అనువాకము. 2.

సూక్తము. ౩౧.

(ఋషి - అంగిరసపుత్రుడగు హిరణ్యమృత్యుండు; ఛందస్సు - ర-గీత, ౧౮, త్రిష్టుప్; తక్కినవి జగతిఛందస్సు; దేవత - అగ్ని.)

౩౫౧. త్వమగ్నే ప్రథమో అగ్గీరాఋషిర్దేవో దేవానామభవశివసఖాః ।

తవ వ్రతేకవయో విద్మనావసోజాయస్త మరుతో భ్రాజదృష్టయః॥

దం॥ ఓ యగ్నీ! నీవు మొదటి యంగిరస ఋషివయితివి. నీవు దేవుడవయి యితర దేవతలకు సఖుడవయితివి. మేధావంతులును జ్ఞానముకలవారును ప్రకాశించు నాయుధములు కలవారునై మరుత్తులు, నీవ్రతమందు (=కర్మలో) బుట్టిరి.

౩౫౨. త్వమగ్నే ప్రథమో అగ్గీరస్తమః కవిర్దేవానాం పరిభూషస్త్వతమ్ ।

విభుర్విశ్వస్మై భువనాయ మేధిరోద్విమాతాశయః కతిథాచిదాయవే॥

దం॥ ఓ యగ్నీ! నీవు అంగిరసులలో ముఖ్యుడవు. మేధావంతుడవు. ఇతర దేవతల వ్రతము నలంకరించుచున్నావు. సర్వప్రసంగమునకు బహువిధమయి, యిద్దఱు తల్లులవాడవై (భూలోక-ద్యులోకములుగాని-రెండరణలుగాని) మానవులకొఱకు ననేక ప్రకారములుగా నంతట నుండువు.

౩౫౩. త్వమగ్నే ప్రథమో మాతరిశ్వన ఆవిర్భవ సుక్రతూయా విపస్వతే ।

అరేణేతాం రోదసీ హోతృపూర్వే సఘ్నోర్భారమయజో మహోషసా॥

దం॥ ఓ యగ్నీ! నీవు వాయువునకు ముందుండువాడవు. సత్కర్మచేయుచున్న యజమానునికొఱకావిర్భవించువు. భూమ్యాకాశములు (నీసామర్థ్యముజూచి) గడగడ వడచుచున్నవి. హోతలలో శ్రేష్ఠుడయినవాని కర్మలో భారమును వహించితివి. నివాసహేతువగు నోయగ్నీ! పూజ్యులయిన దేవతలకొఱకు యాగము చేసితివి. దేవతల యజించితివి.

౩౫౪. త్వమగ్నే మనవేద్యా మవాశయః పురూరవసే సుకృతే సుకృతరః ।

శ్వాతేణ యత్ప్రిత్రో ద్గుచ్ఛనేపర్యాత్వా పూర్వమనయ న్నాపరంపునః॥

దం॥ ఓ యగ్ని ! నీవు మనువునకు ద్యులోకము తెలియజెప్పితివి. (కర్మలవల్ల ద్యులోకము వచ్చునని చెప్పినట్లు) సత్కర్మ చేసిన పురూరవునకు శోభనఫలము నిచ్చితివి. గట్టిగా మథింపఁగాఁ దల్లిదండ్రులనుండి (=అరణ్యలనుండి) పుట్టినప్పుడు నిన్ను (వేదికి) తూర్పుదిక్కునకుఁ దెచ్చిరి. (అదే యాహవసీయము) తరువాతఁ బశ్చిమ దిక్కున నిల్చిరి. (అదిగార్హ పత్యము)

౩౫౫. త్వమగ్నే వృషభః పుష్టివర్ధన ఉద్యతస్రచేభవసి శ్రవాయ్యః ।

యఆహుతిం పరివేదావమహ్నోస్థి మేకాయుర్రగేవిశ ఆవిహాససి॥

దం॥ ఓ యగ్ని ! నీవు మాకోర్కెలను వర్ధింతువు. పుష్టినివృద్ధిపరుతువు. ఎత్తిన సృకుగుల (యజమానుఁడు) మంత్రములు నీకువినిపించును. ఏమట్లా రముతోఁ గాహుతిని సమర్పించును. ముఖ్యాన్నముగల యో యగ్ని ! నీవు ముందుగా యజమాను నకుఁ బ్రజలను (సంతతిఁ-నెకరులు) కలిగింతువు.

౩౫౬. త్వమగ్నే వృజినవతేనిం నరం సక్ష్మన్విపర్షి విసఖేవిచర్షణే ।

యః శూరసాతా పఠితక్ష్మేద్రధనే ద్రభేభిశ్చిన్న హృతాహంసిభూయనః॥

దం॥ విశేషజ్ఞానముగల యగ్ని ! పాపపర్తనముకల నరుని యోగ్యకర్మయందుఁ గూర్చువు. ధనముపొందునిమిత్రము శూరులుచేయఁదగిన యుద్ధము చేయవలసినవచ్చి నపుడు పౌరులుయిన శత్రువులను నీవు చంపుచున్నావు.

౩౫౭. త్వంతమగ్నే అమృతత్వ ఉత్తమేమర్తందధాసి శ్రవనేది వేదివే ।

యస్తాత్మషాణ ఉభయాయజన్మనే మయఃకృణోషిప్రయ ఆచనూరయే॥

దం॥ ఓ యగ్ని ! నీవు అట్టి మనుష్యుని ప్రతిదినమందును అన్నమునిమిత్రము మరణరహితపదవియందుండువు. ఏ యజమానుడు ద్విపాదచతుష్పాదజంతువుల కొఱకుఁ గోర్కెగలవాఁడో, వానికి సుఖమును అన్నమును బూర్తిగానిత్తువు.

౩౫౪. త్వం¹నో² అగ్నే³సనయే⁴ ధనా⁵నాం⁶ యశ⁷సంకారుం⁸ కృణు⁹హి¹⁰ స్తవా¹¹నః¹² ।

ఋ ధ్యామకర్ణా¹ పసా²నవే³దే⁴వై⁵ ద్యా⁶వాపృథి⁷వీ⁸ ప్రా⁹నతం¹⁰ః॥

పం॥ ఓ యగ్నీ ! స్తుతింపబడి మాకుధనము లిచ్చుటకై కీర్తివంతుఁడవు, కర్ణల నాచరించువాఁడునగు కొమారునిమ్ము. (కుటుంబములో) కొన్నిగా వచ్చినవానితోఁ గూడి యాగములాచరింతుము. భూమ్యంతరిక్షములు మమ్ము రక్షించుఁగాక.

౩౫౫. త్వం¹నో² అగ్నే³ పిత్రో⁴రుపస్థ⁵ ఆదే⁶వో⁷ దేవే⁸ష్వన⁹ద్య¹⁰ జాగృ¹¹హి¹²॥

తనూ¹శ్చ² ద్భో³ధి⁴ప్రమతి⁵శ్చ⁶ కార⁷వేత్సం⁸ కల్యా⁹ణవసు¹⁰విశ్వ¹¹ మో¹²పి¹³పే॥

పం॥ దోషరహితాగ్నీ ! దేవతోత్తముడా ! తెలివిగలవాడా ! తలినండ్రుల (ద్యావాభూముల) సమీపమందుండినవాడవై మాకుః (బుత్రిగూప) శరీరమును బుట్టించి యనుగ్రహించుము. కర్మజేయువానియందు మంచివననుతో నుండుము. మంగళరూపుడవగు నగ్నీ ! సర్వధనమును గ్రుమ్మురించుము.

౩౫౬. త్వం¹మగ్నే² ప్రమతి³ స్త్వం⁴ పితా⁵సీ⁶న⁷ స్త్వం⁸ వయస్స⁹త్రై¹⁰వ¹¹ జామయో¹² వయమ్¹³ ।

సంత్యా¹రాయః² శతినః³ సంసహ⁴స్రిణః⁵ సుపి⁶రంయంతి⁷ వ్రత⁸పా⁹మదా¹⁰భ్యే॥

పం॥ అగ్నీ ! నీవు మంచిబుద్ధిగలవాడవు. మాకునీవు పాలకుండవు. ఆయుస్సు నిచ్చువాడవు. మేము (కర్మకులము) నీకు బంధువులము. ఇతరులకు లొంగనివాడా ! నూర్లకొలఁది వేలకొలఁది ధనములు; మంచిపురుషులు కలిగి కర్మను బరిపాలించు నిన్ను; జెందుచున్నవి.

౩౫౭. త్వం¹మగ్నే² ప్రథ³మమాయ⁴ మాయ⁵వే⁶దే⁷వా⁸ అ⁹కృణ్వ¹⁰న్నహ¹¹మస్య¹² విశ్వ¹³తిమ్¹⁴ ।

ఇ¹శా²మకృ³ణ్వ⁴ న్న⁵నహ⁶స్య⁷ శా⁸సగీ⁹ంపి¹⁰తు¹¹ర్య¹²త్పు¹³త్రో¹⁴మమ¹⁵క¹⁶స్య¹⁷జాయ¹⁸తే॥

పం॥ అగ్నీ ! పూర్వము దేవతలు మనుష్యరూపుఁడగు సహామనకు మనుష్య రూపసేనాపతిగానిన్ను జేసిరి- అట్లే మనుష్యరూపుఁడయినమనుచక్రవర్తికి ఇళి¹ మను పేరుగల కూతురిని ధర్మోపదేశము చేయుదానిని గలిగించిరి. ఎప్పుడు నా

సం॥ అగ్ని! దక్షిణలను ఇచ్చిన యజమానుని జక్కగా గట్టిన కవచమువలె సంతటను రక్షించుచున్నావు. ఎవడు రుచియగు సన్నముగలవాడయి తనయింట సతిఘలకు సుఖము గలిగించుచు జీవయజ్ఞమును (=జీవయాత్ర) గడపుచున్నాడో వాడు స్వర్గముతో సమానుడు.

౩౬౬. ఇమా మగ్నే శరణి మీమృషో నఇమ మధ్వసం యమగామ దూరాత్ ।

ఆపి పితా ప్రమతిః సోమ్యానాం భృమి రస్యపిక్వ స్మర్తానామ్॥

సం॥ ఓ యగ్ని! మావ్రతలోపమును తుమించుము. (నీ సేవమాని) ఈ దూర మార్గమునకు వచ్చితిమి. దానినిగూడ తుమింపుము. సోమార్హులయిన మనుష్యు లాశ్రయింపదగిన తండ్రివి. బహుబుద్ధిమంతుడవు. కర్మనిర్వాహకుడవు. దర్శన మిచ్చువాడవును.

౩౬౭. మనుష్య దగ్నే అశ్విరస్వ దగ్గరో యయాతివ త్సదనే పూర్వవచ్ఛచే ।

అచ్ఛ యాహ్యోవహోదైవ్యం జన మాసాదయ బర్హి పి యక్షిచ ప్రియమ్॥

సం॥ శుచివగు నో యగ్ని! గమనించు స్వభావముకలవాడా! ఎదురుగా మా దేవసదన స్థానమునకు; మనువుయొక్క యయాతియొక్క అంగిరునియొక్క సదనములకుఁ బూర్వము పోయిసట్లు; నడువుము. దేవసంఘమును దీసికొనిరమ్ము. దర్శలమీఁద గూర్చుండఁబెట్టుము. ఇవ్వమగు హవిస్సులనిమ్ము.

౩౬౮. ఏతేనాగ్నే బ్రహ్మణా వావృధస్వ శక్తీవా యత్యే చక్రమా విదావా ।

ఉత ప్రణేవ్య భివసోఽస్మాన్మం నః సృజ సుమత్యా వాజవత్యా॥

సం॥ ఓ యగ్ని! మాసామర్థముచేతను జ్ఞానముచేతను గేనిని జేసితిమో అయి మంత్రముచేత పృథ్వి నందుము. మఱియు మమ్ములను ధనముగల శ్రేయముగలవారిఁ జేయుము. అన్నముగలిగించు మంచిబుద్ధికలవారినిగాఁ జేయుము.

సూక్తము. ౩౨.

(ఋషి - అంగిరస పుత్రుడు హిరణ్యమూర్తుడు; ఛందస్సు - త్రిష్టుప్; వేదత - ఇంద్రుడు)

౩౬౯. ఇంద్రస్యను వీర్యాణి ప్రవోచం యాని చకార ప్రథమాని వజ్రీ ।

అహన్నహి మన్వప స్తతర్ద సప్తక్షణా ఆభిన త్వర్వతానామ్॥

దం॥ సజ్రమునుగలిగిన యింద్రుడు పూర్వమేకార్యములను జేసెనో, ఆముఖ్యములను శీఘ్రముగాఁ జెప్పెను. అవేవనఁగా-మేఘమును గొట్టినాఁడు. ఉదకములను జల్పిపడపేసెను. పర్వతములమీఁదనున్న నదులను బయలుపఱచెను.

౩౭౦. అహన్నహిం పర్వతే శిశ్రియాణం త్వష్టాస్మై వజ్రం స్వర్వం తతక్ష ।

వాత్రా ఇవధేవః స్వస్థమానా అజ్ఞః సముద్ర మవజగ్ము రాపః॥

వం॥ పర్వతముమీఁదనున్న మేఘమును భేదించెను. బాగుగ విసరదగిన వజ్రమును త్వష్ట యీ యింద్రునికొఱకుఁ దయారుచేసెను. (మేఘమునుండి) స్రవించిన యుదకములు, దూడలనుగూర్చి గోవులునడచునట్లు; సముద్రమునుగూర్చి చక్కఁగా నడచినవి.

౩౭౧. సృషాయమాణో వృణీత సోమం త్రికద్రుకే వ్షపిబ త్పుతస్య ।

ఆసాయకం మఘవా దత్రవజ్ర మహాన్నేసం ప్రథమజా మహీనామ్॥

దం॥ వృషభమువలె నడుచుచు నింద్రుఁడు సోమమును గోఱెను. త్రికద్రుకములను యాగములందు (ఇవి మూఁడుయాగములు) అభిషవించి సోమమును బాసము చేసెను. ధనవంతుఁడయిన యింద్రుడు (శత్రు) బంధకమయిన ఐజ్ఞమును జేకొనెను. (దానితో) మేఘములన్నిటిలో మొట్టమొదటపుట్టిన మేఘమును గొట్టెను.

౩౭౨. యద్విస్త్రాహస్త్వథమజా మహీనామాన్తాయినా మమినాః ప్రోతమాయాః ।

ఆత్సర్యం జనయన్త్యాముషాసం శాదీత్వా శత్రుం సకీలా వివిత్సే॥

౪౦|| మఱియు నోయింద్రా! ఎపుడు మేఘములలో మొదటఁబుట్టిన మేఘమును గొట్టితివో, ఆతరువాత మాయావంతులయిన (అనురుల) మాయలను బాగుగా బడఁగొట్టితివి. ఆనస్తరము సూర్యుని, ఉవస్సును, ఆకాశమును, బుట్టించుచున్నావు. అపుడు నీశత్రువు మఱికనఁబడలేదుకదా!

౩౨౩. అహస్వౌత్రం వృత్రతరం వ్యంస మింద్రో వజ్రేణ మహతా వధేన ।

సంధాంసీవ కులిశేనా వివృక్ణాహేః శయత ఉపప్యక్ పృథివ్యాః॥

౪౦|| ఈయింద్రుఁడు గొప్పనధనొనరించునట్టి సూర్యముతో నంతట నావరించు వృత్రుని భుజములు తెగినవానిగా; బాగుగాఁచేదించు గోడ్డలితోఁ జెట్లసంధములు తెగఁగొట్టునట్లు; కొట్టెను. అంతటితో వృత్రుఁడు భూమిమీఁద సమీపమందుఁబడి యుండెను.

౩౨౪. అయోధ్వేవ దుర్గద ఆహి జుహ్వే మహావీరం తువిబాధ మృజీవమ్ ।

నాతారీ దన్యనమృతిం వధానాంసంరుజానాః విపిష ఇన్ద్రశత్రుః॥

౪౦|| దుర్గర్వముగల (వృత్రుఁడు) యుద్ధముచేయువారు లేనివాఁడువలె, మహావీరుఁడును, జాలమంది శత్రువులను సంహరించినవాఁడును, అగునింద్రుని (యుద్ధమునకు) బలచెను. ఈ యింద్రుని దెబ్బలబాధను సహించలేక (చంపఁబడినతరువాత) ఇంద్రశత్రువగు వృత్రుఁడు సదులను నలగఁగొట్టెను (అనుగాఁ జచ్చిపోవునపుడు దొర్లినాడని తా॥)

౩౨౫. అపాదహస్తో అవృతస్య దిన్ద్రో మాన్య వజ్ర మధినానో జఘాన ।

వృష్ణో వధ్రో ప్రతిమానం బుభూషన్సురుతా వృత్రో అశయ ద్వ్యస్తాః॥

౪౦|| వృత్రుఁడు పాదములు హస్తములు లేనివాఁడయ్యెను, నపుంసకుఁడు పుంస్త్యముగలవాఁడుగాఁగోరునట్లు; ఇంద్రునిపై యుద్ధమునకుఁజేకెను. కొండచఱియవంటి వృత్రుని వక్షస్థలమందు (ఇంద్రుఁడు) వజ్రమును వినరెను. వృత్రుఁడన్ని యువకులములు చెదరి భూమిమీఁదఁ బడెను.

32౬. నదం॑న భిన్న॑ మ॒మూ॒యా శయా॑సం మ॒నో॒రుహా॑ణా అతి॑చు॒న్త్యాపః॑ ।

యాశ్చ॑ ద్వైత్రో మ॒హినా॑ ప॒ర్యతి॑ష్ఠ త్తాసామ॑హిః ప॒త్నుతః॑శీ ర్భభూ॑వ॥

దం॥ (బ్రతికియున్నపుడు) వృత్రుఁడు తనమహిమచేత నేయుదకమును చుట్టుకొని (క్రిందఁబడకుండఁ) బట్టియుండెనో, యాయుదకములు మనోహరములగుచు జనులకుఁ (గనఁబడుచు); ఒడ్లువిరిగిన చెఱువుదాటి పాఱునట్లు; ఈభూమియంగుఁ బడియున్న వృత్రునిమీఁదనుండి పాతినవి. వృత్రుఁడాయుదకముల పాదముల క్రిందఁబడి యుండెనట.

32౭. నీచా॑వయా అభవ ద్వైత్రపుత్రే॑ష్టో అన్త్యా అవపథ॑ ర్జభార॑ ।

ఉత్త॑రానూ రధ॑రః పుత్ర॑ ఆసీ॒ద్దానుః॑ శయే॒ సహ॑వత్సాన ధే॒నుః॥

దం॥ వృత్రునితల్లి వానిమీఁదఁ దనయవయవములు కప్పియుండెను. ఇంద్రుఁడు ఆమెక్రిందనున్న వృత్రునిమీఁద వజ్రమును విసరెను. దూడమీఁదనావు పడియుండు నట్లు వానిమీఁదఁ దల్లి చచ్చిపడియుండెను.

32౮. అతి॑ష్ఠస్తీనా మని॑వేశనానాం కా॒ష్టానాం॑ మధ్యే॑ నిహితం॑ శరీ॑రమ్ ।

వృత్ర॑స్య ని॒శ్యం వి॑చర॒న్త్యాపో॑ దీర్ఘం॑ తమ॒ ఆశయ॑ దిష్ట్య॑శత్రుః॥

దం॥ ఒకచోట నింకడలేక నడచు సృభావములుగల యుదకముల మధ్యను మునిగియున్నందునఁ బేరులేక (కనఁబడక) యున్నవృత్రుని శరీరము నాక్రమించి యాయుదకములు పోవహించినవి. వృత్రుఁడచట దీర్ఘ నిద్రను బొందెను. (చచ్చెను అని తా॥)

32౯. దాస॑పత్నీ రహి॑గోపా అతి॑ష్ఠన్ని రుద్ధా॑ ఆహ॑పణి॑నేపగా॑వః ।

అపా॑ంబిలమ॒హితం॑ యదా॑సీద్వైత్రం జ॒ఘన్వా॑ అపత॑ద్వవార॥

౪౦|| దాసుఁడు తమకుఁబతిగాఁ గలవియు, వృత్రుని రక్షించినవియు, నగు నుదకములు పోయిన రాక్షసునిచేత గుహలో నావులునిరోధింపఁబడినట్లు నిరోధింపఁబడినవి. ఉదకముల ప్రవాహద్వారము మూతఁబడియున్నపుడు వృత్రహంతయగు నింద్రుఁడు ఆద్వారమును బెరిచెను. (దానఁజగత్తును నశింపఁజేయువాఁడు అనివృత్తిప్రతితి).

3౯౦. అశ్వోవారో అభవస్సదిష్టస్స కేయత్వా ప్రత్యహన్దేవ ఏకః ।

అజయోగా అజయః శూరసోమమవా సృజస ర్తవే సస్తసింధూః॥

౪౦|| అద్వితీయుడై దీపించుచున్న వృత్రుఁడెపుడు వజ్రమందు నీకట్టుగాఁగొట్టెనో, అపుడు నీసృ గుఱ్ఱముతోకవంటి వాడవయితివి. (అనఁగా గుఱ్ఱముతోకతో నీకల కెంత సులభముగాఁ దోలుకొనునో, అంత సులభముగా నాదెబ్బను ద్రోసివేసితి నని తా॥) ఓశూర! నోవులను (పోకిగుహలోదాచిన వాటినని తా॥) జయించి తెచ్చితివి. సోమమును బెచ్చితివి. ప్రవాహించుటకై యేడునదులను సృజించితివి.

3౯౧. నాస్సే విద్యున్నతస్యతుః సిషేధనయాం మిహమకీరద్ధాదునించ ।

ఇష్టోశ్చ యద్యయుధాతే అశోశ్చితా పరీభ్యోమఘవావిజిగ్యే॥

౪౦|| (ఇంద్రవృత్రుల యుద్ధమున వృత్రుఁడు తన మాయతోఁ గల్పించి పంపిన) విద్యుత్తు ఇంద్రునిపైని బనిచేయలేకపోయెను. (అనఁగా నడ్డలేదని తా॥) గజఁగ అడ్డలేకపోయెను. కురిపించిన వర్షముకూడ నడ్డలేకపోయెను మఱియు ధనవంతుఁ డైన యింద్రుఁడు (వాఁడువేసిన) యితరములంగూడ జయించెను.

3౯౨. అహేర్యా తారంకమపశ్య ఇష్టోహృదియ త్రైజఘ్ను పోభీగచ్ఛత్ ।

నవచయన్నవతిం చప్రవక్షీః శ్వేనోనభీతో అతిరోరజాంసి॥

౪౦|| ఇంద్రుఁడా! తొంబదితొమ్మిది నదులను జేగవలె దాటితివి. వృత్రునిఁ జంపిన నీమనసునందు భయముకలిగితే వృత్రునిఁజంప దగువాని నితర పురుషునెవని యాచితివి? (ఎవరును లేరుగనుక భయమెట్లు కలిగినది తా॥) కనుక భయము (వద్దు.)

౩౫౩. ఇన్ద్రో^౧యా^౨తో^౩వ^౪సి^౫త^౬స్య^౭ రా^౮జా^౯శ^{౧౦}మ^{౧౧}స్య^{౧౨}చ^{౧౩}శ్చ^{౧౪}జ్ఞో^{౧౫}వ^{౧౬} బ్ర^{౧౭}హ్మ^{౧౮}హః^{౧౯} :

సే^{౨౦}దు^{౨౧}రా^{౨౨}జా^{౨౩}క్ష^{౨౪}య^{౨౫}తి^{౨౬} చ^{౨౭}స్స^{౨౮}ణీ^{౨౯}నా^{౩౦}మ^{౩౧}రా^{౩౨}న్మ^{౩౩}నే^{౩౪}మిః^{౩౫} ప^{౩౬}రి^{౩౭}తా^{౩౮}బ^{౩౯}భూ^{౪౦}వః^{౪౧}:

సం॥ వజ్రము బాహువునందుఁగల యింద్రుఁడ నడచుచుట్టి, నశివ తేనె, గొమ్ములు గల, గొమ్ములు లేని, జంతువులకు రాజయినాడు. బండిచక్రముచుట్టును నెట్టి ఆ రుచియున్నట్లు అజంగమస్థానరాది జంతువులనును ఆవరించియుండును.

ఇది మొదటి అష్టకమున రెండవ యధ్యాయము ముగిసెను.

తృతీయాధ్యాయము.

—:—:—

సూక్తము. 33.

(ఋషి-ఆంగిరస పుత్రుడగు హిరణ్యమాత్తడు: దేవత - ఇంద్రుడు: ఛందస్సు - త్రిష్టుప్)

3౩౪. ఓమ్ ఏతాయా మోషగవ్యస్త ఇన్ద్ర మస్మాకం సుప్రమతిం వావృధాతి ।

అనామృణః కువిదా దస్య రాయో గవాం కేతం పర మావర్జితేనః॥

౩౦॥ ఓ దేవతలారా! గోవులను బెచ్చుటకు రండు. మనమందఱముకలిసి యింద్రుని వర్గముకు బోవుదము. ఆయింద్రుడు హింసకులు లేనివాడయి మనకు మనస్సంతోషమును బాగుగ వృద్ధిపఱచును. అనన్తరము ఆయింద్రుడు ఈధనముయొక్కయు: గోవులయొక్కయు, నుత్కృష్టమైన జ్ఞానమును మనకిచ్చును.

3౩౫. ఉపేదహం ధనదా మస్రతితం జప్తాం నశ్యేనో వసతిం సతామి ।

ఇన్ద్రం నమస్య న్ముసమేవీ ర్తక్రైర్యస్తాత్మగ్యో హవ్యో అస్తియామన్ ।

౩౦॥ స్తుతికర్తలకై నెనఁడు యుద్ధములలో: బిలువఁబడునో, ధనమునిచ్చునట్టియు: నెదురు లేనట్టియు, నాయింద్రుని: ఉపహారముగల స్త్రోతములతో నమస్కరించుచు నేను (యజమానుడు) తనపూర్వులు గట్టిన గూటిని జేగజేరునట్లు: జేరుదాను.

3౩౬. నిసర్వసేన ఇషుధీ రసక్త సమర్థోగా అజతి యన్యవప్తి ।

చోష్కాయమాణఇన్ద్ర భూరివామం మాపశిహ్య రన్యదధిప్రవృద్ధః॥

౩౦॥ సమస్తసేనలతో: గూడినవాడయి ఇంద్రుడు అమ్ములపాదులను వీఁహన సంధించెను. ఎవరిగోవులను (విడిపించుమని) గోరిన వాటినిచెప్పును. వృద్ధినిొందునట్టి ఓయింద్రా! విస్తారమయిన (గో) ధనమునిచ్చుచు మావిషయమై నర్తకుడగు కాకుము. (అనఁగా: గ్రయమును గోరికుమని తా॥)

౩౮౭. వధీర్షి దస్యం ధనిసం ఘనేన ఏకశ్చర న్నుపశాకేభి రింద్ర ।

ధనోరథి విషూః క్షేవ్యాయ న్నయజ్వానః సనకాః ప్రేతిమీయః॥

౧౦॥ ఇంద్రా! ధనవంతుడైన దొంగను (వృత్రుని) కఠినమైన వద్రముతోఁ బంపితివి. సమీపమందున్న (మరుత్తులతోఁగలసి) ఒకఁడవే తిరుగుచు (అనఁగా మరుత్తులు ప్రేరింతురుగాని యిందునకు యుద్ధములలో సాయము చేయఁగి తా॥) నుండువు. ధనుస్సుమీఁద నంటటను ఆవృత్తానుచగులు అవనించిరి. యజ్ఞములు పడఁగొట్టెడు సనకులు (వృత్రుని బంటకు పేర్లు) మరణించిరి.

౩౮౮. పరాచిచ్ఛిర్వా నవృజస్త ఇన్ద్రాయజ్వానో యజ్వభిః స్పర్ధమానాః ।

ప్రయద్వివో హరివః స్థాత రుగ్ర నివ్రతౌ అధమో రోదసోఽః॥

౧౦॥ ఇంద్రా! స్వయముగా యాగములుచేయనివారును, యాగముచేయువారితోఁ బోరాడువారునగు ఆవృత్రుని బంటలు తమశిరస్సులను పరాఙ్ముఖములను జేసికొని బాతిపోయిరి. ఓస్థిరుఁడా! ఉగ్రుఁడా! హరియను గుట్టములుఁగలవాఁడా! వ్రతములు చేయని (వృత్రానుచరులను) భూమ్యాకాశ ద్యులోకములనుండి స్థూత అనఁగఁగి వేసితివి. (నోటిగాలితోఁ దూలించితివని తా॥)

౩౮౯. అయుయుత్స న్నినవద్యస్య సేనా మయాతయ స్తక్షితయో నవగావీః ।

వృషాయుధో నవధ్రయో నిరహ్వాః ప్రవక్ష్య రిన్ద్రా చ్చిత్తయస్త ఆయాన్॥

౧౦॥ దోషరహితుడయిన యింద్రునియొక్క సేనతో (వృత్రానుచరులు) యుద్ధము సేయఁగోరిరి. అపుడు స్తవనీయ చరిత్రలుగల మనుష్యులు (మంత్రములతో) ఇంద్రునిఁ బోత్సహించిరి. నవంసకులు పౌరుషవంతుని చేతనువలె వృత్రానుచరులు ఇంద్రునిచే నిరాకరింపఁబడి చాలలేమని తెలిసికొని పారిపోవుటకు సుఖమయిన మార్గముల వెంటను ఇంద్రునకు దూరముగాఁ బాతిపోయిరి.

౩౯౦. త్వమేతా న్సుదతో జక్షత శ్చాయోధయో రజస ఇంద్రపారే ।

అహదహో దివ ఆడస్య ముచ్చా ప్రసున్వతః స్తువతః శంసమావః॥

౪౦॥ ఏడ్చుచున్నట్టియుఁ దినివేయుటకుఁ బూనినట్టియు నీవృత్తానుచరులను
ఓ యింద్రా! నీవు ఆకాశము వెనుకప్రక్కను జంపితివి. వృత్తుని ద్యులోకము
నుండి లాగి ఉత్కర్షణతో దహించితివి. తరువాత సోమమునభిషవించి స్తుతించు
యజమానుని స్తుతిని రక్షించితివి.

౩౯౧. చక్రాణాః పక్షిణాం పృథివ్యా హిరణ్యేన మణినా శుంభమానాః ।
సహిన్వానాస స్తితిరుస్త ఇన్ద్రం పరిష్పశో అదధాత్సార్యేణ॥

౪౦॥ ఏనృత్తుని పరివారము భూమి నాచ్ఛాదించుచు బంగారముతోఁగూడిన మణుల
తోఁ బ్రకాశించుచు వృష్టినొందుచున్నవాఁడనై యుండిరో, వారు ఇంద్రుని జయింప
లేకపోయిరి. అపుడింద్రుఁడు బాధకులయినవారిని సూర్యునివెనుకకుఁ దూలఁగొట్టెను.

౩౯౨. పరియద్విన్దో రోదసీ ఉభే అబుభోజీ ర్జహినా విశ్వతః సీమ్ ।
అమన్యమానా అభిమన్యమానై ర్నిర్భ్రహ్మభి రథమో దన్య మిన్ద్ర॥

౪౦॥ ఇంద్రుడా! నీమహిమచేత భూమ్యాకాశముల రెంటినంతటనెపుడాక్ర
మించి అనుభవించితివో, యపుడు మంత్రార్థము నెఱుంగని యజమానులనుగూడ
సభిమానించుచున్న మంత్రములతో దొంగయగు (వృత్తుని) మఢించితివి.

౩౯౩. నఝేదివః పృథివ్యా అస్తమాపుర్న మాయాభి ర్ధనదాం పర్యఘావః ।
యుజం వజ్రం వృషభశ్చక్ర ఇన్ద్రో నిర్జ్యోతిషా తమసోగా అధుక్షత్ ॥

౪౦॥ ఏయుదకములు ద్యులోకమునుండి ఎపుడు భూలోకముయొక్క అంతమునకు
రాలేకపోయినవో; ధనప్రదయగు భూమిని ససోవకార కర్షణచేత వ్యాపింపలేక
పోయినవో; అపుడు ఇంద్రుఁడు వజ్రమును (చేతిలో) సంధిచెను. ఆయుదకములను
వెలుగుచున్న వజ్రముతో సంధకారమునుండి (మేఘమునుండియని తా॥) శేషము
లేకుండఁ గాఁచెను.

౩౯౪. అనుస్వధా మత్తరన్నాపో అస్యాస్థిత మధ్య ఆనావ్యానామ్ ।

సప్తధీచీనేన మనసా తమిష్టా ఓజ్జితేన హన్మనా హన్మభిద్యుమ్॥

పం॥ జలములు ఈ యింద్రుని అన్నమునుగుడించి (మేఘములనుండి) కాఱగవి, అపుడీవృత్తుడు ఓజలతో దాటవగిన (లోతగు) ఉడకములమధ్య సంతటను వృత్తి పొందెను. తనతో సడచుచున్న మనసుగల ఆవృత్తుని మిక్కిలి దృఢమై సంపుటకు సాధనమయిన వజ్రముతో కొన్నిదినములు కనిపెట్టి; మఱియుం జంపెను.

౩౯౫. న్యాపిధ్య దివిభిశస్య దృహ్మ విశ్వజ్ఞేన మభినచ్చషమిచ్ఛః ।

యావత్తరో మఘవ న్యావదోజో వజ్రేణ శత్రు మవధీః పృతన్యమ్॥

పం॥ భూబలముసంఘ శయనించియున్న వృత్తునిచేత నిరోధింపఁబడిన(ఉడకములను) ఇంద్రుఁడు బాగుగాఁ బొడిచెను. తరువాత జగత్తును శోషింపజేయుచున్న కొమ్ములు గల (కొమ్ములపంటి ఆయుధములని తా॥) వృత్తుని భేదిచెను ధనవంతుఁడవగు నోయింద్రా! నీకంత బలముచు వేగముచు గలవో వాటియంతటితోను గూడికొని సీవు యుద్ధముఁ గోరుచున్న శత్రువుని వజ్రముతోఁ జంపితివి.

౩౯౬. అభిసిద్ధ్యా అజిగా దస్య శత్రూ నివృత్తిగ్నేన పృషభేణ పురోభేత్ ।

సంవజ్రేణాస్పృజ ద్వౌత్రమింద్రః ప్రసావం మతిమతిర చ్ఛాశదానః॥

పం॥ ఈయింద్రుని సాధనమగు వజ్రము శత్రువులను గుడిచించి పడెను. ఆయింద్రుఁడు శ్రీక్షము; శ్రేష్ఠమునగు నావజ్రముతో శత్రువట్టణములను చిందర వందరచేసెను. తరువాత నింద్రుడు వృత్తునిమీఁద వజ్రమువై చెను. వృత్తుని హింసించుచుఁ దనబుద్ధిని మిక్కిలి వృద్ధిపఱచెను. (అనఁగా సంతసించెనని తా॥)

౩౯౭. ఆవశకుప్తు మింద్రయస్మిన్చాకన్యావో యుధ్యస్తం పృషభందశద్యమ్ ।

శఫచ్యుతోరేణ ర్షక్షతద్యాముచ్చేత్తేయోన్మహాహ్యయతన్థః॥

౪౦|| ఇంద్రా! ఏవనియంతు స్తుతిని గోఽతివో; ఆ శ్రేష్ఠుఁడును యుష్ధముచేయుచున్న వాఁడునగు కుత్సచి రక్షించితివి. నీగుఱ్ఱపు డెక్కెలనుండి యెగిరిన భూశివ్యులొకము నావరించినది. (శత్రుభయమువల్ల నీటిలోదానియున్న) శత్రువుత్రహణం (నీదయవల్ల) బయటికినచ్చి శత్రువుని నోడించెను.

౩౯౮. ఆవశమం వృషభం తుగ్ర్యసు క్షేత్రజేషే మఘవ ఛ్విత్త్ర్యంగామ్ ।

పోచిదత్ర తస్థివాంసో అత్ర ఛ్విత్తూయతా మధరా వేదనాకః॥

౪౦|| ధనవంతుఁడవగు నింద్రా! భూమినిమిత్తము శత్రువులతో యుష్ధము చేయుచపుడు శాంతుఁడును గుణశ్రేష్ఠుఁడునగు శ్వేత్రియుని, నీటిలోమునిగినవానిని రక్షించితివి. మాయుష్ధమందుఁ జిరకాలమువఱకు నిలచియున్నవారై పగఁబట్టినవారో హీనమగు దుఃఖమును గలిగించితివి.

—:—0—:—

నూ క్తము. ౩౪.

(ఋషి - హిరణ్యవ్రాతాదు; డేవత - అశ్వినీదేవతలు. ఛన్దస్సు - ౯. ౧౨ త్రిష్టుప్; తక్కినవి జగతి.)

౩౯౯. త్రిశ్చిన్నో లద్యాభవతం నవేదసా విభుర్వాం యామ ఉతరాతి రశ్వినా ।

యువోర్హియ స్త్రంహిమ్యేన వాససో భ్యాయంసేన్యాభవతం మనీషిభిః॥

౪౦|| మేధావంతులయిన యశ్వినీదేవతలారా! మూఁడుమాల్లును (నవనత్రయమందని తా॥) ఛక్రర్కలో మాళాటకురండు. మీగమనమునకు సాధనమయినరథము సర్వత్ర సంచరించును. మీదానముకూడ సర్వవ్యాపియే. మీయిష్టఱి యనోయ్యసంబధము; (సూర్యకిరణములతోఁ గూడిన) పగఁటికి, మంచుతోఁగూడినరాత్రికిని, గల సంబంధమువలె విడువనిది. మీరు ఋత్విజులచేత నియమింపఁబడినవారు కండు. (వారియధీనులయి యుండుడని తా॥)

౪౦౦. త్రయః పవయో మధువాహనీ రథే సోమస్య వేనామను విశ్వౌఞ్చిద్విడుః ।

త్రయః స్కమ్భాసః స్కభితాన ఆరథే త్రిర్నక్తంయాథ స్త్రి ర్వశ్వినాదివా॥

సం॥ మధురవస్థలను మోయుచున్న (అశ్వినుల) రథమందా మూడుచక్రములు వజ్రమువలె కఠినమైనవి కలవు. సర్వదేవతలును (మీప్రయాణము) సుందరమయిన చంద్రునిభార్య వేసనుగుఱించియే యని యనుకొనుచున్నారు. రథముమీఁద బట్టుకొనుటకు మూడు స్తంభములు నిలుపఁబడినవి. మూడుమార్లు రాత్రియందు, మూడుమార్లు పగటియందును, (ఆరథముతోఁ) దిరుగున్నారు, (అనగాఁ జంద్రుఁడు వేసను బెండ్లియాడునపుడు ఆ పెండ్లి చూచుట కశ్వినులు ప్రయాణమయిరట !)

౧౦౧. సమానే అహన్తి^౧ రవద్యగోహనా త్రిరద్యయజ్ఞం మధునా మిమిక్షతమ్ ।

త్రిరాజవతీరిహో అశ్వినా యవం దోషా అస్సభ్య ముపసశ్చ పిన్వతమ్॥

సం॥ అశ్వినులారా ! మీరిద్దఱు ఒక్క దినమందు మూడుమార్లు (కర్మలలోను) దోషములను గొప్పిపుచ్చువారు కండు. ఈనాటి యజ్ఞమందు హవిస్సును మూడు మార్లు ఇండు. రాత్రియందును, దివసములందును, మాకు బలమును గలిగించు నన్నములనిండు.

౧౦౨. త్రిర్వర్తి ర్భూతం త్రిరనువ్రతే జనే త్రిసుప్తావ్యే త్రేధేవ శిక్షతమ్ ।

త్రిర్వాప్యం వహత మశ్వినా యవం త్రిపుక్షో అస్మే అక్షరేవ పిన్వతమ్॥

సం॥ అశ్వినులారా ! మాజీవనాధారమగు గృహమునకు మీరిద్దఱును మూడు మార్లు రండు. మాస్నేహితునింటికి మూడుమార్లు రండు. సంరక్షణీయులమగు మాకు మూడువిధముల కర్మలను నేర్పుఁడు. సంతోషకరమయిన కర్మఫలములను మూడు మార్లుండు. మేఘముదకమునిచ్చినట్లు మూడుమార్లు మాకన్నమునిండు.

౧౦౩. త్రిరోరయిం వహత మశ్వినా యవం త్రిరేవతాతా త్రిరుతావతాధియః ।

త్రిసౌభగత్వం త్రిరుతః శ్రవాంసిన స్త్రిష్ఠంవాం సూరేదుహి తారుహద్రథమ్॥

సం॥ అశ్వినులారా ! మాకుధనమును ముమ్మారిండు. దేవయుక్త కర్మయందు ముమ్మాఱురండు. మఱియు మాబుద్ధులను ముమ్మాఱు రక్షింపుడు. సౌభాగ్యము కూడ ముమ్మాఱిండు. మాకు నన్నములు ముమ్మాఱిండు. మూడుచక్రాలమీఁద నున్న మీరథమును సూర్యుని కూతురు ఎక్కియున్నది.

౪౦౪. త్రి॑ర్వీ॒ అశ్వీ॑నా ది॒వ్యాని॑ భేష॒జా త్రి॑పార్థి॒వాని త్రి॑రుద॒త్త మ॒న్భ్యః ।

ఓ॒మానం॑శం యోర్గమ॑కాయ॒సూనవే॑త్రిధా॒తుశర్మ॑వహతం శుభ॒స్పతీ॑॥

దం॥ అశ్వీనులారా! ద్యులోకమందుఁబుట్టిన యశావధములు, మూఁడు మార్లు పృథివియందుఁ బుట్టినవి, మూఁడుమార్లు ఆకాశమందుఁ బుట్టినవి, మూఁడుమార్లు ఇండు. (బ్రహ్మస్పతికొడుకయిన) శంయువనువాని కిచ్చిన సుఖమును నాకొడుకునకిండు. శుభమయిన యశావధములకధికారులారా! మూఁడు ధాతువులకును (వాతపితృకఫ) సుఖమును గలిగించుడు.

౪౦౫. త్రి॑ర్వీ॒ అశ్వీ॑నా యజ॒తా ది॒వేది॑వే ప॒త్రిధా॒తు పృథ॑వీ మ॒శాయ॑తమ్ ।

త్రి॒స్రోనా॑సత్యా రథ్యా పరా॒వత ఆ॒త్థేవ వా॒తః స్వ॑సరాణి గచ్ఛ॒తమ్॥

దం॥ అశ్వీనులారా! పూజనీయులగు మీరు పృథి దినమును మా (వేది) భూమి యందు సంతటను మూఁడు వరుసలుగాఁ బరువఁ బడిన దభలందు శయనింపుడు. ఓ రథస్వాములారా! పౌణనాయువులు శరీరావయములను జేరునట్లు మూఁడు వేదులను జేరుదురుగాక. (ఐషిక- పాశుక-సౌమిక-అని మూఁడు.)

౪౦౬. త్రి॑ర్వీ॒నా సింధు॑భిః స॒ప్తమా॑తృభి॒స్త్రయ॑ఆహా॒వాస్త్రే॑ధా హవిష్కృ॒తమ్ ।

త్రి॒స్రః పృథ॑వీ రు॒చర॑ప్ర॒వా ది॒వో నాకం॑ రక్షే॒థే ద్యుభి॑ రక్త॒భి రి॒తమ్॥

దం॥ ఏడుచోట్ల పుట్టినవించు నీటితో (అభిషేచముచేయఁబడెను.) మూఁడు ఆహావములలో (=సోమముంచుకొను పాత్రలు-ద్రోణకలశ- ఆధవనీయ-పూతభృత-) మూఁడువిధములుగా హవిస్సు చేయఁబడెను. పృథివ్యాది మూఁడులోకములమీఁదను నడచుచున్న మీరు ద్యులోకమందున్నటువంటియు, పగళ్లచేతను రాత్రులచేతను స్థాపింపఁబడినట్టియు, నాదిత్యుని రక్షించుచున్నారు.

౪౦౭. క్వ॑త్రీ॒చక్రా॑త్రి॒వృతో॑ రథ॑స్య క్వ॑త్రత్రయో॒వన్ధరో॑ యే॒సనీ॑శాః ।

క॒దా యోగో॑ వా॒జినో॑ రా॒సభ॑స్య యే॒నయ॑జ్ఞం నా॒సతో॑ఽపయా॒థః॥

దం॥ ఏరథముతో మాయజ్ఞ సమీపమునకు వచ్చుచున్నారో; ఆమీరథమున ఓ యశ్వీనులారా! మూఁడుచుట్టుగాఁజుట్టి ముక్కోణమైన నొగలు ఎక్కడనున్నదో,

సూడు చక్రములు మీరథమునకెక్కడనున్నవో; కూర్పుండుతావులలో నాథా రముగా మూడు చండైలక్కడగలవో; బలిష్ఠమయిన గాడిదె మీరథమునకెప్పుడు కూర్చుంటున్నో; ఇట్లుమాకెలుంగుబడిని రథముతో మాయస్థానమీసమునకు రెండు. (శ్రు)సికిలు = ప్లివాళ్లు ప్రతిచోట వాడుకొనుచున్న మూడు చక్రాలబండిపంటిదే ముగ్ధులరథమట! దానికి గాడిదను పూస్తురట!)

౧౮౩. అనాసత్యా గచ్ఛతం హూయతే హవిర్నధ్యః పిబతం మధుపేభిరాసభిః ।

యూహోర్హి పూర్వం సవితోషసో రథమృతాయ చిత్రం ఘృతవంత మిష్యతి॥

౧౮౪. ఓ రహస్వినులారా! (ఈశర్మనట్లకు) రండు. మేమిచటికి బిలుచుచున్నాము. అధురమయిన త్రావడమైన మీనోటలతో మధురమైన హవిస్సులను బాసము చేయుదు. చిత్రమైన నేయిపూరిన మీరథమును సూర్యుడు ఉష్ణకాలమునకు మూడే మూడుముప్పుకుం టోలునుగదా! (చక్రము తిరుగుచోట ఇరుసునకు ముగ్ధులు బూటనుట్టి అశ్వములరథమునకు నేయిపూసిరని తా॥)

౧౮౫. అనాసత్యా త్రిభి రేకాదృశైః సహదేవేభిర్యాతం మధుపేయమశ్వినా ।

ప్రాయు స్తావృత్తం నీరసాంసి మృత్యుతం సేధతం ద్వేషేభవతం సచాభునా॥

౧౮౬. ఓ రహస్వినులారా! ముప్పుగిమ్ముగదా దేవతలతోడను మధురమయిన సోమము (కాళుకు ఈ దేవతలజననమునకు రండు. మాయాయున్నను వృద్ధుసేయుండు. గొప్పదములను నిశ్చాలింపుండు. మామీది ద్వేషించిగవారిని నశింపజేయుండు. సాతోగొలిగి యుండుండు.

౧౮౭. ఆనో అశ్వినా త్రివృతారథేనా వ్యాజ్ఞంరయిం ఏహతం సువీరమ్ ।

శ్చై ష్యంతా వామవసే జోహవీమి వృధేచనో భవతం వాజసాతో॥

౧౮౮. అశ్వినీదేవతలారా! త్రివృతరథముతో (ముప్పేకలుగాఁ గూర్చిన కొంగులకల) నూకభిముఖులై మంచినీరులుగల (పుత్ర-భృత్య) ధనమును గలుగజేయుండు. మేము చేయుస్తుతిని వినుచు, మారక్షణమునకై (రండసి) మిమ్ముఁ బిలుచుచున్నాను. మాయస్థమండు జయమునకు మీరు కండు. (సాయపడుండుని తా॥)

నూక్తము. ౩౫.

(ఋషి-హిరణ్యవ్తాపుండు; ఛందస్సు - ౧. ౯: జగతిఛందస్సు; తక్కినవిత్రిప్తుః: దేవత - సవిత్తుండు)

౪౧౧. హవ్యాయామ్యగ్నిం ప్రథమం స్వస్థయే హవ్యాయామి మిత్రావరుణా విహావసే ।
హవ్యాయామి రాత్రీం జగతోనివేశసీం హవ్యాయామి దేవం సవితారమూతయే॥

పం॥ మాకునాశము లేకుండుటకు మొట్టమొదట నగ్నిని బిలుచుచున్నాను. తరువాత మారక్షణకొఱకు మిత్రావరుణుల బిలుచుచున్నాను. నడచు జంతువులను స్వస్థానముననుంచునట్టి రాత్రిని బిలుచుచున్నాను. రక్షణకొఱకు సవిత్తు (సూర్యు) దేవతను బిలుచుచున్నాను.

౪౧౨. ఆకృష్ణేన రజసా వర్తమానో నివేశయ స్తమృతం మర్త్యంచ ।
హిరణ్యయే సవితా రథేనా దేవో యాతి భవనాని పశ్యన్॥

పం॥ సల్లని లోకమునుండి మాఁటిమాఁటికి వచ్చుచు దేవతలను మనుష్యులను వారివారి చోట్లనుంచుచు; లేక, ప్రాణమును, శరీరమును, వాఁటివాఁటి చోట్లనుంచుచు, ఆసవిత్తుదేవుండు సర్వలోకములను జూచుచు సువర్ణనిర్మిత రథముతో (మావట్టకు) వచ్చుచున్నాఁడు.

౪౧౩. యాతిదేవః ప్రవతా యాత్యద్వితా యాతిశుభ్రాభ్యాం యజతోహరిభ్యామ్ ।
ఆదేవో యాతు సవితా పరావతోపవిశ్వదురితా బాధమానః॥

పం॥ ప్రకాశించుచున్న సూర్యుండు ఆకాసము దిగుడుమార్గమున నడిచుచున్నాఁడు. ఎక్కుడు దారినిగూడ నడచుచున్నాఁడు. తెల్లని రెండు గుఱములతోఁ బూజనీయుండగు నాదేవుండు దేవయజ్ఞసన్ధానమునకు వచ్చును. సవిత్తుదేవుండు సర్వపాపముల నశింపఁజేయుచు దూరదేశమునుండి (ద్యులోకమునుండి) వచ్చుచున్నాఁడు. (ఉదయమున ఎక్కుదారి-సాయముదిగుడుదారియని తా॥)

౪౧౪. అభీవుతం కృశన్వై శ్వనూపం హిరణ్యశమ్యం యజతో బృహంతమ్ ।
ఆస్మాద్రథిం సవితా చిత్రధానుః కృష్ణారహంసి తవిషీం దధానః॥

౧౦॥ అంతటను దిరుగునదియు, బంగారుచిన్నపులతో నిండినదియు, బంగారుశమ్మలు గలదియు, గొప్పదియు, నగురథమును బూజనీయుఁడును, జిత్రకిరణములు కలవాఁడును, నల్లని (చీకటికల) లోకములంగూర్చి స్వప్రకాశమును బంపునట్టి సవితృదేవుఁడు శక్తాను. (బంగారు ఏనుగులు, గుఱ్ఱములు, బొమ్మలు రథమున నున్నవట. గుఱ్ఱము పెండ్లికివలె నవతలను ఁండు కొయ్యలకు “శమ్మల”ని పేరు.)

౧౧. విజనాఞ్ఞాప్యవాః శీతిపాదో అఖ్యత్రనథం హిరణ్యవడగం వహంతః ।

శశ్వద్విశాః సవితుర్దైవ్య సోమవన్తే విశ్వా భువనాని తనుభః॥

౧౦॥ శ్వావములను పేర్లగల సూర్యాశ్వములు తెల్లని పాదములుకలవియు, బంగారు నొగలుగల రథమును మోయుచు నులను బ్రకాశింపజేయుచున్నవియు, దేవతలతోఁ గూడి సూర్యుని యొక్క సమీపస్థానమునందున్నవియునై లోకములన్నింటిని బ్రకాశింప జేసినవి. (శ్వావః=నల్లని.)

౧౧. తిస్రోద్వాపః సవితుర్ద్వా ఉపసో ఏకాయమస్య భువనే విరామాత్ ।

ఆణింనరభ్య మమృతాధితసు రిహబ్రవీతు యఉత చ్చి కేతత్॥

౧౦॥ మూఁడులోకములగలవు. రెండు సూర్యసమీపముననున్నవి. (భూలోకము లొక్కలోకములని తా॥) ఒకటి యనులోకమునకుఁ బోవువారు నడచునట్లు (అంతరిక్షమునని తా॥) రథచక్రము శీలపై నాధారపడినట్లు చంద్రనక్షత్రాదులు సూర్యునిమట్లు నాధారపడి యున్నవి. ఏమనుమృతాసూర్యసూపమును బెలియునో ఆతిథివిషయము చెప్పఁగలఁడు.

౧౨. విసువణ్ణో అంతరిక్షాణ్యఖ్య ద్ధభీరవేషా అసురః సునీభః ।

క్షేప్తదాసీం సూర్యః కశ్చికేత కతమాంద్యాం రశ్మి రస్యా తతాన॥

౧౦॥ యోగ్యప్రసారముగల సుపర్ణయను సూర్యరశ్మి (పదియేని టిణో నొకదాని పేరు) గంభీరమయిన కవలికగలది. అన్నిటికిఁ బ్రాణము నిచ్చునది. చక్కని దారిని చిహ్నించునది. మూఁడులోకములను వ్యాపించెను. ఆసూర్యక్షిప్తుఁడు (=రాత్రి) ఎక్కడనున్నాఁడో? ఇతనికిరణమెచట వ్యాపించెనో? ఎవఁడెఱుంగును?

౪౧౫. అ॒ష్టా॑ స్య॒ఖ్య త్క॒కు॒భః పృ॒థ్వా త్రీ॒ధన్వ॑ యోజ॑నా స॒ప్తసిం॑హాన్ ।

హి॒రణ్మ॑తః స॒వితా॑ దే॒వతా॑ ద్దధ॒వ్రతా॑ దా॒శషే॑ వా॒ర్యాణి॑॥

దం॥ భూమికి సంబంధించి యెనియిది దిక్కులను సవితృదేవుడు ప్రకాశింపఁ జేసెను. పాణిలనెచట నుంచవలసి-వాని నచటనుంచునట్టి మూడులోకములను, ఏడుసముద్రములను, లేక, నదులను; ప్రకాశింపఁజేసెను. బంగారుకన్నులుగల సవితృదేవుడు యజమానునికొఱకు కోరిన రత్నములను బట్టుకొనుచు వచ్చునగాక.

౪౧౬. హి॒రణ్మ॑తాః స॒వితా॑ వి॒చ్ఛణి॑ రు॒భేద్యా॑వా॒పృథి॑వీ అ॒న్తరీ॑యతే !

అపా॑మీ॒వాం బా॑ధ॒తే వే॒తి సూ॑ర్య మ॒భి కృ॑ష్ణేన ర॒జసా॑ ద్యామృ॒ణోతి॑॥

దం॥ బంగారుచేతులుగల, లేక, బంగారముచేతఁజట్టిన, బహువిధదర్శనముగల సమస్తమును జూచుచున్న సవితృదేవుడు ద్యావాపృథివీలోకముల రెంటిమధ్యను చడచుచున్నాడు. రోగాదిబాధలను జక్కగా శమింపఁజేయును. సూర్యుని సమీపించును. చీకటిని నశింపఁజేయునట్టి తేజస్సుతో ఆకాశమంతటను వ్యాపించెను. (ఇచట సూర్యుని వేటుగాను సవితనువేటుగాను జెప్పినాడు.)

౪౧౭. హి॒రణ్మ॑హస్తో అను॒రః సు॒నీభః సు॒మృ॒తీకః స్వ॑హ॒యా త్వ॑ర్వాజ్ ।

అప॑సే॒ధ న॒క్షతో॑ యాతు॒ధానా॑ న॒స్థాద్దే॒వః ప్ర॑తి॒దోషం గృ॑ణానః॥

దం॥ బంగారము హస్తమందుగల పాణిదాతయుఁ జక్కగా నడిపించునట్టియు, బాగుగనుంఘింపఁజేయునట్టియు, ధనవంతుడగునట్టి సవితృదేవుడు పృథిరాత్రియు; స్తుతింపఁబడిన వాడయి రాక్షసులను యాతుధానులను నిరాకరించుచు కర్మస్థలమున కభిముఖుడై వచ్చునుగాక.

౪౧౮. యే॒తేపం॑థాః స॒వితః పూ॒ర్వాస్యో॑రే॒ణవః సు॑కృ॒తా అ॒న్తరీ॑క్షే ।

తే॒భిర్నో॑ అ॒ద్యప॑థి॒భిః సు॒గేభి॑ ర॒క్షాచ॑నో అ॒ధిచ॑ బ్రూ॒హి దే॒వః॥

చం॥ ఓ సవితా! నీమార్గములు పూర్వసిద్ధములు, భూభిలేనివి, అంతరిక్షమందు
ఉక్కగాఁజేయఁబడినవి. సుఖముగానడవఁదగిన ఆమార్గములవెంబడి యాదినమంగ-
వచ్చి మమ్ము రక్షింపుము. ఓ దేవా! మమ్మును (దేవతలతో) అధికులనుగాఁ
జేవ్వుము.

ఇట్లు సృష్టమమండలమున సప్తమానువాకము పూర్తి. శ్రీ శ్రీ శ్రీ

—:—:—

అనువాకము. ౮.

సూక్తము. ౩౭.

(ఋషి - ఋషభపుత్రుఁడగు కణ్వఁడు; ఛందస్సు - ఋషభాతి, జేనిత - అగ్ని)

౮౨౨. ప్ర^{సో}య^{హ్వాం} సు^{హూణాం} వి^{శాం} దే^{వయతీ}నామ్ ।

అగ్నిం సూ^{క్తేభి} ర^{వచోభి}రి మ^{హే} యం^{సీమి}ద^{న్య} ఈ^{శతే}॥

చం॥ ఇహరఋషులు ఏయగ్నిని స్తుతించిరో, ఆగ్నిహవనాఁడగు నగ్నిని దేవతలను-
గోరు బహుమంతు సుహూణులగు మీయంబనుగ్రహించుటకై నో ఋత్విగ్యజమాను-
లారా! సూక్తిహవనమున వాక్కులతో నధినముగాఁ పోర్చించుచున్నాము.

౮౨౩. జ^{నాసో} అగ్నిం ద^{ధితే} స^{హో}ప^{ృథం} హ^{విష్ణం}తో వి^{ధేమ}తే ।

స^{త్వం}నో అ^{ద్య} సు^{మనా} ఇ^{హో}వి^{తాభ}వా^{వా} జే^{షు} సంత^{త్య}॥

చం॥ (అనుష్టుప్రయన) జనులారా! బలమును వృద్ధి నేయునట్టి యగ్నినిధరించినారు.
(ధరించుటయనగా నగ్నిని నిలువచేసికొనుట) హవిష్సులతోఁగూడిన మేము ఓయగ్నే!
నీకుఁ బరిచర్యచేతుము. అన్నములనిచ్చుదాతా! అగ్ని! ఈదినమున నీకర్మయండు
మమ్ముఁగూర్చి మంచుననుకలిగి రక్షించువాఁడవుకమ్ము.

౮౨౪. ప్ర^{త్యో}బూ^{తం} వృ^{ణీమ}హే హో^{తారం} వి^{శ్వ}వే^{దసమ్} ।

మ^{హస్తే}న^{తో} వి^{చర} స్త్య^{ర్చయో} ది^{విస్పృ}శ^{న్తి} భా^{సవః}॥

౮౦॥ ఓ యగ్నీ! హోమముకలిగించువాడవు, సర్వజ్ఞుడవు, దేవదూతవునగునిన్ను
స్మరగా బ్రార్థించుచున్నాము. గొప్పవాడవయి ప్రసరించు నీవెలుగులు వివిధ
ముగాబ్రసరించుచున్నవి. నీకిరణములు ద్యులోకమునంటుచున్నవి.

౪౨౫. దేవాన్తస్త్వా వరుణో మిత్రో అర్యమా సందూతం ప్రత్నమింధతే !

విశ్వంసో అగ్నే జయతి త్వయా ధనం యస్తే దదాశ మర్త్యః॥

౮౦ ఓ యగ్నీ! వరుణుడు, మిత్రుడు, అర్యముడు (అనుముగ్గురు) దేవతలుపురా
తనుడగు దూతను జక్కగా వెలిగించుచున్నారు. ఏయజమానుడు నీకై హవిస్సు
లిచ్చెనో, యతడు నీసాహాయ్యముకల్గి సమస్తధనమును సంపాదించును.

౪౨౬. మంద్రో హోతా గృహపతి రగ్నే దూతో విశామసి ।

తేవిశ్వా సంగతాని వ్రతా ధ్రువాహుని దేవా అకృణ్వతః॥

౮౦॥ అగ్నే! నీవుహర్షమునకుఁగారణమవు. దేవతలంబిలుచువాడవు. యజమాను
లగు (అనఁగా యజ్ఞములుచేయువారు) ప్రజలకుఁ బ్రతివి, సర్వకర్మలును నీయందు
న్నవి. (పృథివ్యాది) దేవతలేకర్మలను జేసిరో, యవి నీయందున్నవి.

౪౨౭. త్వేత్తదగ్నే సుభగే యవిష్మ్య విశ్వ మాహూయతే హవిః ।

సత్వంసో అద్య సుమనా ఉతాపరం యక్షి దేవాన్తునీర్యా॥

౮౦॥ యశావనవంతుడవగునగ్నే! సౌభాగ్యవంతుడవయిన నీయందే సమస్త
హవిస్సులు హోమముచేయఁబడుచున్నవి. ఆ నీవుమాయందు మంచుననుకలిగి
యీనాడును అటుతర్వాతను మంచివీర్యచంతులయిన దేవతలకొఱకు యాగ
మొనర్చుము.

౪౨౮. తం ఘేమితా నమస్విన ఉపస్వరాజ మాసతే ।

హోత్రాభి రగ్నిం మనుషః సమిన్ధతే తితిర్వాంసో అతిస్త్రిభిః॥

పం॥ ఓ యగ్నీ ! నమస్కరించుచున్న (యజమానులు) స్వప్రకాశుడవగు ఆనిన్నే యీవిధముగా నుపాసించుచున్నారు. శత్రువుల జయింప యజమానులు హోత్ర తేజురితోఁగూడి నిన్ను దీపింపఁజేతురు.

౪౨౯. ఘ్నన్తో వృత్ర మతర న్రోదసీ అపడరుక్ష యాయ చక్రీరే ।

భవత్కణ్వో వృషా ద్యుమ్నా హృతః క్రద్దశ్వో గవిష్టిషు॥

పం॥ ఓ యగ్నీ ! శత్రువులను బాఁబందోలెడు దేవతలు తమశత్రువును గెల్చిరి. స్వర్లోక భూలోకములను అంతరిక్షమును పాక్షిణుల నివాసమునకు విశాలమగునట్లు చేసిరి. కణ్వుడనుఋషికి గోర్కెలనొసంగితివి. ధనముగలవాడవు. సూర్యము కలవాడవు. గోవిషయమైన యుద్ధములందు ధ్వనించునట్టి గుఱ్ఱమువలె గోర్కెల నొసంగుము.

౪౩౦. సంసీదస్వ మహోఽసి శోచస్వ దేవపితమః ।

విధూమమగ్నే అరుషం మియేధ్యస్తృజ ప్రశస్త దర్శతమ్॥

దం॥ ఓ యగ్నీ ! దర్భలమిందఁగూర్చుండుము. గుణాధికుండవు. మిక్కిలిగా దేవతలం గోరుచు వెలుంగుము. ఓ మేధాశాలీ ! మహాత్మా ! చూడఁబడి ప్రసరించు ధూమము విడువుము.

౪౩౧. యంత్యా దేవాసోమ సవేదఘరిహయ జిష్టంహవ్యవాహన ॥

యంకశ్వో మేధ్యాతిథి ర్దసస్పృతంయం వృషాయ ముపస్తుతః॥

దం॥ హవిస్సును మోయునట్టి ఓ యగ్నీ ! మనుచక్రిపర్తినుగ్రహించుటకు దేవతలు మిక్కిలిపూజ్యుండవయిన యేనిన్ను ఈ దేవయజ్ఞసాధనమున ధరించిరో, పవిత్రమయిన యతిమలతోఁగూడ కణ్వుడేనిన్ను ధనమిచ్చువానిఁగాఁజేసి ధరించెనో, ఇంద్రుడే నిన్ను ధరించెనో, ఇతరస్తవకర్తలును ధరించిరో ఆ నీవు దర్భలమిందఁగూర్చుండుమని పూర్వాప్రార్థనము (ధరించు=సంగ్రహించు).

౪౩౨. యమగ్నిం మేధ్యతిథిః కణ్వ తథ ఋతాదధి ।

తస్యప్రేహో దీదియు స్తమిమాఋ చ స్తమగ్నిం వర్ధయామసి॥

పం॥ ఏయగ్నిని మేధ్యతిథిఃనుగు కణ్వఁడు సూర్యునిలోనుండి తెచ్చిమండించెనో; ఆయగ్నికిరణములు మిక్కిలి ప్రకాశించుచున్నవి. ఆయగ్నిని యీ మా ఋక్కులు వృద్ధిపఱచుచున్నవి. మేమును వృద్ధిపొందుచున్నాము.

౪౩౩. రాయస్సూర్ధి స్వధావో స్తిహితేగ్నే దేవే హ్వాప్యమ్ ।

త్యం వాజస్య శ్రుత్యస్య రాజసి సనోమ్యథ మహం అసి॥

పం॥ అన్నవంతుఁడవగునగ్ని! ధనములిమ్ము. అగ్ని! దేవతలందరికొనిరాఁగలంత ప్రేహము (వారితో) నీకుఁగలదుకదా! మెచ్చుకొనఁదగిన, యన్నమునకీశ్వరుఁడవు. గుణములచేత నధికుఁడవు. మమ్ముల సంఖ్యఁపఁజేయుము.

౪౩౪. ఊర్హోఊషణః ఊతయే తిష్ఠా దేవోస సవితా ।

ఊర్హోవాజస్య సనితా యవంజభి రావృషద్భి ర్విహ్వాయామహే॥

పం॥ ఓ యూప స్తంభమా! మారక్షణకొఱకు సూర్యుఁడంతయున్నతొండో, యుగి యున్నతమవ్రకమ్ము. అన్నమిచ్చువాఁడవుకాఁగలవు. యూపమునకు నేయి పూయఁచున్న ఋ త్విజులతోఁగూడ నిన్నుఁ బలుచుచున్నాము. (యూపము=యజ్ఞ పశువును గట్టుస్తంభము.)

౪౩౫. ఊర్హోసః పాహ్యంహానో నికేతునా విశ్వం సమత్రణం దహ ।

కృధీనః ఊర్ధ్వ స్పరిధాయ జీవసే విదాదేవేషు నోదావః ।

పం॥ ఓ యూప స్తంభమా! ఉన్నతమైనదానవై మమ్ములను జ్ఞానమిచ్చి పాపము నుండి తొలఁగించిరక్షించుము. సమస్తమును దినివేయునట్టి (రాక్షసుని) దహించుము. లోకములోఁ దిరుగుటకు జీవించుటకు మమ్మునున్నతులంజేయుము. హవీరూపధనమును దేవతలకుఁ బొందించుము.

౨౩౬. పాహినో అగ్నే రక్షసః పాహి ధూర్తే రక్షాః :

పాహి రీమత ఉతవా జిహంసతో బృహద్యానో యవిష్మః॥

పం॥ పడుచువాడవగునగ్ని ! గొప్పకిరణములవాడా ! ఇవ్వనలసిన ధనమివ్వక మమ్ము బాధించు వారలనుండియు; రాక్షసులనుండియు; కూరజంతువులనుండియు, శత్రువులనుండియు, రక్షింపుము.

౨౩౭. ఘనేవ విష్వస్విజ హ్యరావ్త స్తపుర్జంభయో అస్సధ్రుక్ ।

యోమర్త్యః శిశీతే అత్యక్తుభి రానః సరిపు రీశత॥

పం॥ తపింపజేయు కిరణములుకలయగ్ని ! ఇవ్వనలసిన ధనమివ్వక బాధపెట్టు వారిని, రాళ్లతోఁగట్టలతోఁ గుండలు బ్రష్టలుకొట్టినట్లు; కొట్టి చంపుము. మాకు ద్రోహముచేయునట్టి యాయుధములతోఁ గొట్టవచ్చినట్టి యితర మనుష్యశత్రువులు మాతోఁ జాలకుండురుగాక.

౨౩౮. అగ్నిర్వే సువిర్య మగ్నిః సోవ్యయ సౌభగమ్ ।

అగ్నిః ప్రావన్తిత్రోత మేధ్యాతిథి మగ్నిః సాతా ఉపస్తుతమ్॥

పం॥ అగ్ని దేవుడు మంచివీర్యవంశముయిన ధనముకొఱకు యాచింపఁబడెను. కేవలమహర్షి కతఁడు మంచిభాగ్యమునిచ్చెను. మామిత్రులను రక్షించెను. అతఁడు మేధాతిథిని స్తుతించు నితరయజమానుని ధనాదాలినిచ్చి రక్షించెను.

౨౩౯. అగ్ని నాతుర్వశం యదుం పరావత ఉగ్రాదేవహవామహే ।

అగ్నిర్నయన్న వవా స్త్వం బృహద్రశంతు ర్వీతిం దన్యవే సహః॥

పం॥ అగ్నితోగలిసియున్న తుర్వీకుని, యదువును, ఉగ్రదేవుని (వీరురాజులు) సూరదేశమునుండి విలుచుచున్నాము. శత్రువుల నోడించునట్టి ఆ అగ్ని సవ వాస్తవిని, బృహద్రశుని, తుర్వీతిని (రాజులను) ఇగతీకి దసికొనివచ్చుగాక.

రరం. నిత్యామగ్నే మనుర్ధధే జ్యోతిర్జనాయ శశ్వతే ।

దీదేధ కణ్వ ఋ తజాత ఉక్షితోయం సమస్యంతి కృష్టయః॥

దం॥ ఓయగ్ని! నిన్ను బహుజనుఁకొఱకు (ప్రజాపతియగు) మనువుస్థాపించెను. యజ్ఞముకొఱకుఁ బుట్టిననాఁడవయి హవిస్సులతోఁ దృప్తినిందింపఁబడి కణ్వఁ డగ్గఱఁ బ్రకాశించితివి. మనుష్యులునీకు సమస్కరింతురు.

రరం. త్వేషాసో అగ్నే రమవంతో అర్పయో భీమాసో సప్రతీతయే ।

రక్షస్విసః సదమి ద్యాతుమావతో విశ్వం సమత్రిణం ధహా॥

దం॥ అగ్నిజ్వాలలు ప్రకాశించుచు బలవంతములై భయంకరములై తెలిసికొని శక్యముకాకయున్నవి. అగ్ని! బలవంతులయిన యసురులను ఎల్లపుడును బాగుగ భస్మముచేయుము. మమ్ముఁ బొధించు శత్రువులనందఱిని రూపుమాపుము.

సూక్తము. ౩౭.

(ఋషి - ఘోరపుత్రుఁడగు కణ్వఁడు; ఛందస్సు - గాయత్రి, దేశత - మహత్తు)

రర౧. క్షీణంవః శర్థోమారుత మనర్వాణం రథేశుభమ్ । కణ్వోఅభిప్రగాయత॥

దం॥ ఓ కణ్వపంశీయులారా! లేక, ఋత్విజులారా! విహరించు స్వభావముగల్గి శత్రువులు లేక రథముమీఁదఁ బ్రకాశించుచట్టి బలముమీకుఁగల్గుటకై మరుద్గణమును బాగుగ స్తుతింపుడు.

రర౩. యేషమతీభి రృప్తిభిః సాకం వాశీభి రంజిభిః । అజాయంత స్వభానవః॥

దం॥ ఏమరుత్తులు పొడలుగల దుప్పులమీఁద ఆయుధములతో సింహనాదములు సేయుచు నలంకారవంతులై తమకాంతలతోఁగూడి ఉద్భవించిరో ఆమరుత్తుల స్తుతింపుడని పూర్వాన్వయము.

౪౦౪. ధృవోపశ్రుణ్వ ఏషాం కశా హస్తేషుయద్వదాన్ । నియామశ్చైత్ర మ్మంజతే॥
 దం॥ ఈ మరుత్తుల చేతులలోనున్న కొరడాలు ఏధ్వనిని జేయుచున్నవో ఆధ్వని
 నిచ్చటనుండియే వినుచున్నాను. ఆధ్వని యుద్ధములలో ననేకవిధముల శౌర్యము
 నలంకరించును.

౪౦౫. ప్రవః శర్ధాయ ఘృష్వయే త్వేషద్యుమ్నాయ శుష్మిణే ।
 దేవతం బ్రహ్మగాయత॥

దం॥ ఋ త్వీజలారా ! మీకు సంబంధించినవారును నవ్వలూడు స్వభాసముకల
 వారును, శత్రువులను రాసివేయువారును, బలవంతులునగు మరుత్తులను దేవతలచేత
 నివ్వబడునన్నమునుగోరి స్తుతింపుడు.

౪౦౬. ప్రశంసా గోష్వఘ్నయం క్షీళం యచ్ఛర్తో మారుతమ్ । జంభే రసస్య వావృధే॥
 దం॥ గోవులయందున్నట్టి (పుల్లి మొదలగు గోవులు మరుత్తుల తల్లులట !) ఎదుటి
 వారికి లొంగనట్టి, విహారముగలట్టి, శత్రువులఁ దిరస్కరించునట్టి మరుత్సంబంధమయిన
 తేజస్సును ఓ ఋ త్వీగ్భృందమా ! స్తుతింపుము. (గోక్షీరాది) రసముయొక్క తేజస్సు
 ఉదరమందు వృద్ధినందినది.

౪౦౭. కోవోవన్స్తివ్త ఆనరో దివశ్చగ్నశ్చ ధూతయః । యత్నిమస్తం నధూనుథ॥

దం॥ ద్యులోక భూలోకములంగూడఁ గదలించుచుఁ గొనిపోవునట్టి యో మరుత్తు
 లారా ! వృక్షాగ్రమునుంబోలె నర్వమును గదలించుచున్నారగుదా ! మీలో
 బలవంతు లెవరు?

౪౦౮. నివో యామాయ మానుషో దధ్రుగ్రాయ మన్యవే । జహీత పర్వతో గిరిః॥

దం॥ మరుత్తులారా ! తీవ్రమయిన పట్టుదలగలిగిన మీ వేగమునకు గృహస్థుడు
 వృద్ధుడును సంభములను నిలుపుకొనెను. ఏమంటే అనేక శిఖరములుగల కొండ
 కూడఁ గదలిపోవుచున్నది.

౪౪౯. యేషామజ్ఞేషు పృథివీ జాజర్వా ఇవ విశ్వతిః । భియా యామేషు కేజతే॥

దం॥ ఏ మీ గమనములు గవలించుచుండగా భూమి భయముతో; యుద్ధము లలో ముసలిరాజువలె; నొంకుచు.

౪౫౦. స్థిరంహి జానమేషాం వయో మాతుర్ని కేతవే । యత్ప్రీమను ద్విత్వాశవః॥

దం॥ మరుత్తులారా! మీబలము ఎందుచేత భూమ్యాకాశముల విభజించుకొని నిండియున్నదో, అందుచేత మీ జన్మస్థానమగు నాకాశము స్థిరమయినది. మీ తల్లి యగు నాకాశమునఁ బక్షులెగురుచున్నవి.

౪౫౧. ఉదుత్యే సూనవో గిరః కాష్ఠా అజ్ఞేవృత్తత । వాత్రా అభిజ్ఞ యాతవే॥

దం॥ మాటలను బుట్టించు వాయువులు వీచునపుడు ఉదకములను మిక్కిలి చెదర గొట్టెను. పాభాధ్వలుచేయు గోవులను కాల్లెగురవేసుకొని పరుగెత్తునట్లుచేసెను.

౪౫౨. త్యంచిన్ఘాదీ రం పృథుంమిహోన పాతమమృద్రమ్ । ప్రచ్యా వయన్తి యామభిః॥

దం॥ పొడవై విశాలమయిన జలమును గ్రిందఁబడకుండఁ బట్టి యితరులకు లొంగని మేఘమును మరుత్తులు స్వకీయగమనముచేతఁ బరుగెత్తించుచున్నారు.

౪౫౩. మరుతో యద్ధవోబలం జనాఅచవ్యవీతన । గిరీరచవ్యవీతన॥

దం॥ ఓ మరుత్తులారా! మీకుబలమున్నది కనుక జనులను దమతమవ్యాపారము లలోఁ బ్రేరించుడు. అట్లేమేఘములను ప్రేరించుడు.

౪౫౪. యద్ధయాన్తి మరుతః సంహబ్రువతే ధ్వన్నా । శ్రుణోతికశ్చ దేషామ్॥

దం॥ ఎపుడు వాయువులు వీచుచుండునో అపుడు మార్గమంతటను గలిసిధ్వనించు చున్నవి. పీటిధ్వని యెవరోవిందురు.

౪౫౫. ప్రయాతశీభమాశుభిః సన్తికశ్చేషు వోదువః । తత్రోషు మాదయాచ్యైః॥

పం॥ మరుత్తులారా! వేగముగల్గిన (రథముమీఁద) శీఘ్రము బయలుదేరుడు. మేధావంతులగు (యజమానులందు) మీపరిచర్యలుకలవు. ఆసేవకులను దృష్ట నొందించుడు.

౮౫౬. అస్తిహిష్ణా మదాయవః స్థసిష్ణావయమేషామ్ । విశ్వంచిదాయజ్జీవనే॥

పం॥ ఓ మరుత్తులారా! మీతృప్తికి (మేమిచ్చిన హవిసు) ఉన్నదికదా! మీకు మేము భృత్యులమయితిమికదా! జీవించుటకు సంపూర్ణాయువును ఇందు.

—:—:—

సూక్తము. ౩౮.

(ఋషి - ఘోరపుత్రుఁడగు కణ్వఁడు; శాస్త్రము - గాయత్రి; దేవత - మరుత్తులు.)

౮౫౭. కథ్ఠసూనంకథప్రియః పితృపుత్రంనహస్తయోః । దధిధేవృక్తబర్హిషః॥

పం॥ ఓ మరుత్తులారా! స్తుతిప్రియులను దర్శలను (గూడ) గోయువారునగుమీఁక నిశ్చితముగా మమ్ము మీచేతులలో నెపుడు; తండికొమారుని ధరించినట్లు; ధరింతురో?

౮౫౮. క్వసూసంకద్వో అర్థంగస్తాదివోసృథివ్యాః । క్వవోగావోనరణ్యన్తి॥

పం॥ ఓ మరుత్తులారా! నిశ్చితముగా మీరెక్కడనున్నారు? మీరెపుడువస్తురు? న్యూలోకమునుండిరండు. భూలోకమునుండి రావద్దు. యజమానులు స్తుతులను గోవులు భవ్వనించునట్లు భవ్వనించుచున్నారు.

౮౫౯. క్వవః సుమ్నా నవ్యాంసి మరుతః క్వసువితా । క్వోక్తివిశ్వాని సౌభగా॥

పం॥ మరుత్తులారా! మీయొక్క సరిక్రొత్తలగు సుమ్నములు (ప్రజా పశురూప భనములని తా॥) ఎచటనున్నవి? సంపాదింపదగిన సువితలు (మణి ముక్తాదులు) ఎక్కడనున్నవి? నమస్త సౌభగములు (గజాశ్వాదులు) ఎచటగలవు? వాటిన్నింటి తోనురండు.

౪౬౦. యద్యాయం పృశ్ని మాతరో మర్తానః స్యాతన ! స్తోతావో అమృతః స్యాత్ ।

దం॥ పృశ్నిపుత్రులారా ! విచారింపఁగా మీరు మర్త్యులే (చావుగలవారని తా॥)
అయినను మిమ్ము స్తుతించినవాఁడమృతుఁడగును.

౪౬౧. మావో మృగోనయ వసే జరితా భూవజ్జోవ్యః । పథాయ మస్యగాదుప॥

దం॥ మరుత్తులారా ! మిమ్ముస్తుతించువాఁడు గడ్డిని మృగము వదలలేనట్లు మిమ్ము
వదలలేకుండ నుండునుగాక. వాఁడు యమునిత్రోవను బోకుండుఁగాక,

౪౬౨. మోషుణః పరాపరానిర్వృత్తిర్హణా వధీత్ । వద్విష్ట తృష్ణయా సహ॥

దం॥ మరుత్తులారా ! గొప్పదియు నెవ్వరు నెదిరింపఁజాలనిది యగు నిర్వృత్తి
యను రాక్షసి మమ్ము బాధించునాశతో నశించుఁగాక. మమ్ములను జంపకుండుఁగాక.

౪౬౩. సత్యం త్వేషా అమవంతో ధన్వజ్ఞి దారుద్రీయానః । మిహం కృణ్వంత్యవాతామ్

దం॥ ప్రకాశించువారును, బలవంతులును, రుద్రునిచే బాలింపఁబడినవారునగు
మరుత్తులు ఎడారిలోఁగూడ సర్వత్రవాయువులేని వర్షమును గలిగించుచున్నారు.
ఇది సత్యము.

౪౬౪. వాక్రేవ విద్యున్ని మాతివత్సం సమాతాసిషక్తి । యదేషాం పృష్టిరసర్జి॥

దం॥ పాలుచేపుచు నఱచునట్టి గోవువలె విద్యుత్తు ధ్వనిచేయుచున్నది. తల్లి
దూడను తడిపినట్లు తడుపుచున్నది. ఈ మరుత్తులవర్షము గర్జనతోఁగూడి మెఱుపు
మెఱయునపుడే కురియును.

౪౬౫. దివాచిత్తమః కృణ్వంతి పర్జన్యో దవాహేన । యత్ప్రృథివీం వృన్దన్తి॥

దం॥ మరుత్తులారా ! ఉదకమును మోయుచున్న మేఘముచేత మీరు పగలు
గూడఁ జీకటిని గలిగించుచున్నారు. అపుడు భూమిని దడుపుచున్నారు.

౪౬౬. అధన్వ నాన్గురుతాం విశ్వ మాసద్గ పార్థివమ్ । అరేజన్త ప్రమానుషాః॥

౧౦॥ మరుత్తులధ్వనితరువాత (గర్జనానంతరమని) పృథివిలోనున్న గృహములన్నియుఁ గదలును. మనుష్యులుకూడ మిగులవణంకురుదు.

౧౧౨. మరుతో పీళ్ళుపాణి భిక్షిత్రారో ధన్వతీరసు । యాతే మఘద్ర యామభిః॥

౧౦॥ మరుత్తులారా! మీరు దృఢహస్తములతో ఒడ్డుగల నానావిధములగు నదులంగూర్చి యెడతెగని గమనములతోఁ దప్పక చేరుదురుగాక.

౧౧౩. స్థిరావః సస్తుశేమయోరథా అశ్వానపషామ్ । సుసంస్కృతా అభిశవః॥

౧౦॥ మరుత్తులారా! మీరథచక్రములయంచు దృఢములై యుండుఁగాక. రథములు అశ్వములంగూడి స్థిరములై యుండుఁగాక. కల్లములు సరిగా సవరింపఁబడుఁ గాక.

౧౧౪. అచాఛ్చవదాత నాగిరాజరామై బ్రహ్మణస్పతిమ్ । అగ్నిం మిత్రం నదర్శతమ్॥

౧౦॥ ఋత్విజులారా! విస్తరించిన వాక్కుచేత రక్షితమయిన మరుద్గణమును, అగ్నిని, దర్శనీయుఁడగు మిత్రుని, స్తుతింపుడు.

౧౧౫. మిమిహిశ్లోకమాస్యే వర్తన్యత్రవత తనః । గాయగాయత్రముక్తమ్॥

౧౦॥ ఋత్విక్సమూహమా! మినోట స్తుతిని నిర్మింపుడు. అశ్లోకమును మేఘుఁడు వర్షమును విస్తరించునట్లు మాకు విస్తరింపుడు. శస్త్రములకు (సోమమంత్రముల) పనికివచ్చిన గాయత్రి ఛందస్సును గానముసేయఁడు.

౧౧౬. వన్దస్వ మారుతం గణం త్వేషం పనస్యమర్కిణమ్ । అస్మేనృధ్ధా అసన్నిహా॥

౧౦॥ ఋత్విక్సమూహమా! దీపించుమన్నదియు, స్తవనీయమయినదియు, బూజనీయమయినదియు, నగు మరుద్గణమును నమస్కరించుడు. మాయీ కర్మయందు మరుత్తులును వృద్ధినొందుదురుగాక.

సూ క్తము ౩౯.

(ఋషి - ధూరపుత్రుఁడు కణ్వుడు : దేవత - మరుత్తులు : శందస్సు - బృహతి)

౪౨౨. ప్రయదిత్థాపరావతః శోచిర్నమామస్యథ ।

కస్యక్రత్వామరుతః కస్యవర్షసాపంయాథ కంహధూతయః॥

దం॥ (అన్నిటిని) కదలించు స్వభావముగల మరుత్తులారా! తలఁచుకొందగిన మీబలమును దూరమగు నీ యంతరిక్షమునుండి సూర్యతేజస్సునలె నెప్పుడు పడ వేయుదురో? అప్పుడు మీరే యజమానుని క్రతువులోనుందురో? యజమానుని స్తవమును విందురో? ఎవని దేవయజనస్థానమునకుఁ బోవుదురో?

౪౨౩. స్థిరావః సంత్యాయుథా పరాణు డేవీభూ ఉతప్రతిష్కథే ।

యుష్మాకమస్తుతవిషీ పసీయసీమా మర్త్యస్యమాయినః॥

దం॥ ఓ మరుత్తులారా! మీ యాయుధములు శత్రువుల సంహరించుటకు స్థిరము లగుఁగాక. మఱియు శత్రువుల ప్రతిబంధించుటకు దృఢములగుఁగాక. మీ బలము మిక్కిలి స్తవనీయమగుఁగాక. మాయందుఁ గపటముఁజూపిన మనుష్యునకు బలము లేకుండుఁగాక.

౪౨౪. పరాహయత్త్వి రంహథనరోవర్యథా గురుః ।

వియాథనవనినః పృథివ్యావ్యాశాః పర్వతానామ్॥

దం॥ (వతివస్తువును) మోసికొనిపోవు స్వభావముగల మరుత్తులారా! ఎప్పుడు స్థిరమయిన (చెట్లు మొదలగువాటిని) విరచివేయుదురో; భారమయిన వాటిని వినరి వేతురో; అప్పుడు భూమిమీఁదనున్న పృథ్విములను పర్వతపాశ్వా భాగములను సందుచేసుకొని మధ్యనుండి గమనించుడు. (అనఁగా ద్రోసివేయవద్దని తా॥)

౪౨౫. సఖివః శత్రుర్వివిదే అధిద్యవినభూమ్యాం రిశాదసః ।

యుష్మాకమస్తు తివిషీతనాయజా రుద్రాసోనూచిధాధృషే॥

దం॥ శత్రుహింసకులగు నోమరుత్తులారా! ద్యులోకముమీఁదనుగాని భూమి మీఁదనుగాని మ్హికుశత్రువుండట తెలియరాదు. రుద్రపుత్రులారా! మీఁదైకమత్యము చేత మీబలము విప్రరించునదై యుండుఁగాక. మీబలము శీఘ్రముగా శత్రువుల నణంచుటకగుఁగాక.

౪౨౬. ప్రవేపయన్తి పర్వతా నివించన్తి వనస్పతీన్ ।

ప్రోఽతిమరుతో దుర్గదా ఇనదేవానః సర్వయావిశా॥

దం॥ పర్వతములను మరుత్తులు బాగుగఁగదలెను. వనస్పతులను (ఘృష్టలేకనే కాచునట్టి ముట్టి, మేడి, జివ్వెరావి, మొ॥) ఒకదాని నొకటికలియకుండఁ జేయుదురు. మరుద్దేవతలారా! సర్వమనుష్యులతోఁగూడి మీరు గర్వబోతులఁలె సర్వతాఽఁ గుష్మమువచ్చినట్లు తిరుగుఁడు.

౪౨౭. ఉపోరభేషు వృషతీరయ్యుష్స్విం ప్రస్థీర్వహతిరోహితః ।

ఆవోయామాయవృధివీ చిద్రశోద బీభయన్తమానుషాః॥

దం॥ మరుత్తులారా! రథములందు ఆడదుప్పలను గూర్చినారు. మూఁడుగుట్టముల కుపయోగించు కాడియు ఎట్టని మగదుప్పయు (రథము) నీడ్చును. అంతరిక్షము మీఁగమనము నంగీకరించుచున్నది. మనుష్యులు (తాముభయమంది) మరుదులను భయపెట్టుచున్నారు.

౪౨౮. ఆవోమక్షూతనాయకం రుద్రా ఆవోవృణీమహే ।

గన్తామానం నోవసాయథాపురేత్థా కణ్వాయబిభృషే॥

దం॥ రుద్రపుత్రులారా! మాపుత్రులకొఱకు మీరక్షనంతటను శీఘ్రముగాఁ గోరుదున్నాము. పూర్వకాలమందు మారక్షణకొఱకు నెట్లువచ్చితిరో, భయపడిన యజమానుని కొఱకు నక్షేరండు. (కణ్వ=బుద్ధిశాలి.)

౪౭౯. యుష్మే^౧షీ^౨తో మరుతో^౩ మ^౪క్త్యే^౫షీ^౬త ఆయో^౭నో^౮ అభ్య^౯క్ష^{౧౦}న^{౧౧}తే^{౧౨} ।

వి^{౧౩}తం^{౧౪}యు^{౧౫}యో^{౧౬}త^{౧౭}శ^{౧౮}వ^{౧౯}సా^{౨౦} వ్యో^{౨౧}జ^{౨౨}సా^{౨౩}వి^{౨౪}యు^{౨౫}ష్మా^{౨౬}కా^{౨౭}భి^{౨౮}రూ^{౨౯}తి^{౩౦}భిః॥

దం॥ మరుత్తులారా! మీచేతనో మారకులగు నితరులచేతనో ప్రేరింపబడి యోశత్రువు మామీదఁబడుచున్నాఁడో వానికన్నము లేకుండఁ జేయుఁడు. బలము లేకుండఁ జేయుఁడు. మీరక్షణలువానికి లేకుండఁ జేయుఁడు.

౪౮౦. అసా^౧మి^౨హి^౩ప్ర^౪య^౫జ్య^౬వః^౭ కణ్^౮వంద^౯ద^{౧౦} ప్ర^{౧౧}చే^{౧౨}త^{౧౩}నః^{౧౪} ।

అసా^{౧౫}మి^{౧౬}భి^{౧౭}ర్మ^{౧౮}కు^{౧౯}త^{౨౦}ఆ^{౨౧}స^{౨౨} ఊ^{౨౩}తి^{౨౪}భి^{౨౫}ర్గం^{౨౬}తా^{౨౭} వృ^{౨౮}ష్టి^{౨౯}ం^{౩౦}న^{౩౧}వి^{౩౨}ద్యు^{౩౩}తః॥

దం॥ పూర్తిగా సంపూర్ణముగా యజింపదగినవారును, అధిక జ్ఞానముగలవారనగు నో మరుత్తులారా! యజమానుని బోషించుచున్నారకదా! మోక్షపులు వర్షమున కభిముఖములయినట్లు సంపూర్ణ రక్షణలతో మా కభిముఖులుకండు.

౪౮౧. అసా^౧మ్యో^౨ జో^౩బి^౪భృ^౫థా^౬ సు^౭దా^౮న^౯వో^{౧౦} సా^{౧౧}మి^{౧౨}ధూ^{౧౩}త^{౧౪}యః^{౧౫} శ^{౧౬}వః^{౧౭} ।

ఋ^{౧౮}షి^{౧౯}ద్వి^{౨౦}షే^{౨౧} మరు^{౨౨}తః^{౨౩} పరి^{౨౪}మ^{౨౫}న్య^{౨౬}వ^{౨౭} ఇ^{౨౮}షుం^{౨౯} న^{౩౦}సృ^{౩౧}జ^{౩౨}త^{౩౩}ద్వి^{౩౪}షమ్॥

దం॥ మంచిదాతలగు మరుత్తులారా! సంపూర్ణ బలము ధరించుచున్నారు. కదలించు వారలారా! సంపూర్ణ బలమును గోపమునుగల్గి ఋషులద్వేషించువానిమీదఁ బాణమువలెఁ జంపునట్టి యాయుధమును వినరుఁడు.

—:—:—

నూ క్తము. ౪౦.

(ఋషి - కణ్వఁడు. దేవత - బ్రహ్మణస్పతి ఛందస్సు - బృహతి.)

౪౮౨. ఉ^౧త్తి^౨వ్ర^౩హ్మ^౪ణ^౫స్స^౬తే^౭ దే^౮వ^౯య^{౧౦}స్త^{౧౧} స్తే^{౧౨}వ^{౧౩}మ^{౧౪}హే^{౧౫} ।

ఉ^{౧౬}వ^{౧౭}ప్ర^{౧౮}యం^{౧౯}తు^{౨౦} మరు^{౨౧}తః^{౨౨} సు^{౨౩}దా^{౨౪}న^{౨౫}వ^{౨౬} ఇ^{౨౭}ంద్ర^{౨౮}ప్రా^{౨౯}శూ^{౩౦}ర్భ^{౩౧}వా^{౩౨}స^{౩౩}చా॥

దం॥ బ్రహ్మణస్సతీ! లెమ్ము. దేవతలను గోరుచున్న మేము పిలుచుచున్నాము. మంచిదాతలగు మరుత్తులారా! నవిగాపమునకురండు. ఇంద్రా! నిపు బ్రహ్మణస్సతితో సోమపానము నేయుము.

౮౩. తా॒వమి॒ష్ఠ స॒హస॒స్పత్ర॒ మర్త్య॑ ఉప॒బ్రూ॒తే ధ॑నో॒హితే॑ ।

సు॒వీ॒ర్యం మ॒రుత॑ ఆ స॒వ్యశ్శ్వా॒న్ దధీ॑త యో॒వ ఆచ॑కే॥

౮౦॥ బలమును వృద్ధిసేయు బ్రహ్మణస్పతీ! శత్రువులందున్న ధనమునిమిత్తము మనుష్యుఁడు సమీపమున నిన్నే స్తుతించుచున్నాడుగదా! మరుత్తులారా! ఎవఁడు మిమ్ములను స్తుతించుచున్నాఁడో, వాఁడు మంచిగుఱ్ఱములుగల, మంచిపరాక్రమము గలధనమును ధరించును.

౮౪. మై॒త్రు బ్ర॒హ్మ॒ణస్ప॒తిః ప్ర॒దే॒వ్యేతు॑ సూ॒నృ॒తా ।

అ॒చ్ఛా వీ॒రం న॒ర్యం ప॒శ్చి॒రాధ॑సం దే॒వా య॒జ్ఞం స॑యంత॒నః

౮౧॥ బ్రహ్మణస్పతి మమ్ము సమీపించుఁగాక. సత్యప్రియుయగు వాగ్దేవి మమ్ముఁ బొందునుగాత. వీర్యవంతమును, నరులకు హితమును, పంక్తికి (భోజనములకు) సమృద్ధము, నగు యజ్ఞమున కభిముఖముగా దేవతలు మమ్ము గొనిపోదురుగాక.

౮౫. యో వా॒ఘతే॑ దదా॒తి సూ॒నరం॑ వను స॒ధత్తే॑ అ॒క్షీ॒తి శ్ర॑వః ।

తస్మా॒ ఇ॒తాం సు॒వీ॒రా మాయ॑జామ॒హే సు॒ప్రతూ॑ర్తి మ॒నేహ॑సమ్॥

౮౨॥ ఏ యజమానుఁడు ఋత్విజునికొఱకుఁ జక్కగా నివ్వఁదగిన ధనమునిచ్చునో ఆయజమానుఁడత్యయమైన యన్నమును బొందును. మంచివీరులనిచ్చునది, శత్రువుల బాగుగపొందించునది, ఇతరులకు లొంగునది యగు నిశాదేవి (మనువుఁడైన) ఆ యజమానునికొఱకుఁ బూజించుచున్నాము (ఋత్విజులమని తా॥)

౮౬. ప్ర॒సూ॒నం బ్ర॒హ్మ॒ణస్ప॒తి ర్గం॑త్రం వద॒త్యు॒క్తమ్ ।

యస్మి॒న్నిం॒ద్రో వరు॑ణో మి॒త్రో అ॒ర్యమా॑దే॒వాః కా॑ంసిచ॒క్రే॑॥

౮౩॥ ఏమన్త్రమందు ఇంద్ర, వరుణ, మిత్ర, అర్యమ దేవతలు నివాసమొనరించిరో ఆ శత్రుయోగ్యమగు ఉక్త్య (సామవేద) మంత్రమును బ్రహ్మణస్పతి (హోతవాక్కున నిల్చి) అవశ్యము ఉచ్చరించుఁగాక.

౪౮౭. తమిద్యోచేమా విదధేషు శంభువం మంత్రం దేవా అనేహసమ్!

ఇమాంచ వాచం ప్రతిహర్యథా సరో విశ్వేద్వామావో అశ్వవత్!

దం॥ బహ్మణస్పత్యాది దేవతలారా! సుఖముమగలించునది నిర్దుష్టమును అగు నామంత్రమును యజ్ఞములందుఁ బఠింతుము. నా మహులగు దేవతలారా! మీరు కోరితిరేని కోరఁదగిన యీనమస్త మంత్రములును మిమ్ముఁజేరును.

౪౮౮. కో దేవయ న మశ్వవజ్జనం కో వృక్తబర్హిషమ్ ।

ప్రప్ర దాశ్వా స్పస్త్యాభి రస్థి తాంతర్వాప్త త్తయం దధే॥

దం॥ దేవతలను గోరుచున్నదనుని (బ్రహ్మణస్పతికంటె నితరుఁడు) ఎవఁడు పొందఁ గలఁడు? అట్లే, దర్భలనుకోసీసియున్న యజమానుని ఏయింతరదేవుఁడు పొందఁగలఁడు? హవిర్దాతయగువాఁడు మనుష్యులతో (ఋగ్ త్విజులతో) దేవయాజనస్థానమునకు బయలు దేరెను. అతఁడు పుత్రపౌత్రాదులుగల యంతర్భూహము కలవాఁడగును.

౪౮౯. ఉప క్షత్రం పుంచిత వాన్తి రాజభి ర్భయేచిత్సుక్షితిం దధే

నాన్య వర్తాన తరుతా మహాధనే నార్యే అస్తి వప్రణః॥

దం॥ (బ్రహ్మణస్పతి) బలమును దనయందు ధరించి వరుణాది దేవతలతోఁగూడి శత్రువులఁజంపును. భయముగల్గినపుడునుంచి ధైర్యమునిచ్చును. వజ్రాద్యాయుధములు గల యతఁడుతప్ప నితరులెవ్వరు యుద్ధములందుఁ బ్రవరింపఁజేయువారుగలరు? గొప్పయుద్ధమందుగాని స్వల్పయుద్ధమందుఁగాని నతని సతిక్రమించువాఁడెవ్వఁడును లేడు.

—-౦-:—

సూక్తము. ౪౧.

(ఋషి - ఘోరభుక్రుండగు కణ్వండు; దేవత - ౧, ౨, ౩-కి వరుణుఁడు, అర్యముఁడు మిత్రుడు; ౪, ౫, ౬ ద్వాదశాదిత్యులు; ౭, ౮, ౯, వరుణుఁడు, అర్యముఁడు, మిత్రుఁడు; ఛందస్సు - గాయత్రి)

౪౯౦. యం క్షన్తి ప్రచేతసో వరుణో మిత్రో అర్యమా । నూచిత్స దభ్యతే జనః॥

పం॥ అధికజ్ఞానవంతులైన వరుణమిత్రార్థములు ఎవనిని రక్షించుచున్నారో యతఁడు శత్రువులుగానే శత్రువుల నోడించును.

౪౯౧. యం బాహుతేవ పిప్రతి పాంతి మర్త్యం రిషః । అరిష్టః సర్వ పథతే॥

పం॥ వరుణాదులు తమ బాహులవలె ఏయజమానునకు ధనములను ఇత్తురో (తనచేతిలోని ధనము ఒకరి అపేక్ష లేకుండ నుపయోగించుకొన్నట్లని తా॥) ఏయజమానుని శత్రువులనుండి కాపాడుదురో ఆయజమానులందరును ఎవరిచేతను హింసింపబడక వృద్ధినందుదురు.

౪౯౨. వి దుర్గా విద్విషః పురో ఘ్నంతి రాజాన ఎహమ్ । నయంతి దురితా తిరః॥

పం॥ నగుణాదులు ఈయజమానులయెడటఁ జొరరాని (శత్రునగగమున) నశింపజేతురు. శత్రువులంగూడ నశింపజేతురు. పాపములను నశింపజేతురు.

౪౯౩. సుగఃపంథా అన్మక్షరి ఆదిత్యానఋతంయతే । నాత్రావభాదో అస్తివః॥

పం॥ ఆదిత్యులారా! యజ్ఞమునకు వచ్చుచున్న మీమార్గము సుఖముగా నడువఁ నగినది, ముల్లముదలగునవి లేనిదియగును. ఈకర్మయందు మీకు అసహ్యమయిన (తినరాని) హవిస్సులేదు.

౪౯౪. యంయజ్ఞం సమథాసర ఆదిత్యాఋజునాపథా । ప్రవః సధీతయేనశత్॥

పం॥ నాయకులైన యాదిత్యులారా! ఏయజ్ఞమును తిన్ననిదారిని మీరు పూర్తిగా నడిపింతురో యాయజ్ఞము మీపానముకొఱకగునుగాక.

౪౯౫. సరత్నం మర్త్యోవసు విశ్వంతో కముతత్సనా । అచ్ఛగచ్ఛత్యస్తృతః

పం॥ ఆదిత్యులారా! అట్టి (యజ్ఞకర్త) మనుష్యుఁడు ఎవరిచేతను హింసింపబడక రమణీయుమయిన సర్వధనమును, తనతోనమానమైన సంతానమును బొందును.

౪౯౬. కథారాధామ సఖాయస్తోమం మిత్రస్వార్థముః । మహిపురో నరుణస్య॥

దం॥ ఓ స్నేహితులారా! (ఋత్విజులారా!) మిత్రవరుణార్యములయొక్క గొప్ప సూపమునకుఁదగిన స్తోత్రమును ఎఱునాధింతుము?

౪౯౮. మావోఘ్నంతం మాశపంతం ప్రతివోచే దేవయంతమ్ | సుమైరిద్వ్య ఆవివానే॥

దం॥ ఓ మిత్రాది దేవతలారా! దేవతలఁగోరుమన్న యజమాను నెవఁడు హింసించునో ఆహింసకునిపేరు నేను జెప్పను. యజమాను నెవఁడుతిట్టునో వానినిగూడఁ జెప్పను. (హిరేతెలిసికొని దండిపుడులని తా॥) నేను ధనములతోనే మిమ్ములను సర్వత్రా సేవింతును. (ధనములంటే హవిస్సులని తా॥)

౪౯౯. చతురశ్చిద్దద మానాద్భిభీయదానిధాతోః | నదురుక్తాయ స్పృహయేత్ ॥

దం॥ ఏమంటే దుష్టవాక్యములకొఱకుఁ గోరరాదు. నాలుగుగవ్వలు పందెము పడవఱకు అట్టి కోర్కెకలవాఁడు బయటికిఁ జెప్పుటకు భయపడునట్లు దుర్వాక్కుల నుండి భయపడవలెను. (వెల్లకిందుగా నాలుగుగవ్వలుపడితే తనకు గెలుపువస్తుందని ఆశించుచున్నను, పడుతుందో లేదోయని పైకి అనుటకు భయపడెదరు. ఇది జూదములో వ్యవహారము. ఉపమానముగాఁ జెప్పఁబడెను.)

సూక్తము. ౪ ౩.

(ఋషి - ఘోరపుత్రుఁడగు కణ్వఁడు, దేవత - పూష: ఛందస్సు - గాయత్రి)

౫౦౦. సంపూషన్న ధ్వనస్తిరవ్యం హోవిముచోనపాత్ | సత్త్వాదేవ ప్రణస్ఫురః॥

దం॥ ఓ పూషా! (=సూర్యుఁడు, జగత్ప్రేక్షకుఁడనివ్యుత్ప॥ పృథివికభిమానశేవత నీటినివిడుచునట్టి మేఘమునకుఁ బుత్రుఁడా! మార్గమునుండి (మేముగోరినస్థలమునకు కొనిపోమ్ము. పాపమును దొలఁగింపుము. మాముందు నడుపుము.

౫౦౧. యోనాపూషన్న ఘోవృకోదుః శేవ ఆదిదేశతి | అవన్మతంపథోచహి ॥

దం॥ పూషా! హింసించువాఁడును మాధనమును, దీసికొనువాఁడును, మేము ఓర్వశకృతముకానివాఁడు నగు నేశత్రువుమమ్ము (ఈదారిపడువద్దని) యాజ్ఞాపించునో వానిని మార్గమునుండి తొలఁగింపుము.

౫౦౨. అపత్యం పరిపంథిసం ముషీవాణం హృత్పితమ్ । దూరమగ్నిస్తుతేరజః॥

పం॥ మార్గప్రతిబంధముచేయునట్టి దొంగయు, కుతంత్రముపన్నునట్టి మాశత్రువును మార్గమునుండి దూరముగాఁ దొలఁగింపుము.

౫౦౩. త్వంతస్య త్వయావినోఽఘ శంసస్య కస్యచిత్ । పదాభిప్తౌ తపుషిమ్॥

పం॥ ఓ పూషా ! తెలియునట్లును, తెలియకుండఁగను, దొంగిలించువాఁడును, మా కనిష్టములు కోరువాఁడును, ఫలానావాఁడని చెప్పవీలుగానివాఁడును అగువానిముక్కుపరులకు సంతాపము గలిగించు దేహమును నీవు కాలితో మట్టిపెట్టి అణఁచివేయుము.

౫౦౪. ఆతత్తే దస్రసుంతుమః పూషన్నవో వృణీమహే । యేనపితౄ నచోదయః॥

పం॥ జ్ఞానవంతుఁడవగు నో పూషా ! ఏ రక్షణలతో పూషితరులను నడిపించితివో ఆ శత్రుసంహారికారివగు నీరక్షణను అంతటను గోరుచున్నాము.

౫౦౫. అథానో విశ్వసౌభగ పిరణ్యవాశీమత్తమ్ । ధనాని సుమహాకృధి॥

పం॥ సర్వసౌభాగ్యములుకలవాఁడా ! సువర్ణమయూయుధములవాడా ! పూషా ! (పూర్వోక్తమగు) మాప్రార్థన నెఱవేర్చి యోగ్యమయిన దానములతో ధనములను గలుగఁజేయుము.

౫౦౬. అతినః సశ్చతోనయసుగానః సుపథాకృణు । పూషన్నిహో క్రతుం విదః॥

పం॥ మమ్ముబాధింపవచ్చిన శత్రువులను మాకుదూరముగాఁ దీసికొనిపోమ్ము. మమ్ము మంచిదారిని నడిపింపుము. ఈదారిలో మమ్ము నెట్లు సంరక్షింపవలెనో తెలిసికొనుము.

౫౦౭. అభిసూయపసం నయనవజ్జ్వరో అధ్వనే । పూషన్నిహో క్రతుం విదః॥

పం॥ ఓ పూషా ! మంచి సస్యముగల ప్రదేశమునకు మమ్ము కొనిపోమ్ము. దారికై క్రొత్తసంతాపము లేకుండుఁగాక. ఈదారిలో మమ్ము నెట్లురక్షింపవలెనో తెలిసికొమ్ము.

౫౦౮. శధీపూర్ధి ప్రయంసిచ శిశీహివాస్మదరమ్ । పూషన్నిహ క్రతుం విదః॥

దః॥ పూషా ! మమ్ముననుగ్రహింపనమర్థంప్రకమ్ము. (నూగ్రహమును) ధనము తోఁ బూరింపుము. అంఘటిలో మమ్ము తేజోవంతులంజేయుము. మాఁడుపునన్నము తో నిండింపుము. తక్కినది పూర్విత.

౫౦౯. నపూషణం మేథామసి సూ కై రభి గృణీమసి । వసూసదస్సమీమహే॥

దం॥ పూషదేవుని మేము నిందింపము. వేదములోని సూక్తములతో స్తుతింతుము. దర్శనీయుడగు పూషదేవుని ధనములను గోరుచున్నాము.

సూక్తము, ౪౩.

(ఋషి - ఘోరపుత్రుడగు కణ్వఁడు; దేవత - ౧, ౨, ౪, ౫, ౬, రుద్రఁడు; ౩, మిత్రా వరాణులు; ౭, ౮, ౯, సోమఁడు; ఛందస్సు - గాయత్రి. ౯, అనుష్టుప్.)

౫౧౦. కద్రుదాయ ప్రచేతసే మీహ్యుష్టమాయ తవ్యసే । వోచేమశంతమం హృదే॥

దం॥ మిక్కిలి జ్ఞానముకలవాఁడును, (కొర్రెల) వర్షించువాఁడను, బాగుగవృద్ధి పొందినవాఁడును, మామనస్సులో నిల్చినవాఁడునగు రుద్రునికొఱకు మిక్కిలి సుఖ కరమగు స్తోత్రము నెపుడు ఉచ్చరింతుమో ?

౫౧౧. యథానో అదితిః కరత్వశ్వే నృభ్యో యథాగవే । యథా తోకాయరుద్రయమ్॥

దం॥ భూమి మాకు రుద్రనంబుధమయిన యశాపథములను గలుగఁజేయుగాక. మాబంట్లకు, బతువులకును, మానంతానమునకును, రుద్రయమగు నాపథములు సిద్ధించుగాక.

౫౧౨. యథానో మిత్రోవరుణో యథాదుదశ్చి కేణతి । యథావిశ్వే సజోషసః॥

దం॥ మిత్రుడు, వరుణుఁడు, రుద్రుఁడు, సమానక్రితినైన పర్వదేవతలు మమ్ము ననుగ్రహించుట యెట్లు జేయిసికొందురుగాక.

౫౧౩. గాథపతిం మేధపతిం రుద్రం జలాపభేషజమ్ । తచ్చంయోః సుమ్నమీమహే॥

దం॥ స్తుతులను బాలించువాడును, యజ్ఞ పాలకుడును, సుఖరూపములగు నౌషధములుకలవాడునగు, లేక, జలరూపౌషధములకలవాడునగు రుద్రుని ఉద్దేశించి (బృహస్పతికొడుకు) శంయువనువాడు పొందినసుఖమును మాకుఁ గోరుచున్నాము.

౫౧౪. యఃశుక్ర ఇవసూర్యోహిరణ్యమివ రోచతే । శ్రేష్ఠోదేవానాం వసుః॥

దం॥ ఏరుద్రుఁడు సూర్యునివలె దీపించుచు బంగారువలెఁ బ్రీయమయినవాడును, నివాసహేతువై దేవతలలో శ్రేష్ఠుడైయున్నాడో?

౫౧౫. శంసః కరత్య్రవ్వతే సుగం మేషాయమేష్యే । నృభ్యోనారిభ్యోగవే॥

దం॥ మాయొక్క గుఱ్ఱములకు, మగగొఱ్ఱెలకు, ఆడగొఱ్ఱెలకు, మగవారికి, స్త్రీలకు, గోవులకును, సులభమగు సుఖమును గలుగఁజేయునుగాక. (రుద్రుఁడనితా॥)

౫౧౬. అస్మే సోమశ్రియమధిని ధేహిశతస్యనృణామ్ । మహిశ్రవస్తు విన్మమ్॥

దం॥ ఓ సోమదేవా! నూఱుగురు మనుష్యులకు సరిపడినంత సంపద మాకిమ్ము. అధికబలముతోఁగూడినయన్నమునిమ్ము.

౬౧౭. మాసః సోమపరిభాధో మారాతయో జహురంత । ఆస ఇందోవాజే భజ॥

దం॥ ఓ సోముఁడా! యజ్ఞముచెఱుపువారు మమ్ము హింసించకుందురుగాక. శత్రువులను మమ్ము హింసించకుందురుగాక. మాయన్నమునకు బలమునకు మమ్ము సంతట సేవింపుము.

౫౧౮. యాస్తేప్రజా అమృతస్య పరస్మిన్ధామన్నౌతస్య ।

మూర్ధానా భాసోమవేన ఆభూషంతీః సోమవేదః॥

దం॥ ఓ సోముఁడా! అమరణధర్మముకలవాడవును ఉత్తమస్థానమందున్నవాడవునగు నిన్ను, సీప్రజలను, సర్వసన్నాహములుగల యజ్ఞగృహమందు ముఖ్యుఁడవయిన నిన్ను అన్నివిధముల నలంకరించుచున్నవారినిగూఁ దెలిసికొనుము.

ఇట్లు ప్రథమమండలమున అష్టమానువాకము. శ్రీ శ్రీ శ్రీ

అనువాకము. ౯.

సూక్తము ౪౪.

(ఋషి - కణ్వపుత్రుఁడగు ప్రస్థబ్యుఁడు; దేవత - అగ్ని; ఛందస్సు - బృహతి.)

౫౧౯. అగ్నే వివస్వ దుషస శ్చిత్రం రాధో అమర్త్య ।

ఆదాశుషే జాతవేదో వహ త్వమద్యా దేవా ఉషస్సుధః॥

దం॥ ఓయగ్నే! ఉషస్సునుండి నానావిధమయిన నివాసయోగ్యమయిన యన్నమును యజమానునకుఁ దెచ్చియిమ్ము. మరణములేనివాఁడా! జంతువులన్నిటినిం దెలిసిన వాఁడా! తెల్లవాటువలకు మేల్కొనియున్న దేవతలను ఈదినమందుఁదీసికొనిరమ్ము.

౫౨౦. జష్టో హిదూతో అసి హవ్యవాహనోగ్నే రథీ రధ్వరాణామ్ ।

సజా రశ్వభ్యా ముషసా సువీర్య మస్మే ధేహి శ్రవో బృహత్॥

దం॥ ఓయగ్నే! నీవుసేవింపఁబడువాఁడవు. దేవదూతివు. హవిస్సును మోసికొని పోవువాఁడవు. యజ్ఞమునకు రథమువంటివాఁడవు. అశ్వినీదేవతలతోను ఉషస్సుతోను గూడుకొని మంచివీర్యముగల గొప్పయన్నమును మాకొకకునిమ్ము.

౫౨౧. అద్యా దూతం వృణీమహే వసు మగ్నిం పురుప్రియమ్ ।

ధూమకేతుం భాఙు జీకం వ్యష్టిషు యజ్ఞానా మధ్వరశ్రియమ్॥

దం॥ దూతయు, నివాసహేతువును, బహుమందికిఁ బ్రియుఁడును, పొగధ్వజముఁ గాఁగలవాఁడును, ప్రసిద్ధ కాన్తిగలవాఁడును, ఉషఃకాలములందు యజమానుని యోగమును సేవించు వాఁడును అగు సగ్నినిపుడు పార్థించుచున్నాము.

౫౨౨. శ్రేష్ఠం యవిష్ఠ మతిథిం సావోహితం జష్టం జనాయ దాశుషే ।

దేవా అచ్చా యాతవే జాతవేదసమగ్ని మీఞే వ్యష్టిషు॥

దం॥ శ్రేష్ఠుఁడును, వయసులోనున్నవాఁడును, ఎల్లపుడు నడచువాఁడును, హోమమునకు సర్వత్ర ఆధారమయినవాఁడును, యజమానునకుఁ బ్రിയుఁడును, సర్వవస్త్రజ్ఞానముకలవాఁడును, అగునగ్నిని అందఱిదేవతలను, ఉదయకాలమున అభిముఖులంజేయుటకుఁ బ్రార్థించుచున్నాను.

౫౨౩. స॒వి॒ష్ణా॒మి త్వా॒మ॒హం వి॒శ్వ॒స్యా॒మృత॑భోజ॒స ।

అగ్నే॑ త్రా॒తార॑ మ॒మృత॑మి॒యేధ్య॑ యజి॒ష్ఠం హ॑వ్యవాహ॒న॥

దం॥ మరణములేనివాఁడా! సమస్తమునుదినవాఁడా! హవిస్సును మోసికొని సోవువాఁడా! యజ్ఞమునకర్హుఁడా! అగ్ని! సర్వజగద్రక్షకుఁడవును, మరణధర్మము లేనివాఁడవునయి యజ్ఞమును బాగుజేయునిన్ను నేను స్తుతించుచున్నాను.

౫౨౪. సు॒శం॑సో బోధి॒ గృణ॑తే॒ య॒విష్ణ్య॑మధు॒జిహ్వో॑ స్వా॒హుతః॑ ।

ప్ర॒స్క॒ణ్వసి॑త ప్ర॒తిర॑న్నాయు॒గ్జీవ॑సే॒ సమ॑స్యా దై॒వ్యం జ॑నమ్॥

దం॥ పూర్ణవయసువాఁడవగు నగ్ని! స్తుతికర్తయగు యజమానునకు 'బాగుగ' స్తుతింపఁదగినవాఁడవును హస్తమునుగల్గించు జిహ్వలుగలిగి అభిముఖముగా హోమము చేయంబడువాఁడవునై మాయబిప్రాయమును బెలిసికొనుము. వ్రస్కణ్వసి (క్షణ్య పుత్రుఁడు) జీవనముకొఱకు నాయుర్దాయమును వృద్ధిసేయుచు దేవసంబంధిజనమును బూజింపుము.

౫౨౫. హో॑తారం వి॒శ్వవే॑ద॒సం సం॑హి॒త్వా వి॒శ ఇ॒న్ధ్రతే॑ ।

స ఆ॒వహా॑ పురు॒హూత॑ ప్ర॒చేత॑సో॒గ్నే దే॒వా ఇ॒హ ద్ర॑నత్॥

దం॥ హోమమును గలిగించువాఁడును సర్వజ్ఞుఁడునగు నిన్ను బ్రజలు చక్కగా నెలిగింతురుగదా! బహుమందిచే బిలువఁబడువాఁడా! అగ్ని! మిక్కిలి జ్ఞానము కల దేవతలను ఈశ్వర్యయందు శీఘ్రము అభిముఖులగునట్లు నీవ్రరప్పింపుము.

౫౨౬. స॒వి॒తార॑ ము॒చ॒స మ॒శ్వినా॑ భ॒గ మ॒గ్నిం పు॑ష్టి॒షు క్ష॑హః ।

క॒ణ్వస॑స్త్యా॒ సుత॑సో॒మాన ఇ॒న్ధ్రతే॑ హ॒వ్యవా॑హం స్వ॒ధ్వర॑ః॥

౪౦॥ శుభముగు యోగముకలవాడా! అగ్ని! (అహవనీయ) ఉషఃకాలమందు ఆహుతిహోమమున యన్నమునుగూర్చి నవితను, ఉషస్సును, అశ్వినులను, భగుని, అగ్నిని, గాత్రి దేవతను, దీసికొనిరమ్ము. మేఘావంతులయి సోమమునభిషవించిన ఋత్విజులు హవిస్సును మోసికొనిపోవు నిన్ను మండించుచున్నారు.

౪౧౭. సతి హ్యధ్వరాణా మగ్నే మాతో విశామసి ।

ఉషర్బధ ఆవహ సోమపీతయే దేవాఅద్య స్వర్దృతః॥

౪౦॥ ఓ యగ్ని! ప్రజల సంబంధమయిన యోగములఁ బరిపాలించు నీవు దేవ దూతవుగదా! ఉషఃకాలమున మేల్కొని సూర్యునివలె గనంబడు దేవతలను సోమ పానమున కీదినమందు నెదురుగాఁ దీసికొనిరమ్ము.

౪౧౮. అగ్నే పూర్వా అనూషసో విభావసో వీదేధ విశ్వదర్శతః ।

అసి గ్రామేష్వవితా పురోహితోసి యజ్ఞేషు మానుషః॥

౪౦॥ విశేషకాన్తి ధనముగాఁగల యగ్ని! అందఱచేతఁ జూడఁదగిననీవు బరిగి పోయిన ఉషఃకాలములనుగూర్చి చక్కగా మండినవాడవయితివి. అట్టి నీవు గ్రామము లందు రక్షకుడవగుచున్నావు. చేయవలసిన కర్మలలో వేదికయొక్క పూర్వ భాగమందున్నవాడవయి మనుష్యులకు మేలుచేయువాడవగుచున్నావు.

౪౧౯. నిత్యా యజ్ఞస్య సాధన మగ్నే హోతార మృత్విజమ్ ।

మచుష్వ దేవ ధీమహి ప్రచేతనం జీరం దూతమమర్త్యమ్॥

౪౦॥ ఓయగ్ని దేవా! యజ్ఞమును గలిగించునట్టి, ఋత్విజుడవగునట్టి, అధికజ్ఞానము గలిగినట్టి, శత్రువుల వయసునకు హానిగలిగించునట్టి, మరణములేకట్టి, దేవదూతరగు నిన్ను మనువునిలిపినట్లు మేము (వేదిపై) నిలుపుచున్నాము.

౪౨౦. యదేవానాం మిత్రమహః పురోహితోస్తరో యాసి దూత్యమ్ ।

సిన్ధోరివ ప్రస్వనితాః ఉర్మయోగ్నే ర్భాజస్తే అర్చయః॥

దం॥ మిత్రులమన్నించువాడవును. (వేది) పూర్వభాగమున నుంచబడినవాడవును, దేవయజనస్థానమధ్యమున నున్నవాడవును అయి యో యగ్నీ! నీవు దేవతలకు దూతకార్యము సేయుచున్నావు. అపుడు నీకాంతులు మిక్కిలి ధ్యనించు సముద్రతరంగములవలె బ్రకాశించుచున్నవి.

౫౩౧. శ్రుధి శ్రుత్కర్త వహ్నిభిరేవై రగ్నే సయావభిః ।

ఆసీదంతు బర్హిషీ మిత్రో అర్యమా ప్రాతర్యావాణో అధ్వరవః॥

దం॥ వినుచున్నచెవులుగల యగ్నీ! మామాటలువినుము. నీతోసమానముగా నడచు మిత్ర-అర్యమ దేవతలును ఫలమును, బట్టుకొని ప్రాతఃకాలమున దేవయజనస్థానమునకువచ్చు నితరదేవతలును, నీవునుగూడి యజ్ఞమునకుఁగాను దర్శిలమిఁద గూర్చుండుడు.

౫౩౨. శ్రుణ్యంతు స్తోమం మరుతః సుదానవోగ్ని జిహ్వ ఋ తావృధః ।

పిబతు స్తోమం వరుణో ధృతివతో శ్వీభ్యాముషసా సజాః॥

దం॥ చక్కఁగా ఫలమునిచ్చువారును, అగ్నియే నాలుకగాఁగలవారును. యజ్ఞము నువృద్ధిపేయువారును నగు మరుతులు మాస్తోత్రమును విందురుగాక. కర్మచేయు బూనిన వరుణ దేవుఁడు అశ్వినీదేవతలతోను ఉషస్సుతోను గూడుకొని స్తోమమును ద్రావుగాక.

—:—:—

సూక్తము. ౮౫.

(ఋషి - ప్రహ్లాదాచార్యుఁడు; దేవత - అగ్ని; ఛందస్సు - అనుష్టుప్.)

౫౩౩. త్వమగ్నే వసూ రిహ రుద్రో ఆదిత్యో ఉత ।

యజా స్వధ్వరం జనం మనుజాతం ఘృతప్రపవః॥

దం॥ అగ్నీ! ఉదకమును వర్షించునట్టి, శుభమయిన యాగమును చేయునట్టి, మనుషు పుష్కరాపతిచే నృజంపఁబడినట్టి యితరదేవతలను, వసువులను, రుద్రులను, ఆదిత్యులను, ఈకర్మవద్దకుఁ (దెచ్చి) నీవు యజంతుము.

౫౩౪. శ్రుష్టివానో హి దాశుషే నేవా అగ్నే విచేతసః ।

తాన్రోహిదశ్వ గిర్వణ స్త్రీయ స్త్రింశత మావహ॥

దం॥ రోహితములను నశ్వములుగలవాఁడా! స్తుతులను మెచ్చువాఁడా! అగ్ని! విశేషజ్ఞానవంతులై యజమానునకు ఫలమునిచ్చు దేవతలను, ముప్పదిముగ్గుఱిని యీ చోటికిఁ దీసికొనిరమ్ము.

౫౩౫. ప్రియమేధవ దత్రివజ్జాత వేదో విరూపవత్ ।

అజ్జిరస్వన్నహివ్రత వ్రస్కణ్వస్య శ్రుధీ హవమ్॥

దం॥ బహువిధ కర్మలుగల జాతవేదా! కణ్వపుత్రుని యాహ్వనమును, ప్రియమేధునియొక్కయు, అత్రియొక్కయు, విరూపునియొక్కయు, అంగిరునియొక్కయు, ఆహ్వనములు వినినట్లు వినుము.

౫౩౬. మహి కేరవ ఊతయే ప్రియమేధా అహూషత్ ।

రాజంత మధ్వరాణా మగ్నిం శుక్రేణ శోచిమా॥

దం॥ ప్రౌఢమయిన కర్మలుగలవారై యజ్ఞమందుఁ బ్రీతికలఋషులు యజ్ఞముం మధ్యను శుద్ధమయిన వ్రకాశముతోఁ దీపించు నగ్నిని రక్షణకొఱకుఁ బిలిచితి.

౫౩౭. ఘృతాహవన సంత్యే మా ఉష శ్రుధీ గిరః ।

యాభిః కణ్వస్య సూనవో హవంతే వసేత్వా॥

దం॥ నేతితోఁ బిలువఁబడువాఁడా! సత్యఫలదాతా! అగ్ని! రక్షణకొఱకుఁ గణ్వపుత్రులు ఏస్తుతులతో నిర్నుచిలిచిరో, యా యీ స్తుతుల బాగుగ వినుము.

౫౩౮. త్వం చిత్రశ్రవ స్తమ హవంతే విక్షు జంతవః ।

శోచిష్కేశం పురుప్రియాగ్నే హవ్యాను వోహ్యవే॥

పం॥ వివిధమయిన యన్నములతోఁగూడినవాడా! బహుమందికిఁ బ్రయుఁడా! బిగ్గి! హవిస్సును మోసికొనిపోవు యజమానులు ప్రకాశించు గేశములుగల నిన్నుఁ బలుచుచున్నారు.

౫౩౯. నిత్వా హోతార మృత్విజం వధిరే వసువిత్తమమ్॥

శ్రుత్వం సప్రథస్తమం విప్రా అగ్నే దివిష్టిషు॥

పం॥ ఓ యగ్నీ! దేవతలనుబలుచువాడవు, ఋతువులలో యాగమొనర్చువాడవు, అధికధనము గల్గించువాడవు, వినదగిన చెవులుగలవాడవు, ప్రఖ్యాతిగలవాడవు, నగు నిన్ను మేధావంతులు యాగమాలంబు స్థాపించిరి.

౫౪౦. ఆత్వా విప్రా అచుచ్యతః సుతసోమా అభిప్రయః ।

బృహద్భా బిభ్రతో హవి రగ్నే మస్తాయ దాశుషే॥

పం॥ గొప్పవాడవు, ప్రకాశించువాడవు నగు సగ్నీ! యజమానుని హవిస్సును ఫరించినవారును, అభిషవించినసోమముకలవారును, మేధావంతులునగు (బ్రా త్వీజులు) హవిస్సురూపమయిన యన్నములకై నిన్నుఁ దీసికొనివచ్చుచున్నారు.

౫౪౧. వ్రాత్రావ్యసహస్కృత సోమపీమాయ సంత్య ।

ఇహోద్యద్యం జనం బర్హి రాసాదయావసో॥

పం॥ బలముతో మథించి చేయుబడి ఫలదాతవై నివాసమునకు హేతుభూతుడవగు నో యగ్నీ! ఈ దేవయజనస్థానమున నీదినమందు సోమపానముకొఱకుఁ బ్రాతఃకాలమున వచ్చునట్టి దేవతలను, ఇతర దేవతలను, యజ్ఞ మునకుఁ దీసికొనిరమ్ము.

౫౪౨. అర్వాంచందైవ్యం జనమగ్నే యక్ష్య సహాత్తిభిః ।

అయం సోమః సుదానవస్తం పాత తిరోఅహ్నావ్యమ్॥

పం॥ ఓ యగ్నీ! అభిముఖుడవై ఆహ్వానముతోవచ్చు దేవతలతోఁగూడవచ్చు నితరదేవతలనుగూడ యజింపుము. నాగుగఫలమునిచ్చు దేవతలారా! ఇదిగో సోమము. తిరోఅహ్నావ్యమను (నిన్ననభిషవించి యీదినము హోమము చేయుబడునది) ఈసోమమును బానముచేయుడు.

సూక్తము, ౪౬.

(ఋషి - ప్రస్థావ్యుఁడు; దేవత - ఆశ్వినీదేవతలు; ఛందస్సు - గాయత్రీ.)

౪౪౩. ఏ॒హో ఉ॒మా ఆ॒పూ॒ర్వా॒స్య పు॒ష్ప॒తృ ప్రి॒యా ది॒వః ।

స్తు॒షే వా॒మశ్వి॒నా బృ॒హత్ ॥

పం॥ మాకుఁగినిపించుచున్నదియు బ్రౌయమగునదియు నగు నీక్రాంతయుషస్సు ద్యులోకమునుండి వచ్చి చీకటిని బోగొట్టుచున్నది. ఓయశ్వినీదేవతలారా! మిమ్ముల సథికముగా స్తుతించుచున్నాను.

౪౪౪. యాద॒స్మా సింధు॑మాత॒రా మనో॑త॒రా రి॒యాజా॒మ్ । ధి॒యా దే॒వా వసు॑వి॒దా॥

పం॥ కర్మనీయులను నముద్రమందఁబుట్టినవారును, (క్రాంతజీవతమున సూర్య చంద్రులే యశ్వినీదేవతలని) ధనములను మనసుతోనే యిచ్చువారును, కర్మచేత నివాసస్థానమును బొందించువారునగు శక్తియుల నిష్ఠిణిని స్తుతించుచున్నాననిపూర్వార్థాన్వయము.

౪౪౫. వ॒చ్యస్తే॑ వాంక॒కుహ॑సో జూ॒ర్ణాయా॒మధి॑వి॒ష్టపి॑ । యద్వాం ర॒థో విభి॑ష్ప॒తాత్ ॥

పం॥ ఓయశ్వినలారా! మీరథము సకలశాస్త్రములచేత స్తుతింపఁబడిన స్వర్గలోకమందు అశ్వములతో నడచునపుడు మీయొక్క స్తుతులు మాచే నుచ్చరింపఁబడుచున్నవి.

౪౪౬. హ॒విషా॑ జూ॒రో అ॒పాం పి॒పర్తి॑ ప॒పురి॑ర్న॒దా । పి॒తా కుట॑స్య చ॒స్త్వణిః॑ ॥

పం॥ ఓయశ్వినలారా! ఉదకములగాల్చువాఁడును, నీటిని బురించువాఁడును, పాలకుఁడును, గర్భద్రవ్యమునగు సూర్యుఁడు మేమిచ్చు హవిస్సులతో దేవతలను దృష్టిపఱచును.

౪౪౭. ఆ॒దారో॑వాం మ॒తీనాం॑ నా॒సత్వా॑మత॒పచ॑సా । పా॒తం సోమ॑స్య ధృ॒ష్ణయా॑ ॥

పం॥ స్తోత్రమందిష్టముకలవారగు శశ్వినలారా! మీ బుద్ధులను బ్రేరించుచు, మదమునుగలిగించు సోమమును మిరిద్దిఱుచు బానమునేయుడు.

౫౪౮. యానః పీఠర దశ్వినాజ్యోతిష్కతీ తమస్తిరః । తామస్సే రాసాథా మిషమ్॥

దం॥ అశ్వినులారా! ఏది (దారిద్ర్యాంధకారమును నశింపజేసి మమ్ముఁ దృప్తి పఱచునో, (రసవీర్యాదిరూపముగు) తేజస్సుగల యా యన్నము మమ్ముఁ దృప్తి నొందించుఁగాక.

౫౪౯. ఆ నో నావా మతీనాం యాతం పారాయ గంతవే । యుంజాథా మశ్వినారథమ్

దం॥ అశ్వినులారా! స్తుతులయొక్క అవతలియొడ్డునకుఁ జేరుటకు నోడతోమమ్ము జేయఁడు. మీ రథమునకు గుట్టములఁబూన్పుడు. (అనఁగా స్తుతుల నాకల్యముగా నాలకింపనని)

౫౫౦. అరిత్రం వాం దివస్పృథు తీరే సింధూనాం రథః । ధియా యయుజ ఇస్తవః॥

దం॥ సముద్రముల రేవునందు ద్యులోకముకంటెఁ బెద్దదగు ఓడఁగడుపుతెడ్డును రథమును మీయిద్దఱకుంగలవు. సోమములు మిమ్ముఁడలఁచుచుండెను,

౫౫౧. దివస్కావాస ఇస్తవో వసు సిన్ధూనాం పదే । స్వం వప్రిం కుహ ధిత్యథః॥

దం॥ ద్యులోకమునుండి సూర్యకిరణములు (పుట్టినవి.) మా నివాసములకు సేతువులు నుమాకాల తేజస్సు అంతరిక్షమందు (పుట్టినది.) ఓ ఋత్విజులారా! (ఈసమయమున) మీ స్వరూపము నెక్కడనుంచదలచిరి? (అని యశ్వినుల నడుగుఁడు.)

౫౫౨. అభూదు భాఉ అంశవే హిరణ్యం ప్రతి సూర్యః । వృఖ్యజ్జిహ్వాయా సితః॥

దం॥ ఉమాకాలకిరణస్థితికి సూర్యకాంతియయ్యెను. బంగారముకొఱకు బుట్టినందున సూర్యుఁడు బంగారుకాంతి వాడయ్యెను. (అగ్ని) తన కాంతితో సూర్యునిలోఁ బ్రవేశించినందున జ్వాలతో నల్లనివాడయి వెలింగెను.

౫౫౩. అభూదుపార మేతవే పంథాఋతస్య సాధుయా । అదర్శి విస్రతిర్తివః॥

దం॥ (రాత్రియంతమగు నుదయాద్రిని) పొందుటకు సూర్యునియొక్క మార్గము చక్కనిదియేయయ్యెను. సూర్యునియొక్కకాంతి విశేషముగాఁగనబడెను. (కనుక యశ్వినులారా! మీరురావలసిన కాలమిదియని తా॥)

౫౫౪. తత్తద్విశ్వినో రహ జరితా ప్రతి భూషతి । మదే సోమస్య పిప్రతోః॥

పం॥ అశ్వినులుమాటిమాటికిఁ జేయుచున్నరక్షణ లన్నిటిలో నొక్కొకదానిని, సోమముత్రాగుచున్న యశ్వినుల హస్తముకొఱకు స్తుతిపాఠకుఁడు ప్రశంసించుచున్నాడు. (పాడుచున్నాడని తా॥)

౫౫౫. వావసానా వివస్వతి సోమస్య పీత్యాగిరా । మనుష్యచ్ఛంభూ ఆగతమ్॥

పం॥ సుఖమునుగలిగించు శశ్వినులారా! పరిచరించు యజమానునందు మనుష్యునందు వలె నివసించువారై, మీరు సోమపానముకొఱకును, స్తుతికొఱకును, రండు.

౫౫౬. యువో రుషా అనుశ్రియం పరిజ్ఞనో రుషాచరత్ । ఋతా వనథో అక్రుభిః॥

పం॥ అశ్వినులారా! అంతటనుదిరుగు మీయుభయులయొక్కరాకను అనుసరించి ఉపయిచ్చటటి నచ్చఁగాక. మీర్చిద్రుతును రాత్రులతోఁగలిసి యజ్ఞమండలి హవిస్సులను గోరుకొనుడు.

౫౫౭. ఉభాపిబత మశ్వినోభానః శర్మయచ్ఛతమ్ । అవిద్రయాభి హూతిభిః॥

పం॥ ఓయశ్వినులారా! ప్రశస్తమయిన రక్షణలతో మీర్చిద్రుతు సోమపానము చేయుడు. మాకు సుఖమిండు.

ఇట్లు తృతీయాధ్యాయము సమాప్తము శ్రీ శ్రీ శ్రీ

చతుర్థాధ్యాయము.

—:—:—

అనువాకము. ౯.

సూక్తము. ౪౭.

(బుషి - కణ్విపుత్రుఁడు ప్రస్థావ్యుఁడు; దేవత - అశ్వినీదేవతలు; ధందస్సు - ప్రహరణి)

౪౭౧. ఓం అయం వాం మధుమత్తమః సుతః సోమః బుః తాన్వథా ।

తమశ్వినా పిబతం తిరోహవ్యం ధత్తం రత్నాని దాతుమ్॥

దం॥ యజ్ఞమునువృద్ధిసేయు నశ్వినులారా! మిగుల తియ్యని తిరోహవ్యమును (నిన్నుఁజిహించి యీనాఁడు తయారుచేసినది) సోమము ఇదిగో. మీ యిష్టములను నున్నది. దానిని మీరుత్రావుడు. యజమానునకు రమణీయ ధనములింగు.

౪౭౨. త్రివన్ధరేణ త్రివృతా సుపేశసా రథేనా యాత మశ్వినా ।

కణ్వసో నాం బ్రహ్మకృణ్వంత్యధ్వరే తేషాం సుశ్రుణ్వం హసమమ్॥

దం॥ అశ్వినులారా! ఎత్తువల్లములుగా మూఁడు కూర్చొనిచోట్లుగలిగి, మూఁడు లోకములందు సంచారమును గల్గిన చక్కని బంగారముకల రథముతోరండు. క్షాననంతులయిన ఋత్విజులు మీస్తుతిమంత్రములఁజదువుచున్నారు. యజ్ఞములోని నారి యాహ్వానమువినుడు.

౪౭౩. అశ్వినా మధుమత్తమం పాతం సోమమృతా నృథా ।

అథాద్య ద్రసా వసు బిభ్రతా రథే దాశ్వాంస ముపగచ్ఛతమ్॥

దం॥ క్రతువు వృద్ధిసేయు నశ్వినులారా! అతిమధురమగు సోమమునుద్రావుడు. ఆహ్వానము విన్నతరువాత నశ్వినులారా! ధనమునునింపిన రథముతో యజమానుని దగ్గఱకురండు.

౫౬౧ త్రిషధస్థే బర్హిషీ విశ్వవేసా మధ్వా యజ్ఞం మిమక్షతమ్ ।

కన్వాసో వాం సుత సోమా ఆభిద్యవో యువాం హవస్తే అశ్వినా॥

పం॥ సర్వజ్ఞులగు నశ్వినులారా! మూడు వరుసలుగాఁ బఱువఁబడిన దర్బల యందుఁగూర్చొని మధురరసముతో యజ్ఞమును దడిపివేయుఁడు. అశ్వినులారా! మీకొకభిషవించిన సోమము కలవారును, కాంతిమంతులునగు ఋత్విజులు మిమ్ముఁ బిలుచుచున్నారు.

౫౬౨. యాభిః కణ్వమభిష్టిభిః ప్రావతం యువసుశ్వినా ।

తాభిః ష్వకస్సా అవతం శుభస్పతీ పాతం సోమ మృతావృధా॥

పం॥ అశ్వినులారా! ఏస్తుతులచేత మీరు కణ్వమిని రక్షించితిరో, ఆస్తుతుల చేతనే మమ్ముఁ బాగుగా రక్షింపుడు. శుభకర్మలను బాలించునట్టి, యజ్ఞమును వృద్ధిసేయునట్టివారై సోమపానముసేయుఁడు.

౫౬౩. సుదాసే దస్రావసు బిభ్రతా రథే పృక్షో వహత మశ్వినా ।

రయిం సముద్రదాదుత వా దివస్సర్యస్నే ధత్తం పురుస్పృహమ్॥

పం॥ సోమయిన యశ్వినులారా! సుదాసుఁడను రాజునకు ధనవంతమగు రథమం దన్నమును గొనియిచ్చితిరి. అంతరిక్షమునుండియో, స్వర్గమునుండియో బహుమంది కోరఁదగినయన్నమును మాకిండు.

౫౬౪. యన్నాసత్యా పరావతి యద్వాస్థో అధితుర్వశే ।

అతోరథేన సువృతాన ఆగతంసాకం సూర్యస్యరశ్మిభిః॥

పం॥ అశ్వినులారా! మీరు దూరస్థులమందుండిగాని మిగుల దగ్గఱవోటినుండిగాని ఈవోట్లనుండి చక్కగానడచునట్టి రథముతో సూర్యకిరణములతోఁగూడ (తెల్లవారఁ గానే అని తా॥) మావద్దకురండు.

౫౬౫. అ॒ర్యా॑జ్ఞా వాం స॒ప్త యో॑ధ్యైర॒శ్రియో॑ వహ॒న్తు స॒వ నీ॒దుప॑ ।

ఇ॒షం పు॒ష్పస్తా॑సు॒కృతే॑ సు॒దా॒సవ॑ ఆ॒బర్హాః॑ సీ॒దతం॑ న॒రా॥

దం॥ అశ్వీనులారా! యాగమును నేపించునట్టి యశ్వములు మేముచేయు మూడుసవనములందు అభిముఖముగా మిమ్ముఁ దెచ్చుగాక. ఓనామకులారా! బాగుగఁగర్హచేయుచున్న (యజమానునకు) అన్నమునుగూర్చువారై మీరు దర్శల పైనిఁ గూర్చుండుడు.

౫౬౬. తే॒న నా॒సత్యా॑గ॒తం ర॒థేన॑ సూ॒ర్యత్వ॑చా ।

యే॒న శ॒శ్వదూ॑హ॒ఘృద్దా॑శు॒షే వసు॑ మ॒ధ్వః సో॑మ॒స్య పీ॒తయే॑॥

దం॥ ఓసత్యనంతులారా! హవిర్దాతకు ధనము నెల్ల పుడఁచు ఏరథముతోఁ బొందింతురో సూర్యరశ్మిలతోఁగప్పిన యారథముతో మధురముగు సోమమును ద్రావుటకురండు.

౫౬౭. ఉ॒క్తేభి॑ ర॒ర్వాగ॑వ॒సే పు॒రావ॑సూ అ॒గ్రై శ్చ॒విహ్వా॑యాచు॒హే ।

శ॒శ్వత్క॒ణ్వనాం॑ స॒దసి॑ ప్రి॒యే హి॒కం సో॑మం ప॒పఘ్న॑ ర॒వ్వినా॑॥

దం॥ విశేషధనవంతులగు నశ్వీనులారా! మమ్ము రక్షించుటకు స్తుతిమంత్రములతోను, పూజార మంత్రములతోను, మాకభిముఖముగా మిక్కిలిపిలుచుచున్నాము. అశ్వీనులారా! మేధావంతులకుఁ (ఋత్విజు) బ్రియమైన యజ్ఞస్థలమందు నెల్ల పుడఁ సోమమును ద్రావుదురుగాక. ఏసోమముత్రాగుదురు ?

—;—

సూక్తము. ౪౮.

(ఋషి - ప్రస్థుఁబుడు; దేవత - ఉష; ఛందస్సు - బృహతి.)

౫౬౮. స॒హ వా॒మేన॑ న॒శ్చోవ్ర॑చ్ఛా దు॒హితే॑ద్ది॒వః ।

స॒హ ద్యు॒ష్మేన॑ బృహ॒తా వి॒భావరి॑ రా॒యా నే॒వి దా॑స్వ॒తి॥

దం॥ ద్యౌనైవతమాతురగు నోఉషా ! మాకూఱకు ధనముతోఁగూడఁ బ్రభాతము కావింపుము. ఓఉషదేవతా ! విస్తారమును అన్నముతోఁగూడఁ బ్రభాతము కావింపుము. ఓదేవీ ! నీప్రదానముకలదానవై ధనముతోఁగూడఁ బ్రభాతము కావింపుము. (ప్రభాతము=ఉదయకాలము.)

౫౬౯. అశ్వావతీ ర్గోమతీ ర్విశ్వసువిదో భూరి చ్యవన్త వస్తవే ।

ఉదీరయ ప్రతి మా సూన్యతా ఉష శ్చోద రాధో మఘోనామ్॥

దం॥ అశ్వములుగల్గి, గోవులుగల్గి, ధనమును గలిగించునో ఉషోదేవతలారా ! నినాసము విస్తారమగునట్లు దయచేయుఁడు. ఓఉషోదేవతా ! నన్నుగూర్చి ప్రియమైన వాక్కులంబల్కుము. ధనవంతులధనము (మా) కిమ్ము.

౫౭౦. ఉవాసోషా ఉచ్ఛాచ్చను దేవీ జీరా రథానామ్ ।

యేలస్యా ఆచరణేషా దధ్రీరే సముద్రే న శ్రవన్యవః॥

దం॥ ధనముఁగోరినవారు సముద్రమందు (నావలను) నడిపించునట్లు ఉషఃకాలము వచ్చినపు డేరథమును నడిపింతురో ఆరథమును నడిపించు ఉషోదేవి పూర్వమందుండెను. ఇప్పటికిని బ్రభాతముసేయుచు నున్నది.

౫౭౧. ఉషో యేతే ప్రయామేషు యుజ్జితే మనోదానాయ సూరయః ।

అత్రాహ తత్కర్వా ఏషాం కణ్వతమో నామ గృణాతి నృణామ్॥

దం॥ ఉషోదేవతా ! నీప్ర సడచునపుడు ఏవిద్యాంసులు దానముకొఱకు మనస్సు ప్రేరింతురో ఆనరులయొక్క ఆపేరు కణ్వతముఁడని పిలుతురు. కణ్వమహర్షి యిట్లు చెప్పెను.

౫౭౨. ఆఘా యోషేవ సూనర్యమా యాతి ప్రభుజ్జతీ ।

జరయంతీ వృజనం సప్వదీయత ఉత్పాతయతి పక్షిణః॥

పం॥ నడచుచున్న ప్రాణులవయస్సును హరించుచున్న, ఉపాదేవి బాగుగ సర్వమును బాలించుచు గృహకృత్యములు నిర్వహించు శ్రుతలె పచ్చుచునేయున్నదికదా! పాపములుకల జంతువులు ఉపాకాలమందు నడచును. ఈయుషస్సు పక్షుల నెగిరించును.

౫౭౩. వియాస్మజతి సమనం వృత్తినః పదిం సవేత్తోదతీ ।

సయోనకిష్టే పచ్చివాంస ఆసతే వ్యమో వాఙ్మితి॥

పం॥ ఏదేవత మంచినడవడికల వానిని (పనులలో) బ్రేరించునో, యాచకులను (దాతలయిండ్లకుఁబొమ్మని) వ్రేరించునో; ఒకచోట నిలుకడలేనట్టి, ఓడమన్న! అన్నముగలదానా! నిప్రభాతమందుఁ బ్రతిఘటించివాసమందుండవు. (ఉపాకాల మొత్తోనేపుండవకునుక నిలుకడలేదని తా॥)

౫౭౪. ఏష యుక్త పరావతః సూర్య స్యాదయనా దధి ।

శతంబిభిః సుభగోషా ఇయంవియా త్యభిమానుమాక॥

పం॥ ఈఉపాదేవత (తన) నూలురిగిమూను బూన్చినది. సౌభాగ్యవతియగు నీమః మూరమందున్న సూర్యుని ఉపయస్థానమునకు మీఁదనుండి మనుష్యులనుగూర్చి (నూలు) రథములతో విశేషముగా నడచును.

౫౭౫. విశ్వమస్యా నానామ చక్షుసే జగ జ్యోతిష్కృణోతి నూనరీ ॥

అప ద్వేషో మఘోసీ దుహితాదివ ఉపా ఉచ్ఛవస సిధః॥

పం॥ ఈయుషస్సుయొక్క ప్రకాశమునకు సర్వజగత్తును సమస్కరించును. (ఏమంటే) ఈయుషస్సు (కార్యములందు) చక్కగాఁ బ్రేరించును. సర్వముగనఁ బఱచును. ధనవంతురాలును, ద్యుదేవతకుఁగూతురునగు నుషస్సు శత్రువులం దోలి పేయుచున్నది. (చీకటినిఁచు) బాధకులఁగూడఁ (దొంగలని) దోలిపేయుచున్నది.

౫౭౬. ఉష ఆభాహి భానునా చంద్రేణ దుహితర్దినః ।

ఆవహంతీ భూ ర్యస్సభ్యం సౌభగం వ్యచ్ఛస్తీ దివిప్తిషు॥

దం॥ విరసములందు నూకు విస్తారముగా సౌభాగ్యమును గూర్చును ఓహ్వదేవతా పుత్రికా ! చంద్రునిచేతను, సూర్యునిచేతను, బ్రహ్మాండమును.

౫౭౬. విశ్వస్య హి ప్రాణానం జీవనం త్వే వియ మచ్ఛపీ సూరి
సానో రథేన బృహతా విభానరి శ్రుధి చిత్రామఘే హవమ్॥

దం॥ ఓహమా ! నీవు ఏకారణమునం బ్రహ్మముగల్గి ప్రభాతమునిచ్చుచున్నావో అందుచేత సప్తప్రాణులకొకట చలనము జీవనము నీయం దేకలవు అట్టి నీవు మమ్ములః గూర్చి ప్రాథమ్యున రథముతో (రమ్ము.) నానావిధ ఫలములుఁ బ్రకాశనా ! నూ ఆహ్వనములను వినుము.

౫౭౮. ఉహో వాజం హి వంస్వ యశ్శిత్రో మానుషేజనే ;
తే నావహ సుక్ష్మితో అధ్వరో ఉపయే తావ్యగృణన్తి వహ్నయః॥

దం॥ ఓహమా ! ఏయన్నము మనుష్యునందుఁగలదో, యాయన్నమును స్వీకరింపుము. అందుచేత నేయజమానులు యజ్ఞనిర్వాహకులై నిన్ను సంతరితురో, ఆసత్కర్మలుగల (యజమానుల) అధ్వరముల నిర్వహింపుము (అధ్వర=హింసా రహితము. యాగమని తా॥)

౫౭౯. విశ్వోదేవా ఆవహ సోమశీతయే త్రితూ దష్వస్తమ్ ;
సా స్నానుధా గోమ దశ్వవ ద్భ్యుతి ముజా వాజంసువీర్యమ్॥

దం॥ ఓహమా ! సోమపానముకొఱకు సర్వదేవతలను అంతరిక్షమునుండి నీవు తీసికొనిరమ్ము. ఓహమా ! గోవులుగలదియు, సశ్వములుగలదియు, వ్రశస్త్రము శోభనమునైన వీర్యముగలదియునైన యన్నమును మాయందుఁ గలుగఁజేయుము.

౫౮౦. యస్యా రుశంతో అర్చయాః ప్రతి భద్రా అదృక్షతః ।
సా నో రయిం విశ్వవారం సుపేశస ముషా దదాతు సుగ్ధృమ్॥

౮౦|| ఏయుషయొక్క ప్రకాశములు శత్రువులహింసించుచుఁగల్గఁగములై కనఁబడుచువో, ఆఉష మాకు మంచిరూపముగల, అందఱుకోరఁదగిన, సులభముగాఁ జొందఁదగిన ధనమునిచ్చుఁగాక.

౫౮౧. యోచిన్ధి త్వా మృషయః పూర్వక్షాతయే జహూరేవసే మహి ।

సా నః స్త్రోమాఅభి గృణీహి రాధ సోమః శుక్రేణ శోచిమా॥

౮౦|| పూజ్యురాలయిన యుషోదేవతా! ఎవరైతే పూర్వర్షులు రక్షణకొఱకు, అన్నముకొఱకు నిన్ను స్తుతింతురో, అట్టి నీవు (హవీగూపమయిన) అన్నముతో వెలుంగు నిన్ను తేడముతోఁ గూడినదానపై మాస్తుతులను మెచ్చుకొనుము.

౫౮౨. ఉషో యదద్య భానునా విద్వారా వృణవో దివః ।

ప్రసో యచ్చతావవృకం పృథు చ్చర్దిః ప్రదేవి గోమతీ రమః॥

౮౦|| ఓఉషా! నీవు ఈయుదయకాలమునఁ బ్రకాశముచే సంతరిక్షద్వారములయిన (పూర్వపశ్చిమదిగ్గములను) ఏకారణముచేత వేఱువేఱుగాఁజొందుచున్నావో, ఆకారణముచేత విశాలమును, హింసారహితమునుఁ దేజోవంతమును అగు స్రోహమును, అనేకగోవులుకల యన్నములను ఓదేవీ! మాకిమ్ము.

౫౮౩. సంనోరాయా బృహతా విశ్వశేషనా మిమిత్వా సమిశ్రాభిరా ।

సంద్యమ్నేన విశ్వతురోహే మహి సం వాజై ర్వాజినీవతి॥

౮౦|| ఓఉషాస్సా! బహువిధమయిన గొప్పధనముతో మమ్ము ముంచివేయుము. అట్లే గోవులతోఁగూర్చుము. ఓమహనీయురాలా! సర్వశత్రువులను హింసించుక్రితోఁగూర్చుము. అన్నసాధనమగు పనులుకలదానా! అన్నముతో (మమ్ము) గూర్చుము.

సూక్తము. ౪౯.

(ఋషి - కణ్వాపుత్రుఁడగు ప్రస్కన్నాశ్రమ. ఛందస్సు - అనష్టుప్; దేవత - సూర్యుని.)

౫౪౩. ఉషో భద్రేభి రాగహి దివశ్చిద్రోచనా దధి ।

వహస్త్వరుణపున ఉపత్వా సోమినో గృహమ్॥

దం॥ ఉషో దేవతా! శోభనమాగ్ములద్వారా ప్రకాశించుచు మీఁడుగానున్నట్టి అంతరిక్షమునుండిరమ్ము. ఎఱ్ఱనిగోవులు యజమానుని దేవయజన గృహమునకు నిన్ను బొందించును.

౫౪౪. సువేశనం సుఖం రథం యమధ్యన్త ఉన్నస్త్వమ్ ।

తేనా సుశ్రవసం జనం ప్రావాద్య దుహితర్దివః॥

దం॥ ద్యుదేవతాపుత్రుఁగు నోఉషా! శోభనాయనములుగల్గి సుఖమైన యేరథమును నీ వెక్కిరిచి ఆరథముతో శోభనపావిన్యులుగల జనుని యిచ్చుడు సమీపించుము.

౫౪౫. వయ శ్చిత్తే పతత్రిహో ద్విప చ్చతుష్ప దష్టని ।

ఉషః ప్రారన్నతౌ రసు విహో అస్తేభ్య స్పరి॥

దం॥ తెల్లనికాంతిగల ఉషోదేవి! నిన్ననుసరించి నడుచుటకు ద్విపాదచతుష్పాద జంతువులును, అంతరిక్షము చివరల మీదినుండి తెక్కలుగల వక్షులును బాగుగ నడచుచున్నవి.

౫౪౬. వ్యుచ్చస్తీ హిరశ్శిభి ర్విశ్వమాభాసి రోచనమ్ ।

తాం త్యాముష ర్యసూయహో గీర్భిః కణ్వా అహాచత॥

దం॥ ఓఉషస్సా! చీకటిని బోగొట్టుచు నీవు నీతేజస్సులతో సకల ప్రపంచమును బ్రకాశించునట్లు వెలుంగుటచేత నిన్ను ధనకాములగు మేధావులు (ఋత్విజులు) వాక్కులతో స్తుతించుచున్నారు.

సూక్తము. ౫౦.

(ఋషి - ప్రస్కణ్యుడు; ఛందస్సు - ౧, ౯, గాక్షత్రి; ౧౦, ౧౩, అనుష్టుప్; శేవత - సూర్యుడు)

౫౦౨. ఉదుత్యం జాతవేదనం దేవం వహన్తి కేతవః । దృశే విశ్వాయ సూర్యమ్॥

దం॥ తెలివినిగలిగించు సూర్యాశ్వములు-లేక-సూర్యకిరణములు జంతువులకు జ్ఞానమిచ్చుట ఆ సూర్యదేవుని అంగణమును జూచుటకు మీఁదుగా వహించుచున్నవి.

౫౦౩. అవత్యే తాయవో యథా నక్షత్రాయ స్వక్తుభిః । సూరాయ విశ్వచక్షసే॥

దం॥ ప్రసిద్ధమయిన దొంగవలె నక్షత్రములు రాత్రులతోఁగూడ విశ్వప్రకాశకుఁడగు సూర్యుని (రాకచూచి) పాఱిపోవుచున్నవి.

౫౦౪. అదృశ మస్య కేతవో విరశ్నయో జనా అను । భ్రాజంతో అగ్నయో యథా॥

దం॥ సూర్యుని జంజాలనందగిన కిరణములు ప్రకాశించు నగ్నులవలె జనులనందఱిని వరుసగాఁ జూచుచున్నవి.

౫౦౫. తరణి ర్విశ్వదర్శతో జ్యోతిష్కృదసి సూర్య । విశ్వమాభాసి రోచనమ్॥

దం॥ ఓ సూర్యుడా! నీవు తరణివి. (ఎవరుగమనింపలేని మార్గమునడుచు) (లేక-ఓడవు.) అయితివి. అందఱిచేతను జూడఁదగినవ్యాడవు. వెలుగును గలిగింతువు. చంద్ర నక్షత్రాదులను గలిగించువాడవు. కనుకనే ప్రపంచమునంతను బ్రకాశించుచున్నావు. లేక, ఆకాశమునంతటను బ్రకాశించుచున్నావు. (రాత్రి సూర్యకాంతి పడినందుననే చంద్ర నక్షత్రాదులు వెలుగుచున్నవి.

౫౦౬. ప్రత్యజ్ దేవానాం విశః ప్రత్యజ్ దేషి మానుషాః । ప్రత్యజ్ విశ్వం స్వర్ధృశే॥

దం॥ ఓ సూర్యుడా! దేవవిశులకు (మరుత్తలకు) అభిముఖముగాను, మనుష్యులకు అభిముఖముగాను, స్వర్గమునకు సభిముఖముగాను, గనఁబడుచు నుదయింతువు. (అందఱికిని సూర్యుడభిముఖముగానే యుండును.)

౫౯౨. యేనా పావక చక్షసా భురణ్యస్తం జనా అను । త్వం వహుః పశ్యసి

దం॥ అన్నిటిని బవిత్రముచేయునట్టి, అనిష్టములనివారించునట్టివాడా! (సూర్య! జనులను బోషించుచున్న ఏప్రకాశముతోఁ జూచుచున్నావో దానిని (స్తుతింతుము. అని ముందుకన్యాయము.)

౫౯౩. విద్యా మేషి రజ స్పృథ్యహా మిమానో అక్తుభిః । పశ్యత్తన్యాని సూర్య!

దం॥ ఓసూర్య! రాత్రులతోఁగూడఁ బగళ్లునుజేయుచు జన్మించినవారినెల్లఁ జూచుచు విశాలమయిన అంతరిక్షలోకమును విశేషముగా గమనించుచున్నావు. (సూర్య=ప్రేరించువాడని వ్యస.)

౫౯౪. సప్త త్వాహరితో రథే వమాన్తి దేవ సూర్య । శోచిష్కేశం విచక్షణ!

దం॥ ఓసూర్యదేవ! పృథాశించువాడా! కాంతులేశ్వములుగాఁగలవాడా! ఏడుగుఱుములు (లేకకిరణములు) నిన్నుసడిపించుచున్నవి. లేక కొనిపోవుచున్నవి.

౫౯౫. అయుక్త సప్త శున్యవః సూరో రథస్య సప్త్యః । తాభి ర్వాతి స్వయుక్తిభిః

దం॥ రథమును బడకుండనిలిపిన యేడు ఆడుగుఱుములను రథమునఁబూన్చెను. ఆరథము తమంతామే పూన్చుకొన్న ఆగుఱుములతో నడచుచున్నది.

౫౯౬. ఉవ్వయం తమస స్పరి జ్యోతి మ్నశ్యంత ఉత్తరమ్ ।

దేవం దేవతా రసూయగన్మ జ్యోతి రుత్తమమ్

దం॥ చీకటితరువాతనుండు-లేక-పాపములవెలుపలను ఉండునట్టి తేజోవంతుఁడును, ఉత్కృష్ట దేవతలలో దానశీలుఁడనైన సూర్యునిజూచుచున్నవారెవ్వఁడో మేము ఉత్కృష్టతమమయిన తేజస్సును బొందుచున్నాము.

౫౯౭. ఉద్యన్నద్య మిత్రమహ ఆరోహ స్మత్తరాం వివమ్ ।

హృద్రోగం మమ సూర్య హరిమాంచ నాశయః

దం॥ అందఱకుననుకూలమగు దీప్తికల సూర్య ! ఇపుడుదయించుచు నెల్లయీ యంతరిక్షమందెక్కుచు నీవు నాహృదయరోగమును; కాంతినిదగ్గించునట్టి, పచ్చని కాంతిలిగించునట్టి, కామలపాండు- మొదలగు (బాహ్యరోగములను) సరింపఁ జేయుము.

౧౪౮. శుకేషు మే హరిమాణం రోషణాకాను దధ్నిసి ।

అథో హరిద్రవేషు మే హరిమాణం నిదధ్నిసి॥

దం॥ నాపచ్చదనమును బిల్కలందు గోరువంశలందును ఉంచుచున్నాము. మఱియు హరిదళము చెట్లయందుఁ బచ్చదనము నుంచుచున్నాము.

౧౪౯. ఉదగాదయ మాదిత్యో విశ్వేన సహసాసహ ।

ద్విషస్తం మహ్యం రస్థయన్సో అహద్విషతే రథమ్॥

దం॥ ఈయెడఁటఁ గనఁబడుచున్న సూర్యుఁడు నాతో విరోధించినవారిని, లేక, నన్ను బాధించురోగములను, హింసించుచు సమస్తబలముతో నుదయించుచున్నాఁడు. సన్ను బాధించువారిని, లేక, బాధించువాటిని నేను హింసింపను. (సూర్యుఁడేహింసించు గాకని తా॥)

ఇట్లు ప్రథమమండలమునఁ దొమ్మిదవ అనువాకము. శ్రీ శ్రీ శ్రీ

—:—:—

అనువాకము. ౧౦.

సూక్తము ౧౧.

(ఋషి - అంగిరసుని కొమారుఁడు సవ్యుఁడు; ఛందస్సు - ౧ - ౧౩ జగతి; ౧౪, ౧౫ త్రిష్టుక్; దేవత - ఇంద్రుఁడు.)

౧౦౦. అభీత్యం మేషం పురుషూతమృగ్నియ మింద్రోగీ భిర్నదతావస్వో ఆరవమ్ ।

యస్యద్యావో నవిచరన్తి మానుషాభుజే మంహిన్త మభివ్రత మర్చత॥

పం|| శత్రువులతో యుద్ధము చేయుచున్న బహుమందిచే బిలువబడుచున్న ఋక్కుల చేత స్తుతింపఁదగిన ధనమునకుఁ జేతయిన యింద్రుని వాక్కులతో స్తుతింపుడు. (ఋ త్వీక్కులారా! అచి సంభోధన) మఱియు ఎవనికార్యములందఱ సూర్యకిరణము లందులై మనుష్యుల సకల హితములుగలవో, భోగములకెవఁడు మహనీయుడో, బుద్ధిశాలియగు నాయుడనుచు బూజింపుడు.

౬౦౧. అభీ మవన్వ స్త్వభిష్టి మాతయో న్తరిత్రప్రాంతచిషీభి రాన్మతమ్ ।

ఇన్ద్రిందక్షానఋ భ వో మద చ్యుతం శతక్రతుంజవనీ సూన్యశాకుహత్ ॥

పం|| రక్షించువారును, వృద్ధిపఱచువారును, అగు ఋ భవులు (మరుత్తులు) శుభ మయిన రాకగలవాఁడును, తన తేజస్సుతో ద్యులోకమును బ్రకాశింపఁజేయు వాఁడును, బలముతోఁగూడినవాఁడును, గర్వమునఁజంచువాఁడును, బహువిధకర్మ లాచరింపఁజేయువాఁడును, అగు నింద్రునకభిముఖులై యుచుసరించిరి. (దేవతలందఱు ఇంద్రుని విడిచి యుష్ధములోఁ బాతిపోవఁగా మరుత్తులు మాత్రమే నిలిచి సహాయు లయిరని తా॥) సత్యప్రియమైన హేచ్ఛరికవాక్కు బయలుపెడలినది. (వృత్రవధ సందర్భములోనే హేచ్ఛరించిరిని తా॥)

౬౦౨. త్వం గోత్ర మగ్నేరోభ్యో వృణో రహతా త్రయే శతదుశేషు గాతువత్ ।

ససేన చిద్విమదాయా చహో వసావజా వద్రం వావసానన్య నర్తయత్ ॥

పం|| ఇంద్రా! నీవు అంగిరులకు గోత్రమును (=మేఘమును) తెఱచితివి. మఱియు శతద్వారయ స్త్రీములలో (బడవేయఁబడిన) అత్రికిమార్గమును చెల్పితివి. విమదఁ డను ఋషికి అన్నమును గలుగఁజేసితివి. యుష్ధములలో నున్న (ఇతరర్థులకు) వజ్రము నాడించుచు ధనమిచ్చితివి.

౬౦౩. త్వమపా మపిధానా వృణో రహధారయః పగ్వశే గాను మద్యసు !

వృత్రం హదిన్వ శవసా వధీరహి మాదిశ్చూర్యం దివ్యారోహయోస్తుతే॥

దం॥ ఇంద్రా! ఉదకముల నాచ్ఛాదించియున్న (మేఘములను) విడచిసితివి.
పర్వతమందుండి హింసచేయుచున్న (శత్రువుల) ధనములను దీసికొని యుంటివి.
(మూఁడులోకములారించియున్న) వృత్రుని అన్నింటిని బాడుచేయుచున్న వానిని
నీవెప్పుడు చంపితివో, ఆతరువాతనే కనబడుటకు సూర్యుని ద్యులోక మెక్కించితివి.
(వృత్రుడనగా మేఘమే అని తా॥)

౬౦౪. త్వం మాయాభిరపమాయినో ధమః స్వధాభి ర్యేలధి శుప్తావజహ్వత ।

త్వంపిప్రోర్మనుణఃప్రాచుజః పురఃప్రబు జిశ్వసం దస్యహ త్యేష్వావిభ॥

దం॥ ఎవరు హవిస్సులతోఁ దమచక్కని నోరులయందు హోమము చేసికొనిరో,
(అనగా నగ్నియందుఁ గాదని) అమాయావంతులగు నసురులను నీవు మాయలతో
(నధోపాయములతో నని తా॥) మర్దించితివి. నరులను రక్షించువాఁడా! పిప్రువను
వానియొక్క గృహములను బ్రద్దలుకొట్టితివి. ఋశిశ్వానుడ నెడువానిని శత్రువుల
యుద్ధములలో రక్షించితివి.

౬౦౫. త్వం కుత్సం శుష్మహత్యేష్వావిభా రన్ధమోతిథిగ్వాయ శమ్పరమ్ ।

మహాస్తం చిదర్బదం నిక్రమిః పదాసనా దేవ దస్య హత్యాయజజ్ఞసే॥

పద॥ ఇంద్రా! శుష్మఁడనువాని యుద్ధమందు కుత్సుఁడనువానిని రక్షించితివి. అట్లే
అతిథిగ్వుఁడనువానికై శంబరుని నిరోధించితివి. ఎంతగోపువాఁడయ్యెను అర్బుదుని
నీపాదముచే నణచివేసితివి. కావున దస్యులఁ జంపుటకే చాలకాలమునుండి అవత
రించితివి. (దస్య=క్షయింపఁజేయువాఁడు అని తా॥)

౬౦౬. త్వే విశ్వా తవిషీ సద్ర్యగ్నితా తవ రాధః సోమపీథాయ హర్షతే ।

తవ వజ్ర ధ్వికితే బాహ్వోర్హితో వృశ్వా శత్రో రవ విశ్వని వృష్ణా॥

దం॥ ఓ యింద్రా! నీయందు బలమంతయు నభిముఖముగా నుంచఁబడినది. నీ
ముసస్సు సోమపానమునకు తత్తరపడుచున్నది. నీబాహువులరెంటియందు వజ్రముం
చఁబడి కనబడుచున్నది. కనుక శత్రువుయొక్క సర్వవీర్యమును ఛేదించితివి.

౩౦౭. విహసీ॑హ్య॑ర్యా॒ న్యేచ॑ ద॒న్యవో॑ బ॒ర్హిష్ణ॑తే రి॒యా శా॑సద॒వతా॑ ।

శాకీ॑భవ॒ యజ॑మా॒నస్య॑ చోది॒తా వి॑క్షే॒తాతే॑ స॒ధమా॑దే॒షు చా॑కన॥

పం॥ ఇంద్రా! ఆగ్యుతవరో తెలిసికొనుము. ఎవరుదన్యులోఁ దెలిసికొనుము. యజమానుని కర్మలను భగ్నముచేయువారిని శాసించుచు యజమానునకుఁ గర్మ యందుత్సాహము గలిగించుము. నీయావనులనిఁజేసి స్తుతింపఁగోరుచున్నాను. (ఆర్య=కర్మలుచేయువాఁడు.)

౩౦౮. అను॑వ్రతాయ॒ ర॒థ్యయ॑ న్నవ॑వ్రతా నాభూ॒భి రి॒న్ద్రః శ॒క్తయ॑న్ననాభు॒వః ।

వృ॒ద్ధస్య॑ చి॒ద్వృ॒ద్ధతో॑ ద్యామి॒నక్ష॑తః॒ స్తవా॑నో వ॒మో వి॒జఘ్నా॑న స॒ద్విహః॑॥

పం॥ వ్రతములొనరించు యజ్ఞకర్తకొఱకుఁ గర్మలుచేయనివారిని లొంగఁదీయుచు, స్తుతిచేయువాఁడై స్తుతిచేయనివారిని హింసించుచు నింద్రుఁడు ఉన్నాఁడు. అది వఱకు వృద్ధి నొందినవాఁడయ్యెను మరల వృద్ధి నొందుచు నంతరిక్షమునందున్న యింద్రునియొక్క స్తుతినిజేయు వ్రమఱుషి బాగుగ (బెరిగిన వల్ల) కవపను (అదొక యజ్ఞసంభారము) తెచ్చెను.

౩౦౯. తే॒క్ష॒ద్యస్తే॑ ఉ॒శనా॑ సహ॒సా సహా॑ విరో॒దసీ॑ మ॒జ్ఞనా॑ బాధ॒తే శ॒వః ।

ఆత్వా॑వాత॒స్య నృ॑మణోమనో॒యుజ॑ ఆపూ॒ర్యమా॑మవహ॒న్నభి॑శ్రవః॥

పం॥ ఇంద్రా! శుక్రుఁడు తనబలముచేత నిన్నెపుడు సానఁబట్టెనో. అప్పుడు సీబలము తీక్ష్ణమై భూమ్యంతరిక్షముల రెంటిని బాధించెను. నరులను బాలించువాఁడా! తలఁచినమాత్రాన రథముచు బూన్పుకొను వాయువుయొక్క గుఱ్ఱములు హవిస్సుల కొఱకు నిన్నభిముఖముగాఁబెచ్చెను.

౩౧౦. మ॒న్తేష్ట॑ యదు॒శనే॑ కా॒వ్యే స॒చా ఇ॒న్ద్రో వ॒జ్ఞా వ॒జ్ఞుత॑రా ధి॒త్యతి॑ ।

ఉ॒గ్రో య॒యిని॑రవః॒ స్రోత॑సా॒స్పృజ॑ద్విశు॒ష్టస్య॑ దృం॒హితా॑ విర॒యత్పు॑రః॥

౮౦|| ఎపుడు శుక్రుడు స్తుతించుచుగోరెనో, అపుడు ఇంద్రుడు దారితీసింది
వంకరగానడచు గుఱములను (బూన్చిన) రథమెక్కిన పరువెత్తుచున్న (మేఘముల
నుండి) ఉగ్రుడై యుదకములను బయలువఱచెను. శుష్ణాసురుని గొప్పపట్టణములను
నానావిధములఁ జెడరగొట్టెను. (ఇచట శుక్రుడు అనఁగా యజమానుఁడని భాష్యం)

౬౧౧. ఆస్సారథం వృషపాణేషు తిష్ఠసి శార్యాతస్య ప్రభృతా యేషు మద్దనే ।

ఇన్ద్రి యథా సుతసోమేషు చాకనో నర్వాణం శ్లోకమారోహనే దివి॥

౮౦|| ఇంద్రా! సోమపానముల నిమిత్తము రథము నెక్కితివి. వేటినిమిత్తము నీవు
హర్షించితివో, యాసోమములు శర్యాతునిచేత సంపాదించబడినవి. ఎట్లు అభిష.
వించి సోమములుగల యజ్ఞములందుఁ గోరికగల్గితివో! అట్లు స్థిరమైన స్తుతినిబొందుచు
న్యూలోకమందు నిలిచితివి.

౬౧౨. అదదా అర్భం మహతే వచస్య వేకక్షీవతే వృచయామిన్ద్రో సున్వతే ।

మేనా భవో వృషణశ్వస్య సుక్రతో విశ్వేత్రాతే నవనేషు ప్రవాచ్యా॥

౮౦|| గొప్పవాడును స్తుతించువాడును, యజ్ఞముచేయఁదలచినవాడును, అగు
కక్షీవంతునికొఱకు ఇంద్రా! వృచయమును చిన్నదానిని యిచ్చితివి. శుభకర్మ
లొనరించువాడా! వృషణశ్వసుని కూతురయిన మేనయను కన్యను కామించితివి.
అట్టి నీవనులన్నియు యజ్ఞములందుఁ జెప్పఁదగియున్నవి. (మునలివాడై పని
యేమియుఁ జేయలేని దీని తముడను ఋషిని భార్యాపుత్రులేటిలో కట్టెలకుఁ గట్ట
పాటవేసిరట, అదియేటఁగొట్టుకొని వచ్చుచుండెను. ఆపుడుగరాజభార్యలతో జలక్రీడ
లాడుచుండెను. అతనినివిప్పి తనయింటికిఁగొంపోయి అతని మహిమదెలిసికొని తన
భార్యయందొక కొమారుని గనుమని కోరెనట! భార్య అప్పటికింగీకరించి ఆనమయ
మున దానిని బంపెనట! అతడామెను నీళ్లుచల్లి మంత్రించి యామెతో భోగించె
నట! ఆమెకి కక్షీవంతుడు పుట్టెను. కక్షీవంతుడు యజ్ఞము చేయఁదలచినపుడు
ఇంద్రుడు వృచయ యనుదాని నిచ్చెనట!

౬౧౩. ఇన్ద్రిో అశ్రాయీ సుధోన్యో నిరేకే వ్రజేషు స్తోమో దుర్యోస యూపః ।

అశ్వయుః పుత్ర్యా రథయు ర్వసూయు రిన్ద్రి ఇంద్రాయః క్షయతిప్రయన్తా॥

దం॥ ఇంద్రుడు కోభనశర్మలుచేయు యజమానుల లేమిఁ (బోగొట్టు) నిమిగ్నము వారి నాశ్రయించెను. పజ్రాల (=అంగిరసులు) యందు స్తంభమువలె స్తవము పాడుకొని యున్నది. (ఇప్పుడుగూడ) ధవమిచ్చవాడై యింద్రుడే ఆశ్వములఁగోరుచు గోవులఁగోరుచు బ్రసరించుచున్నాడు.

౬౦౮ ఇదం నమో సృష్టభాయ స్మరాజే సత్యశుక్లాయ తవసే వాచి ।

అస్మిన్నింద్ర నృజనే సర్వపీరా స్మత్సురిభి స్తవ శర్మస్త్వమ్॥

దం॥ ఎరించుసృష్టభావముకల్గి నీయంత నీవు విరాజిల్లునట్టియు, సత్యశుక్లయిన బలము గలిగినట్టియు, మిక్కిలివృద్ధి నొందినట్టి, నీకొఱకు ఈరమసారమంత్రము ఉచ్చరింపఁబడెను. ఈయుద్ధమందలి వీరులతోఁగూడి మేము నీవిచ్చిన శుభమయిన యజ్ఞగృహమందు విద్వాంసులతో (ఋత్విజులతోఁగూడియున్నాము.

సూక్తము. ౫౨.

(ఋషి - సప్తర్షిఁడు. దేవత - ఇంద్రుఁడు భంజస్సు - ౧౩ ౧౫ త్రిష్టవః శక్కినవి జాతి)

౬౦౯. త్వం సుమేవం మహయా స్వప్తిమం శత్రు యస్య సుభ్యః సాకమితే ।

ఆత్మనా వాషం హవశస్త్వం రథమేగ్రిం చవృత్త్యా మనసే సువృక్తభిః॥

దం॥ స్తుతికర్తలు నూర్గురు నొక్కమాటే యెవనినిస్తుతించుచున్నారో లేక ఎవనిని నూరుగుఱములు లాగుచున్నవో, అట్టి శత్రువులతోఁ బోట్లాడుచున్నవాడును స్వప్తిమందున్నవాడును అగు నింద్రుని మనరక్షణకొరకుఁ జక్కని స్తవముతో స్తుతించుచున్నాను. వేగముగల గుఱ్ఱమువలె యాగమునకై పోవుచున్న యాతని రథమునుగూడ స్తుతించుచున్నాము.

౬౧౦. సవర్వతోన ధరుజే ష్వచ్యుతః సహస్రమూతి స్తవిషీషువావృధే ।

ఇన్ద్రాయవృత్రమపథి స్సదీనృత ముష్షాన్తాని జ్వల్లమాహో అన్ధనా॥

దం॥ హనిస్సుగానిచ్చిన యన్నములతో హర్షించును; నదుల నరికట్టియున్న నృశ్రిం నెప్పుడువధించెనో అపుడాయుద్రుడు ఉదకములను వర్షించుచు జలములలో బర్హతమువలెగదలక నిలచి అనేక రక్షణలుకలవాడయి బలమునపెచ్చెను.

౬౧౭. సహి ద్వరోద్వరిషు వప్ర ఊధని చక్ర బుధ్నో మదన్మధో మహిషిభిః॥

ఇన్ద్రో తమహ్యో న్వపన్యయా ధియా మంహిష్రాతిం సహిపప్తి రన్ధసః॥

దం॥ యుద్ధములలో దనకెదురుగా నావరించినవారిపై ఇంద్రుడు ఉరుకును. నీరు లేని యాకసమున వ్యాపించును. కనుకనే సర్వప్రజలకు సంతోషమూలమై (సోమములచేత) మదించియుండును ఎక్కుడు ధనములుగల యాయుద్రుని ఋత్విజులతో గలిసి నేను మంచికర్మల కుపయోగించు బుధ్ధితో బెలుచుచున్నాను. అతడుగదా! అన్నమునుబూరించువాడు.

౬౧౮. ఆ యం పుణన్తి దివి సద్భబర్హిషః సముద్రంనసుభ్యతః స్యా అభిష్టయః ।

తం వృత్రహత్యే అను తస్థు రూతయఃశుష్మా ఇన్ద్రోమ వాతా అహూతపువః॥

దం॥ చక్కగా జన్మించిన తన నదులు సముద్రునింబూరించునట్లు యజ్ఞసానమం దున్న సోమములు స్వర్గమందున్న యింద్రుని బూరించుచున్నవి. శత్రువులను శోషింపజేయునట్టియు, ఎదురు తగులువారు లేనట్టియు, నిష్క-పట గూఢములు గలట్టియు, మరుక్షులు వృత్రులతోటి యుద్ధములలో అభిముఖులగుచు, రక్షకులగుచు ఆయింద్రు ననుసరించిరి.

౬౧౯. ఆభి న్వపప్తిం మదే అన్య యధ్యతో రన్ధీర్విరివ ప్రవణే సన్త్రు రూతయః ।

ఇన్ద్రో యప్వజ్ఞీ ధృవమాణో అన్ధసా భినద్వలన్య పరిధీరివ త్రితః॥

దం॥ మగుత్తులు (సోమపాన) మత్తులెయుండి (వృత్రునితో) యుద్ధముచేయుచున్న యింద్రు నెదుట; ఉదకములు పల్లపునేలకుఁబోవునట్లు; వర్ష మునకు స్థానమయియున్న (వృత్రున)కెదురుగా నడిచిరి. ఇంద్రుడు సోమపానముచేతఁ స్రగల్గుకయియున్నందున త్రితుడు (పూర్వము) మూడు పరిధులను భేదించినట్లు; బలుడనువానిని భేదించెను. (హోమాగ్నికణములను అగ్ని ముమ్మాలు నీటవేయగా. ఏకత, ద్విత త్రితులను వారు పుట్టిరట! అందు త్రితుని రాక్షసులు నూతద్రోసివేసి మూతబెట్టిరట మూడుమూతలట! ఆమూటని బ్రద్దులుచేసుకొని త్రితుడు బయటఁబయట.)

౬౨౦. సవీం ఘృణా చుతి తిప్తిషే శవోషో వృష్టీ రజసో బుధ్నమాశయత్ ।

వృత్రస్య యత్ప్రసణే దుర్భభిశ్వనో నిజఘ్న హన్వో రిద్ధి తస్యతుమ్॥

దం॥ ఉదకములనావరించిన వృత్రుడు అంతరిక్షమునుపరిభాగమందాశ్రయించి యుండెను. ఆకాశము నొరియుచు నితరులకుఁ జెలియకయున్న యా వృత్రుని దవుతలు ఇంద్రా! ధ్వనించుచున్న వజ్రాయుధముతోఁ గొట్టితివి. అపుడు నిన్ను సర్వత్రా జయలక్ష్మివల్లగల్గిన దీప్తివ్యాపించెను. నీబలముకూడఁ బ్రవీషించెను.

౬౨౧. ప్రాదంన హితావ్య స్తృషన్త్యర్థయో బ్రహ్మణీన్ద్ర తనయాని వర్ధనా ।

త్వష్టాచిత్తేయుజ్యం వావృధే శవ సతక్ష వజ్ర మభిభూతోజనమ్॥

దం॥ ఇంద్రా! ఏ స్తుతిమంత్రములు నిన్ను వృద్ధిపఱచునో అవి; ప్రవాహములు మడుగునుజేరినట్లు; నిన్ను జేరుచున్నవి. త్వష్ట దేవతయే నీయోగ్యమయిన బలమును వృద్ధిపఱచెను. శత్రువులఁ దిరస్కరించు వజ్రము సతఁడే సానఁబట్టెను.

౬౨౨. జఘన్యః ఉ హరిభిః సంభృతక్రతవిన్ద్ర వృత్రం మనుషే గాతుయన్నః ।

అయచ్ఛథా బాహ్వో ర్వజ్రమాయసమ ధారయో దివ్యాసూర్యం దృశే॥

దం॥ కర్ణలను సంపాదించునట్టి యింద్రా! మనుష్యులకై మార్గమును వెదకుచు గుఱ్ఱములందుఁ గూర్చిని వృత్రుని సంహరించితినిగదా! తరువాత వన్లోదకములను (గారించితివి.) నీరెండుచేతులందు నినుముతోఁ దూరుచేసిన వజ్రమును ధరించితివి. అందఱికిని గనంబడుటకై అంతరిక్షమున సూర్యుని నిల్పితివి

౬౨౩. బృహత్స్వ శ్చంద్రమమ వద్యదుక్త్యత మకృణ్వతభియ సారోహణాదివః ।

యన్గానుష ప్రథనా ఇన్ద్రమూతయఃస్వర్నపాహోమరుతో మదన్నను॥

దం॥ ఆహ్లాదకములును, బలముగలవియు, స్వర్గము నెక్కింపఁదగినవియు నగు బృహత్సామ మంత్రములు వఱించుచు (యజమాను) వృత్రభయముచేత ఉక్త్యము లను మేరుగల స్తుతిమంత్రములను విసర్పిరి. మనుష్యులకు మేలుగూర్చు యుష్ధములు చేయుచున్నావని, వీరక్షమగును, మనుష్యులకు (ప్రాణగూఢమున) నేవించువారును అగు వారును ఇంద్రునిగూడ మదింపఁజేరిరి.

౨౨౪. ద్యాభీ దస్యామవా అహేః స్వినాదయోయవి ధ్వియసాప్ర ఇష్టతే ।

వృతస్య యద్భుభానస్య రోదసీమదే సుతస్య శవసాభిన చ్చిరః॥

దం॥ దృఢమయిన ద్యులోకముగూడ నీవృత్రుని ధ్వనిపల్ల భయపడి కంపించెను. ఓ యింద్రా! అభివసించిన సోమమనముగల నీయొక్క వజ్రాయుధము భూమ్యంత రిక్షములు బాధించునట్టి వృత్రుని శిరస్సును బలముతో భేదించునపుడు (ద్యులో కము నిశ్చలముగా నుండెను.)

౨౨౫. యది స్వీష్టౌ పృథివీ దశభుజి రహాని విశ్వా తతనన్త కృష్టయః ।

అత్రాహ తే మఘవ నిష్క్రతుం సహో ద్యామ సుశవసా బర్హణా భువత్॥

దం॥ ఎపుడు భూమి పదిరెట్లు వృద్ధిపొందెనో, ఎపుడు మనుష్యులందఱు దినములను విస్తరింపజేసిరో అపుడు ధనవంతుడవగు నింద్రా! ఇక్కడనే ప్రసిద్ధులుగ నీ బల మున్ను ఆ నీ బలముచేగల్గిన వృత్రాదివధయును ప్రఖ్యాతిరందినవి. ద్యులోకము నందు నీవనుభవించితివి,

౨౨౬. త్వంసస్య పారే రజసోవ్యోమనః స్వభూత్యోజా అవసే ధృవన్ననః ।

చక్రౌ షేభూమిం ప్రతిమానమోజసోపః స్వః పరిభూరేష్యాదివమ్॥

దం॥ శత్రువులఁదిరస్కరించు మనసుగల యింద్రా! ఈ కనబడని నంతరిక్షలోక మున కవతలనున్నవాండవై బలమే ధనముగాగలనీవు మమ్మొరక్షించుటకు భూలోక మును జేసితివి. బలవంతుల బలమునకు సాటిచేప్పఁబడిన బలముగలవాండవయితివి. (ఇంద్రునివంటిబలము అని) శుభముగా నడువఁదగిన అంతరిక్షలోకమును స్వాధీన పఱచుకొనియుంటివి.

౨౨౭. త్వంభువః ప్రతిమానం పృథివ్యా ఋష్యవీరస్య బృహతః పతీహ్వాః ।

ఋశ్వమాప్రాంతరిక్షం మహిత్యా సత్యసుధానకీ రన్యస్తాప్రాప్తాః ॥

దం॥ ఇంద్రా! నీవు పృథివిలో సాటియగు విస్తీర్ణ కలవాడవు. దన్ననీయులగు నీరులుగల గొప్పదగు ద్యులోకమునకు అధిపతివైతివి. మహిమచేత నంతరిక్షము నంతటను నిండియున్నావు. కనుక నీనింటివాఁడు ఇతరుఁడెవఁడును లేడు అన్నమాట సత్యమేయగును.

౬౨. నయస్యద్యావా పృథివీ అనున్యచోన సింధవోరజసో అంతమావతః ।

నోతస్య పృష్ఠింమదే అస్య యుధ్యత ఏకోఅన్యచ్చ కృషే విశ్వమానుషక్ ।

దం॥ ఏ ఇంద్రుని వ్యాప్తిని భూమ్యంతరిక్షములు పొంద సమర్థములు కాలేక పోయెనో, ఏయింద్రుని తేజస్సునంతము అంతరిక్షలోకమునఁ బ్రవహించుచువకములు పొందలేకపోయెనో అట్టి యింద్రా! సోమవ సమదమెక్కి యుద్ధముచేయునపుడు నీబలమును వర్షమునాపిన స్మృతాదులు (కూడ) సహింపలేకపోయిరి. కనుక నీవొక్కడవే యితర సర్వలోకమును ఆక్రమించుకొనియుంటివి.

౬౩. ఆర్చన్నత్ర మరుతః సస్థిన్నాకౌ విశ్వే దేవాసో అమదన్ననుత్వా ।

వృత్రస్య యశ్శృష్టి మతా వధేన నిత్యమింద్ర ప్రత్యానం జఘన్థః ।

దం॥ ఓ యింద్రా! మరుత్తులు నిన్ను ఈ యుద్ధమందు హెచ్చరించిరి. అన్ని యుద్ధములందును దేవతలందఱును నిన్నుసరించి మదించిరి. అపుడింద్రుడా! అంచులుకల వజ్రముతో వృత్రుని ముఖమందుగొట్టితివి.

—(;-౦-;-)—

నూ క్త ము. ౫౩.

(ఋషి - సప్తః; దేవత - ఇంద్రుఁడు; చందస్సు - ౧౦, ౧౧ త్రిష్టుప్; ౧, - ౯, ౫గతి)

౬౪. న్యూత్రిమవాచం ప్రమహే భరామహే గిర ఇంద్రాయ సదనే వివస్వతః ।

నూచ్ఛి రత్నం ససతా మివాచి దన్న దుష్టతి ప్రివిణోదేషు శస్యతే ।

దం॥ నీదురపోయినవాని ధనము చపహరించినట్లు ఇంద్రుఁడనుదుల ధనముల చపహరించును గావునఁ బరివర్యచేయు యజమానుని యజ్ఞ గృహమందు గొప్ప

వాడగు నింద్రునికై స్తుతులు చేయఁబడుచున్నవి కావుననే, మేమింద్రుని జక్కగా స్తుతింతుము. దాతలయెడల చెడుస్తుతి చేయరాదు. (అనఁగా అవతివక స్త్రాత్ర పాఠాలు చేయరాదని తా॥)

౬౩౧. దురో అశ్వస్య దుర ఇంద్ర గోరసి దురో యవస్య ఎనున ఇనస్పతిః ।

శీక్షానరః ప్రదివో అకామకర్మనః సఖా సఖిభ్య స్తమిదం గృహీమసి॥

దం॥ ఓ యింద్రా! నీవు అశ్వదాతవు, గోదాతవు, ధాన్యదాతవు, ధనమున కధిపతివి. అందఱినిపాలింతువు. దాతృత్వము నడుపువాడవు. పురాతనుడవు. కోరిక కోరికలు త్రోసివేయనివాడవు. నీసఖులగు (యజమానులకు) బ్రయుడవు. కనుక నిన్నుగూర్చి యీవాక్కును బలుకుచున్నాము.

౬౩౨. శచీవ ఇంద్ర పురుకృ ద్యుమత్రమ తవేదిద మభిత శ్చేకితే నను ।

అతః సంగృ భ్యాభిభూత ఆభర మాత్వాయతో జరితుః కామమూసయా॥

దం॥ ప్రజ్ఞాశాలివగు నోయింద్రా! గొప్పకార్యములుచేసినవాడవు. అతికాని మంతుడవు. సర్వత్రాఁడు ధనమంతయు నీదేయని తెలియఁబడుచున్నది. కనుక శత్రువుఁ దిరక్కరించి ధనమును స్వీకరించి మాకిమ్ము. నిన్ను దనవానిగాఁగోరు యజమానుని కోరికను దగ్గింపకుము.

౬౩౩. ఏభిర్ద్వభిః సుమనా ఏభిరిద్ధభి ర్విరుంధానో అమతిం గోభిరశ్వినా ।

ఇన్ద్రేణ దన్యం దరయంత ఇదుభి ర్యుతద్వేషనః సమిషారభేమహి॥

దం॥ ఓ యింద్రా! ఈ ప్రకాశించు హవిస్సులచేతను, ఈ సోమములచేతను (బ్రీతినొంది) గోవుతోను, అశ్వములతోను, గూడిన ధనముచేత దారిద్ర్యమును బోగొట్టుచు నుంచిమనస్సు కలిగియుండుము. సోమములచేతఁ బ్రీతుడయిన ఇంద్రునిచేత శత్రువులను హింసించుచు శత్రువులకు దూరులమై యన్నముతో గూడికొందుము. (హాయిగా నన్నముతిందుమని తా॥)

౩౩౪. సమింద్రాయా సమిషారథేమహి సంవాజేభిః పురుశృన్దై గభిర్ద్యభిః ।

సందేవ్యా ప్రమత్యా వీరశుష్ణయా గోఅగ్రయాశ్వావత్యారథేమహి॥

దం॥ ఇంద్రా! ధనముతోఁగూడుకొందుము. అనేకుల నానందింపజేయునట్టియు పీఠించునట్టియు, సన్నములతోఁ గూడియుందుము. ప్రకాశించునట్టి గోవులముందిడు కొనునట్టి, ఆశ్వములుగల్గినట్టి, నీయుత్కృష్టబుద్ధితో గూడియుందుము. (అనఁగా నూకీయున్నిటని యిచ్చుబుద్ధి నీకుంబుట్టుగాకని తా॥)

౩౩౫. తేత్వా మదా అమదన్తాని వృష్ట్యా తేసామాసో వృత్రహణ్యేషు సత్పతే ।

యత్కారవే దశవృత్రాణ్యప్రతి బర్హిష్మతే నిసహస్రాణి బర్హయః॥

దం॥ సత్పురుషులఁ బాలించువాఁడా! వృత్రునిఁజంపునిమిత్తము ఆ మరుత్తులపుడు నన్ను హెచ్చరించిరి. చర్షణస్వభావముగల ఆ చరువురోడాశాదులు నిన్ను మదింపఁజేసినవి. ఆ సోమములుకూడ నిన్ను హెచ్చరించినవి. (ఎపుడంటే) యజ్ఞ కర్తకు పనివేల శత్రువులబాధలు ఎదురులేక నీవు తొలఁగించినపుడు.

౩౩౬. యథాయథ ముసఘేదేషి ధృష్టయా పురాపురం సమిదం హంస్యోజసా ।

సమ్యాయద్వై సఖ్యా సరావళి నిబర్హ్యో సముచిం నామ మాయీరమ్॥

దం॥ ఓ యింద్రా! శత్రువులను జయించునీవు యుద్ధముతరువాత యుద్ధమును జేయుచుంటివి. (అనురుల) పురములతోబాటు ఈ శత్రుపురములనుకూడ బలముచేత బాగుగ నశింపఁజేసితివి ఇంద్రా! శత్రువుల వంచనట్టి వజ్రముచేత దూర దేశమందు నముచియను మాయాశీలుని నీవు హింసించినదన (నింతగా స్తవనీయుఁడవయితివని తా॥)

౩౩౭. త్వంకరంజ ముతవన్తయం వధీక్షేజీమయా తిష్ఠోష్వసృ వర్తసి ।

త్వంశతా వంగృద స్యాభినత్పురో నానుదః పరిషూతా ఋజిశ్వనా॥

దం॥ ఇంద్రా! నీవు ఆతిధిగ్వంధను రాజకొఱకై కరంజుడనువానిని వర్ణయుడను వానిని మిక్కిలి శేజన్ముగల వర్తని (ఆయుధము)తో వధించితివి. ఋజిశ్వనునురాజు ఎదిరించునపుడు నూర్చుకొలఁది వంగునివట్టణములను భేదించితివి.

౬౩౮. త్వమేతాం జనరాజ్ఞో ద్విర్దశా బంధునా సుశ్రవ సోపజగ్ముః ।

షష్టిమ్సహస్రా నవతిం నవశ్రతో నిచక్రేణ రథ్యా దుష్పదా వృణక్ ॥

దం॥ ప్రసిద్ధుడవగు నింద్రా! సహాయము లేని సుశ్రవఁడనురాజుతో యుద్ధమున కెదిరించినవారిని యగువదిమంది రాజులను అరువదివేల తొంబది జొన్నగుమగురి భటులను రథముమీఁదనున్నట్టియు, శత్రువులకు లొంగనిదియు నగు చక్రముతో ఛేదించితివి. (సుశ్రవసునకు సామపడితివని తా॥)

౬౩౯. త్వమావిభ సుశ్రవసం తవోతిభి సవత్రామభి రింద తుర్వియాణమ్ ।

త్వమస్మై కుత్స మతిగ్ధవ మాయం మహే రాజ్ఞే యూనే అరంధనాయః ।

దం॥ ఇంద్రా! నీరక్షణలతో సుశ్రవసరాజును రక్షించితివి. తుర్వియాణుడను నానినచే నీ భటులచేత గక్షింపించితివి. గొప్ప యువకుఁడయిన కుత్సని అతిధిగవ్వని ఆయువును వశవద్దులఁ జేసితివి.

౬౪౦. యడద్వచీంద్ర దేవగోపాః సఖాయస్తే శివతమా అసామ ।

తావంస్తామ త్వయా సువీరా ద్రాక్షీను ఆయుః ప్రవతరం దధానాః ॥

దం॥ ఓ యింద్రా! ఏ మేము యజ్ఞసమాప్తిలోనుండి దేవతలచే బాలింప బడుచు నేకు సఖులమై అత్యంత సుఖవంతులమగుచున్నాము. నిన్ను సుతించుచున్నాము. నీచేత శోభనపుత్రవంతులమై దీర్ఘాయువు సుత్యుష్టముగాఁ బొందినచుంటిమి.

సూక్తము. ౫౪.

(బూష - సప్యఁడు; దేవత - ఇంద్రుడు; చందస్సు - అ. ౪. ౯. ౧౧. త్రిష్టుక్; తక్కినవి ౭ గతు).

౬౪౧. మానో అస్మిన్ మఘవస్సృత్వంహసి నహి తేలంతః శవనః పరిణశే ॥

అక్రన్దయా నద్యోరోమనజ్వానా కథానక్షోణీ ర్భియసా సమారతః ॥

దం॥ ఇంద్రా! యీపాపములందును యుష్మములందును మమ్ములబడవేయకుము. ఏమంటే, నీబలమున కంతము నెవ్వరును బొందలేరు. నీవు ధ్వనించుచు నడులనువాటి యుదకములను ధ్వనింప జేయుచున్నావు. నీభయముచేత మూడలోకములును ఎట్లు భయపడకుండగలవు ;

౬౪౨. అర్చాశక్రాయ శాకినే శచీవతే శ్రణ్వంతమింద్రం మహాయన్నభిష్టహి॥
యోధృష్టునా శవనా రోదసీ ఉభే వృషా పృషత్వా స్మృషాన్ శ్రీష్టతే॥

దం॥ ఓయధ్వర్యుడా! శక్తిమంతుడు ప్రజావంతుడునగు నింద్రునిబూజింపుము. స్తుతులను వినుచున్న యింద్రుని బూజించుచు నభిముఖముగా స్తుతించుము. శత్రువులనోడించు బలముచేత నతడు భూమ్యాకాశముల నలంకరించును. వర్షమును గురిపించును. కోర్కెలను వర్షించును.

౬౪౩. అర్చాదివేభృహతే శూష్యంతవచః స్వక్షత్రం యస్య ధృషతో ధృషన్మహః॥
బృహచ్చవా అనురో బన్తా కృతః పురో హరిభ్యాంవృషా రశోహిమః॥

దం॥ ఓ స్తోతా! దీప్తిమంతుడును గొప్పవాడును అగు నింద్రునికొఱకు నుభయు నిచ్చునట్టి వాక్కును ఉచ్చరింపుము. అతడు యుద్ధమునేయనవుడు తన బలముగల మనసు కఠినమగును. ఆయింద్రుడేకడా! గొప్పకీర్తి గలవాడు, అనురుడు (=బలముగలవాడని వ్యుత్ప) శత్రువుల నోడించువాడు, రెండుగుఱములచేత మన్నింపబడువాడు, కోర్కెల వర్షించువాడు, పరుగెత్తువాడును అయియున్నాడు.

౬౪౪. త్వందివో బృహతః సాను కోవయో వత్సనా ధృషతా శంబరం భినత్ ॥
యన్మాయినో వ్రన్దినో మన్దినా ధృషచ్ఛితాం గభస్తి మశసిం పృతన్యసి॥

దం॥ ఇంద్రా! నీవునుపుడు రాక్షససేనలుకల మాయావంతులగు రాక్షసుల మీదను సంతోషప్రాగల్భ్యములుగలమనసుతోవాడికిరణములుగలవజ్రాయుధమునువిసరితివో, అపుడు గొప్పదగు ద్యులోకము నుసరిభాగమును గంపింపజేసితివి. శత్రుభయంకరుడైన నీయంత నీవే శంబరుని సంహరించితివి.

౬౪౫. నియద్యౌణక్షి శ్వసనస్య మూర్ధని శుష్కస్య చిద్రస్యనిరో రోమవద్వనా ।

ప్రాచీనేన మనసా బర్హణావతా యదిద్యాచి త్కృణామః కస్త్యావరి ॥

దం॥ ఓ యంద్రా! నీవు మేఘములచేత ధ్వనించుచు వాయువుయొక్కయు, ఫలములఁ బాకమునకుఁ జెచ్చునట్టి సర్వరసములను ఎరిగింపజేయునట్టి సూర్యుని యొక్కయు, నుపరివ్రదేశమందు నుదకములను నిలుపుచున్నావు. అట్లులేక నడచుచున్న శత్రువుల హింసించునట్టి మనస్సుతో వర్షింపజేయుచున్నావు. కనుక నిన్ను మించియెవఁడున్నాడు?

౬౪౬. త్వమావిభవసర్వం తుర్వశం యదుంత్యం తుర్వీతిం వయ్యం శతక్రతో ।

త్వంరథ మేతశంకృత్యేవ ధనేశ్వంపురో నవతిం వశ్భయోనవ ॥

దం॥ ఇంద్రా! నీవు సర్వుని, తుర్వశుని, యదుని (రాజులు) రక్షించితివి. ఓ శతక్రతూ! వయ్యకులమందుఁబుట్టిన తుర్వీతుని రక్షించితివి. రథంబు, ఏతశుఁడు అను (ఋషులను) ధననిమిత్తము యుద్ధమందు రక్షించితివి. శంబరుని నొంబదితొమ్మిది పురములను వినాశమొనరించితివి.

౬౪౭. సఘా రాజా సత్పతిః శూశువజ్జనో రాతమాన్యః ప్రతియః శాసమిన్వతి ।

ఉక్థా వాయో అభిశ్రుణాతి రాధసా దానురస్సా ఉపరా పిన్వతే దివః ॥

దం॥ ఎవఁడు ఇంద్రునిగూర్చి హవిసునిచ్చుచు స్తుతినిబల్కునో, ఉక్థలను బరించునో, హవీరూపమగు సన్నముతో నతని నభిముఖముగాఁజేయునో, అజనుఁడుగదా సత్పురుషులఁబాలించువాడు! తన్ను వృద్ధిపఱచుకొన్నవాఁడగును. అట్టివానికి ఫలదాతయగు నింద్రుఁడు ద్యులోకమునుండి మేఘములను వర్షింపజేయును.

౬౪౮. అసమం క్షత్రమసమా మసీషా ప్రసోమపా అపసా సస్తునేమే ।

యేతి ఇన్ద్రో దదుహో వర్షయన్తి మహిక్షత్రం శ్శవిరమ్ వృష్ణ్యంచ ॥

దం॥ ఇంద్రునిబలము అసమానము. బుధుడు నసమానము. ఈ సోమపానము చేయువారు కర్ణులచేత వృద్ధికొందుమగుగాక. ఓ యుద్రా! నీకు హవిస్సుల నిచ్చువారు మహావృష్టును, బలమును స్థిరమయిన పుంస్త్రీయును, వృద్ధినిొందింతురు.

౬౪. తువ్యేజేతే బహులా అప్రి దుగ్ధా శ్చమూషప శ్చమసా ఇన్ద్రపానాః ।

వ్యశ్నహీ తర్పయా కామమేషా మథామనో వసు దేయాయ కృష్ణ॥

దం॥ ఇంద్రా! ఊతితో విస్తారముగాఁ బిండి చమస(=పాత్రకట్ట)లలోఁ బోయఁబడి నట్టి సోమములు (ఇంద్రుని) పానమునకై ఇవిగో, నీకొఱకే, తీసికొనుము. విటితోఁ దృప్తిపఱచుకొమ్ము. (తరువాత) ధనము నిచ్చుటకుఁ దలంపుము.

౬౫. అపానుతిష్ఠ స్థరుణ హ్వరంతమోస్తవృత్రస్య జరశేషుషర్వతః ।

అభీమిన్దో సద్యోన నిజాహితా విశ్వా అనుష్ఠాః ప్రవణేషుజఘ్నతే॥

దం॥ సర్వోదకములను, నిరోధించిన యొకతమస్సుకలదు. ఆతమస్సేవృత్రము. ఆ వృత్రుని కడుపులో మేఘమున్నది. ఈనదులు (=వర్షజలములు) ఆవరించిన వృత్రుని చేత మూయఁబడినవి. వరుసలు తీర్చియున్న సర్వోదకములును ఇంద్రుఁడు పల్లపునేల లండుఁ బడవేయుచున్నాఁడు (అనఁగా వర్షము కురిపించుచున్నాఁడని తా॥)

౬౬. సశేవృధ మధిధాద్యమ్మ మస్మేమహిక్ష త్రంజనా పాలిన్ద్ర తవ్యమ్ ।

రక్షాచనో మఘానః పాహిసూరీనా యేచనః స్వవత్త్యా ఇషేధాః॥

దం॥ ఇంద్రా! ఆ నీవు మాకు సుఖకరమయినది, గొప్పకీర్తిని గల్గించునది, శత్రువులఁ దిరస్కరించునది యగు గొప్పబలమును గలుగఁజేయుము. ఇంద్రా! మఱియు మమ్ములను ధనవంతులుగాఁజేసి పాలించుము. విద్వాంసులను బాలింపుము. ధనమును, అన్నమును, మంచి సంతానమును, మాకు నిమ్ము.

సూక్తము. ౫౫.

(బుధి - సప్త్యండు; దేవత - ఇంద్రుడు; ఛందస్సు - జగతి.)

౧౫౧. దివశ్చైదస్య వరిమా విప్రప్రథ ఇన్ద్రం నమహ్ని పృథివీ చరవ్రతి ।

భీమ స్తువిష్ణో చ్చక్షణిభ్య ఆతపః శిశీతే వజ్రం తేజసే నవంసగః॥

దం॥ ఈ యింద్రుని ప్రభావము ద్యులోకమునకంటెను విస్తారమైయున్నది. పృథివీ నూడ మహత్వముచేత నింద్రుని మించలేదు. శత్రుభయకగుడై బలవంతుడై మనుష్యులకై శత్రువులను దపింపజేయును. అబోతు తనకొమ్ములను వాడిపెట్టు నట్లు; ఇంద్రుడు తనవజ్రమును వాడిపెట్టుటకై సానబట్టుచున్నాడు.

౧౫౩. సోమర్ణో నసద్యః సముద్రియః ప్రతిగృభ్ణాతి విశ్రీతా వరీమభిః ।

ఇన్ద్రః సోమస్య పీతయే వృషాయతే సనాత్యుయృష్ణ ఓజసా పసస్యతే॥

దం॥ ఆ యింద్రుడు అంతరిక్షమున నున్నవాడయి తమమూతలతో విస్తరించిన యుదకములను సముద్రుడువలె దీసికొనుచున్నాడు. ఆతడు సోమపానముకొఱకు నుత్తపించుచున్నాడు. యోధుడయిన ఆయింద్రుడు చిరగాలమునుండి బలము నందు బేరుపడెను.

౧౫౪. త్వంతమిన్ద్ర పర్వతం సభోజసే మహాన్మృషస్య ధర్మణా మిరజ్యసి ।

ప్రవీర్యేణ దేవతాతి చేకితే విశ్వస్సా ఉగ్రః కర్మణే పురోహితః॥

దం॥ ఇంద్రుడా! నీవు నీభోజనముకొఱకు మేఘములను జేయలేదు. (లోకోపకారార్థమని తా॥) గొప్ప ధనవంతులను ఏలుచున్నావు. ఇంద్రుడు వీర్యముచేత సతీశయించినవాడుగా దెలియబడుచున్నాడు. ఉగ్రుడైన యింద్రుడు అన్ని కార్యములకును ముందుంచబడెను. (దేవతలచేతనని తా॥)

౧౫౫. సశిద్యనే నమస్యభి ర్వచస్యతే చారు జనేషు ప్రబ్రువాణ ఇన్ద్రీయమ్ ।

వృషాచ్ఛస్త ర్భవతి హర్యతో వృషా డేమేణ ధేనాం మఘవా యదిన్ద్రతి॥

దం॥ ఆ యింద్రుడే అరణ్యమందు నమస్కరించువారిచేత స్తుతింపబడెను. అతడు జనులందుఁ దనవీర్యమును బ్రకటించుచుఁ జక్కగా వర్తించుచున్నాఁడు. హవిస్సులను సమర్పించునట్టి ధనవంతుడగు యజమానుడు (ఇంద్రుని) రక్షణగలిగి స్తుతి వాక్కు నెప్పుడుపల్కునో, అప్పుడు కోర్కెలు వర్తించువాడును యాగకర్తలకు హెచ్చితకర్తలించువాడును అగును.

౬౫౬. స॒వి॒స్త్వహా॑సీ॒ సమి॑థా॒ని మ॒జ్జనా॑ కృ॒ణోతి॑ యు॒క్తః ఓ॒జసా॑ జ॒నేభ్యః॑ ।

అ॒థాచ॑న శ్రద్ధ॑ధతి॒ త్వీషీ॑మత॒ ఇన్ద్రా॑య వ॒జ్రం ని॒ఘని॑ఘ్న తే॒ వధ॑మ్॥

దం॥ ఏయింద్రుడు జనులకొఱకు వధనాధనమయిన వజ్రమును (మేఘములమీద) గొట్టుచున్నాఁడో, అతడేయోధుడు. అంతటినిశోధించు తేజముతో గొప్పయుద్ధములను జేయుచున్నాఁడు. తరువాతనే దీప్తిమంతుడైన యింద్రునందు జనులు నమ్మకముగలవారగుదురు. (అనగా గొప్పవాడన్న నమ్మకము.)

౬౫౭. సహి॑ శ్ర॒వన్యః॑ సద॒నాని॑ కృ॒త్రిమా॑ క్ల॒మ్యా వృ॑థా॒న ఓ॒జసా॑వినా॒శయా॑ ।

జ్యోతి॑షి కృ॒ణ్వ స్స॒వృతా॑ణి॒ యజ్య॑వే॒వ సు॒క్రతుః॑ స॒ర్తవా॑ అ॒పః సృ॑జత్॥

దం॥ యశస్సును గోరుచున్నవాడై కృత్రిమములయిన శత్రువులములను బలముచేత నశింపజేయుచు భూమితోఁగూడఁ బెఱుగుచు జ్యోతిస్సులను (సూర్య చంద్ర నక్షత్రములని) ఆవరణము లేనివానిగాఁజేయుచు శోభనకర్మలను జేయువాడై యాగకర్తకొఱకు రక్షకమగునని తలచి ఉదకములను విడచెను. (వర్షించెను.)

౬౫౮. దా॒నాయ॑ మ॒నః సోమ॑పావన్నస్తు॒ తేర్వా॑ఞ్చ హా॒రీ వ॒న్దన శ్రు॒దాకృ॑ధి॒ ।

యమి॑ష్ఠాసః సా॒రథ॑యోయ॒ ఇన్ద్రా॑ తేన త్వా కే॒తా ఆద॑భ్యువ॒న్తి భూర్ణ॑యః॥

దం॥ సోమపానముచేయు నింద్రా! నీమనసు (మాయుష్టముల) నిచ్చుటకగుఁగాక. స్తుతులను వినునట్టివాఁడా! నీరెండు గుఱ్ఱములు మాకు నభిముఖములగునట్లు చేయుము. నీసారథులు చక్కగా నడిపించువారును ప్రమాదములు కాచుకోఁదగిన వారును అయియున్నారు. ఇంద్రా! నిన్ను శత్రువులు హింసింపలేరు.

౬౫౯. అప్రక్షీతం వసుభిభర్షి హస్తయో రహస్థాం సహస్త్వస్య త్రుతో దధే ।

ఆవృతాసోవతాసో నకర్భభిస్తనూషు తేక్రతవ ఇన్ భూరయః॥

దం॥ ఇంద్రుడా ! నశించినిధనమును చేతిలోఁబట్టికొన్నావు. పృసిద్ధుఁడగు నీవు (నీ) శరీరమందు శత్రులకు లొంగని బలమును ధరించియున్నావు. సీసతోడుకొను వారు నూతిచుట్టు మూఁగినట్లు; బలముచేతఁ జేయఁబడినవసులు నీశరీరములచుట్టును ఆవరించియున్నవి. కనుకనే నీశరీరములం దనేకర్మలు కలవు.

సూక్తము, ౫౬.

(ఋషి - సప్త్యుడు; దేవత - ఇంద్రుడు; ఛందస్సు - జగతి.)

౬౬౦. ఏష ప్రపూర్వీరవతస్య చమ్రిపోత్యోన యోషాముద యంస్త భర్వణః ।

దక్షంమహే పాయయతే హిరణ్యయం రథమావృత్యా హరియోగమృభ్యసమ్॥

దం॥ ఈ యింద్రుడాయజమానునివద్ద చమసలలోఁబోసిన విస్తారమయిన సోమ రూపాన్నములను; మగగుట్టమాడుగుట్టమును జేరఁదీసికొన్నట్లు; దీసికొన్నాఁడు. సువర్ణమయాశ్వముల రథమునెక్కి సర్వకార్య సాధకమగు సోమమును ద్రావుచున్నాఁడు.

౬౬౧. తంగూర్తయో నేమన్నిషః పరీణసః సముద్రంస సంచరణే సనివ్యవః ।

పతిం దక్షస్య విదధస్య నూసహో గిరిం సవేనా అధిరోహ తేజసా ।

దం॥ ధనమును గోరినవర్తకులు ప్రయాణము చేయవలసినవచ్చినపుడు (ఓడతో) సముద్రము నాశ్రయించినట్లు; స్తుతికర్తలు సమస్కరించుచునడుచుచు అంతటను వ్యాపించుచు, నింద్రునాశ్రయించుచున్నారు. ఓస్తోతా ! వృద్ధిపొందినట్టి యజ్ఞము నకుఁ బ్రతియయినట్టి వానిని సహించుము. స్త్రీలు పర్వతమునధిరోహించినట్లు; (పూవులు పండ్లు కోసికొనుటకని తా॥) ఆయింద్రుని నీస్తుతులచేత వాశ్రయించుము.

౬౬౨. సత్తుర్వశీ ర్మహోఅరేణుపాంశ్యేగిచ్ఛేత్త్వ ప్తీర్మభ్రాజతేత్రు జాశసః ।

యేనశుష్ణం మాయిన మాయ సోమదేనుర్ధ ఆభూషు రాసుయన్నిదామని ।

దం॥ ఆయింద్రుడు శత్రువులను హింసించువాడయి వృశాంశుమన్నాడు. ఇనుప కవచమును దొడిగినవాడను, దుష్కరాగ్రేవులను హింసించువాడను, అగుచు (సోమసాన) మదమెక్కి; యేబలముచేత సర్పమును శోషించుచేయు మాయావియను (అనుమని); సంకల్పలోక బరణేసెనో ఆయింద్రునిబలము యుజుమంతు దోషము లేనిదియు, శత్రువుల హింసించునదియునయి పర్వతశిఖరమునలై ప్రకాశించుచున్నది.

౫౬౩. దేవీయదిత విషీత్వా పృథోతయ ఇన్ద్రంసి మక్త్యమనంసూర్యః ।

యోధృష్ణునా శవసా బాధతేతమ ఇయర్తిరేణం బృహద్ర్హిష్యశేః ।

దం॥ ఏయింద్రుడు ఎదురులేని బలముచేత వీరటిగూవుడయిన (వృత్రుని) బాధించెనో; ఓక్షించుమని నీచేసినస్తుతిచే వృశాంశున యా యింద్రుని దివ్యమయిన బలము; సూర్యుడనునెను బొందినట్లు; ఎపుడుపొందెనో; అపుడు శత్రుబాధకుడగు నింద్రుడు శత్రువులకు గొప్ప హింసను గలిగించెను.

౬౬౪. వియర్తిరో ధరుణ మచ్యుతం రజోతిష్ఠిసో దిన ఆతాసు బహ్వానా ।

స్వక్ష్మిహే యన్లద ఇన్ద్ర హర్ష్యా హస్వత్రం నిరపామాజ్ఞో అర్ణవమ్ ॥

దం॥ వృత్రునిచే మూతవేయబడిన, అందఱకుం బ్రాణాధారమైన, నాశరహితమయిన ఉదకమును బ్రద్దలకొట్టి నీవు ఎపుడు ద్యులోకమునుండి విశాలమయిన దిక్కులందు నిలిపితివో; ఎపుడు ధనార్ధమయిన యుద్ధమందు (సోమసాన) మదమెక్కి హర్షముగల శక్తితో వృత్రునింగొట్టితివో అపుడు ఉదకములతోనిండిన మేఘమును గ్రిందికభిముఖమగునట్లు చేసితివి. (అనగా వర్షాభిముఖమొనర్చితివని తా॥)

౬౬౫. త్వం దివో ధరుణం ధిమ ఓజసా పృథివ్యా ఇన్ద్ర సదనేషు మాహిసః ।

త్వం సుతస్య మదే అరణా అపో వివృతస్య సమయా పాష్యా జడః ॥

దం॥ వృద్ధి నొందిననీవో యిందా! బలముచేత ద్యులోకమునుండి భూమియందుఁ
(జగత్తున) కాధారమయిన జలమును ధరించుచున్నావు; కనుక నే అభిషేచించిన సోమము
యొక్క మదమెక్కి మేఘములనుండి ఉదకములను బయలుదేర్చితివి. వృత్తునిం గట్టి
శిలతోఁబ్రద్రలుకొట్టితివి.

—:—:—

సూక్తము ౫౭.

(ఋషి - సవ్యుడు; దేవత - ఇంద్రుడు; ఛందస్సు - జగతి.)

౬౬౬. ప్రమంహిస్థాయ బృహతే బృహద్రయే సత్యశుష్ణాయ తవసే మతిం భరే ।

అపామివ ప్రవణే యస్య దుర్ధరం రాధో విశ్వాయు శవసే అపాచృతమ్॥

దం॥ ఉత్తమదాతయు గుణములచే గొప్పవాఁడును, మహాధనవంతుఁడును, సత్య
మగు బలముకలవాఁడును, గొప్పఆకారముగలవాఁడును, అగు నెననిబలమును, పల్లవు
నేలకుఁబోవు జలము నాపలేనట్లు ఆపలేరో, మఱియు నే యింద్రునిచేత సర్వత్రానిండిన
ధనముబలముకొఱకు తెరవబడెనో ఆయింద్రునికై యుత్తమస్తుతిని సంపాదించితిని.

౬౬౭. అధతే విశ్వమచు హసదిష్టయ అపో నిమ్నేన సవనా హవిష్మతః ।

యత్సర్వతే నసమశీత హర్యతి ఇన్ద్రస్య వజ్రః శ్శుభితా హిరణ్యయః॥

దం॥ ఎప్పుడు శత్రువులఁజంపఁదలచిన యింద్రునియొక్క బంగారువజ్రము శత్రు
సంహారకమై వృత్తుని విషయమై జాగ్రతగానుండెనో ఆ తరువాతనే ఇంద్రా!
జగత్తంతయు నీయిష్టికొఱకయ్యెను. యజమానుని సవనములు పల్లవునేలకుదకములు
చేరునట్లు. నన్ను జేందినవి.

౬౬౮. అస్మై భీమాయ నమసా సమధ్వర ఉపో న శుభ్ర ఆభరా పనీయసే ।

యస్య ధాను శ్రవసే నామేర్పియం జ్యోతి రకారి హితో నాయసే॥

దం॥ ఓ ఉమాదేవతా! శోభనయగు నీవు భయంకరమైనట్టి, కొనియాడఁదగినట్టి,
యీ యింద్రునికై చేయుయోగమందు హవిస్సు రూపాన్నముల నిపుడు చక్కగా

సంపాదించుము ఇంద్రా! ప్రాణాధారకమగు నీ జ్యోతిస్సును సారథి గుఱ్ఱముల నడిపించునట్లు అన్నముకొఱకు నిటునటు వ్యాపించుటకు నడిపించుము.

౬౬౯. ఇమేత ఇన్ద్ర తే వయం పురుష్వత యే త్వారభ్య చరామసి ప్రభూవసో ।

సహి త్వదన్యో గిర్వణో గిరః సఘ్నోజీవ ప్రతీనో హర్య తద్వచః॥

దం॥ అమితధనముకల యింద్రా! బహుయజమానులచేత స్తుతింపఁబడినవాడా! ఏ మేము నిన్నాధారముగాఁ జేసికొని (యాగమందు) బ్రవర్తించుచున్నామో, ఆ యీ మేము నీవారము. స్తుతులతోఁ బ్రార్థింపదగినవాడా! నీకంటె నితరుఁడు స్తుతులఁబొందలేడు. కనుక ఆ మా వాక్కును భూమికొరిగనట్లు కోరుము.

౬౭౦. భూత ఇన్ద్ర ఏర్యంతతవ స్సస్యస్య స్తోతుర్గమవ న్నామమాప్నోత ।

అను తే ద్యౌర్బృహతీ ఏర్యం మమ ఇయంచతే పృథివీ నేమ ఓజసే॥

దం॥ ఇంద్రా! నీవీర్యము విస్తారము. అట్టి నీవారముమేము. ఓ మఘవా! (=ధనవంతుఁడా.) ఈస్తుతిపాఠకుని కోర్కెనుబూరింపుము. గొప్ప ద్యౌలొకముగూడ నీవీర్యమును గొనియాడుచున్నది. ఈ పృథివిగూడ నీబలమునకు వంగిపోయినది.

౬౭౧. త్వం తమిన్ద్ర పర్వతం మహామురుం వక్షేణ వజ్రన్పర్వత శ్చకర్తిథ ।

అవాస్మజ్జోనివృతాః సర్తవాలపః సత్రావిశ్వం దధిషే కేవలం సహః॥

దం॥ వజ్రాయుధముగల యింద్రా! నీవు విశాలము పొడవునగు మేఘమును ప్రతి పర్వమందును (అనఁగా-కణుపులందు) కణుపునకొకొక్కముక్క యగునట్లు ఛేదించితివి. ఆమేఘముచే నావరింపఁబడిన యుదకములుచు ప్రవహించుటకుఁ గ్రిందుగాఁగార్చితివి. కనుకఁ బ్రపంచమంతటను వ్యాపించిన బలమును నీవే ధరించితివి. ఇదినత్యము.

ఇట్లు ప్రథమమండలమునఁ బదియవ యనువాకము సమాప్తము. శ్రీ శ్రీ శ్రీ

అనువాకము. ౧౧

సూక్తము. ౫౮.

(ఋషి - నోథస్సు; దేవత - ఆగ్ని; ఛందస్సు - ౧-౫ జగతి; ౬-౯ త్రిష్టుక్.)

౬౨౨. నూదిత్సహాజా అమృతో నిత్యుత్తే హోతాయద్భూతో అభవస్వ వస్వతః.

విసాధ్యేభిః పథిభి రజో మమ ఆదేవతాతా హవిషా వివాసతి॥

దం॥ బలము చేతఁబుట్టినవాఁడును (అనఁగా అరణులుబలముతో మథించి నిష్క్వతీయుదురు.) మరణము లేనివాఁడును అగునగ్ని శీఘ్రముగానే కాలుచున్నది. హోత యెపుడు యజమానుని దూతయయ్యెనో, యపుడు యోగ్యమయిన మార్గములవెంట అంతరిక్షలోకమును నిర్మించెను. యజమానుడు దేవతలను యజ్ఞమందు సేవించెను.

౬౨౩. ఆ స్వమద్భ యువమానో అజర స్తృష్వ వివ్యన్న తసేషు తివృతి ।

అత్యో నపుష్టం పృషితస్య రోచతే దివోనసాను స్తనయన్నచిక్రదత్ ।

దం॥ ముదిమిలేని యగ్ని తానుదినవలసినదానిని దనలోఁగలుపుకొని తరువాతఁ దినబోవు ననేక కఱ్ఱలలో శీఘ్రముగాఁగలియుచున్నాడు. కాల్పుటకిటునటు తిరుగునగ్ని మోఁదిమంటలు గుట్టమువలె నిటునటు పరిగెత్తుచుఁ బ్రకాశించును అపుడు ద్యులోకముయొక్క ఎత్తైన యాకాశమును ధ్వనింపఁజేయుచున్నది.

౬౨౪. క్రాశారుద్రే భిర్వసుభిః పురోహితోహోతా నిసత్తో రయిషాశమర్త్యః ।

రథో నవిక్షృజ్జసాన ఆయుషువ్యాసుష గ్వార్యాదేవ ఋణ్వతి ॥

దం॥ హవిస్సును మోసికొనుచు రుద్రులచేతను, వసువులచేతను ముందుంచుకొనఁ బడినవాఁడు, దేవతలను బిలుచుకొనివచ్చువాఁడు, శత్రుధనములను దీసికొనివచ్చువాడు, మరణము లేనివాఁడు, ప్రకాశవంతుఁడునగు నగ్ని యజమానులచేత స్తుతింపబడుచు వారికిఁగావలసిన ధనములను; లోకిక జనులకు రథము (కావలసిన వస్తువులను దెచ్చిపెట్టు) రీతిని దెచ్చిపెట్టును.

౬౨౫. వివాతే^౧జాతో^౨ అతసే^౩షు తిష్ఠతే^౪ స్మ^౫జహూభిః^౬ సృజ్య^౭తు విష్వో^౮ః ।

సృజ్య^౧యదగ్నే^౨ చనినో^౩ సృజయ^౪సే^౫ కృష్ణంత^౬ ఏ మసక^౭మాస్మే^౮ అచరః^౯

దం॥ వాయువుచే బ్రేరింపబడి మహాధ్వనికట్టి అగ్ని తన జహ్వలతో బ్రసరించునట్టి తేజస్సులమొస్తముతో అనాయాసముగ నున్నత వృక్షములందు విశేషించియుండును. వీస్తజ్వాలలుగల ఓ యగ్ని! అశనిలోని చెట్లను నీవు దహించుచువుడు వృషభమువలె గమనింతువు. ముదిమిలేనివాఁడా! నీ నడచుదారి నల్లనగును.

౬౨౬. తపుష్ట^౧మ్నో^౨ వస ఆవాత^౩చోదితో^౪ యూ^౫భేన సా^౬హస్వీ^౭ అనవా^౮తి వంస^౯గః ।

అభి^౧వ్రజన్న^౨క్షీ^౩తం పా^౪దసా^౫ రజః^౬ స్థా^౭తుశ్చ^౮గ^౯భం భయ^{౧౦}తే పత^{౧౧}త్రిణః॥

దం॥ జ్వాలలే ఆయుధములుగాఁ గలవాడును వాయువుచేతఁ బ్రేరేపింపబడిన వాఁడునగు అగ్ని మంటలసముదాయముగలిగి యతిశయించి (వచ్చి చెట్లలోని) రసము న్నకై తేజోబలముచేత సభిముఖముగాఁజొవుచు సర్వణ్యమందు సర్వమును విరస్కరించుచు; ఇతరుల దిరస్కరించుచు నాలమందనుకూర్చి వృషభము నడచునట్లు నడచుచున్నది. కనుక నెగిరిపడుచున్న యగ్నినుండి స్థావరములును జరములును భయపడుచున్నవి.

౬౨౭. దధుష్టా^౧ భృగ^౨వో మా^౩నుషే^౪ష్వా రయిం^౫ న చారుం^౬ సుహ^౭వం జనే^౮భ్యః ।

హో^౧తార మ^౨గ్నే అతి^౩థిం వ^౪రేణ్యం మి^౫త్రం నశే^౬వం ది^౭వ్యాయ జన్మ^౮నే॥

దం॥ ఓ యగ్ని! యజమానునికొఱకుఁ బిలువఁదగిన దేవతలంబిలుచునట్టివాఁడవు. యజ్ఞముచేయుచోట నెల్లపుడు నుండువాఁడవు. కోరఁదగినవాడవు. స్నేహితునిం బోలి యెక్కుడు సుఖమునిచ్చువాఁడవు. నిన్ను మనుష్యులలో భృతవంశములు తమకు దేవజన్మకోరి శుభమయిన ధనమునుంబోలె స్థాపించిరి.

౬౨౮. హో^౧తారం స^౨ప్త జహ^౩స్వో^౪ క్రి^౫యజ్ఞ^౬పం యం^౭వా^౮ఘతో^౯ వృ^{౧౦}ణ^{౧౧}తే అధ^{౧౨}స్వరే^{౧౩}షు ।

అగ్నిం^౧ వి^౨శ్వే^౩షా మర^౪తిం వసూ^౫నాం సప^౬ర్యా^౭మి ప్రయ^౮సా^౯ యా^{౧౦}మిర^{౧౧}త్నమ్॥

దం॥ హోమముచేయు నేడుగురు ఋత్విజులు యాగములందు; యజ్ఞకర్తలలో శ్రేష్ఠుడును, దేవతలను బిలుచువాడును, అగు, యగ్నినినే నేవించుచున్నారో సమస్త ధనములు దొరికింపజేయునట్టి ఆయగ్నిని హవిస్సులచేత నేవొందును. రమణీయమగు కర్మఫలములను బొందుదును.

౬౩౯. అచ్చిద్రాసూనో సహసో నో అద్యస్తో తృభ్యో మిత్రమహః శర్మయచ్చ ।

అగ్నే గృణస్త మంహస ఉరుష్యోర్జో నపాత్పూర్ణి రాయసీభిః॥

దం॥ బలపుత్రుడవయి యనుకూలకాంతులుగల ఓయగ్ని! (బలముతో నరణి మధించితే పుట్టినందున బలపుత్రుడని తా॥) మాకు నెడతెగని సుఖములనిమ్ము. ఓఅన్నపుత్రుడా! (అన్నము జతరాగ్నిని బెంచుచుకనుక అన్నము తండ్రియని తా॥) నిన్ను స్తుతించువానిని యిరుమువలె దృఢమయిన రక్షణలతో పాపమునుండి రక్షింపుము.

౬౪౦. భవామరూథం గృణతేవిభావో భవామఘవ స్సమవద్భ్యో శర్మ ।

ఉరుష్యగ్నే అంహసో గృణస్తం ప్రాతర్మక్షూధి యావసు ర్జగమ్యాత్॥

దం॥ విశేష ప్రకాశముగల యగ్ని! నిన్ను స్తుతించినవానికి గృహమవుకన్ము. ఓ ధనవస్తుడా! యజమానునకు సుఖకరుడవుకన్ము. పాపాత్ములనుండి నిన్ను స్తుతించు వానిని రక్షింపుము. కర్మలచేత ధనముల నార్జించునగ్ని ప్రాతఃతాలమాన వచ్చుగాక.

సూక్తము. ౫౯.

(ఋషి - నోధనుడు; దేవత - అగ్ని; ఛందస్సు - త్రిష్టుప్)

౬౪౧. వయా ఇవగ్నే అగ్న యస్తే అన్యే త్వే విశ్వే అమృతా మాదయన్తే ।

వైశ్వానర నాభి రసి క్షితీనాం స్థూణేవ జసో ఉపమిద్యయన్థ॥

దం॥ ఓ యగ్ని! ఇతరాగ్నులు నీశాఖలే, నీవున్నపుడే సర్వదేవతలును హరింతురు. సకలజంతువుల జతరములందుండు నగ్ని! జనులకు నాభివైస్థాపింపబడితివి. జనులకు నీవు గృహములకు స్తంభమువంటివాడవై యాధారమగుచున్నావు.

౬౮౨. మూ॒ర్ధా ది॒వో నాభి॑ ర॒గ్నిః పృ॒థి॒వ్యా అ॒ఘాభవద॒తీ రో॒జస్యః॑ ।

తం త్వా॑ దే॒వాసో॑ జయ॒స్త దే॒వం వై॒శ్వా॒నర॒ జ్యోతి॑రి॒హర్యా॑య॥

దం॥ ఈయగ్ని ద్యులోకమునకు శిరస్సువంటిది, భూమికి నాభివంటిది, (అధారమని తా॥) ఆపిమ్మట భూమ్యాకాశములకు అధిపతియయ్యెను. ఓవైశ్వానరుడా! (జహరాగ్ని పేరు వైశ్వానరుడని తా॥) ఆ నిన్ను సర్వదేవతలును ఆర్చునికొఱకు (=విధావింనుడు) సర్వదేవతలును తేజోహపునిగానే పుట్టించిరిః (ఆర్య శక్తిమునకు మనుష్యుడనికూడ సర్థముగలదు.)

౬౮౩. ఆసూ॒ర్యే సర॒శ్స్థయో॑ ద్రు॒వాసో॑ వై॒శ్వా॒నరే॑ దధి॒రే॒గ్నా వసూ॑ని ।

యావ॑ర్వ॒తే ఋ॒ష్వి॒షధీ॑ వ్య॒పు॒యా మా॒నుషే॑ వ్య॒శిత॑స్య రా॒జా॥

దం॥ సూర్యునియందు నిశ్చలమయిన కిరణములు నిల్పినట్లు అగ్నియందు ధనములు నిల్పియున్నారు. కనుక నీవు పర్యతములందు నున్న ధనములకు రాజువు. అట్లే ఓషధులందు, ఉదకములందు, మనుష్యులందు, ఉన్న ధనములకురాజువయితివి.

౬౮౪. బృ॒హతీ॑ష వ సూ॒నవే॑ రో॒దసీ॑ గి॒రోహో॑తా మను॒ష్యైః॑ నద॒క్షః ।

స్వ॑ర్వ॒తే సత్య॑శు॒ష్ణాయ॑ పూ॒ర్వై రై॒శ్వా॒నరాయ॑ సృ॒తమాయ॑ య॒హీ॒ష్విః॑॥

దం॥ భూమ్యంతరిక్షములు తన కొడుకైన వైశ్వానరునికై మఱింతపెరిగినవివలె నున్నవి. (కొడుకు గుణములంజూచి తలిదండ్రు లుప్పొంగుదురుగాన) (బంధిఖానాలో వేయబడిన) మనుష్యుడు రాజును స్తుతించునట్లు; సత్యమయిన బలముగలవాడును శోభనగమనుడునగు నగ్నిని యీ హోత (ఋత్విజులలో నొకనిపేరు) బహువిధములయిన గొప్ప స్తుతులను జేసెను.

౬౮౫. ది॒వశ్చీ॑తే బృ॒హతో॑ జాత॒వేదో॑ వై॒శ్వా॒నర॒ ప్ర॒రిచే॑ మహి॒త్వమ్ ।

రా॒జా కృ॑ష్టీ॒నా మ॑సి మా॒నుషీ॑ణాం యు॒ధా దే॒వేభ్యో॑ వర॒ప శ్చ॑క॒ఛ॥

దం॥ జాతవేద ! వైశ్వానర ! నీమాహాత్మ్యము గొప్పవగు న్యాయలోకముకంటెను బెళిగెను. మనువువల్లబుట్టిన జనులయొక్క రాజునయితివి. అనురులచేత హరింపబడిన ధనమును దేవతలకొఱకుఁ దెచ్చియిచ్చితివి. (జాత=పుట్టినవారిని-జాత=తెలిసినవాఁడు)

౧౮౬. స్ర సూ మహిత్యంపుషభస్య వోచంయం పూరవో పుత్రమాణం సచస్తే ।

వైశ్వానరో దస్య మగ్నిర్జుహన్వా అఘానో తామో అప శంబరం భేత్ ॥

దం॥ పుత్రుని (=మేఘమును) సంహరించిన యే వైశ్వానరుని మనుష్యులు సేవించుచున్నారో ఆచర్షమును గురిపించు వైశ్వానరుని మాహాత్మ్యమును శీఘ్రముగాఁ జెప్పుచున్నాను. ఈవైశ్వానరాగ్ని దస్యనిఁ (=రసమును హరించునట్టి) జంపెను. శంబరుని (ఉదకములను నిరోధించినవాఁడని)భేదించెను. ఉదకములను గ్రిందఁబడునట్లుచేసెను. (ఇచట వైశ్వానర శబ్దమునకు వైద్యుతాగ్ని యర్థము చేయవలెను. జతరాగ్నియని చెప్పరాదు.)

—(;-o-;-)—

సూక్తము. ౬౦.

(ఋషి - సోధస్సుఁడు ; దేవత - అగ్ని ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.)

౧౮౭. వైశ్వానరో మహిమా విశ్వకృష్టి ర్భరద్వాజేషు యజతో విభావా ।

శాతవసేయే శతినీభి రగ్నిః పురుణీభే జరతే సూన్యతావా ॥

దం॥ వైశ్వానరాగ్ని మహిమచేత ప్రజలందఱు తనవారుగాఁ జేసికొన్నాడు. పుష్టి కరమైన యాగములందు యజంపఁదగినవాఁడు, విశేషముగాఁ బ్రకాశించువాఁడు, ప్రియసత్యవాక్కులుకలవాఁడు, శతవసునికొడుకయిన పురుసీధుని యందనేక స్తుతుల చేత స్తుతింపఁబడినవాఁడునయ్యెను.

౧౮౮. వహ్నిం యశసం విదభస్య కేతుం సుప్రావ్యం దూతం సద్యోఅర్థమ్ ।

ద్విజన్మానం రయమివ ప్రశస్తం రాతిం భరద్బ్రుగవే మాతరిశ్వా ॥

దం॥ హవిస్సులు మోయునట్టి, యజ్ఞమును బ్రకాశింపజేయునట్టి, యశస్సుగలట్టి, ఉత్తమముగా రక్షించునట్టి, వెంటనే (దేవతలనర్హకు) నడచునట్టి, రెంజింటవల్లబుట్టినట్టి, (అరణులుగాని ద్యావాప్యృథువులుగాని రెండు) ధనముంబోలి శ్రేష్ఠమయినట్టి, యగ్నిని వాయువు, భృగుమహర్షికి మిత్రునిగాఁజేసెను.

౨౦౯. అన్య శాను రుభయానః సచన్తే హవిష్మన్ ఉశిజో యే చ మహాః ।

దిన్వృత్సాన్వోఽన్యసాన్వి హోతా పృచ్ఛా విశ్వత్సేన్వోన్వేధాః॥

దం॥ యజమాన ఋగ్విక్రమలయిన రెండు శైవల మనుష్యులు స్తుతికర్తలు హవిస్సుతోఁగూడిన యజమానులును, అనునట్టిమనుష్యులును, శాసకుఁడగు నగ్నిని సేవితురు. (అగ్ని) సూర్యునికంటెఁ బూర్వఁడు. ప్రజలందు హోమమునిమిత్రముంచఁబడెను. అతఁడు హోతయు, పూజ్యుఁడు, ప్రజలకుఁబతి, కోరికలనిచ్చువాఁడును, (అగును.)

౨౧౦. తం నవ్యసీ హృత్ ఆజాయమాన మన్యతస్థీర్తి ర్నభుజిహ్వ మశ్రావః ।

యమృత్విజో వృజనే మానుషానః ప్రయస్వస్వ ఆయవో జీవన్తః॥

దం॥ ఋగ్విజులును, మనుష్యులును, హవిహావాన్నములు గలవారగు జనులు యుద్ధము తటస్థించినపుడు, ఏయగ్నిని బుట్టించిరో? అట్టి; మాహృతయములనుండి పుట్టినదై మదింపజేయు జ్వాలలుకల యగ్నిని గ్రోర్తవగు చక్కని మాస్తతి ఆభిముఖమయి వ్యాపించుఁగాక.

౨౧౧. ఉశిక్వాన్వకో వను ర్నానుషేషు వరేణ్యో హోతాధాయ విక్షు ।

దమూనా గృహపతి ర్దమతీ అగ్ని ర్భవద్రయిపతీ రయీణామ్॥

దం॥ (ఆహుతులను) కోరుచున్నవాఁడు, పవిత్రతనుగలిగించువాఁడు, కాపురమున కాధారమయినవాఁడు, కోరఁదగినవాఁడు నగు నగ్నిమనుష్యులవద్ద నుంచఁబడెను. ఆయగ్ని శత్రుహింసాకరమగు మనసుతో గృహపాలకుఁడగుచు యజ్ఞగృహమందు ధనములలో నుత్తమధనమును బాలించువాఁడయ్యెను.

౬౯౨. తం త్వావయం పతిమగ్నే రయీణాం ప్రశంసామో మతిభిర్గోతమాసః ।

ఆశుంనవాజమ్భరం మర్జయన్తః ప్రాతర్నక్షూ ధియావసన్ ర్జగమ్యాత్ ॥

దం॥ గోతమగోత్రమందుఁబుట్టిన మేము స్తుతించుచున్నవారమై యోయగ్ని ! అన్నమును భరించిన ధనములకుఁ బతివగు నిన్ను దలంపఁదగిన స్తుతులతో; గుఱ్ఱమును దుడుచునట్లు తుడుచుచున్నాము. (అగ్నిచుట్టును శుభ్రపఱచియుంతుమని, గుఱ్ఱమును జక్కగా శరీరము తుడచిలాలించునట్లని ఉపమానము) బుద్ధిచే ధనమును సంపాదించు నగ్నిప్రాతఃకాలమందు శీఘ్రముగా వచ్చుఁగాక.

—:—:—

సూక్తము. ౬౧.

(ఋషి - సోధసుండు; దేవత - ఇంద్రుండు; ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.)

౬౯౩. అస్మా ఇదు ప్రతవసే తురాయ ప్రయోన హర్షి స్తోమం మాహినాయ ।

ఋచీషమా యాధ్రగవ ఓహ మిన్ద్రాయ బ్రహ్మణి రాతతమా॥

దం॥ వృద్ధినొందినవాఁడును, త్వరగలవాఁడును, గుణాధికుండును, ఋక్కులలోఁ జెప్పినట్లున్నవాఁడును, అడ్డులేని గమనముకలవాఁడును, అగు నీయింద్రునకై; ఆకలి గొన్నవానికన్నమును నిర్మించునట్లు ఉత్తమమయిన స్తుతులను పూర్వలతిశయముగా నిచ్చిన హవిస్సులను నేను సిద్ధముచేయుచున్నాను.

౬౯౪. అస్మా ఇదు ప్రయ ఇవ ప్రయంసి భరామ్యాంగూషం బాధే మవృక్తి ।

ఇన్ద్రాయ హృదా మనసా మనీషా ప్రత్నాయ పత్యే ధియో మర్జయన్తః॥

దం॥ ఈ యింద్రునకు అన్నమునువలె స్తుతిని సమర్పించుచున్నాను. శత్రువులను బాధింపఁదగి చక్కగా మనస్సునాకర్షించు స్తోత్రధ్వనిని సమకూర్చుచున్నాను. పురాతనండును స్వామియునగు నింద్రునికొఱకు మనస్సుతో బుద్ధితో స్తుతులను సంస్కరించుచున్నాను. (ఇతర స్తోత్రలుకర్త.)

౬౦౫. అస్మా॑ఇదు త్య॑ముప॒మం స్వ॒స్థాం భ॑రా మ్యా॒స్థాప॑ మా॒స్థేన॑ ।

మంహీ॑ష్ట మచో॑క్తిభి ర్గతీ॑నాం సువృ॑క్తిభిః సూరిం వా॒ప్రథ॑ధ్యైః ।

దం॥ ప్రసిద్ధుఁడును, ఉపమింప హేతువయినవాఁడును, మంచి ధనదాతయు, పంజీతుఁడునగు నింద్రునికొఱకై అతని వృద్ధికోరి మంచియధ్యముఁగల్గి నవచ్చుమైన మాటలతో గొప్పదగు ధ్వనిని నోటితోఁజేయుచున్నాను.

౬౦౬. అస్మా॑ఇదు స్తో॒మం సంహి॑నోమి రథం నత॑ష్టే॒త తప్తే॑నాయ ।

గిరశ్చ॑గిర్వాహ॑సే సువృ॑క్తిం ద్రా॒య విశ్వ॑మిన్వం మే॒ధిరాయ॑॥

దం॥ ఈ యింద్రునికొఱకే; చెక్కడపుపనివాఁడు రథమును జేయునట్లు శత్రు సూసమయిన స్తుతినిజేయుచున్నాను. స్తుతులను వహించువాడును, మేధావంతుఁడును అగు నింద్రునికొఱకుఁ జక్కగా మనసు నాకర్షించుటకై ఋక్కులను గూర్చుచున్నాను. ఉత్కృష్టమైన హవిస్సునుగూడఁ గూర్చుచున్నాను.

౬౦౭. అస్మా॑ఇదు స॒క్తిమి॑న శ్రవ॑స్యే॒స్త్రా యార్కం॑ జహ॑న్వో॒న సమ॑న్తే ।

వీరం దానా॑కసం వృ॒ద్ధ్యై పు॒రాం గూర్త॑శ్రవ॑సం చ॒ర్మాణమ్॑॥

దం॥ ఈ యింద్రునికొఱకే స్తుతిసంక్రమును అన్నలాభమునకుఁగొఱముచు విధమునకుఁగూర్చునట్లు; నాల్గుతోఁ గూర్చుచున్నాను. శత్రువులఁ దిరస్కరించునట్టి, దానమునకుఁ జోటయినట్టి, శత్రుపురములను బ్రద్రలుచేసి ప్రశస్తాస్తమును గొనునట్టి యింద్రుని స్తుతికై పూనితిని.

౬౦౮. అస్మా॑ఇదు త్వ॑ష్టా తక్ష॑ద్యజ్రం॒స్వ ప॑స్తమం స్వ॒ర్యం కిర॑ణాయ ।

పు॒త్రస్య॑ చిద్వి॒దద్యే॑న మర్గ॑తుజ॒స్మీ శా॑నస్తు॒తా కి॑యే॒ధాః॥

దం॥ శత్రుహింసకుడును, నైశ్వర్యవంతుడును, బలవంతుడును అగు నింద్రుఁడు పుత్రునియొక్క ఆయువునట్లును నొప్పించునట్లు యే వజ్రాయుధముతోఁగొట్టెనో ఆ శుభకిర్ణల నుత్తమముగాఁ జేయునట్టి, శత్రుసంహారకమయినట్టి, వజ్రాయుధమును విశ్వకర్ణ యీ యింద్రునికొఱకే చేసి సానబట్టెను.

౬౯. అస్మేదుమాతుః సవనీషుసద్యో మహాపితం పపివాశ్చార్వన్నా ।

ముపాయద్విష్ణుః పతతం సహీయా నివృధ్యద్వరాహం తిరో అద్రిమస్తా॥

దం॥ (వర్షముతో సకలజగత్తును) నిర్మించునట్టి గొప్పదగు నీరుజ్జముయొక్క సవనములందు సోమమును (ఇంద్రుడు) పానముచేసెను. వెంటనే హవిస్సులను భక్షించెను. సర్వజగత్తును వ్యాపించినవాడై అసుర ధనముల సవహరించెను. శత్రువుల నోడించు నజ్రాయుధమును అడ్డుగానడచుచు విసరి మేఘమునుగొట్టెను.

౭౦. అస్మాఇదుగ్నా శ్చిదేవపత్నీ రిద్దాయార్క మహిహత్యక్షావః ।

పరిద్యావా పృథివీ జభ ఊర్వీనాస్యతే మహిమానంసరిష్టః॥

దం॥ ఈ యింద్రునికొఱకే దేవతలను బాలించునట్టి, నడిచే స్వభావముగలట్టి (ఛందోదేవతలు) వృత్రవధసమయమందు స్తోత్రమంత్రమును అల్లరి (రచించిరని తా॥) ఆయుక్కు భూమ్యంతరిక్షముల నతిక్రమించినది. విస్తారములగు ఆ భూమ్యంతరిక్షములు ఈ యింద్రుని మహిమను అతిక్రమింపలేక పోయినవి.

౭౧. అస్యే దేవప్రరిచే మహిత్వం దినస్సృథివ్యాః పర్వస్తరితూత్ ।

స్వరాశ్చిద్ద్వి దమ ఆవిశ్వగూర్తః స్వరిరమత్రో వవత్సే రణాయ॥

సం॥ ఈ యింద్రునియొక్క మహిమయే ద్యులోకముకంటెను, భూమికంటెను, అంతరిక్షముకంటెను, (భూమి, ద్యులోకమధ్య సంతరిక్షము) అతిక్రమించెను. ఇంద్రుడు శత్రువుల మర్దించువిషయమున తన తేజస్సుతోనే విరాజిల్లువాడును సర్వసమర్థుడును, శోభనశత్రువులు కలవాడును, కొలలేనివాడును అయి యుద్ధమును గలుగఁజేసెను. (అనఁగా మేఘముతో మేఘమును దెబ్బలాడించెననికాని, తనబటులం బురికొల్పెననికాని తా॥)

౭౨. అస్యే దేవశవసా శుషన్తం వివృశ్చ ద్వక్షేణ వృత్రమిద్ధ్విః ।

గానవాణా అవనీరముశ్చ దభిశ్రవోదా వనేసచేతాః॥

౨౦|| ఈ యింద్రునిబలముచేత నెండిపోవుచున్న పృథుని ఇంద్రుడు వజ్రముచేత; దొంగలు ఆవులను ఛేదించునట్లు చేదించెను. పృథుడు దాగుకొనుటకుఁ జోటుగా నుండిన యువకములను విడఁగొట్టెను, ఆయింద్రుడు హవిస్సుయిచ్చిన యజమానునకు సమానబుద్ధితో నన్నమును అభిముఖముగా నిచ్చెను.

౨౦౩. అ॒స్యే॒దు॒త్వే॒షసా॑ ర॒స్ససి॑స్థః పరి॒యద్వ॑జ్జే॒ణ సీ॒మయ॑చ్ఛత్ !

ఈ॒శా॒నకృ॑ద్ద్వా॒శుషే॑ దశ॒స్యం తు॒ప్వితే॑యే గా॒ఢం తు॒ప్వితే॑కః॥

౨౦|| ఈ యింద్రుని ప్రకాశించుబలముచేత సముద్రములు విలాసముగా నున్నవి. ఏమంటే ఇంద్రుడు వజ్రముచేత నీ సముద్రములను అంతటను నియమించెను. (ఏదెక్కడ నుండవలెనోఅట్లు) మతియు ఐశ్వర్యము గలుగఁజేసికొనుచు నింద్రుడు యజమానునకిచ్చుచు శత్రువుల హింసించువాడై తుప్వీతునికొఱకు నివాసమును ఇచ్చెను.

౨౦౪. అ॒స్మా॒గ్మద॒ ప్రభ॑రా తూ॒తుజా॑నో వృ॒త్రాయ॑ వజ్ర॒మీశా॑నః కీ॒యేధాః॑ !

గో॒ర్న ప॑ర్వవి॒రదా॑తి ర॒శ్వేవ॑స్సన్న॒ర్ణాంస్య పా॑ంచ॒రధే॑॥

౨౦|| త్వరకలవాడును, ఈశ్వరుడును, అమిత బలవంతుడును అగు నోయింద్రా ! యీ పృథునికొఱకు వజ్రమును బ్రహరించుము. ఉదకములను దీసికొనఁగోరుచు ఆయువకములు ప్రవహించుటకు అడ్డుగానుంచిన వజ్రాయుధముతో; పశువులను ఛేదించునట్లు, మేఘముల యవయవసంఘల ఛేదించుము.

౨౦౫. అ॒స్యే॒దు ప్ర॑బ్రూ॒హి పూ॒ర్వా॒ప్యణి॑ తు॒రస్య॑ కర్మా॒ణిన॑వ్య॒ఉక్తేః॑ !

యు॒ధేయ॑దిష్టాన ఆయు॒ధా నృ॒హూయ॑మా॒ణో నిరి॒ణాతి॑ శత్రూ॒ణా॥

౨౦|| ఎపుడు యుద్ధమునకై యాయుధములను వినరుచు, శత్రువుల హింసించుచు నింద్రుఁడెదురుగా నడచునో అపుడు ఉక్త (=స్తుతిచేయు సామమంత్రము)లతో స్తుతింపఁ దగిన యుద్ధమునకుఁ ద్వరపడుచున్న (యీ యింద్రుని) వీరకృత్యమును ఓ ఋతేవ్ జూడా ! స్తుతింపుము.

౨౦౬. అస్మేదు భియా గిరయశ్చ ద్రుహ్య ద్యావాచ భూమా జనుష స్తుజేతే ।

ఉపో వేనస్య జోగువాన ఓణిం సద్యో భువద్యీర్యాయ నోధాః॥

దం॥ ఈ యింద్రుని భయముచేత పర్వతములుకూడ నిశ్చలములై యున్నవి. ఇంద్రుని యవతరించుటచేత ద్యులోకభూలోకములు కంపించుచున్నవి. ప్రకాశించుచున్న యితని రక్షణను మాటిమాటికిఁ గీర్తించుచు నోధర్మి అపుడే వీర్యవంతుఁడయ్యెను.

౨౦౭. అస్మాఇదు త్యదను దాయ్యేషా మేకో యద్యవ్మే భూరేరీ శానః ।

ప్రైతశం సూర్యే పస్పృధానం సౌవశ్వే సుష్యమావ దిన్ద్రీః॥

దం॥ సమర్థుఁడను, బహువిధధనములకు స్వామియునగు నింద్రుఁడు దేనిని గోరునో వీరి ఆస్తోత్రము ఈ యింద్రునికొఱకుఁ జేయఁబడెను. ఈ యింద్రుఁడు సువశ్యపుత్రుడగు సూర్యుని విషయమున స్పృహించినట్టి; సోమములను ఆభిషవించి నట్టి ఏతశుఁడను ఋషిని రక్షించెను. (శుశ్వసరాజు తపసుచేసి సూర్యాంశతోఁ గొడుకునుగ నెను. ఆకొడుకు ఏతశునితో యుద్ధముచేసెను. అతనిని యింద్రుఁడు రక్షించెనట.)

౨౦౮. ఏవాతే హరియోజినా సువృ క్షీన్ద్రో బ్రహ్మణీ గోతమాసో అక్రౌ ।

ఏషువిశ్వవేశసం ధియంధాః ప్రాతర్మక్షూ ధియావసుర్జగమ్యాత్ ॥

దం॥ గుఱ్ఱములంబూన్చిన రథముల యో యింద్రా! గోతమవంశీయులగు ఋషులు చక్కగా నభిముఖముగాఁజేయు స్తుతిమంత్రములను నీకై చేసినారు. ఈ స్తుతికర్తకు బహువిధరూపములుగల ధనమునిమ్ము. ప్రాతఃకాలమున (నేడువచ్చినట్లు) తేవును వచ్చుఁగాక.

పంచమాధ్యాయము.

సూక్తము. ౬౨.

(ఋషి - నోభసుడు ; దేవత - ఇంద్రుడు ; ఛందస్సు - త్రిష్టుక్.)

౨౦౯. ఓమ్ | ప్రమన్థహే శవసానాయ శూషమాహ్లాపం గిర్వణసే అక్షరస్వత్ |

సుప్తక్రిభిః స్తువత ఋగ్నియా యార్చామార్కంసరే విశ్రుతాయ ||

దం|| బలముతో శత్రువులనంహరించునట్టి, స్తుతులతో నేవింపదగినట్టి, యింద్రుని కొఱకు సుఖహేతువయిన స్తోత్రమును అంగిరస ఋషినల దెలిసికొనుచున్నాము. చక్కని స్తుతులతో స్తుతించు ఋషికొఱకు నే యింద్రుడు పూజింపదగినవాడో అందఱిని నడిపించు ప్రసిద్ధుడగు నాయింద్రుని స్తుతిమంత్రము నుచ్చరింతుము.

౨౧౦. ప్రవోమహే మహినమో భరధ్వమాజ్ఞామ్యం శవసానాయ సామ |

యేనానః పూర్వే పితరః పదజ్ఞా అర్చన్తో అక్షరసో గా అవిన్దన్ ||

దం|| మనతండ్రులు, పూర్వరులు, అంగిరసులు మార్గములను గుర్రెఱిగి తమగోవులను ఏ యింద్రునిచేతఁ బొందిరో గొప్పవాఁడును, అతిబలుడును అగు ఆ యింద్రునికై ప్రోథమై పాడదగిన స్తోత్రమును ఓ ఋషి త్విజులారా! బాగుగ సంపాదించుడు.

౨౧౧. ఇన్ద్రస్యాక్షరసాం చేష్టా విదత్సరమా తనయాయ ధాసిమ్ |

బృహస్పతి ర్భిసదద్రం విదద్ధాః సముస్రియాభి ర్వానశన్తనరః ||

దం|| ఇంద్రునకై యంగిరసులొనరించు నిష్ఠిలో (యాగము) దేవతల కుక్క (ఆడుది తనకొడుకునకు అన్నమును బొందెను. తరువాత దేవతలవతియగు నింద్రుడు అనుచుని భేదించెను. గోవులను దేలిసికొనెను. వాటిని దోలుకొనుపోవు దేవతలు గోవులతోఁగూడ సంతోషధ్వనులుచేసిరి. (పణియనువాఁడు దేవతల గోవులంగుహలో దాచెను దేవతలు కనుక్కొనలేకపోయిరి. ఇంద్రుడు తనవద్ద నున్న ఆశకుక్కను గోవుల వెదికిరమ్మనెను. అది తన కొడుకున కన్నముపెట్టితే వెదకెదననెను. అట్లు అన్నముపెట్టఁగా కుక్కవెల్లి పసిపట్టి గోవులందెలిసికొని వచ్చెననికథ ;

౭౧౨. స॒ను॒ష్టు॒భా స॒స్తు॒భా స॒ప్తవి॒ష్టేః స్వ॑రేణా॒దిం స్వ॑రో॒యైత॑ స॒వగై॒వ్యః ।

స॒ర॒వ్య॒భిః ఫ॒లిగ॑మి॒న్ద్ర శక్ర॑వ॒లంర॑వేణ దర॒యో దశ॑గై॒వ్యః॥

దం॥ శోభనగతిని గోచుచున్న యేసురు మేధానంతులై నవగ్వలు, దశగ్వలు అను అంగిరసులచేత సస్వరమై శోభనస్తుతిగల స్తుతిమంత్రమును బొందఁదగినవాఁడవును, శక్తిమంతుఁడవునగు నింద్రా! ఛేదింపఁదగిన స్వచ్ఛమగు నుదకముగల మేఘమును నీధ్వనితో భయపెట్టితివి. (అంగిరసులు రెండుతెగలవాడు. తొమ్మిది నెలలు యజ్ఞమొనర్చినవారు నవగ్వలు. పది నెలలుచేసినవారు దశగ్వలుట)

౭౧౩. గృ॒ణానో॑ అ॒గ్నేరో॒భి ర్ద॒స్మ వి॑వరు॒షసా॑ నూ॒ర్యేణ॑ గో॒భిర॑స్థః ।

విభూ॑మ్యై అ॒వ్రథ॑య ఇ॒న్ద్ర సా॑ను ది॒వోర॑జ ఉ॒పర॑ మ॒స్తభా॑యః॥

దం॥ శత్రుమర్దనుడవగు నో యింద్రా! అంగిరసన్సులచేత స్తుతింపబడినవాఁడవై ఉపస్సుతోను, నూన్యనితోడనుగూడి కిరణములచేత సంధకారమును బోనడచితివి. మఱియు నీవు భూమియొక్క యున్నతప్రదేశమును విశాలమొనర్చితివి. అంతరిక్షములమును దృఢపఱచితిని.

౭౧౪. తద॒వ్ర॒తయ॑క్షత మమ॒స్య క॑ర్మ ద॒స్మస్య॑ చారు॒తమ॑ మ॒స్తిదం॑సః ।

ఉ॒పవ్యా॑రే యదు॒పరా॑ అ॒పిన్వ॑ న్న॒ధ్వర్ణసో॑ నద్యో॒శ్చత॑స్రః॥

దం॥ ఈ యింద్రుఁడు భూమియొక్క సమీపస్థలమందు స్థాపింపబడి మధురోదకముగల నాలుగునదులను బ్రవహింపజేసెను. అత్యంతప్రత్యక్షమై సొగసయిన యీ కర్మనొనర్చిన యింద్రునిపని యెన్నఁదగినది.

౭౧౫. ద్వి॒తా వి॑వ్ర॒వే స॒నజా॑ స॒నీశే॑ అ॒యాన్యః॑ స్త॒వమా॑నే భి॒రర్తై॑ః ।

భ॒గోన॑ మే॒నే ప॒రమే॑ వ్యో॒మ స్వ॒ధార॑య ద్రో॒దసీ॑ నుదం॑సాః॥

దం॥ దగ్గఱుటకు శక్యముకాని యింద్రుఁడు స్తుతిమంత్రములతో స్తుతికర్తలు పొందఁదగువాఁడగును. నిత్యజాతములై యొకేచోటనున్న ద్యావావృథువులరెంటిని

విడచిసెను. జూపకముంచుకొనఁదగిన ఉత్కృష్టమయిన యంతరిక్షమందలి సూర్యునిం బోలి శోభనకర్మలునేయు నింద్రుఁడు ద్యావాపృథువుల ధరించెను.

౭౧౬. స॒నా॒స్త్రి॒వం పరి॒భూ॒మా వి॒రూ॒పే పు॒న॒ర్భూ॒వా యు॒వతీ॑ నే॒వభి॒రే॒వైః :

కృ॒ష్ణే॒భి ర॒క్తో॒మా రు॒శద్భి॑ ర్వపు॒ర్భి రా॒చర॑తో ఆ॒న్యాన్యాః॑

దం॥ వేద్యేణ సూరములుగలిగి ప్రతివిశమును బుట్టుచున్న పడుచులైన (రాత్రి-ఉపస్సులు) ద్యులోకమును, భూలోకమును చిరకాలమునుండి తమ గమనములచేత మరల తిరిగివచ్చుచున్నవి. రాత్రివీక్ష్యచేతను, ఉపబ్రకాశ శరీరము చేతను, ఒకరులేనపు డింకొకరుగామాతీ తిరుగుచున్నారు. (ఇదంతయు నింద్రా! నీమహత్తులని తా॥)

౭౧౭. స॒మేను॑స్థ్యం స॒వ్యప॑న్యమా॒నః సూ॒నుద్ధా॑ధార శ॒వసా॑ను॒దంసాః॑ :

ఆ॒మా॒నుచి॑ ద్దధి॒షే ప॒వ్యమ॑న్తః ప॒యః కృ॒ష్ణాసు॑రుశ॒ వ్రోహి॑షి॒షః॑

దం॥ చక్కగాఁ గంటితోఁ జూపకకృష్ణముగానట్టివాడవును, యోగ్యకర్మల నాచరించునట్టివాడవును, బలమునకుఁ బుత్రుఁడవును, శోభనయూగ కర్మలను జేయువాడవునగు నింద్రా! యజమానుల సభ్యమును జిరకాలమునుండి పోషించుచున్నావు. అపకృష్ణమయిన గోవులలోపలను పకృష్ణమయిన పాలను పోషించుచున్నావు. నల్లసే, యెఱ్ఱని, గోవులలోఁ గూడఁ జెల్లనిపాలను, చక్కనిపాలను, గలిగించుచున్నావు.

౭౧౮. స॒నాత్తు॑నీ॒శా అ॒వనీ॑ర॒వాతా॑ వ్ర॒తార॑క్ష॒న్తే అ॒మృ॒తాః సహో॑భిః ।

పు॒రూ స॒హస్రా॑ జ॒నయో॑న॒వత్సీ॑ ద్ద॒వస్య॑ ని॒వ్యసా॑రో అ॒హ్రయా॑ణమ్॥

దం॥ చిరకాలమునుండి సమాన నివాసములు కలవియు, గమనములేనట్టి ఇంద్రుని చేతివ్రేళ్లు (=అంగుళులు) అనేకవేల కర్మలను ఆలస్యములేక తమతమబలములచేతను, బరిపాలించుచున్నవి. తమంతతామే ప్రసరించుచు వ్రేళ్లు (కర్మలను బరిపాలించుచు) ప్రాథుఁడగు నింద్రుని దేవభార్యలవలె సేవించుచున్నవి.

౭౧౯. స॒నా॒య॒వో న॒మసా న॒వ్యో అ॒ర్చై॒ర్యసూ॒యవో మ॒తయో ద॒స్సద॒ద్రుః ।

ప॒తి॒న ప॒త్నీ రు॒శతీ రు॒శ॒స్తం స్పృ॒శ॒న్తి త్వా॒శవసా॒వ న్మనీ॒షాః॥

దం॥ చూడఁదగినవారిలో నుత్తముఁడవగు నింద్రా! స్తుతిమంత్రములచేతను, నమస్కారములచేతను, ఏ నీవు స్తుతింపఁబడుచున్నావో; నిత్యకర్మలను (అగ్ని హోత్రాదులని తా॥) కోరుచున్న ధనకాముకులయిన మేధావతులు (యజమానులని తా॥) ఆ నిన్ను; బహుప్రయాసముతో నాశ్రయించుచున్నారు. ఓబలవంతుడా! వారిచే బ్రయోగింపఁబడిన స్తుతులు; కాముకలయిన భార్యలు కాముకులగు భర్తలనువలె; నిన్ను నేవించుచున్నవి.

౭౨౦. స॒నా॒దే॒వ త॒వరా॒యో గ॒భస్తా నక్షీ॑య॒స్తే నో॑పద॒స్యన్తి॒దస్స ।

ద్యౌ॒మో అ॒సిక్ర॑తు॒మో ఇ॒న్ద్రో ధీ॒రః శి॒క్షాశ॑చీ॒వ స్త॒వనః శ॑చీ॒భిః

దం॥ అత్యంతము చూడఁదగినవాఁడా! (సుందరుఁడని తా॥) ఇంద్రా! నీహుబా వందుఁ జరకాలమునుండియు (నన్ను) ధనములు నశింపలేదు. స్తుతించువానికిచ్చినను తరుగలేదు. పెరుగు మనేయున్నదని తా॥) యింద్రా! బుద్ధిమంతుఁడవగు నీవు దీప్తి మంతుఁడనైతివి. (లోకరక్షార్థి) కర్మలకు హేతువగుచున్నావు. కర్మవంతుడా! నీ పనులవల్ల మాకుధనముఁగలుగజేయుము.

౭౨౧. స॒నా॒య॒తే గో॑త॒మ ఇ॒న్ద్రో న॒వ్యమ॑త॒క్ష ద్భ్రా॑హ్మ॒హరి॑యోజ॒నాయ ।

సు॒నీ॒ధాయ॑ నః శ॒వసా॑న నో॒ధాః ప్రా॑త॒ర్గక్షూ॑ ధి॒యావ॑సు॒ర్జగ॑మ్యాత్॥

దం॥ ఆ యింద్రుఁడందఱకును మొదటివాఁడు అగును ఓ బలవంతుఁడగు నింద్రా! గుఱ్ఱములను (రథమునకుఁ) బూన్చి చక్కగా నడిపించు నీకొఱకు గోతమఱు పి. పుత్రుఁడగు నోధయనువాఁడు నూతనమయిన, నూక్తిరూపమయిన స్తోత్రమును మాకొఱకుఁజేసెను. తలచినంతలో ధనముకలిగించుకొనువాడా! ప్రాతఃకాలమందు శీఘ్రముగారమ్ము.

నూ క్తము, ౬౩.

(ఋషి - శోభస్సు ; జేవత - ఇంద్రుడు ; ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.)

౬౨౨. త్వంమహో ఇన్ద్రో యోహ శుశ్నోద్యైవా జజ్ఞావః పృథివీ అమేధాః ।

యద్ధతే విశ్వగిరయశ్చిదభ్య భియాద్భువశ్శివః కిరణా నైజః॥

దం॥ ఓ యింద్రా! నీవు గుణములచే నధికుడవు. ఏ నీవు (అసురుల) భయము కలిగిన వెంటనే పుట్టినవాడవై (శత్రువులను) శోషింపజేయు సీబలముచేత ద్యులోక భూలోకములను ధరించుచున్నావు. ఏనీయొక్క భయముచేతఁ బ్రపంచమునందున్న భూతములన్నియుఁ బర్యవసాయును, ఇతర గొప్పవస్తువులును, దృఢములయ్యెను, సూర్యకిరణములవలెఁ గంపించెను.

౬౨౩. ఆ యద్ధరీ ఇన్ద్రో వివ్రతావేరా శేవబ్రంజరితా బాహోవృథాత్ ।

యేనా విహర్యతక్రతో అమితాః పురషష్టాశి పురుహూత పూర్వీః॥

దం॥ ఓ యింద్రా! వివిధకర్మలొనరించు సీగుఱ్ఱములను (రథమును) గూర్చు చున్నావో, అపుడు నీ రెండుబాహువులందు స్తోత (స్తుతిచేయువాడు) వజ్రమును ధరింపజేయుచున్నాడు. (స్తుతించునదికి చేతిలో వచ్చివడునని తా॥) కర్మలను గోరు నట్టి యింద్రా! శత్రువునుగూర్చి ఏవజ్రముతో గమనించుచున్నావో, అపుడు ఓ పురుహూతా! నీవనేకములగు (అసుర) పురములను (భేదింపఁ) బోవుచున్నావు.

౬౨౪. త్వంసత్య ఇన్ద్రో ధృష్ణరేతా త్వమృభుతా నర్యస్త్యంపాత్ ।

త్వంశుష్ణం వృజనే పృక్ష ఆశౌ యూనేకుతాస్య ద్యుమతే సచాహన్॥

దం॥ ఓ యింద్రా! సర్వోత్కృష్టమైనదవయిన నీవు ఋ భువుల కధిపతివి. నరులకు హితకారివి. శత్రువుల సంహరింతువు. నిర్లక్ష్యస్వభావుడవు. హింసాకర్మమైన వీరులు పోదగిన యుద్ధమందు దీప్తిమంతుడయి పిన్నవయసువాడగు కుత్సుకు సహాయుడవు అయి శుష్ణుడనువానిని వధించితివి.

౭౨౫. త్వంహత్య దింద్రవోషేః సఖావృతం యద్వజ్రే పృథకర్షన్తుభ్యాః ।

యద్ధశూర పృథమణః పరాచైర్విదన్యోర్యోనావకృత్తో వృథామాత్ ॥

దం॥ ఇంద్రా! నీవు (కుత్సునకు) సహాయుడవై ఆ పరిస్థితిమయిన ధనమును ఇచ్చితివి. వర్షమును గురిపించువాడా! వజ్రాయుధముకలవాడా! అనామూసము గా శత్రువుల నణంచునట్టి నీవు ఎపుడు యుద్ధమందు దన్యులను వెనుకఁదిరిగి పాటిపోవు నట్లు చేసితివో? (అపుడు కుత్సుడు కీర్తనంచెనని తా॥)

౭౨౬. త్వంహత్య దిద్దాగ్రి రిషణ్యన్ దృహ్యస్య చిన్మర్తానా మజుష్టా ।

న్యస్మి దాకాష్టా అర్వతేవర్ణనేవ వజ్రిభృషి హ్యమిత్రాత్ ॥

దం॥ ఇంద్రా! నీవు ఆ దృఢమయిన దేనికైన హింసకోరకనే యుందువు. స్తుతించు మాకష్టములందు మాగుఱ్ఱమునకు దిక్కులనాతలను దెరువుము. (అట్లు లేనిగమనము కనితా॥) ఓ వజ్రాయుధధారి! పర్వతమును వలె నీవజ్రాయుధము చేత శత్రువులను ధ్వంస మొనర్చుము.

౭౨౭. త్వంహత్య దిద్దాగ్రిస్థాతౌ స్వగ్నీహ్యే నరజాహవస్తే ।

తవ స్వధావళయమాసమర్య ఊతి ర్వాజేష్వత సాయ్యాభూత్ ॥

దం॥ ఓ యింద్రా! యుద్ధపురుషుల పాక్షికలట్టి, ఉదకములను సంపాదించుట కయినట్టి, యుద్ధమందుఁ బ్రసిద్ధుడవయిన నిన్నే యుద్ధముగోరువారు (సహాయార్థము) పిలుతురు. కనుక ఓ అన్నవంతుడా! యుద్ధమందు నీసంరక్షణము మాకభిముఖముగా నగుఁగాక. యుద్ధములందు సంపాదించినదీరక్షయే.

౭౨౮. త్వంహత్య దిద్దాగ్రి సప్తయధ్యక్ష పురోవజ్రే పురుకుతానియదర్దః ।

బర్హి ర్నరయత్సు దాసే వృథావర్తంహోరా జన్వరివః పూరవేకః ॥

దం॥ వజ్రాయుధము కలవాడా! ఇంద్రుడా! పురుకుత్తు బూ పిక్తే యుద్ధము నేయుచు ఆ ఏడు పట్టణములను భేదించితివి. మఱియు సుదాసుడను రాజునిమిత్రము

అంహుడనువాని ధనమును అనాయాసముగా దర్శనోసినట్లు కోసితెచ్చితివి. ఓ నావమీ ? పూరువంశీయుడగు (నుదానునకు) ధనమును గలుగఁజేసితివి.

౭౨౯. త్వంత్యాం¹ ఇన్ద్రో²దేవ చిత్రామిషమాహ³న పీపయః పరిష్కన్⁴ ।

యయాశూర ప్రత్యస్సభ్యం⁵ యసి త్వనమూర్జం⁶ విశ్వధక్షర⁷ డ్యై⁸!

దం॥ ఓ యింద్రోదేవ ! నీవు మాకు సంపాదించఁచగిన నానావిధమయిన యన్నమును భూమియంతటను; ఉదకములు వర్షించి వృద్ధిపఱచునట్లు; వృద్ధిపఱపుము. ఓశూరుడా! ఏయన్నముతో మాజీవమును; అంతటను బ్రవహించుటకు నుదకము నిచ్చినట్లు; ఇమ్ము.

౭౩౦. అకారితే ఇన్ద్రో¹ గోతమేభిర్బ్ర²హ్మణో³క్తానమసా⁴ హరిభ్యామ్ ।

సువేశసం వాజ మాభరా⁵ నః ప్రాతర్గత్నూ⁶ధియావసు⁷ ర్షగమ్యాత్⁸!

దం॥ ఓ యింద్రా ! గోతమ వంశస్థులు నీస్తుతులు రచించిరి. హవిస్సులసంపదమయిన అన్నముతో, గుఱ్ఱములతోఁగూడిన నీ కొఱకు అభిముఖముగా మంత్రములు పఠుకఁబడినవి. నీవు బహువిధములగు నన్నములను మాకిమ్ము. తలఁచినంతలో ధనముగల యింద్రుఁడు ప్రాతఃకాలమందు (మారక్షకు) వచ్చుఁగాక.

నూ క్త ము. ౬౪.

(ఋషి - సోధస్సు; దేవత - వాయువు; ఛందస్సు - ౧-౧౪, జాతి; ౧౫, త్రిష్టుప్.)

౭౩౧. వృష్టే¹ శర్ధాయ² సుమఖాయ³ వేధసే⁴ నోధః⁵ సువృక్తిం⁶ ప్రభరా⁷ మరుద్భ్యః⁸ ।

అపోన⁹ ధీరో¹⁰ మనసా¹¹ సుహస్యో¹² గిరః¹³ సమక్షో¹⁴విదధే¹⁵ మ్వాభువః॥

దం॥ ఓ నోధర్షీ ! వర్షించునట్టి, శుభమయిన యజ్ఞముగల సృష్టిసోనస్కనట్టి వాయువుల సమూహమును జక్కగా నాకర్షించు స్తుతిని బ్రయోగింపుము. (పుష్ప ఫలానులను సృష్టిచేయుపని వాయువులదని తా॥) (ఓ మరుత్తులారా!) ధీమంత్యుఁడను జోషించిన చేతులు కలవాడనగు నేను స్తుతివాక్కులను మనసుతోఁ జక్కగా వ్యవహరింపఁ

పఱతును. యజ్ఞములందు: మేఘుడుదకములు వర్షించునట్లు; స్తుతులను చేయుదును. (ఇందు మొదటివాక్యము మరుత్తులుపల్కిరి. తరువాత వాక్యములు నోధర్షివి. వర్ష ధారలెన్నియో యన్ని స్తుతులని యతిశయోక్తి.)

23 ౨. తేజఃజ్వరే దివ ఋష్యాన ఉక్షణో రుద్రస్యమర్యా అనురా అరేపనః
పావకానః శుచయః సూర్యాశ్చ సత్వానోన ద్రష్మినో ఘోరవర్షసః॥

దం॥ చూడందగినట్టి, యశావనవంతులయినట్టి, రుద్రపుత్రులయినట్టి, శత్రువుల నిరసించునట్టి, పాపరహితులయినట్టి, పవిత్రతను గలిగించునట్టి, సూర్యునివలె బ్రకాశించునట్టి, భూతగణములవలె భయంకరులగునట్టి, వర్షించునట్టి, ఆ మరుత్తులు (అనఁగా వాయువులని తా॥) పుట్టినవి.

233. యువానో రుద్రా అజరా అభోఘ్నునో వపక్షురధిగావః పర్వతా ఇవ ।
దృహశ్చిద్విశ్వా భువనాని పార్థివా ప్రచ్యవయన్తి దివ్యానీ మజ్జనా॥

దం॥ యశావనవంతులు రుద్రపుత్రులు, ముదిమిలేనివారు, హనిస్సులఁదిననీకుండఁజేయు (అనురులను) సంహరించువారు, వారింపరాని గమనముకలవారు, పర్వతమువలె దృఢ గాత్రులు నగు మరుత్తులు స్తుతిచేయువారి కోర్కెలు సమకూర్తురు. సమస్తభువనములను పృథివియందును, ద్యులోకమందును, దృఢమయిన వస్తువులను తమబలముచేతఁ గదలింతురు.

23౪. చిత్రైరజ్జీభిర్వపుషే వ్యంజతే వక్షః సురుక్నా అధియేతిరే శుభే ।
అంసేషేషాం నిమిమృక్షు ర్మృషయః సాకంజజ్ఞరే స్వధయా దివోనరః ॥

దం॥ శోభకొఱకు (మరుత్తులు) నానావిధములయిన యలంకారములతో నలంకరించుకొనిరి. వక్షస్థములందు మొఱయుచున్న (హారాలను) శోభార్థము ధరించుకొనిరి. వీరి మూఁపులందు నాయుధములుగలవు. వాటితోఁగూడి మరుత్తులు నాయ కులై యంతరిక్షమునుండి తమబలముతోఁ బుట్టిరి.

23౫. ఈశానకృతో ధునయో రిశాదసో వాతాన్విద్యుత స్తవిషీభి రక్రత ।

దుహస్తాథ ర్దివ్యాని ధూతయో భూమిం పిన్వన్తి పయసా పరిజ్రయః ॥

దం॥ (స్తుతించువారిని) ధనపతులగాఁజేయునట్టి, (అన్వీఁటిని) గదలించుట్టి, హింసకు లం దినివేయునట్టి, మరుత్తులు తమబలముతో గాలులను, మెఱుపులను, బుట్టించు చున్నారు. సర్వత్రాగమనించునట్టి, కదలించునట్టి, (మరుత్తులు) అంతరిక్షమందలి పొదుగులను (జోలిన మేఘములను) పిమకుచున్నారు. తగువాత, ఉదకములతో భూమినిం దడుపుచున్నారు.

23౬. పిన్వన్త్యహో మరుతః సుదానవః పయోఘృతవ ద్విదధేష్వాభవః ।

అత్యం నమిహే వినయన్తి వాజినముత్సం దుహంతి స్తనయన్త మక్షితమ్ ॥

దం॥ చక్కని దాతృత్వముకల మరుత్తులు పాలవలె సారమయిన ఉదకములను; యజ్ఞములందు ఋత్విజులు నేతనివర్షించునట్లు; వర్షింతురు. అశ్వమును (సాదులు) లొంగఁదీయునట్లు; వేగవంతమయిన మేఘమును లొంగఁదీసి వర్షింపఁజేతురు. గర్జించు చున్న అక్షయమయిన మేఘమును పిదుకుచున్నారు.

237. మహిషాసో మాయినశ్చిత్రభానవో గిరయో నస్వతవసో రఘువ్యధః ।

మృగాఞ్న హస్తినః ఖాదథావనాయ దారుణీషు తవిషీ రయ్యధ్వమ్ ॥

దం॥ గొప్పవారును, జ్ఞానులును, మంచికాంతులు గలవారును, పర్వతములవలె స్వంత బలముతోఁగూడినవారును, శీఘ్రగమనులును, అగు నోమరుత్తులారా! తుండములుగల మృగములవలె (ఏన్ద్రులన్న తా॥) వనములను విరచుకొని తిను చున్నారు. ఏ మంచే ఎఱ్ఱనిరంగుల ఆడగుఱ్ఱములందు మీవేగమును గూర్చినారు గనుక (వారివాహనములు ఆడ గుఱ్ఱములట!)

23౮. సింహో ఞ్న నానదతి ప్రచేతనః పిశాఞ్న సుపిశో విశ్వవేదనః ।

క్షుప్తోజన్వన్తః పృథతీభి రృష్టిభిః సమిత్సబాధః శవసా హిమన్యవః ॥

దం॥ ఉత్కృష్టజ్ఞానముగల (మరుత్తులారా!) సింహములవలె మిక్కిలి ధ్వనించుచున్నారు. మగతెడి శరీరమందు జ్వలని పొడలలంకరించినట్లు; మీశరీరములు కాంతులచేత చలంకరింపఁబడినవి. సర్వజ్ఞులై స్తుతికర్తలను రక్షించుచున్నవారును, తమ్మును గోపగింపఁజేసినవారిని జంపువారును, అగు మరుత్తులు తెలనిపొడల యాడు లేండ్ల కాంతులు తమమీఁద బ్రసరించు (అని విద్యారణ్యవ్యాఖ్య, నానావిధ మేఘు కాంతులని యాస్క-వ్యాఖ్యానము.) వారును, ఆయుధములుగలవారును, అగుచు శత్రులబాధకలిగిన యజమానుల నొక్కమాటుగా రక్షింతురు.

23౯. రోద^{సీ} ఆ^సద^సతా గణ^సశ్రీయో సృ^సమా^సచః శూ^సరాః శ^సవసా^సహి మ^సన్యవః ।

ఆ^సవ^సన్తు^సరే^సష్వ^సమ^సతి ర్న^సదర్శ^సతా వి^సద్యు^సన్న^సత^సస్థా మ^సరు^సతో ర^సథే^సషు^సవః ॥

దం॥ (ఏమగురేసిగా) గణమై యొకరినొక రాశ్రయించుకొన్నవారును, యజమాన్యుల నాశ్రయించు కొన్నవారును, శౌర్యవంతులును, అగు మరుత్తులారా! బలముచేతఁ జంపఁదగినంత కోపముగలవారై ద్యులోకభూలోకములనంతటను ధ్వనించుడు. స్వచ్ఛకాంతిగల వస్తువునువలెను మెఱుపునువలెను, నొగలతోఁగూడిన రథములందు కూర్చున్న మిమ్ము సర్వజనులును, జూచుచున్నారు.

2౪౦. వి^సశ్వ^సవేద^ససో ర^సయి^సభిః స^సమో^సక^ససః స^సమ్ని^సశ్లా^ససః స్త^సవి^సషీ^సభి^సర్వి ర^సప్యి^సనః॥

అ^సన్త^సర^స ఇ^సషం ద^సధ^సరే గ^సభ^సస్త్వో ర^సన^సస్త^సశు^సష్ణా వృ^సష^సఖా^సద^సయో^సన^సరః॥

దం॥ సర్వజ్ఞులును, ధనము నివాసమందుఁ గలవారును, (నిధివతులని తా॥) బలవంతులును, గోప్యవారును, శత్రుబంధులించువారును, ఎడతెగనిబలముకలవారును, సోమమునుభక్షించువారును, (ప్రేలివస్తువును,) నడిపించువారును అగు మరుత్తులు బాహులందు బాణధనుస్సులను ధరించిరి.

2౪౧. హి^సరణ్య^సయి^సభిః ప^సవి^సభిః ప^సయో^సవృ^సధ ఉ^సజ్జ^సఘ్న^సస్త ఆ^సప^సర్శ్నో^సన^సప^సర్వ^సతా^స ॥

మ^సఖా అ^సయా^ససఃస్వ^సస్ప^సతో ధ్రు^సవ^సద్యు^సతో దు^సధ^సకృ^సతో మ^సరు^సతో భ్రా^సజ^సదృ^సప్త^సయః॥

దం॥ వర్షోదకమును వృద్ధి నొందించుచున్నవారును, యజ్ఞముకలవారును, యజ్ఞస్థలమునకు నడచువారును, స్వయముగానే (శత్రువులపై) నడచువారు అచలములను గూడఁ గదలించువారలు, తమ్మితరులు మోయశక్యముగాని వారును, వీరిచు

చూపులుకలవారును, అగు మరుత్తులు; మాన్దమందు రథచక్రము (తృణాదుల) వెగురుఁ గొట్టునట్లు సువర్ణమయ రథచక్రములతో మేఘములను, ఎగురఁగొట్టుచున్నారు.

౭౪౨. ఘృ॒షం॑ సా॒వకం॑ వని॒సం వి॒చ్ఛన్తి॑ రు॒ద్రస్స॑సూ॒నం మా॒వసా॑ గృ॒హీ॑మసి ।

ర॒జ॒స్సురం॑ త॒వసం॑ మా॒రుతం॑ గ॒ణ మృ॑జీ॒షణం॑ స్మ॒రణం॑ స॒శ్వత॑గ్రి॒యే॑॥

పం॥ శత్రువులనణచునట్టి, పవిత్రతఁగలిగించునట్టి, వర్షోపకముగలట్టి, సమస్తమును దర్శించునట్టి, రుద్రుని కొఱములగు మరుజ్జణములను, ఆహ్వానిం (=పిలుచుటకు) నాధిపములగు స్తుతిమంత్రములతో ఓ ఋత్విజమానులారా! ధూళి నెగురఁగొట్టునట్టి, బలసియున్నట్టి, ఋజేషముగలట్టి, వర్షించునట్టి, మరుత్తులను భగముకొఱకు స్తుతింతుము. (ఋజేషము=బూలైమాకుడు. తృతీయసవములో మూకుటిలో వంట జరుగును.)

౭౪౩. ప్ర॒సూ॒నమ॑ యః॒ శవ॑సా జ॒సా అ॒తిత॑స్థా॒న స్థా॒తి మ॑రుతో॒ యమా॑నత ।

అ॒ర్వన్భి॑ర్వా॒జం భ॑రతే॒ ధనా॑ నృ॒భి రా॒స్పృచ్ఛ॑న్తం క్ర॒తు మా॑క్షే॒తి పు॑ష్క॒తి॥

పం॥ ఓ మరుత్తులారా! ఎవ్వఁడు మీరక్షణలచేత రక్షింపఁబడునో, గుఱ్ఱములతో నన్నమును, బురుషులతో భగమును, సంపాదించునో, శుభప్రశ్నచేయఁదగిన క్రతువును జేయునో, పుష్టినివహించునో, ఆ మర్త్యుఁడు బలముచేత నితరుల నతిక్రమించి యుండును.

౭౪౪. చ॒ర॒త్రైత్యం॑ మ॒రుతః॑ పృ॒త్య దు॒ష్టరం॑ దృ॒ష్టమ॑న్తం శు॒ష్ణం॑మ॒ఘన॑త్పు॒ ధత్తే॑న ।

ధి॒నస్పృ॑త ము॒క్త్యం వి॒శ్వచ్ఛ॑న్తి॒ణంతో॑ కంపు॒ష్యేమ॑తన॒యం శ॒తం॑హి॒నూ॑॥

పం॥ ఓ మరుత్తులారా! సర్వకర్మ కుశలుఁడును, యుద్ధమందు జయింపఁగక్యము గానివాఁడును, కాంతిమంతుఁడును, శత్రువుల మాడుచువాఁడును, ధనవంతుఁడును, స్తుతింపఁదగినవాఁడును, సర్వజ్ఞుఁడును, అగు పుత్రుని, బౌత్రుని నూఱు హిమంత ఋతువులు (నూఱుపంటకాలములని తా॥) మేము పోషించు కొన్నట్లు దయసేయుండు.

౭౪౫. నూ॒షి రం॑ మ॒రుతో॑ వీ॒రవ॑న్త మృ॒తీపా॑హం ర॒యి మ॒స్మాను॑ధన్త ।

స॒హస్రి॑ణం శ॒తిన॑న శూ॒శువాం॑సం ప్రాత॑ర్నృ॒క్షా ధి॒యాన॑సు॒జ్జగ॑మ్యాత్ ॥

దం॥ ఓ మరుత్తులారా! స్థిరమైన వీర్యవంతమైన శత్రువును దిరస్కరించునట్టి, (పుత్రరూప) ధనమును నూర కొలది వేలకొలది ధనములుకలిగి వర్ణింపఁబట్టు మా యందుఁగలుగఁజేయుఁడు. తలంచినంతలో ధనముకల (మరుత్తులు) ప్రాతఃకాల మందు శీఘ్రముగా వత్తురుగాక.

—:—0:—

అనువాకము. ౧౨.

సూక్తము. ౬౫.

(ఋషి - పరాశరాదు ; దేవత - అగ్ని ; ఛందస్సు - విరాట్టు.)

౭౪౬. పశ్వా[॑]నతాయం[॑] గుహా[॑]చతన్తమ్[॑] నమో[॑] యజానం[॑] నమో[॑] వహన్తమ్[॑] ।

సజ్హ[॑]షా[॑]ధీరాః[॑] పదై[॑]రనుగ్న[॑]న్నపత్వా[॑]సీదన్[॑] విశ్వే[॑]యజత్రాః[॑] ॥

దం॥ (ఉదకరూపమగు) గుహతోఁ బ్రవేశించినట్టి, అన్నముతోఁ గూడినట్టి, హవిస్సుల వహించునట్టి, నిన్ను; ఓయగ్ని! మేధావంతులగు (దేవతలు) నీయడుగు జాడలనుబట్టి, (దొంగిలించిన) పశువులతోఁ గూడినదొంగ ననుసరించినట్లు; అనుసరించిరి. యజంపదగిన సర్వదేవతలును నిన్ను సమీపించిరి.

౭౪౭. ఋతస్య[॑]దేవా[॑] అనువ్రతా[॑] గుర్భవత్ప్రీ[॑]ప్తిర్ద్యౌర్నభూమ[॑] ।

వర్ధ[॑]స్తీ[॑]మాపః[॑] పన్వా[॑]సుశీ[॑]ర్షి[॑] మృతస్య[॑]యోనా[॑]గర్భే[॑] నుజా[॑]తమ్[॑] ॥

దం॥ పాటిపోయిన యగ్నియొక్క జాడలను దేవతలనుసరించుచుఁ బోయిరి. అంతటను, నెదకుటయయ్యెను. భూమికూడ సర్గమువలె నయ్యెను. స్తుతులచేఁ బెరిగినట్టి, యజ్ఞమునకుఁగారణమయినట్టి, జలమధ్యమున చక్కగా నిలిచియున్నట్టి, యీ యగ్నిని ఉదకములు దాచినవి.

౭౪౮. పుష్టిర్నరణ్వా[॑] క్షీతిర్నపు[॑]ణ్వీ[॑] గిరిర్నభు[॑]జ్ఞు[॑]క్షో[॑]దో[॑]నశమ్భు[॑] ।

అత్యో[॑]నా[॑]జ్ఞు[॑] స్మర్గ[॑]ప్రత[॑]క్షః[॑] సిన్ధు[॑]ర్నక్షో[॑]దక[॑]క్షం[॑] వరా[॑]తే ॥

దం॥ రమణీయమయిన పుష్టివలెను, విస్తీర్ణమైన భూమివలెను, పర్యవసాయవలెను, అందఱకును భోజనము సమకూర్చునట్టి; ఉదకమువలె సుఖకరమయినట్టి; యుద్ధమందలి గుఱ్ఱమువలె నెల్లపుడు గమనించునట్టి; నీటివలె బరువెత్తు స్వభావముగలట్టి; యీయగ్ని నెవఁడు వారింపగలడు?

౭౪౯. జామిస్థిన్ధూనాం భ్రాతేవ స్వస్రా మిభ్యాన్న రాజావనా న్యత్తి ।

యద్వాతజాతో వనా వ్యస్థా దగ్నిర్దాతిరోమా శ్రుణివ్యాః॥

దం॥ అక్కసెల్లెండ్ర కన్నదమ్ముఁడువలె నగ్ని యుదకములకు బంధువు. రాజు ధనవంతులను బీడించునట్లు వనముల నగ్ని తినును. వాయువుచేతఁ బ్రేరింపబడి యెప్పుడు వనములను జికాకుపఱచునో యప్పుడు అగ్నియే పృథివియొక్క రోమములను (అనగాఁ జెట్లు చేమలని తా॥) ఛేదించును.

౭౫౦. శ్వసిత్యపు హంసోన సీదక క్రత్వాచేత్తిహో విశాముషర్భుత్ ।

సోమోనవేధా ఋ త ప్రజాతః పశుర్న శిశ్వావిభుర్దారేభాః॥

దం॥ దూరమునకుఁగూడఁ బ్రకాశముగలిగించునట్టి, సర్వవ్యాపకఁడగునట్టి, లూయగ్ని (దేవతలనుండి పారిపోయి) ఉదకములందు హంసవలె నణఁగియున్నది. రాజు ధనవంతులను బీడించునట్లు అగ్ని వనములను తినును. వాయువుచేతఁ బ్రేరింపఁబడిన వాడై యెప్పుడు వనములను జికాకుపఱచునో యప్పుడు అగ్నియే పృథివియొక్క రోమములను (చెట్లు చేమలని తా॥) ఛేదించును.

సూక్తము. ౬౬.

(ఋషి - పరాశరుఁడు; దేవత - అగ్ని; ఛందస్సు - విరాట్టు)

౭౫౧. రయిర్నచిత్రా సూరోన సంభృగా యర్నప్రాణో నిత్యోన సూనుః ।

తక్వాన భూర్ణిర్వనా సిషక్తీ పయోన ధేనుః శుచి ర్విభావా॥

దం॥ ఈయగ్ని ధనమువలె సంపాదించదగినది. సూర్యునివలె సర్వసమృద్ధులఁ జూపించునది. ఆయుర్దాయమువలె జీవనాధారము. కొమారునివలె నిత్యము (ప్రీతికరుఁ డని తా॥) గుఱ్ఱమువలె రక్షకము, పాలవలె బ్రీతికరము, విశేష ప్రకాశముకలదై వనముల నంటుకొనుచున్నది.

౭౫౨. దాధారత్వేమ మోక్షోన రణో యవోనపక్షో జేతా జనానామ్ ।

ఋషిర్నస్తుభ్యో విత్తు ప్రశస్తో వాజీన ప్రీతో వయో దధాతి॥

దం॥ ఈయగ్ని త్వేమమును ధరించుచున్నాడు. (ఉన్నవస్తువును గాపాడుట త్వేమము) నివాసస్థానమువలె ఆశ్రయింపదగినది. ధాన్యమువలె బాకముచుబొంది యుండునది. శత్రుల జయించును. ఋషివలె దేవతల స్తుతించును. యజమానులందఱిచేతను ఎన్నఁ బడును. (మంచి) గుఱ్ఱమువలె హమకముగలిగించును. అట్టియగ్ని (మాకు) అన్నము నిచ్చుగాక.

౭౫౩. దురోక్షోచిః క్రతుర్ననిత్యో జాయేవయోనా వరం విశ్వస్యై ।

చిత్రోయద్రభాట శ్వేతోన విత్తు రథోనరుక్మీ త్వేషః సమత్సు॥

దం॥ ఇతరులుపొంద శక్యముగాని తేజస్సుగలవాడు, యజ్ఞకర్తవలెనే నిత్యుండు (=జాగ్రత్తగలవాఁడని తా॥) గృహమందు భార్యవలె జనులందఱకును అలంకార మగును. చిత్రదీప్తికలవాఁడై ప్రకాశించునపుడు తెల్లకాంతిగల సూర్యునివలెనగును. ప్రజలవద్ద రథమువలె బంగారుకాంతితో మెఱయును. యుద్ధములలో దీపించువాఁ డును (అయియున్నాఁడు).

౭౫౪. సేనేవ సృష్టాంసం దధాత్యస్తు ర్నదిద్యు శ్వేషప్రతీకా ।

యమోహతో యమో జనిత్వం బారః కనీనాంపత్తిర్జనీనామ్॥

దం॥ ప్రభువుపంపించిన సేనవలె, విలుకానియొక్క వాడిఁబాణమునలెను, అగ్ని భయముం గలిగించును. పుట్టినది యగ్నియే, పుట్టఁబోవునది యగ్నియే (సర్వజాతు వులు నగ్నిరూపములని తా॥) కన్యలకుఁ గన్యాత్వమును బోగొట్టును. భార్యలయిన వారికి రక్షకుఁడు.

౭౫౩. తంశ్చ^౧రా^౨థా^౩ వ^౪మం^౫ వస^౬త్యా^౭స్తం^౮ నగా^౯వో^{౧౦} నక్ష^{౧౧}స్త^{౧౨} ఇ^{౧౩}మ్ ।

సిన్ధు^౧ ర్ష^౨క్షో^౩పః^౪ ప్ర^౫సీ^౬చ్ఛే^౭ నో^౮న్న^౯వ^{౧౦}స్తగా^{౧౧}పః^{౧౨} స్వ^{౧౩}స్త్రి^{౧౪}శ్శే^{౧౫}కే ।

దం॥ చరజంతువుల హవిస్సులచేతను, స్థిరజంతువుల (చెల్లె మొదలగు) హవిస్సులచేత (అనగా ధాన్యమనియు తా॥) దీపించిన యీయగ్నిని మేము ఆవులు ఇల్లుసేరునట్లు చేరుదుము. ప్రవహించు నుదకమువలె నీయగ్ని ఇటునటుపరుగిడుచు జ్వాలలను బ్రేరించును. స్వర్గమందుఁగనిపించు నగ్నియందుఁ (అనగా సూర్యునందు) గిరణములు కూడియున్నవి.

—:—0—:—

సూక్తము. ౬౭.

(ఋషి - పరాశరుఁడు; దేవత - అగ్ని; ఛందస్సు - విరాట్టు.)

౭౫౬. వసే^౧షు^౨జాయు^౩ ర్ష^౪క్తే^౫షు^౬ మి^౭త్రో^౮ వృ^౯క్షో^{౧౦}తే^{౧౧}శ్రు^{౧౨}ప్తిం^{౧౩} రా^{౧౪}జే^{౧౫}వా^{౧౬} జ^{౧౭}ర్యమ్ ।

క్షే^౧మో^౨నసా^౩ధుః^౪ క్ర^౫తు^౬ర్న^౭భ^౮ద్రో^౯ భు^{౧౦}వ^{౧౧}తా^{౧౨}న్వ^{౧౩}క్ష్మి^{౧౪}హో^{౧౫}తా^{౧౬} హ^{౧౭}వ్య^{౧౮}వా^{౧౯}ట్ ।

దం॥ వసమందుబుట్టి మనుష్యులకుఁ బ్రయుఁజయున యగ్ని హవిస్సులనిచ్చు యజమానుని; రాజు దృఢకాయుని గోరునట్లు కోరును. అగ్ని రక్షకునియట్లు (కార్యములు) సాధించువాఁడు. కర్మలఁజేయువానివలెఁ గల్యాణము గూర్చువాఁడు. దేవతలం బిలుచువాడు. హవిస్సుల మోసికొనిపోవువాఁడు.

౭౫౭. హ^౧స్తే^౨ జ^౩థా^౪నో^౫ నృ^౬ష్ఠా^౭ వి^౮శ్వా^౯నృ^{౧౦}మే^{౧౧} దే^{౧౨}వా^{౧౩} న్నా^{౧౪}ద్ధ^{౧౫}హా^{౧౬} ని^{౧౭}షీ^{౧౮}ద^{౧౯} ।

వి^౧ద^౨స్తీ^౩ మ^౪త్ర^౫ స^౬రో^౭ ధి^౮యం^౯థా^{౧౦} హ^{౧౧}దా^{౧౨} య^{౧౩} త్త^{౧౪}ష్టా^{౧౫} మ^{౧౬}స్తా^{౧౭} అ^{౧౮}శం^{౧౯}స^{౨౦} ।

దం॥ సకల (హవీరూపముగు) నన్నములను దనహస్తమందు ధరించునగ్ని గుహయందు (అనగా నుదకమందు) ఉన్నవాడై దేవతలను భయమునఁజెరుచు. (హవిస్సుల నగ్నిపట్టుకొని పాటిపోయినందున దేవతలకు భయముకలిగెనని తా॥) నడిపించువారును, కర్మల బోషించువారును అగు దేవతలు ఈకాలమందు నీయగ్నిని దెలియుచున్నారు. అపుడు హృదయమందున్న బుద్ధితో నిర్దిష్టఁజరిగిన (స్తుతి) మంత్రములను స్తుతించిరి.

౭౫౨. అజోన క్షాంతాధార వృథివీం తస్తస్మద్భద్రాయం మంత్రేభిః సత్తైః ।

ప్రియా పదాని పశోన్వి నిపాహి విశ్వాయు రగ్నే గుహా గుహంగాః॥

దం॥ భూమిని, అంతరిక్షములను సూర్యుడు ధరించినట్లే అగ్ని ధరించెను. దృఢాకమును సత్యమయిన మంత్రములతో నిలిపెను. ఓయగ్ని! సర్వభక్షకుడా! పశువుకుఁ బ్రయమయినచోట్లను (గడ్డి, నీరుగలయని తా॥) పాలించుము. గుహలోని గుహను బ్రవేశించియుండుము. (నోపులు సంచరించని అంతర్గుహలోనే యుండుము అని తా॥)

౭౫౩. యశం చికేత గుహా భవంత మాయః ససాదధారా మృతస్య ।

వియే చృత స్త్యైతా సపస్త ఆదిద్యసూని ప్రవవాచాస్మై॥

దం॥ ఎవఁడీయగ్నిని గుహాయందున్నవానిగాఁ దెలిసికొనునో, యజ్ఞమును ధరించువానిగా నుపాసించునో. (సేవించునో యని తా॥) ఎవరు యజ్ఞముల నాచరింతురో వారు అగ్నినిగూర్చి స్తుతులు కావించుదురు. అగ్ని సుతికర్తలందఱకు ధనము (గలచోటు) దెల్పెను.

౭౫౪. వియో వీరుత్సు రోధ న్నహితోవృత ప్రజాఉత ప్రసూవ్యంతః ।

చిత్తి రసాందమే విశ్వాయుః సద్గేవ ధీరాః సమ్నాయ చక్రకుః॥

దం॥ ఏయగ్ని చెట్లచేమలలో గొప్పవాటినన్నిటి ఆవరించును. వాటి ఫలాధికముల మధ్యనున్న బీజములనుకూడ మిగల్చదు. కదలికను గలిగించునదై జలమందున్న గృహమందు సర్వభక్షకమగు నగ్నిని మేధావంతులు పూజించి (కర్మను) చేయుదురు.

—:—:—

సూక్తము, ౬౮.

(ఋషి - పరాశరుడు; దేవత - అగ్ని; ఛందస్సు - విరాట్టు.)

౭౫౫. శ్రీణ న్నుపస్థా ద్వివం భురణ్యైః స్థాతు శ్చరథమక్తా న్యువ్యిర్ణోత్ ।

పరియ దేవా మేకో విశ్వేమాం భువద్దేవో దేవానామహిత్యా॥

దం॥ హవిస్సులను భరించుచు వాటితోగలియుచుఁ బ్రాప్తించును సర్వదేవతలలోను బ్రకాశించుచు నీయగ్నియొక్కఁజే (స్థిరచర) జంతువుల మహత్తులను ఆక్రమించును గనుకనే అన్నిరాత్రులందు స్థిరచరజగత్తును బ్రకాశించఁజేయును.

౭౬౨. ఆదిత్యే విశ్వే క్రతుం జపన్త శుష్మా ద్యద్దేవ జీవో జన్తిషాః ।

భజన్త విశ్వే దేవత్య న్నామ ఋతం సప్సో అమృత మేవైః॥

దం॥ ఓ యగ్నిదేవా! జ్వలించుచు నెండినకట్టనుండి యెపుడు పుట్టితివో ఆవెంటనే యజమానులందఱును నీకొఱకుఁ గ్రతువులను చేయుచున్నారు. మరణములేని నిన్ను జెందిన (స్తుతులచేత) నేమించుచు నందఱును బ్రసిద్ధమగు దేవత్యమును బొందుచున్నారు.

౭౬౩. ఋతస్య ప్రేమా ఋతస్య ధీతి ర్విశ్వాయు ర్విశ్వే అపాంసి చక్రః ।

యస్తుభ్యం దాశా ద్యౌవాతే శిక్షాత్తస్మై చికిత్వా నయిం దయస్వ॥

దం॥ యజ్ఞస్థలమునకు వచ్చిన యగ్నికి స్తుతులొనర్పఁబడుచున్నవి. యాగముకూడఁ జేయఁబడుచున్నది. అగ్ని సర్వభక్షకుఁడు. అందఱు యజమానులును గర్బలునేతురు. ఓ యగ్ని! నీకెవఁడు హవిస్సులనిచ్చునో, యెవఁడు కర్మనేయఁగోరునో అట్టివారి నెరిగి ధనమునిమ్ము.

౭౬౪. హోతా నిషత్తో మనోరపత్యే సచిన్వాసాం పతీరయ్యాణాం ।

ఇచ్ఛన్తరేతో మిథస్తనూః సంజానత సైవ్యైర్దైత్యై రమూరాః॥

దం॥ అగ్ని! దేవతలంబిలుచువాడవై నీవు మానవుల నాశ్రయింతువు. అనీవే యీప్రజల ధనములఁ బాలింతువు. ఆప్రజలు రేతిస్సుగూపమునఁ దమశరీరములలోఁ గలిసియున్నట్లుగా నిన్నుగోరుదురు. వారు మూఢత్వము లేనివారై సమర్థులైన తమ పుత్రులతోఁగూడఁ జరముగా నిన్ను దెలియుచుందురు.

౭౩౫. పితుర్న పుత్రాః క్రతుం జపంత శ్రోషన్తే అన్యశాసం తురాసః ।

విరాయ డొర్ణో ద్దురః పురుక్షుః పిపేశనాకం స్త్రుభిర్దమూనాః॥

దం॥ ఏయజమానులు ఈయగ్ని శాసనమును; త్వరతోఁ దండ్రీశాసనమునువలె; నేవించుచున్నారో; బహ్వాన్నములు గల యగ్ని (ఈ యజమానుల యజ్ఞమునకు) సాధనములగు ధనములను గనఁబఱచును. యజ్ఞగృహమందు మనస్సుగల యగ్ని నక్షత్రములతో ద్యులోకమును అనుల్పెను. (పుత్ర=బహుకర్మలలో సహాయుఁడు అని యాసె-)

సూక్తము. ౬౯.

(ఋషి - పరాశరుడు; దేవత - అగ్ని; ఛందస్సు - విరాట్టు)

౭౩౬. శుక్రః శుశుక్వా ఉషోన జారః ప్రవా సమీచీ దినోన జ్యోతిః ।

పరిప్రజాతః క్రత్వా బభూధ భువో దేవానాం పితా పుత్రః సన్॥

దం॥ శుభ్రవర్ణముగల యీ యగ్ని ఉషస్సును దొలఁగించు సూర్యునివలె సర్వ ప్రకాశకుఁడయి యున్నాడు. కలిసియున్న ద్యులోక భూలోకములందు ప్రకాశించు సూర్యకాంతివలె నిండియున్నది. ఓ యగ్ని! నీవు పుట్టినవాఁడవయి కర్మచేతను జగత్తంతను వ్యాపించితివి. ఋత్విజులకుఁ బుత్రుఁడవయి పాలించుచున్నావు.

౭౩౭. వేధా అదృప్తో అగ్ని ర్విజానన్నాధర్న గోనాం స్వాద్గాపితూనామ్ ।

జనేన శేవ ఆహూర్యః సన్నధ్యే నిమత్తోరణోన్వరోణే॥

దం॥ సర్వకర్తవై, గర్వములేనివాఁడవై మంచిచెడ్డలను దెలియునట్టి ఓ యగ్ని! ఆవులయొక్క పొదుగువలె నన్నములకు రుచిగలిగింతువు. (పొదుగెట్లు పాలిచ్చి రుచి గలిగించునో యట్లు పాకమిచ్చు అన్నమును రుచిపుట్టించునని తా॥) గ్రామములలో నుపకారియగు పురుషునివలె నందఱుచేతఁ బిలువఁబడినవాఁడవై యజ్ఞగృహమందుండి స్తుతింపబడుచున్నావు.

౨౬౮. పుత్రోన జాతో రిణ్యో దురోణే వాజీన ప్రీతోవిశో వితాకిత్ ।

విశో యదహ్వే సృభిః ససేళా అగ్ని ద్వేవత్వా విశ్వోవ్యశ్యాః ।

దం॥ కొమారునివలె గృహమందుఁబుట్టిన (పత్నీ యజమానులు మధించి పుట్టిన యగ్నిని జీవితాంతము ఇంటగాపాడుచుండుటచేత) యగ్ని సంతోషము గలిగించుచున్నాఁడు. గుఱ్ఱమువలె బ్రజలను దరింపజేయును. (సహాయదని తా) ఋత్విజులతోఁగూడి యొక్కచోట నివసించువ్రజలను (దేవసంబంధులను) నే నెవ్వఁడు పిలుతునో అపుడీయగ్ని సర్వదేవతాహుషము నొందుచున్నాడు.

౨౬౯. సకీప్త ఏతా వ్రతా మిసన్తి సృభ్యో యదేభ్యః శుప్తిం చకర్థ ।

తత్తుతేదంసో యదహ వ్రసమానై ర్నృభిర్నద్యకోవివే రహంసి ।

దం॥ ఏకారణముచేత నీవు యజ్ఞము సజిపించు నీనునుష్యులకొఱకు సుఖమును గలిగించుచున్నావో, మఱియేకారణముచేత ఓ యగ్ని! ఆ నీ కర్మలను (రాక్షసాదులు) వారించుచునపుడు నీతోసమానులైన మరుత్తులతోఁగూడి బాధకులను వోలుచున్నావో; ఆ కారణముచేత నీ కర్మలన్నియు (దశకపూర్ణా మాసాదులని తా) బాధకులు బాధింపకుండ జరుగును,

౨౭౦. ఉహోన జారో విభావోస్రః సంజ్ఞాతరూప శ్చి కేతదన్యై ।

త్సనా వహన్తో దురో వ్యృణ్వన్తు వస్త విశ్వే స్వీర్ద్రతీకేః ।

దం॥ ఉపస్సులదొలఁగించు సూర్యునింబోలి విశేషప్రకాశముగల్గి నివాసభూతుఁడనై యజమానునకుఁ దెలియబడుచున్నావు. ఇతని కిరణములు హవిస్సులను మోయుచు (యజ్ఞ గృహద్వారములను వ్యాపించెను. తరువాతఁ జూడదగిన యంత రిక్షమందు ఆరశ్సులన్నియు (కిరణములు) వ్యాపించెను.

సూక్తము. ౭౦.

(ఋషి - పరాశరఁడు; దేవత - ఆగ్ని; ఛందస్సు - విరాట్టు)

౭౭౧. వనేమ పూర్వీరర్యో మసీమా అగ్నిః సుశోకో విశ్వా న్యశ్వాః ।

ఆదైవ్యాని వ్రతా చికిత్వా నామానుషన్య జనన్య జన్మ॥

దం॥ విస్తారమయిన యన్నములను బొందుదుముగాక. బుద్ధిచేతఁ బొందఁదగిన వాఁడును, (ముట్టుటకు వీలులేదని తా॥) శోభన కాంతిమంతుఁడును అగు నగ్నిదేవతల కర్మలన్నిటిని దెలియఁజేయుచు మనుష్యుల పుట్టుకరూపమయిన కర్మలను దెలియుచు నన్నికర్మలలోఁ దానేయున్నాఁడు.

౭౭౨. గర్భోయో అపాం గర్భో వసానాం గర్భశ్చ స్థాతాం గర్భశ్చరథామ్ ।

అత్రా చిదస్మా అస్తద్ రోణే విశాంస విశ్వో అమృతః స్వాధీః॥

దం॥ ఉదకములగర్భము, అరణ్యముల గర్భము, స్థావరముల గర్భము, చరజంతువుల గర్భము నయి గృహమందుఁ బర్యవసించును లోపల నేయగ్ని యణగియున్నదో యీ యగ్నికే (హవిస్సుల నిత్తురు) ఈయగ్ని రాజు ప్రజలకువలె అమృతుఁడు, శోభనకర్మకారియు నగుచున్నాఁడు.

౭౭౩. నహిక్షపావా అగ్నీ రయీణాం దాశద్యో అస్మా అరం సూక్తైః ।

ఏతా చికిత్వో భూమా నిపాహి దేవానాం జన్మ మర్త్య శ్చ విద్వాన్॥

దం॥ ఆయగ్ని యేరాత్రియున్నాఁడు. ఏయజమానుఁడు యోగ్యమయిన స్తుతిమంత్రములతో నగ్నిని స్తుతించునో అతనికి ధనములిచ్చును. చైతన్యము గలిగించు నో యగ్ని! (ఇంద్రాది) దేవతలను జన్మచేత మనుష్యులను దెలియుచు నీభూమియందలి జంతువులను బాగుగ రక్షించుము.

౭౭౪. వర్ధాన్యం పూర్వీః క్షపా విహూపాః స్థాతు శ్చరథ మృత ప్రవీతమ్ ।

అరాధి హోతా స్ఫిర్నిషతః కృణ్వ నిష్కాన్వ న్యపాంసి సత్యా॥

దం॥ అనేకములగు సుషస్సులును, రాత్రులును వివిధరూపములు గలవి. ఏవి స్థిరరూపమై, చరరూపమై ఉదకముచేత నావరించియున్న యగ్నిని వృక్షింపించుచున్నవో యాయగ్ని సత్యఫలముగల సర్వకర్మలనుజేయుచు సుఖముగా గమ్యమైన దేవయజన స్థానమందుండి యారాధింపఁ బడుచున్నాడు.

౭౭౫. గోమ ప్రశస్తిం వనేమ ధిషే భరన్త విక్వే బలిం స్వర్ణః ।

విత్వానరః పురుతా సపర్ష స్పితుర్న జివేర్వి వేదో భరన్తః ।

దం॥ ఓ యగ్ని! కోరదగిన మాఽశువులకు శుభమును గలిగించుచున్నావు. సమస్తజనులు మాకు మంచి కానుకగాఁ బొందఁదగు ధనమును దెచ్చియిస్తురుగాక. ఓ యగ్ని! నిన్ను మనుష్యులు అనేక దేవయజనస్థానములందుఁ బూజింతురు. ముఖలి వాఁడయిన తండ్రినుండి కొడుకులు తీసికొనునట్లు; నీనుండి మనుష్యులు ధనమును దీసికొనుచున్నారు.

౭౭౬. సాధుర్నగృష్ణు రక్షేన శూరో యాతేవ భీమక్వేమః సమత్పుః ।

దం॥ ఈయగ్ని సాధకుఁడవలెను, (సాధ్యఫలమును) దీసికొనును. బాణములను జిమ్ము శూరుఁడువలెను (శత్రువులనుగొట్టును) హింసకఁడవలె భయంకరుడగు నగ్ని యుష్ణమందు వెలుంగుచు (మమ్మురక్షించుచుగాక)

—:—:—

నూక్తము. ౭౧.

(ఋషి - శక్తిపుత్రుడగు పరాశరాదుఁడు; దేవత - అగ్ని; శ్లోకము - త్రిష్టుక్)

౭౭౭. ఉపప్రజన్వన్నశతీ రుశన్తం పతిన నిత్యం జనయా సనీశాః ।

స్వసారః శ్యావీ మరుషీ మజుప్రం చిత్ర ముచ్చస్తీ ముషసంశ గావః ।

దం॥ (అన్యోన్యము) కామించుచున్నట్టి (అక్కఱసెల్లండవలె) ఒకేదోటనున్నట్టి చేతివేళ్ళు కామించుచున్న యగ్నిని; భార్యలు నిత్యుండయిన పతినివలెను (ఏకపత్నీ ప్రతుండని తా॥) పూజనీయుండయిన యగ్నిని నల్ల నైన చీకటినిబోగొట్టుచుఁ ప్రకాశముగల స్వచ్ఛరూపముగ ఉపస్సను. గిరణములువలెను కేవించుచున్నవి.

౭౭౫. వీ[॑]భు[॑]చి[॑]ద్భు[॑]హ్యో[॑] పిత[॑]రో[॑]న ఉ[॑]క్థ[॑]ర[॑]ద్రం[॑] రు[॑]జ[॑]న్న[॑]క్షీ[॑]ర[॑]సో[॑] ర[॑]వే[॑]ణ ।

చ[॑]క్రు[॑]ద్ద[॑]వో[॑] బృ[॑]హ[॑]తో[॑] గా[॑]తు[॑] మ[॑]స్మే[॑] అ[॑]హః[॑] స్వ[॑]ర్వి[॑]వి[॑]దుః[॑] కే[॑]తు[॑] ము[॑]స్రాః॥

దం॥ మా పితరులగు నాంగిరసర్షులు ఉక్థలతో (నగ్నిని స్తుతించి) బలవంతుఁడు దృఢగాత్రుఁడు నగు అద్రుని (=అన్నిటిం దినువాఁడు - పణియను రాక్షసుఁడు) స్తుతి ధ్వనితోనే భంజించిరి. (వీరఁగాట్టిరి) గొప్ప ద్యులోకమార్గమును మాకుఁగల్గించిరి. సుఖముగాఁ బొందఁదగిన పగటిని తెలిసికొనిరి. పగళ్ళను దెలియఁజేయునట్టి సూర్యుని యొక్క (పణిదాచిన) గోవులనుగూడఁ దెలిసికొనిరి.

౭౭౬. ద[॑]ధ[॑]న్ము[॑]తం[॑] ధ[॑]న[॑]య[॑]న్న[॑]స్య[॑] ధీ[॑]తి[॑] మా[॑]ది[॑]ద[॑]వో[॑] ది[॑]ధి[॑]హ్యో[॑] వి[॑]భృ[॑]తాః॥

అ[॑]తృ[॑]వ్య[॑]స్తీ[॑] ర[॑]ప[॑]సో[॑]య[॑] స్త్య[॑]చ్ఛా[॑]దే[॑]వా[॑] జ్ఞ[॑]స్మ[॑] ప్ర[॑]య[॑]సా[॑] వర్ధ[॑]య[॑]స్తీః॥

దం॥ (దేవయజ్ఞస్థానమును) బొందినయగ్నిని (అంగిరసర్షులు) ధరించిరి. (అనగా నిలువఁజేసిరిని తా॥) ఈ యగ్నియొక్క కర్మను సంపాదించిరి. తరువాతనే ధనమున కధిపతులయి అగ్నిధానముచేసి (ఆయగ్నుల) విహరించుచు (విహరించుటయన జ్వాలచేసి యని పరిభాష) ఇతరాశలులేనివారై, కర్మలుచేయువారై, హవిరూప మైన యన్నముతో దేవతలను, మనుష్యులను వృద్ధిపఁదించు చున్నవారయి (అగ్నిని) అభిముఖముగా నేవించుచున్నారు.

౭౭౭. మ[॑]ధీ[॑]ద్య[॑]దీం[॑] వి[॑]భృ[॑]తో[॑] మా[॑]త[॑]రి[॑]శ్వా[॑] గృ[॑]హే[॑]గృ[॑]హే[॑] శ్వే[॑]తో[॑] జే[॑]న్యో[॑]భూ[॑]త్ ।

ఆ[॑]దిం[॑]రా[॑]జ్ఞే[॑]న స[॑]హీ[॑]య[॑]సే[॑] స[॑]వా[॑]స[॑]న్నా[॑] దూ[॑]శ్యం[॑] భృ[॑]గ[॑]వా[॑]ణో[॑] వి[॑]నాయ॥

దం॥ (అయిదు విధములుగా) విభజింపఁబడిన ప్రాణవాయువు ఈయగ్ని నెపుడు మధించెనో; ఎపుడీ తెల్లనియగ్ని ప్రతిగృహమందుఁ బుట్టునో; ఆతరువాత; ఇతర రాజుచేతఁ బరాభవింపఁబడిన తన మిత్రుండగు నొకరాజు నద్దకునువలెను; భృగు మహర్షి వంటి యజమానుఁడీ యగ్నిని దూత్యమునకుఁ బంపెను (దూత్యము= రాయబారము)

౭౭౮. మ[॑]హే[॑]య[॑]త్ప్రి[॑]త[॑] ఈ[॑]ం[॑]ర[॑]సం[॑]ది[॑]వే[॑] క[॑]ర[॑]వ[॑]త్స[॑]ర[॑]త్సృ[॑] శ[॑]న్య[॑]శ్చి[॑]కి[॑]త్వా[॑] ।

సృ[॑]జ[॑]ద[॑]స్తా[॑]ధృ[॑]వ[॑]తా[॑] ది[॑]ద్యు[॑]మ[॑]స్మై[॑] స్వా[॑]యాం[॑] దే[॑]వో[॑]దు[॑]హి[॑]త[॑]రి[॑] త్వి[॑]షిం[॑]ధా[॑]త్॥

దం॥ గొప్పవారును, పాలకులును అగు దేవగణముకొఱకు (ఈ పృథ్వీసారముగూ, రసమును (అనఁగా హవిస్సును) యజమానుఁ డెప్పుడెప్పుడో అపుడు కనిపెట్టి నేర్పును తెలివిగల (రాక్షసుఁడు) పాఱిపోవుచున్నాడు. బాణమును బ్రయోగింపఁగలట్టి యగ్ని పాఱిపోవుచున్న వీనిమీఁద దీపించుబాణమును విడిచెను. దీపించుచున్న యీ యగ్ని తన కూతురగు (ఉషస్సునందు)తనకాంతి నుంచెను.

౭౦౨. స్వ ఆయస్తభ్యం దమ ఆవిభాతి నమోవా దాశా దుశతో అనుద్యూన్ ।

వరో అగ్నే వయోఅస్యద్విబర్హాయాసద్రాయా సరథం యంజనాసి॥

దం॥ ఓ యగ్ని ! నిన్ను దన యజ్ఞగృహమందు ఏయజమానుఁడు యథాశాస్త్రముగాఁ బ్రజ్వలించజేయునో, ఎవఁడు ప్రతిదినమును షోరుచున్న నీకు నమస్కారము గాని చేయునో; అట్టివానికిని రెండుచోట్ల వర్తిల్లునీవు (అనఁగాఁ జివరను మధ్యను మఱియు ఉండును.) అన్నమును వృద్ధిసేయుము. (యుద్ధార్థియై) రథముతోఁగూడిన యెవనిం బ్రేరింతువో వాఁడు ధనవంతుడగును.

౭౦౩. అగ్నిం విశ్వో అభిపుక్షః సచ నే సముద్రం నస్రవతః సప్తయహ్నిః ।

నజామిభిర్వచికితే వయోనో విదా దేవేషు ప్రమతిం చికిత్వా॥

దం॥ (చరుపురోడాశాది) సర్వాన్నములు అగ్నిని; ఏడు గొప్పనదులు సముద్రునిం బలె; అభిముఖములై పొందుచున్నవి. (ఓ యగ్ని ! జ్ఞాతులతోఁగూడ (జామి=ఏక పాత్రలో భుజించువారని వ్యుత్పత్తి) తినుటకు మాయన్నము చాలదుకనుక ధనవంతుల నెఱిగి నీవు వారిధనమును (మాకు) దెచ్చియిమ్ము.

౭౦౪. ఆయదిషే నృపతిం తేజ ఆనత్ శుచిరేతో నిషిక్తం ద్యౌరభికిః ।

అగ్నిః శర్ధ మనవద్యం యువానం స్వాధ్యంజనయ త్సాదయచ్ఛ॥

దం॥ అగ్ని ! శుద్ధమయిన, దీపించుచున్న యే నీతేజస్సు యజమానుని యన్నము కొఱకు వ్యాపించుచున్నదో (జఠరాగ్ని యని తా॥) ఆ యన్నరసరూపమును నీ తేజోరూపమును అగు నతని వీర్యము గర్భమందు (నిషిక్తము) తడుపఁబడినదై (పుత్రుని) బుట్టించును. (కనుకనే అగ్నియే పుత్రరూపుడని తా॥) బలవంతుఁడు,

దోషరహితుఁడు, పిన్నవయసువాఁడు, మంచికర్మలు నేయువాఁడు నగు పుత్రుని కర్మలలో బ్రేరించుము. వర్షోదకము సస్యములఁ బెరిగించి యన్నముగలిగించునని యింకో అర్థముగలదు.

౨౦౫. మనో నయోధ్వనః సద్య ఏత్యేకః సత్రా సూరోవస్వ ఈశే ।

రాజానా మిత్రావరుణా సుపాణీ గోషు ప్రియ మమృతం రక్షమాణా॥

దం॥ ఏనూర్యుఁడొక్కఁడే (దివ్య) మార్గములను శీఘ్రముగా మనసువలెను గమనించును. కనుకనే ఆనూర్యుఁడు ధనమునంతయు నొక్కమారే తీసికొనును. ప్రకాశించునట్టి, శోభన బాహువులుకలట్టి, మిత్రావరుణులు (మా) గోవులందు బ్రియమై యమృతమువంటి పాలను రక్షించువారై యున్నారు.

౨౦౬. మానో అగ్నే సఖ్యా పిత్ర్యాణి ప్రమర్షిషా అభి విదుష్కవిః సత్ ।

సఖో నదూపం జరిమా మినాతి పురా తస్యా అభిశస్తే రధీహి॥

దం॥ ఓ యగ్ని ! పిత్ర్యమయిన మా సఖ్యములు పాడుచేయకుము. ఏమంటే నీవు కవివై నీకభిముఖముగా సర్వమును దెలియుదువు. అంతరిక్షమును సూర్యకిరణములు ఆవరించినట్లు ముదిమి నన్నావరించి బాధించుచున్నది. హింసాహేతువయిన యా ముదిమిని నీవు ముందుగానే తెలిసికొనుము. (అమృతత్వమునిమ్మని తా॥)

—:00:—

సూక్తము . ౨౨.

(ఋషి - శక్తిపుత్రుఁడగు పరాశరుఁడు; దేవత - అగ్ని; ఛందస్సు - త్రిష్టుప్)

౨౦౭. నికావ్యవేధసః శశ్వత స్కర్వాస్తే దధానో నర్యాపురూణి ।

అగ్నిర్భవ ద్రయిపతీ రయాణాం సత్రా చక్రాణో అమృతానివిశ్వా॥

దం॥ శాశ్వతమయిన బ్రహ్మయొక్క కార్యములను (అనఁగా మంత్రములు) ఈయగ్ని మనుష్యులకుఁ బనికొనఁబ్బిన బహుధనములను హస్తమందు ధరించుచున్నదై; అభిముఖ

ముగాఁ జేసికొనుచున్నది, ఈయగ్ని సమస్తధనములను ఒక్కమాటుగానే చేయుచు నుత్తమధనముల కధికారియై యున్నాఁడు.

౭౧౮. అస్మే వత్సం పరిషత్తం నవిష్ణుచ్ఛన్తో విశ్వే అమృతా అమూరాః ।

శ్రమయువః పదవ్యో ధియంధాస్తస్థుః పదేపరమే చార్వగ్నేః॥

౮౦॥ మాకుఁ బుత్రునివలెఁ బ్రతుమైనట్టి; అంతటను వర్తించునట్టి; అగ్నిని దేవత లందఱును మూఁకులుకాని (మరుత్తులు) పట్టుకొనలేకపోయిరి. వారు అలసినవారై కాలినడకతో నగ్నిజాడలు కనుక్కునుచు సుందరమైన, యుత్తమమయిన యగ్ని యున్నచోట నుంజిరి.

౭౧౯. తిస్రో యదగ్నే శరదస్వామిచ్ఛచిం ఘృతేన శుచయః సవర్యాః ।

నామాని చిద్ధిధిరే యజ్ఞయా న్యసూదయస్త తస్వీఃసుజాతాః॥

౮౦॥ పవిత్రతగల (మరుత్తులు) ఓయన్నీ! పవిత్రుడవైన నిన్నుగూర్చియే మూఁడునంప త్వరములు నేతితో నెపుడు పూజించిరో యపుడు (నీవుపుట్టితివి.) వారు యజ్ఞార్థ మైన నామములనుగూడ ధరించిరి. తరువాతఁ గ్రోత్తగాఁ బుట్టినవారై (నిన్నుకలిసిన తరువాత తమరూపము మారినవారని తా॥) తమశరీరములను స్వర్గముఁబొందించిరి.

౭౨౦. ఆరోదసీ బృహతీ వేవిదానాః ప్రరుద్రయా జభిరే యజ్ఞయాసః ।

విదన్మరో నేమధితా చికిత్వానగ్నిం పదే పరమేతస్థివాంసమ్॥

౮౦॥ విశాలమయిన ద్యావాపురుషులకు నొకరితో నొకరికిఁ జెప్పుచు యజ్ఞార్థ మయిన దేవతలు రుద్రున కర్హములయిన (స్తుతులు) చేసిరి. (రుద్రపదమిచట నగ్నికే చెల్లును.) సగభాగమును దీసికొనునట్టి (యింద్రునితోఁ గలిసి మరుత్తులగణము డత్తమస్థానమందు (అనఁగా నశ్వత్థవృక్షమందని తా॥) ఉన్నటువంటి యాయగ్నిని తెలిసికొని చేరెను. (అహుతితో సగమింద్రుఁడు తీసికొనును. తక్కిన దేవతలు మిగిలిన సగము పంచుకొందురట.)

౭౯౧. సంజానానా ఉపసీద సభిజ్ఞ పత్నీవనో నమస్యం నమస్యక్ ।

రిరిక్వాంస స్తవ్యః కృత్యాతస్యాః సఖా సఖ్యర్పిమిషి రక్షమాణాః॥

దం॥ ఓ యగ్నీ! నిన్ను జక్కగాఁ దెలిసికొన్న దేవతలు సమీపించుచున్నారు. (సమీపించి) భార్యలతోఁగూడినవారై నమస్కారాఘ్రుఁడును, ఎదురుగాఁ గాళ్ళు ముడిచికొని కూర్చున్నవాఁడును అగు నిన్ను అభిముఖముగా బూజించిరి. (పూజించి) సఖుఁడవయిన (నీ) దర్శనముఁలిగినందున (నీచే) రక్షింపబడినవారై నీనేస్తులు (అనగా దేవతలు) తమశరీరములను (వ్రతదీక్షతో) ఎండింపఁ జేయుచు యాగమునేసిరి.

౭౯౨. త్రిస్తుప్త యద్గుహ్యని త్వే ఇత్పదా విదన్నిహితా యజ్ఞయానః ।

తేభిరక్షస్తే అమృతం సజ్జాః పశూంచ స్థాత్మాంచరథంచపాహి॥

దం॥ ఇరువదియొక్క రహస్యములు ఏవిగలవో యా యజ్ఞమును (పాకయజ్ఞయు లేడు, హవిర్యాగము లేడు, సోమయాగము లేడు మొత్తము ఇరువదియొకటి యని తా॥) ఓ యగ్నీ! నీయందే యుంచబడినవి. యజమానులు ఆయాగములనుబొందిరి. (బొంది) ఆయజ్ఞములతో అమృతుఁడవయిన నిన్ను రక్షించుకొనుచున్నారు. యజమానులతో సమానప్రీతిగల నీవు వారిపశువులను స్థిర (=చెట్లు, సస్యములు) జాతులను తదితరచరములను (బిడ్డలు, నౌకరులు) రక్షింపుము.

౭౯౩. విద్వా అగ్నేవయునాని క్షితీనాం వ్యాసుషక్ శురుధో జీవసేధాః ।

అస్తర్విద్వా అధ్వనో దేవయానా సతన్దో దూతో అభవో హవిర్యాక్॥

సం॥ ఓ యగ్నీ! తెలియవలసినవన్నియుఁ దెలిసికొనుచు నీవు జనులజీవనముకొరకు సన్నములను ఎడఁదెగకుండునట్లు చేయుము. యజమానులిచ్చిన హవిస్సులను మోయుచు దూతవయితివి. నీవు ద్యావాపృథివీ మధ్యభాగమునందలి యన్ని దేవ మార్గములను తెలిసినవాడవు. అలసత లేనివాడవును.

౭౯౪. స్వాధ్యోదివ ఆసప్తయహ్నివ రాయోదురోవ్యృతజ్ఞా అజానక్ ।

నిదర్గవ్యం సరమా దృహ్య మూర్వం యేనానుకం మానుషీభోః తేహిన్ ॥

౨౦|| మంచినార్యములు నేయునట్టి, యేడు గొప్పనదులు ద్యులోకమునుండి నచ్చి (భూమియందుఁ బ్రవహించుచున్నవి. యజ్ఞ మెఱింగిన (అంగిరసులు) ధనమునచ్చు మార్గములను నీనల్ల దెలిసికొనిరి. ఏ పాలతోకో మానవులు భుజింతురో ఆ గోవులవల్ల బుట్టిన అధికమయిన పాలను దేవకుని (దేవతలు పెంచిన ఆడుకున్న) పొందెను.

౨౧గి. ఆయేవిశ్వా స్వత్యాని తస్యః కృణ్వన్తాసో అమృతత్వాయ గాతుమ్ ।

మహ్నిమనాద్భిః పృథివి వితస్థే మాతాపుత్రై రపితృణాయనే వేః

౨౦|| ఏ యాదిత్యులమృతత్వముకొఱకు సుపాయములు చేయుచున్నవారై సతతము లేని (ఆనఁగా విఘ్నము లేని) సకల కర్మలను జేసిరో ఆగొప్ప కుమారులచేత నుత్తి హించుచున్న వారితల్లియగు పృథివి నర్వజగత్తులు ధరించుటకు దనమహిమచే నమహ్ని రాలయ్యెను. (దేవతలందఱు పృథివి పుత్రులట!) ఓయగ్ని! నీవు (ఆదిత్యులెచ్చిన చరువురోజాశములను) భక్షించితివి. (అందుచేతనే యిది కలిగెనని తా)

౨౧౬. అధిత్రాయం నిదధు శ్చార్చమస్మిన్ దివోయఃక్షీ అమృతా అకృణ్వన్ ।

అధత్తరన్తి సింధవో నస్మష్టాః ప్రసీచీ రగ్నే అకషీజాన్ ॥

౨౦|| ఈ యగ్నియందు శోభనమగు యజ్ఞ సంపదను (దగ్ధులు పరుచుట మొదలగు సరిచర్య) యజమాను లొనర్చిరి. (ఎపుడు) రెండు నేత్రములను యాగమున నిర్మించిరో (రెండు అజ్యాహుతులు అగ్నిలో వేతురు. ఆవి అగ్ని రెండు నేత్రములను భావించి వేతురు) అపుడు దేవతలు ద్యులోకమునుండి వెంటనే వత్తురు. ఆతరువాతనే అగ్ని జ్వాలలు నదులవలె శీఘ్రగమనము కలిగినవై యన్నిదిక్కుల వ్యాపించుచున్నవై వెలుంగుచు సంచలించును. దానిని దేవతలు తెలిసికొనుచున్నారు.

సూ క్త ము ౨౩.

(ఋషి - పరాశరుఁడు; దేవత - అగ్ని; ఛందస్సు - త్రిష్టుక్)

౨౧౭. రయిర్నయః పితృవిత్తో వయోధాః సుప్రణీతి శ్చికితుషో నశానుః ।

స్యోనశీ రతిర్ధర్న ప్రీణానో హోతేననద్ధ విధతోవితావీత్ ॥

దం॥ పితృమయిన ధవమువలెను ఏయగ్ని అన్నమునిచ్చును. విద్వాంసుని శాసనము వలె సుఖముగాఁ బ్రణయింపఁదగినవాఁడు. (ప్రణయించుట=మండించుట) అతిథివలె శాలలో సుఖముగా శయనించును. పీఠిచెందిన యగ్ని యజమానగృహమును హోత (పురోహితుఁడు) వలె వృద్ధినిొందించును.

౨౯౮. దే॒వో॑న॒యః స॒వి॒తా స॒త్య॑మ॒న్నా క్ర॑త॒వ్వి॒ని పా॑తి పృ॒జనా॑ని వి॒శ్వా॑ ।

పు॒రు॒ప్ర॒శస్తో॑ అ॒మతి॒ర్నస॑త్య ఆ॒త్మే వ॒శేవో॑ ది॒ధి॒షా॒య్యాభూ॑త్ ॥

దం॥ సూర్యునివలె నెవఁడు ప్రకాశించుచు యధార్థమును గుర్రెఱింగిన ఏయగ్ని తన కర్మచేత సకలయుద్ధములను (ప్రజలకు) దాటించును. బహుగా స్తుతింపబడిన యగ్ని (పృథివ్యాదుల) స్వరూపమువలె నిత్యుండై (ఆకారములు మాఱినను పృథివీత్వ జల త్వది స్వరూపమొక్కటే యని తా॥ ఉ॥ నూయి, నది, చెఱువు, సముద్రము, సర్వము జలరూపమే, ఆకారము వేఱు) అత్యవలె సుఖకరుండై ధరింపదగిన వాఁడయ్యెను. (ధరించుట=నిలువచేసుకొని యుంచుటని తా॥)

౨౯౯. దే॒వో॑న॒యః పృ॒థి॒వీం వి॒శ్వ॑ధా॒యా ఉ॒పక్షే॑తి హి॒తమి॒త్రోన॑ రా॒జా॑ ।

పు॒రః స॒దః శ॒ర్మస॑తోన॒పిరా॑ అ॒నవ॑ద్యాపతి॒జుప్తే॑వనా॒రీ॥

దం॥ సూర్యునివలెనే యగ్ని సర్వమును ధరించును. మేలుకూర్పు మిత్రులుగల రాజువలెఁ బ్రీతినిగలిగించుచు (దేవగృహమందు) ఉండును. ఏయగ్ని యెదుటఁ గూర్చొన్న యజమాన ఋత్విజులు తండియింటనున్న కొమాగులవలె నుండురో యాయగ్ని పెనిమిటితోఁగూడిన శుద్ధురాలయిన స్త్రీలవలె బవిత్తుండగును.

౩౦౦. తంత॒వ్వా న॒రోద॒మ ఆ॒నిత్య॑మి॒ద్ధ మగ్నే॑ స॒చన్త॑ క్షి॒తిషు॑ ద్రు॒వాను॑ ।

అ॒ధి॒వ్యమ్యం॑ ని॒దధు॑ ర్భూ॒ర్యస్మి॒న్భవా॑ వి॒శ్వా॒య్యుర్ధ॒రుణో॑ ర॒యీణా॑మ్ ॥

దం॥ ఓయగ్ని! ఆనిన్న యజమానులు గ్రామములందు, యజ్ఞగృహములందును, బ్రజ్వలించఁజేయుచు నభిముఖముగా నేవిరురు. ఈయగ్నియందు బహువిధానము లను (హవిస్సులని తా॥) ఉంచుదురు. అట్టి యగ్ని! సర్వాన్నములకలవాఁడవై ధనముల ధరించువాఁడవుకమ్ము.

౨౦౧. విశృత్తో అగ్నే నుభువానో అగ్నిర్విహరయో యతో విశ్వమాయాః !

స సేమనాజం సమి క్షేష్వరోభ్య భాగం జీకేషు శ్రవణే విభావణి

దం॥ ఓ యగ్నీ ! యమానుబంధమును అగ్నిముల బంధువధుగాక. నీ విశ్వాని నులు నిన్ను శ్రుతింతురో, ఎవరూ హవిశ్చుల్లిస్తారో వారందరూ సమస్తా యువులు బొందుదురు. శత్రువుల యగ్నిముని యుగంబులకి కేము భాగముగాక. కీర్తికొఱకు దేవతలకు హవిర్భాగముల భరితుముగా. హవిశ్చుల్లిచ్చి క్షేమంబుల మగుడుముగాకని తా॥

౨౦౨. ఋతస్యహి ధేరువో వాచతానాః స్మృతాశ్చిః క్షేపితస్త్రాః పృథక్త్రాః

సూర్యాగో సుమతిం భీతమాణా విశ్వేభ్యః సమయా సక్రం పక్రన్తు

దం॥ || దేవరుదకస్థానముచున్న యగ్నికే కామిండుచున్నట్టి, హవిశ్చుల్లిచ్చుట కల్పింపించి తేజస్సుకలట్టి ధేరువులు పొలచుచున్నట్టియు, చూలు విదా-స్వభావముకల్గి పవిత్రములనుండి ప్రవహించుచున్నవి.

౨౦౩. శ్లోఅగ్నే నుమతిం భీతమాణా విశ్రవోదధితే యజ్ఞానాః

సక్తాచ చక్రకు రుషసా విహపే కృష్ణంచ వృషమరుణంచ సంభుః

దం॥ ఓ యగ్నీ ! నీ యనుగ్రహమును గోరుచున్న యజ్ఞాస్థులయిని సర్వ దేవత లును ద్యులోకమందున్న నీయందు (హవీరూపమగు) అన్నములనుంచిరి. వేణువేణు నూపములుగల రాత్రిని ఉషస్సును జేసిరి. (వాటికి) చలుపు ఎఱుపు రంగులు కలిగించిరి.

౨౦౪. యాన్రాయే మర్తాన్యుషాదో అగ్నే తే స్యామమభువానో నయంచ ।

ఛాయేవ విశ్వం భవనసి సత్యా పప్రీవాన్రోదసీ అస్త రిక్షమ్॥

దం॥ ఓ యగ్నీ ! మనుష్యులమైన యేమమ్ము ధనముకొఱకుఁ బ్రేరించుచున్నానో యా మేము ధనవంతులమగుదుముగాక. ద్యులోక భూలోకాంతరిక్షలోకములనుండిన నీవు జగత్తునంతను నీడవలె నేవించుచున్నావు.

౮౦౫. అర్వద్భిరగ్నే అర్వతోస్పభిర్నాస్త్వైరై ర్విరాస్వసుయామాత్వోతాః ।

ఈశానాసః పితృవితృస్యైరామౌ విసూరయః శతహిమానో అశ్యుః॥

దం॥ ఓ యగ్ని ! నీచేత రక్షింపబడినవారమై మేము మాగుఱ్ఱములతో (శత్రువుల) గుఱ్ఱములను మాభటులచేత (శత్రు) భటులను మావీరులచేతను (వీర్యముచేబుట్టిన వాడు=కొడుకని తా॥) శత్రువీరులను జంపుదుము. మాకొడుకులు పిత్రస్పదనముల కధిపతులగుచు విద్యావంతులయి నూతోడు జీవించురుగాక.

౮౦౬. ఏతాతే అగ్న ఉచథాని వేధో జష్టాని సస్తుమనసే హృదేచ ।

శకేమరాయః సుధురోయమం తేఽధిశ్రవోదేవభక్తం దధానాః॥

దం॥ మేధావంతుడవగు నో యగ్ని ! ఇప్పుడు మేముచేసిన స్తుతులు నీ మనసునకు హృదయమునకు బ్రయములగుగాక. నీలోని ఆహ్వాది హవిస్సులను దేవతలకిచ్చుచు నీసంబంధమయిన మంచి యుపయోగకరమైన ధనములను నియమించుటకు శక్తుల మగుదుముగాక. (నీధనము మా యాధీశములోనుండుగాకని తా॥)

ఇట్లు పండ్రెండవ యనువాకము శ్రీ శ్రీ శ్రీ

—:—:—

అ ను వా క ము. ౧౩.

సూ క్త ము. ౭౭.

(ఋషి - రహూగణపుత్రుండగు గౌతముడు; దేవత - అగ్ని; ఛందస్సు - గాయత్రి)

౮౦౭. ఉపప్రయంతో అధ్వరం మస్త్రం వోచేమాగ్నయే । ఆరేఅస్మేచ శ్రుణ్వతే॥

దం॥ హింసాదోషములేని యజ్ఞములను (అధ్వర=హింసలేని) చేయుచున్న మేము దూరముగానుండి వినుచున్న అగ్నిదేవునికొఱకు (స్తుతి) మంత్రములను పఠించు చున్నాము.

౮౦౮. యస్మీహితీషు పూర్వ్యేనంజగ్నానాసు కృష్టిషు । అరక్షద్దాశుషేగయమ్॥

పం॥ చాలకాలమునాటి యేయగ్ని చంపవలచి కుట్రలుపన్ను శత్రుబుండఁగాఁ
గూడ యజమానునకు ధనము వర్షించునో యట్టి మంత్రమును బఠింతుము. (అని ఋత్వి
జుల మాట)

౮౦౯. ఉత॑ బ్ర॒వన్తు॑ జ॒న్తవ॑ ఉ॒దగ్ని॑ ర॒వ్యత్ర॑ హ॒దవి॑ । ధ॒నం జ్ఞ॒యో రణే॑రణే॑॥

పం॥ (నీటి నావరించి మూతవేసిన) నృత్రుని సంహరించునట్టి, స్రతియుష్ఠుండు
ధనములను సంపాదించునట్టి అగ్ని పుట్టినది. ఆతరువాతః బుష్టచంతువులు అగ్నిని
స్తుతించుచున్నారు.

౮౧౦. య॑స్య దూ॒తో అ॒సిక్ష॒యే వేషి॑ హ॒వ్యాని॑ వీ॒తయే॑ । ద॒స్మత్ర॑ శ్రో॒షో వ్యధ్వ॑రమ్॥

పం॥ ఓ యగ్ని! ఏ యజమానునింట నీవు దేవతల దూతివయితివో ఎవని హవ్య
ములను (చరుపురోడాశాది హవిస్సులు) భక్షించుటకై (దేవతలకుఁ) గొనిపోవు
చున్నావో ఎవని యధ్వరమును (హింస లేనియాగము) చూడఁదగినవానిగాఁజేయు
చున్నావో.

౮౧౧. తమి॑త్సు హ॒వ్య మ॒గ్గిరః॑ సు॒దేవం॑ స॒హసో॑యశో॑ । జనా॑ అహుః॑ సు॒బర్హి॑ వ॒మ్॥

పం॥ బలమువల్ల బుష్టినవాఁడా! (మధించుటచే బుట్టెనని తా॥) అంగిరుఁడా!
(=రవ్యకాంతిగలవాఁడు) (మీఁద వివరించిన) ఆయజమానుని శోభన హవిస్సులు
కలవానిగాను, శోభనదేవతలు కలవానిగాను, శోభనయజ్ఞము కలవానిగాను జనులు
చెప్పుచున్నారు.

౮౧౨. ఆ॒చవహ॑సి తా॒గ్నిహ॑దే॒వా ఉ॒ప్రప్రశ॑స్తయే॑ ! హ॒వ్యాసు॑ శ్చ॒న్ద్రో వీ॒తయే॑॥

పం॥ వంచి యాహ్లోపమును గలిగించు నగ్ని! ఆ దేవతల నీయజ్ఞముచోటికి
మేము స్తుతించుటకుఁగాఁ దీసికొనిరమ్ము. (వారి) భక్షణముకొఱకు హవ్యములను
ఇమ్ము.

౮౧౩. నయో॑ సు॒వర్ధి॑ ర॒శ్వ్యః శ్రు॑ణ్వే ర॒థస్య॑ క॒చ్చన॑ । యద॑గ్నే॒యాసి॑దూ॒త్యమ్॑॥

దం॥ ఓ యగ్నీ! ఏవంశం హోతృశ్రమంబునందునినికో అకాశంబుల్లపును నశచుమ్ము విభముముగ్న గిర్హిమనిమిడి పుష్టిన విరంబగిన (ధ్వని) వివంబశలేదు. (గమనము కేప్రమనిగుటచే ధ్వని వివంబశలేదు తా॥)

౧౧౧. తోవోతో వాచ్యమామోభి పూర్వస్సాదపరః । ప్రదాశ్వా అగ్నే అన్ధాత్ ।

దం॥ ఏవంశం హోతృశ్రమంబునందునినికో అకాశంబుల్లపును నశచుమ్ము విభముముగ్న గిర్హిమనిమిడి పుష్టిన విరంబగిన (ధ్వని) వివంబశలేదు. (గమనము కేప్రమనిగుటచే ధ్వని వివంబశలేదు తా॥)

౧౧౨. ఉతశ్రమ తువీర్యం బృహదగ్నే విహానిసి । దేవేభ్యో దేవదాశుషే॥

దం॥ మఱియు నో యగ్నీదే! దేవతలకొరకు (హవిస్సుల)నిచ్చుచున్నవానికి ప్రశస్త వీర్యము గల్గి దీప్తిమంతమగు గొప్పసనమును ఇచ్చుచున్నావు.

—:—:—:—

సూక్తము. ౭౫.

(బుధి - రహస్యములను దాని నాములు; దేవత - అగ్ని; భంబు - గాములు)

౧౧౩. జుహస్వ సప్రథస్తమం చ నోదేవస్థ రస్తమమ్ । హవ్యా బహ్వీవ ఆనని॥

దం॥ నీనోటను హవిస్సులు హోతృశ్రమంబునందునినికో యగ్నీ! బహువిష్టమయిన హవిస్సులను, దేవతలను ప్రీతికొందించునట్టి దానిని నేవింపుము.

౧౧౪. అథాతే అగ్గిర స్తహాగ్నే వేధస్తమ ప్రియమ్ । వోచేమ బ్రహ్మసానసి॥

దం॥ మిక్కిలి ప్రకాశించువాడా! అగ్నీ! మేధాశాలీ! తరువాత నీ కొరకు బొందదగిన ప్రీతికొందించునట్టి వస్తువును మేము పంపింతుము.

౧౧౫. కస్తే జామిర్జసానా మగ్నేకోదాశ్వధ్వరః । కోహకస్మిన్నసీశ్రితః॥

దం॥ ఓ యగ్నీ! జలలో నెవరు నీబంధువు? నీకెవడు యాగమునిచ్చును? నీవెవడవు? ఏకోట నాశ్రయించియుంటివి? (అలాగా నీ సహూచులైన నీకు దగిన యజ్ఞముచేయలేదు, నీవెవరునుండవో యెరుగరని తా॥)

౧౦. ధ్వం బామి ర్జనానా మగ్నేన్మిత్రో అప్రక్రియః : సఖా సఖ్యే ఈశ్వరః :

దం॥ ఓ యగ్నీ! నీవు జనులకు బంధుఃకపు, ప్రియమి త్తుఃకపు, ముతంపసిక వాడవు. సఖులయిన (ముత్విజులకు) సఖుకవగుచున్నావు (ముత్విజుల వేర్లును, అగ్ని పెళ్లులు సమానములు ననుక మిత్రులని తా॥)

౧౧. యజానో మిత్రానురుజా యజాదేనా మతం బృహత్ అక్లేయశ్చిన్మందగ్నమ్ :

దం॥ ఓ యగ్నీ! మిత్రానురుజులను మా నిమిత్తము యజింపుము. అక్లే దేవ తలను యజింపుము. యజ్ఞ మునొనరింపుము. గొప్పవగు నీయూగగృహమిదిగి ఉండుము.

సూ క్త ము. ౭౬.

(ఋషి - రిహూగణపుత్రుడగు గౌతముడు; దేవత - అగ్ని, ఇంద్రుని - క్రిష్టకో.)

౧౨. శాత ఉపేతి ర్భవసో వరాయ భువదగ్నే శక్తమా కామసివా :

కోవా యజ్ఞః పరివక్షంత ఆసకేన వాతే మచనాదాశేయః :

దం॥ ఓ యగ్నీ! నీమనస్సు మామందులిలుపుకొనుటకు మాకేమి యువామము కలదు? నీమనస్సును సంతోషపెట్టా మ్మతిమంత్రమిది. యజ్ఞములతో నెనడు పృష్ఠి పొందవగును? ఏ బుద్ధితో నీకు హవిస్సుల నిత్తుము? (ఇవేవియు మాకు శక్యములు కావని తా॥)

౧౩. ఏహ్యగ్న ఇహాహోతా నిషీ దాదభ్యః సుపుర ఏతా భవానః :

అవతాం త్వారోదనీ విశ్వమిన్వే యజామహే సౌమనసాయదేవాః॥

దం॥ ఓ యగ్నీ! రమ్ము ఈయజ్ఞమందు దేవతలంబిలుచువాడవై కూర్చుండుము. మామందు నడుచువాడవుకమ్ము. నీవు (రాక్షసులకు) లొంగవు కనుక అట్టినిన్ను సర్వవ్యాపులగు ద్యావాపురువులు రక్షించునుగాక. తరువాత (మామీంద్ర) పుంచి యభిప్రాయము కలుగుటకు దేవతలను బూజింపుము.

౮౨౩. ప్ర॒సు వి॒శ్వా॒న్ర॒క్ష॒సో ధ॒త్య॒గ్నే భ॒వాయ॒ జ్ఞానా॑మ॒భి శ॒స్తిపా॑వా ।

అథా॑వ॒హసో॑మ ప॒తిం హ॒రిభ్యా॑మా॒తిభ్య॑ మ॒స్మైచ॒క్రమా॑సుదా॒ప్తే॥

దం॥ ఓ యగ్నీ! సర్వగాక్షసులను గట్టిగాదహించుము. మేముచేయు యాగముల సుషద్రవములనుండి రక్షించువా. డవు కమ్ము. తరువాత సోమముల బాలించునతని (అనగా నింద్రుని) రెండుగుఱములతోఁ దీసికొనిరమ్ము. శోభనఫలమునిచ్చు నాయుద్రునకు అతిఘనతా॒రము చేయుదుము.

౮౨౪. ప్ర॒జావ॑తా వ॒చసా॑ వ॒హ్నిరా॒సా చ॒హువే॑ ని॒చన॑త్పి॒హదే॒వైః ।

వేషి॑ హో॒త్ర ముత॑ పో॒త్రం య॒జత్ర॑ బోధి॑ప్రయ॒న్జర్జ॑నిత॒ర్హిసూ॑నామ్॥

ఁం॥ సంతానమును గలుగఁజేయు స్తుతిమంత్రముతో (స్తుతింపబడిన) యే యగ్ని తన నోరుగానున్న మంటతో దేవతలకు హవిస్సులం గొనిపోవునో ఆ యగ్నిని యాహ్వానించుచున్నాను. ఈ కర్మచుండగ్నీ! నీవు దేవతలతోఁగూడి కూర్చుండుము. పూజ్యుడవయిన యగ్నీ! హోతచేయు కర్మను మఱియు పోత (ఋత్విజులలోనొకడు) చేయు కర్మను గోరుము. ధనములనిచ్చుచు సర్వమును గలుగజేయు నగ్నీ! మమ్ము బోధించుము

౮౨౫. యథా॑ వి॒ప్రస్య॑ మ॒నుషో॑ హ॒విర్భి॑రే॒వా అ॒యజః॑ క॒విర్భిః॑ క॒వినన్॑ ।

ఏ॒వాహో॑తః సత్య॑త॒రత్స॒మద్యా॑గ్నే మ॒ద్ధ్రయా॑ జ॒హ్వో య॒జస్వ॑॥

దం॥ కవివై (గతించినదాని నెఱిగినవాడని వ్యు॥) మేధాపంతులగు ఋత్విజులతో గూడ మేధావియయిన మనువుయొక్క హవిస్సులతో నెట్లు దేవతలను యజించితివో అట్లే హోమకర్తవును మిగుల సత్యచంతుడవును అగు నగ్నీ! నీవీయజ్ఞమందు హర్షమును గలిగించు జహవుతో (హోమసాధనము, గరితెవంటిది) దేవతలను యజింపుము.

సూక్తము, ౨౨.

(ఋషి - రహూగణపుత్రుడగు గౌతముడు; దేవత - అగ్ని; ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.)

౧౨౩. కథా దాశేమాగ్నయే కాస్మై దేవజ్ఞాప్తావ్యతే భామినేః ।

యోమ ద్యేష్వమృత ఋతావా హోతాయజ్ఞస్త్వక్ష్మాణోతి దేవాః ॥

దం॥ ఈయగ్నికి (హవిస్సు) త్రాళ్ళిచ్చుము? తేజోవంతుడయిన యాకొజకు దేవతలు సేవింపఁదగిన మంత్రమెట్టిది పఠింపవలెనో? మఁదఁబోతుఁడను, సత్యంతుడను, దేవదూతయు, యజ్ఞకర్తయు నగు నగ్నియే మరణధర్మముగల మాయుండుని దేవతలకు హవిస్సులనిచ్చును.

౧౨౪. యో అధ్వోతేషు శస్త్రమఋతా వాహోతాతమూ నమోభిరాక్యజన్యమ్ ।

అగ్నిర్యద్యే ర్గర్తాయ నేవాస్మచా బోధాతిమనసా యజాతిః ॥

దం॥ ఏ యగ్ని యజ్ఞములందు మిక్కిలి సుఖము లిగించునో యథార్థము నెఱఁగిన వాఁడు, దేవతల నాహ్వానించువాఁడు నెవ్వఁడగుచున్నాఁడో యా యగ్నివే (ఏ ఋత్వి గ్యజమానులారా) మీరు స్తుతులచేత సభిముఖునిగాఁజేయుడు. ఈ యగ్ని యజమానునినిమిత్తము దేవతలపద్ధతుఁబోవునపుడు అతఁడే దేవతలను బోధించును.

౧౨౫. సహిత్రతుః సమర్యః ససాధు ర్నిత్రోన భూవద్భుతస్యరథిః ।

తంమేధేషు ప్రథమం దేవయగ్నీర్విశ ఉప్రబువతే దస్సమాః ॥

దం॥ ఆయగ్నియే కర్మలుచేయువాఁడు, అతఁడే (ప్రపంచము) నాశమొందించు వాఁడు, అతఁడే పుట్టించువాఁడు, లేనిధనమును, మిత్రుఁడు దెచ్చియిచ్చునట్లు తెచ్చియిచ్చును. యాగములందు దేవతలను గోరుచున్న ప్రజలు దర్శనీయుడయిన యా యగ్నిని సేవించుచు నతనినే ప్రధానునిగాఁ జెప్పుదురు.

౧౨౬. సనో నృణాం నృతమో యదా అగ్నిర్గిరోవసావేతుధీతిమ్ ।

తనాచ యేమఘవానః శవిష్టా వాజప్రసూతా ఇషయస్తమస్స ॥

దం॥ యజ్ఞమునడుపువారిలో నాయకశ్రేష్ఠుఁడును, శశ్రువుఁగిడువాఁడును అగు నాయగ్ని మాస్తవములను, (హవీరూపముగ) నన్నముతోఁగూడిన కర్పణను, గోరుఁగాక. ఏయడమానులు విస్తారముగ ధనముతో ధనియగుచున్నారో, బలవంతులు నగుచున్నారో, హవిస్సులనిచ్చువారో, వారు స్తుతులౌజేయుదుచున్నారే. (ఋత్విజులచేతనని తా॥)

౨౩౦. ఏ॒వాగ్ని ర్గో॑తమే॒భి రృ॒తా॒వా వి॒ప్రే॒భి రస్తో॑ష్ట జా॒ర॒వే॒దాః ।

స॒వీ॒షు ద్యు॒మ్నం పీ॒వయ॑త్స॒నాజం ప॒పు॒స్త్వింయా॑తి జో॒షమా॑చికి॒త్వాన్॑॥

దం॥ యజ్ఞముగల జాతవేదుఁడు (=అగ్ని, ధా॒ము, లేక, కలవాఁడని పుస్తకప్రతి) షేధావంతులయిన గోతము ఋషులచే స్తుతింపబడెను. ఆయగ్ని యీ గోతముల స్తుతులను చక్కని (సోమమును) పానముచేసెను. అగ్నిమును (=పానమును) భక్షించెను. మానేవనోఁగి యీ యగ్ని పుష్టికొనును.

సూక్తము. ౭౦.

(ఋషి - రహూగణపుత్రుఁడగు గోతమఁడు; దేవత - అగ్ని; ఛందస్సు - గాయత్రి.)

౨౩౧. అ॒భి॒త్వా గో॑తమా॒గిరా జా॒తవే॑దో వి॒చ॒న్తే । ద్యు॒మ్నై రభి॑ ప్రణో॒నుమః॑॥

దం॥ ఓ యగ్ని! సర్వము నెఱిగినవాఁడా! గోతములు స్తుతిరూపమైన వాక్కుతో నిన్ను అభిముఖమగునట్లు స్తుతించిరి. మేముగూడ నీగుణముల బ్రకటించు మంత్రములతో స్తుతింతుము.

౨౩౨. త॒ముత్వా॑గో॒తమా॒గిరా రా॒యస్కా॑మోదువస్యతి । ద్యు॒మ్నై రభి॑ ప్రణో॒నుమః॑॥

దం॥ ధనకాముఁడైన గోతమును స్తుతివాక్కులతో నేవించిన యగ్నినే స్తుతి మంత్రములతో మేము స్తుతింతుము.

౨౩౩. త॒ముత్వా॑ వా॒జసా॑తమ మ॒గ్ధిరస్య॑ ధ॒వామహే॑ । ద్యు॒మ్నై రభి॑ ప్రణో॒నుమః॑॥

దం॥ అగ్ని! అన్నముల విశేషముగానిచ్చు నిన్ను అంగిరస్సవలె స్తుతిమంత్రము లతో బలుతుము. స్తుతింతుము కూడను.

౮౩౮. తముత్వాన్పత్రహస్తమం యోదన్యూరవధూచుశే. ద్యుమైరభిప్రహోనును॥

దం॥ ఓయగ్ని! దన్యులను (=నాశకులని వ్యుక్తి) శివు కూలఁగొట్టుచున్నావు. పృథ్విహంతనగు నిన్ను స్తుతిమంత్రములతో నుఁచుచుము. 'వృత్రశస్త్రము'నకు బహుమని సాయనాఙ్గము.)

౮౩౯. అనోచామ రహూగణా అగ్నయే మధుమధ్వచః । ద్యుమైరభిప్రహోనును॥

దం॥ రహూగణుని కొమారులమయిన మేము (=కాతములే) అగ్ని దేవునికొకరు మధురమైన స్తుతులను బఠించితిమి. స్తుతిమంత్రములతో నన్ను నూటివూటికి స్తుతించుచున్నాము.

సూక్తము. ౭౯.

(ఋషి - రహూగణ పుత్రుఁడగు నాతముఁడు; చేనక - ౧, ౨, ౩, ప్రతిపాద్యుఁడు; ౪ - ౪.)

కేవలాగ్నిః ఛందస్సు ౧-౩. త్రిష్టప్, ౪, ౫, ౬, ఉష్ణిక్, శక్తికర. గాఢాత్రి)

౮౩౬. హిరణ్యకే శోరదసో విసారే హిస్థనిర్వాత ఇవగ్రహమాకా ।

శుచిభ్రాజా ఉషసో నవేదా యశస్వతీ రసన్యవో నసత్యాః॥

దం॥ బంగారువంటి (జ్వాలారూప) కేశములుగలవాఁడు, సమీపించితే బాధించు వాఁడు, మేఘములను గడలించువాఁడు, వాయువువలె శీఘ్రగమనముగలవాఁడు, నగు నగ్నిని (అనఁగా మెఱుపు) ఉదకములను వర్షించుటకు తలెత్తున మెఱయుచు నన్ను ములతో సఫలకర్మలు నేయఁగోరిన ప్రజలెఱింగినట్లు ఉషస్సులెఱుఁగవు.

౮౩౭. ఆతే శువర్ణా అమినస్త ఏవైః కృష్ణా నోనావ వృషభో యదీదమ్ ।

శివాభి ర్నన్యయమానాభి రాగా తృతస్తి మిహస్తవ యస్త్యభా॥

పం॥ ఓ యగ్నీ ! మంచిప్రసారముగల మీకిరణములు గమనస్వభావముగల మరుత్తులతోఁగూడ (మేఘమును) గొట్టును కొట్టగానే శృష్టమేఘము ధ్వనించును. ఈ లాంటివని జరిగినపుడు శుభ్రమయిన నవ్వుకాంతలవలె మెఱయు మెఱుపుతోఁగూడ నర్చమేఘము బయలుదేరును. ఉదకములు కురియును. నీటిమేఘము ధ్వనించును.

౨౩౨. యదీమృతస్య పయసా పియానో నయన్నతస్య పథిభీ రజ్జీషేః ।

అర్యనూ మిత్రో వరుణః పరిజ్ఞా త్వచంపుష్ప స్త్యపరస్య యోనా॥

పం॥ ఎపుడు ఈయగ్ని ఉపకముయొక్క పాలవంటి సారమగు రసముతో (జగత్తును) పృష్టిపఱచునో, ఎపుడు తిన్ననిదారిని వర్షముకురిపించునో యపుడు అర్యముఁడు మిత్రుఁడు, వరుణుఁడును, మరుత్తులును, మేఘముయొక్క ఉత్పత్తి స్థానమందున చర్మమును జీల్చుదురు.

౨౩౩. అగ్నే వాజస్య గోమత ఈశానః సహసో యహో ।

అస్మే ధేహి జాతవేదో మహిశ్రవః॥

పం॥ బలముయొక్క పుత్రుఁడవయిన యోయగ్నీ ! బహుగోవులతోఁగూడిన యన్నమునకు నీ వీశ్వరుఁడవయియున్నావు. కనుక మాయందు ఓ జాతవేదా ! (=పుట్టిన సర్వములెఱింగిన) విశేషధనమును గలుగఁజేయుమా.

౨౪౦. సక్తిథానో వసుష్కవి రగ్ని రీశేన్యగిరా । శేవ దన్తభ్యం పుర్యోకే దిదిహి॥

పం॥ ఆ యగ్ని ప్రకాశించువాఁడను, నివాసమునకు హేతువును (అగ్ని లేకుండఁగా కాపురమే చేయలేరని తా॥) బుద్ధిమంతుఁడునుఅయి స్తుతిమంత్రముతోఁగొనియాడఁడనున్నాడు. జ్వాలాసూపమగు బహుముఖములవాఁడా ! ధనముతోఁగూడిన యన్నము మాకుఁగలుగునట్లు ప్రకాశించుము.

౨౪౧. త్వపో రాజన్నత త్సనాగ్నే వస్తో రుతోషనః । సతిగ్భ జమ్భ రక్షసో దహప్రతి॥

పం॥ అన్నిదినములందు నన్నిరాత్రులందు నోయగ్నీ ! రాక్షసులను స్వయముగా సంహరింపుము. తీక్షణముఖముగలవాఁడా ! ఒకరినైన వదలకుండ రక్షింపులను దహింపుము.

౫౮౨. అవానోలగ్నః ఊతిభిః ధ్యాయత్రస్య ప్రభర్షణి । విశ్వాచక్రిహు వర్షన్ ।

పం॥ సర్వకర్మలందును, స్తుతింపబడినయన్నీ ! గాయత్రీ-భంధముగల నామమంత్ర పాఠము గలుగునపుడు నీరక్షలతో మమ్ముఁ గాపాడుము.

౫౮౩. ఆనో అగ్నే రయింభర సత్రాసాహం వర్షాయామ్ । విశ్వాచక్రిహు సర్వభూతేషాం దం ఓ యన్నీ ! ఒక్కమాత్రముగా దాచి ద్రవ్యమునఁబడనట్టి, అంధమును కోరందగు నట్టి, సర్వయుష్ధములందును శత్రువులకు లొంగని భవముచిమ్ము.

౫౮౪. ఆనో అగ్నే సుచేతునా రయి విశ్వాయు జాపనమ్ । మార్క్తేకం ధేహి జేనసే । పం॥ ఓ యన్నీ ! సుఖమును కలిగించునట్టి, బ్రతికీయున్నవానిఁ దేహములను బోషించునట్టి, మంచిజ్ఞానముతోఁగూడిన భవమును మోక్షనముకొఱకు నిచ్చు.

౫౮౫. ప్రపూతా శ్చిగ్మశోచిషే వాచా గోతమాన్వయే । భరన్వ సున్న యగ్నిరే । పం॥ ఓ గోతమన్నీ ! భవముకావలెనని కోరిన నీవు తీర్థబావిలవలె అగ్ని విషయమై సవిత్రనానలుకల స్తుతులను సమకూర్పుము.

౫౮౬. యోనోలగ్నే భద్రాసత్యస్తి మాశే వర్షిభూః । అర్హస్తి మన్వయైగ్గో భవ

పం॥ ఓ గోతమన్నీ ! మమ్ము సమీపమందును; దూరమందును శాంతి విశ్రాంతి బాధించునో అతఁడు నశించుగాక !

౫౮౭. సహస్రాక్షో విచక్షణో రస్మి రక్షాంసి నేధతి । హోతా పృథితి ధ్యేన్యః ।

పం॥ అసంఖ్యాక జ్వాలలనెడు కన్నులు గలవాడై సర్వమునుంజూచునట్టి హోయగ్ని రక్షసులను (యాగస్థలమునందుండి తోలివేయునో) ఆయగ్ని సాయమంత్రములతో స్తుతింపబడినవాడై దేవతలందఱును వాంఛియు (వాదిని) స్తుతించును.

సూక్తము ౮౦.

(ఋషి - గౌతముడు; దేవత - ఇంద్రుడు; ఛందస్సు - షక్తి.)

౮౦౮. ఇతాహిసోమ ఇన్నదేబ్రహ్మ చకారవర్ధనమ్ ।

శవిష్వజ్జి నోజసా పృథివ్యా నిశశా అహిమర్చన్నను స్వరాజ్యమ్॥

దం॥ మిక్కిలి బలవంతుడవగు వజ్రహస్తుడా! (ఇంద్రా) ఈవిధముగా మదము గలిగించు సోమమును (నీవు త్రాగగా) నీకు పృథ్వి గలిగించు స్తుతిని బ్రహ్మయును ఋత్విజుడును సేయుచున్నారు. కనుకనే నీరాజ్యమును బ్రకటించుకొనుచు బలము చేత భూమినుండి పృథ్రునిఁ బూర్తిగా శాసించితివి.

౮౦౯. సత్వా మదద్వృషా మదఃసోమః శ్యేనాభృతః సుతః ।

యేనా వృత్రం నిరదోభ్య జఘన్థ వజ్జి నోజసార్చన్నను స్వరాజ్యమ్॥

దం॥ వజ్రముధరించినవాడా! ఏసోమము పానము చేసినందున గలిగిన బలముతో పృథ్రుని సంహరించితివో ఆ మదముగలిగించునట్టి, చల్లదనమునిచ్చునట్టి, దేగ రూపముం బొందిన గాయత్రిచేత ద్యులోకమునుండి తేబడి యభివవించిన; సోమము నిన్ను మదింపఁజేసెను.

౮౧౦. ప్రేహ్యభీహి ధృష్టహి నతే వజ్రో నియంసతే ।

ఇన్ద్రో నృష్టంహితే శవోహసో వృత్రంజయా అపోర్చన్నను స్వరాజ్యమ్॥

దం॥ ఇంద్రా! హేచ్ఛుగాగమనింపుము. (శత్రుల) కభిముఖముకమ్ము. వారిందిర స్కరింపుము. నీవజ్రము శత్రువులకసాధ్యము. నీబలము పురుషులను లొంగదీయును. కనుక మేఘమును గొట్టుము. ఉదకముల గెల్చుకొమ్ము. నీవే సర్వాధికారివని ప్రకటన యగునట్లుచేసి స్వరాజ్యము సాగింపుము.

౮౧౧. నిర్విభూమ్యా అధివృత్రం జఘన్థ నిర్దివః ।

సృజా మరుత్వతీ రవ జీవధన్యా ఇమా అపోర్చన్నను స్వరాజ్యమ్॥

౬౦|| ఇంద్రుడా ! భూమిమీద మేఘమును నిశ్చేషముగాఁగొట్టితివి. ద్యులోకము నుండి వెడలఁగొట్టితివి. ప్రాణులందఱు పక్షిపక్షులనట్టి, గాలిలోఁగూడినట్టి, యీ వర్షోదకమును గ్రిందికి బడవేయుము. నీదేస్వరాజ్యమను నట్లు ఇత్యాది పూర్వవత్తు.

౧౫౨. ఇన్ద్రోవృత్తస్య దోధతః సానుం వజ్రేణ హీళితః !

అభీక్రమ్యావ జిఘ్నుతే పాసర్కాయ చోదయన్నర్చన్నను స్వరాజ్యమ్||

౬౦|| కోపముగల యింద్రుడెదురునడిచి గడగడ వడకించుచున్న వృత్రుని దపుడను (అనఁగా మేఘముమీఁదిభాగమును) ఉదకములంబ్రపహించుటకై; కొట్టెను. తనదే స్వరాజ్యమిత్యాదిపూర్వవత్తు.

౧౫౩. అధిసానా నిజిఘ్నుతే వజ్రేణ శతపర్వణా ।

మదాన ఇన్ద్రో అద్వనః సఖ్యోగాతుమిచ్ఛ త్యర్చన్నను స్వరాజ్యమ్||

౬౦|| ఇంద్రుడు నూరుంచులవజ్రముతో (వృత్రుని) దపుడలమీద గట్టిగాఁగొట్టెను ఆ యింద్రుడు స్తుతింపఁబడి తనమిత్రులకు (అనఁగా ఋత్విగ్యజమానులకని తా!) అన్నముగలుగు సుపాయమును గోరుచున్నాడు. తనదే స్వరాజ్యమను కొన్నట్లు ఇత్యాదిపూర్వవత్తు.

౧౫౪. ఇన్ద్రో తుభ్య మిదద్రివో నుతం వజ్ర స్పీర్వమ్ ।

యద్ధత్యం మాయినంమృగం తిముత్వం మాయయా వధీరర్చన్నను స్వరాజ్యమ్||

౬౦|| ఓ మేఘవాహనా ! వజ్రధారీ ! ఇంద్ర ! నీసామర్థ్యము శత్రువులకులొంగదు. కనుకనే ఆ సామర్థ్యముతో మాయావియైన, మృగరూపము బొందిన ఆ వృత్రుని నీవుఁగూడ మాయతోనే వధించితివి. (మాయ=జయోపాయము) నీదే స్వరాజ్యమను కొనునట్లు ఇత్యాదియథా పూర్వము.

౧౫౫. వితే వజ్రాసో అస్థిర న్నవతి న్నావ్యా ౩ అను ।

మహాత్తే ఇన్ద్రోవీర్యం బాహ్యోస్తే బలం హితమర్చన్నను స్వరాజ్యమ్||

దం॥ నీపద్ధతుండి బయలుదేరిన జబ్రాయుధములు; ఓడలతోదాటడగిన తొంబది తొమ్మిది నమలను గుఱిచూచి (వృత్తుడు వాటిని బయటికి రాకుండు బట్టుకొని యున్నాడు అని తెలిసి) వివిధరూపములం చెదరి (సంహరించినవి.) ఇంద్రా! నీ ఓర్వము గొప్పది. నీ బాహువులందు బలము చుంబడిచది. నీదే స్వరాజ్యమనుకొను నిత్యాది పూర్వవతు.

౨౧౬. సహస్రం సాకమర్పత పరిహారత వింశతిః ।

శతై సమన్వనోనవ రిస్తాయ బ్రహ్మాద్యత మర్చన్నను స్వరాజ్యమ్॥

దం॥ వేముమంది కలిసి యింద్రుని బూజించిరి. ఇరువదిమంది (వదాటుగురు ఋత్విజులు, యజమాన, పత్ని, సదస్య, శమితలు) స్తుతించిరి. నూఱుమంది (ఋషులు, యింద్రుని మాటిమాటికి స్తుతించిరి. ఈ యింద్రునికొఱకు (హవిస్సహపమున) నిచ్చుటకు అన్నము మీదికెత్తి పట్టుకొనబడెను. తనదే స్వరాజ్య విత్తాది పూర్వవతు.

౨౧౭. ఇన్ద్రో వృతస్య తవిషీం నిరహా తుహసాసహః ।

మహత్తదస్య హింస్యం వృతంజఘన్వా ఆనృజ దర్చన్నను స్వరాజ్యమ్॥

దం॥ ఇంద్రుడు వృత్రుని బలమును (తన) బలముతోఁగొట్టివేసెను. ఆయుధము తోనాయుధమును గొట్టివేసెను. ఆ యింద్రుని బలము గొప్పది, కనుకనే వృత్రుని గొట్టెను. ఉదకములుగార్చెను. తనదే స్వరాజ్యమనునట్లు ఇత్యాదిపూర్వవతు.

౨౧౮. ఇమేచిత్తవమన్యవే వేవేతే భియసామహీ ।

యక్ష్యో వజ్రస్నోజసావృతం మరుత్వాఅవధీ రర్చన్నను స్వరాజ్యమ్॥

దం॥ ఓ యింద్రా! మరుత్తులతోఁగూడి నీవు బలముచేత వృత్రుని నెఱుఁడుచుపితివో ఆవుడు గొప్పవియగు నీవ్యులోక భూలోకములు నీ శోపమునకు భయమంది విణుకుచుండెను. నీదేస్వరాజ్యమనుకొనునట్లు ఇత్యాది పూర్వవతు.

౮౫౫. సవేదనా సతస్య తేష్ట్యం వృత్తో విభేదయత్ ।

అభ్యేనం వజ్ర అయసః సహస్రభృష్టి రాయతా ర్చన్నను స్వరాజ్యమ్ ।

పం॥ వృత్తుండు తెలివించుటచేతను, తనగర్జనధ్వనిచేతను, వృత్తుండింద్రుని భయ పెట్ట లేక పోయెను. ఇనుముతోచేసిన వేయంచుల వజ్రాయుధము వృత్తునింగొట్టెను. తన దే స్వరాజ్య మిత్యాదిపూర్వవతు.

౮౫౬. యద్వృత్తం తేషాశని వజ్రేణ సహయోధయః ।

అహిమ్నోఽపహంసతోఽపి తేబద్ధదే శవోర్చన్నను స్వరాజ్యమ్ ॥

పం॥ ఇంద్రా ! వృత్తుని వజ్రాయుధమును నీవజ్రాయుధముతో నెపుడుకొట్టితివో నుపుడు వృత్తునిచంపవలచిన నీబలము వ్యతోకమును వ్యాపించెను. నీదే స్వరాజ్యమన్నట్లు ఇత్యాది పూర్వవతు.

౮౫౭. అభిష్టనేతే అద్రివో యత్థానిజగచ్ఛరేజతే ।

శ్వప్తాచిత్తమనయ ఇన్దో వేవిజ్యతే భియార్చన్నను స్వరాజ్యమ్ ॥

పం॥ ఓ వజ్రధారి ! నీవు నింహనాదము చేయుగానే స్థిరచరములన్నియుఁ గంపించెను. త్వష్టకూడ (=వజ్రాయుధము చేసినవనివాడు) నీకోపమునకు భయపడి కంపించెను. నీదే స్వరాజ్యమనునట్లు ఇత్యాది పూర్వవతు.

౮౫౮. సహినుయాదధీమ సీద్ధ్యం కోవీర్యాపరః ।

తస్మిన్నృష్ట ముతక్రతుదేనా ఓహంసి సందధు రర్చన్నను స్వరాజ్యమ్ ॥

పం॥ సర్వత్రాన్యాపించియున్న యింద్రుని మేము తెలియలేకున్నాము. నీగ్య మంతఃకై యెదికిని దెలియనిచోట నున్న యింద్రుని మనుష్యుడెవడు గుర్తెనుఁగలడు? (ఏమంటే) ఆ యింద్రునందు దేవతలు ధనమును, కర్మను, మజ్జిముండులమును, విల్పియున్నారు. తనదే స్వరాజ్య మిత్యాది పూర్వవతు.

౫౭౩. యామ[॑]భ[॑]ర్వా మ[॑]హ[॑]ష్పితా దధ్య[॑]జ్ ధియ[॑] మత్త[॑]త ।

తస్మి[॑]న్ బ్రహ్మ[॑]ణి మార్వ[॑]భేన్ద[॑] ఉక్తా సమ[॑]గ్నతార్చ[॑]న్నను స్వరా[॑]జ్యమ్॥

దం॥ అధర్వణియుఁ బ్రజలందఱి తండ్రియగు మనువును దధ్యజ్ఞుఁడనియు (=ఇతఁ డధర్వపుత్రుఁడు) ఏకర్ష నొనర్చిరో ఆకర్షయండు (హవిస్సుఁగావమయిన) అన్నములు ఉక్తలు (సామనుఁత్రాలు) పూర్వులయజ్ఞములందువలె ఇంద్రునికే చెందియున్నవి.

షష్ఠమాధ్యాయము.

—:—:—

సూక్తము ౨౧.

(ఋషి - కపిలాగణపుత్రుఁడగు గౌతమఁడు. శేవత - ఇంద్రుఁడు. సంవత్సర - వత్సరం.)

౨౧౨. ఓమ్ ఇంద్రో నుదాయ వావృజే శవసే వృత్రహాన్మః ।

తమిన్మహత్యాన్వి ఇమాతేనుచ్ఛే నానామహే సవాజేషు ప్రసోవిషత్ ॥

పం॥ వృత్రుని జంపిన యింద్రుఁడు ఉత్సాహముకొఱకు బలముకొఱకు ఋత్విజుల చేత (స్త్రీకులతో) హెచ్చరింపబడెను. గొప్పయుష్ఠములందాయుండ్రునే పిలుచుచున్నాము. (మఱియు) ఇతనిని ఇన్నయుష్ఠములందును, గొప్పయుష్ఠములందును, పిలుచుచున్నాము. ఇతఁడు యుష్ఠములకు సున్ను రక్షించుచుగాక.

౨౧౩. ఆరిహీ వీరశేన్యో సిఘరో సరాదధిః ।

అసి ద్భ్రస్యచి వ్యృశో యదమానాయ నిక్షరి సుశ్వతే భూరితే వసుః ॥

పం॥ వీరుఁడవగు నోయింద్రా! నేననుతటి జలనంతుడవు. విస్తారమైన సభలమును శత్రువుల బరాధించితెల్లవు. నిన్ను స్తుతించిరవాఁడల్పుఁడయ్యును వానిని వృద్ధిచొందింతువు. యాగముచేసినవానికిని, సోమమునభిషించినవానికిని, విస్తారముగా ధనమిత్తువు.

౨౧౪. యదుదీరత ఆజయో ధృష్ణవే ధీయతేధనా ।

యుత్వామదయతా హరికం హసః కంవసో దధోస్సో ఇహ్రోవసోదధః ॥

పం॥ యుద్ధములు తటస్థించినపుడు జయించినవానికి ధనములు లభించును. శత్రువుల మదమణిగించు నీరెండు గుఱ్ఱములును ఇంద్రా! పూన్పుము, ఒకనిజరిపుకవు, ఒకనికి ధనమిత్తువు, మాకును ధనమిమ్ము (అని గౌతముఁడు స్పృశయచేశ్వరాజు పురోహితుఁడై యీ యింద్ర సూక్తము జపించెను.)

౧౭౭. క్రత్యా మహో అనుష్యశ్చ ధేమ ఆవా వృధేశవః ।

క్రత్య ఋష్యశేషాకయో ర్షిశ్రీహరివా న్ధేహ స్థయోర్వృజ్ మాయసమ్ ॥

పం॥ కర్ణశేత గొన్నవాడు, భయంకరుడుగు నిండ్రుడు (సోమరూప) అన్నము-
పానముచేసి బలమును వృద్ధిపఱచుకొనెను. గొప్పవృక్షలు కలవాడును దర్శనీయుడు
నై యింద్రుడు హరియనెడు గుఱ్ఱములతోఁగూడి యినుముతోఁ జేయఁబడినవజ్రమును
చేతులందు సంపదనిమిత్తము ధరించెను.

౧౭౮. ఆ సప్తా పార్థివం రజో బద్ధధే రోచనాచివి ।

సత్యావా ఇన్ద్రో కశ్చ నజాతో నజనిష్యతేతి విశ్వం వవక్షిథ ॥

పం॥ ఇంద్రుడు పృథివిలోని వస్త్రపులను అంతరిక్షమును ఆవరించియుండెను. ద్యులోక
మందునక్షత్రాదులనిల్పెను. (వేఘములదారి అంతరిక్షము) ఇంద్రా ! నీవంటివాడివి
నజకు నెవ్వఁడు పుట్టలేదు, పుట్టఁబోడు. నీవు జగత్తునంతటిని బాగుగ వహింపఁ
గలుగుదువు.

౧౭౯. యోఆర్యో మర్త్యోజనం సరాజదాతి దాశుషే ।

ఇన్ద్రో ఆస్మభ్యం శిక్షతు విభజాభూరి తేవసు భక్షీయ తవరాధసః ॥

పం॥ పాలకుడైన యింద్రుడు మనుష్యులను నన్నమును హవిస్సులనిచ్చు (యజ
మానుశకు) నిచ్చును. మాకిచ్చుటకు ధనము నింద్రా ! వంతులు వేయుము.
(ఏమంటే) నీకు విస్తారము ధనమున్నది. నీధనములోని భాగమునే ననుభవించుచు.

౧౮౦. మదే మదే హిసో దదిర్యభా గవా మృజుక్రతుః ।

సంగృభాయ పురూ శతో భయాహస్త్యా వసు శిశిహి రాయ ఆభర ॥

పం॥ సోమపానమదము గల్గినపుడెల్ల జక్కనివనులుచేయు నిండ్రుడు మాకు ఆల
మండల నిచ్చువాడగును. ఇంద్రా ! నీవు విస్తారమైన నూరికొలంది ధనములను
రెండు చేతులతోను (మాకిచ్చుటకై) ధరింపుము. మమ్ములను జరుకుగలవారిలిగాఁ
జేయుము. ధనములచిమ్ము.

౧౨౧. మాదయస్య సుతేషా శవసే శాంతిరాధశే ।

విద్యాహి త్వస్త్రిహానను ముసకామా స్తస్త్వజ్ఞహే ఖాన్ వితాభవః

పం॥ ఓ శూర ! నోమమభిషవినఃగానే (మా) ధనముకొఱకు, బలముకొఱకు. నేస్తుడా ! త్వత్త్రిహానాపుము. నీచెక్కు-ముఠనము కలవాడవని మేమెఱుంగుదుము మాకోరికలను నీతోఁగలిమఃబోతుము (సంప్రదించుట) మమ్ము రక్షించువాడవు కమ్ము.

౧౨౨. ఏతేత ఇన్ద్రో జంతవో విశ్వం పుష్యన్తి వార్యమ్ ।

అత్తర్హిభ్యో జనానా మర్హ్యో వేదో అదాశుషాం తేషాం నోవేద ఆధరః

పం॥ ఓ యింద్రా ! నీవారై న యీ యజమానులు కోరఁదగిన పావస్సునంతయు పృథ్విచేయుచున్నావ్. పావస్సుల నివ్వనివారిదగ్గఱున్న ధనమును స్వామివైన నీవు చూచుచున్నావుకదా ! ఆజనుల ధనమును దెచ్చి మాకిమ్ము.

సూ. క్తము. ౧౨.

(ఋషి - గాతమఃఁడు ; కేవల - ఇంద్రుఁడు : ఛందస్సు ౧, ౫, త్తప్తిః ; ౨, జగతి.)

౧౨౩. ఉహో మృశ్శుణుహీ గిరో మఘవ న్నాతథా ఇవ ।

యదానః సూన్యతావతః కర ఆదర్శయాస ఇద్యోజాన్విన్దో తేహరీ॥

పం॥ ధనవంతుఁడవగు నింద్రా ! మాస్తుతులను సమీపమునకువచ్చి వినుము ఇవివఱకు మాయెడల నీవు ప్రవర్తించినదానికి పృథిరేకముగా నుండకుము. మమ్ము నెపుడు సత్యవచనులనుగాఁ జేయుదువో ఆవెంటనే యాచింపఁజేసుకొందువు; కనుక నోయింద్రా ! నీరెండు గుఱ్ఱములును (రథమునకు) బూన్పుము.

౧౨౪. అత్తన్నమీమదస్త హ్యప్రప్రియా అభూషతః ।

అస్తోషత స్వభానవో విప్రా సవిష్ఠయా మతీ యోజన్విన్దో తేహరీ॥

౨౦. ఇంద్రా! (సీవిచ్చిన) యక్షములను (యజమానులు) భక్షించిరి. తృప్తిని పొందిరి. శరీరములు కదల్చుచుకొనిరి. స్వాధీనపీఠులుగల విప్రులు అత్యంతనూతనముగు స్తుతులతో స్తుతించిరి. కనుక సిందా! సీరెండు గుఱ్ఱములను రథమునకుఁ బూన్చుము.

౧౭౪. సుసంపుశం త్వావయం మఘవ వ్యందిషీచుహి ।

ప్రసూనం పూర్ణవఁధురః స్తుతో యాహి వశా అను యోజా న్విన్ద తేహరీ॥

౨౦॥ ఇంద్రా! అందఱును బాగుగఁజూచునట్టి నిన్ను మేముస్తుతింతుముగాక. సిండురథముతోనుండినవాడవై యాకోరుచున్న వారిఁగూర్చి తప్పక బయలుదేరుము. రెండుగుఱ్ఱాలు ఇత్యాదిపూర్వవతు.

౧౭౫. సహృతం వృషణం రథ మధితిష్ఠాతి గోవిదమ్ ।

యఃపాత్రం హరియోజనం పూర్ణమింద్రచిక్రేతతియోజా న్విన్ద తేహరీ॥

౨౦॥ ఏయింద్రుఁడు హరియోజనమును పేరుగల్గి సోమరసముతోనిండిన పాత్రముగా నున్న రథము జ్ఞాపకముంచుకొనుచున్నాఁడో ఆయింద్రుఁడా! వర్షమును గురియునట్టి గోవులనిచ్చునట్టి ఆరథము నెక్కుము. రెండు గుఱ్ఱముల నీరథమునకుఁ బూన్చుము.

౧౭౬. యుక్తస్తే అస్తు దక్షిణ ఉతసవ్యః శతక్రతో ।

తేనజాయా ముపప్రియాం మన్దానో యాహ్యన్ధసో యోజా న్విన్ద తేహరీ॥

౨౦॥ ఓ శతక్రతూ! (=అనేక కార్యములు నేయువాడా!) నీరథమందుఁ గుడి ప్రక్కననున్నదియు, నెడమప్రక్కననున్నదియు, గుఱ్ఱములు పూన్పఁబడుఁగాక. ఆ రథముతో (వచ్చి) సోమయాహుతమును బానమునేసి మదించివవాడవై ప్రియురాలగు భార్యను సమీపించుము. సీరెండు గుఱ్ఱము లిత్యాదిపూర్వవతు.

౧౭౭. యునన్తే బ్రహ్మణాకేనా హరీ ఉప్రప్రయాహి దధిషే గభస్త్యః ।

ఉత్వానుతా సోరభసాఅమద్విమః పూషణ్యాన్విజి స్తుము పత్ప్రముదః

దం॥ ఓ యండ్రా ! బొమ్మగల సీరెండు గుఱ్ఱములు సుతిమంత్రిములతోఁబూర్తును. దానితో సయింటికి బొమ్మ. చేతితోఁగ్రముఁబట్టుకొనుము. అభిషవించిన సోమములు వేగముగలనై నన్ను ఎక్కువమత్తుకలవానిని జేసినవి. వజ్రీ ! పుష్టిగల్గి నీభార్యతోఁ దృప్తినందుము.

—:—:—

సూక్తము, ౨౩.

(ఋషి - నాతమఁడు; ఛందస్సు - జగతి; దేవత - ఇంద్రుఁడు.)

౨౭౯. ఆశ్వానతి ప్రళమో గోషం గచ్ఛతి సుప్రావి ర్హస్తా మర్హస్తవోతిభిః ।

తమిత్ప్రణశ్చి వసునా భవీయసా సిన్ధుమాహాయథాభితో విచేతసః॥

దం॥ ఇంద్రా ! మనుష్యుఁడు సీరక్షణలచేతఁ దక్కగా రక్షింపఁబడినవాఁడును, అనేకమయిన గుఱ్ఱములుగల (యింటిలోనుండి) గోవులవిషయమున మొదటివాఁడై నడుచును (గోవులను బుచ్చుకొనువారిలో ముందునడచుననియు, గుఱ్ఱములదివఱకే కలిగియున్నాఁడనియు తా॥) నీవతనినే విస్తారధనముతోను; విశేషజ్ఞానమును గలిగించు నుదకములు సర్వత్రా సముద్రుని బూరించునట్లు; పూరింతువు.

౨౮౦. ఆహోనదేవి రుపయన్తి హోతి యమనః పశ్యన్తి వితతం యథారజః ।

ప్రాచేరేవాసః ప్రణయన్తి గేవయుం బ్రహ్మప్రియం జోషయన్తేనరాశ్చ॥

దం॥ హోతయొక్క పాత్రను ప్రకాశించు నుదకములు చేరునట్లు; విస్తీర్ణమయిన, సూర్యకాంతిక్రిందికిఁబడునట్లు; దేవతలందఱు చుట్టుమూగి తమదృష్టులను సారింతురు. దేవతలందఱును గోరుకొను నీపాత్రను బ్రహ్మప్రియమును పేరి దానిని సిద్ధపఱుతురు. దేవతలందఱు దానిని (కన్యను) వరులు కామించునట్లు కామింతురు.

౨౮౧. అధిద్యయో రదథా ఉక్థ్యం వచోయతనుచా మిథునా యానపర్యతే ।

అనయతో వ్రతే తేక్షతి పుష్యతిభద్రా శక్తిర్యజమానాయ సున్వతే॥

సం॥ ప్రసవములు స్థిరపడిచి శోడుగానున్న యేరెండు హవిస్థానులు నిన్ను బూజించు నున్నవో ఆరెండుయందు నింద్రా! నీవు “యుజేవాం” అను సుశ్రమంత్రము నుచ్చితివి. యదమానుషుః శత్రుశ్రులయెవరి యుష్ణమునకుఃబోవక స్వీవతమందుండును. పుష్టిగానుండును. సీతై సోమమునభిషవించిన యదమానునకుః గళ్యాణప్రదమయిన శత్రు కలుగును.

౧౨౨. ఆసంక్లేరాః ప్రథమం దధిశే వయ ఇథ్థాగ్నయః శమ్యాయే సుకృత్యయా ।

సర్వం పక్షే సమవిక్షస్త భోజన మశ్వావస్తం గోమస్త మాపశుం నరః॥

సం॥ (సో గోవులనపహరించిన) తరువాత సంగిరో ఋషులు ముందుగా హవిస్సును పఠించిరి. వారు ప్రస్థలించిన యగ్నులు కలవాడై చక్కని సాధనములుగల శోభన నూగములచేత నిండ్రుని బూజించిరి. వారు పశియొక్క గుఱ్ఱములను, గోవులను, ఇతరపక్షులను ధనమును దీసికొనిరి

౧౨౩. యజ్ఞై రథర్వా ప్రథమఃపథ స్తతే తతః సూర్యో వ్రతవా వేన ఆజని ।

అగా ఆద మశనా కాన్యః సచా యమస్యజాతమమృతం యజామహే॥

సం॥ (గోవులపశిహరించిన తరువాత) అధర్వర్షి యింద్రయాగమొనర్చి గోవుల మార్గములను ముందుగాఁ జక్కపఱచెను. అధర్వర్షిడాగోవుల నభిముఖముగాఁ గొందెను. కిషిప్రత్రుఃకగు నుశనుడు (శుక్రాచార్యులు) ఆ యింద్రునకు సహాయుడయ్యెను. ప్రతములను బాలించుచుఁ బ్రకాశించు సూర్యుడావిర్భవించెను. రాక్షసుల పయిప నావిర్భవించినవాడును, మరణధర్మములేనివాడునగు నింద్రుని మేము ముఁగింతుము.

౧౨౪. జ్ఞాత్విర్వా యత్స్వివత్యాయ వృజ్య తేర్కోవా శ్లోక మాఘోషతే దివి ।

గ్రావా యత్ర పదతి కామర్యస్త్రిస్తస్యే దిస్తో అభిపిత్వేషు రణ్యతి॥

సం॥ విఘ్నములేని సుకర్మకొఱకు దక్షయెప్పుడు కోయబడినదో; స్తుతినొనరించు హోత్ర యజ్ఞమందు స్తుతిమంత్ర మెప్పుడు పఠించెనో; ఉత్థనుజేసిన స్తోత్ర ధ్వనించు నట్లు; అభిషవతిల యెప్పుడు ధ్వనించెనో; యాయన్ని కాలములందును ఇంద్రుడు సంతసించును.

మా క్తము. ౪౪.

(ఋషి - నారదుః; వేది - ఇంద్రుః; ఇంద్రుని - ౧-౬ అనుష్టుప్, ౭-౧౦ ఉష్టిమ్క - ౧౧-౧౩ శక్తిమ్, ౧౪-౧౬ నాయత్రి, ౧౭-౧౮ త్రిష్టుప్, ౧౯-౨౦ బృహతి)

౧౮౧. అసావి సోమ ఇన్ద్రోణే శవిష్వ దృష్టవాహి ।

అత్వా స్మణ స్త్విన్ద్రోయం రజః సూర్యోన రిన్ద్రభిః

దం! ఇంద్రా! నీకొఱకు సోమమభిషవించుబడినది. అధికబలవంతువా! శత్రు విజయా! రమ్ము. సోమపానమువల్లఁ గలిగిన సామర్థ్యము; కరణములచేత సూర్యుఁ డంతరిక్షమును బూరించునట్లు; నిన్ను బూరించుగాక.

౧౮౨. ఇన్ద్రోమిన్ద్రోన హతా ప్రతిభ్యస్తశనసమ్

ఋషీణాంచ సురీ మసన్మురీచ మానుమానామ్

దం! ఎవరిచేతను అణచబడని బలముల యింద్రా! ఋషులయొక్కయు, నితర మనుష్యులయొక్కయు, స్తుతుల సమీపమునకు పొరియనివేల్చుల రెండి గుఱ్ఱములు కెచ్చును.

౧౮౩. అత్యే వృత్రహ నశం యుక్తాతే బ్రహ్మణాహాః ।

అర్వాచీం సుతేమనో గ్రావా కృణోతు వన్ననాః

దం! వృత్రుని సంహరించిన యింద్రా! నీగుఱ్ఱములు స్తుతిమంత్రములతోఁ బూర్ణబడినవి. కనుక రథమెక్కుము. అభిషవశిల సీమచనును అభిషవించినప్పటి ధ్వనిచేత మాకభిముఖుండనిగుఱ్ఱము చేయుఁగాక,

౧౮౪. ఇమ మిన్ద్రోనుతం పిబ జ్యేష్ఠ మమన్త్యం మదమ్

శుక్రస్య త్వభ్యక్షర ధారా ఋతస్య నాదనే

౬౦. ఇంద్రా! మిక్కిలి ప్రశస్తమై మదమును గలిగించునట్టి, చావులేకుండఁ జేయునట్టి, సోమమును ద్రావుము. యజ్ఞగృహమందు తీవ్రమగు (ఎక్కుడు మదము చేయుదానికి తీవ్రవిషేషణము) సోమరసధారలు నీకభిముఖముగాఁ బ్రసరించుచున్నవి.

౨౨౯. ఇంద్రోయ నూన మర్చతోక్థాని చబ్రవీతన ।

సుతా అమత్సు రిషవో జ్యేష్ఠం సమస్యతాసహః॥

౬౦॥ ఋత్విజులారా! శీఘ్రముగా నింద్రుని బూజింపుడు. ఉక్థను బతింపుడు. అభివవించిన సోమములు (ఇంద్రుని) మదింపజేయుత. ప్రశస్తమయిన బలవంతుఁడయిన యింద్రుని సమర్పరింపుడు.

౨౯౦. సకీష్ట్య ద్రఫీతరో హరి యదిన్ద్రో యచ్చసే ।

సకీష్ట్యాను మద్భనా సకిః స్వశ్వే ఆనశే॥

౬౦. ఇంద్రా! హరియనుపేరి రెండు గుఱములను రథమండఁ బూన్పిత్తినికనుకనే నీకంటె నెక్కుడు రథికుఁడు మఱిలేడు. నీవంటి బలవంతుఁడుచులేడు. మంచిగుఱములు గల యన్యుడు నిన్ను సమీపింపజాలడు.

౨౯౧. యవీక ఇద్విదయతే నమమతాయ దాశుషే ।

ఈశానో అవ్రతిష్కుత ఇన్ద్రో అజ్ఞ॥

౬౦॥ ఏయింద్రుడొక్కడే హవిస్సులనిచ్చు మనుష్యునకు ధనమిచ్చునో (అతఁడు) ఎదురాడ శక్యముగాని వాడై సర్వజగమునకు నీశ్వరుఁడు.

౨౯౨. కదా మర్త మరాధనం పదా త్సుమ్మివ స్ఫురత్ ।

కదాసః శు శవన్తర ఇన్ద్రో అజ్ఞ॥

౬౦॥ యజ్ఞముచేయని మనుష్యుని యింద్రుడెప్పుడు పుట్టగొడుగు (పుట్టకొక్కని కూడ వాడుకకలదు) నుంబలె నొక్కివేయునో? కదా! మాస్తుతుల నింద్రుడెప్పుడు శీఘ్రముగ విననో? కదా!

౮౯౩. యశ్చిద్ధితావ్య బహుభ్య ఆనుతాహ్ ఆవివాసతి 1

ఉగ్రం తత్పత్యతే శవ ఇన్ద్రో అజ్ఞః

పం॥ అనేక మరుష్యులలో నేయజమానుడు సోమమునభిషించి నిన్ను నేవించునో యాతనికి ఉగ్రమయిన బలము నిండ్రుడు శీఘ్రముగానిచ్చును.

౮౯౪. స్వాదోర్జితా విమూషతో మధ్యః పిబన్తి చార్జయః 1

యాశ్చిద్ధిణ సయావశీ పృష్టామదన్తి శోభనే వస్వీరను స్వరాజ్యమ్ 1

పం॥ ఏగోవులు వర్షించువాడగు నిండ్రునితోఁగూడి శోభార్థ సంపదించునో ఆగోవులు రుచియును సోమరసమును సర్వయజ్ఞములలో నిట్టే ఇండ్రుడు ద్రావగా విశిలించదానిని ద్రావి మడించుచున్నవి. నివాసమునకు ముఖ్యోపయోగముగు పాల నిచ్చుచున్నవై యింద్రరాజ్యము తమదేయని భావించుచున్నవి.

౮౯౫. తా అన్య పృశనాయుషః సోమం క్షీణన్తి పృశ్నయః 1

ప్రియా ఇన్ద్రోస్యధేనవోవద్రం హిన్యన్తిసాయకం వస్వీరను స్వరాజ్యమ్ 1

పం॥ ఇండ్రుని స్వర్కనుగోరన నానావర్జగోవులు సోమరసమును తమపాలతోఁ గలుపుచున్నవి. ఇండ్రునకు ద్రెయములగు నాధేనువులు శత్రువులఁ జంపుచట్టి వద్రమును (శత్రులమీఁద) విసరుచున్నవి. నివాసమునకు ముఖ్యోపయోగముగ గోవు లింద్రరాజ్యము తమరాజ్య మిత్యాతిపూర్వనతు.

౮౯౬. తా అన్య నమసానహః సవిర్యన్తి ప్రచేతసః 1

వ్రతాన్యస్యసశ్చిరే పురూణి పూర్వచిత్తయే వస్వీరను స్వరాజ్యమ్ 1

పం॥ ఆగోవులుత్యక్తవృక్షానముకలవై ఇండ్రుని బలమును (తమపాల) ఆహారముతో బోషించుచున్నవి. ఇండ్రుని బహువిధ కార్యములను చెలియుట్టుకై యెఱిగి చేయును. వ్రజల నివాసపేతువులైన గోవులిత్యాది పూర్వనతు,

౮౯౭. ఇన్ద్రో వధీహ్ అభి ర్వృత్రాణ్యప్రతిష్ఠతః 1 జఘాన నవతీర్నవః 1

దం! ఈ కథలైదుగుమాటలను కన్నముకాని యింద్రుడు చదివెడి యెప్పుడు నెదిరి పడల యెనుబడివి. ఇది వృత్తులను చంపెను. (అదేమిగా — మూడు బాకముల దేవరబండుయిన వృత్తులనుకొని మొదలు మూడయ్యెను. అందొక్క బాకముటి భూతభవిష్యత్తులను దేవర బనియు మూడేసి యయ్యెను. మొత్తము తొమ్మిది. అందొక్కొక్కటి యుత్సాహమున పంతుశక్తుల నాశ్రయించి మూడేసి కాగా మొత్త మిరువదియెను. అమిత్యైక జన్మమో భేదమున ఎనభై యొక్కటి యయ్యె. ఇట్టివి పదిహెక్కులనుంచేత దేవరలు వృత్తునితో సాలలేక దధిచి స్వర్గమునకు వెళ్ళగానే యతని దేవర కలవాయని ప్రశ్నింప నతని యప దేశమున కునుక్షేత్రమునకుఁబోయి దేవరలు వెంటిరు! అచటి నదీనమీపమున నతని గుఱ్ఱముతలకాయ కనంబడెనట! అతల యెనునముక్కలతో వృత్తాసురు లను (౨౦౦) ఎనిమిదివందల పదిమందిని యింద్రుడు చంపెనట—ఇది పురాణములో దానికి భిన్నముగానున్నది.)

౨౨౨. ఇచ్చ సశ్వస్య యచ్చిరః పర్వతే మ్మపతేత్ | తస్యైవ చ్చర్యణావతి॥

దం! పర్వతములందు సశ్వశిరస్సు జారిపడినది. (అదేమిచిది) దానినింద్రుడు కోరగా శర్యణావతి యను నదిలో ఆతల దొరకెను.

౨౨౩. అత్రాహ గోమఃస్వత నామ త్వష్ట రపీచ్చమ్ | ఇతా చ్చర్మహసో గృహే॥

దం! గమనించునట్టి చంద్రునియొక్క యీ గృహమందే (అంటే మండలము) రాత్రి కనంబడనట్టి త్వష్టయొక్క (=సూర్యుడే. దీపించువాడనివ్వు) తేజస్సు తెలిసి కొనిరి. (చంద్రుని మండలమందు సూర్యమండలములోకాని రాత్రి ప్రవేశించు నని తా.)

౨౨౪. కోలస్య యశ్చై ధురిగా ఋతస్యశిమీవతో భామినో దుర్వృణాయాన్ |

అసన్నిహిత్వా త్వహో మయో భూస్య ఏషాంభృత్యాన్మృణధ త్వజీవాత్ |

దం! ఈ కర్మదగ్గరకు వచ్చిన ఇంద్రదళము నొగలందు గమనశీలములును, వీర్య మంతులు, తేజోవంతులు, శత్రులకు సాధ్యముకాని కోపముకలవియు, నోటిలోనే బాణములుకలవియు, (శత్రువుల) గుండెలమీఁద బాణము వేయునవియు నగు నింద్రుని గుఱ్ఱములను వెనుక పూచ్చుగలఁడు? (శక్యముకాదనితా) ఈ వాక్కును బోషించువాడు బ్రతుకుఁగాత.

౯౦౧. కక్షపతే తుజ్యతే కోవిభాయ కోమంసతే సక్తమిద్ధం కోలన్తి ।

కప్తకాయ కభభా యోత్రాయే ధీవ్రవర్త్యే కోజనాయ॥

దం॥ (ఇంద్రుడుచున్నాంప వచ్చివచ్చుడు) ఎవడు శక్తివ్రసకు భయపడి పాఠ పోవును? ఎవడు హింసించుచును? ఎవడు భయపడును? మానమీస మందున్న యింద్రునెవడు తెలికొనుచును? ఏ యుదమానుడు సంతానము కొఱకున ఎనుగులకొఱకును, భవముకొఱకును, తనశరీరముకొఱకును, పరివారముకొఱకును వేడుకొనును? (కోరకుండనే యింద్రుడుచునని తా॥)

౯౦౨. కోలగ్నిమీష్టే వావిమా ఘృతేన స్రుచా యదాతా ఋతేభి ర్జ్యేవేభిః ।

కస్త్వేదేవా ఆవహా నాకు హోమకోమంసతే వీతిహోత్రః సుదేవః॥

దం॥ అగ్ని నెవడు చుట్టించుగలడు? స్రుక్కులలో నేయిచోసి యేయజమానుడు నిత్యములగు చగంతాది బుక్తువులతో నగ్నిని యజించును? ఏయజమానులకు దేవతల కీర్ణముగా హోమవస్తువులను సమకూర్చు గలడు? యజ్ఞ మారంభించి కోభనదేవతల గలయేయజమానుడు తెలికొనుగలడు? (ఎనిదికిని శక్త్యముకాదని తా॥) ఇచట నగ్నియనుమాటకునింద్రునియే నాయనార్థము. ఇంద్రునూత్రము సంధ్యచున్నదికనుక

౯౦౩. త్వమగ్ని స్రవంసిహో దేవః శివిష్ట మర్త్యమ్ ।

నత్వదన్యో మఘనన్నస్తి మర్తి తేన్ద్ర బ్రవీమి తేవచః॥

దం॥ ఓయీ! గొప్పబలవంతుడా! ప్రకాశించుచీవు మర్త్యుని మెచ్చుకొనుము. ఓభనవంతుడవగు నింద్రా! నీకంటె నితరుడు సుఖింపజేయువాడవులేడు. కనుక నీస్తుతివంత్రము బలింపుచున్నాము.

౯౦౪. మాతేరాధాంసి మాత ఊతయో వసోస్మాన్కదాచనా దభన్ ।

విశ్వోచన ఉపమిమిహి మానుష వసూని చర్షణిభ్య ఆ॥

౨౦|| నివాసహేతువగు నోయింద్రా! నీయన్నములు, నీరక్షణములు మమ్ము బాధలుచెడకుండ రక్షించుగాక. మనుజులకు మేలుకూర్పువాడా! నమస్తధనములను మంత్రద్రవ్యలమగు మాకుఁ దెచ్చిపెట్టుము.

ఇట్లు ప్రథమమండలమున బదుముండవ యనువాకము. శ్రీ శ్రీ శ్రీ

అనువాకము. ౧౪.

సూక్తము. ౮౫.

(మొదటి - గొంతములు: దేవత - మరుత్తులు; ఛందస్సు - గి, ౧౨, త్రిష్టుప్; తక్కినవి జగత్.)

౨౦|| ప్రమేళుస్మై జనయోన సన్యాయామస్తదస్య నూనవః సుందనః

శోడశీ హిమకుతశ్చత్రే పృథేమవన్తి వీరా విదధేషు ఘృష్ట్యయః॥

౨౦|| ప్రాకునట్టి స్వభావముగలిగి, శోభనకర్మలుకలిగి రుద్రపుత్రులగు మరుత్తులు ప్రయాణము చేయవలసి వచ్చినపుడు ఆడువారివలె నలంకరించుకొందురు. (స్త్రీలంకారక్రియలని పూర్వముచుండి సహజము) ద్యావాపృథువులను మరుత్తులు వృద్ధిచేసిరి. పిలులును శత్రువునిం విరస్కరించువారునై యజ్ఞములందు (సోమపానముచేత) ముడించుచున్నారు.

౨౧|| తక్షశ్శితానో మహిమాన మాశత ద్విరుదానో అధిచక్రే సదః ।

అర్చ్యంతే ఆర్కం జలయంత ఇన్ద్రియ మధ్రియో జధిరే పృథ్విమాతరః॥

౨౧|| ఆమరుత్తులు దేవతలచేత సభిషేకింపబడినవారై మహత్త్వనొందిరి. రుద్రుని పుత్రులయి ద్యులోకముచెక్కిపగా నివాసము చేసికొనిరి. పూజనీయుడయిన ఇంద్రుని బూటించుచు సామస్త్యమును గలిగించుచు భూమిపుత్రులయి సంపదల సభిషేకముగాఁబొందిరి.

౯౦౭. గోమాతనో యన్మృభయన్తే అక్షభి స్తనూషు శుబ్రా దధిరేవిరుక్ష్మతః॥

బాధ నే విశ్వ మభిమాతిన మపవర్తన్తా న్యేషామచరీయతే ఘృతమ్॥

దం॥ గోరూపమయినభూమి తల్లిగాఁగల మరుత్తులు ఆభరణములతో నెపుడలంకరించుకొందురో యపుడు కాంతిగలవారై శరీరమునందలంకారములతో శోభిల్లుదురు. ప్రపంచమునంతటిని బాధించు శత్రుని హింసించును. ఈమరుత్తుల మార్గమును అనుసరించి యువములు కారును. (ఘృత=ఉదకము.)

౯౦౮. విదోభాబ్రస్తే సుమఖానబుష్టిభిః ప్రచ్యావయన్తో అచ్యుతా చిదోజసా ।

మనోజువో యన్మృత్యో రభేష్వాపృషవ్రాతానః పృషతీర యగ్ధ్వమ్॥

దం॥ మంచియ్యములకల మరుత్తులు ఆయుధములతో మిక్కిలి ప్రకాశించుచున్నారు. మనసుకంటి వేగముగల్గి వర్షించుచే పనిగాఁగల మరుత్తులారా ! మీరు ఆచార్య నెపుడు రక్షించును బూన్పురుషో అపుడు గడలింప శక్యముగాని వస్తువులను గనలించుచున్నారు.

౯౦౯. ప్రయద్రక్షేషు పృషతీరయగ్ధ్వంవాకే అద్రింమరుతో రంహయన్తః

ఉతాహవస్య విష్యన్తి ధారాశ్చక్నే వోదభిర్వృషన్తి భూమః

దం॥ మరుత్తులారా ! అన్నమునిమిత్తము మేఘమును వర్షమునకుఁ బ్రేరించుచు రథములం దాడలేల్ల ను బూర్చినపుడు మిక్కిలి ప్రకాశించు సూర్యునియొక్క (అనఁగా కైవ్యతాస్మియని తా॥) సమీపమునుండి వర్షోదకధారలను విడచుచున్నారు. నీటితోఁ జర్చము తడవునట్లు; ఆధారలు భూమిని దడుపుచున్నవి.

౯౧౦. ఆవోవహన్తు సస్తయో రఘువ్యదో రఘువత్వానఃప్రజిగాత బాహుభిః ।

సీవతా బహ్నిరుహవః సదస్త్పతం మాదయధ్వంసరుతో మధోవ్విఅస్థనః॥

దం॥ మరుత్తులారా ! మిమ్మును శీఘ్రగమనముగల్గి చులకనగా నెగురుస్తూ గుఱ్ఱములు తోడుకొనివచ్చునుగాక. మీబాహువులందు ధనముపట్టుకొని రండు. మీరు కూర్చుండుచోట్లు (వేడిమీఁదనని తా॥) విశాలముచేయుటకెను. అచట దర్భలపైఁ గుర్చుండుడు. మధురమగు సోమకూపాహారముతో మదిండుడు.

౧౦. తేనర్కస్త స్వేదరా మహితైనా నాకం తస్మదుచక్రిరే నడః ।

విష్ణుర్య ధ్వాన్వప్తమణం మదిచ్చకం యోనసీదన్నధి బర్హిషి ప్రియే॥

పం॥ స్వంతలలముల చురుత్తులు వృక్షంబిది. మహిమచే స్వర్గము పెక్కిరి. తమ వివాసము (అకిశమని తా॥) విరిచిచేసిరి. వర్షముకురిపించునట్టి మదమునుగలిగించు విష్ణువే యెదికొఱకునచ్చి రక్షించునో ఆ మరుత్తులు పక్షులవలె శీఘ్రమువచ్చి ప్రియమయిన మాయ మందుం గూర్చుందురు.

౧౧. యారాభవే న్యముభయోన జగ్గయః శ్రవస్యవోన పృతనాసు యేతిరే ।

భయస్తే విశ్వా భవనా మరుద్భ్యైరాహాన ఇవ త్వేషసంధ్యకోనరః॥

పం॥ యారాభవతెను, యుష్ము గోరునారివతెను త్వరగానడచు మరుత్తులు అన్నము కోరినివారిని యుష్ములలో నిలువఱు తిరుగుదురు. మరుత్తులు రాజులవలె దీప్త మగుదురు. తనకు నే యట్టివారికి ననుస్తభూతములును భయపడుదురు.

౧౨. త్వష్టా యద్యత్ప్రం మృత్యో హిరణ్యయం సహస్రభృష్టిం న్వపా అవర్తయత్.

ధత్త ఇన్ద్రో నరకపాంసీ త ర్తివే హవ్యత్ప్రం నిరవామాబ్జదరవమ్॥

పం॥ మంచిదనివాఁడగుత్వష్టచక్రగాఁజేసినదియు, సువర్ణ మయియు, వేయియంచులు కలిదియు నగు నజ్రాయుధము నిండ్రునకిచ్చెను. దానినిండ్రుఁడు యుద్ధములందుఁ బరిచేయుటకై ధరించెను. దానితో నృత్రుని వధించెను. ఉదకరాశిని గార్చెను. నిర్మించెనని తా॥)

౧౩. ఉక్థ్యో ననుద్రేవకంత ఓజసా దావృహణం చిద్భిభిదు ర్విపర్వతమ్ ।

ధమతో వాణం మరుతేః సుదాసవో నుదేసోమస్యరణ్యాని చక్రిరే॥

పం॥ మరుత్తులు తమబలము మీఁదికెత్తిరి. తమకడ్డువచ్చిన పర్వతములనుగూడ ముక్కిలుకోరిరి. మంచిదానముచేయు మరుత్తులు వాణమును (నూరుతీగల వీణ) నాయించుచు సోమపాన మదిముగల్గి మెచ్చుకొనఁదగిన ధనములను (స్తుతికర్తలకు)

వచ్చిరి. (నామగిరి దాహముకలిగి పాదముల నొకనొకటి మీదికెత్తి తెచ్చునుండ నొకకొండ యస్థమురాగా దాహము కలకొన్న చచ్చి గౌతముడును చోట నూతిపడించి యానక్కను జిన్నగోతినిపిసి దానితో నూతినిబహుని యానచతో గౌతముని దృష్టి పడచిరిని కథ.)

౯౧౫. జహ్నుం నుచు దేవతం తయా దిశాసించన్ముత్సం నోతమాచు త్పవ్తజే ।

అగచ్ఛన్తి మహనా చిత్రభానవఃకామం విప్రస్యతర్షయన్త ఛావభిః॥

దం॥ మరుత్తులు (నామగిరి) యున్నచోటికి వంకరగానున్న నూతికెత్తికొని పోయిరి. దాహముతోనున్న గౌతమునకు జలప్రవాహమును బోసిరి నానానిధకాంతుల మరుత్తులీ ఋషిసమీపమునకు సర్వరక్షలతో వచ్చిరి. మేధానాకులగు గౌతముని కోర్కె నుదకమాలతోఁ దృప్తిపఱచిరి. (వెనుక కథచూడు.)

౯౧౬. యావః శర్మ శశమానాయ సస్తి త్రిధాతుని దాహపే యచ్చకాధి ।

అస్థభ్యం తానీ మరుతో వియన్త రయిం నోధన్త వృధాః సువీరవః॥

దం॥ మూడులోకములందు నివసించియున్న మరుత్తులారా! మిమ్ము స్త్రీయు వాని కేన్వేదగినవి, మీకు మావిన్నులనిచ్చువాని కివ్వఁదగినవి, యగు గృహములు మాకునిండు. వన్నియు స్యభానముగల మరుత్తులారా! మాకు మంచి పుత్రిహేత్రులతోఁగూడిన ధనమును ఇండు.

నూ క్త ము ౨౬.

(ఋషి - గౌతముడు; దేవత - మరుత్తులు; ఛరస్సు - గాఢాత్రి)

౯౧౭. మరుతో యస్యహి తయే పాథా దివో విమహనః । ససు గోపాతమోజనః॥

దం॥ విశేషప్రకాశముగల యో మరుత్తులారా! ద్యులోకమునుండి వచ్చి యే యజమానుని గృహమందు సోమము పానముసేతురో యా యజమానుఁడు మంచి రక్షకులు కలవాడగును.

౯౧౮. యజ్ఞైర్వా యజ్ఞవాహసో విప్రస్య వామతీనామ్ । మరుతః శ్రుణుతా హవమ్॥

దం॥ యజ్ఞమును జరిపించు నో మరుత్తులారా! యజమానులయొక్కయు, స్తుతి కర్తలయొక్కయు, స్తుతిమంత్రములతోటి పిలుపులవినుడు.

౯౧౯. ఉతవా యస్య వాజినో నువిప్ర మతక్షత । సగంతా గోమతివ్రజే॥

దం॥ మఱియు నేయజమానుని హవీరూపాన్నములతో బుట్టిజలారా! మేధావంతులయిన మరుత్తులను ఉత్సాహపఱుతురో యాతడు గోవుల సేకములుగల మందగల వాడగును.

౯౨౦. అస్య వీరస్య బర్హిషీ సుతః సోమో దివిష్టిషు । ఉక్థం మదశ్చ శస్యతే॥

దం॥ యజ్ఞదిశములలో యజ్ఞవిరులగు మరుద్గణముల (యాగమునకు) సోమమభిషేచించుటచేసి, స్తుతులును, సోమమదమును మెచ్చుకొనంబడెను.

౯౨౧. అస్య శ్రోమంత్యా భువో విశ్వా య శ్చర్షణీ రభి సూరంచిత్స స్రుషీరిషః॥

దం॥ ఏమరుద్గణము సమస్తశత్రువులఁ దిరస్కరింతురో యామరుద్గణము ఈ యజమానుని స్తుతివాక్కును విందురుగాక. స్తుతికర్తకు నన్నములు చేరునుగాక.

౯౨౨. పూర్వీభిర్హిదదాశిమ శరద్భి ర్గురుతో వయమ్ । అవోభిశ్చర్షణీనామ్॥

దం॥ మరుత్తులారా! గతించిన బహుసంవత్సరములనుండి సర్వదశులయిన మీ రక్షణములతో మేము హవిస్సుల మీకిచ్చుచున్నాము.

౯౨౩. సుభగః సప్రయజ్యవో మరుతో అస్తుమర్త్యః । యస్య ప్రయాంసి పర్షథ॥

దం॥ బాగుగ యజంపదగిన మరుత్తులారా! యే యజమానుని హవిస్సులను మీకు స్వీకరించుచున్నారో యాతడు మంచి ధనవంతుడగుఁగాక.

౯౨౪. శశమాన స్యవా సరః స్వేదస్య స్యేతసః । విదా కామస్య వేనతః॥

దం॥ నిజమయిన బలముగల్గి నాయకులగు మరుత్తులారా! మిమ్ము స్తుతించుచు నలసి చుచ్చినవాడై ప్రకాశించు స్తుతిపాశకునకు వోర్కెను ఇండు.

౯౨౫. యాయం తస్మైశ్వశవస ఆవిష్కర్త మహిత్యనా । విధ్యతా విద్యతా రక్ష॥

దం॥ సత్యమయిన బలముగల మరుత్తులారా! ఆ మీమాహాత్మ్యమును బ్రకటింపుడు. దీపించు మహిమతో రక్షస్సులనణచుడు.

౯౨౬. గూహతా గుహ్యం తమో వియాత విశ్వ మత్రిహమ్ ।

జ్యోతిష్కర్తా యదుశ్శశి॥

దం॥ మరుత్తులారా! గుహలోనున్న యాచీకటిని (మాకుఁగఁబడకుండ) దాచి వేయుడు. ప్రపంచమును దినివేయు 'రాక్షసాదులను) జెదరఁగొట్టుడు. మే మే శేషస్సును గోరితిమో దానిని (అనఁగా సూర్యుని) జేయుడు,

సూక్తము . ౨౭.

(ఋషి - గోతమఁడు. దేవత - మరుత్తులు; ఛందస్సు - జగతి)

౯౨౭. ప్రశ్నోక్తసః ప్రతపసో విప్యన్తో నానతా అవిభుగా ఋజీమీణః ।

జప్తతమాసో స్మృతమాసో అష్టాని రావ్యనజ్జే కేచి దుస్రా ఇనస్మభిః॥

దం॥ శత్రువులను జెక్కివేయునట్టి, మిక్కిలి బలముకలట్టి, ధ్వనించుచున్నట్టి, యితరులకు లొంగనట్టి, ఒకరినొకఁగు విడువనట్టి, మూకుడుకెదుగుచూచుచున్నట్టి, (అనఁగా తృతీయ సవనములోఁ బిండివంటలు వండునపుడు మరుత్తులనే స్తుతింతురు.) లేదా - రసములనుగూడఁబెట్టునట్టి, (యజమానులచే) మిగుల నేవింపఁబడనట్టి, (మేఘాదికము) నడిపించునట్టి, మరుత్తులు తమశరీరములను గప్పియున్న యలంకారములతోఁ గొన్ని సూర్యకిరణములువలె బ్రకాశించుచున్నారు.

౯౨౮. ఉపవ్యోరేషు యదవిధ్యం యయింవయ ఇవ మరుతః కేనచిత్పథా ।

శ్చోతన్తి కోశా ఉపవోరభేష్వాఘృత ముక్షతా మధువర్ణ మర్పతే॥

౧౦౧. మమస్తేనాగా! పశ్యతేదోవారి నాకాశమంగు నదమనట్లు మీగునదమమ
 యానానామగ్న యాకాశస్థలమందు నదమచున్న మేఘము నెపుడు వృద్ధిపొందించు
 నున్నారో నెపుడు కేఘములు మోక్షములందుఁ జిక్కుకొన్నవై నగ్గోనకముచు
 ప్రవహింపజేయుదున్నవి. మిమ్మును బూజించిన యదమామనకుఁ దేనెనంటి రంగుకల
 ఉదకముచు ఇంచు.

౧౦౨. పృథ్వి మశ్నేషు విభురేవ కేచతే భూమి ర్భూమేషా యస్య యుష్మహే శుభే ।
 తేక్రీతయో భునయో భ్రాజన్మృష్టయః స్వయంమహిత్వం పనయన్తథూతః॥

౧౦౩. శుభమయిన వర్షోదకముకొఱకు నెపుడు ఈమరుత్తులు (మేఘములను) సిద్ధ
 పఱచుచున్నారో యపుడు ఎగురగొట్టు నీమరుత్తులు మేఘములను నడిపించు
 నుండగా భూమి నిధి నవంకినట్లు మిక్కిలి వణికుచున్నది. అట్టి విహారశీలురై
 మహావృష్టావలంబ మెఱయు నాయుధములుల మరుత్తులు (చన్నిటిని) గదిలించు
 నుండగామరు చామే ప్రకటించుకొనుచున్నారు.

౧౦౪. ఋషిస్త్వ ఋణమౌవా నేద్యోస్యాశ్శయః ప్రావితాథా నృషాగణః ।
 శశీనత్త్వ ఋణమౌవా నేద్యోస్యాశ్శయః ప్రావితాథా నృషాగణః॥

౧౦౫. రుషంతతామే ప్రకరించుకట్టి, లేట్ల నామానములుగాఁగలట్టి, నిశ్చయశాసన
 లందలియకట్టి, తూనురుగ్గణము గొప్పబలముతోఁగూడి యీశ్వరవంగంబునకుఁగీశ్వరుఁ
 ఁబ్రార్థించి, నర్చ-ర్చకత్వాఁ; (భక్తుల) ఋణములు తీర్పుకట్టి, మరుగ్గణము
 మా గూఁకట్టను తమవారే ప్రియమనఁజేయుచున్నది.

౧౦౬. పితృః ప్రత్నస్య జన్మనా వదామసి సోమస్య జహ్వే ప్రజిగాతి చక్షసా ।
 యదీమిచ్ఛం శమ్యుక్త్యాణ ఆశతాది న్నామాని యజ్ఞయాని దధిరే॥

౧౦౭. పురాతనంజైన మాతండ్రివల్లఁ బుట్టినందున మేము పల్కుచున్నాము.
 (అంటే మాతండ్రిచేవిన్న వృత్తాంతమని తా॥) ఏకారణమువల్ల మరుత్తులు (ఆతని)
 పనులతో నీయింద్రుని మోచురించుచున్నవై వదలక అంటిపెట్టుకొనితరువాత యజ్ఞార్
 నామములు ధరించినవో ఆకారణముచేత ప్రకాశించునట్టి సోమాహుతితో నాలుక
 మరుగ్గణమును జేసెదమన్నది. (అనఁగా స్తుతించుచున్నదని తా॥)

౩౩౨. శ్రియసేకం భానుభిః సమ్మిమిక్షిరే తేరశ్చిభిస్త ఋక్వభిః సుఖాదయః ।

తేవాశీమస్త ఋక్ష్విణో ఆభీరవో విత్రే ప్రియస్య మారుతస్య భామ్నః॥

దం॥ ఆమరుత్తులు ప్రకాశించునట్టి, సూర్యకిరణములతోఁగూడ వర్షోదకమును (ప్రాణుల) యుసయోగార్థము బాగుగామోయఁగోరుదురు. మరుత్తులు బుద్ధిక్కులతోఁగలసి చక్కని హవిస్సును భక్షించుచున్నారు మంచిస్తుతివాక్కులుగట్ల గమనస్వభావముగలవారయి, భయరహితులై మరుత్తులు అందఱకుఁ బ్రియమయిన మరుత్సానమును బొందిరి.

సూక్తము, ౨౮.

(ఋషి - నాతముడు; శేవక-మరుత్తులు; ఛందస్సు - ౧ - ౯ ప్రస్తావిపక్షి; ౨ - ౪ జగత్; ౪ - వివాట.)

౩౩౩. అవిద్యున్నద్భి ర్స్వరుతః స్వరై ర్భేభిర్యాత ఋష్టచుష్భ రశ్వపరైః ।

అవస్త్రిష్టయా శ్చమా నియోన పప్తతా సుమామూః॥

దం॥ మరుత్తులారా! విశేషకాంతికవియు, జక్కగానడచునవియు, అయుధములతో నిండినవియు, ఆశ్వములు పూర్వజన్మినియు, చగు రథములతో రండు. (లేక, గమనస్వభావముగల మేఘములనెడు రథములమీదరండు. అనికాని) శోభనకర్మచతులారా! శ్రేష్ఠమయిన యన్నములతో మావడ్డకు శీఘ్రముగా పక్షులవలె నెగిరిరండు.

౩౩౪. తేమణేభి ర్వరమా పితౄణః శుభే కయాన్తి రథతార్హి రశ్వైః ।

రుక్ష్ణోన చిత్రః స్వధీతీవా స్పవ్యా రశస్య జఙ్ఘనస్త భూమః॥

దం॥ ఆమరుత్తులు పనుపు, ఎరుపు, కలిసిన రంగుగలిగి రథమునుమోయు గుఱ్ఱములతో దేవతలంగోరుచు స్తుతించుచున్న యజమానునిగూర్చి శుభముంగూర్చుటకు వత్తురు. ఆమరుద్గణములు బంగారువలె మెఱయుచు వజ్రాయుధముగలవారై రథచక్రములయంచుతో భూమిని నలుగఁగొట్టుచున్నారు.

౩౧. శ్రీయేకంవో అధితనూషు వాశీర్జేధా వనాన కృణవస్త ఊర్వా ।

యష్కభ్యం కంమరుతః సుజాతా స్తువిద్యుమ్నా సోధనయస్తే అద్రిమ్ ॥

సం॥ ఓ మరుత్తులారా! మీభుజములందు బాడినలు (ఆయుధవిశేషము) ఉన్నవి. అడవులవలె యజ్ఞములను బెరిగించుచున్నారు. ఓ శోభనకర్మకలవారలారా! మీకు సుఖముగలిగించు నభిషవళిలరు ధనవంతులయిన యజమానులు స్వాధీన పఱచుకొనుచున్నారు.

౩౨. అహోనిగృధ్రాః పర్యావ ఆసుమాం ధిమంవా రాగ్రాంచ జేపిమ్ ।

బ్రహ్మ కృష్వన్తో గోతమాసో అరైహ్యుష్వంను నుద్ర ఉత్పథిం పిబ్యన్తే ।

సం॥ ఓ గౌతములారా! జలముకోరుచున్న మీకు మంచినోజులు వచ్చినవి. మీకనే ఉపకములతో జేయవలసిన కర్మలను జక్కగా జేయగలిగినారు. అరోహణలో మరుత్తులకై దివ్యమయిన స్తుతిమంత్రముల బలుకుచున్న గౌతములు తాము త్రావటకు నూతిని లేవనెత్తి తీసికొనిపోయిరి.

౩౩. ఏతత్త్యన్న యోజన మచేతి నస్వహ్నా యశ్శరుతో గోతమోనః ।

పశ్యన్తి కణ్య చక్రానయోదంష్ట్రాన్విధావతో వరాహూన్ ॥

సం॥ ఓ మరుత్తులారా! యీ స్తుతిమంత్రము ప్రసిద్ధమయిన స్తుతిగా నందఱెఱుగుచున్నారు. బంగారురథమెక్కి ఇనుపచక్రధారలుగల్గి బహుధా యిటునటు తిరుగుచున్న వారినిగాను, శత్రువుల సంహరించువారినిగాను, లేక, వర్షోదకము తెచ్చువారినిగాను, మిమ్ము నెఱింగియే గౌతమర్షి మీకొక కీసూక్తము ఉచ్చరించెను.

౩౪. ఏషాస్యాహో మరుతోనుభక్తిః ప్రతిష్ఠోభతివాఘతో నవాశీ ।

అస్తోభయ ద్వృథా సామను స్వధాం గభస్త్యః ॥

సం॥ ఓ మరుత్తులారా! ఆ యీ మేము చేయు స్తుతి మీ గుణములను బ్రత్యేకము నిర్ణయించుచున్నది. మాచేతిలో మరుత్తులన్నము పెట్టునపుడు ఋత్విక్కుల స్తుతివాక్కులూడ మిమ్ముల సేముక్కులతో స్తుతించును.

సూక్తము ౮౯.

(ఋషి - గౌతముఁడు ; దేవత - విశ్వదేవతఁడు : ఛందస్సు - ౧, ౫, ౭; జగతి; ౬ విరాట్టు ;
౮, ౯, ౧౦, త్రిష్టుప్.)

౮౩౯. ఆనోభద్రాః క్రతవో యన్తు విశ్వతో దభాసో అపరీతాస ఉద్భిషః ।

దేవానో యథాసద మిద్వ్యధే అనన్తపాయువో రక్షితారో దివేదివే॥

దం॥ కల్యాణప్రదములు, (నితరులచే) హింసింపఁబడనివి, శత్రువులచే నిరోధింపఁ
బడఁవి, శత్రువులను బెల్లగి చేసెను, యగు క్రతువులు నుమ్ము నాశ్రయించుఁగాక.
అట్లే తాము రక్షింపఁబలసినదానిని విడువనట్టియుఁ బ్రతిదినమును (యజమానుల)
రక్షించుచున్నయు, దేవతలుఁకూ మామభివృద్ధికొఱకగుదునుగాక.

౮౪౦. దేవానాంభద్రా సుమతిః పుజాయతాం దేవానాం రాతి రభినోనివర్తతామ్॥

దేవానాం సఖ్యముపనేదిమాచయం దేవాన ఆయుః ప్రతిరన్తు జీవసే॥

దం॥ మంగళకరమైన యజమానులందఱురాగముకల దేవతల యనుగ్రహబుద్ధి మా
యందుఁ గలుగుఁగాక, దేవతలదానము మాకభిముఖమై ప్రవర్తిల్లుగాక, మేము
కూడ దేవతల సఖ్యమును బొందుదుముగాక, ఆ దేవతలు మాజీవనమునకాయువు
నిత్తురుగాక.

౮౪౧. తాన్వార్వయా నివిదాహూ మహేనయంభగం మిత్రమదితిందక్షమస్రిధమ్ ।

అర్యమణం పరుణం సోమ మశ్వినా సరస్వతీ నఃసుభగా మయస్కరత్॥

దం॥ సనాతన కాలమునుండి వచ్చుచున్న నిత్యమయిన వేదవాక్కుతో, భగుని,
మిత్రుని, అదితిని, దక్షుని, మరుద్గణమును, అర్యముని, పరుణుని, సోముని, అశ్విను
లను, యీ సర్వదేవతలను మేము బిలుచుచున్నాము. శోభన ధనముగల సరస్వతి
మాకు సుఖముగలిగించుఁగాక.

౮౪౨. తన్నోవాతో మయోభువాతు భేషజం తిన్నాతావృధివీ తత్ప్రితాద్యాః ।

తద్ద్రావాణః సోమనుతో మయోభువస్త దశ్వినా శ్రుణుతం ధిష్ణాయువమ్॥

౨౦॥ సుఖముగలిగించు నామోషధమును వాయువు సూక్ష్మచేచ్చియిచ్చునుగాక. అండటికి వల్లియగు పృథివికూడ నామోషధమును శండ్రియైన ద్యులోకముకూడ వానినే తెచ్చియిచ్చుచుగాక. సోమమభివ.చి సుఖముగలిగించు శిలలకూడ నా మోషధము నిచ్చుచుగాక. బుద్ధిమంతులగు సర్వీనులారా! ఆమోషధమును మీరును వినుడు (వినియించని తా॥)

౨౦౩. తమిశానం జగత స్తస్మషస్పతింధియం జిన్వయననే హూమహే వయమ్ ।

పూషానోయగ్రా వేసా మసస్త్విగే రక్షితా. పాము రిగ్భూ స్వస్థయే॥

౨౦॥ దశస్వరసంతుండు, నామరూప మాస్మక జగత్తులకు బలియూ, గర్భలంకార వితికలనాడు నగు నా యింద్రుని మారక్షిత పిలుచుచున్నాము. పూష దేవత మెట్లు మాధవములు పృథివిగలనె యట్లే శత్రువులచే బీడింపబడినవాడను మమ్ము రక్షించువాడనునై మాసుఖమును రక్షించుచుగాక.

౨౦౪. స్వస్తిస ఇన్ద్రో పృక్రవాః స్వస్తిసః పూషా విశ్వవేదాః ।

స్వశిశ్నార్యో అరిష్టనేమిః స్వస్తినో బృహస్పతి ర్దధాతు॥

౨౦॥ ఆధకస్తుతులుగల యింద్రుండు మాకు సుఖముకలిగించుచుగాక. సర్వజ్ఞులయిన గ్రామమాకు సుఖమునిచ్చుచుగాక. సరులుహింసించుశక్యముకాని యాయుధములుకలన సుత్సంతుండు మాకు సుఖముగలిగించుచుగాక. దేవపతి మాకు సుఖముకలిగించుచుగాక.

౨౦౫. పృషదిశ్వా మరుతః పృశ్నిమాతరః శుభం యావానో విదధేషు జగ్గయః॥

అగ్నిజిహ్వ మనవః సూరచక్షుసో విశ్వేనో దేవా అవసాగమ న్నిహ॥

౨౦॥ ఆడతేల్ల హాహనములుగాగలిగి నానావిధవర్ణములుగల గోవులు తల్లిగాగల వారు, యజ్ఞములకు నడచువారు, అగ్నిజిహ్వయందుగలవారు, సర్వజ్ఞులు, సూర్యుని చరితీ ప్రకాశముకలవారు నగు మరుతులను పేరుగల సర్వదేవతలును మావద్దకు సర్వరక్షలతో వత్తురుగాక.

౧౪౬. భద్రం కర్ణేభిః శ్రుణుయామ దేవా భద్రం పశ్యేమాక్షభి ర్యజత్రాః ।

భద్రై ర్భద్రై స్తప్తవాంస స్తమాభి ర్వ్యశేమ దేహితం యదాయుః॥

౧౦॥ దేవతలారా! మాచక్రలతో శుభవచనమును విందుముగాక. యాగమందో బూజ్యులగు వారలారా! మాస్మలతో శుభకార్యములు మాకుముగాక. ధృఢముగు వనయనములతోను శరీరములతోను మేము విమ్ము స్తుతించుచు దేవత లిచ్చిన యే యాయువును బొందుముకాక.

౧౪౭. శతమిన్న శరదో అప్తి దేవా యత్రాస శ్చక్రాజరసం తనూనామ్ ।

పుత్రానో యత్ర పిత్రో భవన్తి మానోమధ్యాక్షిణ తాయుఃస్తో॥

౧౦॥ దేవతలారా! మినుష్యులకు ముఖ్యమగునని నామనందవృత్తములుగదా మాయువిచ్చియుండురి! శరీరములకు ముదిమెప్పుడు గల్గునో, యెప్పుడు కొడుకులు తండ్రులై మమ్ము రక్షింతురో మాయువునకు మందు మధ్యను మమ్ము హింసింపకుండు.

౧౪౮. అది తిక్త్యా రిషితర ప్రతిక్ష మదితిర్నానా సవితా సపుత్రః ।

విశ్వే దేవా అదితిః సప్తజనా అదితి ర్నాత మదితి స్సినేత్వహే॥

౧౦॥ (అదితి=వీనురాలుకానిది అని స్పష్ట) భూమియే నన్యభోగిమా, అదే దుంధరిక్షము, అదే శక్తి, అదే తండ్రీ, అదే పుత్రుడు, అదే యందఁగదేవతలు, అదే ముగ్ధు విధములు మనుష్యులు (బ్రాహ్మ, క్షత్ర, వైశ్య, శూద్ర, నిమావగాని గంధర్వ, పితృ, దేవ, అసుర, రక్షసులుకాని) అదే జన్మము, అదే పుట్టినవస్తువు. (సర్వమును భూమియే యని తా॥)

—:—:—

నూ క్తము. ౧౦.

(ఋషి - గౌతముడు ; దేవత - విశ్వదేవతలు ; భందస్సు - ౧౬ గాయత్రీ ; ౧ అనుష్టుప్)

౧౪౯. ఋజునీతీనో వరుణో మిత్రా సయతు విద్వాన్ । అర్యమా దేనః సజోహః॥

దం॥ మిత్రుఁడు (పగటి కభిమాన దేవత) వరుణుఁడు (రాత్రుభిమాన దేవత) తిన్ననిదారిలో మమ్ములను దెలిసినవారె నడిపింతురుగాక. దేవతలందఱితో సమాన ప్రీతిగల అర్యముఁడు (సూర్యుడే) మమ్ము నడిపించుగాక.

౯౫౦. తేహి వసో వసవానాస్తే అప్రమూరా మహాభిః | వ్రతా రక్షన్తేచిశ్వాహః |

దం॥ ఆమిత్రవరుణార్యములు ధనమును అంతటను బగుచునట్టివారు, ప్రాజ్ఞులు అగుచు కాంతులచేత నన్నిదినములును వ్రతములఁ బాలింతురు. (వ్రతము=జగన్నిర్వాహక కర్మయని తా॥)

౯౫౧. తే అస్మభ్యం శర్మయంస స్తమృతా మస్త్యేభ్యః | బాధమానా అద్విషః॥

దం॥ మరణములేని యాదేవతలు మరణభర్తముగల (మాకు) సుఖమును గలిగింతురుగాక. మా శత్రువులను బాధించుచు మాకు సుఖము కలుగఁజేతురుగాక.

౯౫౨. వినః పథః సువితాయ చియం త్వినో మరుతః | పూషా భగో వద్వౌసః॥

దం॥ అందఱిచేత నమస్కరింపఁదగిన యింద్రుడు, మరుత్తులు పూష, భగుఁడుసను దేవతలు మా మార్గములను మంచివోటికి (బోవునట్లు) కలిగింతురుగాక.

౯౫౩. ఉతనోధియో గోఅగ్రాః పూష స్విష్టవేపయావః | కర్తానః స్వస్తిమరుతః॥

దం॥ ఓ పూషదేవ ! ఓ విష్ణుదేవ ! మరుత్తులారా ! మీరందఱును మా సమస్త కర్మలను, పశువులు మొదలగు సామ్రాజ్య సుఖముగల దానింగాఁజేయుఁడు.

౯౫౪. మధువాతా ఋతాయతే మధుక్షరన్తి సిన్ధవః | మాధ్వీర్మః సన్వోషధీః॥

దం॥ యజమానునికొఱకు వాయువులు మధురమయిన (కర్మ) ఫలములను వర్షించుచున్నవి. నదులు మధురరసమును వర్షించుచున్నవి. ఓమధులు మాకు మధురరసముగల వగునుగాక.

౯౫౫. మధునక్త మతోషసో మధుమ త్వగ్నివం రజః | మధు ద్యౌరస్తునః పితా॥

దం॥ రాత్రిమాకు సుఖమయినదిగుఁగాక. ఉపస్థులు (అనఁగా బగళ్లు సుఖకరము) లగుఁగాక. భూలోకము సుఖకరమగుఁగాక. మాతండ్రియగు ద్యులోకము సుఖకరమగుఁగాక.

౯౫౬. మధు¹ మా²నో³ వనస్పతి⁴ ర్భు⁵శ⁶మా⁷ అస్తు⁸ సూ⁹ర్యః¹⁰ । మా¹¹భ్యే¹²గ్దా¹³వో¹⁴ భవ¹⁵స్తు¹⁶నః॥

దం॥ వనస్పతి దేవత మాకు మధురఫలదాతయగుఁగాక. (వనస్పతియనఁగాజెట్టు) సూర్యుడు సత్ఫలదాతయగుఁగాక. గోవులుమాకు మధురరసమునిచ్చునవగుఁగాక.

౯౫౭. శ¹నో² మిత్రః³ శం⁴వరుణః⁵ శం⁶నో⁷ భన⁸త్య⁹ర్యమా¹⁰ ।

శం¹న ఇ²న్ద్రో³ బృ⁴హస్పతిః⁵ శం⁶నో⁷ విష్ణు⁸ రు⁹ద్రక్ర¹⁰మః॥

దం॥ మిత్రుడు సుఖకరుడగుఁగాక. వరుణుడు సుఖకరుడగుఁగాక. అర్యముఁడు సుఖకరుడగుఁగాక. దేవతల బాలించునట్టి యింద్రుడు మాకు సుఖమునిచ్చువాడగుఁగాక. విస్తారముగఁబాదన్యాసముచేయు (అనఁగా దూరముగానడుగులు చాపువాడని) విష్ణుడు మాకు సుఖమునిచ్చుఁగాక.

—:—0—:—

సూక్తము. ౯౧.

(ఋషి - గౌతముడు. దేవత - సోమము. ఛందస్సు - గీ - ౧౬ గాయత్రి ; ౧౭ షష్టిక్కు ; తక్కినవి త్రిష్టుక్.)

౯౫౮. త్వం¹సోమ² ప్రచీ³తితో⁴ మసీ⁵షా⁶ త్వం⁷రజి⁸ష్త⁹ యసు¹⁰నేషి¹¹ పథా¹²మ్ ।

తవ¹ప్రణీ²తీ³ పితరో⁴ నఇ⁵న్ద్రో⁶ దే⁷వే⁸షు⁹ రత్న¹⁰ మభ¹¹జ¹²స్త¹³ ధీ¹⁴రాః॥

దం॥ ఓసోముడా ! లేక సోమమా ! నీవు మాబుద్ధిచేత బాగుగాఁదెలియఁబడితివి, మిక్కిలి తిన్నని మార్గమున మమ్ము క్రమముగా నీవు చేర్చుచున్నావు. చెమ్మగలిగిం చువాడా ! నీవు సరియైనదారిలో నడిపించుటచేతనే మాపితరులు బుద్ధిమంతులై దేవతలలోనున్న ధనమును బొందిరి.

౯౧౯. త్వంసోమ క్రతుభిః సుక్రతు ర్భాస్త్వం యక్షో సుకక్షో విశ్వోదాః ।

త్వంవృషా వృష త్వేభి ర్గృహిత్యా ద్యమేభి స్త్యమ్నభవో నృచక్షాః॥

దం॥ ఓ సోమ ! నీవు క్రతువులచేత (=కర్మల) సుక్రతుఁడవగుచున్నావు. బలము చేత మంచి బలవంతుఁడవు అగుచుంటివి. సర్వధనములుగల నీవు (కోర్కెల) వర్షించుటచేత మాహాత్మ్యము చేతను, (కామ) వర్షి వియగుచున్నావు నదులకు (ఫలములను) జూపించుచు హవిస్సులతో నన్నవంతుఁడవగుచున్నావు.

౯౨౦. రాజ్ఞోనుతే ఐరణస్య త్రతాని బృహద్ధీరం త్వంసోమ ధామ ।

కుచిష్ట్యమసి ప్రియోనమిత్రో దక్షాయో ఆర్యమేవాసి సోమ॥

దం॥ ఓ సోమమా ! (బ్రాహ్మణులకు) రాజవయినట్టి, (గుడ్డలో) మూతవేయబడినట్టి, నీవే సర్వవ్రతములును, అగుచున్నావు. (సోమమే కర్మలన్నిటికిం బ్రధానమని తా॥) నీతేజస్సు గొప్పది, గంభీరము. సూర్యునివలె (మిత్ర) పవిత్రుడవై యందఱ కనుకూలుఁడవగుచున్నావు. సోమ ! సూర్యుని (అర్యు) వలె సకలమును, వృద్ధి నేయుచున్నావు. (రెండవయర్ధము) ఓ సోముఁడా ! (చంద్రుడని తా॥) నీవ్రతములు రాజగు పరుణునివి. సోముడన, దేవతకౌకర్థము, సోమమునకు, రెండోయర్ధము.

౯౨౧. యాతే ధామానిదివియా పృథివ్యాం యావర్వతే ష్వవధీ ష్వపు ।

తేభిర్నో విక్ష్యే సుమనా అహేళనాజ న్నోమ త్తహివ్యా గృభాయ॥

దం॥ ఓ సోమా ! నీకు ద్యులోకమందే కాంతులున్నవో, పృథివిలోనెన్నికలవో, సర్వతములందు, నోషధులందు నెన్నో, ఉదకములలోనెన్నో, ఆ యన్ని కాంతులతోను, మంచిమనస్సుకలిగి, కోపములేకుండ నో సోమరాజా ! మా హవిస్సుల స్వీకరింపుము.

౯౨౨. త్వంసోమాసి సత్పతి స్త్వంరాజో తవృత్రహా । త్వంభద్రో అసిక్రతుః॥

దం॥ ఓ సోమమా ! నీవు సత్కర్మలుచేయువారికి అధిపతివి. వజ్రయు నీవు బ్రకాశించుచున్నవాడవై పృథ్వుని జంపుచున్నావు. నీవు శుభమయిన క్రతురూపుఁడవగుచున్నావు.

౯౬౩. త్వం చ సోమనో వశో జీవాతు నమరామహే । ప్రియస్తోత్రో వసస్పతిః॥

దం॥ ఓ సోమ ! నీవు మాకు జీవనాపదము. స్తోత్రమును బ్రేమించువనముల కధికారివయిన నీవు మాకు వశమైతే మేము మరణముచెందము.

౯౬౪. త్వంసోమ మహే భగం త్వంయూన ఋతాయతే । దక్షం దధాసి జీవసే॥

దం॥ ఓ సోమ ! వృద్ధుడైన యజ్ఞ కర్తకుచు, జీవనమునకు సరిపడినంత ధనమునిచ్చుచున్నావు. పిన్నవయసు యజ్ఞ కర్తకునుగూడ ధనమునిచ్చుచున్నావు.

౯౬౫. త్వంనః సోమ విశ్వతో రక్షారాజ న్నఘాయతః । నరిష్యే తావతః సఖా॥

దం॥ ఓ సోమరాజా ! పాపాత్ములు మాకుదలచిన సర్వబాధలనుండి కాపాడుము. నీవంటివానికి స్నేహితుడైనవాడు నశింపడు.

౯౬౬. సోమ యాస్తే మయోభవ ఊతయఃసన్తి దాశుషే । తాభిర్నా వితాభవ ।

దం॥ ఓ సోమ ! యజమానునకు సుఖముకలిగించు నీరక్షణలు ఏవికలవో వానితో మమ్ము రక్షించుము.

౯౬౭. ఇమం యజ్ఞ మిదం వచోజుజుషాణ ఉపాగహి । సోమత్వం నోవృధేభవ॥

దం॥ సోమ ! యీ చేయుచున్న యజ్ఞమును స్తుతిని నీవు నేవించుచు సమీపమునకు రమ్ము. మావృద్ధికొఱకుగమ్ము.

౯౬౮. సోమ గీర్భిష్టా వయం వర్ధయామో వచోవిదః । సుమృశీకోన ఆవిశః॥

దం॥ స్తుతివాక్కునెఱిగిన మేము సోమా ! మావాక్కులతో నిన్ను వృద్ధిపఱచుచున్నాము. మంచిసుఖముంగలిగించుచు మమ్ముంజేరుము.

౯౬౯. గయస్సానో అమీవహా వసువి త్పుష్టివర్ధనః । సుమిత్రః సోమనోభవ॥

దం॥ సోమ ! నీవు ధనమును వృద్ధిపఱచునట్టి, రోగముల నణచునట్టి, ధనమును తెచ్చునట్టి, పుష్టినిగలిగించునట్టి, మంచిమిత్రులుగలట్టి, వాడవుగమ్ము.

౯౦. స్తోమ రా॒రన్ధ్రో హృ॒ది గా॒వోన॑ య॒వనే॑ష్వా । మ॒ర్యఞ్చ॒ వ స్వ॑ట॒క్త్యే॥

దం॥ గోవులు మంచిత్తణమునందుఁ బ్రీతినొందునట్లు మనుష్యుఁడు తనయింటిలో ప్రీతిచెందునట్లు; ఓ స్తోమా! మాహృదయమందు ప్రీతిచెదియుండుము.

౯౧. యః స్తోమ స॒ఖ్యే త॒వరా॒ణ ద్దే॒వ మ॒ర్యః । తదక్షః స॒చతే॑ క॒విః॥

దం॥ ప్రకాశించునట్టి, యోస్తోమ! నీసఖ్యమునకై యేవరుఁడు స్తుతించునో అశచిఁ దెలివకలవాఁడవును సమర్థుఁడవును అగు నీవనుగ్రహింతువు.

౯౨. ఉ॒గ్రుష్యా॑ణో అ॒భిశ॑స్తేః స్తోమ ని॒పాహ్వాం॑హ॒సః । సఖా॑నుశే॒వ ఏ॒ధి॒నః॥

దం॥ ఓ స్తోమ! నీవు మమ్ములను నిందచుండిరక్షింపుము పాపమునుండి చక్కగా రక్షింపుము. సుఖవంతుఁడవై మాకు హితమును గలుగఁజేయుము.

౯౨౩. ఆ॒ప్యాయ॑స్వ స॒మేతు॑తే వి॒శ్వతః॑ స్తోమ వృ॒ష్ణ్యమ్ । భ॒వా వా॒జస్య॑స॒గ్ధా॒ధే॥

దం॥ స్తోమ! నీవు వృద్ధిపఱపుము. అన్నిచోట్లనుండి సామర్థ్యము నిన్ను జెందుఁ గాక. నీవు అన్నముగల్గజేయువాఁడవుకమ్ము.

౯౨౪. ఆ॒ప్యాయ॑స్వ మ॒ది॒న్తమ॑ స్తోమ వి॒శ్వేభి॑ రంశు॒భిః ।

భ॒వానః॑ సు॒శ్ర॒వ స్తమః॑ సఖా॑వృ॒ధే॥

దం॥ మిక్కిలిమందించిన స్తోమ! గమస్తలతావయవములతో బాగుగవృద్ధినిొందుము. నీవు మంచియన్నవిశేషముకలిగి మావృద్ధికై సఖుఁడవుకమ్ము.

౯౨౫. సం॒తే॒వమాం॑సి స॒మయ॑స్తు॒వాజాః॑ సం॒ృష్ట్యా॑ నృ॒భిమా॑తి॒పాహాః॑ ।

ఆ॒ప్యాయ॑ మా॒నో అ॒మృతా॑య స్తోమ ది॒విశ్ర॑వాం॒స్యత్త॒మాని॑ ధి॒ష్వ॥

దం॥ స్తోమా! కాంచుటకుఁదెచ్చినపాలు శత్రుసంహారకుఁడవయిన నిన్ను జేరు గాక. హవిర్లక్షణాన్నములుకూడ నిన్ను జేరుగక. సామర్థ్యముకూడ నిన్ను జెందుఁ

గాక. మరణము లేకుండుటకు వృద్ధునందుచు ద్యులోకమందు తృప్తములైన యన్నములను ధరింపుము.

౯౭౬. యాతేధామాని హవిషా యజన్తి తాతేవిశ్వా పరిభూరస్తు యజ్ఞమ్ ।

గయస్సాసః ప్రతరణః సువీరో వీరహః ప్రచరా సోమదుర్యాన్ ॥

దం॥ సోమ ! (యజమానులు) సీతేజస్సులను బూజింతురు. ఆసీ యన్ని తేజస్సులును మా యజ్ఞమునంతటను వ్యాపించుగాక. తరతరాల గృహములను వృద్ధిసేయువాడవును, బాపములనుండి తొలగించువాడవును, వీరపురుషులతోఁగూడినవాడు పుత్రులను జంపవివాడవును, అగుచు మా యజ్ఞగృహముజేరుము.

౯౭౭. సోమోధేయం సోమో అర్వస్త మాశుం సోమో వీరంకర్మణ్యంకదాతి ।

సాదన్యం విదక్ష్యం సఖేయం పితృశవణం యోదదాశ ద్దస్సై ॥

దం॥ ఏ యజమానుడు సోమునకు హవిస్సులనిచ్చునో వానికి సోముఁడుపాలావు నిచ్చును. శీఘ్రమైన గుఱ్ఱమునిచ్చును. కర్మలలో నేర్పరియు, ఇంటి కుపయోగించు వాఁడును, యజ్ఞుఁడును, సభ కెక్కువాఁడును, తండ్రికిఁగీర్తితెచ్చువాఁడును, అగు కొమారు నిచ్చును.

౯౭౮. అపాహ్యం యత్తు పృతనానుపప్రిం స్వర్ణా మపాంవృజనస్యగోపామ్ ।

భరేషుజాం సుక్ష్మితిమ్ సుశ్రవసం జయంతం శ్వామచు మదేమ సోమ ॥

దం॥ యుద్ధములందుఁ దిరస్కరింపఁబడనివాఁడును, సేనలలో జయముకూర్చు వాఁడును, స్వర్గమునిచ్చువాఁడును, వర్షోదకములిచ్చువాఁడును, బలమును రక్షించు వాఁడును, యజ్ఞములందుఁ బుట్టినవాఁడును, మంచి నివాసముకలవాఁడును, సత్కీర్తి కలవాఁడును, శత్రువుల జయించువాఁడును, అగు నిన్ను జూచి సోమా ! గర్వించుచున్నాము.

౯౭౯. త్వమిమా ఓషధీః సోమ విశ్వాస్త్యచుపో అజనయ స్త్వంగాః ।

స్వనూతనోగ్ర్యో ప్రిక్షంశ్యంజ్యోతిషా విశమో వవగ్ధ ॥

దం॥ ఓ సోమ! నీవు ఈ యోషఘటన్నిటిని బుట్టించితివి. వర్షోదకములను సమస్త గోవులను బుట్టించితివి, అతంత్రమును విస్తరింపజేసితివి, చీకటిని బ్రకాశముతోఁ బోఁగొట్టితివి.

౯౦౦. దేవేన సోమనసాదేవ సోమ రాయో భాగమ్ సహసావ స్పటేయుధ్య ।

మాత్వాతన దీశేషే వీర్య సోభయేభ్యః ప్రచికత్వా గవిష్టా॥

దం॥ ప్రకాశముగల్గి బలవంతుడవైన సోమ! ప్రకాశించునట్టి, నీబుద్ధితో ధనము యొక్క భాగమును మమ్ముఁగూర్చి ప్రేరింపుము. నిన్ను ఏ శత్రువును గట్టపెట్టలేడు. ఇద్దటియొక్క, (నీయొక్క, శత్రువుయొక్క,) వీర్యమునకు నీశ్వరుడవు నీవు. ఆ నీవు యుద్ధమందు (ఉపద్రవమును) పరిహరింపుము.

—:—:—

సూక్తము. ౯౨.

(ఋషి - గోతముఁడు; దేవత - ఉషస్సు, అశ్వినలు, ఛందస్సు - ౧-౪ జగతి; ౫-౧౨ త్రిప్టుక్; ౧౩-౧౮ ఉష్టిక్కు.)

౯౦౧. పతా ఉత్యా ఉషసః కేతు మక్రత పూర్వే అర్ధే రజసో భాను మష్టతే ।
నిష్కృణ్వనా ఆయాధానీవ ధృష్టవః ప్రతిగావో రుషీర్యన్తి మాతరః॥

దం॥ ఆ యీ యుషస్సులు ప్రకాశమును గలిగించెను. (కనుకనే) అంతరిక్షపూర్వా గ్రహమందు సూర్యునిం బయలుపఱచినవి. యుద్ధముచేయువారు తమయూయుధముల వలెను, గమనశీలములు, తళతళ మెఱయుచున్నట్టి, సూర్యునిని గలుగఁజేయునట్టి, యుషస్సులు ప్రతిదినమునను (జగత్తును) సంస్కరించుచున్నవి.

౯౦౨. ఉద పస్త న్నరుణో భానవో వృథా స్వాయుజో అరుషీర్గా అయుక్షత ।

అక్రన్నుషాసో వయానాని పూర్వథా రుశన్తం భానుమరుషీ రశిత్రయః॥

దం॥ అత్యంతము ప్రకాశించుచున్న కిరణములు తమంతతామే యుక్ష్మియగుట నవి. ఉషస్సులు సులభముగాఁ బూర్వదగిన శుభ్రవర్ణములయిన మొదటి కిరణములు

లను రథమందుఁ బూన్చివని, (ఇట్లురథమెక్కిన) ఉషస్సులు పూర్వదినము లందునలె (సర్వప్రాణులకు) జ్ఞానమును గలిగించినవి. తరువాత బాగుగఁ బ్రకాశించునట్టి, యుషస్సులు శుభ్రవర్ణముగల నూర్పుని నేమించినవి. (ఉషస్సుల మొదటి కిరణములు గుఱ్ఱములని, తరువాతి కిరణములు రథమని నర్థింపఁబడెను.)

౯౨౩. అర్చన్తినాశీ రజనాన విష్టిభిః సమానేన యోజనే నాసరావతిః ।

ఇమం వహన్తీః సుకృతే సుదాసవే విశ్వేదహ యజమానాయ సుస్వతే॥

దం॥ శోభనకర్మలుచేయుచట్టి, ఋత్విక్కులకు దక్షిణాహవమయిన ధనమునిచ్చు చట్టి, సోమాభిషవమును జేయునట్టి, యజమానునకు సర్వవిధములగు నన్నమును వీసికొని వచ్చుచున్నవై నడిపించునట్టి, యుషస్సులు; యోధులు తమయూయధముల ధాటితో జగత్తు నంతటిని యొకేమాఱు వ్యాపించినట్లు; తమ తేజస్సులతో (తూర్పు నుండి) పశ్చిమదిక్కునఱకును అంతరిక్షమునందు వ్యాపించినవి.

౯౨౪. అధివేశాంసి వవతే నృతూరి వాషోఘతే నక్ష ఉన్ద్రేన నష్టహమ్ ।

జ్యోతి ర్విశ్వస్నే భువనాయ కృణ్వతి గావోన వ్రజం పూహి ఆవర్తమః॥

దం॥ మంగలి వెండుకలు గోయునట్లు; ఉషచీకట్లను గోయుచున్నది. (పాలు పిదుకునపుడు) ఆవుసోడుగును దెఱచునట్లు; తననక్షత్రము మీఁది మూతనుదెఱచుచున్నది. గోవులు తమమందను బొందినట్లు తూర్పుదిక్కునుబొంది యుష నమస్త ప్రవంచమునకును దేజస్సును గలిగించుచుఁ జేకటిని దొలంగించుచున్నది.

౯౨౫. ప్రత్యర్థి రుశదస్యః ఆదర్శి వితిష్ఠతే బాధతే కృష్ణ మభ్యష్మ్ ।

స్వరుంసపేశో విదధే వృజ్జభ్రతం దివోదుహితా భాచుమశ్రేత్ ॥

దం॥ ఈయుషస్సు యొక్క ప్రకాశించుచున్న తేజస్సు (మొదటఁ దూర్పున) గనఁ బడెను. (తరువాత) అంతటను వ్యాపించెను. అధికమగు చీకటిని నశింపజేయుచున్నది. యజ్ఞములందు స్వరువను పెరున యూషమందున్న చిన్న శకలమును (=ముక్క) ఋత్విజులు నేతితోఁబూయునట్లు ఉష తన కాంతి సంతటను బూయుచున్నది.

౧౯౧. అతారిష్ణ తమసస్సార మసోమా ఉచ్చన్తి వయునా కృణోతి ।

శ్రీయే ఛన్దోన స్థయతే విభాతీ సుప్రతీకా సౌమనసా యాజీగః॥

దం॥ ఈరాత్రి సంబంధి చీకటి చివరను ఉపస్సు పుట్టెను. చీకటిని బోగొట్టుచు ప్రాణులన్నిటికిని విజ్ఞానమును గలిగించెను. సంపద కోరి యాచకుఁడు ధనవంతుని వస్తకుఁబోయి నవ్వునట్లు ఉప తవకాంతితో నవ్వుచున్నట్లుండెను. ఇట్లు చక్కని శోభకలదై యందరి యానందము కొఱకు జీకటిని భక్షించెను

౧౯౨. భాస్వతీ నేత్రీ సూన్యతానాం దివస్తవే దుహితా గోతమేభిః ।

ప్రజావతో నృవతో అశ్వబుధ్యా సుఖోగ్రాడపమాసి వాజాన్॥

దం॥ తేజోవతియై సత్యప్రియ వచనము గలిగించునట్టి ద్యులోక పుత్రికయైన యుష గోతమగులచేత స్తుతింపఁబడుచున్నది. ఓ యుషా! పుత్ర పౌత్రులు గలిగి, నౌకరులు గలిగి, గుఱ్ఱములు, గోవులు మొదలగు పశుసంతతి గలిగిన యన్నములను (మాకు) యిమ్ము.

౧౯౩. ఉషస్తమశ్శ్యాం యశసం సువీరం దానప్రవర్గం రయిమశ్వ బుధ్యమ్ ।

సుదంససా శ్రవసా యావిభాసి వాజప్రసూతా సుభగే బృహన్తమ్॥

దం॥ ఓ యుషోదేవీ! కీర్తితోఁగలిగిన యోగ్య పుత్రులుగల, మంచి నౌకరులుగల గుఱ్ఱములు మొదలగునవికల యాధనములను మేము పొందుదుముగాక. మంచిధనము గలదానా! శుభకర్మలతోఁగూడిన స్తుతిచేత నన్నములను గలిగించుచు గొప్పదగు నేధనమును (మాకు) జూపింతువో ఆధనమును మేము పొందుదుముగాకయని పూర్వవాక్యాన్వయము.

౧౯౪. విశ్వోని దేవీ భువనాభి చక్ష్యా ప్రతీచీ చక్షు రుర్వియా విభాతి ।

విశ్వం జీవం చరసే బోధయన్తి విశ్వస్యవాచ మదిదన్మనాయోః॥

౧౦॥ ప్రకాశమావయగు నుష సర్వభోకమును బ్రకాశింపజేసి పశ్చిమాభిముఖుడై
వృష్టినిగలిగించువెలుగు నధికముచేయుచున్నదై విరాజిల్లెను. సర్వప్రాణులను ఇటు
నటు తిరుగుటకుఁ బ్రేరించుచు ఉష ప్రాణులయొక్క మనస్సుతోఁగూడిన వాక్కును
బొందును.

౯౯౦. పునః పునర్జాయమానా పురాణీ సమానంవర్ణ మభిశుస్పమానా ।

శ్వస్త్వివ కృత్సుర్వి ఆమినానా మర్తస్యదేవీ జరయన్తాయుః॥

౧౦॥ (ప్రతిదిమును ఉదయమందు) మరలమరలఁబుట్టుచున్నదియు, చాలకాలము
నాఁటిదియు, ఒక్కరంగుతోనే ప్రకాశించునదియు నయివెలుంగు నుష; హింసాశీల
యగు ఎఱుకత (=వ్యాధప్రీతి) పక్షుల యాయువునువలె; మర్త్యుల యాయువును
తగ్గించుచున్నది. (ఇచట మర్త్యులనఁగా మరణధర్మముగల ప్రాణులన్నిటి యని తా॥)

౯౯౧. పృష్ఠివృత్తి దివో అన్తా అభోధ్య పస్వపారం సనుతర్యయోతి ।

ప్రమినతీ మనుష్యాయుగాని యోషా జారస్య చక్షసా విభాతి॥

౧౦॥ అంతరిక్షముయొక్క అంతమునుండి చీకటిని నివారించుచు ఉష తెలియం
బడినది. (తరువాత) తనంతతానే జారిపోవుచున్న (రాత్రిని) యెక్కడనో త్రోసి
వేసెను. మనుష్యుల సంబంధమైన (కృతాది) యుగములను దగ్గించుచున్నదై సూర్య
భార్యయగు నుష తనకాంతితో నెలుగుచున్నది.

౯౯౨. పశూన్న చిత్రా సుభగా ప్రథానా సిన్ధుర్నక్షోడ ఉర్వియావ్యశైవత్ ।

అమినతీ దైవ్యాని వ్రతాని సూర్యస్యచేతి రశ్మిభిర్ద్వశానా॥

౧౦॥ చక్కని ధనముగలిగి పూజనీయురాలగు నుష పశువులను గోపాలు రడవిలోఁ
బ్రసరింపజేయునట్లు (తన తేజస్సులను) విస్తరింపజేయుచు దాను వృద్ధిపొంది ఉష
కము పల్లపు నేలకుఁజేరి వ్యాపించునట్లు జగత్తునంతటను తనకాంతిలను వ్యాపింప
జేసెను. ఆయుష దేవసంబంధ కర్మలను జక్కఁబఱచుచు సూర్యనిరణములతో
గలిసి కనంబడెను.

౯౯౩. ఉషస్తచ్చిత్రమాభరాస్సభ్యం వాజినీవతి ।

యేనతోకంచ తనయంచ ధామహే॥

దం॥ హవిరా ద్యస్తక్రియలుగల యుషాదేవతా! దేనితో మేము పుత్రపౌత్రులను భరింతుమో యట్టి యోగ్యమయిన ధనమునిప్పు.

౯౯౪. ఉషో అద్యేహ గోమత్యశ్వావతి విభావరి ।

రేవ దస్నే వ్యచ్ఛ సూన్యతావతి॥

దం॥ గోవులతోఁ గూడినట్టి, యశ్వములుగలట్టి, విశేషకాంతి గలట్టి, సత్యప్రియ వాక్యములుగలట్టి యోయుషా! ఈచోట నుదయకాలమందుమాకు ధనవంతమగు కర్మ సాగునట్లు చీకటిఁ దొలఁగింపుము. (తెల్లవారిండుమని తా.)

౯౯౫. యుక్త్వాహి వాజినీవత్యశ్వో అద్యారుణో ఉషః ।

అథానో విశ్వా సౌభగా న్యవహా॥

దం॥ హవిస్సు మొదలగు నస్తక్రియలు జరుపు నుషోదేవతా! ఎఱుంగుగల గుఱ్ఱములను ఈకాలమందుఁ దప్పక (రథమునకు) పూనించుము. సమస్త సౌభాగ్యములు మాకుఁగలుగఁజేయుము.

౯౯౬. అశ్వినావర్తి రస్మ దాగోమ ద్ద్రస్సా హిరణ్యవత్ ।

అర్వాగ్రథం సమనసా నియచ్ఛతమ్॥

దం॥ అశ్వినీదేవతలారా! శత్రువుల నణంచుచున్నవారై మీరు (మాకు) జీవనాధారమయిన గృహమును జాలగోవులు గలదిగాను, బంగారు కలదిగాను అగునట్లు ఏకమనస్సుగఁమీరు, మీరథమును మాయింటి కభిముఖముగాఁ దోలుకొనిరండు.

౯౯౭. యావిత్థా శ్లోకమాదివో జ్యోతిర్జనాయ చక్రభుః ।

ఆన ఊర్జః వహత మశ్వినా యువమ్॥

దం॥ ఓయశ్వినులారా! యే మియిద్దఱును ద్యులోకమునుండి స్తుతింపఁదగిన
తేజస్సును యిట్లు జనులకొఱకుఁ గలిగించితిరో యట్టిమీనుమాకు బలముచిచ్చు
నన్నమునిండు. (సూర్య చంద్రులకే యశ్వినులని పేరు కొందఱిమతమున)

౯౯౨. ఏహదేవా మయోభువా దస్మా హిరణ్యవర్తనీ ।

ఉషర్బధో వహన్తు సోమపీతయే!

దం॥ తెల్లవారఁగానే మేల్కొనిన (గుఱ్ఱములు) ఈయాగమందు సోమపానము
కొఱకు సుఖమును గలిగించునట్టి, శత్రువుల నణించునట్టి సువర్ణమయమయిన మార్గ
ములుగల యశ్వినిదేవతలను దోడ్చుకొనివచ్చుఁగాక!

సూక్తము ౯౩.

(ఋషి - కౌతముఁడు; దేవత - అగ్నిహోమము; ఛందస్సు - ౧-౪ అనుష్టుప్;

౯-౧౧ గాయత్రి; ౮ జగతి; ౪, ౫, ౬, ౭, ౧౨ త్రిష్టుప్.)

౯౯౯. అగ్నిహోమా విమం సుమేత్రుఃసతం వృషణా హవమ్ ।

ప్రతిసూక్తాని హర్యతం భవతం దాశుషే మయః॥

దం॥ వర్షించునట్టి అగ్నిహోమలారా! యిప్పటి మాపిలుపుచు జక్కగా వినుఁడు
మేముజక్కగా నుచ్చరించిన స్తుతులను ఒక్కొక్కరు కోరుకొనుఁడు- యజమానునకు
సుఖమునిచ్చువారుకండు.

౧౦౦౦. అగ్నిహోమాయో అభ్యవా మిదంవచః సవర్యతి ।

తస్మై ధత్తం సువీర్యం గవాం పోషం సృశ్వ్యమ్॥

దం॥ ఏ యజమానుఁడు ఈ కర్మయందు నీస్తుతిహుపవాక్కును మీకుఁ బూజగో
చిచ్చెనో వానికి మంచిసామర్థ్యము, చక్కని గుఱ్ఱములు గల్గిన గోవుల యభివృద్ధిని
గలుగ జేయుఁడు.

౯౯౩. ఉష్తస్త్వత్ర మాభరా స్సభ్యం వాజినీవతి ।

యేనతోకంచ తనయంచ ధామహే॥

దం॥ హవిరా ద్యన్నక్రియలుగల యుషాదేవతా! దేనితో మేము పుత్రపౌత్రులను భరింతుమో యట్టి యోగ్యమయిన ధనమునిమ్ము.

౯౯౪. ఉషో అద్యేహ గోమత్యశ్వావతి విభావరి ।

రేవ దస్నే వ్యచ్ఛ సూనృతావతి॥

దం॥ గోవులతోఁ గూడినట్టి, యశ్వములుగలట్టి, విశేషకాంతి గలట్టి, సత్యప్రియ వాక్యములుగలట్టి యోయుషా! ఈవోట నుదయకాలమందుమాకు ధనవంతమగు కర్మ సాగునట్లు చీకటిఁ దొలఁగింపుము. (తెల్లవారింతుమని తా.)

౯౯౫. యుత్వాహి వాజినీవత్యశ్వో అద్యారుణో ఉషః ।

అథానో విశ్వా సౌభగా న్యావహే॥

దం॥ హవిస్సు మొదలగు నన్నక్రియలు జరుపు నుషోదేవతా! ఎఱుంగుగల గుఱ్ఱములను ఈకాలమందుఁ దప్పక (రథమునకు) పూనించుము. సమస్త సౌభాగ్యములు మాకుఁగలుగఁజేయుము.

౯౯౬. అశ్వినావర్తి రస్మ దాగోమ ద్ద్రస్థా హిరణ్యవత్ ।

అర్వాగ్రథం సమనసా నియచ్ఛతమ్॥

దం॥ అశ్వినీదేవతలారా! శత్రువుల నణించుచున్నవారై మీరు (మాకు) జీవనాధారమయిన గృహమును జాలగోవులు గలదిగాను, బంగారు కలదిగాను అగునట్లు ఏకమనస్సుగఁగమీరు. మీరథమును మాయింటి కభిముఖముగాఁ దోలుకొనిరండు.

౯౯౭. యావిత్తా శ్లోకమాదివో జ్యోతిర్జనాయ చక్రభుః ।

ఆన ఊర్జః వహత మశ్వినా యువమ్॥

దం॥ ఓయశ్వీనులారా! యే మియిద్దఱును ద్యులోకమునుండి స్తుతింపఁదగిన
తేజస్సును యిట్లు జనులకొఱకుఁ గలిగించితిరో యట్టిమీగుమాకు బలములిచ్చు
నన్నమునిండు. (సూర్య చంద్రులకే యశ్వీనులని పేరు కొందఱిమతమున)

౯౯౨. ఏహదేవా మయోభవా దన్తా హిరణ్యవర్తసి ।

ఉషర్బధో వహన్తు సోమవీతయే॥

దం॥ తెల్లవారఁగానే మేల్కొనిన (గుఱ్ఱములు) ఈయాగమందు సోమపానము
కొఱకు సుఖమును గలిగించునట్టి, శత్రువుల నణించునట్టి సువర్ణమయమయిన మార్గ
ములుగల యశ్వినీదేవతలను దోడ్చుకొనివచ్చుఁగాక!

సూక్తము ౯౩.

(ఋషి - గౌతముఁడు; దేవత - అగ్నిహోమములు; ఛందస్సు - ౧-౩ అనుష్టుప్;
౯-౧౧ గాయత్రి; ౮ జగతి; ౪, ౫, ౬, ౭, ౧౨ త్రిష్టుప్.)

౯౯౯. అగ్నిహోమా విమం సుమేత్రుణుతం వృషణా హవమ్ ।

ప్రతిసూక్తాని హర్యతం భవతం దాశుషే మయః॥

దం॥ వర్షించునట్టి అగ్నిహోమలారా! యిప్పుటి మాపిలుపును జక్కగా వినుఁడు.
మేముజక్కగా నుచ్చరించిన స్తుతులను ఒక్కొక్కరు కోరుకొనుఁడు- యజమానునకు
సుఖమునిచ్చువారుకండు.

౧౦౦౦. అగ్నిహోమాయో అద్యవా మిదంవచః సవర్యతి ।

తస్మై ధత్తం సువీర్యం గవాం పోషం సృశ్వీమ్॥

దం॥ ఏ యజమానుఁడు ఈ కర్పయందు నీస్తుతిహవవాక్కును మీకుఁ బూజగో
నిచ్చెనో వానికి మంచిసామర్థ్యము, చక్కని గుఱ్ఱములు గల్గిన గోవుల యభివృద్ధిని
గలుగ జేయుఁడు.

౧౦౦౧. అగ్నిహోమాయ అశుతి యోవా దాశాన్ధివిష్కృతిమ్ ।

సప్రజయా సువీర్యం విశ్వమాయు ర్వ్యశ్నవత్ ॥

౧౦॥ అగ్ని హోములారా ! ఏయజమారుడు అశ్వాశుతిని మీయ్యుటకు నిచ్చునో అట్లుగాక (చరు-పురోడాశాది) పురోడాశాదులుగల యాహుతిని గానియిచ్చునో యాతడు సంతతితోఁ గూడిన మంచివీర్యముగల సంపూర్ణాయువును బొందును.

౧౦౦౨. అగ్నిహోమా చేతి తన్వీర్యం వాయవముష్టిత మవసంసరింగాః ।

అవాతిరతం బృసయన్త్య శేహవిన్దతం జ్యోతిరేకం బశుభ్యః॥

౧౦॥ ఏవీర్యముచేత గోహపరుగు నన్నుమును పశువును వానినుండి మీరుఅపహరించితిరో యగ్నిహోములారా ! ఆమీయింద్రియ సామర్థ్యము (మాకుఁబెలిగెను) బృసయుఁడను అనుదుని సంతానమును (అనఁగా బృసయుఁడని త్వష్టకు నామాంతరము- అనఁగొడుకు వృక్షుఁడు) సంహరించితిరి. తరువాతఁ బ్రకాశించుచున్న సూర్యుని బహుజనులకొఱకు సంపాదించితిరి.

౧౦౦౩. యువమేతాని దివిరోచనా న్యగ్నిశ్చ సోమ సక్రతూ అధర్తమ్ ।

యువం సిన్ధో రభిశస్తే రవద్యా దగ్నిహోమా వముఖ్యతం గృభీతాః॥

౧౦॥ ఓ సోమా ! నీవును, అగ్నియు సమాన కర్మలు గలవారే యగును (మీమురాత్రి పూచుచున్న) సక్షతాది జ్యోతిస్సులచు ద్యులోకమందు నిలిపితిరి- అగ్ని హోములారా ! సదులకు సర్వత్రా ప్రకటితయువపాపమును దొలగించితిరి (ఇంద్రుఁడువృత్రాసురుని హరించునందున వచ్చిసర్వవిహ్వహత్వము ననుభవించు, స్త్రీలకును, వృక్షములకును, భూభాగములకును బంచిపెట్టితాను శుద్ధుఁడయినాడట. ఆనదలపాపము నీయగ్నిహోములు పాపినారట !)

౧౦౦౪. అశ్వం దివో మాతరిశ్వా జభారా మథ్నా దన్యంపరిశ్యేనో లప్రదే ।

అగ్నిహోమా బ్రహ్మణా హవృథా నోరు యజ్ఞాయచగ్రీభు రులోకవః॥

దం॥ అగ్ని ఘోములారా! మీయిద్దఱిలో నొకఁడగు క్షిని వాయువు ద్యులోకము నుండి (భృగువు కొఱకు) తెచ్చెను. రెండవవాఁడగు సోముని డేగరూపముగు (గాయత్రి) మేరుపర్వతము మీఁదనుండి తీసికొనివచ్చెను. మీరు మంత్రముచేత నృశ్శి పొందినవారై మీరిద్దఱును యజ్ఞమునకునై లోకమును విస్తీర్ణము చేసితిరి. (అగ్ని లో రెండుభాగములుచేసి రెండుచివరలను అగ్ని ఘోమములకు హోమము సేతురు. ఆమధ్యనితర దేవతలకు హోమము సేతురు. వీరిద్దఱు యితర దేవతల యజ్ఞమునకు చోటు చేసిరను తాత్పర్యముతో నిట్లు వాఁచించినాడు.)

౧౦౦౫. అగ్ని ఘోమా హవిషః ప్రస్థితస్య వీతం హర్యంతం వృషణా జపేథామ్ ।

సుశర్మణా స్వవసా హిభూత మథాభ త్తం యజమానాయ శంయోః॥

దం॥ అగ్ని ఘోములారా! (హోమార్థమై యాహవసీయ స్థానమునకు) తేఃబహిర హవిస్సుచు భక్షించుడు. (పిచ్చుట) మమ్మును గోరుడు. వర్షముగలిగించు వార లారా! మాసేవను నైకొనుడు. మంచి సుఖములవారలై శుభమున రక్షణకల వారలుకండు. అనంతరము యజమానునకు రోగశాంతిని, భయసరిహారమును జేయు దురుగాక!

౧౦౦౬. యోఅగ్ని ఘోమా హవిషా సవర్యాదైన్ద్రీచా మససాయోఘృతేన్ ।

తస్యైవతం రక్షతం పాశమహసో విశే జనాయ మహిశర్మ యచ్ఛతమ్॥

దం॥ ఏయజమానుఁడు అగ్ని ఘోములను దేవతలందు భక్తిగల మనస్సుతోఁ గూడి హవిస్సులతోను, నేతితోను సేవించునో యా యజమానుని కర్మను రక్షింపుడు. (యాగమండు) ప్రవేశించిన యజమానునకు విస్తారమున సుఖమునిండు.

౧౦౦౭. అగ్ని ఘోమా సవేదసా సహాతీ వనతం గిరః । సందేవత్రా ఒభూనథుః॥

దం॥ అగ్ని ఘోములారా! మీరు సమాన (హవిస్సులను) ధనముగలవారు (అనఁగా నిద్దఱకు నొకటే యాహుతినిత్తురు.) సమానాహ్వయము కలవారను, అగుచు మా స్తుతులనంగకొనుడు. సర్వదేవతలందు మీరిద్దఱు నుతి కెక్కినారు.

౧౦౦౪. అగ్నిః^౧ పో^౨మా వనే^౩న వాం^౪యోవాం^౫ ఘృ^౬తేన^౭ దాశ^౮తి ।

తస్మై^౧ దయ^౨తం^౩ బృహ^౪త్ ॥

దం॥ అగ్నిః పోములారా! మీ యిద్దఱికి భక్తుడయిన యే యజమానుడు ఈ నేతితో హవిస్సు మీకునిచ్చునో యతనికి గొప్పధనమునిండు.

౧౦౦౫. అగ్నిః^౧ పో^౨మా విమా^౩నీనో^౪ యవం^౫హవ్యా^౬ జా^౭జోషతమ్ ।

ఆయా^౧తము^౨పనః^౩ సచా^౪॥

దం॥ అగ్నిః పోములారా! మీరీ మాహవిస్సుల నందుకొనుడు. ఇద్దఱు కలసి మావద్దకురండు.

౧౦౦౬. అగ్నిః^౧ పో^౨మా పిపృ^౩త మర్వ^౪తోన^౫ ఆప్యాయ^౬ ముస్త్రియా^౭ హవ్య^౮సూదః ।

అస్మే^౧ బలా^౨ని మఘవ^౩త్సు ధ^౪త్తం^౫ కృణు^౬తం^౭ నో^౮అధ్వ^౯రం^{౧౦} శ్రు^{౧౧}ష్టిమ^{౧౨}స్తమ్ ॥

దం॥ అగ్నిః పోములారా! మాగుట్టములను బాలించును. ఆజ్ఞాది హవిస్సులనిచ్చు గోవులను వృద్ధిపఱపుడు. హవిస్సుల నెడు ధనమునిచ్చు మాకు బలమునిండు. మా యాగమును ధనవంతమగునట్లు చేయుడు,

సూక్తము. ౯౪.

(బృషి - అంగిరపుత్రుడగు మత్స్యఁడు; దేవత - అగ్ని; ఛందస్సు ౧-౧౪ జగతి, ౧౫-౧౯ త్రిష్టుక.)

౧౦౦౭. ఇమం^౧ స్తోమ^౨ మర్హి^౩ తే జాత^౪వేద^౫సే రభ^౬మివ^౭ సం^౮మహే^౯మా మనీ^{౧౦}షయా^{౧౧} ।

భద్రా^౧హినః^౨ ప్రమ^౩తిరన్య^౪ సంస^౫ద్యగ్నే^౬ సఖ్యే^౭ మారి^౮మామా^౯ నయంత^{౧౦}స ॥

దం॥ పూజ్యుడయిన యగ్నిహోత్రులకుఁ జరుకగు బుద్ధితో నీసూక్తమునందలి స్తుతిని రథమునువలెను గొప్పదానిగాఁ జేయుచున్నాను. ఈ యగ్ని నేవయండు మా

యోగ్యమయిన మనస్సు మంగళమగునదికదా! అగ్ని! నీయొక్క స్నేహముండఁగా మేము కష్టము నొందము. (మిగిలినది పూర్వవత్.)

౧౦౧౨. యస్మై త్వమాయజసే ససాధ త్వనర్వా ఊతి ధధతే సువీర్యమ్॥

సతూతావ నై నమశ్నో త్వంహతి రగ్నే సఖ్యే మారిహిమావయంతవ॥

దం॥ అగ్ని! యేయజమానునికై నీవు దేవతలను యజించుచున్నావో ఆ యజమానుఁడు అన్ని కార్యములను సాధించగలఁడు. అతఁడు శత్రువుచేతఁ దిరస్కరింపఁబడకఁ ఉండును. మంచి బలమును, ధనమును బొందును. వృద్ధి నొందును. ఇతనిని దరిద్రత్వము చేరదు, శేషము పూర్వవత్.

౧౦౧౩. శకేమ త్వాసమిధం సాధయా ధియస్తే దేవా హవిరదం త్యాహతమ్ ।

త్వమాదిత్యో ఆవహ త్వాస్త్వో శ్నస్యగ్నే సఖ్యేమారిహి మావయంతవ॥

దం॥ అగ్ని! విన్ను వృద్ధి నొందువానిఁగాఁ జేయఁగలము. నీవు కూడ మాకర్మలను సాధించుము. నీయందు హోమము చేసిన హవిస్సును దేవతలు భక్షించుచున్నారు. నీవు దేవతలఁదీసికొనిరమ్ము. మేము వారింగోరుచున్నాము. (తక్కినది సమానము)

౧౦౧౪. భరామేధ్యం కృణావామా హవింషి తేచితయస్తః పర్వణా పర్వణావయమ్।

జీవాతపే ప్రతరం సాధయా ధియోగ్నే సఖ్యే మారిహిమా వయంతవ॥

దం॥ ఓయగ్ని! సమిధలను సంపాదించుచున్నాము. ప్రతి పర్వణుండు (అనగాఁ బున్నమ, అమావాశ్య) నిన్ను ధ్యానించుచు హవిస్సులను జేయుచున్నాము. అట్టి నీవు మేము చిరకాలము జీవించుటకు అగ్నిహోత్రాది కర్మల నెరవేర్చుము. అగ్ని! నీన్నే హమున్నపుడు మాకేమికొఱత?

౧౦౧౫. విశాం గోపా అస్యచరన్తి జన్తవో ద్విపచ్చ యదుత చతుష్ప డక్షభిః ।

చిత్రః ప్రకేత ఉషసో మహో అస్యగ్నే సఖ్యేమారి హిమా వయంతవ॥

దం॥ ఈయగ్ని కిరణములు సర్వ స్రాణులకు రక్షకములయి యున్నవి ద్విపాద (=మనుష్యులు మొ.) చతుష్పాద (గోవులు మొ.) జంతువులు ఆ కిరణములతోఁ గూడియున్నవి. అగ్ని! చిత్రకాంతి కలుట్టి, శేజస్సును గలిగించునట్టి నీవు ఉషస్సు కంటె గుణములెక్కువ గలవాఁడనయి యున్నావు. నీన్నేహమున్నపుడు ఇత్యాది పూర్వవతు.

౧౦౧౬. త్వమధ్వర్య రుతహోతాసి పూర్వ్యః ప్రశాస్తా పోతా జనుమా పురోహితః ।

విశావ్ విద్యా ఆర్ష్యా ధీరపుష్య స్యగ్నే సఖ్యే మారిషామి వయంతవ॥

దం॥ ఓయగ్ని! నీవే అధ్వర్యుడవు. (యజుర్వేద కర్మలు నడిపించు ఋత్విజునిపేరు) నీవు హోతృ (ఋగ్వేదకర్మలు నడిపించు ఋత్విజుడు) అగుచున్నావు. ప్రశాస్తా, పోత అను ఋత్విజుల చూపమున ముఖ్యుడవగు యున్నావు. సహజముగా బూర్వ విక్రమ నున్నవాడవు. లేక యాగమునకుఁ బురోహితుడ వగుచున్నావు. కనుక సకల ఋత్విక్కుల పనులను దెలిసికొనుచుఁ బ్రాజ్ఞుడవయి కర్మలనన్నిటిని బోషించుచున్నావు. ఇతరము పూర్వవతు.

౧౦౧౭. యోవిశ్వతః సుప్రతికః సప్తజ్ఞసి దూరేచి త్పస్తభిది వాతి రోచసే ।

రాత్ర్యాశ్చిదన్తో అతిదేవ వశ్య స్యగ్నే సఖ్యే మారిషామా వయంతవ॥

దం॥ సుందరాంగములుకల నీసందటికంటె సధికుడవు దూరమందున్నను సమీప మందున్నట్లు ప్రకాశింతువు. రాత్రి చీకటిని మించి వెలుగుదువు. నీన్నేహమున్న పుడగ్ని! ఇత్యాది,

౧౦౧౮. పూర్వోదేవా భవతు సుస్వతో రథోస్కాకం శంసో అభ్యస్తుదూధ్యః ।

తదాజానీ తోత పుష్యతా వచోగ్నే సఖ్యే మారిషా మావయంతవ॥

దం॥ సర్వదేవతలారా! సోమరసము తీయునట్టి యీయజమానుని రథము ముఖ్యమయిన చగుఁగాక! దుర్బుధ్యగు మాశత్రువునకు మాశాపము తగులుఁగాక! అట్టి నావాక్కును తెలిసికొనుడు. మఱియుఁ దానిని (అవాక్కును) పోషించుడు. నేనన్నట్లు జరుగనిదడని తా.) పూర్వవతు.

౧౦౧౯. వద్దైర్దుః శంసో అపదూఢ్యో జహి దూరే వాయే అస్త్రీవా కేచి దత్త్రిణః ।

అథా యజ్ఞాయ గృణతే సుగం కృధ్యగ్నే సఖ్యే మారిషా మావయంతవ॥

దం॥ అగ్ని ! నీవాయుధములచేత చెప్పగూడని దుర్మార్గులను జంపుము. ఎవరు దూరమందుండనీ, దగ్గఱనుండనీ, సర్వనాశకులగు రాక్షసులను జంపుము. తరువాత యాగకర్తకు సరియైన దారిని గనబఱచుము ఇత్యాది.

౧౦౨౦. యదయుక్థా అగమా రోహితా రథే వాతజాతా వృషభ స్వేవ తేరవః ।

ఆదన్వసి వనినో ధూమకేతు నాగ్నే సఖ్యే మారిషా మావయంతవ॥

దం॥ ఓ యగ్ని ! ఎఱ్ఱనిరంగుగల్గి ప్రకాశించుచు వాయువేగముగల గుఱములను నీరథమందెప్పుడు నీవు పూన్పుదువో యప్పుడు అరణ్యములను దహించు నీయొక్క ధ్వని వృషభము అంకెవారిదగుచున్నది. తరువాత అరణ్యవృక్షములను పొగయను జండాతో వ్యాపించుచున్నావు. ఇత్యాది పూ॥

౧౦౨౧. అధస్వినాదాత బిభృః పత్రత్రిణో ద్రవస్య యత్రే యవ సాదో వ్యస్థిరకా ।

సుగంతత్రే తావకేభ్యో రథేభ్యోగ్నే సఖ్యే మారిషా మా వయంతవ॥

దం॥ అడవుల కాల్పుఁ బ్రవేశించిన తరువాత నో యగ్ని ! నీ ధ్వనివల్లఁ బక్షులుకూడ భయపడుచున్నవి. అట్టి నీమంటల చివరలు గడ్డిని తినుట కెగురునపుడు నీకడవియు తయు సుఖముగా నీయొక్క రథములు గమనింపఁదగినదగుచున్నది. ఇత్యాది పూ॥

౧౦౨౨. అయం మిత్రస్య వరుణస్య ధాయసేవయాతాం మరుతాం హేళో అద్భుతః ।

మృశాసునో భూత్వేషాం మనః పునరగ్నే సఖ్యే మారిషా మా వయంతవ॥

దం॥ ఈయజమానుఁడు లేక స్తుతికర్త, మిత్రునియొక్కయు, వరుణునియొక్కయు, పోషణకొఱకు నగుఁగాక. అంతరిక్షమున సంచరించెడు మరుత్తులయొక్క కోపముధి కమగుచున్నది. ఈ మరుత్తులమనుస్సు తిరిగి సమరస్థమై మమ్ము సుఖించుఁగాక అగ్ని ! నీసఖ్యమిత్యాది. (అగ్నిని స్తుతించుటచేత మరుత్తులకుఁ గోపమువచ్చెనని దానిని శాంతి పరుపుమని ప్రార్థన).

౧౦౨౩. దే॒వో దే॒వానా॑ మ॒సి మి॒త్రో అ॒ద్భుతో॑ స॒సు ర్వ॑సూ॒నా మ॒సి చారు॑ ర॒ధ్వరే॑

శ॒ర్శ్నామ॑ త॒వ స॒ప్ర ఫ॒స్సమే॑గ్నే స॒ఖ్యే మా॑హి॒మా వ॒యంత॑వ॥

దం॥ ఓయగ్నీ! నీవు ప్రకాశించుచు నెల్లదేవతలకు గొప్ప మిత్రుఁడగుచున్నావు. మనోహరుఁడవు నగుచున్నావు. యజ్ఞమందు ధనములకు నివాసస్థానము వలచున్నావు. మిక్కిలి యధికమయిన సీయంగళాలలో నుండుముగాక. తక్కినది పూర్వపితృ.

౧౦౨౪. త॒తే భ॒ద్రం॑ య॒త్యమి॒ద్భః స్వే॒దమే॑ సో॒మాహు॑తో జ॒రసే॑ మృ॒త్యుత్త॑మః॥

ద॒ధాసి॑రత్నం ద్ర॒విణం॑ చ దా॒తుషే॑గ్నే స॒ఖ్యేమా॑ రి॒హమా॑వ॒యంత॑వ॥

దం॥ ఓయగ్నీ! నీస్వేతగృహమందు (అనగా ఉత్తరవేదిమీస) ప్రవేశించి సోమ రసముతోఁ దృప్తినంది స్తుతింపఁ బడుచున్నావనుకొని నీకుఁ బ్రశంస నిచ్చుము. ఇట్లు మిగుల సుఖమునిచ్చువాఁడవయి రనుణీయఫలములను, ధనమును గూడ యాగ కర్తకు నిచ్చుచున్నావు. ఇత్యాది పూ॥

౧౦౨౫. య॒త్సైత్వం॑ సు॒ద్రవి॑ణో ద॒దాశో॑నాగా॒స్త్య మది॑తే స॒ర్వతా॑తా ।

యం॒భద్రే॑ణ శ॒వసా॑ చో॒దయా॑సి స॒జాన॑తారా ధ॒సాతే॑న్యాను॥

దం॥ ఎక్కువ ధనముగల్గి ఖండింప శక్యముగాని ఓయగ్నీ! సమస్త యాగముల యంగుఁడై బ్రవర్తించు నే యజమానునకు పాపము లేకుండఁజేసి కర్మాగ్రతను ఇచ్చుచున్నావో, ఏయజమానుని శుభమగు బలముతోఁ గూర్చుచున్నావో ఆ యజమానుఁడు సమృద్ధుఁడగుచున్నాడు. మేము సంతానముతోఁగూడిన యన్నముతో లేక ధనముతో నుండుముగాక. అగ్నీ! నీన్నేహమున్నపుడు మాకుగొఱతయేమి?

౧౦౨౬. స॒త్వమే॑గ్నే సౌ॒భగ॑త్వస్య॒ విద్వా॑ స॒స్మాక॒ మాయుః॒ ప్రతి॑రే॒హదే॑వ ।

తన్నో॑మి॒త్రో వరు॑ణో మా॒మహ॑న్తా॒నుది॒తిః సిన్ధుః॑ వృ॒ధిని॑ ఉ॒తద్యా॑॥

దం॥ ఓయగ్నీదేవా! అట్టి నీవు సౌభాగ్యము నెఱుఁగుచు ఈ యాగకర్మయగు మామాయుధాయుఃను వృద్ధినిొందిపుయు. నీవు చేసిన యాయాయువు మిత్రవరుణులు, అదితి, జలనాయకుఁడు (సముద్రుఁడని తా॥) భూమి, స్యోలోకము రక్షింతురుగాక.

సప్త మాధ్యాయము.

సూక్తము. ౯౫.

(ఋషి - అంగిరఃపుత్రుఁడుతున్నఁడు; దేవత - అగ్ని; చందస్సు - క్రృష్ణుఁడు)

౧౦౨. ఓమ్ ద్వే విరూసే చరతః స్వర్ధే అన్యాన్యా వత్స ముపభావ యేతే ।

హరి రన్యస్యాం భవతి స్వధావా ఇచ్ఛక్రో అన్యస్యాం దదృశే సువర్చాః॥

దం॥ శుభమయిన్ద్రప్రయోజనములు గలట్టి, ఒకదానికొకటి విరుద్ధరూప మయినట్టి, ఆకాత్మిబవత్స మరల మరల తిరిగివచ్చుచున్నవి, అవి తమశిశువునకుఁ బాలిచ్చుచున్నవి. సూర్యుఁడు అగ్నియొక్క- తల్లియందు హవిస్సుగల వాడగుచున్నాడు. నిర్మల కాంతిగల యగ్ని సూర్యుని తల్లియందు హవిస్సుగల వాడగుచున్నాడు. మంచి గలవారై కనఁబడుచున్నారు. (రాత్రి కొడుకు సూర్యుడు. పగటి కొడుకు అగ్నియని, యితరతల్లి వద్దనే పుట్టిగల్గియున్నారని తా॥)

౧౦౩. దశేషం త్వష్ట స్వయన్త గర్భ మతన్ద్రాసో యవతయో విభ్రతమ్ ।

తిగ్నాసీకం స్వయశసం జనేషు విరోచమానం పరిషీం నయన్తి॥

దం॥ వాయువునకుఁ బుత్రరూపుఁడను, సకలభూతములందుండువాడును, తీక్షణ కాంతిగలవా ఁడును, మంచి యన్నము లేక కీర్తికలవాఁడు, అన్ని స్థానములందుఁ బ్రసాదించువా ఁడును నీ యగ్నిని పదివేళ్లు బాగఁపాకతతో పుట్టించినవి. (అనగా రెండుచేతులతో అరణులు తరిచి యగ్నితీయుదురు అని తా॥) అట్టి యీ యగ్నిని అన్నిచోట్లకు గొనిపోవుచున్నారు. (ఋత్విజులని తా॥)

౧౦౪. త్రీణి జానా పరిభూషంత్యస్య సముద్ర ఏకం దివ్యే కమప్పు ।

పూర్వామను ప్రదిశం పార్థివానా మృతూన్ప్రశా సద్విదధా వనుషు॥

దం॥ ఈయగ్నికి మూడుజ్వలలు అంతట నలొకరించుచున్నవి. సముద్రమందొకటి (బడబాగ్ని) ద్యులోకమందొకటి (సూర్యుడు) ఉదకములందొకటి (వైష్ణవ శాసనము - నెలకొని) కలదు. ఆ మూటిలో (సూర్యుడు) ఋతువులను ఏర్పఱచెను.

భూమియందందజికిని తూర్పుదిక్కు - శ్రేష్ఠమని తెలియజేసెను. (దిక్కులభేదము, ఋతువులభేదము సూర్యగమనము వల్లనే కలుగుచున్నవని తా॥)

౧౦౩౦. కథమంవో నిణ్య మాచికేత వత్సా మాతృ ర్జనయత స్వధాభిః ।

బహిష్వానాం గర్భో అవసాముపస్థా స్సహ స్కవిర్నిశ్చరతి స్వధావాః॥

దం॥ . (నీటను స్థావరజంగమ జాతువులలోను) అంతటను కనబడకుండ లోపల నణగియున్న యీ యగ్నిని మీ లోనెవఁడెఱుఁగును? (మేఘములకు) పుత్రుఁడై తల్లులైన యదకములను హవిస్సులచే బుట్టించుచున్నాడు. (వైద్యుతాన్ని కుదకములుతల్లులు) అనేక ఉదకములకు (మేఘములలో నున్నవాటికనితా) గర్భ హృపుఁడును (పుత్రుఁడనితా) గొప్పవాఁడును, దూరము తెలిసిన వాఁడు, హవిస్సు గలవాఁడు నగుఆయగ్ని (సముద్రముయొక్క) ఉదకముల సమీపమునుండి ఉష్ణ కాలమున బయలు వెడలుచున్నది. (అనగా సూర్యుఁడు సముద్రములో నుదయించు సని తా॥)

౧౦౩౧. ఆవిష్టో వర్ధతే చారు రాను జిహ్వా మార్ధ్వః స్వయశా ఉపశే ।

ఉభే త్వష్ట ర్భిభ్యతు ర్జాయమానా త్వగ్నితీచీ సింహం ప్రతిజోషయేతే॥

దం॥ ఈ (మేఘములలోని) ఉదకములనున్న అగ్ని సుందర హృపుఁడైపుట్టి కుటిలగమనముగల నీళ్ల సమీపమునఁ గిరి కలవాఁడయి ఊర్వజావలలు కలిగి వృద్ధి నొందుచున్నాడు ద్యులోక భూలోకములాపుట్టిన యగ్నివల్ల భయపడుచున్నవి. భయంకరమయిన (ఆయగ్నిని) అభిముఖములై (ద్యావాభూములు) సేవించుచున్నవి.

౧౦౩౨. ఉభే భద్రే జోషయేతే సమేనేగావోన వాశ్రా ఉపతస్థు రేవైః ।

సదక్షాణాం దక్షపతి ర్భూవాశ్చాన్తి యందక్షిణతో హవిర్భిః॥

దం॥ ఆరెండును (ధ్యావాభూములు కాని, రాత్రిబవళ్లుకాని) యిద్దఱు స్త్రీల విధమున సేవించుచున్నవి. అంభాధ్వనికల గోవులు తమ ఆదరముతో దూడను బోలె అగ్నిని, ఆరెండును సేవించుచున్నవి. కనుక ఆయగ్ని బలవంతులలో బలాధి పతియగుచున్నాడు. ఏమంటే దక్షిణ దిక్కున ఋత్విజులు ఆయగ్నిని హవిస్సు లతోఁ దృప్తికొందించుచున్నారు కనుక.

౧౦౩౩. ఉద్యం యమితి సవితేవ బాహూ ఉభేసి చాయతతే భీమ ఋజ్ఞాన్ ।

ఉచ్చక్ర మత్కమజతే సిమస్సాన్నవా మాతృభ్యో వసనాజహతి॥

దం॥ అగ్ని సూర్యనివలె జ్వాలను బ్రసరింపజేయుచు మీదికి లేచుచున్నది. భ్యావాభూములను భయంకరుడగు నగ్ని యలంకరించుచు వ్యాపారము చేయుచున్నాడు. సర్వపదార్థములనుండి ప్రకాశమానమయిన సారమైన రసమును (కిరణములతో) మీదికి లాగుచున్నాడు. తన తల్లులయిన వర్షోదకములనుండి క్రొత్తకాంతులను బయలు పఱచుచున్నాడు.

౧౦౩౪. త్వేషం చూపం కృణుత ఉత్తరం యత్సం పృజ్ఞానః సదనే గోభి రద్భిః ।

కవిర్బుధ్నం పరిమ ర్నౌజ్యతే ధీః సాదేవతాతా సమితి ర్భభూవ॥

దం॥ అంతరిక్షమందు సంచరించు నుదకములతోఁగూడి అందిలు జూడశక్యము కాని కాంతిని యెప్పుడు అగ్నిచేయుచున్నదో అప్పుడు దూరదర్శియు, అందఱిని బోషించుచున్నదగు నాయగ్ని అంతరిక్షమును దనతేజస్సుతోఁ గప్పుచున్నది. ఆవిస్తరించిన కాంతి మాచే స్తుతింపఁబడిన దయ్యెను.

౧౦౩౫. ఉరుతే జయః పర్యేతి బుధ్నం విరోచమానం మహిషస్య ధామ ।

విశ్వేభిరగ్నే స్వయశోభి రిద్ధోద్ధేభిః పాయభిః పాహ్యస్మాన్॥

దం॥ గొప్పవాడవగు నీ యొక్క శత్రువులదిరసరించునట్టి, మిగుల వెలుగునట్టి విస్తారముగల తేజస్సు అంతరిక్షమున వ్యాపించుచున్నది. ఓయగ్ని ! ప్రజ్వలించిన వాడవై సమస్తమైన, యెవరికిని లొంగని, రక్షించునట్టి కాంతులతో మమ్ము బాలింపుము.

౧౦౩౬. ధన్వన్ త్రోసీతః కృణుతే గాతుమూర్ధ్ని శుక్రైరూర్భి భిరభి సక్షతిక్షామ్ ।

విశ్వాసనాని జతరేషు ధత్తేస్త ర్నవాసు చరతి ప్రనూషు॥

దం॥ అంతరిక్షమందు సంచరించునట్టి ఉదకమును (ఈయగ్ని) ప్రవాహముగాఁ జేయుచున్నది. స్వచ్ఛమయిన కెరటములతో భూమిఁదడపుచున్నది. తరువాత సమస్తా

స్వములను గర్భములందు ధరించుచున్నది. కొంతగాఁబట్టిన ఓ వధులందు (పాకము కలిగించుటకు) సుహరించుచున్నది. (పాకము=పంట)

౧౩౭. ఏవానో అగ్నే సమిధా వృధానోరేవ త్పావ కశ్రవసే విభాహి ।

తనో¹ మిత్రో² నరుణో³ మామహంతా⁴ మదితిః⁵ సిం⁶స్థుః⁷ పృథ⁸వీ⁹ శత¹⁰ ద్వా¹¹ః॥

వం॥ పవిత్రముచేయువాడా ! అగ్ని ! సమిధలచే (అనఁగాఁగట్టలు, నెయ్యిమొనలగు వాటిచేత) ఇట్లువృద్ధినొందుచు ధనపాతమునున మా యన్నమునకై ప్రకాశింపుము. మాఅన్నమును మిత్రుఁడు, వరుఁడు, అదితి, సముద్రుఁడు, భూమి, ద్యులోకము రక్షింతురుగాక.

—:—Q:—

సూక్ష్మము. ౯౬.

(ఋషి - కృష్ణుడు; దేవత - అగ్ని; ఛందస్సు - త్రయ్యంబ్,)

౧౦౩౮. సప్రత్నథా సహసా జాయమానః సవ్యః కావ్యాని బభేధత్తవిశ్వా ।

ఆపశ్చ మిత్రం ధవజాచసాధ స్తేవా అగ్నిం ధారయ్య విహోదామ్॥

దం॥ బలముచేతః బుట్టినట్టి యాయగ్ని పుట్టిసోడనే పురాతననివలె ప్రజ్ఞావంతుని యొక్క సకల కార్యములను సత్యముగా ధరించెను. ఈయగ్నిని ఉదకములు మధ్యమ లోక (=అంతరిక్ష) వాసులను - (అంగారవర్ష వాయుప్రప్రసరించు నప్పటిభస్మని) మిత్రు నిగాఁ జేసికొనుచున్నవి. (ఇచ్చట అగ్నివైశ్యతాగ్ని) ధనదాతయగు నగ్నిని దేవతలు ధరించిరి. (దేవతలు=ముత్పిజలు - గార్వాపత్యాది మాషమగుదానిని ధరించినది భాష్యం)

౧౦౩౯. సపూర్వయాని విదాకవ్యతా యోరిమాః ప్రజా అజయస్కనూనామ్ ।

విసస్వతా చక్షుసాద్యా మవశ్య దేవా అగ్నిం ధారయన్తి విశోదామ్॥

దం॥ అన్నిటికీ మొదటిది, గుణముల సూచించునదియగు మనువు హోతృ-మంత్రముచేత స్తుతింపఁబడు నాయుగ్ని మనువులయొక్క యీశ్వరజలను బుట్టించును.

అంతట వ్యాపించిన తన తేజస్సు చేత సృజలోకమును, అంతరిక్షలోకమును వ్యాపించుచున్నది. ధనమునిచ్చు నన్నిని దేవతలు ధరించిరి. (ఇచటమరుపు ఆదిమూలపుడు)

౧౦౮౦. తమీశత ప్రథమా యశ్చ సాధం విశఆరీ రాహుత మృత్యుసానమ్ ।

ఉచ్ఛ్వాః పుత్రం భరతం సుప్రదానూ దేవా అగ్నిం ధారయన్ప్రవిణోదామ్॥

దం॥ ఓ ఋత్విజలారా ! అగ్ని ప్రభువుగాగల మీకు దేవతలలో ముఖ్యుడును, యాగమునుసాధించువాడు, హవిస్సులన్నియుహోమముసేయవాడు, సుప్రసింహదగ్గిరవాడు, అన్నమునకుఁ బుత్రుఁడు, పాణములన్నిటికాధారభూతుడు, ఎడఁదెగిని ధనుములనిచ్చునట్టి యాయగ్నిని స్తుతింపుడు- దేవతలు ధనవారమును నన్నిని ధరించిరి.

౧౦౮౧. సమాతరిశ్వా పురువారపుష్టి ర్విదధాతుం తనయాను స్వర్విత్ ।

విశాం గోపా జనితారోదస్యో ఛైవా అగ్నిం ధారయన్ప్రవిణోదామ్॥

దం॥ అంతరిక్షమంగన్న వాఁడు, అంతయు మెచ్చవలసిన బలము కలవాడు, స్వర్గముగలిగించువాడు, ప్రపంచము నంతను రక్షించువాడు, సృజలోకములను బుట్టించినవాఁడనగు నాయగ్ని మాకొమారునకు కన్యమృగమును కలుగఁజేయుగాఁక. దేవతలు ధనదాత లిత్కాది పూర్వవతు.

౧౦౮౨. సత్తాసా నర్ణమా వేమ్యానే ధానయేతే శిశుమేకం సమీపీ ।

ద్యావాక్షమా రుగ్నో అస్తర్విభాతి దేవా అగ్నింధారయన్ప్రవిణోదామ్॥

దం॥ రాత్రియుఁ బవలును ఒకదాని రూపము నిఁకొకటి బాధించుకొనుచుఁ గూడుచున్నవి. ఒకదాని కొడుకగు నన్నిని పాలుతామ్రమింపచున్నవి. సకలజాతులను నట్టి యాయగ్ని భూమ్యంతరిక్షములు మధ్యమంగుఁ బ్రకాశించుచున్నది ధనదాతయగు నన్నిని దేవతలు ధరించిరి.

౧౦౮౩. రాయోబుధ్నః సుగమన్ వసూనాం యజ్ఞస్త్వేతున్మృతా ధన్వోః ।

అమృతత్వం రక్షమాణాన ఏనం దేవా అగ్నిం ధారయన్ప్రవిణోదామ్॥

దం॥ ఏయగ్ని ధనమునకు మూలమును, జీవనాధార ధనములను గలిగించువాఁడు, యాగములను దెలుపువాఁడు, భక్తునియొక్క కోర్కెను దీర్చునట్టివాఁడు, అయ్యు న్నాడో ధనదాతయగు నాయగ్నిని అమృతత్వము రక్షించువారయి దేవతలు ధరించిరి.

౧౦౮౪. నూ॑చపు॒రాచ॑ స॒వనం॑ ర॒యీణాం॑ జాత॑స్యచ॒ జాయ॑మానస్యచ॒క్షామ్ ।

స॒తశ్చ॑ గో॒పాం భ॑వతశ్చ॒భూరే॑ దై॒వా అగ్నిం॑ ధా॒రయ॑న్ ప్ర॒విణో॑దామ్॥

దం॥ ఇపుడును బూర్వమును ధనములకుఁ జోటు, పుట్టినదానికిఁ, బుట్టబోవుదాని కిని జీవనాధారమయిన వాఁడు, నిత్యములగు నాకాశాదులకు నితరవస్తువులకును రక్షకుఁడు, ధనదాతయనగు నగ్నిని దేవతలు ధరించిరి.

౧౦౮౫. ద్ర॒విణో॑దా ద్ర॒విణా॑న స్తుర॑స్య ద్ర॒విణో॑దాః స॒నర॑స్య ప్ర॒యంస॑త్ ।

ద్ర॒విణో॑దా వీ॒రవ॑తీ మి॒షన్వో॑ద్ర॒విణో॑దా రా॒స తే॑దీర్ఘ॒మాయుః॑॥

దం॥ ధనమునిచ్చు నగ్నిచరమయిన ధనమును మాకిచ్చుగాక. ధనమునిచ్చు నగ్ని పుత్రులతోఁ గూడిన యన్నమును మాకు నిచ్చుగాక. ధనమునిచ్చు నగ్ని దీర్ఘాయువు నిచ్చుగాక.

౧౦౮౬. ఏ॒వానో॑ అగ్నే॒ సమి॑ధా వృ॒థానో॑ రే॒వతా॑వక శ్ర॒వసే॑విభా॒హి ।

తన్నో॑మి॒త్రో వరు॑ణో మామహ॒న్తా మది॑తిః సి॒న్ధుః పృ॒థివీ॑ ఉ॒తద్యాః॑॥

దం॥ పవిత్రముచేయు నగ్ని! సమిధలు మొదలగు వాటితో వృద్ధినొంది మాకు బహ్వన్న సమృద్ధినిమ్ము. మిత్రుఁడు మొదలగు వారందఱు మమ్ము రక్షింతురు గాక.

సూక్తము ౯౭.

(ఋషి - శుక్రుఁడు; ఛందస్సు - గాయత్రి; దేవత - ఆగ్ని.)

౧౦౮౭. అపసః శోశుచ దధుమగ్నే శుశుగ్ధ్యారయమ్ । అపసః శోశుచ దధుమ్॥

దం॥ టయగ్నే! మాపాపము మమ్మునిడిచి మాశత్రువులను బాధించుగాక. అంత టను ధనమును మాకు: దెనుపుము. మాపాపము నశింపఁ జేయుము.

౧౦౮౮. సుక్షేత్రియా సుగత్తయా వసూయాచ యజానుహే । అపసః శోశుచ దధుమ్

దం॥ మంచిత్తైత్తము (=పాపము - భార్య రెండర్థములు కలవు) సంపాదించు తలంపు, మంచిదారి కనుగొనివలెనని తలంపు, ధనము కావలయునను కోరిక కలిగి యగ్నిని బూజించుచున్నాను. ఆయగ్ని మాపాపమును నశింపఁ జేయుగాక.

౧౦౮౯. ప్రయస్థస్థిష్ఠ సహా ప్రాన్యాకానశ్చ సూరయః । అపసః శోశుచ దధుమ్॥

దం॥ ఈస్తుతులలో నీకుత్పస్తి యేలాగు స్తుతించెనో ఆలాగు మాస్తుతికంటెకూడ స్తుతించుచున్నారు. ఆ యగ్ని మాపాపము నశింపఁచుగాక.

౧౦౯౦. ప్రయక్షేతగ్నే సూరయో జాయేమహి ప్రతే వయమ్ । అపసః శోశుచ దధుమ్॥

దం॥ ఏకారణముచేత నోయగ్నే! నిన్న స్తుతించువారలు పుత్రపౌత్రాభివృద్ధి కలిగియున్నారో, ఆకారణముచేతనే మేమును పుత్రసౌత్రాదులు కలిగి యుందుము గాక. మాపాపమగ్ని పోదోలుఁగాక.

౧౦౯౧. ప్రయదగ్నేః సహస్వతో విశ్వతోయన్తి భావః । అపసః శోశుచదధుమ్॥

దం॥ శత్రువులం దిరసగరించు సగ్నియొక్క కాంతులు అన్నిచోట్లనుండి యేకారణముచేత బయలుదేరుచున్నవో అందువల్ల ఆయగ్ని మాపాపాలు పోఁగొట్టుచుగాక,

౧౦౯౨. త్వంహి విశ్వతోముఖ విశ్వతః పరిభూరసి । అపసః శోశుచ దధుమ్॥

దం॥ అగ్ని! నీవు అన్ని దిక్కుల న్యాపించు జ్వాలలు కలవాడవుకదా! (కనుక) అన్నిదిక్కులను మమ్ము రక్షింపుము. ఆయగ్ని మాపాపము నశింపఁ జేయును.

౧౦౫౩. ద్విష్టో[॑]నో విశ్వతో[॑]ముఖాతి[॑] నావే[॑]వ పారయ[॑] । అప[॑]నః శోశు[॑]చదఘమ్[॑]॥

దం॥ సర్వదిక్కులను ముఖములుకల యగ్ని! ఓడవలె శత్రువులనుండి మమ్ము దాటించుము. ఆయగ్ని మాపాపము పోదోలుగాక.

౧౦౫౪. సనః[॑] సిన్ధు[॑] మివనావ[॑] యాతి[॑] పర్వాః స్వస్తయే[॑] । అప[॑]నః శోశు[॑]చ దఘమ్[॑]॥

దం॥ ఓయగ్ని! ఆ నీవు మమ్ము ఓడచేత నదిని దాటించినట్లు క్షేమముకొఱకు శత్రువులనుండి దాటించుము. ఆయగ్ని మాపాపము నశింపజేయుగాక.

సూక్తము, ౯౮.

(ఋషి - కుత్సుడు. దేవత - అగ్ని. ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.)

౧౦౫౫. వైశ్వానరస్య[॑] సుమతో[॑] స్యామ[॑] రాజాహికం[॑] భువనానామభిశ్రీః[॑] ।

ఇతో[॑] జాతో[॑] విశ్వమిదం[॑] విచప్తే[॑] వైశ్వానరో[॑] యతతే[॑] సూర్యేణ[॑] ॥

దం॥ జనులందఱు కోరఁదగినట్టి యగ్నియొక్క అనుగ్రహమునందండుముగాక. ఆవైశ్వానరాగ్ని ప్రితితో నేవింపబడువాడై సమస్తభూతములకును పృథువు అగుచున్నాడు. ఏయగ్ని యీ యరణులవల్ల బుట్టినవాడయి ఈ ప్రపంచమును చూచుచున్నాడో ఆయగ్ని (ప్రాతఃకాలమందు) సూర్యునితోఁ గలియుచున్నాడు.

౧౦౫౬. పృష్టో[॑]దివి పృష్టో[॑] అగ్నిః పృథివ్యాం[॑] పృష్టో[॑] విశ్వాఽప[॑]వధీ[॑]రావివేశ[॑] ।

వైశ్వానరః[॑] సహసా[॑] పృష్టో[॑] అగ్నిః[॑] సనో[॑] దివా[॑]నరిషః[॑] పాతు[॑] నక్షత్రే[॑]॥

దం॥ ఈవైశ్వానరాగ్ని ద్యులోకమున (సూర్యరూపమున) నున్నాడు. భూమి యందు (అగ్నిరూపమున) నున్నాడు. అన్ని ఓషధులందుఁ గూడినవాడై ఆ యగ్ని (ప్రార్థివాగ్ని) రూపమున బ్రవేశించెను. బలముచేతఁ బుట్టిన ఆయగ్ని రాత్రియందా, బగటియందు శత్రువులనుండి మమ్ముఁ గాపాడుగాక. (విశ్వ + నర = అంశఃప్రజలలోనున్న).

౧౦౫౭. వైశ్వానర తన తత్పుత్ర మస్త్యస్నా న్రాయోమఘవానః సచన్తామ్ ।

తన్నోమిత్రో వరుణో మామహన్తా మదితిః సిన్ధుః పృథివీ ఉతద్యాః॥

ధం॥ ఓ వైశ్వానరాగ్ని! నీచేత నాకర్మ సఫలమగుగాక! ధనచంతులయిన పుత్రులునుమ్ము నేమింతురుగాక. వరుణుడు మిత్రుడు మొదలగు (ఈసూక్తమందలి) దేవతలు మమ్ము రక్షింతురుగాక.

సూక్తము. ౯౯.

(ఋషి - మనీచిపుత్రుడు కశ్యపుడు; ఛందస్సు - త్రిష్టుపు; దేవత - అగ్ని)

౧౦౫౮. జాతవేదసే నుసవామ సోమ మరాతీయతో నిదహతి వేదః ।

సనః పర్షదతి దుర్గాణి విశ్వానావేవ సిన్ధుంధురితా త్యగ్నిః॥

దం॥ అందఱి జనులచేతం దెలియబడు నగ్నికొఱకు సోమరసమును బిండుచున్నాము. ఆయగ్ని మమ్ము శత్రువులఁగా దలంచిన వారిధనమును కాల్చివేయునుగాక. సమస్తములగు మాకష్టముల నాయగ్ని ఓడతో నదిని దాటించునట్లు దాటించుగాక. అగ్నిపాపములను దాటించుగాక.

—:—:—

సూక్తము. ౧౦౦.

ఋషి - వృషాగిరుడను మహారాజయొక్క పుత్రులు ఋశ్వాదులు అయిదుగురు రాజులు; దేవత - ఇంద్రుడు; ఛందస్సు - త్రిష్టుక్.)

౧౦౫౯. సయోచ్చమా వృష్ట్యైః సమోకా మహోదివః పృథివ్యాశ్చ సప్రమాత్ ।

సతీసత్వా హవ్యో భరేషు మరుత్వాన్నో భవ త్వింద్రో ఊతీ॥

౪౦॥ ఏ యింద్రుడు (కోర్కె) వర్షించునో, నరరాక్షసి శత్రులతోఁ గూడి శ్రేష్ఠముగు ద్యులోకమునకును భూలోకమునకును ఎగడగునున్నాఁడో, ఉదకములను బుచ్చించువాఁడను, యుములందు (సాయమునిమిత్తము) పిలువంబడువాఁడును, మరుత్తులతోఁ గూడుకొన్నివాఁడును అగు నాయుంద్రుఁడు మారక్షణ కొఱకగుఁగాక.

౧౦౬౦. యస్యానాస్త్వః సూర్యస్యేన యామోభరే భరేచృత్రహం శుష్కాలస్తీ ।

వృషంతఃః సఖభిః స్వేభి రేవైర్మరుత్వాన్మోభవత్త్విష్ట్ర ఊతీ॥

౪౦॥ ఏ యింద్రుని గమనము సూర్యగమనమువలె నెవరును బొందశక్త్యముగానో తమస్నేహితులు, పేగముగలవారును అగు మరుత్తులతోఁగూడి వర్షించువాఁడును సృతియుష్మందును శత్రువులను శోషింపఁజేయుచున్నవాఁడును, ఏ యింద్రుడు అయ్యెనో, ఆయింద్రుడు మరుత్తులతోఁగూడి మారక్షకొఱకగుఁగాక.

౧౦౬౧. దివోన యస్య రేతసో దుఘానాః పన్నాసోయన్తి శవసా పరీతాః ।

తరద్వేషాః సాసహిః పాంస్త్య భిర్మరుత్వాన్మోభవత్త్విష్ట్ర ఊతీ॥

౪౦॥ ఏ యిందుని కాంతులు పరోదకములను గలుగఁజేయుచు సూర్యకిరణముల వలెనే బలముతోఁ గూడిననై చేరశక్త్యములుగాక స్వర్గలోకమునుండి బయలుదేరుచున్నవో, జయింపఁబడిన శత్రువులుకలవాఁడై, పౌరుషకార్యములతో శత్రువుల నందఱిని దిరస్కరించునట్టి ఆ యిందుఁడు మరుత్తులతోఁగూడి యిత్యాది పూ॥

౧౦౬౨. సో అక్షిరోభి రక్షీర స్తమో భూద్వృషా వృషభిః సఖభిః సఖాసన్ ।

ఋగ్నిభి ర్భగ్నిగాతు భిర్యేష్టో మరుత్వాన్మోభవత్త్విష్ట్ర ఊతీ॥

౪౦॥ ఆ యింద్రుడు వేగముగా నడచు వాదికంటె సతివేగము కలవాఁడు, వర్షించు వారికంటె నెక్కువగా వర్షించువాఁడు, సామాన్య స్నేహితులందఱికంటె నెక్కువ స్నేహితుఁడు, పూజ్యులందఱిలో మిగుల పూజ్యుఁడు, స్తవనియులందఱిలో శ్రేష్ఠుఁడు, అగుచున్నాఁడు. తక్కినది పూ॥

౧౦౬౩. సమానుభిర్మ రుద్రేభి ర్భుభౌ స్తమోహేయ సాసహ్యే అమిత్రాన్ ।

ససేభేః శ్రవస్యాని తూర్వస్మరుత్వాన్మోభవత్త్విష్ట్ర ఊతీ॥

ద౦|| కొనూరులతోఁ గూడినట్లు రుద్రపుత్రులగు మరుత్తులతోఁగూడి గొప్పవాఁడయిన యాయుద్రుఁడు యుద్ధములంగు శత్రువులను దిరస్కరించెను. సమానస్థానముగల వాయువులతోఁగూడి నష్టోదకములను మేఘములనుండి గల్గించుచున్న యింద్రుఁడు ఇత్యాది పూ॥

౧౦౩౪. సమన్యమిః సప్తస్య కర్తాస్మాకేభి ర్మృభిః సూర్యం సనత్ ।

అస్మిన్న హస్తే త్వతిః పురుషూతో మరుత్వాన్మో భవత్స్విద్యో ఊతీ॥

ద౦|| ఆ యింద్రుఁడు శాత్రువులఁ జంపువాఁడు, యుద్ధముచు జేయువాఁడు, మాపురుషులతోఁగూడి సూకు సూర్యకాంతిని జూపుగాక. సత్పురుషులఁ బాలించువాఁడు, పలువురచే బిలువబడువాఁడు నగు నాయుద్రుఁడు ఈదినమందు మరుత్తులతోఁ గూడినవాఁడై - ఇత్యాది పూ॥

౧౦౩౫. తమూతయో రణయ ఇచ్ఛారనాతో తంజ్ఞేమస్య క్షితయః కృణ్వత్రతామ్ ।

సువిశ్వస్య కరుణస్యేశ ఏకో మరుత్వాన్మో భవత్స్విద్యో ఊతీ॥

ద౦|| యుద్ధమందు వాయువులా యింద్రుని యుద్ధము చేయుమని ప్రోత్సహించుచున్నారు. మనుష్యులు ధనమును రక్షించువానింగా జేయుచున్నారు. సమస్త ఇష్టముఫలము నిచ్చు కర్మకు నొక్కడే యధిపతి. అట్టి యింద్రుఁడు మరుత్తులతోఁ గూడి యిత్యాది. పూర్వవత్.

౧౦౩౬. తమపుస్త శవస ఉత్స ఘేషు సరో నరమవసే తంధనాయ ।

సోఅదే చిత్తమసి జ్యోతిర్విద స్సరుత్వాన్మో భవత్స్విద్యో ఊతీ॥

ద౦|| బలసాధ్యములయిన యుత్సవములందు అనగా యుద్ధాలలో రక్షణ కొఱకు జయశీలుడగు నాయుద్రుని స్తుతికర్తలు ధనము కొఱకును ఆశ్రయించుచున్నారు. ఆ యింద్రుఁడు ఎండునల్ల జీకటిని జేయుయుద్ధమందు (అనగా మనస్సుకు దోచని) విజయప్రకాశమును బొందువాఁడు నగు నాయుద్రుఁడు మరుత్తులతోఁ గూడి యిత్యాది.

౧౦౬౨. ససవ్యే[॑]న[॑] యమతి[॑] వ్రాస[॑]తశ్చి[॑] త్వ[॑]సక్షిణే[॑] సంగృ[॑]భీతా[॑] కృతా[॑]ని[॑] ।

స[॑]రిణా[॑] చిత్తు[॑]ని[॑]తా[॑] ధనా[॑]ని మరుత్వా[॑]న్నో[॑] భవత్వి[॑]ష్ట[॑] ఊతీ[॑]॥

దం॥ ఆయింద్రుడు గొప్పబాధపెట్టు శత్రువులనుగూడ ఎడమచేతితోఁ జంపుచు న్నాడు యజమానులిచ్చిన హవిస్సులను (గుడి) చేతితో నందుకొను చున్నాడు. ఆయింద్రుడు స్తుతికర్తలచే స్తుతింపబడి ధనముల నిచ్చును. మరుత్తులతోఁగూడి యిత్యాది పూ॥

౧౦౬౩. సగ్రా[॑]మే[॑]భిః[॑] సనీ[॑]తా[॑] సర[॑]భే[॑]భి ర్వి[॑]దే[॑] వశ్వా[॑]భిః[॑] కృష్టి[॑]భి ర్న[॑]వస[॑]వ్య[॑] ।

సపాం[॑]స్యే[॑]భి రభి[॑]భూ రశ[॑]స్తీ[॑] ర్నరుత్వా[॑]న్నో[॑] భవత్వి[॑]ష్ట[॑] ఊతీ[॑]॥

దం॥ ఆయింద్రుడు మరుత్తులతోఁ గలిసి యిష్టము నిచ్చువాడగుచున్నాడు. అతడు సమస్తధములతోను ప్రజలతోను ఈ నాడు తెలియఁబడుచున్నాడు. తన బలముచేత శత్రువులను తిరస్కరించుచున్నాడు. ఆ యింద్రుడు మరుత్తులతో నిత్యాది పూ॥

౧౦౬౪. సజా[॑]మి[॑]భి ర్యత్స[॑]మజా[॑]తి[॑] మీ[॑]హ్యే[॑] జా[॑]మి[॑]భి[॑]ర్వా పు[॑]హహా[॑]తప[॑]వై[॑] ।

అపాం[॑] తో[॑]క[॑]స్య[॑] తన[॑]య[॑]స్య[॑] జే[॑]మే[॑] మరుత్వా[॑]న్నో[॑] భవత్వి[॑]ష్ట[॑] ఊతీ[॑]॥

దం॥ పలువురచేతఁ బిలువఁబడునట్టి యింద్రుడు మరుత్తులతోఁగూడి బంధువులతోను, బంధువులు కారివారితోను యుద్ధమునకు సిగ్గుపడుచున్నాడు. తన్నాశ్రయించిన ఉభయవిధులయిన (బంధు - అబంధు అనితా) మనుష్యులయొక్క పుత్రపౌత్రుల జయముకొఱకు ఆ యింద్రుడగుచున్నాడు. ఆయింద్రుడు మరుత్తులతో నిత్యాది పూ॥

౧౦౬౫. సవ[॑]జ్రభృ[॑] ద్దస్య[॑]హా[॑] భీ[॑]మ ఉ[॑]గ్రః[॑] సహ[॑]స[॑]చే[॑]తాః[॑] శత[॑]సే[॑]భ ఋ[॑]భా[॑]వ్స[॑]॥

చ[॑]మ్రా[॑]హా[॑]న శ[॑]వసా[॑] వా[॑]శ్చజన్యో[॑] మరుత్వా[॑]న్నో[॑] భవత్వి[॑]ష్ట[॑] ఊతీ[॑]॥

దం॥ వజ్రాయుధము ధరించినట్టి, దస్యులను జంపునట్టి (దస్యు = దొంగ. రాక్షసులు) భయాకరుడయి సర్వము నెఱింగినట్టి, పలువురచేత స్తుతింపఁబడుచు గొప్ప

వాఁడగునట్టి చమనలోనున్న సోమరసమువలెను, బలముతో నయిదుజాతుల మనుష్యులను బాలించునట్టి ఆయింద్రుఁడు మరుత్తులతోఁ గలిసి యిత్యాది పూ॥

౧౦౭౧. తస్యవ॑స్రః క్ర॑న్దతి స్ఫు॑త్స॒వ్హా ది॒వోన తే॑హోర॒వథః శి॑మీ॒వాన్ ।

తంస॑చ నే॒ స॒య॒స్తం ధ॑నాని మ॒రుత్వా॑న్వోభ॒వత్సి॑న్ద్రో ఊ॒తీ॥

దం॥ ఆ యింద్రుని నజ్రాయుధము గట్టిగా శత్రువునేడ్పించును. ఏయింద్రుఁడు వరము కురియించువాఁడు, సూర్యునివలె బ్రకాశించువాఁడు, ధన్వులు చేయువాడు ఉరుములని తా॥) కార్యములు చేయువాఁడు నగునో యాయింద్రుని దానములా శ్రయించుచున్నవి. (అనఁగా సతడనేక దానములిచ్చునని తా) ధనములతనినే యాశ్రయించుచున్నవి. ఆ యింద్రుఁడు మరుత్తులతో నిత్యాది పూ॥

౧౦౭౨. యస్యా॑జ॒స్రం శ॑వ॒సా మా॑న॒ముక్థం ప॑రిభ॒జ ద్రో॑డ॒సీ వి॒శ్వతః॑ సీ॒మ్ ।

స॒పారి॑ష్క్ర॒తుభి॑ ర్గన్ధ॒సానో మ॒రుత్వా॑న్వో భ॒వత్సి॑న్ద్రో ఊ॒తీ॥

దం॥ ఏ యింద్రునియొక్క స్తుతింపఁదగిన బలముచేతఁగల్గిన ఉత్సాహము ద్యులోక భూలోకములంతటను ఎల్లపుడును పరిపాలించుచున్నదో ఆ యింద్రుఁడు యజ్ఞముల చేత సంతసించు మమ్ముఁ బాపమునుండి తరింపఁజేయుఁగాక. ఆ యింద్రుఁడు మరుత్తులతో నిత్యాది.

౧౦౭౩. నయ॑స్య దే॒వాదే॒వతా॑ నమ॒ర్తా ఆప॑శ్చ॒స శ॑వ॒సో అ॒స్తమా॑పుః ।

స॒ప్రవి॑శ్వా త్వత్సా॒క్షో ది॒వశ్చ మ॒రుత్వా॑న్వో భ॒వత్సి॑న్ద్రో ఊ॒తీ॥

దం॥ దేవతాఝాపముగల యేయింద్రుని బలముయొక్క అంతమును దేవతలనరును బొందలేదు. మనుష్యులును ఉదకములును బొందలేదు. ఆయింద్రుఁడు బలముచేత ద్యులోక భూలోకములకు వృద్ధి కలిగించుచున్నాఁడు. ఆ యింద్రుఁడు మరుత్తులతో నిత్యాది. పూ॥

౧౦౭౪. రో॒హి॒చ్ఛా॒ప్యవా మ॒మదం॑శు ర్గ॒లామి॑ద్వ॒క్షా॒రాయ॑ ఋ॒భ్రాశ్వ॑స్య ।

వృ॒ష్యా॒న్తంబి॑భ్ర॒తీ ధూ॒ర్ష ర॑థ॒స్సన్ద్రా చి॑కే॒తనా॑హ॒షీషు॑ వి॒షు॥

దం॥ ఎఱ్ఱనివి, నల్లనివియు, పొడవగు నవయవములుగలవియు, అలంకారములు కలవియు, ద్యులోకమందుండునవియు, ఋజ్రాశ్వఁడను రాజునికి ధనమిచ్చుటచే బయలుదేరినరథమందు గాడికిబూస్పఁబడి మోయునట్టివియునగు గుఱ్ఱముల పంక్తి గంభీరమై సైనికులగు మనుష్యులందుఁ గనఁబడుచున్నవి.

౧౦౭౧. పతత్యన్త ఇన్ద్రో వృష్ణఉక్థం వాన్సాగిరా అభిగృణన్తి రాధః ।

ఋజ్రాశ్వః ప్రప్తిభి రన్భరీషః సహదేవో భయమాః సురాధాః॥

దం॥ ఇంద్రా! (కోర్కెలు)వర్షము కురిపించునట్టి సీయొక్క ఆస్త్రాత్రమును సంతోషహేతువునుగా; వృషాగిరుఁడను రాజయొక్క కొడుకులగు, అంబరీషుఁడు, సహదేవుఁడు, భయనూనుఁడు, సురాధుఁడు అనెడి తన ప్రక్కనున్న (స్థురు) రాజులును ఋజ్రాశ్వఁడనువాఁడును వర్ణించున్నారు.

౧౦౭౨. దన్వాశ్చిమ్యూరీశ్చ పురుషాత వన్వేర్హ త్వా పృథ్వివ్యాగ శర్వానిబన్హీత్ ।

సనత్తేత్రం సఖభిః శ్వితేన్ద్రభిః సనత్సూర్యం సనదఃసనవజ్రః॥

దం॥ ఇంద్రుఁడు మరుద్గణములతోఁగూడి భూమియందున్న శత్రువులను, గాక్షులను, వజ్రాయుధముతోఁ గొట్టి చంపెను. అలంకారములచేతఁ (వ)కాశించు దేహములుకల మిత్రులతో (అనఁగా వాయువులతో) గూడ శత్రుసంబంధమగు భూమి ననుభవించెను. సూర్యనాశ్రయించెను. ఉదకములను గూడ నింద్రుఁడు వజ్రాయుధము ధరించి యాశ్రయించెను. (సర్వతా) యింద్రుఁడున్నాడని తా॥)

౧౦౭౩. విశ్వాహేన్ద్రో అధివక్తానో అస్తవపరిహ్వృతాః సనుయామ వాజమ్ ।

తన్నోమిత్రో పరుణోమామహన్తా మదితిః సింధుఃపుథివీ ఉతద్యాః॥

దం॥ ఎల్లకాలముండునట్టి యింద్రుఁడు మాయందుఁ బక్షపాతవచనములను బల్కుగాక. మేమును గుటిలత్వములేక హవిస్సును సంపాదించుము. మాచే నివ్వఁబడిన ఆ హవీరూపాన్నమును మిత్రుఁడు పరుణుఁడు మొదలగు దేవతలు రక్షింతురుగాక.

నూ క్షము. ౧౦౧.

(ఋషి శాంసేకప్రశుతపసంస్కృతు, శేషత - ఇంద్రుడు, ఛందస్సు - ౧ - ౭ - జగతి, ౮ - ౧౧త్రిష్టుప్).

౧౦౮. ప్రమద్దినే¹ పితృమదర్శతా² వచోయః³ కృష్ణగర్భాచిరహ⁴ స్పృశిశ్వసా⁵ ।

అనన్యవో⁶ వృషణం⁷ వజ్రపక్షిణం⁸ మరుత్వీ⁹స్తం¹⁰ సఖ్యాయ¹¹ హవామహే¹²॥

దం॥ ఓ ఋత్విజాలారా! స్తవనీయుడైన యింద్రుని కొఱకు హవీరూపమయిన యన్నముతోఁ గూడిన నత్తివాక్కును గట్టగాఁ బరింపుఁడు ఏయింద్రుడు ఋజు శుని (రాజు) తోఁగూడి కృష్ణవృక్షమును రాక్షసుని, గర్భిణులైయున్న అతనిభార్యలను సంహరించెనో (కోర్కెల) వర్షము కురిపించునట్టి, వజ్రాయుధము కుడిచేతిలోఁ గలట్టి, మరుత్తుల సహాయముగలట్టి యింద్రుని రక్షణగోరుచున్న మేము సఖ్యము కొఱకుఁ బిలుచుచున్నాము.

౧౦౯ యోవ్యంసం¹ జాహృషాణేన² మన్యనా³ యశస్వరం⁴

యోలహన్విప్రువవ్రతమ్⁵ ।

ఇంద్రో⁶యశుష్ణమశుష్మ⁷ న్యావృణజ్జు⁸రుత్వీ⁹తం¹⁰ సఖ్యాయ¹¹హవామహే¹²॥

దం॥ ఏ యింద్రుడు వృద్ధినిొందుచున్న కోవముతో బుజములు తెగిన వృతాగ్ర సురుని, శంబరుని, యాగాది కర్మ విరోధియగు పిపురిని సంహరించెనో, శుష్ణాసురు నెవఁడు మొదలంట నశింపఁజేసెనో ఆ మరుత్తులతోఁ గూడిన యింద్రుని సఖ్యము నకుఁ బిలుచుచున్నాము.

౧౧౦. యన్యద్యావా¹ పృథివీపాన్యం² మహద్యన్య³ వ్రతేనరుణో⁴ యన్య సూర్యః⁵ ।

యశ్వేష్ఠీన్య⁶ సింధనః⁷ సశ్చితి⁸ వ్రతం⁹ మరుత్వీ¹⁰స్తం¹¹ సఖ్యాయ¹² హవామహే¹³॥

దం॥ ఏ యింద్రుని గొప్పబలము ద్యులోక భూలోకములను అనుసరించుచున్నదో యేయింద్రు నాజ్ఞయఁడు వరుణుడున్నాడో, సూర్యుడుకూడ కేయింద్రుని ఉజ్జలో నున్నాడో, యేయింద్రునాజ్ఞను నడలు అనుసరించుచున్నవో యాయింద్రుని మరుత్తులతోఁ గూడిన యిత్యాది పూర్వవ్రతము.

౧౦౮౧. యోతశ్వానం యోగవా గోపతిత్వశీయ ఆరితః కర్మణిః క్షణిశ్చిరః !

ఏళోశ్చిద్విస్తోయోఅనున్వతో వధోమరుత్వస్తంసఖ్యాయ హావామహే॥

దం॥ ఏ యింద్రుడశ్వములకును, గోవులకును, (కామధేనువునకును) పతియయి యున్నాడో యెవడు స్వతంత్రుడై నరకార్యములతోను స్థిరుడై పిలువబడు చున్నాడో, యేయింద్రుడు యాగవిరోధులగు శత్రువులను జంపునో - శేషము పూర్వవత్తు.

౧౦౮౨. యోవిశ్వస్య జగతః ప్రాణతస్పతిర్వో బ్రహ్మణే ప్రథమోగా అనిన్దత్ ।

ఇన్ద్రో యోదన్యో రథరౌ అవాతిరన్మరు త్వస్తం సఖ్యాయహావామహే॥

దం॥ బ్రతికియున్న సమ స్తజగత్తునకును ఏ యింద్రుడధిపతియో, యేయింద్రుడు అంగిరసులకంటె ముందుగానే గోవులను (పణులపహరించిన వాటిని) పట్టుకొన్నాడో, దన్యులనే యింద్రుడు క్రింద బడవేసి చంపెనో, మరుత్తులతోఁ గూడిన యాయింద్రుని, శేషము సమానము.

౧౦౮౩. యః శూరేభిర్ వ్యో యశ్చభీరుభిర్వౌధావద్భిర్హూ యతేయశ్చజిగ్యుభిః ।

ఇన్ద్రీయంవిశ్వాభువనాభి సస్తధుర్మరుత్వస్తం సఖ్యాయహావామహే॥

సం॥ ఏ యింద్రుడు వీరులచేతఁ బిలువబడువాడో, యే యింద్రుడు భయపడిన వారిచేతఁ బిలువబడునో, పరువెత్తి పాటిపొవువారిచేతనే యింద్రుడు పిలువబడునో యెవడు జలుంచినవారిచేతను బిలువబడునో (స్నేహమునకు) ఏయింద్రుని సమస్త భూతములు తమకార్యములందు ముందుంచుకొన్నవో మరుత్తులతోఁ గూడిన ఆ యింద్రుని, తక్కినది పూ॥

౧౦౮౪. రుద్రాణామేతి ప్రదిశా విచక్షణోరుద్రేభి ర్యోషా తనుతే పృథుజ్రయః ।

ఇన్ద్రీం మనీషా అభ్యర్చతి శ్రుతం మరుత్వస్తం సఖ్యాయ హావామహే ।

దం॥ వెలుగుచున్న యింద్రుడు రుద్రపుత్రులగు మరుత్తుల ఆకరణతో నంతరక్ష మున నడచుచున్నాడు. రుద్రపుత్రులగు మరుత్తులతో మధ్యమమార్కుఁ (అకాశవాణి)

మిక్కిలి వేగమును గలిగించుచున్నది. ప్రఖ్యాతుడగు నింద్రుని స్తుతివాక్కు స్తుతించుచున్నది. మరుత్తులతోఁ గూడిన ఇత్యాది పూ॥

౧౦౮౫. యదాప్త మరుత్వైః పరమే సధస్థే యదాప్తమే వృషనే మాదయాసే ।

అత ఆయాహ్యధ్వరన్నో అచ్ఛాత్వాయాహవిశ్చక్రమా సత్యరాధః॥

దం॥ మరుత్తులతోఁ గూడిన యింద్రా! ఉత్కృష్ట స్థానమందుఁ దృప్తుడవై యున్నావా? పురాతన గృహమందే తృప్తుడవై యున్నావా? యీరెండు చోట్ల నుండి మాయాగమున కభిముఖముగా రమ్ము. శాశ్వతధనముగల యోయింద్రా! నిన్నుగోరు మేము హవిస్సును జేసియున్నాము.

౧౦౮౬. త్వాయేద్ధ్రో సోమంసుషుమాసుదక్ష త్వాయాహవిశ్చక్రమాబ్రహ్మవాహః ।

అథా నియుత్వైః సగణో మరుద్భి రస్మిన్యజ్ఞే బర్హిషీ మాదయస్వ॥

దం॥ ఓ బలశాలీ! యింద్రా! నిన్నుగోరి సోమరసమును బిండి సిద్ధపఱచితిమి. స్తోత్రములమీఁద స్వారిచేసి వచ్చువాడా! నిన్నుగోరి హవిస్సు లమర్చినాము. (ఆ హవిసీయాగ్నిలోఁ బురోడాశము తమూరు చేసితిమని తా.) అనేకములు గుఱ్ఱములు కలవాడా! మరుత్తులతోను, ఇతర దేవగణముతోను గలిసి యీ యజ్ఞమందు గూర్చుని తృప్తినొందుము. (సోమపానముచేసి మదింపు మని తా.)

౧౦౮౭. మాదయస్వ హరిభిర్యేత ఇన్ద్రవివ్యస్వ శిప్రేవిసృజస్వధేనే ।

ఆత్వాసుశి ప్రహరయో వహంతా శస్తవాని ప్రతినోజువస్వ॥

దం॥ ఇంద్రుడా! గుఱ్ఱములతోఁ దృప్తినొందుము. ఏ గుఱ్ఱాలు నీ స్వభావముగలవో (అనఁగాఁ ద్రావదలఁచియున్న వనితా) దవుడని విప్పుము. జిహ్వను ఉపజిహ్వను దెఱుపుము. (నాలగదగ్గఱ చిన్ననాలగ అంగుడున నుండునది ఉపజిహ్వ. అదికూడ త్రాగుటకు సాధనమని తా.) మంచితోరగలవాడా! నిన్ను గుఱ్ఱాలు చెప్పుగాక. స్త్రీలు నూమీఁద మనసుంచి మాహవిస్సులను గ్రహింపుము.

౧౦౮. మరుత్తోన్త్రస్య వృజనస్య గోపా వయమిద్ద్రేణ ససుయామవాబమ్ ।

తన్నోమిత్రో వరుణో మామవాన్తా మదితిః సిన్ధుః పృథివీ ఉతద్యౌః॥

దం॥ మరుత్తులతోఁ గలిసి స్తుతింపఁబడునట్టి, శత్రువుల నశింపఁజేయునట్టి యింద్రుఁ నియొక్క రక్షణకల మేము ఇంద్రునిచేత నన్నమును బొందెదము. మాకాయన్నమును మిత్రాది దేవతలు రక్షింతురుగాక.

సూక్తము ౧౦౨.

(బుషి - కుత్సుండు; దేవత - ఇంద్రుఁడు; ఛందస్సు ౧ - గుజగతి; ౧౧ అశ్తుక.)

౧౦౯. ఇమాం తే ధియౌ ప్రభరే మహోమహీ మన్యస్తోత్రే ధివణాయ శ్రీఅనజే ।

తముత్ప్రవేచ ప్రసవేచ సానహిమిన్ద్రం దే వాసః శవసామదన్నను॥

దం॥ ఓ యింద్రుడా! శ్రేష్ఠుడవయిన నీయొక్క బుద్ధి యీ నాయొక్క స్తోత్రమందు ఏకారణముచేత నంటియుండెనో ఆకారణమువల్ల నీగొప్పదయిన యీస్తుతిని చేయుచున్నాను. శత్రువులం దిరస్కరించు నాయింద్రుని ఋత్విజులు స్తుతిబలముతో వృద్ధికొఱకు, సంతానము కొఱకు క్రమముగాఁ బ్రార్థించిరి.

౧౦౯౦. అన్యశ్రవో నన్యః సప్తబ్రథిద్యౌవాక్షామా పృథివీ దర్శతంనపుః ।

అస్మే సూర్యా చంద్రేమసా భిచక్షే శ్రద్ధేక మిన్ద్రో చరతో వితర్తుమ్॥

దం॥ ఈ యింద్రుని కీర్తిని ఏడు నదులు భరించుచున్నవి. ద్యులోక భూలోకములు ఆకాశము కూడను ఈ (సూర్యరూప) మైనయింద్రుని చూడఁగగిన రూపమును భరించుచున్నవి. ఇందుగఁడా! మాకుఁదెలియఁబడుటకు, ఇది యీవస్తుననిచూచుటకు సూర్యచంద్రులు ఒకరితరువాత నొకరు వచ్చుచున్నారు.

౧౦౯౧. తంస్మా రథంమఘవన్వాససాతయే జైత్రంయంతే అనుమదామ సద్దమే ।

ఆజాన ఇన్ద్రో మనసా పురుష్టుత త్వాయద్యోభ్య మఘవ ఇహర్న యచ్ఛనః॥

దం॥ ఓ యిందా! జయశీలముగు నే రథమును శత్రువులందఱు కూడినయుద్ధమందు మేముస్తుతించుచున్నామో, అనేకుల చేత స్తుతింపఁబడు నిందా! మాధనలాభము కొఱకు ఆరథమునే ప్రేరేపింపుము. మఱియు నిన్ను గోరుచున్న మాకు సుఖము నిమ్ము.

౧౦౯౨. వయంజయేమత్వయా యుజావృత మస్మాక మంశముదవాభరేభరే ।

అస్సభ్య మిస్త్రీ వరివః సుగంకృధి ప్రశత్రూణాం మఘవన్స్వ స్త్వాభుదః॥

దం॥ ఇంద్రుడా! మాతోఁ గూడియున్న నీతోఁగలిసిన శత్రువును మేము జయింతుము. ప్రతియుద్ధమందును మాభాగమును (శత్రుబాధలేకుండ) రక్షింపుము. ఇందా! ధనము సులభముగా మాకు లభించునట్టి దానిగాఁ జేయుము. ఇందా! శత్రువుల శక్తిని నశింపఁ జేయుము.

౧౦౯౩. నానాహిత్యా హవమానా జనా ఇమే ధనానాం ధర్త వసా విపర్యయః ।

అస్మాకంస్థా రథమాత్మిష్ఠ సాతయే జైత్రంహీష్ట్రా నిభృతం మనస్తపః॥

దం॥ ధనములను ధరించునట్టి యింద్రా! (ధనములిచ్చునట్టి అనికాని) రక్షణ సిమిత్తము నిన్ను బిలుచుచున్న స్తుతికర్తలగు జనులనేకులుకదా! (వారిలో) మాకు ధనమిచ్చుటకు రథమెక్కుము. ఇంద్రుడా! నీయొక్క జయశీలముగు మనస్సు నిశ్చలముగా నున్నదికదా!

౧౦౯౪. గోజితాబాహూ అమితక్రతుః సిమకర్షన్మర్ష ఇచ్ఛతమూతిః ఖజగరః ।

అకల్ప ఇస్త్రీః ప్రతిమాన మోజసాధాజనా విహ్వయన్తే సిమానవః॥

దం॥ ఇంద్రా! నీచేతులు గోవులను జయించినవి. (పాణులపహించిన వాటినిదెట్టి) నాఁడని తా.) నీవు విశేషజ్ఞానము కలవాడవు. శత్రుహస్తవు. ప్రతి కర్షయందును అనేక రక్షణలు కలిగియున్నావు. యుద్ధముచేయువాడవు. సాటిలేనివాడవు బలముచేత సర్వసాణులకు నుపమానభూతుడవు. (అనగా “ఇంద్రుడంత బలవంతుడ” ని వా.సి.) కనుక ధనము కోరిన జనులు పలువిధముల నిన్ను ప్రార్థింతురు.

౧౦౯౧. ఉత్తేశతాన్మఘనన్ముచ్చ భూయస ఉత్సహస్రాద్రిరిచిరే శృష్టిషు శ్రవః ।

అమాత్రంత్యాధిషణా తిత్త్విషే మహ్యాథా వృత్రాణి జిఘ్నే పుగన్దర॥

దం॥ ఓ యింద్రా! మనుష్యులందు (గీవిచ్చిన) అన్నము అనేకముగాఁ బెట్టుగు చున్నది ఇంతా అంతాకాదు. అమితముగా. నీన్ను నాస్తుతి మెట్టుగు పెట్టుచు న్నది. శత్రుపట్టణములను బ్రద్దలుసేయువాడా! స్తుతించిన తరువాత మాశత్రువులను హింసించుచున్నావు.

౧౦౯౨. త్రివిష్టిధాతు ప్రతిమానమోజన స్త్రీసో భూమిార్షవతే త్రీణిరోచనా ।

ఆతీదం విశ్వం భవనం వవక్షిథా శత్రు రిన్ద్రో జనుషా సనాదసి॥

దం॥ జనులకుఁ బ్రతివైన ఇంద్రా! ఎందువల్ల నీవు చిరకాలమునుండి జన్మ మొరలు శత్రువులు లేనివాడవు అగుచున్నావో. అందుచే నకల పాణుల బలములకును ముప్పిరితాళ్ల వలె గట్టి శరీరము గలవాడవయి మూడు లోకములను మూడు తేజస్సులను ధరించుచున్నావు. ఈ ప్రపంచ మంతిని ధరింపజూచుచున్నావు.

౧౦౯౩. త్వాందేవేషు వ్రథమం హవామహే త్వంబ బూథ పృతనాసు సానహిః ।

సేమన్నః కారు మువమన్య ముద్భిద మిన్ద్రో కృణోతు ప్రసవే రథం పురః

దం॥ ఓ యింద్రా! దేవతలలో శ్రేష్ఠుడవగు నీన్ను బిలుచుచున్నాము. యుద్ధములందు నీవు శత్రువులం దిరస్కరించువాడవు కాగలవు. ఇంద్రా! స్తుతికర్తయు, సర్వజ్ఞుడు, శత్రువుల జయించువాడు నగు పుత్రుని గలిగింపుము. యుద్ధము తటస్థించినపుడు నీరథమును ముందు నడుచుదానిగాఁ జేయుము.

౧౦౯౪. త్వంజగేథ నథనా రురోధి థార్భేష్వాజా మఘవ స్సహత్సుచ ।

త్వాముగ్ర మవసే సంశీశీమ స్యథాన ఇన్ద్రో హవనేషు చోదయ॥

దం॥ ఇంద్రా! నీవు శత్రువులజయించుచున్నావు, శత్రువుల నుండి హరించిన ధనములను స్తుతికర్తల కిత్తువు. ధనవంతుడా! గొప్పవైనను కొద్దివి యైనను గు

యుద్ధములలో మారక్ష కొఱకు ఉగ్రుడవయిన నిన్ను పురికొల్పుచున్నాము. తరువాత నీవు యుద్ధములందు బిలువఁగానే రథము తోలుకొని రమ్ము.

౧౦౯౯. విశ్వాహేన్ద్రో అభివక్తానో అస్తవసరి హ్వితాః సనుయామ వాజమ్ ।

తన్నోమిత్రో వరుణో మామహంతా మదితిః సిన్ధుః పృథివీ ఉతద్యాః॥

దం॥ అన్నిధిసములందు నోయింద్రా! మాపక్షముగా మాట్లాడువాడవు కమ్ము. కపటము లేనివారమై మేము అస్తమును బొందుచున్నాము. ఆయన్నమును మిత్రుఁడు మొదలగు దేవతలు రక్షింతురుగాక

—:—:—:—

సూక్తము ౧౦౩.

(ఋషి - కుత్సుడు; దేవత - ఇంద్రుఁడు; ఛందస్సు - త్రిష్టుక్.)

౧౧౦౦. తత్త ఇన్ద్రియం పరమం పరాచై రధారయస్త కవయః పురేదమ్ ।

క్షమేదమన్య ద్వివ్యన్యకస్య సమీపృచ్ఛతే సమనేవకేతుః

దం॥ ఇంద్రా! నీయొక్క- పరిస్థితిమే ఉత్కృష్టమయిన యీ బలమును బూర్వము కవులు, స్తుతికర్తలు ప్రత్యక్షముగా ధరించిరి. ఈ నీయొక్క- తేజస్సు (అగ్నియనితా) భూమియందుఁ గలదు. మఱియొక (సూర్యహవ) తేజస్సు అంతరిక్షమందుఁగలదు. ఈ రెండువిధములగు తేజస్సులు యుద్ధమునందు ఎదురైన రెండుజండావలెను ఒకదానితో నొకటి ఒరయుచున్నది.

౧౧౦౧. సధారయ త్పృథివీం పప్రథచ్ఛ వ్రజేణ హత్వానిరపః సనన్త ।

అహన్నహి మభినద్రాహీణం వ్యహస్వ్యంసం మఘవా శచీభిః॥

దం॥ ఆయింద్రుఁడు భూమిని బోపించెను; తరువాత విస్తరింపజేసెను. మఱియు పప్రథము (వృత్రాదులను) చంపి ఉదకములను గురిపించెను. మేఘమును గొట్టెను. రోహిణుడను రాక్షసుని భేదించెను. ఇంద్రుఁడు తనకర్మలచే వృత్రాసురుని బుజములు తెగినవానినిగాఁ గొట్టెను.

౧౧౦౨. సజాతూభర్తా శ్రద్ధాన ఓజః పురోవిభిన్న చరద్విదాసీః ।

విద్యాస్వజిన్ద్రవేహేతి మసార్యంసహా నర్థయాద్యమ్మ మిన్ద్ర॥

ద॥ వజ్రమాయుధముగాఁగలట్టి, బలముచే జేయఁదగిన కార్యముచేయ సమకట్టి నట్టి, యాయుధములను శత్రువృత్తిములను బ్రద్రలు సేయుచు సంచరించెను. వజ్రాయుధముగల యింద్రా! స్తుతినిదెలిసినవాడనై నీవు స్తుతికర్తల శత్రువులమీద నాయుధమును విసరుము. స్తుతికర్తల బలమును వృద్ధిచే దించుము. ధనమునుగూడ వృద్ధిచేసింపుము (ఆర్య=స్తుతికర్తయని భావ్యం)

౧౧౦౩. తదూచుషేమాచుషేమా యుగాని కీర్త్యం మనువానామభిభృత్ ।

ఉప్రయందస్య హత్యాయ నజీ యధసూచుః శ్రవసే నామదశే॥

పం॥ శత్రులవంగఁదీయునట్టి, యింద్రుని బలముచు స్తుతింపచుచుజమానునకు స్తుతింపఁదగిన బలముచుధరించు నింద్రా! మనుష్యసంబంధమైన యీ కనఁబడుచున్న యుగములను (సృతత్రేతాదులను) ఇచ్చుచున్నావు. (ఇంద్రుఁడే సుభ్యహపమున నున్నందున కాలకర్తగాఁ జెప్పఁబడె) శత్రునాశమునకై యింటినుండి బయలుదేరిన వజ్రాయుధధారియు, శత్రువుల ప్రేరించువాఁడగు నింద్రుఁడు, శత్రువుల లోఁబఱచుకొను బలమును నిట్టికీర్తికొఱకు ధరించెనుగాదా!

౧౧౦౪. భూరికర్మణే వృషభాయ వృష్ణే నత్యశుష్ణాయ సుసవామ సోమమ్ ।

యఆవృత్య పరివస్థీవ శూరో యజ్వనో విభజన్నేతివేదః॥

దం॥ శూరుఁడయిన యే యింద్రుఁడు ఆచరించి యాగము చేయనివానియొక్క ధనమును దొంగవలె సవహరించుచు (ఆ ధనమును యజ్ఞము సేయువారికిచ్చుటకు) వచ్చుచున్నాఁడో, అనేక కార్యములుచేయునట్టి, శ్రేష్ఠుడగునట్టి, వర్షము గురిపించునట్టి, నిబ్బరమయిన బలముకలట్టి, యాయుధుని కొఱకు సోమమును పిండుచున్నాము.

౧౧౦౫. తస్మిన్ప్రవేషవీర్యం చకర్థ యత్సంతం వజ్రేణ బోధయోహిమ్ ।

అను త్వా పత్నీర్హృషితం వయశ్చ విశ్వేదేవాసో అమదన్మనుత్వా ।

దం॥ మదోన్మత్తః నిదురించు వృత్తుని వ్యాయధముతో ఏ వీర్యముతో మేల్కొల్పితివో (అందుచేత) సంతోషము కలిగియున్న నిన్ను దేశించి దేవతల భార్యలు, వాయువులును, సమస్త యితర దేవతలును సంతోషించిరో ఓ యింద్రా! ఆవీర్యమును నీవు ప్రకటించినావు.

౧౦౧౬. శుష్కం పిప్రం కుయవం వృత్ర మిద్ధ్రో యదావధీర్వి పురఃశమ్భరస్య ।

తన్నోమిత్రో వరుణో మామహన్తా మదితిఃసిన్ధుః పృథివీ ఉతద్యాః॥

దం॥ ఓ యింద్రా! నీవు ఎన్నడు శుష్కని, పిప్రని, కుయవుని, వృత్తుని (యీనల్లురు రాక్షసులు) వధించితివో అప్పుడే శంబరుని కోటలను బ్రద్దలుకొట్టితివి. ఈ మాప్రార్థనను మిత్రుడు మొదలగు దేవతలు రక్షింతురుగాక.

నూ క్త ము. ౧౦౮.

(ఋషి - శుక్రుడు ; దేవత - ఇంద్రుడు , ఇంద్రుని - ప్రార్థన.)

౧౦౧౭. యోనిష్ఠ ఇన్ద్రో నిషదే అకాంత మానిషీద స్వానోనార్వా ।

విముచ్యా వయోవనాయాశ్వాన్దోషా వస్తోర్వహీయసః ప్రపిత్యే॥ ౧॥

దం॥ ఇంద్రా! నీవు కూర్చుండుటకు స్థానము (వేదిక) ఏర్పఱుపఁబడినది. సకిలించు గుఱ్ఱమువలె కల్లెములను విడిచి యజ్ఞసమయము వచ్చినపుడు వ్యతిమందుఁగాని రాత్రియందుఁగాని నీరథము నీడ్చునట్టి గుఱ్ఱాలను వదలిపెట్టి ఆవేదిక దగ్గఱ జేరి కూర్చుండుము.

౧౦౧౮. ఓత్యేనర ఇన్ద్రో మూతయే గున్నచిత్రాస్తన్దో అధ్వనో జగమ్యాత్ ।

దేవాసో మన్యం దాసస్య శ్శమ్నంతేన ఆవక్ష స్తువితాయ వర్ణమ్॥ ౨॥

దం॥ ప్రసిద్ధులైన యజమానులు రక్షణకొరకు నింద్రుని బిలుచుచు వచ్చుచున్నారు. ఆ యింద్రుఁడు వారిని శీఘ్రముగా వెంటనే (కర్ణ) మార్గములను బొందించు

గాక. యాగము పాడుచేయునాని కోర్కెను సర్వదేవతలును నశింపజేతురుగాక. అదేవతలు మాయజ్ఞము చక్కగా జరుగుటకై యా యింద్రుని దీసికొని వెట్టుకొనగాక.

౧౧౦౯. అనత్సనా భరతే కేతవేదా అనత్సనా భరతే ఘనమువత్ ।

క్షీరేస్సాతః కుయవస్య యోషే హతే తేన్యతాం ప్రవణే శిఫాయాః॥ ౯॥

దం॥ (ఇతరుల) ధనముల నెఱింగిన కుయవుడు స్వయముగా నే పగుల ధనము నవ హరించుచున్నాడు. వాడు నురుగుతోఁ గూడిన యువకుమును స్వయముగా నాహించి యున్నాడు. ఆకుయవుని యిద్దఱు భార్యలు అగీటితో స్నానము చేయుచున్నాడు. ఆ యిద్దఱుభార్యలు శిఫానదియొక్క లోతుసీటిలోఁ జచ్చిన వారనిదురు.

౧౧౧౦. యుయోపనాభి రుషరన్యాయాః ప్రపూర్వాభి స్తీరతే రాష్ట్రీ శూరః ।

అజ్ఞసి కులిశీ పీరపత్నీ పయోహిన్వానా ఉదభి ర్భరన్తే॥ ౧౦॥

దం॥ ఉదకమధ్యమునుండి యితరుల బంధించు కుయవునియొక్క - నివాససానము ఎవరికిఁ దెలియఁబడదు. పూరించిన నీటితో నతడు వృద్ధికొందుచుండిను. శౌర్యము కలిగి ప్రకాశించుచున్నాడు. అంజన కులిశ, పీరపత్నీ అనుసరులు ఉదకములతో నిండినవై తమ ఉదకములతో నతనిని బోషించుచున్నవి.

౧౧౧౧. స్రతియత్యాస్యసీథా దర్శివస్య రోకోనాచ్ఛా నదసం జానతీగాత్ ।

అధస్సానో మఘవ ఇర్భ్రతా దిన్సానో మఘేవ నిష్పపీపరాదాః॥ ౧౧॥

దం॥ ఎపుడు కన్బులకుఁ గనఁబడినట్టి మార్గము చూడఁబడెనో, ఆ మార్గమును ఇంద్రా! నీవు (ఆవు) దూడ యున్నచోటు నెఱింగి చేరినట్లు చేరుము. ఇంద్రా! అట్లుచేరి అతఁడుచేయు నుపద్రవములనుండి మమ్ము గాపాడుము. జారుడు తన ధనమును బాడు చేయునట్లు మమ్ము నీవిషయమునఁ బాడుచేయకుము. లేక ధనమును విడుచునట్లు మమ్ము విడువకుము. అనిగాని.

౧౧౧౨. సత్వంస ఇన్ద్రో మార్త్యే సోఅప్సనా గాన్త్య ఆభజ జీవశంసే ।

మాన్తరాం భుజమారీపోనః శ్రద్ధితం తే మహత ఇన్ద్రీయాయ॥ ౧౨॥

దం॥ ఇంద్రా! ఆ నీవు సూర్యుని బీజితో నేవించువారిగా మమ్ము జేయుము. ఉదకములందఱు బ్రీతిగలవారిగా జేయుము. పాణులుదఱు గోరఁదగిన పానము లేకుండటనుకొని త్రీతిగలవారిగా మమ్ము జేయుము మాగర్భహుపముగా నున్న సంతతిని ఏవిధముగాను చొరుపకుము. నీయొక్క గొప్పబలమునందు మాకు నమ్మకముకలదు, (అనుగా నీవెట్టి సనియైన సాధింపఁగలవని తా.)

౧౧౧౩ అథామస్య శ్రేణీ అస్మా అథాయీ వృషావోదస్య మహాతేధనాయ ।

మానో అకృతే పురుహూత యోనా విద్యక్షుధ్యద్భ్యవయ ఆసుతిందాః॥౬॥

దం॥ తరువాత నింద్రా! నిన్ను మనసులో నెఱింగితిని. నీబలమును మేము నమ్మినాము. (కోరెఁగల) వర్షించు నీవు అధికధనము కొఱకు మమ్ముఁ బ్రేరేపింపుము. అనేకులచే బిలువఁబడు నింద్రా! ధనములేని యింటియందు మమ్ముంచకుము. ఆకలికలిగియున్న యితర స్తుతికర్తలకుఁగూడ నన్నమును పానయోగ్యమయిన ఊరదీకమును ఇమ్ము.

౧౧౧౪. మానోవధీర్హస్తి మాపగాదా మానః ప్రియా భోజనాని ప్రమోషీః ।

అథామానో మఘవశ్చక్ర నిర్భేన్ద్రానః పాత్రాభేత్సహ జానుషాః॥ ౭॥

దం॥ ఇంద్రా! మమ్ము హింసింపకుము. విడిచిపెట్టకుము. మాకిష్టమయిన భోగములను అపహరించకుము. ధనముగల యింద్రా! (శక్తి) = సమర్థుడని పుష్టి) మాగర్భమందున్న సంతానమును జెఱువకుము. మాతోఁగూడఁ బుట్టిన యజ్ఞపాత్రలను బోఁగొట్టకుము. (తమతోఁ బుట్టుటనఁగా తమ తాతత్వంబులనుండి యాములసేతవల్లఁ బాత్రలు తాము పుట్టేటప్పటికే యున్నవని తా. తమ తరువాత తమ సంతతివారు చేయుదురుగానఁ బాత్రలను బోఁగొట్టకుమన్న తా.)

౧౧౧౫. అర్వాజేహి సోమకామం త్యాహరయం సుతస్తస్య పిబామదాయ ।

ఉరువ్యచాజతర ఆప్యవస్య పితేవ నఃశ్రుణుహిహూయమానః॥

దం॥ ఇంద్రుడా! నీవు అభిముఖుడవై రమ్ము. ఏమంటే, నిన్ను సోమము కోరిన వానిగా బూర్వులనుచున్నారు. ఈసోమము సినిపఱుపబడినది. వచ్చి. మదము కొఱకు ఆసోమమును ద్రావుము. విశాలమగు క్షిడపుకలవాడవగుచు నీయుదర మందుఁ బోసికొనుము. ఇట్ట నీవు పిలువంబడి తండ్రితలె మా మాటలను వినుము.

సూక్తము. ౧౦౫.

(ఋషి - కుత్సుడు; దేవత - విశ్వదేవతలు; ఛందస్సు - గాఢత్రయ్యం. ౮ మహా బ్రహ్మతీ; ౧-౬ మహాబ్రహ్మతీ; ౭, ౯-౧౮ పశ్చిమ.)

౧౧౧౬. చ॒వ్ర॒మా అ॒స్వో॒స్తరా సు॒వరో ధా॑వతే॒దివి॑ ।

నవో॑హిరణ్య నేమయః పదం॑చి॒ద్దన్తి విద్యుతో॑ వి॒త్తామే॑అ॒స్వరో॑వసి॑ ॥ ౧॥

దం॥ ఉదకముల మధ్యను చంద్రుడు సూర్యకాంతులతోఁ గూడి ద్యులోక మందుఁ బరువడుచున్నాడు. ఈ చంద్రుని బంగారు కిరణములారా! మీఠాన మును దెలియఁజూలరు. (నేనుగూడఁ దెలియలేను) ఓ ద్రావాభాములారా? నా యీస్తోత్రములను దెలిసికొనుడు. (నన్ను రక్షింపుడని బావిలోఁబడియున్న త్రితుడు నేవతల స్తుతించుచున్నాడు. ఏకతుడు, ద్వితుడు, త్రితుడు ముగ్గురు ఋషులు నిరలారణ్యస్థలమున నివసించిరట. వారుముగ్గురు నీటికై పోయిపోయి యొకచో బావింపూచిరి. బావినీరు త్రావి త్రితుడు మిగిలిన యిద్దరిని దెచ్చి యిచ్చినాడట. వారానీరు త్రాగి ఆ నూతిలో త్రితుని బడదోసి మీఠా బండిచక్ర మును మూతగావేసి వాని ధనమునపహరించి ఏకతద్వితు లెచటకోపోయిరి. అనికథ. అతఁడు ఆ నూతిలోనుండి యిట్లు స్తుతించెను)

౧౧౧౭. అ॒శ్మి॒ద్వా ఉ॒త్థి॒త ఆ॒శ్మా యు॑వతే॒ పతి॑మ్ ।

తుంజా॑తే॒ వృ॒ష్ణ్యం పయః॑ పరి॒దాయ॑ రసం॒ను హే॒వి త్రం॑మే అ॒స్వరో॑దసి॑ ॥ ౨॥

దం॥ ధనము కావలయున్న వారు ధనము సంపాదించుకొనుచున్నారు. భార్య పతిని బ్రీతితోఁ గలియుచున్నది. ఆదగవతులు ఉదకరూపమయిన నీర్యము ఒకరితో నొకరుకలియుట చేతఁగలిగించుచున్నారు. ఆరసమును భార్యధరించి నిష్కలము

చున్నది. ఓ ద్యౌవా భూములారా ! యాగాస్త్రాని మీరు తెలియు డు. (డబ్బుసంపాదించుచు సూపాదిని కొనుట న్నగు హాయిగా. భార్యా భర్తలు కులాసాగా సుఖించుచున్నారు. వేదము తెలివోబడి భవలాభముచు భార్యాసుఖముచు బొందలేకుంటివని ఋషినిగ్రహము.)

౧౧౮. మోషు దేవా అదః స్వో రవపాది దివస్పరి ।

మోషోస్వస్య శంముఖః సూనే భూమ కదాచన విత్తంమే అన్యరోదనీ॥ ౩॥

దం॥ స్వస్యమందు యాపిశ్య దేవతలు ద్యులోకమునకు మీదుచుండి జారిక్రిందఁ బడకుండుగాక. సూనుపాన్వాన్లగు(పిశ్యదేవతలకు) సుఖమునుగలిగించు కొమారుని లేమిమాకెప్పుడు కలుగుతుండుగాక. (అనఁగాసంతానము కలుగవలెనని. అది లేకపోతే పితృలుస్వర్గమునుండి భ్రష్టులగుదురుఅని ఋషితా)

౧౧౯. యన్తా పృథ్వా య్యమం సతద్దూతో వివోచతి ।

కస్వ్ముతం పూర్వ్యం గతం కస్తద్భిభ ర్తినూతనో విత్తంమే అన్యరోదనీ॥ ౪॥

దం॥ పూర్వ్యడను, దేవతాశ్రేష్ఠుడయిన యగ్నిని అడుగుచున్నాను. ఓ యగ్నీ ! పూర్వముగడు స్తుతికర్తలకు నీవుచేసిన మేల్కొండబోయెను? క్రొత్తవాడెవడా శుభమునుజెందుచున్నాడు? ఓ ద్యౌవా భూములారా ! నాప్రార్థన తెలిసికొనుఁడు.

౧౨౦. అమీయే దేవాన్థ సత్రిష్వా రోచనే దివః ।

కస్వ్ముతం కదస్పతం క్వప్రిత్వావ ఆహుతి ర్విత్తంమే అన్యరోదనీ॥ ౫॥

దం॥ ఓ దేవతలారా! మూడులోకములందు ఎవరెక్కడ మీరున్నారో? ప్రకాశించు సూర్యునియొక్క దీపించు స్థలము లెన్నికలవో? మీస్తుతి కర్తలయొక్క శ్రేయస్సు ఎచ్చటఁగలదు? శత్రువులయొక్క కష్టమెక్కడనున్నది? పూర్వపు మీ ఆహుతి యెచ్చటనున్నది? ఓ ద్యౌవాభూములారా! మాస్తుతిని జెలియుఁడు.

౧౨౧. కస్వ్ము తస్య ధర్తసి కస్వరుణస్య చక్షణమ్ ।

కదర్యష్టా మహస్పథాతి క్రామేమ దూఢ్యోవిత్తంమే అన్యరోదనీ॥ ౬॥

౪౦|| ఓ దేవతలారా? మీరు కర్మఫలములను బోషించుట ఎక్కడను బోయినది? వరుణునియొక్క ప్రియమైనచూపు ఎచటబోయెను? (పాపముబోగొట్టుచూపుచుని తా.) గొప్పవాడగు ఆర్యముని సన్మార్గమేదీ? మేము మాత్రపుల సత్క్రమించెనము. ఓ ద్యావాభూములారా! మాస్తోత్రము దెలియఁడు.

౧౧౨౨. అహంసో అస్మియః పురానుతే వదామి కానిచిత్ ।

తంమా వ్యన్త్యాన్యో ౩ వృకోన తృష్ణజం మృగంవిత్తంమే అన్యరోదసీ॥ ౭॥

౪౦|| దేవతలారా! పూర్వకాలముందు సోమరసము తీయఁబడియుండఁగా ఏ నేను. కొన్ని స్తుతులను జెప్పియుంటినో అతఁడనే నేను.

౧౧౨౩. సంమాతవస్త్వభితః శతత్త్విరివర్శవః ।

మూషానశిశ్నాన్యదన్తి మాధ్యస్తోతారంతే శతక్రతోవిత్తంమే అన్యరోదసీ॥ ౮॥

౪౦|| ఓ యింద్రా! యీ బావి రెండు బిడ్డు రెండుపాశ్వముల యెముకలవలె (నా శరీరమును నొక్కుచు) యిద్దఱు సవతులు (పెనిమిటిని బాధించు) నట్లు నన్ను బాధించుచున్నవి. అధికప్రజ్ఞావృత్తుండవగు నింద్రా! నీ స్తుతికర్తనగు నన్ను మనః కష్టములు (నేతల గంజపూసి సరిచేసిన) దారములను ఎలుకలు కొఱికివేయునట్లు కొఱికివేయుచున్నవి. ద్యావాభూములారా! నాప్రార్థనను వినుఁడు.

౧౧౨౪. ఆమీయే స్వరశ్చ యస్తత్రామే నాభిరాతతా ।

త్రితస్తద్వేదాప్త్యః సజామియ్యయ రేభతి విత్తంమే అన్యరోదసీ॥ ౯॥

౪౦|| ఈ స్వరమందున్న యేయేడు సూర్యకిరణములు కలవో ఆ సూర్యకిరణములందు నామనస్సు (చేత ప్రాణము). అంటుకొనియున్నది. ఉదకపుత్రుండయిన త్రితఱుమీ ఆ విషయము నెఱుంగుచున్నాఁడు. అతఁడు నూతినుండి బయటికి రావలచి (కిరణములను) స్తుతించుచున్నాఁడు. ఓ ద్యావాభూములారా! పూ॥

౧౧౨౫. అమీయేపగిచోక్షాచో మధ్యేతస్థ ర్భహోదివః ।

దేవతాను ప్రవాచ్యస ధీచీనా నివావృతుర్విత్తంమే అస్యరోదసీ॥ ౧౦॥

దం॥ (ఇష్టవస్తువులను) వర్షము కురిపించునట్టి యే యముగురు దేవతలు కలరో (అగ్ని, వాయు, సూర్య, చంద్ర, సక్షత్ర.) వీరు విశాలమయిన హ్యలోకము మధ్యను ఉన్నారు. దేవతలందు శీఘ్రముగ ప్రశంసింపఁదగిన స్తోత్రమును గుఱించి సహాయులై అంగీకరించుచున్నారు. తృప్తిచెంది మల్లపోవుచున్నారు. ఓ ద్యావాభూములారా! నాస్తుతిని యెఱుంగుడు.

౧౧౨౬. సుపర్ణా ఏత ఆసతే మధ్య ఆరోధనే దివః ।

తే సేధంతి వహోవృకం తరంతం యహ్వతీ రహో విత్తంమే అస్యరోదసీ॥ ౧౧॥

దం॥ సర్వవ్యాపకమయిన యగతరిక్షము మధ్యను సూర్యకిరణములు కలవు. ఆకిరణములు మార్గమునుండి గొప్పవగు నుదకములను దాటుచున్న యీత్రితర్విని (తినుటకువచ్చిన) తోడేలును అడ్డగించుచున్నవి. ఓ ద్యావాభూములారా! నాస్తుతి నెఱుంగుడు.

౧౧౨౭. సప్తం తద్యుక్త్యం హితం దేవానః సుప్రవాచసమ్ ।

ఋతమర్నంతి సింధవః సత్యంతాతాసనూర్యో విత్తంమే అస్యరోదసీ॥ ౧౨॥

దం॥ దేవతలారా! కొత్తదియు, పొగడఁదగినదియు, ఋత్విజులు పఠింపవలసిన ఆ మీబలము మీయందుఁగలదు. సదులుదకమును మీబలముచేత ప్రవహించుచున్నవి. (మీబలము చేతనే) సూర్యుడు తనతేజస్సును విస్తరింపఁజేసెను. ద్యావాభూములారా! మీరునాస్తుతి నెఱుంగుడు.

౧౧౨౮. అగ్నే తవ త్యదుక్త్యం దేవే ప్వస్త్యాప్యమ్ ।

ససేనత్తో మనుష్యదా దేవాశ్యక్షి విధుష్టరో విత్తంమే అస్యరోదసీ॥ ౧౩॥

దం॥ ఓ యగ్ని నీ యెన్నుందగిన ఆ వ్రసిదిమగు బంధుత్వము దేవతలందుఁ గలదు. కనుక మిగుల బుద్ధిశాలివగు నీవుమామొక్క యజ్ఞముందుండి యనువు యాగములందు వలెను దేవతలను విధివ్రకారము పూజింపుము. ఓ ద్యావా భూములారా! నావచ్చిన నెఱుంగుడు.

౧౧౨౯. సత్తోహోతా మనుష్యదా దేవాలచ్ఛా వినుష్టరః ।

అగ్నిర్హవ్యా సుషూదతి దేవోదేవేషు మేధిరోవిత్తంమే అన్యరోదసీ॥ ౧౨॥

దం॥ మనువు యజ్ఞముందువలెనే (మాయజ్ఞమందా) కూర్చొని దేవతలం బిలుచు చున్నవాడై, అధికజ్ఞానవంతుడై, దేవతలలో మేధాశాలియైన యగ్నిదేవుఁడు దేవతల కభిముఖముగా వావిన్సుల నిచ్చుచున్నాఁడు. ఓ ద్యావాభూములారా! నాస్తుతి నెఱుంగుడు.

౧౧౩౦. బ్రహ్మో కృణోతి వరుణో గాతువిదం తమీమహే ।

పూర్ణోతి హృదామతిం సవ్యో జాయతామృతం విత్తంమే అన్యరోదసీ॥౧౩॥

దం॥ వరుణుడు రక్షణ కర్మనుజేయుచున్నాఁడు. (శరించు) మార్గము నెఱింగినట్టి ఆ వరుణుని బ్రార్థింతుము. సుతికర్త మనస్సుతో స్మరింపదగిన స్వరమును బ్రకటింపఁ జేయుచున్నాడు. స్తవనీయుడైన వరుణుడు సత్యమగువాఁడు (అనఁగా ఫలములిచ్చువాఁడని తా.) అగుఁగాక. ఓ ద్యావాభూములారా! ఇత్యాది పూ.

౧౧౩౧. అసౌయః పంథా ఆదిత్యో దివి ప్రవాచ్యంకృతః ।

నసదేవా అతిక్రమే తంమర్తానో నపశ్యథవిత్తంమే అన్యరోదసీ॥ ౧౪॥

దం॥ (బ్రహ్మలోకమును జేరువారికి) మార్గభూతుడయిన యే యీ సూర్యుఁడు ద్యులోకమందు స్తుతింపదగినవాఁడుగా నిలువఁబడెను. దేవతలారా! ఆ సూర్యుఁడు మీచే నతిక్రమింప శక్యుఁడుగాడు. మనుష్యులగు ఓ ఏకత ద్వితులారా! మీరెఱుంగలేకపోతిరి. ఓ ద్యావాభూములారా! ఇత్యాది సమాసం.

౧౧౩౨. త్రితః కూపేవహితో దేవాస్తా వత ఉతయే ।

తచ్చుత్రావ బృహస్పతిః కృణ్వన్నం హూరణాదురువిత్తంమే అస్యరోదసి॥ ౧౨॥

దం॥ బావిలో (దో) ముడిన త్రితర్ని రక్షణకొఱకు దేవతలను బిలుచుచున్నాడు. బృహస్పతి యనువాడు ఆయాహ్వనమును విని పాపహాసమయిన ఆబావినుండి తీసి మేలుచేసెను. ఓ ద్వావా భూములారా ! యిత్యాది సమానము.

౧౧౩౩. అరుణో మాసకృద్వృకః పథాయంతం దదర్శహి ।

ఉజ్జహీతే నిచాయ్యా తప్తేవ పృష్ఠ్యామయా విత్తంమే అస్యరోదసి॥ ౧౩॥

దం॥ ఎట్టని తోడేలు ఒకమాటు మాన్గమందు నడచుచున్న నన్ను జూచెను. చూచి పీపునొప్పినొందిన చెక్క-డపు పనివానివలె మీదికిలేచెను (అనగా దన్నుబట్టుకొనుటకనితా) అనిఒకర్థము - పాసి యింకొక యర్థము కూడవాసినారు. ఎట్లంటే సర్వలోక వ్రకాశుడగు మాసములను గలిగించు (వృక్షః) చంద్రుడు నడచుచున్న (నక్షత్రగణమును) చూచెను. చూచి (తనయిష్టమయిన నక్షత్రములతో) మీదికిః బోవుచున్నాడు (దినానికొకొక్క నక్షత్రముతోఁ జంద్రుడు కూడియుండును.) ఓ ద్వావాభూములారా ! యిత్యాది పూర్వవత్.

౧౧౩౪. ఏనాంగూషేణ వయ మింద్రపంతో భిష్యామ వృజనే సర్వవీరాః ।

తన్నో మిత్రోవరుణో మామహంతా మదితసింధుః పృథివీ ఉతద్యా॥ ౧౪॥

దం॥ ఏస్తోత్రము చేత ఇంద్రుఁడుగల వారము, పుత్రపౌత్రులు గలవారమునై మేము యుద్ధమందు శత్రువులను దిరస్కరింతుమో ఆ యా మాస్తోత్రమును మిత్రుఁడు వరుణుఁడు, అదితి, సింధు, భూమి, ద్యులోకము పూజింతురుగాక.

అనువాకము. ౧౨.

సూక్తము ౧౦౬.

(ఋషి - కుత్సఁడు; దేవత - విశ్వదేవతలు; ఛందస్సు - ౧-౬ శగతి; ౩ త్రిష్టుప్)

౧౧౩౫. ఇంద్రం మిత్రంవరుణమ్గ్ని మూతయేమారుతంశర్దోఅదితిం హవామహే ।

రథంస దుర్గా ద్వసవః సుదానవో విశ్వస్సాన్నో అహసో నిష్పివర్తన॥ ౧॥

దం॥ రక్షణకొఱకు ఇంద్రుని, మిత్రుని, వరుణుని, అగ్నిని, మరుత్తులగణమునుమేము పార్థించుచున్నాము. మానివాసమునకుఁ గారణభూతులగునట్టి, మంచిదాతలయినట్టి, యింద్రాదులు సమస్తమయిన పాపమునుండియు, దుష్టప్రదేశమునుండి రథమును ఉదరించి రక్షించినట్లు మమ్ము రక్షింతురుగాక.

౧౧౩౬. తఆదిత్యా ఆగతా సర్వతాతయే భూతదేవా వృత్రతూర్యేషు శంభవః ।

రథంస దుర్గా ద్వసవః సుదానవో విశ్వస్సాన్నో అహసో నిష్పివర్తన॥ ౨॥

దం॥ అదితిపుత్రులగు ఓ దేవతలారా! సకలశూరులు గలయుద్ధములలోఁదోడుపడుటకురండు. యుద్ధములందు సుఖమునుగలుగఁ జేయువారుకండు. తక్కినదంతయు పూ-స.

౧౧౩౭. అవంతునః పితరః సుప్రవాచనా ఉతదేవీ దేవపుత్రే ఋతావృథా ।

రథంస దుర్గా ద్వసవః సుదానవో విశ్వస్సాన్నో అహసో నిష్పివర్తన॥ ౩॥

దం॥ స్తుతింప యోగ్యులగు (అగ్నిష్వాత్తాది) పితృదేవతలు మమ్ము అనాయాసముగా రక్షింతురుగాక. దేవతలు కొమాళ్లుగాఁగలట్టి యజ్ఞము నభివృద్ధి పఱచునట్టి భూలోక దృవ్యలోకదేవులు మమ్ము రక్షించుగాక! తక్కినది పూ-స

౧౧౩౮. సరాశంసం వాజసం వాజయన్తిహక్షయద్వీరంపూషణం సుమేన్ రీమహే ।

రథంస దుర్గా ద్వసవః సుదానవో విశ్వస్సాన్నో అహసో నిష్పివర్తన॥ ౪॥

దం॥ సరాశంఘంఘన (సరులచే స్తుతింపబడు) పేరుగలట్టి, అన్నముగలట్టి, అగ్నిని ప్రజ్వలి. ప. జేయుచు ఈకాలముగ నుత్తమముచున్నాను. ఆ విధముగా మిక్కిలి బలశాలియుగు పూషదేవుని స్తోత్రములతో బ్రార్థించుచున్నాము. మిగిలినది పూ॥

౧౦౩౯. బృహస్పతే సదమిన్నః సుగంకృధి సంయోర్యతే మను రితం తదీమహే ।

రథం నదుర్గా ద్వసః సుదానలో విశ్వస్సాన్నో అంహసో నిష్పిపర్తన॥ ౩॥

దం॥ ఓ బృహస్పతీ! యెల్లప్పుడును సుఖమును మాకుఁజేయుము. రోగశాన్తి చేయు సాధనమేది బ్రహ్మచే నీవద్ద నుంచబడెనో దానిని గోగుచున్నాము. తక్కినది పూర్వసమము.

౧౦౪౦. ఇంద్రంకుతోన్ పుత్రహణం శచీపతి కాశే నిబాహ్మఋషిరహ్వదూతయే ।

రథం నదుర్గా ద్వసః సుదానలో విశ్వస్సాన్నో అంహసో నిష్పిపర్తన॥ ౬॥

దం॥ నూతిలో ద్రోయఁబడిన కుత్సుఁడను ఋషి రక్షణము కొఱకు శత్రునాశ కుండైనట్టి, సర్వకార్యములకు నీకుండగునట్టి, యింద్రునిఁ బిలిచెను. తక్కినది పూ॥స.

౧౦౪౧ దేవేర్షో దేవ్యదిత్తిర్నిపాతు దేవస్త్రాతా త్రాయతామ ప్రయుచ్ఛత్ ।

తన్నోమిత్రో వరుణోమాసుహంతా మదితిసింధుః పృథివీ ఉతద్యాః॥ ౭॥

దం॥ దేవియయినదితి (కొమాళ్లగు) దేవతలతోఁగూడ మమ్ము రక్షించుగాక. సర్వరక్షకుడైన సూర్యదేవుడు జాగ్రత్త కలవాడయి రక్షించుగాక. ఈ సూక్త మందున్న ప్రార్థనను మిత్రవరుణాదితి సింధువులు, ద్యావ్యాభూలోక దేవతలును గౌరవింతురుగాక.

సూక్తము, ౧౦౨.

(ఋషి - కుత్సుఁడు; దేవత - విశ్వదేవతలు; ఛందస్సు - త్రిష్టుప్)

౧౦౪౨. యజ్ఞోదేవానాం ప్రత్యేతిసుమ్న మాదిత్యా సోభవతా మృశయంతః ।

ఆవోర్వాచీ సుమతిర్వృత్యాదం హోభిద్వ్యావరివో విత్తరానత్ । ౧॥

సం॥ దేవతల సుఖమును యజ్ఞము పొందుగాక. ఓ దేవతలారా! సుఖపెట్టువారు శండు. మీయనుగ్రహబుద్ధి మాకభిముఖముగా వచ్చుగాక. ఏ మీయనుగ్రహము దరిద్రునకు ధనమధికముగా నిచ్చునట్టిది యగునో, ఆ బుద్ధి మాకభిముఖముగా వచ్చుగాక.

౧౧౪౩. ఉపనో దేవా అనసాగమం త్వంగిరసాం సానుభిస్తాయమానాః ।

ఇంద్ర ఇంద్రియై ర్గురుతో మరుద్వి రాదిత్యైర్నో అదితిః శర్మయంసత్ ॥ ౨॥

సం॥ అంగిరోబుఘల స్తుతులచేత స్తుతింపబడి సర్వదేవతలును రక్షణలతో మానవ్యకు జేరుదురుగాక. ఇంద్రుడు ధనములతో వచ్చుగాక. మరుస్తులు ప్రాణాది వాయువులతో వత్తురుగాక. తనకొడుకులతోగూడ అదితిదేవి నూకు సుఖము నిచ్చుగాక.

౧౧౪౪. తన్నఇంద్ర స్తత్వరుణ స్తదగ్ని స్తదర్యమా తత్యనితాచనోఢాత్ ।

తన్నో మిత్రో వరుణో మారుహంతామదితిః సింధుః పృథివీ ఉతద్యాః ॥ ౩॥

దం॥ మాచే బ్రాహ్మింపబడిన యా యన్నమును ఇంద్రుడు ఇచ్చుగాక. దానిని ఎరుణుడును, దానిని అగ్నియును; దానిసర్యముడును, దానిని సవిత్తుదేవుడును మాకు నిత్తురుగాక. ఆ యీ స్తుతిని మిత్రాది దేవతలు పూజింతురుగాక.

—:—:—

సూక్తము. ౧౦౮.

(ఋషి - కుత్సుడు; దేవత - ఇంద్రాగ్నులు; ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.)

౧౧౪౫. యత్తంద్రాగ్ని చిత్రతమో రథోవామభి విశ్వాని భువనాని చక్షే ।

తేనాయాతం సరథం తస్మివాంసాథా సోమస్య పిబతం సుతస్య ॥౧॥

దం॥ ఓ యింద్రాగ్నులారా! మిక్కిలి స్తుతింపఁదగిన మీయిద్దఱి యేరథము లోకములను బ్రకాశింపఁ జేయుచున్నదో ఆ రథముతో రథవంతులై రండు. వచ్చిన తరువాత పిండిన సోమరసమును దాివుడు.

౧౧౮౬. యానదిదా భువనం విశ్వమస్త్యరువచా నరిమతా గభీరమ్ ।

తావా అయం పాతవేహోమో అస్త్యరమింద్రాగ్ని మనసే యువభ్యామ్ ॥౨॥

దం॥ సమస్తమయిన యీజగత్తు ఎంతవిరిచిగాఁ దన శారవముతో గంభీరమై యున్నదో; యింద్రాగ్నులారా! మీరు త్రావుటకు ఈ సోమరసము; అంతయెక్కువగా మీమనస్సుకు. దృష్టి గలిగించుఁగాక.

౧౧౮౭. చక్రాభేహి సద్ర్యో జ్ఞామ భద్రం సద్ధీచీనా వృతహణా ఉతస్థః ।

తావింద్రాగ్ని సద్ర్యంచా నిషద్యాన్తస్థః సోమశ్యవృషణా వృషేధామ్ ॥౩॥

దం॥ ఓ యింద్రాగ్నులారా! మీపేరు “ఇంద్రాగ్నులని” కలిసియుండునట్లుచేసికొన్నారేల? వృతసంహారులారా! కలిసియే మీ యిద్దఱు తిరుగుచురేల? (ఇష్టార్థములు) వర్షము కురిపించువారలారా! ఆ మీరు కలిసి వేదికపైఁ గూర్చుండియే వర్షము కురిపించునట్టి సోమరసమును దృష్టిగాఁ ద్రావుడు.

౧౧౮౮. సమిధేష్వగ్ని హ్వానజానా యతస్రచాబర్హిరుతి సిరాణా ।

తీవ్రైః సోమైః పరిషిక్తేభిరర్వాగేంద్రాగ్ని సోమసాయ యాతమ్ ॥౪॥

దం॥ అగ్నులు వెలిగినవైయుండగా (దక్షిణాగ్ని-గార్హ పత్యము ఆహవనిమమని మూఁడగ్నులు) నేతిలోఁదడిపిన హవిస్సులను సుక్కులను (గరితపాటిసహోమసాభనము) పట్టుకొనియున్నట్టి వారై దర్భలమీఁదఁ గూర్చున్నట్టి (అధ్వర్యు - ప్రతిష్ఠాతలు) వారుఅయ్యిరి. ఓ యింద్రాగ్నులారా! శీఘ్రముగా మదముగలిగించునట్టి పాత్రలలోఁ బోయఁబడినట్టి సోమరసముతో మాకెదురుగా మామీదనుగ్రహించుటకు రండు.

౧౧౩౯. యానీంద్రాగ్ని చక్రఘర్షిర్యాణి యాని రూపాణ్యత వృష్ట్యాని ।

యావాప్రత్యాని సఖ్యాశివాని తేభిః సోమస్య పిబతం సుతస్య॥ ౫॥

౪౦॥ ఇంద్రాగ్నులారా! (వృత్రవధాది) యే వీరకృత్యములు మీరుచేసితిరో మే యే మూర్తులను (గోవులు, అశ్వములు మొ॥) చేసితిరో మణియు వర్షము కురిపించు నేయేపనులు చేసితిరో, మీయొక్క పురాతనమైన, మంగళకర్మమైన స్నేహము మొదలగునట్టి యేభావములు కలవో, ఆ యన్నిటితోనుగూడి పిడిన సోమరసమును మీరుత్రావుడు.

౧౧౪౦. యదబ్రవం ప్రథమం వాంఘృణానోసోమో అస్మరైర్నో విహవ్యః ।

తాంసత్యా శ్రద్ధా మభ్యాహి యాతమథా సోమస్య పిబతం సుతస్య॥ ౬॥

౪౦॥ ఇంద్రాగ్నులారా! కర్మలు ప్రారంభించునపుడే మిమ్ము వరించుచు (అనగా గోరుచు నని తా.) ఏ మాటను బలిగొనిమో (సోమముతో మిమ్ము బ్రీతులఁ జేతుమని సొకల్పం చెప్పినారు) సత్యమయిన శ్రద్ధకల అ మాటలను సమ్మిరండు. తరువాత పిడిన సోమరసమును దావుడు. ఋత్విజులచేత నీ సోమరసము చక్కగా హోమము చేయఁబడుచున్నది.

౧౧౪౧. మదింద్రాగ్ని మదథః స్వేదురోణే యద్రుహ్మ్యాణి రాజనివా యజత్రా ।

అతః పరివృషణా వాహి యాతమథా సోమస్య పిబతం సుతస్య॥ ౭॥

౪౦॥ పూజ్యులగునో యింద్రాగ్నులారా! మీనివాసమందు సంతోషముగానుండి నను లేక యాగకర్తలున్నచోట్ల దృష్టిగానున్నను సరే! ఏ రాజదగ్గఱ నున్నను (ఏస్థలమందున్నను) ఆచోటినుండి (శోక్రైల) వర్షము గురిపించునట్టివారలారా! తప్పక రండు. వచ్చి పిడిన సోమమును ద్రావుడు.

౧౧౪౨. యదింద్రాగ్ని యదుషు తుర్వశేషు యద్రుహ్మ్యావ్యసుషు పూరుషున్థః ।

అతః పరివృషణా వాహియాత మథాసోమస్య పిబతం సుతస్య॥ ౮॥

దం॥ ఇంద్రాగ్నులారా! మీరొకవేళ యదువుల దగ్గఱనో, తుర్వశులవద్దనో ద్రుహ్యులవద్దనో, పూరువంశస్థులవద్దనో, అనువంశస్థులవద్దనో ఉండినప్పటికిని అక్కడ నుండి మాయజ్ఞమువద్దకువచ్చి సోమము త్రావుడని పూర్వవత్తు (ఇచట ఈపేర్లు యయాతి కొమార్తె పేర్లు. అయినను వీటికి వేఱర్థములుకూడఁ గలవనివ్రాసిరి ఎట్లన - యదు = హింసలేని నరులు. తుర్వశ = హింసకలనరులు. ద్రుహ్య = ద్రోహులగు నరులు. అను = జ్ఞాతులగు మానవులు. పూరు = కోర్కెలను పూర్తిచేయఁ వారు అని.)

౧౧గీ౩. యదింద్రాగ్నే అవమస్యాం పృథివ్యాం మధ్యమస్యాం పరమస్యాముతస్థః ।

అతః పరివృషణా వాహియాత మథాసోమస్య పిబతం సుతస్య॥ ౯॥

దం॥ ఓ యింద్రాగ్నులారా! సమీపమున నుండు భూమియందుఁగాని, అంతఃకలలోకమందుఁగాని, చాలదూరమగు ద్యులోకమందుఁగాని మీరున్ననుసరే, మాయాగమునకువచ్చి సోమము త్రావుడన్నది. పూర్వవత్తు.

౧౧గీ౪. యదింద్రాగ్నే పరమస్యాం పృథివ్యాం మధ్యమస్యా మవమస్యాముతస్థః ।

అతః పరివృషణా వాహియాత మథాసోమస్య పిబతమ్ సుతస్య॥ ౧౦॥

దం॥ పదములనూఁచేకాని యర్థభేదములేదు.

౧౧గీ౫. యదింద్రాగ్నే దివిష్ఠోయత్ పృథివ్యాం యత్పృతేః పృథీవీషధీష్వపు ।

అతః పరివృషణా వాహియాత మథాసోమస్య పిబతమ్ సుతస్య॥ ౧౧॥

దం॥ ఇంద్రాగ్నులారా! ద్యులోకమందున్నను, లేక భూలోకమందున్నను, పరవ్రతములమీఁదనున్నను, సస్యములోనున్నను, ఉదకములలోనున్నను మీరు వర్షము కురిపించువారగుచు. శేషము పూర్వసమము.

౧౧గీ౬. యదింద్రాగ్నే ఉడితా సూర్యస్య మధ్యే దివః స్వధయా మాదయేథే ।

అతః పరివృషణా వాహియాత మథాసోమస్య పిబతం సుతస్య॥ ౧౨॥

దం॥ ఇంద్రాగ్నులారా! ఉదయించిన సూర్యునియొక్క ప్రకాశముగల యంతరిక్షముయొక్క మధ్యమందు మీతేజస్సుతో ఎన్నిన్ని గలిగియున్నారో, కాని, ఆచోటినుండి మాయాగమునకు వచ్చి యిత్యాది పూ॥స॥

౧౧౧౭. ఏవేంద్రాగ్ని పపివాంసా సుతస్య విశ్వాస్సభ్యం సంజయతంధనాని ।

తన్నోమిత్రో వరుణో మామహంతామదితిః సింధుః పృథివీ ఉతద్యౌః॥ ౧౩॥

దం॥ ఓ యింద్రాగ్నులారా! మేము పిండిన సోమము త్రావిన మీరు మాకొకట సర్వవిధముల ధనములను ఇండు. అట్టి మాకోర్కెను మిత్రాది ఆర్గురు దేవతలును సంతోషింతురుగాక.

సూక్తము. ౧౦౯.

(ఋషి - కుత్స్థుడు; దేవత - ఇంద్రాగ్నులు; ఛందస్సు - త్రిష్టుప్)

౧౧౧౮. విహఖ్యం మనసా వస్య ఇచ్ఛన్మింద్రాగ్ని జ్ఞానఉతవా సజాతాన్ ।

నాన్యాయవత్ప్రమతిరస్మి మహ్యం నవాంధియం వాజయంతీ మతక్షమ్॥ ౧॥

దం॥ ఓ యింద్రాగ్నులారా! శ్రేష్ఠమయిన ధనమును కోరుచున్న నేను జ్ఞాతులను గాని, జ్ఞాతులు కానివారనికాని తెలిసికొంటిని. మీకంటెను ఇతరులిచ్చిన బుద్ధి (మాకులేదు) అట్టి బుద్ధికల నేను అన్నమునుగోరు స్తుతిని చేసితిని (అతక్షం = చెక్కడపుపనివాడు చెక్కి వస్తువును తయారుచేసినట్లు తయారు చేయుటకుఁ జెల్లును.)

౧౧౧౯. అశ్రవంహి భూరి దావత్తరావాం విజామాతు రుతవాఘా స్యాలాత్ ।

అథా సోమస్య ప్రయతి యవభ్యామింద్రాగ్ని సోమంజనయామి నవ్యమ్॥ ౨॥

దం॥ ఓ యింద్రాగ్నులారా! మేనమామకంటెను, మఱియు బావమఱిదికంటెను ఎక్కువ ధనమిచ్చువారింగా మిమ్మువింటిని. అనంతరము మీకొకట సోమరసదానముతోఁగూడ నూతనమయిన స్తుతిని బుట్టించుచున్నాను.

౧౦౬౦. మాచ్ఛన్మరశ్మీరితి నాధమానాః పితృణాంశక్తి రసయచ్ఛమానాః ।

ఇంద్రాగ్నిభ్యాం కంపుషణో మదంతి తాహ్యద్రీ ధిషణాయా ఉపన్థే ॥ ౩॥

దం॥ త్రాణులె నెడఁద్రగని సంతానమును తెగిపోఁజేసికొనుగూడదని యాచించు తాతత్తండ్రుల శక్తివంటి శక్తిగల కొడుకులను, మనుమలను శాశ్వతముగ గోరుచు యజమాన దంపతులు ఇంద్రాగ్నులకులన నుఖమును స్తుతించుచున్నారు. ఏమంటే, ప్రపులను హింసించునట్టి యా యింద్రాగ్నులు స్తుతిసమీపమందు ఉండురు.

౧౦౬౧. యువాభ్యాం దేవీ ధిషణా మదాయేంద్రాగ్ని సోమముశతీ సునోతి ।

తావ్యోనా భద్రమాస్తా సుపాణీ ఆధావతం మధునా పృజ్మమపు ॥ ౪॥

దం॥ ఓ యింద్రాగ్నులారా! మీయిష్టజీయొక్క - మదము కొఱకు ప్రకాశించు నట్టి స్తుతివాక్కు - సోమరసమునుదంచి పీచుచున్నది. గుఱ్ఱములకుకల్పి, మంచిబాహువులు కల్పి, మంచి చేతులుగలట్టి యింద్రాగ్నులారా! ప్రసిద్ధులయిన మీరు శీఘ్రముగరండు. ఉదకములండునునట్టి తియ్యనిసారముతో సోమమును గూర్చుడు. (కలిపి తాగివుడని తా.)

౧౦౬౨. యువామింద్రాగ్ని వసునోవిభాగే రవస్తమానురవ వృత్రహత్యే ।

తావానద్యా బర్హిషి యజ్ఞే అస్మిన్పరీచర్షణే మాదయేంధాం సురస్య ॥ ౫॥

దం॥ ఓ యింద్రాగ్నులారా! (స్తుతికర్తలకుఁ బంచుచుకై) ధనమును ఏర్పఱచిన మీరు మహాబలవంతులగుఁట్లు వృత్రసంహార నిమిత్తమున వింటిమి. సర్వమును జూచుచున్న యింద్రాగ్నులారా! మీరు ఈ యాగమందు దర్శలమీఁదఁ గూర్చుండి అభిషేచించిన సోమముయొక్క (రసముత్రావి) మదించుడు.)

౧౦౬౩. ప్రచర్తణీభ్యః పృతనాహావేషు ప్రపృథివ్యాఽరిచా ధేదివశ్యే ।

ప్రసింధుభ్యః ప్రగిరిభ్యో మహిత్యా ప్రేంద్రాగ్ని విశ్వాభువనాత్యన్య ॥ ౬॥

దం॥ యుద్ధములకుఁ బిలుపులు వచ్చినపుడు ఇంద్రాగ్నులారా! సమస్తనరుల కంటెను భూమియందుండు నందఱకంటెను, ద్యలోకముకంటెను, ఉదకములకంటెను, పర్వతములకంటెను, సకలభూతములకంటెను మహిమచేత మించియుంటిరి.

౧౧౬౪. ఆభరతం శీక్షతం వజ్రబాహూస్తాస్మా ఇంద్రాగ్ని అవతం శచీభిః ।

ఇమేనుతే రశ్మయః సూర్యస్యయేభిః సప్తిత్వం పితృనాం ఆసనమ్ ॥ ౨౧

దం॥ వజ్రహస్తలగునో యింద్రాగ్నులారా! మాకును ధనము తెండు. మాకిండు. కర్మలనుజేయుమమ్ము రక్షించుడు. ఏయింద్రాహపుడగు సూర్యుని కిరణములచేత మాపితరులు బ్రహ్మలోకమును జెందినో ఆ సూర్యుని కిరణములే కదా యివి!

౧౧౬౫. పురందరా శీక్షతం వజ్రహస్తాస్మా ఇంద్రాగ్ని అవతం భరేషుః ।

తన్నోమిత్రో వరుణో మామహంతా మదితిః సింధుః పృథ్వీ ఉతద్యౌః ॥ ౨౨

దం॥ వజ్రము చేతులందుగలట్టి శత్రుపట్టణముల నశింపజేయునట్టి ఓ యింద్రాగ్నులారా! మాకు ధనమిండు. మఱియు యుద్ధములందు మమ్ము రక్షింపుడు. ఆ మాప్రార్థనను మిత్రవరుణాదు లాదురు దేవతలు రక్షింతురుగాక.

సూక్తము ౧౧౦.

(ఋషి కుత్సుడు; దేవత - ఋభుడు; ఛందస్సు - గ, ౯, త్రిష్టుప్; మిగిలినవి జగతి.)

౧౧౬౬. తతంమే అవస్తదుతాయతే పునః స్వాదిష్ఠాధీతి రేచభాయ శస్యతే ।

అయంసముద్ర ఇహ విశ్వదేవ్యః స్వాహా కృతస్యనము తృప్ణత ఋభవః ॥ ౧౨

దం॥ ఓ ఋభుదేవతలారా! నాచే కర్మలు వినూరముగాఁ జేయబడెను. అదే మరల మరల చేయుబడుచున్నది. ప్రీతిగలిగించు స్తుతికూడ స్తుతింపదగినవానికై పరింప బడుచున్నది. ఈ యజ్ఞమందు సముద్రమువలె నధికముగానున్న సోమరసము సకల దేవతలకు సరిపడునంతగా సంపాదింపబడినది. స్వాహా అని హోమముచేసిన సోమముతోఁ దృప్తిపొందుడు.

౧౧౬౭. ఆభోగయం ప్రయదిచ్ఛంత ఐతనాపాకాః ప్రాంచో మమకేచిదాపయః ।

సౌధస్వనానశ్చరితస్య భూమనాగచ్ఛత సవితుర్దాశుషోగృహమ్ ॥ ౨॥

దం॥ ఓ ఋభు దేవతలారా! పరిపక్వజ్ఞానములేని పూర్వులు మాజ్ఞాతులలోఁ గొందఁ జుగ్గుమీరు అనుభవింపఁదగిన సోమరసమును గోరుదుఁ (దపస్సునొనర్చుటకెపుడు అరణ్యమునకు) బోతిరో ఓ సుధస్వపుత్రులారా! హవిస్సులిచ్చినట్టి సోమమును అభిషవించినట్టి యజమానునియొక్క యాగగృహమునకు అపుడు చేసిన తపస్సు యొక్క ఆధిస్వముచేత రండు.

౧౧౬౮. తత్ప్రవితావో మృతత్వ మాసువదగోహ్యం యచ్ఛవయంతవితన ।

త్యంచిచ్ఛమస మసురస్యభక్షణ మేకంసంత మకృణుతా చతుర్వయమ్ ॥ ౩॥

దం॥ ఋభువులారా! దాచశక్యముగాని సూర్యునిగుఱించి సోమపానమిఁ దలచినవారై మీరెపుడు వచ్చితిరో ఏకారణముచేత విశ్వకర్మ నిర్మించిన ఆయొక్క పానపాత్రను నాల్గు పానపాత్రములగా నొనర్చితిరో అపుడు ఆ సూర్యుఁడు మీకు దేవత్వము నిచ్చెను.

౧౧౬౯. విష్ట్యే శమితరణిత్యేన వాఘతోమర్తానః సంతోఅమృతత్వ మానశుః ।

సౌధస్వనాఋభవః సూరచక్షసఃసంవత్సరే సమపుచ్ఛంత ధీతిభిః ॥ ౪॥

దం॥ ఋత్విజులతోఁగూడిన ఋభువులు (దేవతలు చెప్పిన) పనులను శీఘ్రము చేసి (తాము) మనుష్యులయ్యునుగూడ దేవత్వమును బొందిరి. సుధస్వపుత్రులగు ఋభువులు సూర్యసమానకాంతిగల వారయి ఆయూయీకాలములందుఁ జేయఁబడకర్మలచేత హవిర్భాగములనుభవింప నర్హులయిరి.

౧౧౭౦. క్షేత్రమివ విచుము స్తేజసేన ఏకంపాత్ర మృభవో జేహమానమ్ ।

ఉపస్తుతా ఉపనునాధమానా అమర్త్యేష్టశ్రవ ఇచ్ఛనూనాః ॥ ౫॥

దం॥ ఋభువులు (దగ్గఱనున్న ఋషులచేత) స్తుతింపబడుచుఁ బ్రకస్తయగు సోమ పూపాన్నమును యాచించుచు నేవతలలోనున్న హవిస్సును గోధినవారై (విశ్వకర్మ

చేసిన) ఒక్కచమనను (= పానపాత్ర) కొలకట్టతో భూమిని గొల్చినట్లు కొలిచి
తక్షమగు నాయుధముచేత నాల్గుగా నొనరించిరి.

౧౧౭౧. ఆమసీషా మస్తరిక్షస్యసృభ్యః స్రుచేవఘృతంజహవామ విస్సనా ।

తరణీత్వాయే పితురస్యనశ్చిరఋభవో వాజమరుహాఽదివోరజః॥ ౬॥

దం॥ అస్తరిక్షమునకు సంబంధించిన ఋభువులకొఱకు సుర్ముతో నేయితోఁ గలి
సిన హవిస్సును జక్కగా హోమము నేయుదుము. స్తుతినింగూడఁ జేతుము. ఏఋ
భువులు జగత్పాలకుఁడగు సూర్యునియొక్క ఎగిరిపోవుటలోఁగల సేప్పును పొందినా
ఆ ఋభువులు స్వర్గలోక సంబంధమగు సోమహోమమును పొందిరి.

౧౧౭౨. ఋభువులారా! భవనమున నున్న ఋభువులను సృజించుటకుఁ బ్రయత్నింపుము :

యుష్మాకం దేవా అవసాహని ప్రియే ౩ భిత్తిషేమ వృత్తుతీ రసున్వతామ్॥ ౭॥

దం॥ బలముచేత మిగుల స్తవరీయుఁడైన ఋభువనువాఁడు మాకుఁ బ్రభువు.
నివాసహేతువులగు ధనములతో ఋభువు మమ్ము బ్రతికించువాఁడు. కనుక నే,
కోర్కెల నిచ్చువాఁడగునుగాక. దేవతలారా! మీసంబంధమైన రక్షణలతోఁ
గూడిన మాకనుకూలమయిన దినమందు మేము యాగమునకు విరోధులగువాఁ
రేనలను యుద్ధములం దెదిరింతుము.

౧౧౭౩. నిశ్చర్మణ ఋభవోగామపింశత సంవత్సేనాస్మజతా మాతరంపునః ।

సోధన్వనాసః స్వప్స్యయానరో జప్రీయువానా పితరాకృణోతన॥ ౮॥

దం॥ ఋభువులారా! మీరు ధేచువును చర్మముతోఁ జక్కగాఁ గూడినట్లు సంధిం
చితిరి. తల్లియగు నావును దూడతో మరలఁ గూడునట్లు చేసితిరి. ఓ సుధన్వపుత్రు
లారా! యజ్ఞనాయకులగు ఋభువులు వృద్ధులగు తలిదండ్రులను మరల యావన
వంతులుగా నొనరించిరిగాదా!

౧౧౭౪. వాజేభిర్నో వాజసాతా వవిఙ్గ్యభుమాత్రింద్ర చిత్రమదర్శిరాధః ।

తన్నో మిత్రోవరుణో మామహంతా మదితిఃసింధుః పృథ్వీతతాఽఘాః॥ ౯॥

దం! ఇంద్రుడా! ఋభువులతోఁ గూడిననీవు అన్నదానసమయమందు అన్నము
లతో (మమ్ము) జేప్పుము. వృద్ధి నొందిన ధనము మాకిమ్ము. మా ఆ కోర్కెను
మిత్రుడి దేవతలార్ధమను రక్షింతుగాక.

సూక్తము. ౧౧౧.

(ఋషి - కుత్సుడా. దేవత - ఋభువులు. ఛందస్సు - శా త్రిష్టుక్; ౧-౪ జగతి.)

౧౧౧. తక్షతః క్షుభ్యతామః క్షుభ్యతామః క్షుభ్యతామః క్షుభ్యతామః క్షుభ్యతామః

తక్షతః క్షుభ్యతామః క్షుభ్యతామః క్షుభ్యతామః క్షుభ్యతామః క్షుభ్యతామః

దం! గొప్పపనులు చేసిన ఋభువులు చూడ సుందరమైన చక్రములుగల రథ
మును (అశ్వినీదేవతలకు) నిర్మించిరి. ఇందుని వాహనములగు బలముగల అశ్వము
లను నిర్మించిరి. తల్లిదండ్రులకొఱకు యౌవనముతోఁగూడిన వయస్సును గలిగించిరి.
కూడనుండునట్టి తల్లి ఆవును దూడకొఱకు నిర్మించిరి.

౧౧౧౨. ఆనోయజ్ఞాయ తక్షతః క్షుభ్యతామః క్షుభ్యతామః క్షుభ్యతామః క్షుభ్యతామః

యథాక్షయమ సర్వవీరయావిశాతన్నః శర్ధాయథాసథాస్విం ద్రియమ్ ॥ ౨॥

దం! ఋభువులారా! మాయజ్ఞముకొఱకు ప్రకాశించునట్టి హవిస్సునుగలిగించుడు.
సత్కర్మకొఱకు, బలముకొఱకు మంచిపుత్రపౌత్రులుగల అన్నమునుగలుగఁజేయుడు.
పుత్రపౌత్రయుక్త సంతానముతోఁ గూడ నెట్లునుఖముగానుండుమో (అందుకుఁదగి
నట్లు) ధనమును మాకుబలము కొఱకుఁ జక్కఁగానిండు.

౧౧౧౩. తక్షతసాతి మగ్నభ్యమృభవః సాతిరథాయసాతి మర్వతే నరః ।

సాతినోజ్జేత్రీంసంమహేత విశ్వహజామిను జామింపుతనానుసక్షణమ్ ॥ ౩॥

౩౦|| యాగము వృద్ధినిొందించు ఋభువులారా! కర్మణానరిచిచూతై పొందవగిన
సనమును జక్కగఁజేయుడు. కొడుకులు మొదలగు వారికి ధనమును నిర్మింపుడు.
శ్వముల కొఱకు ధనమునిర్మింపుడు. ఎల్లపుడును యుద్ధములందు బంధువునైనను
బంధువుగాని వానినైనను మమ్ము దిరస్కరించువానిని దిరస్కరింతుముగాక.
(నరక=యాగము వృద్ధిచేయుటని)

౧౧౭౨. ఋభుక్షణమింద్రమాహవడతము ఋభూన్వాజాన్మగుతః సోమపీతయే ।

ఉభామిత్రావరుణా నూనచుశ్వినాతేనో హిన్యంతసాతయేజిషే॥ ౪॥

౩౦|| గొప్పవాడయిన యింద్రుని రక్షణకొఱకుఁ బిలుచుచున్నాము. ఋభువిభు
వాజులను ముగ్ధురను, మరుత్తులను సోమపానముకొఱకుఁ బిలుచుచున్నాము.
కలిసియున్న మిత్రావరుణులను అశ్వినీదేవతలను ముఖ్యముగాఁ బిలుచుచున్నాము.
ఆదేవతలు మమ్ముధనముకొఱకును కర్మలకొఱకును శత్రుజయముకొఱకును బ్రేరేపిం
తురుగాక.

౧౧౭౩. ఋభుర్భరాయ సంశితౌ సాతిం సచర్య జిద్వాజో అస్మా అవిష్ట ।

తన్నోమిత్రో వరుణో మాచుహంతా మదితిః సింధుః పృథివీఉతద్వాః॥ ౫॥

౩౦|| (మొదటివాడయిన) ఋభువనువాడు మాకుధనమును యుద్ధముకొఱకు అను
కూలముగాఁ గలుగఁజేయునుగాక. యుద్ధములందు జయశీలుడయిన వాజుడను
చూడవ ఋభుడు మమ్ము రక్షించుగాక? మాప్రార్థనను మిత్రాదిదేవతలార్గురును
రక్షింతురుగాక.

సూక్తము. ౧౧౨.

(ఋషి - కుత్స్యుడు; దేవత - మొదటి ఋక్కునందు మొదటి పాదమునకు ద్యౌవాభూములు,
రెండవపాదమునకు అగ్ని, ఆవశిష్ట శూక్తమునకు నశ్వినీదేవతలు; ఛందస్సు - ౨౪. ౨౫
త్రైపుపు - తక్కినవి జగతి)

౧౧౭౪. ఈశేద్యావాపృథివీ పూర్వచిత్రయేగ్నిం ఘర్మంసురుచయ్యామన్విష్టయే ।

యాభీర్భ రేకారమంశాయ జిర్వభస్తాభీరూషు ఊతిభిశ్వినాగతమ్॥ ౧॥

దం॥ ముందుగాఁ జెలియుటకుగా ద్యులోకభూలోకములను స్తుతించుచున్నాను. అశ్వినీదేవతలురాగా యాగముకొఱకు ప్రజ్వలింపుకట్టి, మంచికాన్తికట్టి (అహః సీయ) అగ్నిని స్తుతించుచున్నాను. ఓ యశ్వినీదేవతలారా! యుష్మందు జయప్రాకొఱకు ఎటువంటి రక్షణలతోఁగూడవచ్చి శంఖమును గట్టిగా చూచుచున్నారో అట్టి రక్షణలతోఁగూడ మమ్ము గుఱించిరండు (రక్షణ = నాధనము)

౧౧౧౧. యువోహనాయ సుభరా అసశ్చతో రథమాశ్శే ర్వచనం ననుచువే ।

యాభిః యో వభః కర్షన్తిష్టయే శాభిరూష ఊతిభిరశ్వినాగతమ్ ॥ ౨

దం॥ చక్కగా స్తుతింపబడునట్టి, ఇతరాన క్తిలేనట్టి, ఓ యశ్వినీదేవతలారా! మీయొక రథమును దానముకొఱకు పండితుఁడు తెలియఁగిన యుష్మనకై వాక్కును స్వీకరించి నట్లు అచలంబించితిరి. (పవనము ఏ యర్థము సరిగో నెచ్చునో పండితుఁడే; వాడుకొనునని తా.) కర్షించుచు యాగము కొఱకు బుడ్డిశాలురయినవారిని యే రక్షణలతో రక్షించుచున్నారో ఆరక్షణలతో ఇత్యాది పూ॥

౧౧౧౨. యువంతాసాం దివ్యస్యప్రశాసనే విశాంక్షయశో అమృతస్యమజ్జనా ।

యాభిః క్షేనుమస్యం పిన్వశోన రాతాభిరూష ఊతిభిరశ్వినాగతమ్ ॥ ౩

దం॥ యజ్ఞము నెఱవేర్చుచక్కనిదేవతలారా! ద్యులోకమందఁ బుట్టిన సోమరసపానము వల్లఁ గల్గిన బలముతో మీరు మూఁడులోకములలోనుండు ప్రజలయొక్క రక్షణ (= నేర్పుటలో) ముదనపరులగుచున్నారు ఏరక్షణలతో గొడ్డుటావును (శయఁడను ఋషికి) పాలిచ్చునట్లు చేసితిరో ఆరక్షణలతో నని పూర్వపాట.

౧౧౧౩. యాభిః పరిజ్ఞా తనయస్య మజ్జనా ద్విచూతా తూష తరణి ర్విభూషతి ।

యాభిః ప్రిమంతు రభవద్విచక్షణ స్తాభిరూష ఊతిభిరశ్వినాగతమ్ ॥ ౪

దం॥ వాయువు తన పుత్రుఁడగు నగ్నియొక్క బలముతోఁగూడి ద్యులోకభూలోకముల నిర్మించువాఁడయ్యెను. అశ్వినీదేవతలారా! యేరక్షణలతో సూర్యుఁడు శీఘ్రము పరువెత్తువారిలో బాగుగాఁ బరుగెత్తినవాఁడయ్యెనో, యేరక్షణలతో మూఁడుయాగములు తెలిసిన (పాకయజ్ఞ, హవిర్యజ్ఞ, సోమయజ్ఞములు) కక్షించుతుండు మిక్కిలి తెలివకలవాఁడయ్యెనో అట్టిరక్ష. పూర్వపాట.

౧౧౮౪. యాభీరేభం నివృతం సితమద్భ్య ఉద్వందన మైరయతం స్వర్ధృశే ।

యాభీకణ్యం ప్రసిమానంత మావతం యభీహషు ఊతిభి రశ్వినా గతమ్ ॥ ౫॥

పం॥ ఆశ్వినీదేవతలారా! బావిలో ద్రోయబడినట్టి, కట్టవేయబడినట్టి శేభఋషిని యేరక్షణల బయటికిఁ దీసితిరో అట్లే వందనుడను ఋషిని సూర్యునిజూచుటకు (నీటిలోనుండి పైకి లేవనేట్టిరో) కణ్వని సూర్యతేజస్సు హూడఁగోరువానిని (ఈఋషిని రాక్షసులంధకారములోఁ బడివేసిరట!) ఏరక్షణలతో రక్షించితిరో ఆగక్షణలతో పూర్వనతు.

౧౧౮౫. యాభిరంతకం జనమాన మారణే భుజ్యంతయాభి రవ్యశీభి ర్విజ్యాయుః ।

యాభీః కర్కంధుం వయ్యగచ జిన్వభ స్తాభీహషు ఊతిభి రశ్వినా గతమ్ ॥ ౬॥

పం॥ శత్రువులచే నూతిలోఁ ద్రోయఁబడి హింసింపఁబడుచున్న అంతకుండను రాజర్షిని ఓ యశ్వినీదేవతలారా! యేరక్షణలతో రక్షించితిరో (సముద్రమధ్యను ద్రోయఁబడిన (భుజ్యుడను రాజర్షిని యేరక్షణలతో (సుఖకరమైన యెండలతో) దరిజేర్చి తృప్తినొందించితిరో కర్కంధవనువానిని, వయ్యుడను వానిని యేరక్షణలతో రక్షించితిరో ఆ రక్షణ అని పూర్వనతు.

౧౧౮౬. యాభీశు చంతింధనసాం మంషనదం తస్తాఘర్క మోమ్యాచంతమత్రయే ।

యాభీః పృశ్నిగుం పురుకుత్సమావతం తాభీహషు ఊతిభి రశ్వినా గతమ్ ॥ ౭॥

పం॥ ఆశ్వినీదేవతలారా! ధనముగల శుచంతియను వానిని మంచినభతోఁ గూడినట్లు ఏరక్షణలతోఁ జేసితిరో, ఏ రక్షణలతో (బ్రవృంజనునిచే అగ్నిలోఁ బడవేయఁబడి) తపించిన ఘర్ముడను వీరుని అత్రొకొకకు సుఖవంతునిగా జేసితిరో, యేరక్షణలతోఁ బృశ్నిగుండనువానిని, పురుకుత్సుడను వానిని రక్షించితిరో ఆశ్వినులారా! ఆ మంచి రక్షణలతో మాయాగమునకు రండు.

౧౧౮౭. యాభీః శచీభిర్వృషణా సరా వృజ్రప్రాంధం శ్రోణం చక్షున ఏతవేక్యభః ।

యాభిర్వర్తికాం గ్రసితా మముంచతం తాభీహషు ఊతిభి రశ్వినా గతమ్ ॥ ౮॥

దం॥ (ఇష్టమును) వర్షము కురిపించు నశ్వినీదేవతలారా! ఏ కర్మలతో (కుంటి వాడగు) పరావృత్తిని రక్షించితిరో, అంధరిని (గుడ్డినాడు) చూచుటకు సమర్థునిగఁ జేసితిరో, యేరక్షణలతో (మోకాళ్లులేని) శోణిని నడచునట్లు చేసితిరో, యేరక్షణలతో (తోడేలు మింగిన) వర్తికయను పక్షిని విడిపించితిరో, ఆరక్షణలతో సుఖాగమనము చేయుడు.

౧౧౨౮. యాభిఃసింధుంమధుమంత వఃసశ్శత్రవస్త్రిషు యాభిరూరావజిన్వతమ్ ।

యాభిఃకుత్సం శ్రుతర్యం నర్యమావతం తాభిరూష ఊతిభి రశ్వినాగతమ్॥౧॥

సం॥ ఓ యశ్వినీ దేవతలారా! నదినిమధురోదకములుకల దానినిగాను ప్రవహించునట్లు ఏరక్షణలతోఁ జేసితిరో ముదిమిలేని యో యశ్వినులారా! వశిష్ఠుని యేరక్షణలతో సంతోషపఱచితిరో, యేరక్షణలతో కుత్సుడు, శుక్రురుతుడు, నర్యుడు అను ఋషులను రక్షించితిరో అట్టిరక్షణలతో సుఖాగమనముచేయుడు.

౧౧౨౯. యాభిర్విశ్వలాం ధనసామధర్వ్యం సహస్రమీహృ ఆజావజిన్వతమ్ ।

యాభిర్వశ్మశ్వ్యం వ్రేణిమావతంతాభిరూష ఊతిభి రశ్వినాగతమ్॥ ౧౦॥

దం॥ అశ్వినులారా! ధనాపేక్షగలదియు (పిక్కలు ఛేదించుటచే) నడువలేనట్లు విశ్వలయను నామెను బహుధనసాధ్యమగు యుష్మందు నడుచునట్టిదానిగా నేరక్షణలతోఁ జేసితిరో (అగస్త్య పురోహితుడగు ఛేలుడనురాజు భార్య నిశ్చల) ఏరక్షణలతో అశ్వుడనువాని కొమారుడును, స్తుతించుచున్నవాడునగు వశుడను ఋషిని రక్షించితిరో ఆ రక్షణలతో స్వాగతము సేయుడు.

౧౧౩౦. యాభిః సుదానూ ఔశిజాయ వణిజే ద్విశ్రవసే మధుకోశో అక్షరత్ ।

కక్షీవంతం సోతారం యాభిరావతం తాభిరూష ఊతిభి రశ్వినాగతమ్॥౧౧॥

దం॥ శుభదాతలగు నశ్వినులారా! యుశిజయనునామె కొడుకైనట్టి, వర్తకము చేయుచున్నట్టి ద్విశ్రవఃకుఁడనుఋషికి ఏరక్షణలతో మేఘము వర్షోదకములుగాఁబైవో, స్తుతించునట్టి కక్షీవంతుని ఏరక్షణలతో రక్షించితిరో ఆ రక్షణలతో స్వాగతముచేయుడు (సఖముగారండు)

౧౧౯౧. యాభీరసాం క్షోదసోద్ధః పిప్పిస్వధు రసశ్వం యాభీరథ మావతంజిమ్ ।

యాభీస్త్రిశోక ఉశ్రియా ఉదాజతం తాభీరూషు ఊతిభి రశ్వినాగతమ్॥

దం॥ అశ్వినీ దేవతలారా! ఎండిపోయిననదిని గట్టనిండ నేరక్షులతో బూరించి తిరో గుట్టలులేని మీ రథమును జయముపొందుటకు దనంతనదే నడచునట్లు చేసి తిరో, యేరక్షణలతో (కణ్వపుత్రుడయిన) త్రిశోకుడనువాడు (అపహరింపఁబడిన) గోవులను (రాక్షసులనుండి) పొందెనో. ఆ రక్షణలతో సుఖముగారండు. (రక్షణ=సాధనము; సామర్థ్యము; ఉపాయము)

౧౧౯౨ యాభీసూర్యం పరియాథః పరావతి మంధాతారం తైత్తపత్యేష్వావతమ్ ।

యాభీర్విప్రం ప్రథరద్వాజ మావతం తాభీరూషు ఊతిభి రశ్వినాగతమ్॥౧౩॥

దం॥ అశ్వినీ దేవతలారా! దూరమునందుండు సూర్యుని (రాహువుమింగినపుడు) ఏరక్షులతో రక్షింపనంచరించితిరో, మాంధాతాయను ఋషిని ఎట్లుతైత్తపాలకుని కొఱకుఁ జేయుకర్మలందు రక్షించితిరో, ఏరక్షులతో బుద్ధిశాలియగు భరద్వాజుని రక్షించితిరో ఆరక్షులతో సుఖముగారండు.

౧౧౯౩. యాభీర్మహా మతిధిగ్వం కశోజపం దివోదాసం శంబరహత్య ఆవతమ్ ।

యాభీః పూర్భిద్యే త్రసదస్య మావతం తాభీరూషు ఊతిభి రశ్వినాగతమ్॥౧౪॥

దం॥ అశ్వినీ దేవతలారా! గొప్పవాడయినట్టి, అతిథులశ్రయింపఁదగినట్టి (రాక్షస బాధచేత) ఉదకముల మధ్యఁబడఁబోవునట్టి దివోదాసుడను రాజుని శంబరుడను అసురుని జంపునపుడు ఏరక్షణలతో రక్షింతిరో, యుడమందు పురుకుతుఋషికొ మారుడయిన త్రసదస్య ఋషినిరక్షించితిరో ఆరక్షణలతో సుఖాగమనముచేయుడు.

౧౧౯౪. యాభీర్వప్రమం విపిపాసముపస్తుతం కలింయాభీర్విత్తజానిం దువస్యథః ।

యాభీర్వ్యశ్వ ముతపుధి మావతం తాభీరూషు ఊతిభి రశ్వినాగతమ్॥౧౫॥

దం॥ ఓ యశ్వినీదేవతలారా! (విఘ్నసుని కొడుకు) వముడను ఋషిని భూసారము మాత్రముఁ దినుచు నందఱిచే శ్లాఘింపఁబడుచున్నవానిని యేరక్షణలతో

రక్షించిరో, భార్యను బొందినట్టి కతియను ఋషిని యేరక్షణలతో రక్షించితిరో
మఱియు గుఱుములు పోయినట్టి (వేచునికొడుకు) పృథియను ఋషిని యేరక్షణలతో
రక్షించితిరో అట్టి రక్షణలతో రుడు.

౧౧౯౫. యాభిర్నరాశయవే యాభిరత్రయేయాభిః పురామనవేగాతుమిషధుః ।

యాభిః శారీరాజతం సూమరశ్మయేతాభియాషు ఊతిభి రశ్వినాగతమ్ ॥ ౧౬ ॥

సం॥ సర్వకర్మలను బ్రేరించునట్టి (= సరా, అనుదానికి) అశ్వినులారా! పూర్వ
కాలమందు శయించు ఋషికొఱకు దుఃఖము లేకుండు మార్గమును ఏరక్షణలతో
మీరుచేసితిరో, అట్లే అత్రికొఱకును మార్గమును ఏరక్షణలతో జేసితిరో (నూఱు
ద్వారాల యంత్రగృహములో అత్రిని రాక్షసులు పడవేసిరట! అతని కశ్వినులు
దారి కల్పించిరి.) మనుషును రాజుకి బ్రతుకు మార్గము చేసితిరో (వ్యవసాయము
చేసుకొనుటకు దారి) సూమరశ్మియను ఋషికి వెనురుతోఁ జేసిన బాణమును
శత్రువులమీఁదఁ బడునట్లు ఏ రక్షణలతో చేసితిరో ఆరక్షణలతో మమ్ము రక్షిం
పరండు.

౧౧౯౬. యాభిఃపత ర్వావతరస్య మజ్జనాగ్ని రాదీదేచ్చిత ఇన్దోఅజ్జన్నా ।

యాభిఃశర్యాతమవథో మహాధనేతాభియాషు ఊతిభిరశ్వినాగతమ్ ॥ ౧౭ ॥

సం॥ అశ్వినీదేవతలారా! శరీరముయొక్క బలముతోఁగూడిన పతర్వుండను రాజుకి
యుద్ధమందు నే మీరక్షణలతో (కట్టలచే) వృద్ధిపొందిన యజ్ఞాగ్నివలెఁ బ్రకాశించె
శర్యాతుండను వానిని (ఇంద్రునితో నెదిరించినవానిని) యేరక్షణలతో యుద్ధమందు
రక్షించితిరో ఆరక్షణలతో రుడు.

౧౧౯౭. యాభి రంగిరో మనసా నిరణ్యథోఽగ్రంగచ్చథోవిచక్ గోఅర్ణవః ।

యాభిర్మనుం శూరమిషా సమావతం తాభియాషు ఊతిభి రశ్వినాగతమ్ ॥ ౧౮ ॥

సం॥ అంగిరసుని గోత్రమునందుఁ బుట్టినవాడా! నీవు స్తుతించుము. ఓ యశ్వీ!
దేవతలారా! స్తుతిచేత (ప్రీతులరై) యేరక్షణలతో మిగుల మీరు సంతోషింఁ
జేయుదురో, గోరూపధనముయొక్క ద్వారమందు (పణిదాచిన గోవులను విడిపింఁ

నని తా.) ఏ రక్షణతో ముందుగా బోయితో; శౌర్యవంతుడైన మును వానిని అన్నముచేతను (అనగా యవలు మొ విత్తులిచ్చి వ్యవసాయము చేయించిరని తా.) యేరక్షణలతో రక్షించితో ఆరక్షణలతో రండు.

౧౧౯౮. యాభిఃపత్నీ ద్విమదాయ న్యూహాధురాఘవా యాభిరహణీ రశ్మితమ్ ।

యాభిఃసుదాస ఊహాఘః సుదేవ్యం తాభిఃసూష ఊతిభి రశ్వినాగతమ్ ॥౧౯॥

దం॥ అశ్వినీదేవతలారా! విమదుడను రాజరితో భార్యను నెట్టి రక్షణలతో గలిపితో (పురుషుని కూతురు తన పెనిమిటితో నెదిరించినది. ఆమెను బోధించి మరల కలిపినావట!) ఎట్టి రక్షణలతో నెట్టిని గోవులను (స్థూతికర్తలకు) ఇచ్చితో సుదాసుడను రాజునకు శ్రేష్ఠమయిన ధనము నే రక్షణలతో నిచ్చితో ఆ రక్షణలతో రండు.

౧౧౯౯ యాభిఃశంతీభవథో దదాశుషేభు జ్యం యాభిరవథో యాభిరధిగుమ్ ।

ఓమ్యావతీంసుభరా మృతస్తుభంతా భిఃసూష ఊతిభి రశ్వినాగతమ్ ॥ ౨౦॥

దం॥ అశ్వినీదేవతలారా! హవిస్సులనిచ్చు యజమానునకు నేరక్షణలతో సుఖము నిచ్చు వారగుచున్నారో, యేరక్షణచేత భుజ్యుని రక్షించితో, వేటితో అధిగవను వానిని ఋతస్తుప్తనువానిని (వీరు ఋషులే) సుఖముగల సుభరయనుదానిని చక్కగ రక్షించితో ఆరక్షణలతో రండు.

౧౨౦౦. యాభిః కృశాను మసనే దువస్యథోజవే యాభిర్యానో అర్వత మావతమ్ ।

మధుప్రియం భరథః యత్సరఙ్భ్య స్తాభిఃసూష ఊతిభి రశ్వినాగతమ్ ॥ ౨౧॥

దం॥ ఓ యశ్వినులారా! (సోమబతనమ్మనట్టి) కృశానుడను వానిని యుద్ధమందేరక్షణలతో రక్షించితో, ఏరక్షణలతో వేగముప్రవరించిన యావనవంతుడగు పురుకుతునియశ్వమును రక్షించితో, తేనెటీగల అంజటికిష్టమగు తేనెను ఏరక్షణలతో సంపాదించితో ఆరక్షణలతో రండు.

౧౨౦౧. యాభిర్రంగోఘయుధం నృషాప్యేక్షేతస్య సాతాతయస్యజిన్వకః ।

యాభిరథాలవథోయా భిరర్వతస్తాభిఃసూష ఊతిభి రశ్వినాగతమ్ ॥ ౨౨॥

పం॥ అశ్వినులారా! గోవులకై యుష్టముచేయుచున్న యజమానుని యేరక్షణలతో యుష్టమందు రక్షించితిరో, పోలముకొరకుఁ గొమారుకొరకు, ధనముకొరకు నే రక్షణలతో రక్షింతురో, యజమానుని రథములను, గుఱ్ఱములను ఏ రక్షణలతో రక్షించితిరో ఆరక్షణలతో రక్షింపుడు.

౧౨౦౨. యాభిః కుత్సమాష్టవేయం శతక్రతూ ప్రతున్వీతిం ప్రచదభీతి మావతమ్ ।

యాభిర్జ్వనంతి పూరుషంతి మావతం తాభిరూష ఉతిభి రశ్వినాగతమ్॥౨౩॥

పం॥ బహువిధకర్మలుగల అశ్వినీ దేవతలారా! యింద్రపుత్రుడైన కుత్సుడను వానిని యేరక్షణలతో రక్షించిరో, తున్వీతియను వానిని దభీతియను వానిని ధ్వంసం తియను పేరుపొందిన పురుషంతి మహర్షిని యేరక్షణలతో రక్షించితిరో ఆ రక్షణలతో రండు.

౧౨౦౩. అష్టస్వతీ మశ్వినా వాచమస్నే కృతం నోద్రసా వృషణా మసీమామ్ ।

అద్యౌత్యేవసే నిహ్వయేవాం పృథేచనోభవతం వాజసాతౌ॥ ౨౪॥

పం॥ అశ్వినులారా! మా వాక్కును విహిత కర్మలతోఁ గూడినదానిగాఁ జేయుడు. పర్షము గురిపించువారగు శత్రునాశకులారా! మా బుద్ధిని సర్వముం దెలియుదానిగా నొనర్పుడు. తెల్లవారుజామున మిమ్ము రక్షణము కొఱకుఁ బ్రార్థించుచున్నాను. మీరు మాయొక్క పృథ్వికొఱకు అన్నప్రదాత లగుదురుగాక. (విషయసప్తమి)

౧౨౦౪. ద్యౌభిరక్తుభిః పరిపాతమస్మా నరిష్టేభి రశ్వినా సౌభగేభిః ।

తస్మిన్మిత్రో వరుణో మామహంతామదితిః సింధుః పృథివీ ఉతద్యాః॥ ౨౫॥

పం॥ అశ్వినులారా! పగళ్లతోను, రాత్రులతోను మమ్ము రక్షింతురుగాక. బౌధిం పుంబడక ఉత్సాహము కలిగించు ధనములచేత మమ్ము రక్షింపుడు. మాయొక్క ఆ ప్రార్థనను మిత్రాది దేవతలార్థును రక్షింత్రుగాక.

అష్టమాధ్యాయము.

సూక్తము ౧౧౩.

కుశ్యబుషి, త్రిష్ట పంశిందము, ఉపశేవత.

౧౨౦౫. ఇ॒సంశ్రే॒ష్ఠం జ్యోతి॑షాం జ్యోతి॑రాగాచ్చి॒త్రః పృ॑కేతో అ॒జని॑ష్టవిభా॒వ్స ।

యథా॑ప్రసూ॒తా స॒విత॑ తు సు॒వాయ॑ ఏ॒వారా॑త్రుష॒సే యోని॑మార్తై॒క్ ॥ ౧॥

౧౦॥ వెలుగులన్నిటిలోను ఉపస్సుయొక్క వెలుగు శ్రేష్ఠము. అది (తూర్పున) వచ్చెను. అదిరాగానే వృద్ధి నొందినదాని సంబంధమైన కిరణము సర్వవ్యాపియై యంతటనుదయించెను. ఎట్లురాత్రి సూర్యునివల్ల బుట్టినదో అట్లే ఉపాదేవత తృప్తికై రాత్రికూడస్థానముగలిగించెను (రాత్రిఉపస్సును కన్నదనితా)

౧.౨౦౬. ఋశీ॑ద్వత్సా రుశీ॑శ్వే త్యాగా॑దార్తైగు కృ॒ష్ణాసద॑ నా॒వ్యస్యాః ।

స॒మాన॑బంధూ అ॒న్యతే॑ అ॒నూచీ॑ద్యా॒వా వర్ణ॑ంచరత ఆమి॒నానే॑ ॥ ౨॥

౧౦॥ ప్రకాశించుచున్నదియుప్రకాశించు (సూర్య)పుత్రుడుగలదియునగు ఉప ఉదయించుచున్నది. ఈ యుపయొక్క జన్మములను రాత్రిసంపాదించుచున్నది. ఈరాత్రువస్సులు రెండును సమానబంధువగు సూర్యునితోఁ గూడినవై యొకదానినొకటి వెంబడించుచు సర్వప్రాణుల రూపమును ముదిమి నొందించుచుఁ బ్రకాశించుచుఁ దిరుగుచున్నవి.

౧౨౦౭. స॒మానో॑ అ॒ధ్వాప్స్వ॑సో ర॒న॒స్తమ॑న్యా॒న్యా చ॑రతోదే॒వశీ॑ష్టే ।

స॒మేధే॑తేన త॒స్థతుః॑ సు॒మేకే॑ నక్షో॒మాసా॑ స॒మన॑ సావి॒రూపే॑ ॥ ౩॥

౧౦॥ అక్కచెల్లెండ్రగు రాత్రువస్సులయొక్క సంచారమార్గము ఒకటియే. ఆమార్గము అనస్తము. ఆమార్గమందు సూర్యునిచే ఆజ్ఞాపింపఁబడి ఒక్కొక్కటి నడచుచున్నది. మంచిజన్మములుగల రాత్రుపాదేవతలు వేత్పేఱురూపములుకలవైనను ఐకమత్యముకలవై ఒకదానినొకటి బాధింపలేవు. ఒకపుడును నిలిచియుండవు (అనఁగాఁ దిరుగుచున్నవని తా.)

౧౨౦౮. భాస్వతీ నేత్రీసూనృతా నామచేతి చిత్రావిదురో నఆవః ।

పార్వా జగద్వ్యవో రాయోఅభ్యదుమా అజీగర్భవనానివిశ్వా॥ ౪॥

దం॥ మిగుల బ్రకాశించునట్టి, వాక్కుల కధికారియగునట్టి ఉపోదేవత (తెల్లవారి తేనే అందఱు మార్గముదురు. పక్షులు కూయును అని తా.) తెలియం బడెను. తెలియఁబడిన ఆయుష మా ద్వారములను ప్రకాశింపఁ జేయుచున్నది. (చీకటిలో నుండి బయలుదీసెనని తా.) సర్వప్రపంచమును బ్రకాశింపఁ జేసి మా ధనములను మిగుల బ్రకాశము కలవానిఁగఁజేసెను. (ధనము = వస్తువు) ఆ యుష సకలలోకములను బయలుపఱచుచున్నది. (చీకటిలో నదివఱకు మునిగిన వాటినని తా.)

౧౨౦౯. జహ్నాశ్వేతిచరితవే మఘోన్యాభోగయ ఇష్టయేరాయ ఉత్వం ।

దభ్రంవశ్య ద్భ్యఉర్వియా విచక్షఉమా అజీగర్భవనానివిశ్వా॥ ౫॥

దం॥ ఒకనిని గుఱించి భోగములనుభవించుటకు, మఱియొకనిగూర్చి యాగము చేయుటకు, మఱొకని గుఱించి ధనముకొఱకు ఆయుష అగుచున్నది. కొద్దిగాఁ జూచు జనులకు మిక్కిలి వెలుఁగు కలుగుటకు, విస్తీర్ణముగు నుష సమస్త భవనములను తన ప్రకాశముచేత బయలుపఱచుచున్నది. ధనవంతురాలయిన యుష వంకిరగాఁ బరుండి నిద్రించువారు లేచి తిరుగునట్లు చేయుచున్నది.

౧౨౧౦. క్షత్రాయ త్వంశ్రవసే త్వంమహీయా ఇష్టయేత్వ మధిమవత్వ మిత్యై ।

విసద్భశా జీవితాభి ప్రచక్ష ఉమా అజీగర్భవనాని విశ్వా॥ ౬॥

దం॥ ధనము కొఱకు ఒకనినిగూర్చి, అన్నమున కొకనిగూర్చి గొప్పదగు యజ్ఞము కొఱకొకనినిగూర్చి ఉష ఉదయించుచున్నది. కావలసిన వస్తువును గుఱించి ఒకనిని, నానారూపకృషి వాణిజ్యాదుల గుఱించి యింకొనిని మేల్కొల్పుచున్నది. (ఇట్లు) సకలభూతములను (చీకటిలోనుండి) బయలుపఱచుచున్నది. (ఓ యుషా! నీహాకినికి ధనమునకై యింకొకని కన్నమునకై నానావృత్తులకై యిత్యాదిగాఁగూడ నన్వయింప వచ్చును.)

౧౨౧౧. ఏ॒షాది॒వో॒దు హి॒తాప్రత్యక్షే॑ పు॒న్యచ॒తీ యు॒వతిః॑ శు॒క్రవా॑సాః ।

ఏ॒శ్వస్యే॑శా॒నా పార్థి॑వస్య వస్వఉ॒షోల॑ద్యే హ॒నుభ॑గే॒వ్యచ్ఛ॑ ॥ ౭॥

౭౦॥ ద్యులోకమునకుఁ గూతురయిన యాయుష చీకటిఁ బోగొట్టుచు ఫలమునిచ్చుచున్నదై, తెల్లనివస్త్రముగట్టుకొన్నదై, సకలమైన భూసంబంధమైన ధనంబునకు ప్రభువగునదియై కనఁబడుచున్నది. చాలధనముగల ఓ యుషా! నీవుయిప్పుడు ఈ యజ్ఞశాలలో అంధకారమును బోగొట్టుము.

౧౨౧౨. ప॒రాయ॑తీ॒నామన్వే॑తి॒పాథ॑ ఆ॒యతీ॑నాం ప్ర॒థమా॑శశ్వ॒తీనాం॑ ;

పు॒న్యచ్ఛ॑స్తీ జీ॒వము॑దీ॒రయం॑ త్వ॒షామృ॑తంకంచన బో॒ధయం॑తి ॥ ౮॥

౭౧॥ కడచనినట్టి, రాఁబోవునట్టి ఉపస్థుల స్థానమును ఇప్పుటి యుష యనుసరించుచున్నది! అనేకోపస్థులకు మొదటిదై, చీకటిని దొలఁగించుచున్నదై, పాణుల జీవములను మీఁదికి లేవనెత్తుచున్నదై, చచ్చినవానివలె నిద్రించుప్రతివానిని మేల్కొల్పుచున్నదగుచు (ఉష్ప్రవర్తిల్లుచున్నది)

౧౨౧౩. ఉ॒షోయ॑దగ్నిం స॒మిధే॑చ॒కర్థ॑ వి॒యదా॑వశ్చక్ష॒తా సూ॑ర్యస్య ।

యన్మా॑ను॒షా సృ॒క్ష్య మాణి॑ అ॒జీగ॒స్త దై॒వేషు॑ చకృ॒షేభ॑ద్రమ॒ష్టః ॥ ౯॥

౭౨॥ ఓ యుషసా! నీవులగ్నిని (గార్హపత్యాహవనీయ దక్షిణాగ్నులను ఉదయమున ప్రజ్వలించఁ జేసివహించుమునేతురు) ప్రజ్వలించుకొంటు నేమిచేసితివి? జగత్తునంతటినీ సూర్యకాంతితో చీకటినుండితొలఁగించితివి, మనుష్యులను యాగములు చేయువారింగా చేసితివి. వీలున్నిటినిబట్టి ఓ యుషా! దేవతా! దేవతలందఱిలో నీవే మంగళకరమైన కర్మను జేయుచున్నావు. (ఉష్కాలమందే అందఱున్న పనులు సేతురని)

౧౨౧౪. కి॒యాత్యా॑ యత్ప॒ మయా॑భ॒వాతి॑ యా॒వ్యూషు॑ర్యాశ్చ॒ నూనం॑వ్యచ్ఛాన్ ॥

అను॑పూ॒ర్వాః కృ॒పతే॑ వా॒వశా॑నా ప్ర॒వీధ్యా॑నా జో॒షమ॑న్యాభీ॒రేతి॑ ॥ ౧౦॥

దం॥ ఓ యువా! యీ సమాపించినయువస్సు ఎంత కాలముండగలదు? (వేగమే
వోవుననితా) పూర్వము ఏయువస్సులు ఉదయించినవో ఇంక నేవి నిశ్చయముగా
నుడియినవనిలవో! కిడచిగాయిక ఉవస్సులను ఇప్పటియువస్సు అనుకరించు
చున్నది. (సాటియగుచున్నదని తా) మిగిలిన బ్రహ్మాంశమునకీయువ రాబోవు
మనుష్యులతో కలకొనుచున్నది. (అనగానువస్సు అన్నిదినములందుండగలదని తా॥)

౧౨౧౧. ఈయుష్టేయే పూర్వతరా మపశ్యన్వ్యుచ్ఛ్రీ ముషసం పుత్రాసః ।

అన్యాభిగూను ప్రతిచక్ష్యా భూదోతే యన్తియే అపరీషు పశ్యాన్ ॥ ౧౧॥

దం॥ ఏ మనుష్యులు వెలుగునిచ్చుచున్న పురాతనమైన యువస్సులు జూచిరో
అట్లవారు గొట్టించి మాకు నిపుడు గనుపించు నువస్సునూడ నట్టడే యయ్యెను.
రాబోవు రాత్రులందుగూడ నే మనుష్యులుపోదేవతలు జూచుచున్నారో వారు
అప్పుడే పొస్తచున్నారు.

౧౨౧౨. యాపయద్ద్యేషా ఋతపాఋతేహః సుహ్నావరీ సూన్యతాః శురయన్తి ।

సుమంగల్భిభ్రత దేవవీతిమి హవ్యోమః శ్రేష్ఠతమావృచ్ఛ ॥ ౧౨॥

దం॥ శత్రువులం బాటచోరులట్టి యశ్శము పాలించునట్టి, సూఖము నొసంగునట్టి,
చక్కని వాక్కులను ప్రకటించునట్టి (పశుపశ్యాదులు ధ్వనించునని తా.) సుమంగ
లియగునట్టి, యజ్ఞమును బోషించునట్టి, ఉపోదేవత యేమయో ఆ యుపోదేవీ! శ్రేష్ఠ
గాలవై నీవు ఈ మాయాగమందు నిపుడు చీకటిని వీలగించుము.

౧౨౧౩. శశ్వత్పురోషా న్యశాసద్యేవ్యభో అద్యేదంవ్యా వోషఘోసీ ।

అథోవ్యచ్ఛా దుత్తరౌ అనుమ్యాన జనామృతా చరన్తిస్వధాభిః ॥ ౧౩॥

దం॥ వివారించుచున్న ఉపోదేవత పూర్వకాలమందు నెల్లపుడు చీకటిని బోగొట్టు
చునే యుండెను. తరువాత నిప్పుడు భవంతురాలగు నుపోదేవత (చీకటితో ముని
గిన) ఈ ప్రపంచమును బయలుపఱచెను. తరువాత రాబోవు దినములయందు
జీకటిని బోగొట్టును. ముదిమిలేని చావులేని ఉపోదేవత తన కాన్తులతో సంచరిం
చుచున్నది.

౧౨౧౮. స్తోత్రాభిద్ధిన ఆతాస్వస్త్వాస కృష్ణా నిశ్చల దేవ్యానః ।

ప్రబోధయ స్త్యురజేభి ర శ్వేరోమా యాతినుయు జారభేన॥ ౧౪॥

దం॥ అంతరిక్షమునకు సంబంధించిన దిక్కులుండు ఉపోనేవత ప్రకాశముగల తేజస్సులతో వెలుగుచున్నది. ఈ యుపోదేవి అంధకారమును చూపులేని దానిగ జేసెను. ఏక్ష్యనగు (అశ్వములవంటి) తన కిరణములతోఁ గూడిన రథముతో (నిదురించువారిని) మేల్కొల్పుచు వచ్చుచున్నది.

౧౨౧౯. అవహంతీ పోష్యా వార్యాణి చింత్రం కేతుం కృణుతే చేకితానా ।

ఈయుషీణా ముపమాశశ్వ తీనానిభాతీనాం ప్రథమోమావృత్వైత్ ॥ ౧౫॥

దం॥ పోషింపదగిన, గోరందగిన ధనములను గలుగఁజేయుచు సమస్తప్రపంచమును మేల్కొల్పుచు అధికజ్ఞానమును గలిగించుచున్నది. సంచరించుచున్న అనేక ములైన, ఉష్ణస్ఫులయొక్క సమీపమందఁ బ్రకాశించుచు రాఁబోవు నుపస్థులకు మొదటిదగు నుపోదేవత (తేజస్సుతో) వృత్తికొందెను.

౧౨౨౦. ఉదీర్ధ్వంజీవో అనుర్న ఆగాద పప్రాగా త్తమ ఆజ్యోతిరేతి ।

ఆ రైక్పంథాం యాతవే సూర్యామాగన్తయత్ర ప్రతిరంతతయః॥ ౧౬॥

దం॥ (ఓ మనుష్యులారా!) పాస్థులమీఁదనుండి లేవండి. మన శరీరము నిల్పుటకుఁ బ్రాణము వచ్చినది. చీకటి పోయినది. ఆ (ప్రాణరూప) తేజస్సువచ్చుచున్నది. సూర్యునియొక్క మార్గమును ప్రకటించుచున్నది. జీవనమునకై యెచ్చట నన్నము నమ్మదిగ దొఱకునో యచటికిఁ బోదుము.

౧౨౨౧. సూమనా వాచ ఉదియ ర్విహ్నిస్త వానో రేభఉషసోనిభాతీః ।

ఆద్యాతదుచ్చ గృణతే మఘోన్యస్థే ఆయుర్విదిబీవాశ్రజావత్ ॥ ౧౭॥

దం॥ సోత్రముచేచున్న రేభఋషి వెలుగుచున్న యుషస్సులను సుతించుచున్నవాఁడో సుతికుపయోగించు మంత్రములను ఉచ్చరించుచున్నాఁడను. ధీమంతిరాలగునో యుమా! యీనమయమున సుతికర్తకు ఆచీకటిని బోగొట్టుము. మోక్షోక్తకర్త బుత్రపౌత్రులతోఁ గూడినయన్నమును ఇమ్ము.

౧౨౨౨. యాగోపవీరుషసః సర్వవీరాన్ప్రస్థంతి దాశుషే మన్తాయ ।

వా॒యోఽప॑ షూ॒తానా॑ ముద॒ర్శే॒ తా॑శ్చ॒వదా॑ అ॒శ్నవ॑తో॒స్సను॑త్వా॒ ౧౫॥

దం॥ హవిస్సుల నిచ్చునట్టి యజమానునికై; అనేకవీరులు కలట్టి, గోవులు కలట్టి, యేయుషస్సులు; చీకటిని బోగొట్టుచున్నవో; వాయువువలె శీఘ్రము పరు వెత్తునట్టి, స్తుతి వాక్కులయొక్క సమాప్తికలుగగానే గుఱ్ఱాల నొసంగునట్టి యా యుషోదేవతలను పోషమిచ్చి నీయజమానుడు పొందుచు గాక! (పోషమిచ్చియుషోదేవత నాశ్రయించుగాకని తా.)

౧౨౨౩. మాతాదేవానా మదితేరసీకం యజ్ఞస్య కేతు ర్భృహతీ విభాహి ।

ప్ర॒శస్తి॑కృ॒ద్భృహ॑తేనో వ్య॒చ్ఛానో॑ జనే॒జన॑య విశ్వవారే॒ ౧౬॥

దం॥ ఓ ఉషోదేవతా! నీవు దేవతలకు తల్లివి. అదితిదేవికి ప్రతిస్పందినివి (ఎదురుతగులునది) యజ్ఞమునకు జండావంటిదానవు (ప్రకటించునదని తా.) పూజ్యురాలవై విరాజిల్లుము. మాస్తుతిని మెచ్చుకొనుచు మా మంత్రముకొఱకు ఉదయించుము. అందఱిచేతను గోరబడుచున్న యో యుషోదేవతా! మమ్మునందఱి జనులలో నుంపుము.

౧౨౨౪. యచ్చిత్రమష్ట ఉషసోవహన్తీ జానాయ శశమానాయ భద్రం ।

తన్నోమి॒త్రో వ॑రుణో॒ మామహ॑న్తా మది॒తిః సింధుః॑ పృథి॒వీ ఉ॒తద్యాః॑ ॥ ౨౦॥

దం॥ కూడఁ బెట్టడగిన యే ధనమును ఉషోదేవతలు తెచ్చుచున్నారో హవిస్సు లిచ్చిన స్తుతికర్తకొఱకు శుభమయిన ధనము కలుగుచున్నది. ఆ మాధనమును మిత్రాది యార్దురు దేవతలు రక్షింతుగాక.

సూక్తము. ౧౧౩.

౧౦ - ౧౧ త్రిస్థుభ, కుత్స్థబుషి, తక్కినవి జగదులు, రుద్రదేవత.

౧౨౨౫. ఇమాసుద్రాయ తవసే కపర్తిసే క్షయద్వీరాయ ప్రభరాయహే మతిః ।

యథాశమసద్వి పదే చతుష్పదే విశ్వం పుష్టాగ్రామే అస్మిన్ననాతురమ్॥౧॥

పం॥ ఏ విధముగా మారుచున్నవలకు బతువులకును సుఖము కలుగసినో అట్లు పృథ్వి నొందిన జటాజూటముకలట్టి ధనికులయిన వాయువులు (శత్రువుల బయింపుచున్నట్టి అని గాని) రుద్రుని కొఱకు ఈ స్త్రువులను జేయుచున్నాము. అందువల్ల ఈ మాగ్రామమందు సమస్తప్రాణిసముదాయమును రోగరహితమై పృథ్వి నొందిన దగుగాక.

౧౨౨౬. మృశా నోరుద్రోతనో మయ స్రుధిక్షయద్వీరాసు నమ నావిధేమి తే ।

యచ్ఛంచయోశ్చ మచరామే జేపితాతదశ్శానుతన రుద్రప్రక్షేపము॥ ౨॥

పం॥ ఓ రుద్రుడా! మాకు సుఖమును గలిగింపుము మతియు మాకు సుఖమును జేయుము ధనికులగు వాయువులు పుత్రులుగాగల లేక శత్రువుల బయించిన చిన్న హవిస్సులతో బూజించుచున్నాము. మాశండ్రియగు మనువు రోగశమనమును భయనివారణమును (దేవతలవలన బొంది) నూకిచ్చెను ఓ రుద్రా! నీవీతి బోధలు గలపుడు వాటిఫలములను అనుభవించుము (అనగా నీతిని బోధించి ఆస్థులులు గూర్చుచుని తా.)

౧౨౨౭. అశ్వామతేను మతి దేవసు జ్యయాక్షయద్వీరస్య తరుద్ర మీధ్యః ।

సుమ్నాయం నిద్విశో అస్మాకమాచరాత్పవీరా జహవామతేహవిః॥ ౩॥

పం॥ (ఇష్టార్థముల) వర్షించుకట్టి రుద్రుడా! ధనికులగు వాయువులు కొమాన్లు గాగలట్టి నీయొక్క యనుగ్రహముచు నీవారలమయిన మేము ఆ దేవతల కొఱకైన యాగములచే బొందగలము. నీవును సుఖము గోరినవాడవగుచునే మా ప్రజలను గూర్చిరమ్ము. అందువల్ల మేము హింసింపబడని సంతానముగలవారమై నీకొఱకు హవిస్సును హోమమొనర్చుచున్నాము. (క్షయద్వీర = శత్రువుల సంహరించిన యను నర్థముకూడ గలదు.)

౧౨౨. త్వేషం వయంరుద్రం యజ్ఞసాధం వంకుంకవిమవసే నిహ్వయామహే ।

ఆరేఅస్సద్వ్యం హేలో అన్యతు సుమతి మిద్వయమస్యా వృణేమహే॥ ౪॥

దం॥ రక్షణము కొఱకుఁ బ్రకాశించునట్టి, యజ్ఞము నెరవేర్చునట్టి, కుటీల గమనముః కలట్టి, అధికజ్ఞానముగలట్టి సుగ్రుని భక్తితో, బ్రాహ్మించుచున్నాము. ఆ రుద్రుఁడుఁ దేవసంబంధమైన కోషమును మాకు దూరముగాఁ బొటవేయుఁగాక. ఈ దేవుని యొక్క అనుగ్రహమునే వేఁడు ప్రార్థించుచున్నాము.

౧౨౩. దివోవరాహ మరుచం కస్తద్విషం త్వేషం నూపం నమసా నిహ్వయామహే ।

హస్తేభిభ్రద్యేషజానార్యాణి శర్మ వర్మచ్ఛద్వి రస్సభ్యంయంసత్॥ ౫॥

దం॥ వరాహమునలె దృఢమయిన శరీరముకలట్టి, మిగుల కాని కలట్టి, జలజాటముగలట్టి, దివ్యతేజస్సుకలట్టి (కేదాంతవేద్యమయిన) చూషముగలట్టి సుగ్రుని, ద్యులోకమునుండి (రమ్మని, హవిస్సులతో పిలుచుచున్నాము. అందఱు కొరునట్టి బౌషధములను ఆ రుద్రుఁడు తనచేతియందు భరించుచు మాకొకకు ఆరోగ్యమును కవచమును, గృహమును ఇచ్చుఁగాక.

౧౨౪. ఇనంప్రితే ముతాముచ్యతే నచః స్వాదోః స్వాదీయో రుద్రాయవస్థనం ।

రాస్వాచనో అమృతమర్త భోజనం త్వనేతోకాయ తనయామృతశ్చ॥ ౬॥

దం॥ మరుత్తులనెఱు దేవతలకుఁ దండ్రమైన రుద్రుని కొఱకు తీవనస్తువు లన్నిటికం టెచు మిగులఁ దియ్యనిది (రుద్రుని) ఉద్బించునదియగు నీ స్తుతివాక్కుల ఫలించుబడుచున్నది. మరణ భర్తములేని యో రుద్రా! మనుష్యులకుపయోగించు భోజనమును మాకొకకు నిమ్ము. అట్లే నన్నును బుత్రు? పౌత్రునింగూడ సుఖపెట్టుము.

౧౨౫. మానోమనోస్తముత మానో అర్భకం మానఉక్షంత ముతమానఉక్షితమ్ ।

మానోవక్షః పితరం మోతమాతరం మానఃప్రియాస్తనో రుద్రరీరిషః॥ ౭॥

పం॥ ఓ రుద్రా! మాలో బెద్దవానిని జంపకుము. మజీయు మాపిల్లవానిని జంపకుము. మాలో యాననవంతునిగాని కడుపులోనున్న వానిగాని జంపకుము, మాతండ్రిని దల్లినింగూడ జంపకుము. (ఎవ్వరిని జంపకుమని తా.)

౧౨౩౨. నూనస్తోకే తనయే మానయకామానో గోషమానో అశ్వేషురీషః

వీరాన్నానో రుద్రభామితో నధీర విష్ణంత సుదమిత్రాహవామహే॥ ౨॥

పం॥ ఓ రుద్రా! మాయొక్కపుత్రుని మనుమని హింసింపకుము. మా మనుస్యలను, మా గోవులను, మా అశ్వములను హింసింపకుము మానీరులయిన కొమ్మలను కోవముకలవాడవయి (లేక వీర = యుద్ధభటుడు) చంపకుము. మావిచ్చులుపట్టుకొన్న వారమయి యెల్లపుడ ప్రార్థించుచున్నాము.

౧౨౩౩. ఉపతేస్తో మాన్వశుపా ఇవాకరం రాస్వాశితర్గుతాం సుమ్నమస్మే ।

భద్రాహితేను మతిర్మృశయ త్రమాధానయ మవతేత్తే వృణీమహే॥ ౩॥

పం॥ ఓ రుద్రా! పశుపాలకుడు పశువులను అధికారికి వప్పించునట్లు స్తుతిమంత్రములను నీకొఱకునుసర్పించుచున్నాను. మనుత్తులతండ్రి! నాకొఱకు సుఖము నిమ్ము. నీయొక్క అనుగ్రహము మిగుల సుఖముగలిగించునది, మంగళకరమయినది కదా! మేమునీరక్షణను కోరుచున్నాము.

౧౨౪౪. ఆరేతే గోఘ్నముత పూరుషఘ్నం క్షయద్వీరసుమ్న మస్మేతే అస్తు ।

మృళాచనో అధిచబ్రూహిదేవా ధాచనః శర్మయచ్ఛద్విబర్హాః॥ ౪॥

పం॥ శత్రువులనశింప జేసినవాడా! (రుద్రా!) గోవులను గొట్టునట్టి, పురుషులను గొట్టునట్టి, నీయాయుధము మాకు దూరముననుండు గాక. మాయందు నీసంబంధమయిన ధనము, లేక, సుఖముకలుగు గాక. మాకు సుఖకరుడవుకమ్ము. ప్రకాశించునట్టి యోరుద్రా! మావిషయమయి పక్షపాతముగూడ బలుకుము. తరువాత హానకర్మలకు బిభృషువగు నీవుమాకుసుఖము నిమ్ము.

౧౨౩౫. అవోచామనమో అన్మాలవస్యవః శ్రుణోతునో హవద్రదో మరుత్వాన్ ।

తన్నోమిత్రో నరుణో మామహంతా మదితిష్ఠింధుః పృథివీ ఉతద్యాః॥ ౧౧॥

దం॥ రక్షణను గోరుచున్న మేము (స్త్రుతి) సూక్తమును జెప్పితిమి. ఈరుద్రునకు నమస్కారము. మరుద్గణముతోఁ గూడినరుక్మిండు మాఅహ్వసమును అంగీకరించు గాక! మాఅస్త్రమును మిత్రాద్రిదేవతలార్ధము పూజింతురు గాక.

సూక్తము. ౧౧౫.

కుత్స ఋషి - త్రిష్టుచ్ఛంద - సూర్యదేవత.

౧౨౩౬. చిత్రం దేవానా ముదగాదశీకం క్షుర్నిత్రస్య వరణస్యాగ్నేః ।

అస్రాద్యావా పృథివీ అంతరిక్షం సూర్య ఆత్మాజ గతస్తస్థుషశ్చ॥ ౧॥

దం॥ మిత్రవరుణాగ్నులకు నేత్రమగునట్టి, ఆశ్చర్యకరమైనట్టి, కిరణముల సముదాయము ఉదయించెను. (మిత్రవరుణాగ్నులకల ప్రపంచముచకని తా.) ద్యులోక భూలోకాంతరిక్ష లోకములు నిండెను. సూర్యములు (చెట్లఁకొండలుమొద) అగు పాక్షులకు సూర్యుడు జీవాత్మ అయియున్నాడు.

౧౨౩౭. సూర్యోదేవీ ముషసంరోచమానాం మర్యోనయోషా మభ్యేతి పశ్చాత్ ।

యత్రాసరో దేవయంతో యుగాసి వితన్వతే ప్రతిభద్రాయభద్రమ్॥ ౩॥ ౨॥

దం॥ ఏ యుషస్సునందు దేవతలంగోరునట్టి యాగకర్తలు భార్యలతోగలిసి భర్తృత్వము ఫలముకొఱికు. "వేఱువేఱుగ చేయుచున్నారో. ఆ, ప్రకాశించునట్టి ఉపోదేవతను; యజ్ఞావనవంతుడయిన మనుష్యుడు భార్యను వెంబడించినట్లు; సూర్యుడు వెంబడించెను.

౧౨౩౮. భద్రా అశ్వా హరితః సూర్యస్య చిత్రా వత్సగాలనుమాద్యాసః ।

నమస్యంతో దివ ఆప్యష్టమస్తు పరిగ్యావా పృథివీ యన్తపవ్యః॥ 3॥

దం॥ మంగళకరమైనట్టి, ఉపకములఁ బీల్చినట్టి శబల (= చిత్ర) న్నమైనట్టి (స్తుతు లచే) సంతోషించుచున్నట్టి, విచిత్రమైనట్టి, సమన్గరింపఁబడుచున్నట్టి సూర్యకిరణ ములు ఆకాశముమీఁది భాగమునంగు వ్యాపించినవి. ద్యులోకభూలోకముల నన్ని చోట్లను వ్యాపించినవి.

౧౨౩౯. తత్సూర్యస్య దేవత్వం తస్మహిత్యం మధ్యాకర్తృత్వతః సంజభార ।

యదేవయక్షహరితః సధస్థాదాద్రాత్రీ నాస్తమతేసిమస్తే॥ ౪॥

దం॥ కర్మల (వ్యవసాయము మొ) యొక్క మధ్యకాలమంగు విస్తృతమైన కిరణముల సమూహమును ముడిచివేసికొనుచుంట యనెమనదియే సూర్యకిరణముక్క సావితృత్వము. మానోత్పత్తిము. ఏ యొకేకాలమునంగనఁ దనకరణములను భూలో కమునుండి వేటుచోటఁ జేర్చుచున్నాఁడో, ఆవెంటనే చీకటిని సర్వలోకమందు రాత్రి విస్తరింపఁజేయుచున్నది. (ఒకచోట అస్తమయమయిన కాలమందే యింకొక చోట సూర్యకిరణము బుడయించునని యింగుఁ జెప్పఁబడెను.)

౧౨౪౦. తస్మిత్రస్య వరుణస్వాభిచక్షే సూర్యోరూపం కృణుతే ద్యౌరుపశే ।

అస్తమస్యద్రుశదస్య పాజః కృష్ణమన్యష్టరితస్సంభరన్॥ ౫॥

దం॥ ఆయుదయకాలమందే మిత్రావరుణులతోఁగూడిన (సర్వప్రపంచముయొక్క) దర్శనమునకై ఆకాశము మధ్యభాగమునందు సూర్యుఁడు తన తేజస్సును చేయుచు న్నాడు. ఈ సూర్యునియొక్క రసమును బీల్చినట్టి కిరణములు అనంతమయినట్టి, ప్రకాశించునట్టి, చీకటిని బోగొట్టునట్టి అదొకవిధమయిన తేజస్సును సమకూర్చుచు న్నవి. అట్లేనల్లనయిన యింకొకదానిని (అనఁగాఁ జీకటిని) చేయుచున్నవి. (తాము తొలగినందు వలన జీకటి వచ్చినందునఁ దాము చీకటిని జేసినట్లే)

౧౨౪౧. అద్యాదేవా ఉతాసూర్యస్య నిరంహసః పిప్రుతా నిరవద్యాత్ ।

తస్మిన్మిత్రో వహణో మామహంతా మదితిస్సింధుః పృథివీ ఉతద్యాః॥ ౬॥

దం॥ ఓ కిరణములారా! యీకాలమందు సూర్యునియొక్క యుదయమగుచుండగాఁ దుష్టమగు పాపమునుండి (తొలఁగించి) రక్షింపుడు. మా ఆప్తార్థసను మిత్రుఁడీ దేవత లాగురు అంగీకరింతురుగాక!

అనువాకము. ౧౭.

సూక్తము. ౧౧౬.

ఋషి-కక్షీవంతుండు దేవత-అశ్వినీదేవతలు- ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.

౧౨౪౨. నాసత్యాభ్యాంబర్హిరివ ప్రవృంజేస్తోమా ఇయర్హస్యభియే నవాతః ।

యావర్భగాయ విమదాయ జాయాం సేనాజువా న్యూహతూరధేన॥ ౧॥

దం॥ సేనల నడిపించు రథముతో సేయశ్వినీదేవతలు బాలుడయిన విమదుడను రాజుని భార్య సతని యింటికిఁజేర్చిరో (శత్రువులాతనిభార్యను తీసికొనిపోతే వారిని పాటఁదోలి ఆమెను విడిపించి భర్త వద్దకు వప్పగించిరిని కథ.) యజ్ఞకర్త దర్భలను (కోసి) పరుచునట్లు, గాలి మేఘములొని యుదకమును బేరించునట్లు, సేనుఅశ్వినీ దేవతల కొఱకు స్తుతులను బేరించుచున్నాను.

౧౨౪౩. ఏభువత్సభిరాశు హేమభిర్వా దేవానాం వాజాతిభిశ్శాశదానా ।

తద్రాసభోనా సత్యా సహస్రమా జాయమస్య ప్రథసేజిగాయ॥ ౨॥

దం॥ అశ్వినలారా! బలముగలట్టి, శీఘ్రగమనము గలట్టి యింద్రాదులయొక్క గుఱ్ఱాలతో సమముగా నడిపించఁబడునట్టి (మీవాహనమైన) గాడిద యమునకుఁ బ్రయమయినట్టి, మిగుల ధనముగలట్టి యుద్ధమందు ఆవేలకొలఁది బలమును (అంప టికంటె ముందు) జయించెను.

౧౨౪౪. తుగ్రోహభుజ్య మ్యేనోదమేఘే రయిం నకశ్యేన్యమృతా అవాహః ।

తమూహాఘ రోన్విభిరాత్మ స్వతీభి రంతరిత్తి పృష్ఠిరహోదకాభిః॥ 31

దం॥ తుగ్రోహనువాఁడు సముద్రమందు భుజ్యోదను (తన కొమారుని) చచ్చిపోవుమనుజుఁడు ధనమును ఒక చోటికి జేర్చునట్లు (అసంగ నంతకాత్రవ్రతతో నని తా.) ఓడతోఁ బంపెను. అట్టివానిని అశ్వినులారా! సీటిమీఁద నడచునట్టి, మునుంగుకుండు సట్టి మీ ఓడలతో (అశోడు మునింగిపోకుండఁ దీసి) తండ్రివ్యక్తుఁ జేర్చితిరి.

౧౨౪౫. తిస్రక్ష పస్త్రిరహ త్రివజద్భిర్నా సత్యాభుజ్య మూహాఘః పతంగైః ।

సముద్రస్య ధన్వన్తర్ధృ స్యపాశ్చేత్రిభింతై శ్శతపద్భిష్కశైవైః॥ ౩॥

దం॥ ఓ యశ్వినులారా! భుజ్యవనువానిని మూఁడురాత్రులు సముద్రమందు మించిపోవుచున్నట్టి, శీఘ్రము నడుచుచున్నట్టి, నూలుచుక్కిముఠతోఁ గూడినట్టి, ఆఱు గుఱ్ఱములతోఁ గూడినట్టి, మూఁడురథములతో సముద్రమందును; నిజారిపోను, సముద్రతీరమందును మీరు రక్షించితిరి.

౧౨౪౬. అనారంభణే తదవీరయే థామనాస్సానే అగ్రభణే సముద్రే ।

యదశ్వినా ఊహాఘభుజ్యమస్తం శతారిత్రానాపమాతస్థివాంసమ్॥ ౪॥

దం॥ నిరాధారమై నేలలేనట్టి, పట్టుకొనుటకు దన్ను లేనట్టి సముద్రమందు నూలు తెడ్లుగల ఓడయందెక్కి- యున్నట్టి భుజ్యని (మీరు) వీరునిగఁ జేసితిరి. గృహమును జేర్చితిరి.

౧౨౪౭. యమశ్వినాదదఘః శ్వేతసశ్వమఘాశ్వాయ శశ్వదిత్స్వస్తి ।

తద్వాందాత్రంమహి క్షీరేన్యంభాత్వై దోవ్వాజీనదమిన్ధవ్యై అభ్యః॥ ౫॥

దం॥ అశ్వినులారా! (మీరు) చంపబడని గుఱ్ఱములుగల వేడుఁడను రాజర్షి కొఱకు తెల్లని యే యశ్వము నిచ్చితిరో ఆ యశ్వము వానికొఱకు మంగళమును ఎల్లపుడును చేసెను. మీయొక్క ఆ దానము గొప్పది కనుకనే అందఱు పొగడదగి

నది ఆయెను. అందువల్ల వేగుని యునుమునుచుపయోగింపు గుఱుము ఎల్లప్పుడును (మాచే) పిలువగ దగిరది.

౧౨౪౮. యునురానునతే సత్తయాయుక్షివతే అనితం పుర ధిమ్ ।

కారోనరాచ్చ పాదశ్వస్య వృష్ణః శనంకుంభా అనించతం సురామాః॥ ౭౬

దం॥ సర్వకర్మనాయకుడు నశ్వినీదేవతలారా! మీరు అంగిరసుల సంశయముల బుట్టిన స్తుతించుచున్న కక్షిణంతునకు ఆధిపతిని బుద్ధినిచ్చిరి. కారోతరమను పాత్ర మునుండి యావనముగల గుఱుముడెక్కవల్ల సూక్తుకల్పకుండలను నించితిరి. (అంగిర సవంశ్యులయిన ఋషులు సౌతామణియను యోగమందు కల్లుకావలెనని ఆశ్వినులను ప్రార్థింపగా తమ గుఱుల డెక్కలలోనుండియే కల్లును ఆశ్వినులు వ్ష ము కురిపించి రట.)

౧౨౪౯. హిమేనాగ్నిం ఘ్నంసమవారయేథాం పిశుమతీమూర్ష మస్మాఅధతమ్ ।

ఋభవే అత్రిమశ్వినావతే మున్నిన్యథుః సర్వగణం స్వస్తి॥ ౮౬

దం॥ ఓ యశ్వినీదేవతలారా! ప్రజ్వరిల్లుచున్న ఉముకనిప్పును మంచువలె చల్లని నీళ్లతో ఆర్చివేసితిరి. (అత్రిని యముకనిప్పులో రాక్షసులు పడవేసిరట) ఈయత్రికి రుచియుగు నన్నముగల బలమయిన ఆహారమును బుచ్చికొఱుకొచ్చితిరి, చీకటిగృహ మందు దలక్రిందుగాఁ బడవేయుఁబడిన యత్రిని యన్ని యింద్రియముల కలవానిగా జేసి ఆ యగ్నిగృహమునుండి బయటికిఁదీసి యిల్లు సేర్చితిరి.

౧౨౫౦. పరావతం నాసత్యానుదేథా ముచ్చాబుధ్నం చక్రభుజ్జిహ్వాబారమ్ ।

క్షరన్నాప్సోస పాయనాయ రాయే సహస్రా యతృష్యతే గోతమస్య॥ ౯౬

దం॥ అశ్వినీదేవతలారా! మీరు నూతిని (గోతమరి సమీపమునకు) తెచ్చితిరి. దానిని అడుగుభాగము మీఁదికున్నదానిగాఁ బైభాగముక్రిందనుండు దానిగాను చేసితిరి దక్షిణగొనియున్న గోతమునొక్క పానముకొఱుకును వేలకొలది ధనము నక్రైయును ఉదకమునుచూడ బయలుదేరించితిరి, (నిరలప్రదేశమున గోతముని ప్రార్థనపై సీరు కల్పించిరి ఆ సీటివల్ల సతనికి ధనలాభముకూడ గల్గెనని తా)

౧౨౧౧. జఞ్జుఁ యో నానత్యో తవప్రిప్రాముంచతం ద్రాపిమివచ్యహానాత్ ।

ప్రాతిరతం జహితస్య యుద్ధస్రాదిత్పతి మకృణుతం కసీనామ్॥ ౧౦॥

దం॥ ఓ యశ్విసీదేవతలారా! ముసలివాడయిన చ్యవనునిలోనుండి ముదిమిని కపచమును దీసివేయునట్లు తొలగించిరి. మఱియు ఓ అశ్వినులారా! (కొడుకులు మొసలగువారిచే) విడువంబడిన ఆ ఋషియొక్క ఆయుర్దాయమును వృద్ధిపొందించిరి. తరువాత (గన్యలకు మగనినిగా నతనిం జేసితిరి.)

౧౨౧౨. తద్వాం సరాశంస్యం రాశ్యంచాభిష్టి మన్నా సత్యావరూఢమ్ ।

యద్విద్వాంసా నిధిమివా పశూహ్యముద్దేశతా దూపభుర్వందనాయ॥ ౧౧॥

దం॥ బుద్ధిశాలురగు నో యశ్విసీదేవతలారా! మీరు భూమిలోఁ బూడ్చిపెట్టిన ధనమును బోలె నందనర్పిని మార్గస్థులచేఁ జూడఁబడు బావినుండి పైకిఁ దీసితిరన్న మీ పని యేదికలదో అది ఆరోగ్యము కలిగించు నశ్వినులారా! నభిముఖముగాఁ బొందఁదగినది. స్తుతింపఁదగినది. కోరఁదగినది, పూజింపఁతగినదియు నయున్నది.

౧౨౧౩. తద్వాం సరాసచయే దాస ఉగ్రమానిశ్చుః శో మితస్యతుర్గువృష్టిమ్ ।

దధ్యజ్ఞ యన్యథ్వా ధర్వణోవామశ్వస్య శీర్షాప్రయదీమువాచ॥ ౧౨॥

పం॥ ఆరోగ్యముగలిగించు నశ్వినులారా! యితరులు చేయలేని మీ అద్భుత కార్యము ధనలాభముకొఱకు ఉఱుమునల్ల వర్షమునువలె బయలుపఱచుచున్నాను. అధర్వపుత్రుఁడయిన ధధ్యజ్ఞనువాడు గుఱ్ఱముయొక్క శిరస్సుచేత మీకు నిటువంటి మధువిద్యను, ప్రవర్గవిద్యను చెప్పెననునది యేదికలదో అదియు (ఇంద్రుఁ డధర్వపుత్రుఁడగు దధ్యజ్ఞను వానికి మధువిద్య, ప్రవర్గవిద్య, అని రెండుమంత్రాలుపఁదేశించినాడట! అది యెవ్వరికిఁ జెప్పవద్దన్నాడట! అది యెఱింగి అశ్విసీదేవతలతని తలను నడికి గుఱ్ఱముతల నదికి ఆ మంత్రములు చెప్పుకొన్నారట! యింద్రుఁడది తెలిసి ఆతని తలను నడికెనట! అశ్వినులు తిరిగియు నతని మొసటి శిరస్సునరికిరట!)

౧౨౫౪. అజోహవీన్నా సత్యా కరావాం మహేయా మహ్నురుభుజాపురంధిః ।

శ్రుతంతచ్చ సురివవధ్రమత్యా హిరణ్య హస్తమశ్వినావదత్తమ్ ॥ ౧౩౯

దం॥ సర్వరక్షకులగు నశ్వినులారా! పూజ్యమగు స్తోత్రముచేయుచుండఁగా ఇష్ట ఫలములిచ్చు మిమ్మును బుద్ధిమంతురాలయిన నపుంసకుని భార్యయయిన వధ్రమతి పిలిచెను. మీరును ఉపాధ్యాయుఁడు చదువునిచ్చునట్లు బంగారము చేతిలోగల కొమారుని ఆమెకు ఇచ్చిరి. (హిరణ్యహస్తుఁడని అతనిపేరు.)

౧౨౫౫. ఆస్సోవృకస్య వర్తికా మభీకేయునం సరానాసత్యా ముముక్తమ్ ।

ఉతోకవిం పురుభుజాయువం హృత్పమాణ మకృణుతం విచక్షే ॥ ౧౪॥

దం॥ సర్వముం బ్రేరించునో యశ్వినులారా! మీరు యుద్ధమందు శునకముయొక్క (ఇదివఱకు తోడేలనియర్థము వ్రాసిరి) నోటినుండి వర్తకయనెడు పక్షిని (=పిచ్చుక) విడిపించితిరి. మఱియు సర్వరక్షకులారా! మీరే దయగల మనసు గల్గి మిమ్ము స్తుతించిన బుద్ధిశాలురను వివిధముగా జూడఁదగునట్లు చేసితిరి. (అనఁగా దివ్యజ్ఞానము కలుగునట్లు చేసితిరనితా)

౧౨౫౬. చరిత్రంహివేరివాచ్ఛేది పర్ణమాజాభే లన్యపరితక్న్యాయామ్ ।

సద్యోజంఘా మాయసీం విశ్వలాయై ధనేహితే సర్తవేప్రత్యధత్తమ్ ॥ ౧౫॥

దం॥ యుద్ధమందు ఖేలుడచు వానియొక్క విశ్వలయనుదాని పాదముపక్షి తెక్కవలె తెగినది. అశ్వినులారా! మీరురాత్రియందు (స్తుతింపఁబడి) వెంటనే శత్రువు లందుంచఁబడిన ధనవిషయమై నడచిపోవుటకు ఇనుముతోఁ జేయఁబడిన పాదమును సంధించితిరి. (ఖేలునిభార్యవిశ్వల)

౧౨౫౭ శత్రుమేమా స్వృక్యే చక్షదాన మృజాశ్వంతం పితాంధంచకార ।

తస్మైలక్షినా సత్యా విచక్ష ఆధత్తంప్రభాభిషజావ నర్వన్ ॥ ౧౬॥

సం॥ ఏముహూర్తముననున్నాము (తానుబెంచిన) ఆహారోదేయమును (ముక్కలుగాగొట్టి) యిచ్చెనో యిచ్చెనో గొట్టెను ముక్కలు చేసిన యుహూర్తముననున్నాము (ముహూర్తముననున్నాము) చేత, గ్రహస్థివానిగా జేసెను. సత్యరూపులారా! దేవస్వేద్యులగునశ్వినులారా! పితృనామముల భోజనముచేటికిఁబోయితిమి యుహూర్తముననున్నాము జక్కగాఁజూడదగిన కన్నులను సంధించితిరి.

౧౨౫౦. ఆవాంరథంధుహితా సూర్యస్య కాశ్చైవాశ్చ ద్వితా జయంతీ ॥

విశ్వేదేవా అస్వమన్యంతహృద్భిన్మ ముశ్రియా నాసత్యాసచేక్షే ॥ ౧౨౫ ॥

సం॥ అశ్వినీదేవలారా! మీరథమును పందెపు స్త్రాభమునువలె సూర్యుని కూతురు (అందరికంటె ముగ్గు) ఎక్కినను. అందఱు దేవతలును యీవిషయమెఱిగిరి. అశ్వినులారా! స్త్రీబ్రాభరూపముగు సంపదతో మీరు చేడుచున్నారు.

౧౨౫౧. యదయాతం దివోదాసాయ వర్తిర్భగద్వాజాయాశ్వినా హయంతా ।

రేవదువాహ సచనోరథోవాం వృషభశ్చ శింశుమారశ్చయుక్తా ॥ ౧౨౬ ॥

సం॥ అశ్వినులారా! స్తుతులచేత బిలువంబడు మీరు హవిస్సులను ధరించి యాహుఁడైయున్నదివోదాసుఁడను రాజరి గృహమున కెప్పుడు వచ్చితిరో అప్పుడుమీరథముధనముతోఁ గూడిన యన్నమును తీసికొనివెళ్లెను. (అతనికిచ్చెనని తా.) వృషభమునా రథమందు ఎద్దును, మొసలియు (వాహనములుగా) పూర్ణబడినవి.

౧౨౫౨. రయింసుక్షత్రం స్వపత్యమాయుః సువీర్యంనాసత్యా పహంతా ।

ఆ జహ్న్నవీ సమనసోప వాజ్ఞేస్త్రి రహ్నోభాగం దధితీమయాతమ్ ॥ ౧౨౭ ॥

సం॥ అశ్వినులారా! మంచినబలముగల ధనమును, మంచినంతానముగల్గి, బలముగల్గిన యన్నమును ధరించుచట్టి మీరు ఏక మనస్సుకలవారై హవిస్సులరూపమయిన యన్నములుకల సోమయాగముయొక్క మూడుభాగములను (అనగా బ్రాతస్సవనము, మాధ్యందినసవనము, సాయంసవనము అని) కావించుచున్న జహ్నుమహర్షి సంతతి వద్దకు రండు.

౧౨౬౧. పరివిష్టంజాహుపం విశ్వతస్సీం సుగేభిర్వక్త మూహధూరభిః ।

విభింగునా నాసత్యా రథేన విఘర్వతా అజయగా అయాతమ్ ॥ ౨౦ ॥

పం॥ సర్వసిక్కులయందు (శత్రువులచే) ముట్టడింపబడిన జాహుపను రాజును అశ్వినులారా! నిత్యయావనులగు మీరు శత్రువులను భేదించునట్టి మూహముతో రాత్రియందు సుఖముగా నడువఁగిన మార్గములద్వారా తోచుకొని వచ్చితిరి. శత్రువులెక్కఁజాలని కొండల నెక్కితిరి. (శత్రువులనుండి రాజుఁడెచ్చి కొండమీఁది కెక్కించిన తా.)

౧౨౬౨. ఏకస్యా వస్త్రావతం రణాయ నశమశ్వినాసనయే సమాసా ।

నిరహంతం దుచ్చునా ఇంద్రవంతా పృథుశ్రవసో వృషణావరాటేః ॥ ౨౧ ॥

పం॥ అశ్వినీదేవతలారా! వశుఁడను ఋషిని ఒకపగటియందు వేలకొలది భసలా భము గల్లునట్లు రక్షించితిరి. (కోరె-లను) వర్షించు నశ్వినులారా! ఇంద్రునితోఁ గూడిన మీరు దుఃఖము నొసంగునట్టి, మిక్కిలి కీర్తిగలట్టి శత్రువులను నిశ్చేషముగా సంహరించిరి.

౧౨౬౩. శరస్యచిదార్పత్య స్యావతాదానీ చాచచ్ఛచక్రభుః పాతవేవాః ।

శయవేచిన్నా సత్యా శచీభిర్జనురయే స్తర్యంపిష్యభుర్గామ్ ॥ ౨౨ ॥

పం॥ ఋచత్కుని పుత్రుఁడయిన శరుఁడను స్తుతకర్తయొక్క- సాసముకొఱకు అశ్వినులారా! లోతయిన నూతినుండి మీఁదికి నుదకము వచ్చునట్లు చేసితిరి. అల్లమిమ్ము నేవించి యలసిన శయఁడను ఋషికొఱకు మీఁద్రయత్నములతో గొడ్డుపోయిన ఆవును బాలిచ్చుదానింగాఁ జేసితిరి.

౧౨౬౪. అవస్యతేస్తువతే కృష్ణియాయ ఋజాయతేనా సత్యా శచీభిః ।

పశుంననప్తమి వదశనాయ విష్ణావ్వందదధుర్విశ్వకాయ ॥ ౨౩ ॥

దం॥ తన్నురక్షింపఁగోరి సుతించుచున్న కృష్ణుడనువాని కొమారుడయిన, సన్మార్గమునపేక్షించియున్న విశ్వకుండను ఋషికొఱకు ఓయశ్వినీ దేవతలారా! కనబడకుండ నెచ్చటికో పోయిన విష్ణావపుని నవ్వుమయిన పశువును వెదకి తెచ్చునట్లు ఉపాయములతో తెచ్చి (తండ్రికి) గనఁబఱచితిరి. (తండ్రి విశ్వకుండు, కొడుకు విష్ణావపుడు)

౧౨౬౫. దశరాత్రీర శీవేనానవద్యూ నవనద్ధంశ్చధిత మప్సవంతిః ।

విప్రుతం రేభముదనిప్ర వృక్తము న్నిన్యధుః సోమమివ సుగ్రహేణ॥ ౨౪॥

దం॥ ఉదకములమధ్యభాగమందు (రాక్షసులచే) ద్రోయఁబడిన, బాధించునట్టి త్రాటితోఁ గట్టఁబడిన, బాధపెట్టఁబడుచున్న, పదిరాత్రులు తొమ్మిది పగళ్లు నీటిలో మునిగియున్న, బాధపడుచునున్న రేభుడను ఋషిని అశ్వినీదేవతలారా! అధ్వర్యుండు సోమరసమును సుగ్రహముతో నొక ప్రక్కకుఁ జేర్చినట్లు దరిజేర్చితిరి.

౧౨౬౬. ప్రవాందంసాం స్యశ్వినావతోవమ స్యవతిః స్యాంసుగవః సువీరః ।

ఉతపశ్యన్నశ్చ వనీర మాయు రస్తమి వేజ్జరిమాణం జగమ్యామ్॥ ౨౫॥

దం॥ ఓయశ్వినీదేవతలారా! మీయొక్కసాచీన కర్మలను వణింపించెప్పితిని. అట్టి నేనుమంచియావులుకలవాడను, మంచిపుత్రులు గలవాడను, అయియీదేశమునకు బ్రభువునుకావలయును. ఇంద్రియసుఖములనుభవించుచు, దీర్ఘాయువును అనుభవించుచు (యజమానుడు) తనయింటినింబొందిన విధమున ముదిమినిబొందుదును గాక.

నూ క్త ము, ౧౧౭.

(కక్షీవంతఋషి - త్రివృష్ణుండ - ఆశ్వినీదేవత -)

౧౨౬౭. మధ్వసోమస్యాశ్వినా మదాయ ప్రతోహోతా వీవాసతేవామ్ ।

బర్హిష్మతీగాతిర్విశ్రీతా గిరిహయాతంనా సతోష్ఠ వాజ్మైః॥

దం॥ అశ్వినీదేవతలారా! మాధుర్యముగల సోమరసముతో మీసంతోషము కొరకు పూర్వకాలమునాటి వాడగు యజమానుడు మిమ్ము సేవించుచున్నాడు. మఱియు ఇయ్యదగినహవిస్సు దర్భలయందుంచబడినది. స్తుతివాక్కుగూడఋషిజుల చేతఁ జేయఁబడుచున్నది. కనుక అశ్వినులారా! మాశిష్టదగిన యన్నముతో, బలముతో రండు.

౧౨౬౮. యోవామశ్వినా మనసోజపీయానథః స్వశ్వోవశ ఆజిగాః ॥

యోగచ్ఛథః సుకృతోదు రోణంతేన నరావర్తి రస్థభ్యంయాతమ్॥ ౨॥

దం॥ సర్వప్రేరకులగు అశ్వినీదేవతలారా! మనస్సునకు మిక్కిలి వేగముగలది; మంచి గుఱ్ఱములనుగూర్చినది అగు ఏమిరథముతో యజ్ఞకర్తయొక్క గృహమును గూర్చి పోవుచున్నారో ఆరథముతో మాయింటికి రండు.

౧౨౬౯. ఋషీనరావం హంసః పాశ్చ జన్యన్మబీనాదత్రీం ముఞ్చన్తోగజేన ॥

మినన్తా దశ్య రశివస్యమా యాఅనుపూర్వం పృషణా చోదయన్తా॥ ౩॥

దం॥ కర్మప్రేరకులై (కోర్కెల) వర్షము కురిపించునట్టి యశ్వీచులారా! సర్వవర్ణముల వానికి హితకరుడగు (సూర్యుని) విశిషించువాడగు (రాహువుపట్టి కొన్న పుడు విశిషించెనని తా.) నట్టి పాపరూపరుగు (శతద్వారగృహమున నుంచబడిన) అత్రిఋషిని తనవారితోఁగూడను మునిష్పవల్ల రక్షించితిరి. శత్రువుల హింసించుచు అమంగళకరుడయిన దమ్యుని మాయలను వెరుసగా నివారించితిరి

౧౨౭౦. అశ్వం నగూహ్య మశ్వినాదురే వైఋషీనరాపుషణా శేభమపు ॥

సన్తరిణీథో విప్రుతందంసో భిర్నవాంజూ య్యన్తి పూర్వాస్యకృతాని॥ ౪॥

దం॥ సత్కర్మప్రేరకులు, వర్షము కురిపించువారు నయిన అశ్వినులారా! చేరరాని రాక్షసులచేత (నూతి) నీళ్లలోఁ ద్రోయఁబడిన శేభుడచు ఋషిని అభయవములు శిథిలమయిన గుఱ్ఱమును సేదదేర్చినట్లు సేదదీర్చితిరి. మీనుచేసిన పనులు నశింపవు.

౧౨౭౧. సుషుప్తాంసం నశిబ్బుతే రుపశేసూర్యం నడన్నత మసిక్షియ స్తమ్ ।

శుభే రుక్లంనర్భతం నిఖాత మృదూపథు రశ్వినా వద్దనాయు॥ ౫॥

దం॥ భూమియొక్క మధ్యభాగమందు నిద్రించువానినివలె నీటి నూతిలో నివసించు సూర్యునివలెను అలంకారమునకై యుంచబడిన బంగారులెను జూడదగిన (బావిలో) పడవేయబడిన వందనర్విని దశకనీయులగు సశ్వినులారా! మీరుదరించి తిరి. (చేయకముందు అలంకారము బంగారులో మూతపడియుండునట్లు నూతిలో మూత పడియున్నాడని తా.)

౧౨౭౨. తద్వాం సరాశంస్యం పజ్జయేణ కక్షీవతానా సత్యా పరిజ్ఞన్ ।

శఫాదశ్వస్య వాజినోజనాయ శతంకుంభా అశిచ్ఛతం మధూనామ్॥ ౬॥

దం॥ సత్కర్మప్రేరకులగు సశ్వినీదేవతలారా! జనులకొఱకు వేగముగల మీగుఱ్ఱముయొక్క డెక్కనుండి ప్రవించిన మద్యముల కుంభముల నూటిని ప్రవహింపజేసి తిరి అనునది యిష్టార్థము నొడగూర్చిన పనియేదో అది అంగిరసవంశ్యుడ నయిన నాచే స్తుతింప దగినది.

౧౨౭౩. యువంసరాస్తువతే కృష్ణియాయ విష్ణాప్వందదధుర్వి శ్వకాయ ।

ఘోషాయైదిత్విత్పదే దురోణేవతిం జూర్యన్త్యా అశ్వినావద త్తమ్॥ ౭॥

దం॥ సత్కర్మప్రేరకులైన అశ్వినులారా! స్తుతించుచున్న కృష్ణుడనువానికొడుకు విశ్వకుండనువానికి విష్ణుపుష్కరుడను కొడుకును ఇచ్చితిరి. అశ్వినులారా! తండ్రిసంబంధమయిన యింటిలో జీర్ణించుచున్న (కుష్ఠరోగముగల) ఘోషయను (బ్రహ్మహదిన) కి భగ్తనుగూర్చితిరి. (ఆ రోగము పోగొట్టి వివాహయోగ్యుగాలింజేసితిరని తా.)

౧౨౭౪. యువంశ్యావాయ రుశతీ మద్రం మహాక్షోణస్యాశ్వినా కణ్వాయ ।

ప్రవాచ్యంతద్వృషణా కృతంవాయన్నార్హ దా యశ్రవో అధ్యధ త్తమ్॥ ౮॥

దం॥ వర్షము కురిపించు నశ్వినీదేవతలారా! నృషదుని కొడుకు (బధిరుడను) వానికి శ్రవణేంద్రియము నిచ్చితిరి కుష్మరోగముగల శ్వాచరికి (ఆరోగం పోగొట్టి) సొగసయిన స్త్రీని బెళి చేసితిరి. (గుడ్డితనము చేత) ఒకేచోట నివసించిన కణ్వబుమికి చక్షురింద్రియమునిచ్చితిరి. ఆ పనులన్నియు మిగుల స్తుతింపఁదగియున్నవి.

౧౨౭౫. పురూషర్షాన్య శ్వినాదధానానివేద వక్షాహభురాశుమశ్వమ్ ।

సహస్రసాంవాజిన మప్రతీతమహిమానం శ్రవస్య తరుత్రమ్॥

౯౫

దం॥ అశ్వినీదేవతలారా! అనేకములయిన పనులకొఱకు అనేకములయిన గూఢములను ధరించినట్టి మీరు; వేగముగల్గి వేలకొలది ధనమిచ్చునట్టి బలముగలదగుట చేతనే శత్రువులకు దొరకనిది, శత్రువుల సంహరించునది, స్తుతింపఁదగినది, ఆపదలను దరింపఁ జేయునది యగు గుట్టమును పేదుమహర్షి కిచ్చితిరి.

౧౨౭౬. ఏతానివారి శ్రవస్య సుదానూ బ్రహ్మం గూఢంనదనం రోదస్యః ।

యద్వాంప్రజాసో అశ్వినావాప నే యాతమివాచ విదుషేచవాజమ్॥ ౧౦॥

దం॥ మంచదాతలగు నశ్వినులారా! (వెనుక చెప్పఁబడిన) మీ పరాక్రమములు ప్రకటింపదగినవి. ద్యులోకభూలోక రూపులగు మీకుఁ బ్రియమయిన స్తుతిమంత్రముప్రకటింపఁ బడినది. ఎపుడంగిరో గోతులు మిమ్ము నశ్వినులారా! పిలుచుచున్నారో యపుడు అన్నముతోఁగూడ రెండు. స్తుతి నెఱింగిన నాకు నన్నమిండు.

౧౨౭౭. సూనోర్హానే నాశ్వినా గృణానావాజం విప్రాయభరణా రదన్తా ।

అగస్త్యే బ్రహ్మణావాపుధానా సంవిశ్వలాం నాసత్యారిణీతమ్॥

౧౧॥

దం॥ పోషకులై సత్యస్వభావులయిన అశ్వినీదేవతలారా! (కుంభజన్ముడయిన) అగస్త్యునియొక్క స్తోత్రముచేత, స్తవనీయులైన మీరు బుద్ధిశాలియైన భరద్వాజునికి అన్నమును కలుగఁజేయుచు విశ్వలయను నామెకు పోయిన పాదమును పురల సంధించిరి.

౧౨౭౮. కుహయాన్తా సుష్టుతిం కావ్యస్య దివోసపాతా వృషాణ శయంతా ।

హిరణ్య స్వేదకలశం నిఖాశము దూషిస్తు శమే అశ్వినాహాన్ ॥ ౧౨౯॥

౧౨౯॥ సూర్యపుత్రులయి, వర దానాలునయి, శయనమువానిని రక్షించినట్టి యశ్వినులారా! మీరు బంగారు చేసిన పబడి భూమియందుంచిన కలశమువలె (రాక్షసుల చేత నూతిలో) పాతిపెట్టబడిన, రేఖలను వానిని పడవడినమందు దరిచేగ్గిరి. కవి పుత్రుని స్తుతిని (వినుటకు) బోవుచు నెక్కడ నుంటిరి? (కవికొడుకు శుక్రుడు.)

౧౨౯౯. యువంచ్యవాన మశ్వినాజరన్తం పునర్యవా సంచక్రతుః శచీభిః ।

యువోరథం దుహితా సూర్యస్య సహశ్చియానా సత్యా వృణోత ॥ ౧౩౦॥

౧౩౦॥ అశ్వినులారా! మీరు మీ బ్రాహ్మణకర్మచేత వృషాడగుచున్న చ్యవనుడను ముషిని మరల యౌవనము తునిగి జేసితిరి. అసత్యపదములారా! మీరథమును (సూర్య అనునది) సంపత్తితోగూడఁ జేరినది

౧౩౦౦. యువంతు గ్రాయపూర్వేభిరేవైః పునర్జన్యవ భవతీంయువానా ।

యువంభుజ్య మర్ణస్థానిః సముద్రాద్వీభిరూహభు ఋత్రజేభిరన్వైః ॥ ౧౩౧॥

౧౩౧॥ యౌవనవంతులయిన యశ్వినులారా! మీరు పూర్వకాలమందలి స్తోత్రముల చేత తుంగుడను వానికొఱకు మరల స్తుతిపఁ దగినవారలయిరి. మీరు భుజ్యుడను వానిని అధికోపకముగల సముద్రమునుండి ఎగురునట్టి యెడలతో (అనగాఁ బక్షి వలె నెగుఱుగల యని తా.) శీఘ్రగమనముగల గుఱ్ఱముతోను బయటకుఁ దీసి (తండ్రిం జేర్చితిరి.)

౧౩౦౧. ఆజోహవీ దశ్వినాతే గ్ర్యోవాం ప్రోహృః సముద్రమవ్యధ్విగ్నావన్ ।

నిష్టమూహభుః సయజారణేన మనోజవసా వృషణాస్వస్తి ॥ ౧౩౨॥

౧౩౨॥ అశ్వినీదేవతలారా! తుగ్రపుత్రుడు భుజ్యుడు తండ్రిచేఁ బంపఁబడి సముద్రముమీఁదఁ బోవుచు బాధయేమియు లేకయే మిమ్ము బిలిచెను. వానిని మనోవేగముగల్గి వర్షదాతలగు నశ్వినులారా! మంచిగుఱ్ఱాలు బూన్చిన రథముతో జేచుముగా నుద్ధరించితిరి.

౧౨౨. అజోహపి దశ్వినావర్తి కావామాన్న యత్సమము చతం వృకస్య ।

విజయుషాయయథుః సాన్వదేరాతా విష్వాచో అహతంవిషేణ॥ ౧౭॥

దం॥ ఆపసుక తోడేనినోటనుండి మిమ్ము బిలిచినంతలో నశ్వినులారా! ఎపు డువిడిపించితివో అప్పుడది సత్తించెను. మీరు జయశీలమయిన రథముతోఁ బర్వత మయొక్క చక్రియయ నుఁ జేప్పితిరి. (జానూషుడను వానిని శత్రువులనుండి తప్పించి శత్రువుల వొందరాని కొండలూడ నెక్కించెదట!) విష్వామడను రాక్షసి కొమారుని విషముతో మీరు చంపితిరి.

౧౨౩. శతంమేషాన్వృక్సే మామహానంతమః ప్రశీత మశీవేనపితౌ ।

అక్షీఋబ్రాశ్వే అగ్నినావశ్యం జ్యోతిర్నాయ చక్రధుర్విచక్షే॥ ౧౮॥

దం॥ నూఱు గొట్టెలను తోడేనిపనుయిన అశ్వినుల వాహనమయిన గాడిదకు సమర్పించినవాడను, గాఢ న్నుడైన తగ్గడిచేత గ్రుడ్డివాఁడుగాఁ జేయఁబడినవాఁ డును అగు ఋబ్రాశ్వని అశ్వినులారా! (తగ్గడిశాపమువోయి) కన్నులు ఋబ్రాశ్వ నకుఁ గలుగునట్లు చేసితిరి. గ్రుడ్డివానికి నేత్రములు కలుగునట్టి వెలుగును గలిగించితిరి.

౧౨౪. శునసున్దాయ భరసుహ్వయతాన్ వృక్షీశ్వినా వృషణానరేతే ।

జారఃకసీన ఇవ చక్షదానఋబ్రాశ్వః శతమేకం చమేషాన్॥ ౧౯॥

దం॥ పోషణ హేతువయిన సుఖమును గ్రుడ్డివానికి గోరుచుండు తోడేలు “ఎల్లచోట్ల వ్యాపించినవారలారా! వర్ష దాతలారా! సుఖకర్తలారా!” అనిమిమ్ము బిలిచెను. యౌవనవంతుడై పరస్త్రీలు గోరినజారుఁడు ధనమును నిర్లక్ష్యముగాఁ గర్చుపెట్టు నట్లు నూటొక్కగొట్టెలను ముక్కలుగొట్టి నాకిచ్చెను. (అనితోడేలివాక్యము)

౧౨౫. వహీవామూతి రశ్వినామయో భూరుత స్రామంధిష్ట్యా సంహీభః ।

అథాయవా మిదహ్వయత్పురన్ధిరా గచ్ఛతంసీం వృషణావహోభి॥ ౨౦॥

దం! అశ్వినీదేవతలారా! మీశ్రేష్ఠమగుపరిపాలనము సుఖాధారముగా సున్నది. మఱియుస్తోత్రాశుకంబగు నోయశ్వినులారా! రోగసంతుడగువారిని ఆరోగ్యము గలయవయవములుగల వారింగాఁజేయుచున్నారు. మఱియు బుద్ధిమంతురాలును విశ్వల మిమ్ము (రోగముచొఁగ్బొడని) పొరించెను. వర్షముకురిపించు నశ్వినులారా! అపుడే రక్షణలతో చ్చితిరోవాటితోరండు.

౧౨౬ అధీనంద స్రాస్తర్యం! విష్ణుకృమపిన్దవతం శయవే అశ్వినాగామ్ ।

యువంశ చీభిర్విమదాయ జాయాం న్యూహాధుః పురుషుః త్రస్య యోహామ్॥౧౯॥

దం॥ దశై-నీయులగు నశ్వినులారా! కృశించినది, కనుకనే గొడ్డువోయి పాలులేనిది అగుగోవును శయనమువానికి పాలిచ్చుదానింగాఁ జేసితిరి. మఱియు పురుషిత్రుఁడను నాజుయొక్క కూతురు విమరునికొఱకు భార్యనుగా మీరు మీ ఉపాయముతోఁ జేసితిరి. (వినుదుఁడు శత్రులతోఁ బోరాడి బాధపడుచుండ నతనినా బాధనుఁజెప్పించి చుతనిభార్యనుం గూడశత్రులచేతులనుండి తప్పించి యిద్దఱినింటఁ జేర్చిరిట.)

౧౨౨. యువంబు కేణాశ్వి నావస్తేషం దుహస్తాయసు షాయదన్యా ।

అభిదన్యుంబకు రేణా ధమన్తో రుజ్యోతిశ్చక్రధు రాన్యాయ॥ ౨౦॥

పం|| అర్యుడను మచుష్యునకు నాగటితో (దున్నిన భూమిచుండు) యవధాన్యమును అశ్వినులారా! మీరు చల్లెతిరి. అట్లే దస్యులను (=దొంగలు మొదలగు బాధకులు) వజ్రాయుధముతో, జంపితిరి. ఇట్లు పరాక్రమమును జేసితిరి. (అర్యు=పండితుడు అని భాష్యం)

౧౨౫. ఆధర్వణా యాశ్వినా దధీచే శ్వస్యంశిరఃప్రత్యై రయతమ్ ।

సవాంశుధుఁ ప్రవోచదృతా యన్వైష్ఠ్యం యద్దస్య పసికక్ష్యంవామ్॥ ౨౧॥

హా! అశ్వినులారా! అభరవ్వణపుత్రు డయినదధీచికి అశ్వసంబంధమగు శిరస్సును బదులు చేసితిరి. అతఁడు మీకు మధువిద్యను, పనిర్వ్య విద్యనిత్తునని మాటయిచ్చిన వాఁడై ఇందునివల్ల లభించిన మధువిద్యను చెప్పెను. అశ్విని దేవతలారా! మీకు రహస్యమయిన యేహివర్గ విద్యను గూడనుపదేశించెను.

౧౨౯. సదాకపీసుమతి మాచకేవాంవిశ్వా ధియోఅశ్వినా ప్రావతంమే ।

అస్మేరయినాస త్యాబృహంతమపత్య సాచంత్రుత్యం రరాథామ్ ॥ ౨౨॥

దం॥ బుద్ధిశాలురగు నశ్వినులారా! మీ యనుగ్రహబుద్ధి నెల్లపుడును గోరుచు న్నాను. నాయొక్క సర్వకర్మలను మీరు రక్షింపుడు. సత్యవచనులారా! అధికమైన పుత్రపౌత్రాదులతోఁ గూడిన యెన్నికైన ధనమును మాకుచిండు.

౧౩౦. హిరణ్యహస్తమ శ్వినారరాణా పుత్రంసరావధిమత్యా అదత్తమ్ ।

త్రిధాహశ్యా వమశ్వినా వికస్తముజ్జీవస విరయతం నుదానూ ॥ ౨౩॥

దం॥ దాతలగునట్టి, సర్వకర్మప్రేరకులగునట్టి అశ్వినీదేవతలారా! హిరణ్యహస్తఁడను పేరుగల పుత్రుని వధిమతియను బ్రహ్మవాదినికి ఇచ్చితిరి. (అమెకుఋ బాగు చేసి పెళ్లిచేయించి పుత్రుడు కలిగినట్లు చేసిరని తా.) మంచిదానముకల అశ్వినులారా! మూఁడుభాగములుగ ఛేదించఁబడిన శ్యావుఁడను ఋషిని బ్రతికించితిరి.

౧౩౧. ఏతాని వా మశ్వినా వీర్యాణీ ప్రపూర్వాశ్యా యవోవోచన్ ।

బ్రహ్మకృణ్వంతో వృషణాయవాభ్యాం సువీరాసో విదధహవదేమ ॥ ౨౪॥

దం॥ అశ్వినీదేవతలారా! మీయొక్క పూర్వకాలపు వీరకృత్యములు నాతండ్రి మొదలగు బంధువులు చెప్పిరి. (ఇష్టార్థము) వర్షించునో యశ్వినులారా! మీకొఱకు మేమును మంత్రరూపమయిన స్తవమును చేయుచు మంచి పుత్రపౌత్రాదులు కలవారమయి చడువర్దులైన యతిథులను (ప్రియవాక్కులతో) స్వాగతమడుగుదుముగాక.

సూక్తము, ౧౧౨.

(కక్షీవంతర్ - త్రిష్టుప్తంద - అశ్వినీదేవత)

౧౨౨. ఆవాంరథో అశ్వినాశ్వేన పత్యాసుమృళీకః స్వవాంయాశ్వరావౌ ।

యోమ ర్త్యస్యమనసో జవీయాన్త్రి వన్దురో వృషణావాతరంహః॥ ౧॥

దం॥ (కోర్కెలు) వర్షించునట్టి యశ్వినులారా! యే మీరథము; మనుష్యుని మనస్సుకంటెను వేగముకలది మూడు నొగలు (=సారథి కూర్చుండుచోట్లు) కలది, వాయువువంటి వేగమాకలది, మంచి సుఖమునిచ్చునది, ధనముగలది, అయియున్నదో మాకభిముఖముగా వచ్చుగాక.

౧౨౩. త్రివన్దురే త్రివృతా రథేన త్రిచక్రేణ సునృతాయా తమర్వాన్ ।

విన్వతంగాజిన్వత మర్వతో నోవధ్యతమస్వినా వీరమస్మే॥ ౨॥

దం॥ మూడునొగలుకలది, మూడువిధములుగా దీర్చబడియున్నది, మూడు చక్రాలుకలది, సుఖగమనముకలది యగు రథముతో మాకభిముఖముగా రండు. మాగోవులను పాడిగొలిపినిగాఁ జేయుడు. మాగుఱ్ఱములను ప్రియమయినవిగాఁ జేయుడు. లేక జయశీలములం జేయుడు అశ్వినులారా! మాకు పుత్రపౌత్రులనువృద్ధి నొందింపుడు.

౧౨౪. ప్రవద్యామ నాసునృతార శీవ దప్రావి మంశ్రుణుతం శ్లోకమద్రేః ।

కిమజ్గవాంప్రత్య వార్తిం గమిషాహరిప్రాసో అశ్వినాపురాజాః॥ ౩॥

దం॥ దశకనీయులగు నశ్వినులారా! శీఘ్రగమనముగల దృఢమయిన రథముతో స్తుతికర్తయొక్క యీ స్తుతివాక్కును వినుడు. ఓ యశ్వినులారా! పూర్వకాలపు బుద్ధిమంతులు స్తుతికర్తల దారిద్ర్యశాంతికై మీ రాకను ఏమని చెప్పచున్నారో?

౧౨౫. ఆ వాంశ్వేనాసో అశ్వినావహన్తు రథేయక్తాన ఆ శవఃపతక్తాః ।

యోఅపురో దివ్యాసో నగృధ్రాఅభిప్రయోన సత్యావహన్తి॥ ౪॥

దం॥ ఏ యశ్వములు ఉదకమువలె వేగము బోవునవియో, ఆకాశముమీఁద సంచ రించునట్టి డేగలవలె శీఘ్రము నడచునవో, హవిస్సుల గుఱించి అశ్వినులారా! మిమ్ము నేవి వహించితెచ్చుచున్నవో; రథమునకుఁ బూన్పబడి సర్వత్రవ్యాపించి వడిగ నడచుచు స్తుతింపఁదగినట్టి ఆ మాయశ్వములు మిమ్ము తీసికొని వచ్చుఁగాక.

౧౨౯౬. ఆవాంరథం యువతి స్తిష్ఠ దత్రజుష్టి సరాదుహితా సూర్యస్య ।

పరివామశ్వావపుషః పతక్తావయో వహన్తరుషా అభీకే॥ ౫॥

దం॥ సర్వప్రేరకులగు నశ్వినీదేవతలారా! యౌవనము గల సూర్యుని కూతురు ప్రీతికలదై మీయెదుట మీరథమునెక్కెను. మంచిరూపముగలవి, యెగురునట్టి శక్తి కలవి, వడిగాఁబోవునవి, హింసకులులేనివి యగు గుఱ్ఱములు(ఆమెతోఁగూడిన)మిమ్ము దోడ్చుకొనివచ్చుఁ గాక.

౧౨౯౭. ఉద్వన్దనమైరతం దంసనాభి రుద్రేభందసా వృషణాశచీభిః ।

నిష్టాగ్ర్యంపారయథః సముద్రాత్పు నశ్చ్యవనం చక్రీభుర్య వానమ్॥ ౬॥

దం॥ అశ్వినీదేవతలారా! వందనుడను ఋషిని మీపత్నిముతో బావించుండి బయటికిఁదీసితిరి. దశానీయులారా! (కోర్కెల) వర్షించువారలారా! మీవ్యాపారముల చేత రేభుఁడను ఋషిని బావించుండి పైకిఁదీసితిరి. తుగ్రపుత్తుడైన భుజ్యుని సముద్రమునుండి దరిచేర్చితిరి. ముదుసలియగు చ్యవనుని యౌవనవంతుని కేసితిరి.

౧౨౯౮. యువమత్రయే వసీతాయ తప్తమూర్జమోమాస మశ్వినాపథ గ్మమ్ ।

యువంకన్వాయా పిరిప్తాయచక్షుః ప్రత్యధ తం సుష్టుతిం జుజుషాణా॥ ౭॥

దం॥ అశ్వినులారా! మీరు (శతద్వాంరపీఠాయంత్రమున) పడవేయఁబడిన అతి పైని రగుల్కొనుచున్న యుముకనివ్వును చల్లార్చితిరి. యీతనికి సుఖమును బలమును గలిగించు నన్నమును గూర్చితిరి. మంచిస్తోత్రమును వినుఁడు. మీరు పౌరలు క్రమ్మిన నేత్రములుగల కణ్వునకు దృష్టినిచ్చితిరి.

౧౨౯౯. యువంధేనుంశ యవేనాధితాయా పిన్వితమశ్వినా పూర్వాప్యయ ।

అముఞ్చతంవ ర్తి కామంహ సోనిః ప్రలిజంఘాం నిశ్పలాయా ఆధత్తమ్ ॥ ౯॥

దం॥ అశ్వినులారా! మీరు యాచించుచున్న పూర్వకాలపు శయుడనుబు:పి. కొఱకు గోవును బాలిచ్చుదానిగాఁ జేసితిరి. ఆడపిచ్చుకను బాధనుండి తొలగించితిరి. విశ్వలయనునామెకు తెగిపోయిన పిక్కను మరల సంధించితిరి.

౧౩౦౦. యువంశ్వేతంపే దవ ఇంద్రజాత మహిహసమశ్వినా దత్తవశ్వమ్ ।

జోహూత్రమర్యో అభిభూతి ముగ్రంసహస్రసాం వృషణంపీడ్యజ్జమ్ ॥ ౯॥

దం॥ అశ్వినులారా! పేడుడను రాజుకొఱకు తెల్లనిది, యిందునిచే మీకేబడినది శత్రువులం జంపునది, అనేకమాన్యు యుద్ధములకుఁ బిలువంబడినది, శత్రువునుదిరస్కరించునది, యావనముగలది, దృఢావయవములుకలది యగు నశ్వమును మీరిచ్చితిరి.

౧౩౦౧. తావాంనరా స్వవసే సుజాతా హవామహే అశ్వినానాధమానాః ।

ఆనఉపవసు మతారథే నగిరోజుమాణా సువితా యయాతమ్ ॥ ౧౦॥

దం॥ అశ్వినులారా! మంచి జన్మముకల ప్రసిద్ధులగు మిమ్ము ద్రవ్యమును యాచించుచున్న మేము రక్షణకొఱకు బాగ్ధించుచున్నాము. సుతివాకులను వినుచు ద్రవ్యముతో నిండినరథముతో మమ్ముగూర్చి సుఖదానము చేయుటకై దయ చేయుడు.

౧౩౦౨. ఆశ్వేనస్య జవసానూతనే నాస్మే యాతంనా సత్యాసజోహేః ।

హవేహివా మశ్వినారాత హవ్యః శశ్వత్తమాయా ఉషసోవృషే ॥ ౧౧॥

దం॥ అశ్వినీదేవతలారా! యేకారణమువల్ల హవిస్సులు సమర్పించిన వాడనై శాశ్వతమగు ఉషస్సుయొక్క అవసానమందుఁ బిలుచుచున్నానో, ఆకారణమువల్ల సత్యవచనలారా! సమానప్రీతికలవారలై అశ్వముయొక్క క్రొత్త వేగముతో మా వద్దకురండు.

నూక్తము. ౧౧౯.

కక్షీవంతఃఋషి-జగతీచ్ఛంద - అశ్వినీదేవత

౧౩౦౩. ఆవాంఠం పురుమాచం మనోజువంజీరాశ్వం యజ్ఞాయం జీవనేహువే ।

సహస్రకేతుం వనిసం శతద్వసుం శ్రుష్టివాసం వరివోధామ భివ్రయః॥ ౧॥

దం॥ అశ్వినులారా! బహ్వశ్శర్యములు గల్గి మచస్సునంటి వేగముగలదై శీఘ్రాశ్వములు గల్గినదయి యాగార్హమయిన అనేకధ్వజములుకలట్టి. వర్షము కురిపించునట్టి, వేలకొలది ధనముగల సుఖమును గల్గించునట్టి, ధనమిచ్చునట్టి మీరథమును హవిస్సుల నందుకొను నిమిత్తము ఆయువునుగోరి పిలుచుచున్నాను.

౧౩౦౪. ఊర్ధ్వధీతిః ప్రత్యస్యప్రయామన్యహయి శస్త్రస్తనమయస్త ఆదిశః ।

స్వదామిఘర్కం ప్రతియన్త్యతయ ఆవామూర్జానీరథ మశ్వినారుహత్॥ ౨॥

దం॥ ఈ రథము నడచుమండఁగా నశ్వినీదేవతాస్తుతియందు మాబుద్ధి ఊర్ధ్వము ఖమైనిల్పెను. తరువాత స్తవములుకూడ నశ్వించులచు జేరుచున్నవి. మఱియు నేనును స్రవించు నాజ్యముతోఁ గూడిన హవిస్సును రుచికలదానినిఁ జేయుచున్నాను. ఋత్విజులుకూడ హవిస్సుంస్కారమునకు సహాయులగుచున్నారు. అశ్వినులారా మీరథమును సూర్యపుత్రియెక్కెనా?

౧౩౦౫. సంయస్మిథః పస్పృథానాసో అగ్రత శుభేమఖా అమితా జాయవోరణే ।

యువోరహప్రవణే చేకీతే రథోయ దశ్వినామహ ధన్వనిమావరమ్॥ ౩॥

దం॥ యజ్ఞముతోఁగూడి లెక్కలేని జయశీలురు యువమందు ధనముకొఱకు పరిస్పరము పోటీచేయుచు నెపుడు కూడుచున్నారో యపుడు అశ్వినీదేవతలారా! మీయొక్క రథమేఘమిహందుఁ దెలియుబడుచున్నది. ఏరథముతో స్తుతికర్తలనుసూర్తి ధనమును మోసికొని మీరువత్తురో ఆరథము.

౧౩౦౬. యువంభుజ్యం భురమాణా విభిర్గతం స్వయుక్తిభిర్ని వహంతా పితృభ్యః ।

యాస్తిష్టం వర్తిర్వృషణావిజ్యేగి దివోదాసాయ మహిచేతివామవః॥ ౮॥

దం॥ (ఇషారము) ఎరించునట్టి వారలారా! మీరు అశ్వములచే ధరింపబడుచున్న, సముద్రమునఁ బడియున్న భుజ్యుడను వానిని స్వయుముగా రథముఁబూర్చుకొనునట్టి యశ్వములతో లేవనెత్తి నవారయి దూరముననున్న తలదండ్రులయూటివఱకు దెచ్చిరి. దివోదాసుఁడనువానికై మీరు చేయురక్ష (శంబరుని సంహారకాలమున) మేమెఱుంగుచుము.

౧౩౦౭. యువోరశ్వినావపుషే యువాయుజంరథం వాణీయేమతురస్య శర్ధ్వమ్ ।

ఆవాంపతిత్వం సఖ్యాయ జగ్ముషీయో మావృణీతజేన్యాయు వాంపతీ॥ ౯॥

దం॥ అశ్వినీదేవతలారా! మీయొక్క స్తనీయములగు గుఱ్ఱములు మీచేఁ బూన్పబడు రథమును దాని నియమితస్థలమునకు (అనగా సూర్యుడనుచోటికని తా.) కనఁబడేటంకకుఁజేర్చెను. (దేవతలందఱికంటె ముందుమిమ్ము దెచ్చెనని తా.) తరువాత జయింపవచ్చిన కస్య (సూర్యపుత్రి) స్నేహధర్మముకొఱకు “మీరిందఁబడిన కుబతులు” అనిచెప్పిపరిచెను.

౧౩౦౮. యువంరేథం పరిమాతే రురువ్య ధోహిమేనఘర్ణంపరితప్తమత్రయే ।

యువంశయోరసం పిప్యథుర్గ విప్రదీర్ఘేణ వస్తనస్తారాయషా॥ ౧౦॥

దం॥ మీరు రేఘుఁడను ఋషిని యుపద్రవములనుండి రక్షించితిరి. అత్రికై మిగుల దహించు నుముక నిప్పును చల్లనినీటితో వారిచితిరి. శయుఁడను ఋషికి గొఱ్ఱు హోయిన ధేనువునందు రక్షకమగు క్షీరమును మీరు పూరింపఁ జేసితిరి. శిథిలానయ ప్రుడగు నందనర్ని దీర్ఘాయువుతో (సముద్రమునుండి) రక్షింపఁబడెను.

౧౩౦౯. యువంవస్తనం నిఘ్నుతం జరణ్య యారథం సద సాగరణా సమిచ్ఛః ।

క్షేత్రతాదావి ప్రంజనథో వివన్యయా ప్రవామత్రనిధతే దంసనా భునత్॥ ౧౧॥

దం॥ సుందరులును శిల్పమునందు నేర్పరులునగునో యశ్వినురారా! మీరు ముఁ
మిచేత నావరించిన నందరిని రథమునునలె మరల బాగుచేసితిరి. (నూవనవంతుని
జేసిరని తా.) స్తుతింపబడినవారై తల్లిగర్భమునుండి మేధావియగు (వామదేవుని)
పుట్టించితిరి. మీరుచేసిన రక్షణకర్మలు ఈ విధమునఁ బరిచరించు యజమానునకు
సమర్థములగుఁగాక! (ఉపయుక్తములగుఁగాకని తా.)

౧౩౧౦. అగచ్ఛతం కృపమాణం పరావతిపితుః స్వస్యత్య జసానిబాధితమ్ ।

స్వస్యతీరిత ఊతీ ర్దువోరహ చిత్రా అభీకే అభవన్నప్తయః॥ ౮॥

దం॥ దూరస్థలమున తనతండ్రి విడుచుటచేత బాధితుఁడయి కనికరింపఁదగియున్న
భుజ్యుని మీగు (రక్షింప) సమీపించిరి. సుఖము గలిగించు మీ చిత్రమయిన
రక్షులు సమీపమందు సర్వజనులచేత నపేక్షింపఁ దగినవయ్యెను.

౧౩౧౧. ఉతస్యావాం మధు మన్మక్షికార పన్లుదే సోమస్యాశి జోహువన్యతి ।

యునందధీ చోమన ఆవివాసథోథాశిరః ప్రతివామశ్వ్యం వదత్ ॥ ౯॥

దం॥ మఱియు మధువిద్యను ఆ తేనెటీగగోరి మిమ్ము స్తుతించెను. ఉశిజుని
కొడుకు కక్షీసంతుఁడు సోమపానమదము నిమిత్తము మిమ్ముఁ బిలుచుచున్నాఁడు.
మీరు దధీచుని మనస్సును నేవించితిరి. ఆటుతర్వాత మీరిచ్చిన అశ్వశిరస్సును
ధరించి మీకు నతఁడు మధువిద్య నుపదేశించెను.

౧౩౧౨. యువాపేరవే పురువార మశ్వినా స్పృధాశ్వేతం తరుతారం దువన్యథః ।

శర్త్యైరభి ద్యుంపుతనా సుదుష్టరం చర్మత్యమిద్ధ్ర మివచ్ఛణీసహమ్॥ ౧౦॥

దం॥ అశ్వినులారా! పేరుఁడనురాజు కొఱకు; అనేకులు కోరఁదగినది, శత్రువులను
తొలఁగింపఁ జేయునట్టిది, మిగులఁ బ్రకాశించునట్టిది, తెల్లనిది, యుద్ధములందు
శూరులచే నతిక్రమింప శక్యముకానిది, అన్నిచులుందు సుపయోగింపఁదగినది
యిద్రునింబోలి శత్రులం బడఁగొట్టునదియగు నశ్వమును మీరిచ్చితిరి.

సూక్తము ౧౨౦.

కక్షివంతుడు ఋషి - అశ్వినలు దేవత - ౧ గాయత్రి ౨ కతువ్ ౩ కావిరాట్ - ౪ నష్టసూచ - ౫ తనుకర
౬ ఉష్ణిక్కు - ౭ విస్తారబృహతి - ౮ విరాటు - ౯ తక్కినవి గాయత్రులు.

౧౩౧౩. కా¹రా²ధ దో³త్రా⁴శ్వినా⁵వాం కోం జో⁶షడభయోః ।

కథా¹ విధా²త్యప్రచే³తాః॥

౧॥

దం॥ అశ్వినీదేవతలారా! యెట్టిస్తవము మిమ్ముఁ బూజించుచున్నది? ప్రీతిపొందు
టలో మీయిద్దరిలో నెవఁడు సమర్థుఁడు? మీ మహత్స్వమెఱుంగనివాఁడు ఏవిధ
మున మిమ్ము సేవించుచున్నాఁడు?

౧౩౧౪. వి¹ద్వాంసా²విద్దురః పృ³చ్ఛే⁴ ద⁵విద్వా⁶ని⁷త్థా పరో⁸అచే⁹తాః ।

సూ¹చి²న్ను³మ⁴రే⁵ అ⁶క్రౌ॥

౨॥

దం॥ ఈవిధముగా తెలియనివాఁడు (స్తుతికర్త) సర్వజ్ఞులగు నశ్వినీదేవతలచేత సేవా
మార్గములను అడుగవలసినది. వారికంటె నితరుఁడు జ్ఞానరహితుఁడే. అశ్వినులిద్దఁ
ఁబును శత్రువులకు లొంగరు. స్తుతికర్తకు శీఘ్రముగానే ప్రత్యక్షమవును.

౧౩౧౫. తా¹విద్వాంసా² హ³వామ⁴హే⁵ వాంతా⁶నో⁷ విద్వాంసా⁸మన్మ⁹వో¹⁰ చే¹¹తమ¹²ద్య ।

ప్రా¹ర్చదయ² మా³నో⁴ యు⁵వా⁶కుః॥

౩॥

దం॥ అశ్వినీదేవతలారా! విద్వాంసులయినట్టి మీమ్ముఁ బిలుచుచున్నాము. అట్లు
పిలువఁబడినట్టి, జ్ఞానులయినట్టి మీరు మాకుఁ దెలియఁదగిన స్తోత్రమును ఇప్పుడు
చెప్పవలెను. మిమ్ముఁగోరుచున్న నేను మీకొఱకు హవిస్సునిచ్చుచు స్తుతించు
చున్నాను.

౧౩౧౬. వి¹పృ²చ్ఛా³ మి⁴పా⁵క్యా⁶త⁷ న⁸దే⁹వా¹⁰న్వ¹¹హట్ కృ¹²త¹³న్యా¹⁴ద్భు¹⁵త¹⁶న్య¹⁷దస్రా ।

పా¹తం²చ³సహ్య⁴ సో⁵య⁶వం⁷ చ⁸రభ్య⁹సో¹⁰న॥

౪॥

దం॥ అశ్వినీదేవతలారా! మిమ్ముమిక్కిలిగా నడుగుచున్నాను. పరిపక్వబుగ్గులైన యిశరదేవతలను అడుగను. చూడఁదగినట్టి మీరు వషట్కారముచేత త్రేల్వఁబడి ఆశ్చర్యకరమై అధికబలమును గలిగించునట్టి నోమముయొక్క మీ భాగమును పానము చేయుఁడు. మమ్ముఁ బ్రాశయించున ఉద్యోగము కలవారింగాఁ జేయుఁడు.

౧౩౧౭. ప్ర॒మా॒ఘా॒షే భృ॑గ॒వాణే॑న శో॒భేయ॑ యా॒వాచా॑య జ॒టప॑క్ష॒యోవా॑మ్ |

ప్రే॒ష॒య॒ర్న వి॒ద్వాన్॑ ||

౫॥

దం॥ అశ్వినీదేవతలారా! యే మీ స్తుతివాక్కుఁ ఘోషమును నామెఁకొడుకు (నుహస్త్తు) నందును, భృగుఁఁబుషియందును బ్రకాశించుచున్నచో ఆవాక్కుఁ సమగ్ర మగుచున్నది. ఏవాక్కుఁచేత కక్షీవంతఁడు మిమ్ము స్తుతించుచున్నాఁడో ఆవాక్కుఁ ప్రకాశించుచున్నది. అన్నమునుగోరుచు స్తుతి నెఱింగిన కక్షీవంతఁడు మీ యనుగ్రహమునల్ల సఫలప్రయత్నఁడగుగాక.

౧౩౧౮. శ్రు॒తం॑గా య॒త్రంత॑క॒వాన॒స్యాహం చి॒రేభా॑శ్వి॒నావా॑మ్ |

ఆక్షీ॑శుభ॒స్పతీ॑దన్ ||

౬॥

దం॥ అశ్వినులారా! గాయత్రీ సామముతో తకవానుఁడను (నేను) చేయుస్తుతి వినుఁడు. కన్నులు మీపల్ల సంపాదించఁదలచి ఋజ్రాశ్వుఁడు స్తుతించినట్లు (గాయత్రీసామముతోనే) నేను స్తుతించుచున్నాను.

౧౩౧౯ య॒వంహ్యో॑స్తం మ॒హోర॑న్య॒వం వా॒యన్నిర॑త॒తం స॒తమ్॑ |

తా॑నో॒వసూ॑సు గో॒పాన్యా॑తం పా॒తంనో॑ వృ॒కాద॑ఘా॒యోః ||

౭॥

దం॥ (అశ్వినీదేవతలారా!) ఎక్కువయిన ధనమును ఇచ్చుమీరు (ఎవనినైన) రక్షించువారు లేక నశింపఁజేయువారు అగుచున్నారు. షేషము కలుగఁజేయు ఆ మీరు మమ్ముఁ జక్కగాఁ గాపాడువారు కండుఁ చెడుగును గోరునట్టి దొంగ నుండి మమ్ము రక్షింపుడు.

౧౩౨౦. మాకస్మై ధాతమభ్య మిత్రిణే నో మాకుత్రానో గృహేభ్యోధేనవోగుః ।

సనాభుజో అశీర్వీః॥

౮॥

దం॥ అశ్వినీదేవతలారా! మైత్రిలేని యెవనికైనను మమ్ము నెదురుగ నుంచకుండు, దూడలను లేక మనుష్యులను రక్షించునట్టి గోవులు దూడలులేనివి మేము చేరరాని స్థలమునకు మా యిండ్లనుండి పోకుండుగాక.

౧౩౨౧. దుహీ యన్మిత్ర ధితయే యువాకురాయేచనో మిమితం వాషవత్యై ।

ఇషేచనో మిమితం ధేనుమత్యై॥

౯॥

దం॥ (అశ్వినీలారా! మిమ్ము స్తుతించు స్తుతికర్తలు మిత్రులపోషణకై ధనమును అందుకొనుచున్నారు. కనుక మమ్ము అన్నముతోఁగూడిన ధనముకలవారమయి యుండువారిగాఁ జేయుండు.

౧౩౨౨. అశ్వినో రసనంరథ మనశ్వంవాజినీవతోః । తేనాహం భూరిరవాకన॥ ౧౦॥

దం॥ బలముగల అశ్వినీదేవతలయొక్క గుఱ్ఱములులేని రథమును నేను సంపాదించితిని, (అనగా స్తుతిమంత్రమే వానికి వాహనమని తా.) ఆరథముతో నేను ఎక్కువ శ్రేయస్సును గోరుచున్నాను.

౧౩౨౩. అ యంస మహ మాతనూహ్యతే జినాఅను సోమపే యంసుఖోరథః ॥ ౧౧॥

దం॥ ధనముతోఁగూడినరథమా! ఈ నీవు నన్ను ఆభివృద్ధి నొందింపుము. సుఖముగలిగించునట్టి రథము స్తుతికర్తలవద్దకు సోమపానమును గుఱించి (అశ్వినీచే) తీసుకొని పోఁబడుచున్నది.

౧౩౨౪. అధస్వప్నస్య నిర్విదే భుజ్జితశ్చరేవతః । ఉభాతావస్తి నస్యతః॥ ౧౨॥

దం॥ ఇపుడు ప్రభాతసమయమందుఁ గలిగిన స్వప్నమును గుఱించి దుఃఖించుచున్నాను. అట్లే యితరరక్షణ మొనర్పని ధనవంతుఁడగు పురుషుని గుఱించి దుఃఖించుచున్నాను. వారిద్దఱు శీఘ్రముగ నశించుచున్నారు. (స్వప్నము, లోభియును శాశ్వతముగా నిల్వరనితా.)

అనువాకము. ౧౮.

సూక్తము. ౧౨౧.

కక్షీవాశ్విషి. త్రిష్టుప్పందము, ఇంద్రుడు దేవత, లేక విశ్వేదేవులు,

౧౩౨౫. కద్దితాన్మోః పాత్రం దేవయతాం శ్రవద్గిరో అజ్గిరసాంతురణ్యన్ ।

ప్రయదానద్విశ ఆహర్యో స్యోరు క్రంసతే అధ్వరే యజత్రః॥ ౧॥

దం॥ మనుష్యులను రక్షించునట్టి యింద్రుడు గోరూపధనమును గలుగఁజేయుచు దన్నుఁ గోరునట్టి యంగిరసులమగు మాయొక్క యీ విధమయిన స్తుతులను ఎప్పుడు వినును? ఎపుడాయింద్రుడు మేడగల యజమానునియొక్క ప్రజలను ఆశ్రయించుచున్నాడో అపుడు మీయాజ్ఞమందుఁ బూజింపబడువాడై యెక్కువ యుత్సాహమునొందుచున్నాడు. (మేడగల, యంటే ధనవంతుడు గావలెనన్న కోర్కె తనకున్నదని తా.)

౧౩౨౬. స్తంభీష్ఠద్యాం సధరుణం పృషాయదృభుర్వాజాయ ద్రవిణం నరోగోః ।

అనుస్వజాం మహిషశ్చక్షత్రవాం మేనామశ్వస్యపరిమాతరంగోః॥ ౨॥

దం॥ ప్రసిద్ధుడైన యింద్రుడు ద్యలోకమును శాశ్వతముగ నుండునట్లు చేయుచు న్నాడుగదా! వరమునకుఁ బ్రభువు. ఆ యింద్రుడు సూర్యరూపమున నుండి అందఱు కోరఁదగిన జీవనాధారమయిన ఎర్వోడకమును అన్నముకొరకు వర్షించుచు న్నాడు. గొప్పవాడగు నింద్రుడు తనవద్దనుండి పుట్టిన రాత్రిని అనుసరించియు న్నాడు. ఏమంటే యితఁడు ఆడుగుజ్జుమును గోవునకుఁ దల్లినిగా మార్పుచేసినాడు.

౧౩౨౭. నక్షద్ధవ మరణీః పూర్వ్యంరాట్ తురోవిశామక్లి రసామనుద్యూన్ ।

తక్షద్వజ్రం నియుతంత స్తమ్భద్యాం చతుష్పదేనక్తాయ ద్విపాదే॥ ౩॥

దం॥ ఎఱ్ఱని యువస్థులను బ్రకాశింపఁ జేయునట్టి సూర్యరూపేంద్రుడు పూర్వ ఋషుల యాహ్వానముకూడ వినుఁగాక. ప్రతిదినమందు మనుష్యులగు నంగిరసుల వంశస్థులయిన స్తుతికర్తలకు ధనముచిచ్చునట్టి ఆ యింద్రుడు సజ్రాయుధమును

జంపదగినదానితోఁ జేరునట్లు నిర్మించెను. మనుష్యుల హితముకొఱకు చతుష్పాద జంతువులకొఱకు, ద్విపాదజంతువులకొఱకు, గ్రందబడకుండ ద్యులోకము నిల్పెను.

౧౩౨౫. అ॒స్యమ॑దే॒ స్వర్ణం॑ దా॒ఋతా॑యా పీ॒వృత॑ ము॒స్రియా॑ణా మ॒నీకమ్॑ ।

య॑ద్య॒ప్రస॑రే॒ త్రిక॑కు॒మ్ని వ॒ర్తద॑వ॒ద్రుస॑ణో మా॒నుష॑స్యదు॒రోవః॑ ॥ ౪॥

ద॥ ఓ యింద్రా! యీసోమరసముయొక్క మదము గలిగినపుడు యజ్ఞము కొఱకు స్తుతింపదగిన (గుహలో) దాచబడిన గోవులయొక్క సమూహమును ఇచ్చి తివి (అంగిరసులకని తా.) ఎప్పుడైతే యుద్ధమునందు ముగ్ధులగు నాయకుడగు నింద్రుడున్నాడో అప్పుడు మనుష్యులకు దోహదముచేయు (వణియనువాని) ద్వారములను బగులఁ గొట్టినాడే.

౧౩౨౬. తు॒భ్యంప॑యో య॒త్పిత॑రావ॒సీతాం॑ రా॒ధః సు॑రే॒తస్తు॑ర॒ణే భు॑ర॒గ్భ్యః ।

శు॒చియ॑త్రే॒ రేక్ష॑ ఆ॒యజ॑న్త॒సబ్ద॑ఘా॒యాః ప॑య॒డ్రసి॑యా॒యాః ॥ ౫॥

ద॥ ఓ యింద్రుడా! శీఘ్రముగఁ గార్యములు నెరవేర్చునట్టి నీ కొఱకు సర్వ జగత్పాలకములగు ద్యావాభూములు ఎపుడు సమృద్ధికల్గి జగదుత్పత్తి చేయునట్టి హవిస్సును గలుగజేసెనో, యెపుడు శుద్ధమయిన పాలుపితుకునట్టి, ధనముకంటెఁ బ్రయమయినట్టి గోవుక్షీరమును నీకు యజమానులిచ్చిరో (అపుడు నీవు గుహా ద్వారములు పగులఁగొట్టితివని పూర్వాన్వయము.)

౧౩౩౦. అ॒ధప్ర॑జ్ఞే॒తర॑ణి ర్భ॒మత్తు॑ ప్ర॒రోచ్య॑స్యా ఉ॒పసో॑ననూ॒రః ।

ఇ॒న్తర్యే॑శి॒రాష్ట్రే॑ దు॒హవ్యైః॑ స్రు॒వేణ॑సి॒చ్ఛా క్షర॑ణాభి॒ధామః॑ ॥ ౬॥

ద॥ ఇప్పుడు ఈ యింద్రుడు బాధలనుండి మమ్ము దాటించువాడై సంతోష పంతులఁ జేయుగాక. అతడు యీ యుపోదేవతయొక్క (సమీపమున నున్న) సూర్యునివలె మిగుల వెలుగుచున్నాడు. స్తుతింప దగిన సోమము ఆహవసీయస్థాన ముగుఱించి స్రువముతోఁ జల్లబడుచు తన సంబంధమయిన హవిస్సులుగల యే కర్మలతోఁ దృప్తిపొందింపఁ బడెనో?

౧౩౩౧. స్వి॒థ్నాయ॑ ద్వ॒ధి॒తర॑ప॒స్యా త్సూ॒రో॒న్వైరే॑ ప॒రోధా॑నాగోః ।

య॒ష్ఠప్ర॑భా సి॒కృత్వై॑ అ॒న్విద్యా॑న న॒ర్విశే॑ ప॒శ్వేషే॑తు॒రాయ॑॥ 2॥

దం॥ సూర్యకిరణాలచే మిక్కిలి తపింప జేయఁబడిన మేఘపంక్తి యెప్పుడు చర్మము కురియ నారంభించునో అప్పుడు (సూర్యగూఢపుడయిన) ఇంద్రుఁడు అంతరిక్షమందుండి వర్షదకముయొక్క ఆవరణములను అంతట నివారించుచున్నాఁడు. సూర్యగూఢపుడగు నింద్రుడా! నీవు కర్పూర్ములైన దినములను గుఱించి యెప్పుడు ప్రకాశించుచున్నావో అప్పుడు బండితోఁ గట్టలకుఁ బోవువానికి, పశువుల నిమిత్తమై యరణ్యమునకుఁ బోదలచి త్వరపడు గోపాలునకుఁ గోరె సిద్ధించును.

౧౩౩౨ అ॒ష్టామ॑హోది॒వ ఆదో॑హా॒రీ ఇ॒హద్యు॑మ్నా సా॒హమ॑భి॒యోధా॑న ఉ॒త్తమ్ ।

హ॒రియ॑తే మ॒ద్ధినం॑ దుక్ష॒స్త్వధే॑ గో॒రభ॑ స॒మద్ర॑భి ర్వా॒తాప్యమ్॑॥ ౩॥

దం॥ మనోహరమయిన, మదకరమయిన, వీర్యవంతమైన వాయువేగముగల సోమరసము రాళ్లుతో నీవృద్ధికై యెప్పుడు పిండుచున్నారో అప్పుడు ఇంద్రుఁడా! యెక్కువయిన సోమముయొక్క భోజనముఁగూడిన హరియను గుఱ్ఱాలను ఈయజ్ఞమందు (ద్రావిం గా మిగిలిన సోమమును) ద్రావింపుము. ధనమునపహరించునట్టి శత్రువును యుద్ధముజేయు శక్తిగల నీవు అట్లే తిరస్కరింపుము.

౧౩౩౩. త్వ॒మాయ॑ సంప్ర॒తివ॑ర్త॒యోగో॑ర్ది॒వో అశ్నా॑న ముప॒సీత॑చ్చు॒భావ్వి ।

కు॒త్సాయ॑యత్ర పురు॒హూత॑వన్వ చ్చు॒ష్ణమ॑న నైః ప॒రియా॑సి॒పథేః॑॥ ౪॥

దం॥ అనేకులచేతఁ బిలువఁబడనో యింద్రా! యెప్పుడు కుత్సని కొఱకు శుష్ణునురుని అధికములగు నాయుధములచేత హింసించుచు నెల్లవోట్లకుఁ బోవుచున్నావో అప్పుడు ఇరుముతోఁ జేయఁబడినట్టి, ద్యులోకముకంటెఁ బ్రకాశించునట్టి, (త్వష్టచే) దీసికొని రాబడినట్టి, శీఘ్రగమనముగలట్టి వజ్రాయుధమును పాటిపోవుచున్న (శుష్ణునురునకు) అభిముఖముగాఁ బ్రయోగించితివి.

౧౩౩౪. పురాయత్సరస్త మసో అపీతే స్తమద్రివః ఫలిగంహేతిమస్య ।

శుష్ణస్య చిత్ పరిహితం యవో జోదివ స్పరిసుగ్రధితం తదాదః॥ ౧౦॥

దం॥ పూర్వముందు సూర్యుడు చీకటిహాపమయిన శుష్ణాసురునియొక్క యుద్ధమునుండి యెప్పుడు వెడలివచ్చెనో యప్పుడు ఇజ్జాయధధారివగు నింద్రా! ఆ మేఘహాపముతో నావరించిన సంహారకుడగు రాక్షసుని నిరాకరించితివి. అట్లు ఏరాక్షసబలము సూర్యునకు మీఁద నావరించినదై వ్యాపించెనో ఆ బలమును వదలించితివి.

౧౩౩౫. అనుత్వామసీ పాజసీ అచక్రేద్యా వాక్షామామదతా మిన్ద్ర కర్కన్ ।

త్వంవృత్ర మాశయానం సిరా సురుహోవజ్జేణ సివ్వోవరాహమ్॥ ౧౧॥

దం॥ ఓ యింద్రా! గొప్పవి, బలముకలవి, సర్వత్రవ్యాపించినవి అగు ద్యావాభూములు (వృత్త)వధాది కర్మలందు బ్రవర్తించిన నిన్నుగూర్చి సంతసించెను. తర్వాత నీవు అంతట వ్యాపించియున్న శ్రేష్ఠాహారముగల వృత్రాసురుని శ్రేష్ఠసయిన వజ్రాయుధముతో పాటుచున్న యుద్ధకములందుఁ జంపితివి.

౧౩౩౬. త్వమిన్ద్రనర్మోయా అవోన్మాన్తిష్ఠా వాతన్యసుయుజో వహిష్ఠాన్ ।

యంతే కావ్యడశ నామన్దినదా ద్వృత్రహణం పార్యం తతత్వవజ్రమ్॥ ౧౨॥

దం॥ ఓ యింద్రుడా! మనుష్యులకు హితమొనరించునట్టి నీవు ఏ యశ్వములను రక్షించుచున్నావో ఆ వాయువేగముగల్గి సుఖముగా రథము బూన్పడగిన బాగుగ రథములాగందగిన గుఱ్ఱములను అధిష్ఠింపుము. కవి పుత్రుండయిన శుక్రుండు మత్తునిగలుగఁ జేయునట్టి యేవజ్రాయుధమును నీ కొఱకు నిచ్చెనో శత్రుసంహారసమర్థముచు వృత్తునిజంపఁదగినది యగుదానిని సానపట్టితివి.

౧౩౩౭. త్వంసూరో హరితో రామయోన్మాన్భర చ్చక్రమేతశోనాయ మిన్ద్ర ।

ప్రాస్యపారం సవతిం నావ్యానామపికర్తమ వర్తయోయజ్ఞ్యాన్॥ ౧౩॥

దం॥ ఓ యింద్రుడా! సూర్యకూపమునఁ బ్రకాశించు నీవు సచ్చని రథాశ్వములను విహరింపఁజేసితివి. రథచక్రమును సూర్యుని యశ్వమునలె బోవునట్లు చేసితివి. ఓడచే దాటఁదగిన తొంబదినదులను నీవు దాటి తీరమందు యాగవిరోధులయిన వారిని బడఁపేసిచేయవలసిన పనిని జేసితివి.

౧౩౩౨. త్వం^{సో} అస్యా^ఽ ఇన్ద్ర^ఽదుర్వా^ఽ గాయాః^ఽ పాహి^ఽవజ్ర^ఽవో^ఽ దురితా^ఽదభీ^ఽకే ।

ప్ర^ఽనో^ఽవా^ఽజా^ఽన^ఽభ్యో^ఽ౩ అశ్వ^ఽబుభా^ఽని^ఽషే^ఽయన్తి^ఽ శ్ర^ఽవసే^ఽ సూ^ఽనృ^ఽతా^ఽమై॥ ౧౩॥

దం॥ వజ్రాయుధమును ధరించిన యింద్రుడా! నీవు కష్టముతోఁ బోగొట్టఁదగిన యీదారిద్ర్యమునుండి మమ్ము రక్షింపుము. పాపముచుండి ప్రాప్తించిన యుద్ధమందు మమ్ము రక్షింపుము. రథముతోఁగూడిన గుఱ్ఱములు మొదలగువానికిఁ గావలసినంత ధనములను మాకు అన్నము నిమిత్తము, ప్రియసత్యవాక్కు, వాక్కు, నిమిత్తము ఇమ్ము. (నీ విచ్చినధనముతో నన్నము, కీర్తి, సత్యము సంపాదింతుమని తా.)

౧౩౩౩. మాసా^ఽతే^ఽ అస్య^ఽత్సమ^ఽతి^ఽ ర్విద^ఽసద్వా^ఽ జప్ర^ఽమహాః^ఽ సమి^ఽషో^ఽవర^ఽస్త ।

ఆ^ఽనో^ఽభజ^ఽ మఘ^ఽవన్తో^ఽష్వ^ఽరో^ఽ మంహి^ఽష్టా^ఽసై^ఽసధ^ఽమా^ఽదః^ఽ స్యా^ఽమ॥ ౧౪॥

దం॥ ద్రవ్యముచేతఁ బూజ్యుడవగునిందా! నీ సంబంధమగు ఆ ప్రసిద్ధమయిన యనుగ్రహబుద్ధి మాయందు తగ్గిపోకుండుగాక. అన్నమును మాకు సమృద్ధిగా నుండుగాక. ధనముగల యింద్రుడా! ధనవతివగు నీవు మమ్ము గోవులయందుఁ జేర్చుము. నీకు నుత్సాహము గలిగించు మేము (స్తుతులతో నని తా) పుత్ర పౌత్రులతో నుత్సాహులమై యుందుముగాక.

ఇట్లు ప్రథమమండలమున ప్రథమాష్టకము సమాప్తము.

ద్వితీయాష్టకము.

ప్రథమాధ్యాయము.

సూక్తము ౧౨౨.

కషీవాన్పసి, త్రిష్టుచ్ఛంద, విశ్వేదేవత.

౧౩౪౦. ఓమ్ ప్రహస్రాస్తం రఘుమన్యవోన్ధోయజ్ఞం రుద్రాయమీహృషేభరధ్వమ్!

ద్వితీయాష్టకము సురస్య వీరారిషధ్వేవ మరుతో రోదస్యః ౧॥

౨౦॥ కోపములేని ఋత్విజులారా! మిమ్ము రక్షించుసాధనమగుచున్న యాగము చేపించు హవిస్సును ఫలప్రసూడగు రుద్రుని కొఱకుఁ గలుగఁ జేయుము. అమ్ముల బ్రాదులవలె వీరులగు మరుత్తులతోఁ గూడి ముల్లోకములనుండి అసురులఁ బాఱఁ నోలునట్టి ఆ దేవుని ద్యావాభూముల మధ్యనున్న మరుత్తులతోఁ గలిపి స్తుతించుచున్నాను.

౧౩౪౧. వత్సీవ పూర్వహూతిం వావృధధ్య ఉషానానక్తా పుగుధా విదానే ।

స్తరీర్నాత్కం వ్యతంవసానా సూర్యస్య శ్రియా సుదృ శీహిరజ్జ్యైః॥ ౨॥

౨౦॥ పెనిమిటియొక్క మొదటిపిలుపును వృద్ధికొందించుటకు (శ్రీఘ్రము వచ్చు) భార్యవలెను అహవారాత్రి దేవతలారా! అనేకవిధములనుత్తులఁ దెలిసికొనువారయి (మాపూర్వాహ్వానము విని) రండు. సూర్యునివలె బంగారుకాంతికల కిరణములచేత వృద్ధి నొంది ఎడతెగని రూపమును ధరించునట్టి సూర్యునికాంతితో ఆతనికిమందుఁబోవుచుఁ జక్కఁగాఁగనంబడునట్టి ఉషాదేవత మాపూర్వాహ్వానమును మన్నించుఁగావుతె.

౧౩౪౨. మచత్తుః పరిజ్ఞా వసర్హా మచత్తువాతో అపాం వృషణ్యాన్ ।

శీశీత మిన్ద్రా పర్వతా యువంస్తస్తన్నో విశ్వే వరివస్యన్తు దేవాః॥ ౩॥

౨౦॥ (గార్హపత్యాది రూపముతోఁచున్న) సూర్యుఁడు మమ్ము సంతృప్తులఁ జేయుఁ గాక. వర్షోదకములంగలిగించు వర్ష వాయువు మమ్ముఁ వృత్తులఁ జేయుఁగాక. ఇంద్ర

పరస్యలారా! మీరు మామనస్సు నిర్మలముగా నుంచుడు. దానివల్ల సమస్త దేవతలు ను మాకు విస్తారమయిన యన్నమునిత్తురు గాక.

౧౩౪౩. ఉతత్యామేయ శసాశ్వేనామైష్యన్తా పాశ్చాశ్చ జోహవధ్యై ।

ప్రవోనపాతమపాం కృణధ్వం ప్రమాతరా రాస్త్విసన్యామోః॥ ౪॥

దం॥ ఉశిజుని కొమారుడనగు కక్షీవంతుడను నేను నాకొఱకుఁ గీర్తిగలట్టి, (చరుపురోడాశాదుల) భక్షించునట్టి, (నేముసోమముమొ॥) వాటిని పానము చేయు నట్టి, ప్రసిద్ధులయినట్టి, యశ్వినీదేవతలను ఉపఃకాలమందు ఆహ్వానముతోఁ బూజింతును. ఋత్విజులారా! మీరు ఉదకములకు మనుమఁడగు అగ్నిదేవుని మిగుల స్తుతింపుడు. (ఉదకమువల్లఁ జెల్లుపుట్టును. వాటిరాపిడి చేతనగ్నిపుట్టును. కనుక మనుమఁడనితా)

౧౩౪౪. ఆవోగుపణ్య మాశిజోహవధ్యై ఘోషేవశం సమస్త చన్యసంశే ।

ప్రవ పూషే దావన తి అచ్ఛావోచే యవనుతాతిమగ్నేః॥ ౫॥

దం॥ ఓ దేవతలారా! ఉశిజుని కొడుకునగు కక్షీవంతుడను నేను మీ స్తవసీయమగు సోత్రమును మీయాహ్వానము కొఱకు పాండురోగమునశింఘఁ జేసికొనఁగోరిన ఘోషయను బ్రహ్మవాదినివలె అభిముఖుడనై పలుకుచున్నాను. ఘటదాతయగు పూష దేవతకొఱకుఁ గూడ స్తుతినిబలుకుచున్నాను. అగ్నియొక్క ధనదాసమునఁ గూడ స్తుతించుచున్నాను.

౧౩౪౫. శ్రుతంమే మిత్రావరుణా హవేమోత శ్రుతంసదనే విశ్వతఃసీమ్ ।

శ్రోతునః శ్రోతురాతిః సుశ్రోతుః సుక్షేత్రా సినురద్భిః॥ ౬॥

దం॥ ఓ మిత్రావరుణులారా! యీమాత్రహ్వానములను వినుడు. మఱియుయజ్ఞగృహమందు అంతటను జేయఁబడుచున్న యీస్తోత్రమును గూడవినుడు. ఎల్లచోట్లను బ్రసిద్ధికెక్కిన ధనముగల మాయీ ఆహ్వానమువినునట్టి, బలాభిమాన దేవతమఁచి క్షేత్రములను ఉదకముల చేత (దశువుచు) మాయీస్తుతులను వినుఁగాక.

౧౩౪౬. స్తుపేసా¹వాం వరుణమిత్ర² రాతిర్గ³వాం శతా⁴పుత్రయా⁵ మేష⁶పజే⁷ ।

శ్రుతరథే¹ ప్రియరథే² దధా³నాః సద్యః పుష్టి⁴నిరుద్ధా⁵నాసో⁶ అగ్గన్⁷ ॥ ౭॥

దం॥ ఓ మిత్రావరుణలారా! మీ ఆ ప్రసిద్ధమయిన అపరిమితమైన గోదాసము కక్షీవంతుడనగునాయఁడు అన్నదాసముగల యజ్ఞములనిమిత్తము అగుఁగాక. మఱియు మిత్రా¹ది దేవతలారా! ప్రసిద్ధమగు రథముతోఁగూడి ప్రియమైన రథముగల్గి కక్షీవంతుడనగు నాయఁడుఁ బ్రీతినుంచుచు వెంటనేపుష్టిని మాకు గల్గించుచు రండు.

౧౩౪౭. అన్యస్త¹పేవహీ² మఘన్యరాధః³ సచాస⁴నేమనహావః⁵ సువీరాః⁶ ।

జన్యః¹ శ్రేభ్యో² వాజినీ³వాంశ్వావతో⁴రథినో⁵ మహ్యం⁶సూరిః॥ ౮॥

దం॥ పూజ్యమగు ధనముగల యీదేవతా సంబంధమయిన ధనమును స్తుతించుచున్నాను. షరస్పర¹ స్నేహసంబంధముగల ముఖ్యులమగు కక్షీవంతులము పుత్రపౌత్రాదులకలవారమై ఒకరియఁదొకరువైత్రి కల్గియనభవింతుము గాక. ఏదేవసంఘము అంగిరోవంశ్యులమగు మాకు అన్నముగలిగించి, యశ్యములు గల్గించి, రథములు గల్గించినదియై నన్ను బ్రేరించుచున్నదో (ఆదేవధనమని పూర్వాన్వయము.)

౧౩౪౮. జనాయో¹ మిత్రావరుణా² వభిధ్రుగ³బోనవాం సునో⁴త్యక్ష⁵ యాధ్రుక్⁶ ।

స్వయం¹ సయత్క్రం² హృదియే³నిధత్త⁴ ఆవయదీం⁵ హోత్రాభి⁶ ఋతావా⁷ ॥ ౯॥

దం॥ ఓ మిత్రావరుణలారా! మీకు ఏజనుఁడు ద్రోహముచేయుచున్నాఁడో, యెవఁడు మఱేదిధమయిన ద్రోహము చేయుచు మీకు సోమరసమును పిండఁడో, ఆయిద్దఱు (మొదటివాఁడు యాగము మానినవాఁడు రెండవవాఁడు సోమము మీకివ్వని వాఁడు)స్వయమగా రోగమును తమహృదియవఁడుంచుకొనుచున్నారు. వీరిద్దఱుకాశ యింకొకఁడు యజ్ఞముగల్గి స్తుతివాక్కులతో ఈ సోమరసమును దీయుచున్నాఁడు.

౧౩౪౯. సప్రా¹ధతో² సహా³బో⁴ దంనుజాతః⁵ శర్ధస్తరో⁶ సరాంగూర్త⁷శ్రవాః⁸ ।

విస్ఫుప్తరా¹త్యైరాతి² బాహ్మస్ఫుత్యా³విశ్వానుపుత్తు⁴ సదమిచ్చారః॥ ౧౦॥

పం॥ ఓమిత్రావగుణుగారా! మిమ్ము బూజించువాడు అణకునగల గుఱ్ఱముల రథమునీ. నఁ గూర్చుండువాడు, శత్రువేగులం దిరస్కరించువాడు, తనసరివారిలోఁ బ్రస్థితకేకి-నవాడు, యాచకులకి మృధఃముకలవాడును శూరుఁడునె, అన్నియుఁజ ములలోను హింసకులైన మనుష్యులగూర్చి జంకులేకుండ క్షేపుడు భోవుచున్నాఁడు.

౧౩౫౦. అధగ్నంతానహృషో హవనూచేః శ్రోతారాజానో అమృతస్య మద్దాగ్రిః ।

నభో జవో యస్మిరవస్యరాధః ప్రశస్తయే మహినా రథచతే॥ ౧౧॥

పం॥ సర్వాధికారులగుచు సంతోషముకలిగించు దేవతలారా! మరణరహితుఁడనయి స్తుతికర్తవ్యున మనుష్యుఁడగు నాయొక్క ఆహ్వానమును వినుడు. పిమ్మట అంత రిక్షసంచారులగు మీరు మతెవరును రక్షకులులేని వాడగు నాయొక్క మాహాత్మ్యముతోఁగూడిన స్తోత్రమును శ్లాఘించుటకు రండు.

౧౩౫౧. ఏతం శర్ధం ధామయస్య సూరే రిశ్యో చక్షతయస్యనంశే ।

ద్యమానియేషునను తాతీరాన్విశ్వే సన్వన్తు ప్రభృషేషునాజమ్॥ ౧౨॥

పం॥ “హవిస్సులందిచ్చునట్టి యేయజమానునకు దశేంద్రియములకుఁ బుష్టినిచ్చునట్టి యన్నముగల్గుటకయి మేము పిలువ బడితిమో ఆయజమానుఁకుఁ బరూనుభవింపఁ దగినది యిపుడివ్వఁగనినదియగు అన్నమును ఇచ్చెదము” అనిచెప్పిరి. ఏదేవతలందు నన్నములు ధనములు మిక్కిలికలవో ఆసమస్తదేవతలు యూగములందన్నమును ఇత్తురు గాక.

౧౩౫౨. మద్దామహేదశతయస్య ధానేర్విర్యత్పశ్చ బ్రభతో యస్యన్నా ।

కిమిష్టాశ్వ ఇష్టరశ్మిరేత ఈ శానాస్త రుషరుజ్జతేన్యాన్॥ ౧౩॥

పం॥ పదింద్రియములకుఁ దృప్తిని గలిగించు నన్నమును పదివిధములయిన యన్నమును ధరించిన చమసాధ్యవృలు (అనగా ఋత్విజులు) పదిమంది (ఆహవనీయాగ్నివద్దకు) ఎందువల్ల పోవుచున్నారో అందువల్ల మేము దేవతలను స్తుతించుచున్నాము. స్తుతికర్తవ్యున యే మాకు దేవతలు ప్రభువులో శత్రువుల నొడించునట్టియు, గర్భము నిర్వహించునట్టి ఆ మమ్ముచు ఇష్టాశ్వఁడు, ఇష్టరశ్మి (వీర్ధులు శత్రురాజులు) ఏమి చేయఁగలరు?

౧౩౫౩. హిరణ్య కర్ణంహః గ్రీవమర్జస్తన్నో విశ్వేనరివస్యస్తు దేవాః ।

అర్యోగిరః సద్యఆజగుషీరోసాశ్చ కన్తాభయే వ్యస్నే॥ ౧౪॥

దం॥ బంగారుకుండలాల చెవులు కలటి, రత్నహారముల కంఠముగలటి, రమణీయ రూపములుగలటి పుత్రుల సంఘమును మాకు సమస్త దేవతలు ఇస్తుచుగాక. ప్రసిద్ధము పూజ్యమునగు నాదేవసంఘము (తాము) వచ్చినవెంటనే స్తుతికర్తలమగు మానోటినుండి వెడలిన స్తుతులను క్షీరాది హవిస్సులనుగూడ యామా ఐహికా ముష్మికథనముల నిచ్చుటకెంతకావలెనో యంతః గోరుదురుగాక.

౧౩౫౪. చత్వరో మామశర్వారస్య శిశ్వస్త్రయోరాశ్చ ఆయ వసస్య జిహ్వాః ।

రథోవాం మిత్రావరుణా దీర్ఘాప్తాః సూర్యమగభస్తిః సూరోనాన్యత్॥ ౧౫॥

దం॥ నన్ను (అనఁగా కక్షీవంతుని) మశర్వారఁడను రాజయొక్క అజ్ఞానులగు నలుగురు పుత్రులు బాధించుచున్నారు. జయశీలుఁడయిన ఆచువసుఁడను రాజయొక్క పుత్రులు ముగ్గురు బాధించుచున్నారు. మిత్రావరుణలారా! మీరథము గొప్పరూపముగలది, సుఖకరమయిన కాన్తిగలది యయి సూర్యునివలె బ్రకాశించుగాక.

సూక్తము. ౧౨౩.

కక్షీవాస్పతి, తిష్ఠభ, యుహోదేవత.

౧౩౫౫. పృథూరథో షక్షీణాయా అయోజ్యే సం దేవానో అమృతానో అనుః ।

కృష్ణామదస్థావరాన్త విహాయాశ్చిత్వన్తీ మానుషా యక్షయాం॥ ౧॥

దం॥ సమర్థులగు ఉహోదేవతయొక్క విశాలమయిన రథము పూర్వబడినది. ఈ రథమును మరణరహితులయిన దేవతలు ఎక్కిరి. పూజ్యురాలు గొప్పదియగు ఆ యుహోదేవత మనుష్యసంబంధమగు నివాసముకొఱకు చీకటి దొలఁగించునదై నల్లని చీకటిలోనుండి యుదయించెను.

౧౩౫౬. పూర్వా విశ్వస్సాద్భవనాదబోధి జయస్త్వీవాజం బృహస్పతీ ।

ఉచ్చాస్యఖ్యద్యుపతిః పునర్భూరోషా అగస్ప్రిభమా పూర్వహూతౌ ॥ ౨॥

దం॥ (నిద్రానాన్న) సమస్త లోకమునకంటె ముందుగా యజమానుల నిమిత్తమున్నమును గలుగఁజేయుచు ఉపోదేశిత మేలొనెను. గొప్పనయి కాంతినిచ్చును. ప్రకాశించుచున్నది. గొప్పనియు, యావనవతియు, పర్యాయమున (అనఁగా నొకమాత్రమున తరువాత నింకొకమాత్రము) ఉదయించునదియు నగు ఉపోదేశము మొదటి యాహ్వానమునందే మొనెట్టిదై యజ్ఞశాలకు వచ్చుచున్నది.

౧౩౫౭. యదద్యభాగం విభజాసిన్మభ్య ఉపోదేవి మర్వత్రానుజాతే ।

దేవోనో అత్రసనితాదమూనా అనాగసోవో చతిసూర్యాయః ॥ ౩॥

దం॥ శోభనజన్మగల ఉపోదేవి! మనుష్యులఁ బాలించునట్టి నీవు ఇప్పుడు మనుష్యుల కొఱకు ఏ ప్రకాశభాగమును విభజించి యిచ్చుచున్నవో అయి భాగవిషయమునందు ఇష్టార్థముల నిచ్చు మనస్సుగలట్టి సవితృదేవుడు మమ్ము వోషరహితులనుగా సూర్యులకుఁ జెప్పుగాక (సవితృడు సూర్యుడును ఒక్కడే యయ్యును వసులభేదమునుబట్టి పదభేదము. పాపపుణ్యము పరిశీలించువని సవితృనిది. ఫలముల నిచ్చువని సూర్యునిది.)

౧౩౫౮. గృహంగృహ మహనాయా త్యచ్ఛాదివే దీవే అధినామాదధానా ।

సిహసస్త్రి ద్యోతనా శశ్వదాగా దగ్రమగ్రమిద్భజతే వసూనామ్ ॥ ౪॥

దం॥ ఉపోదేశిత ప్రతిదినమందును, ప్రతియజ్ఞగృహమునకు వెలుంగునిచ్చుచు బోలుచున్నది. వస్తుప్రకాశము గలిగించు నిచ్చుకలదై సమస్త ప్రపంచమును బ్రకాశింపఁజేయుచు బ్రతిదినమును వచ్చుచున్నది. హవిస్సులయొక్క ఆయాశ్రేష్ఠ భాగమును బొందుచున్నది.

౧౩౫౯. భగస్య స్వసావహుణస్య జామిరుషః సూపుతే ప్రథమాజరస్య ।

పశ్చానదక్ష్య యో అఘస్య ధాతాజయే మతం దక్షిణయారణేన ॥ ౫॥

౧౦|| సన్మార్గవర్తినిగను ఓ ఉండేదే! నీవు సూర్యులకు చెల్లెలుగనున్నావు. నీవితరదేవతలకంటె గొప్పదానవయి స్తుతింపబడుము. తరువాత నెవడు దుఃఖము గల్గించునో (శత్రునిని తా.) వాడు పాటిసోపుగాక. వానిని సహాయురాలవైన సీతోజేరి రథముతో జయితుము.

౧౩౬౦. ఉదీగతాం సూన్యతా ఉత్పరస్థీ గువగ్నయః శుశుచానాసో అస్థః |

స్వాహ్వా వసూని తమ సాపగూహ్యో విమృణ్యస్త్వ మసో విభాతీః || ౬||

౧౦|| ప్రియసత్యవాక్కులు బదులువెడలుగాక. కార్యముచేయుదమన్న బుద్ధులు బదులుదేరుగాక. అగ్నిహోత్రములు మిగులఁ బ్రవర్తిల్లింతునవై ప్రేకి లేచుగాక. అధికారములో ముగియుండి అందఱికిని కావలసియున్న హవిస్సు మొసలగు చుష్కసాధములను ఏకారణముచేత ఉపోదేవత ప్రకటించుచున్నదో ఆకారణముచేత (నని పూర్వావ్యయము)

౧౩౬౧. అపాన్య దేత్యభ్యో న్యదేతి విషాహుపే అహసీ సజ్జరేతే |

పరిక్షితో సమా అన్యగృహాకర ద్యాదుమాః శోశుచశారథేన || ౭||

౧౦|| నానామాపములయిన రేయిబగళ్లు తిరుగుచున్నవి. ఆ రెంటియందు ఒకటి (పగలు) అభిముఖముగ వచ్చుచున్నది. పర్యాయముగవచ్చునట్టి వాటిరెంటిలో నొకటి (అనఁగారాత్రి) కప్పివేయునట్టి జీకటిమాపమున పాపముచు చేయుచున్నది పగటిలో నొకభాగమగు ఉష ప్రకాశించునట్టి రథముతో సంతట వెలుగు గొగించుచున్నది. (పర్యాయముగ = ఒకదానితర్వాత నొకటిగా)

౧౩౬౨. సప్తకీరద్య సప్తకీరదుశ్వో దీప్తం సచస్తే వశణస్త్వధామ |

అననద్యాస్త్రీం శతంయోజ నాన్యేకా క్రతుంపరియన్తిసద్యః || ౮||

౧౦|| ఉపోదేవతలు ఈ పగటియందు నొకదానికొకటి సమానమై, రేపుకూడ అన్యోన్యసహాయములే అగుచున్నవి. దోషరహితమగు ఉషస్సులు విశాలమయిన నగుఱునియొక్క (ఇవట సూర్యుడే పరుణశబ్దార్థము = పాపపుణ్యపరీక్షకుఁడు) చోటిని సేవించుచున్నవి (మేరుసానముచుట్టు ప్రతిదినము సేవించునని తా.) ముప్పు విమామడలదూరము (నిచ్చిప్రోసింహాక ఆమడ) సూర్యునకు ముందుబుట్టుచున్నవి.

వీటిలో నొక్కటి (లంకాది భూభాగములందున్నవారి) కనునాగములను దనయుడి యమందే నిర్వహించున్నది. (భూమధ్యరేఖ లంకనుండియుండి కలదని జ్యోతిష)

౧౩౨౩. జాత్యహ్నిః ప్రథమస్యనామ శక్రాకృష్ణావజనిప్తశ్చిత్తీ ।

ఋతస్యయోషా సమినాతిథాచూ హరహర్నిష్కృతి మాచరన్తీ । ౧౩

దం॥ ఊపోదేవత ముఖ్యముగు పగటియొక్క ఆకాశమును దెలియజేయుచున్నది. స్వయముగ ప్రకాశించు, తెల్లనై నట్టిదియై చీకటిలోనుండి పుట్టుచున్నది. యజ్ఞము యొక్క స్థానమును బొందునదై ప్రతి (యోగ) దినమందు హవిస్సులు మొదలగు వస్తువులను బ్రకాశింపజేయుచు మేలుచేయుచున్నది.

౧౩౨౪. కన్యేవతన్వాక శాశదానా ఏషీదేవిదేవ మియక్షమాణమ్ ।

సౌస్థయమానా యువతిః పురస్తాదా విప్విక్షాంసి కృణుషే విభాతీ । ౧౪

దం॥ ఓ ఊపోదేవతా! నీవు కన్యకవలె శరీరముతో పౌంధురాలవై (అనగా స్పష్టావయవముల గన్నదుచు నని తా.) యున్నావు. ఓ యుపోదేవి! కోర్కెలిచ్చుటకు నిచ్చగల సూర్యుడనెడు ప్రియుని బొందుచున్నావు. యావనవతివై భర్తయెదుట చిటునవ్వు నవ్వుచు బ్రకాశించుచు సర్వాంగములను బ్రకటించుచున్నావు.

౧౩౨౫. సుసంకాశా మాతృమృప్తే వయోషావిస్తవ్యంకృణుషే దృశోకమ్ ।

భద్రాత్వముషో వితరంవృచ్ఛనతత్తే అన్యాఉషసో నశన్త । ౧౫

దం॥ ఓ ఊపోదేవతా! తల్లిచే నలంకరింపబడిన స్త్రీవలె మిగుల బ్రకాశించుచున్న నీవు నీదేహమును సర్వజనదశానమునకు సుఖముగునట్లు ప్రకాశింప జేయుచున్నావు! కనుక అందఱిచే స్తుతింపబడి అంధకారమును బోగొట్టుము. మఱియు ఆ నీకటి నణించువని నితర ఉషస్సులు చేయజాలవు.

౧౩౨౬. అశ్వావతీ ర్గోమతీ ర్విశ్వవారా యత మానారశ్శిఖిః సూర్యస్య ।

పరాచయన్తి పునరాచయన్తి భద్రానామ వహమానా ఉషసః । ౧౬

౪౦॥ గుఱ్ఱములుగలవై నోవులుగలవై, సర్వకాలములం దుండునట్టి సూర్యునికిరణములతోఁ జీకటిని బోధింపఁగలవై, స్త్రవసీయములయి అండుఁజేసి నీలుచేయుమన్న ఉపస్థులు కడచివోవుచున్నవి. మరల వచ్చుచున్నవి.

౧౩౬౨. ఋతస్య రశ్మి మనుయచ్ఛ మానాభద్రం భద్రం క్రతు మస్మా సుధేహి ।

ఉపోనో అద్యసుహ వాప్యచ్చాస్మా సురామౌమఘవత్పుచన్యః॥ ౧౩॥

౪౦॥ ఓ ఉపోదేవతా! సత్యస్యరూపుడగు సూర్యునియొక్క కిరణములను అనుసరించిన నీవు మాయండు ఆయాకళ్యాణప్రదమయిన కర్మములను ధనమును గలిగించువుగాక.

సూక్తము. ౧౨౪.

కక్షీవంతుడు ఋషి, త్రిష్టప్పందము, ఉపోదేవత.

౧౩౬౩. ఉపాఉచ్చస్తీ సమిధానే అగ్నాఉద్య నుస్సర్య ఉర్వియా జ్యోతిరశ్రేత్ ।

దేవోనో అత్ర సవితాన్వర్థం ప్రాసావీర్ద్ధి వత్పుచతుష్పదితైః॥ ౧॥

౪౦॥ ఓ యుపోదేవతా! అగ్నులు ప్రజ్వలింపఁ బడుచుండ నంధకారమును బోగొట్టుచు ఉదయసూర్యునివలె అధికకాంతినిఁ బొందుచున్న దానపు ఈ ప్రాతఃకాలకర్మమును; సర్వార్థప్రేరకుడగు సూర్యుఁడు మా కొఱకు; శీఘ్రముగా అపేక్షింపఁ దగిన (మరుష్యులు మొ) ధనములను గలుగఁజేయుఁగాక. గవాదిధనమునకుఁగూడ రాకపోకలు గలిగించుఁగాక.

౧౩౬౪. అనువతీ దైవ్యానివ్రతాసః ప్రమిసతీ మనుష్యా యుగాని ।

ఈముషీణా ముపమా శశ్వతీనా మాయతీనాం ప్రథమో షావ్యద్యాత్ ॥ ౨॥

౪౦॥ దేవతాసంబంధములగు వ్రతములను అనుకూలంపఁజేయుచు మనుష్యులయొక్క సంయోగవియోగములను గలిగించుచు కడచినట్టి, రాబోవునట్టి, ఉపస్థులను సాటియై (ఈదినమునకు) మొనటిదైన ఉపోదేవత మిగులఁ బ్రకాశించుచున్నది.

౧౩౭౦. ఏ॒షాది॑వో దు॒హితా॑ ప్రత్య॒వర్తి॑త్యోతి॒ర్యసా॑నా నమ॒నా పు॒రస్తాత్ ।

ఋతి॒స్య ప॒తా మ॒న్వేతి॑ సా॒ధుప్ర॒జాన॑తీ॒ వనది॑శోమనాతి॑ ॥ 3॥

పం॥ ఈ యుపోదేశత న్యులోకమునకుఁ గూతురువంటిది. పూర్వవిక్రమందుఁ బ్రత్యేకము తేజస్సును వస్త్రమును గిత్తనట్లు కప్పుచు జనులకు దవతము పనులలోఁ బ్రవర్తింపఁచెయ్యుచుఁ జూడఁబడెను. ఆ యుపోదేశత సూర్యునియొక్క మాన్యమును అనుసరించి పోవుచున్నది. చెలిసిగదిచలె న్రాగాది దిక్కులఁ దెలియుఁజేయుచున్నది. (న్రాగాది = తూర్పు మొలలయిన)

౧౩౭౧. ఉ॒పా॑ అది॒న్యన్ధ్యో॑ నవత్తో॒నాధా॑ ఇ॒వాపి॑రకృత॒ప్రియా॑శి ।

అ॒ద్భుత॑స్స॒సతో॑ బోధ॒యస్తీ॑ శశ్వ॒తమా॑గాత్పు॒రరే॑ యు॒షీకా॑మ్ ॥ ౪॥

పం॥ ఈ యుపోదేశత సూర్యునియొక్క కిరణముదాయమునలె సమీపమందుఁ జూడఁబడుచున్నది. నోధస్సరుఋషి మంత్రములచేఁచక కోరె-లనువలె నీమె తేజస్సులను బ్రకటింపఁజేసెను. తిట్టుచు దల్లి కొమాళ్లను మేల్కొల్పునట్లు మేల్కొల్పుచు ఉపయమునకు (దనయింటికి) నచ్చు స్త్రీలలోఁ దానొకతెయె మరల వచ్చుచున్నది. (రాత్రి విటునింటికిఁబోయి యుదయమునఁదిరిగివచ్చు జారస్త్రీనలె ననితా.)

౧౩౭౨. పూ॒ర్వే అ॒ర్ధేర॑జసో అ॒ప్యస్య॑గ॒వాంబ॑ నిత్ర్యకృత॒ప్రకే॑తుమ్ ।

పు॒ష్కర॑థతే వి॒తరం॑వరీ॒య ఓ॒భాపు॑ణస్తీ॒ పితో॑రు॒పసా॑ ॥ ౫॥

పం॥ సర్వవ్యాపియగు సంతరిక్షముయొక్క పూర్వార్ధమందుఁ బుట్టినదై దిక్కులకు జ్ఞానమును గలిగించుచున్నది. తలిపండులగు ద్యౌవాభూముల సమీపమందు నిలిచి వారిని దన తేజస్సుతో ప్రకాశింపఁజేయుచు శ్రేష్ఠమై విస్తీర్ణమయినట్లు తేజస్సును (లోకమున) వ్యాపింపఁజేయుచున్నది.

౧౩౭౩. ఏ॒వేదే॑ మాపు॒రుత॑మా॒వృ॑శేకం నా॒జామి॑న పది॒వృణ్తి॑ జామిమ్ ।

అ॒రేప॑సా॒తన్వా॑ ३ శాశ॑దా॒నానా॑ర్భా దీప॑తేన మహా॑విభా॒తీ ॥ ౬॥

దం॥ ఈ యుపోదేవత ఇట్లే విస్మరించినదై; సుఖముగఁ జూచుటకు (దృష్టినిచ్చుటలో) ఇతరజాతివానిని (అనఁగా మనుష్యుని) విడువదు అట్లే తనజాతివారిని (దేవతల నని తా.) విడువదు. (అందఱికిని చూచునట్టి శక్తిగలిగించు నని తా.) నిర్మలమయిన శరీరముతో స్పృష్టమైనదై ప్రకాశించుచు కొద్దివస్తువునుండి తొలఁగదు. ఉన్నత వస్తువునుండి తొలఁగదు.

౧౩౭౪. అ॒భ్రా॒తే॑ వ॒పుం॒స ఏ॒తి॒ప॒తీ॑ చీ॒గ॒ర్తారు॑ గి॒వ॒స॒నయే॒ధనా॑నామ్ ।

జా॒యే॒వప॑త్య ఉ॒శితీ॑సు॒చానా॑ ఉ॒మా॒హ॒సే॒వ ని॒రిణీ॑తే అ॒పః॥ ౭॥

దం॥ అన్నదమ్ములు లేని స్త్రీ (మగనియింటనుండి ముఖము మరలుచుకొన్నదై) తల్లీదండ్రులను జేరునట్లు ఉష్ణత్రంధ్రీయగు) సూర్యుని చేరుచున్నది. ధనముల లాభము కొఱకు రాజాస్థానమును వితంతువు చేరునట్లు సూర్యస్థానము చేరుచున్నది. భర్త కొఱకుఁబోవ మంచి దుస్తులు ధరించు స్త్రీవలెను నవ్వుచు ఉపోదేవత తన సూర్యమును బ్రకటింపుచున్నది. (అన్న దమ్ములు లేనిదాని నెవరును బెండ్లియాడరు కనుక నామెకు మగనియింటివైపు మాఱుముండదు)

౧౩౭౫. స్వ॒సా స్వ॒క్రే॒జ్ఞాయ॑స్యై యోని॑మా॒రైగ॑ పై॒శ్యసా॑ః ప్ర॒తి॒చక్ష్య॑న్ !

ప్ర॒యచ్ఛ॑స్తీ ర॒శ్మభి॑ః సూ॒ర్యసా॑ః జ్ఞై॒శ్చక్షే॑ స॒మన॑గా ఇ॒వ॒వ్రా॑న్ ॥ ౮॥

దం॥ చెలెలివంటిదయిన రాత్రి అక్కయయిన ఉపోదేవతకొఱకు జన్మస్థానమగు అపరరాత్రును ఇచ్చెను. (చిన్నది పెద్దవానియెదుట నుండరాదని) ఈ యువకు చెప్పునట్లు దొలఁగిపోవుచున్నది. సూర్యుని కిరణములచేతఁ జీకటినిఁ బోగొట్టుచు స్పృష్టమయిన వ్రపంచమును మెఱుపుల మొత్తమువలెఁ బ్రకాశింపఁ జేయుచున్నది.

౧౩౭౬. ఆ॒సాంపూ॑ర్వా॒సా మహా॑సు॒స్వస్థా॑ణా మ॒వరా॑పూర్వా మ॒భ్యేతి॑ప॒శ్చాత్ ।

తా॒ప్ర॑త్న వ॒న్వస్య॑సీ॒హ్నా నమ॑స్సే॒రే వదా॑చ్ఛన్తు సు॒దినా॑ ఉ॒మా॒నః॥ ౯॥

దం॥ అక్కానెల్లండ్ర భావముకల పురాతనములగు నుషస్సులలో ప్రతిదినము తర్వాతిదికడచిన యువస్సు సనుసరించి వచ్చుచున్నది. క్రొత్త యువస్సులుకూడ తప్పక పూర్వపు ఉషస్సులను బోలియే సత్కార్యానుమానములుకలవై మాకు బహుధనము గలుగునట్లు ప్రకాశించుగాక.

౧౩౨౨. ప్రహోభయోమః పృణతో మఘోఽబుధ్యమాహః పణయఃససన్తు ।

రేవదుచ్చ మఘవద్యో మఘో నిరేవత్సితే సూక్ష్మతే భారయన్తి॥ ౧౦॥

దం॥ బహుధనముగల ఉపోదేవీ! హవియుల నొసంగుచున్న మమ్ము మేల్కొల్పుము (వర్తకులంబోలి) ధనలోభముకల్గి (యాగకాలమున) మేల్కొనని మాశత్రులు పెద్ద నిద్రపోదురొక. ధనవంతుగా! హవిస్సుల నిచ్చిన యజమానులకు ధనసమృద్ధి కలదాననై ప్రకాశింపుము. సన్మార్గవర్తి! వ్రాణులు యాయువు పోగొట్టుకొని (తెల్లవారితే ఆయువులో ఒకదియె యొకదని తా.) స్తుతించువానికి ధనము కలుగు నట్లు ప్రకాశింపుము.

౧౩౨౩. అవేయమశ్వై ద్యవతిః పురస్తా ద్యుక్షేగవా మరుణా నామనీకమ్ ।

వినూనముచ్చా దసతి ప్రకేతు స్పృహంగృహము పతిష్ఠాతే అగ్నిః॥ ౧౧॥

దం॥ ఈ యుపోదేవత సమ సవస్తువులందును జేరినదై తూర్పుదిక్కునందు మిగుల వృద్ధినొందుచున్నది. ఈ యుపోదేవత యెఱునైన గోవులయొక్క సమూహమును రథమందుఁ బూర్చుచున్నది. తప్పక జీకటిని బోగొట్టుచున్నది. చీకటిలో సమస్త వస్తువులను బ్రకాశింపఁజేయుచున్నది. అగ్నిహోత్రము ప్రతిగృహమందును వెలుంగుచున్నది.

౧౩౨౪. ఉత్తేవయశ్చిద్వనతే రపస్తన్నరశ్చయే పితృభాజోవృష్టా ।

అమాసతే వహసిభూరివామ ముపోదేవిదాశుషే మర్త్యాయ॥ ౧౨॥

దం॥ ఓ ఉపోదేవీ! నీయొక్క ఉదయమగుచుండఁగాఁ బక్షులుకూడఁ దమచోట్ల నుండి పైకి నెగురుచున్నవి. ఏ నరులు అన్నమును గోరుదురో వారుకూడ బయలుదేరుచున్నారు. ఇది యిట్లుండ యజ్ఞశాలయందుండి హవిస్సులిచ్చు మనుష్యునకెక్కువగా ధనమును ఇచ్చుచున్నావు.

౧౩౨౫. అస్తోద్వంస్తోమ్యా బ్రహ్మణామేవీ వృధధ్వముశతీ రుషాసః ।

యస్మాకం దేవీరవసాసనే మనహస్రిణం చశతినంచ వాజమ్॥ ౧౩॥

౧౩౨. మాపృణన్తో దురితమేన ఆరన్దాజారిషః సూరయః సువ్రతానః ।

అన్యస్తేషాం పరిధిస్తు కశ్చిదపృణన్త మభిసంయన్తు శోకాః॥ ౨॥

దం॥ దేవతలఁ దృప్తి పఱచువారు దుఃఖకరచుగు పాపమును బొందరు. దేవతల స్తుతించువారు ముదిమి నొందరు. వ్రతములు (కృత్ర-చాంద్రాయణది) చేయువారు కూడముదిమి నొందరు. వీరిమువ్వరకంటె నితరుఁడెవఁడైనను బాపమును ధరించువాఁడగును. దేవతలకు యాగముచేయనట్టివానిని కష్టములు పొందుఁగాక.

సూక్తము. ౧౨౬.

మొదటికి కక్షీవంతర్షి ౬ బాపయవ్యడు ౭ రోమకయను నామ. మొదటికి అష్టభుగములు తక్కినవి అనుష్టుభములు.

౧౩౩. అమన్దాన్తో మాన్వభరే మనీషా సిన్ధావధియతో భాన్వస్య ।

యోమే సహస్రమ మిమితసవా సతూర్తో రాజాశ్రవ భిచ్ఛమానః॥ ౧॥

దం॥ ఇతరులచే హింసింపఁబడనట్టి యేరాజు నాకు వేయి సోమయాగములను కీర్తిని కోరి కలుగజేసెనో అట్టి సింధుదేశమున నివసించునట్టి న్వసయునకు అధిక స్తుతులను ప్రియమనస్సుతో సంపాదించుచున్నాను.

౧౩౪. శతంరాజ్ఞో నాథమానస్యనిష్కాఞ్చిత మశ్వాన్పయతాన్తద్య ఆనమ్ ।

శతంకక్షీవా అసురస్యగోనాంది విశ్రవో జరమాతతాన॥ ౨॥

దం॥ యాచింపఁబడుచున్న, ధనదాతయైన స్వనయుఁడను రాజుయొక్క ఆభరణవిశేషములను అనంతములను వెంటనే కక్షీవంతుఁడనైన నేను బొందితిని. శుద్ధములై లక్షణవంతములైన యశ్వములను, అనేకములను బొందితిని. యజ్ఞములనేకములు నీవ్వికరించితిని. ఇట్లు ఆ రాజు ద్యులోకమందు శాశ్వతమయిన కీర్తిని విస్తరింపఁజేసెను.

౧౩౯౦. ఉమాశ్యావాః స్వయేనదత్తావధూమన్తో దశరథానో అస్థః ।

పప్తిః సహస్రముచగన్యనూ గాత్సరత్క్షివా అభిపిత్వే అహ్నమ్ ॥ ౩॥

దం॥ స్వసయుడను రాజిచ్చిన కపిలవర్ణము (నలుపు) గల గుడ్డాలు పూన్చినట్టి స్త్రీలు కూర్చొనియున్నట్టి పవిత్రములు నాకు వచ్చినవి. అటువదిలే కథకమైన గోసముదాయము వాటిని వెంబడించెను ఈ కక్షివతుడు దిశములలో దగ్గరదిన మందు (అనగా మరుసటిదినమందే) తండ్రికి (తనకు దానముగా వచ్చినవస్తువులను) ఇచ్చివేయుచున్నాడు.

౧౩౯౧. చత్వారిం శద్దశరథస్యశోణాః సహస్ర స్యాగ్రేత్రేణిం నయన్తి ।

మదచ్యుతః కృశనావతో అత్యశ్శక్తిస్త ఉపమృక్షన్తపజాః ॥ ౪॥

దం॥ పదిరథాలుకల్లి, వేయిమంది సేవకులు గలిగిన గోవులసమూహము ముందు భాగమున నలువది యెఱ్ఱగుఱ్ఱములు వరుసగట్టి పోవుచున్నవి. తరువాత కక్షివంతుని అనుచరులు గడ్డిమొదలగు నాహారము పట్టుకొని ముందుగల ఆ గుఱ్ఱములను (ఆయాసము పోవునట్లు) తోముచున్నారు.

౧౩౯౨. పూర్వాచనుప్రయతి మాదదే వస్త్రీయక్తా ఆప్తానిధాయసోగాః ।

సుబన్ధవోయే విశ్యాఇవచా అస్వస్తః శ్రవపషన్తపజాః ॥ ౫॥

దం॥ అన్యోన్యాయురాగముగల బంధువులెయున్న మాదంశసులు ఐకమత్యము గలవారును, హవిసుల నిచ్చువారును, అంగిరుని శమందుఁ బుట్టినవారును అయి యెవరున్నారో వారు కీర్తిని గోరుదురుగాక! మొదటిదానమును అనుసరించి మూడుఎనిమిది (అనగా బదునొకండని తా.) ధనముతోనిండిన రథములను మీ కొఱకుఁ దీసికొంటిని.

౧౩౯౩. ఆగధితా పరిగధితాయా కశీకేవజగ్ధహే ।

దదాతిమహ్యం యాదురీయాశూనాం భోజ్యశ్శతే ॥

దం॥ ఎవతె సంభోగాహారాలును, మిక్కిలి ప్రీతితోఁ బరిగ్రహించఁ బడినదియును, బిడ్డచు నిన్నముం గిసవలె ఎప్పుడికిని విడువనిదగునో మిక్కిలి వీర్యపుష్టిగల ఆ యీ రోమశ, అనేక సంభోగముల నాకు నిచ్చుచున్నది.

౧౨౯౪. ఉపావమే పరామృశమామే దభ్రాణీ మన్యథాః ।

సర్వాహమస్మిరో మశాగన్ధాకీణా మివావికా॥

2॥

దం॥ (మీఁదిముక్కు భావమవ్యుఁడు భార్యతోఁ బరిహాసముగా సంభోగము నిమిత్తము చెప్పినమాట. ఈ ఋక్కు చాని కామె చెప్పిన జబాబు.) ఓ నాథా! నన్ను సమీపించి చక్కగా స్పృశఁచేయుము. నాయవయవములు అల్పములని తలపకుము, ఏమంటే నేను గాంధారదేశమునందుండు గొట్టవలె రోమములు కలిగి యున్నాను సంపూర్ణురాలను అగుచున్నాను.

ఆ ను వా క ము. ౧౨౯

సూ క్త ము. ౧౨౮.

పురుషేదఋషి - అగ్నిదేవత - ఆత్మస్థిఛందము.

౧౨౯౫. అగ్నింహోతారంమన్తే దాస్వస్తం వసుంసూనుం సహసో జాతవేదసం

విప్రం నిజాతవేదసమ్ । యడ్యాయా స్వధ్వరో దేవోదేవాచ్యాకృవా ।

ఘృతస్యవిభ్రాష్టిమనువప్తి శోచిషా జహ్వనస్య సర్పిషః॥

౧॥

దం॥ యజ్ఞమును జక్కగా నిర్వహించు నేయగ్నిదేవుఁడు అధికమైనదేవతలను పూజించునట్టి సామన్యముకలవాడై యెక్కువగా హోమము చేయుబడుచు వ్యాపించుచున్న నేతియొక్కప్రకాశించు నాహుతిని అనుసరించి తానుగూడ జ్వాలితోఁగోరుచున్నాడో అట్టి మిగులదాతయగునట్టి, సర్వజనుల నినాసపేతువయినట్టి, బలమునకుఁబ్రౌఢయినట్టి, మిగులఁబ్రజ్ఞావంతుఁడయినట్టి, మేధావంతుఁడగు బ్రాహ్మణుని బోలిదేవతలంబిలుచుకొనివచ్చు నగ్నినిస్తుతింపచున్నాను.

౧౩౯౬. యజ్ఞస్థంత్రా యజమానా హువే యజ్ఞేష్వమగ్నే రసాం విస్వమగ్నభిర్విష్వభిః
శుక్రమగ్నభిః । పరిజ్ఞానయద్యాం హోతారం చక్షణేనామ్ । శోచిష్కేశం
వృషణం యమిమావిశః ప్రావస్తుజాతయేవిశః॥ ౨॥

పం॥ మేధావిమై ప్రకాశముకల్పి యోహగ్ని! ఆగ్నిరోనంశస్థులలోపల శ్రేష్ఠుడవవు. బుద్ధిశాలురగు బుద్ధిజలతో మంగములతోఁగూడిన క్షేమం నరవ్రతసంచరించుకట్టి సూర్యునిలె మరుష్యులకొఱకు దేశతలంబిలుచుకట్టి, క్షిప్తవానిలుగలట్టి, ఇష్టార్థములనొసంగునట్టి, యెకు-చగాఁబూజంపబడునట్టి నిన్ను తేరి ఈయజమానులు ఇష్టప్రాప్తికై పీఠునిజేతురుగాక.

౧౩౯౭. సహి పుహచిదోజసా విమగ్నతాదీద్యానో భవతి గ్రహవర్తరః పరశర్మద్రు
హవర్తరః । విశ్వాదిప్యస్య సమృతౌ ప్రవద్యనే వయస్థినిరమ్ । నిష్వసామానో
యమతే నాయతే ధన్వానహ నాయతే॥ ౩॥

రం॥ ఏయగ్నియొక్క సంయోగమందు పృథమైనట్టి, కదలనట్టి, పర్వతము మొదలగు నేవస్తువుకూడ ఉదకమువలె కఱగించునదో ఆయగ్నియే మిగులబ్రహ్మశిరుశత్రువులందెగఁగొట్టిటకుఁ బ్రయోగింపఁబడిన గండ్రగొడ్డలవలె శత్రువులఁజేదించువాడగుచున్నాడు. ఈయగ్ని విలుకానింబలి శత్రువులందరినూరించువాడై విహరించుచున్నాడు. పరువై పారిపోడు.

౧౩౯౮. దృహశ్చిదస్మా అనుదుర్యథా విదేతే జ్యోభి రహభిర్దాప్యై నశీగ్నయే
దాప్యవనే । ప్రయః పుహాణి గాహతే తక్షద్యనే నశోచిమా । స్థిరాచి
దన్నానిరిణాతోఽస్మానిస్థిరాణి చిదోజసా॥ ౪॥

పం॥ ఈ యగ్నికొఱకు సారవంతములగు హవిస్సులు క్రమముగా పరమార్థవేదై కొఱకు గొప్పధనములను దాతలెటులనిత్తురో ఆలాగున యజమాను లిచ్చుచున్నారు. ఆయగ్ని మిక్కిలి తేజోవంతములగు ఆరణులచేత (అనగా యాగములచేత) రక్షణకొఱకు స్వర్గాదల నిచ్చుచున్నాడు. ఏ యగ్ని అనేకవస్తువులను వృక్ష

సమూహమును బ్రహ్మశిష్యులగు బ్రహ్మశిష్యులచున్నాడో, జ్ఞానలక్షణ నశింపజేయుచున్నాడో, యెట్లు స్థిరమయినటువంటి ధాన్యము మొదలగు వస్తువులంగూడఁ బచము చేయుచున్నాడో అట్లే తన తేజస్సుతో స్థిరములగు పాపములంగూడ నిశ్శేషముగా నశింప జేయుచున్నాడు.

౧౩౯. తమస్య పృథ ముపరాను ధీమహి న క్తంయః సుదర్శనో దివాతరా
దప్రాయుషే దివాతరాతే । ఆదన్యా యుర్గిభణ వద్వీళుర్మనసూనవే ।
భక్తమభక్తమ వోవ్యన్తో అజరా అగ్నయో వ్యన్తో అజరాః॥ ౩॥

౩౦॥ ఏ యగ్ని రాత్రియందు, పగటికంటెను మిగులఁ జూడదగియున్నాడో, పగటివల్ల ఆయుష్కంటఁడగు నగ్నికొఱకు హవిస్సును యజ్ఞ వేదిక సమీపమందుండు ఘోషములధుందుంతుము. అందువల్ల నీయగ్నికై హవిస్సులు పుత్రునకు దృఢమయిన శ్రద్ధిగృహము తీసికొనఁదగియున్నట్లు తీసికొనఁదగును. ఈ ఆహవనీయాది మూడఁగులును సేవించువారలందఱు గ్రాహ్యులని యెఱుంగుచు రక్షించుచున్నవి. హవిస్సులతోఁ దృప్తిపంది ముదిమి లేనినై యిజమానులంగూడి ముదిమి చెందనీయవు.

౧౪౦. సహి శర్శో నమామతం తువిష్వణిరప్సవీతీ ఘార్వరాస్విష్టనిరార్త
నాస్విష్టనిః । ఆదధ్వ్యా న్యాదధిర్వజ్ఞ స్య కేతుర్హణా । అధస్సాస్య
హర్షతో హృషీవతో విశ్వేజుష స్తపన్థాం నరః శుభేన వన్థామ్॥ ౬॥

౪౦॥ సంసారకర్మలుగల (త్రవృట్, నీరుచల్లుట మొ॥) వేదికలయందు మరుత్తుల బలమువలె అధికధ్వనితోఁ బ్రబల్వించువాడు, పూజనీయుడు, సైన్యములందు జయమునిమిత్తము పూజింపఁదగినవాడు, అగు నాయగ్నియే, హవిస్సులఁ బుచ్చుకొనుటయే స్వభావముగాఁ గలవాడు యజ్ఞమునకుఁ బ్రకాశకుడు, పూజనీయుడు అగుచున్నాడు. యజమానుల సంతోషపఱచువాడు (ఆహుతులతో) సంతరించువాడు అగు నగ్నియొక్క మాగ్గమును మనుష్యులందఱు సుఖప్రాప్తి కొఱకు మంచిదానిని అనుసరించు విధమున ననుసరించుచున్నారు.

దం॥ ఓ యగ్నీ! నీవు బలముచేత శత్రువుల దిరస్కరించువాడవు. మిక్కిలి తేజస్సుగలవాడవు. హవిర్భక్తిలగు దేవతలచేత విస్తారిమయివ యజ్ఞము కొఱకు ధనమువలెను అరణులవల్లఁ బుట్టుచున్నావు. నీయొక్క సంతోషము ఎక్కువదికదా! మఱియు నీయొక్క కర్మ కీర్త్యవమైనది. అందువలన ముగిమిలేనట్టి యోయగ్నీ! బంహ్రోతులవలె యజమానులు నిన్ను సేవింతురు.

౧౪౦౪. ప్రవోమహే సహసా సహస్వత ఉపర్బధే పశుషే నాగ్నయేస్తో

హవిర్భక్తియే॥ ప్రతియదం హవిస్సా విష్ణుః సంతోషము

సంతోషముచేత పశుభిర్యజమానం హవిర్భక్తియే॥

సం॥ ఓ ఋత్విజులారా! పూజ్యుఁడును బలముతో నితరుల దిరస్కరింప సమర్థుఁడు ప్రాణికాలమునఁ బ్రజ్వలించువాఁడును పశువుల నిచ్చునాణి నగు అగ్నికొఱకు మీస్తోత్రము సమర్థమగుగాక. అందువల్ల నీ యగ్నివి విజయించి యజమానుఁడు సమ స్థులగు వేదికలందుఁ బోవుచున్నాడు. యజ్ఞమునకు వచ్చుదేవతలలో శ్రేష్ఠుడగు నగ్నిని స్తుతికుశలుడగు హోతయను ఋత్విజుఁడు ఇతరదేవతలకంటె ముందు ధనికుల స్తుతించు స్తుతిపాఠకునివలె స్తుతించుచున్నాడు.

౧౪౦౫. సనోనేదివంత దదృశాన ఆభరాగ్నే దేవేభిః సచనాః సుచేతునా

మహోరాయః సుచేతునా॥ మహిశవిష్ట నస్కృధి సంచత్సే భుజే అస్మై

మహిస్తోత్రభ్యో మఘవస్తు వీర్య మథీ రుగ్నో నశవసా॥ ౧౧॥

దం॥ ఓ యగ్నీ! ఆ నీవు మాకు సమీపమునఁ గనఁబడుచు నితరదేవతలతో సమానుఁడవయి యున్నావు. మంచిమనసుగల నాపయి మంచిమనసుతో పూజనీయములగు ధనములను దెచ్చి యిమ్ము. బలవంతుఁడవయిన ఓ యగ్నీ! మాకొఱకు శ్రేష్ఠమయిన అన్నమును దళనీయమగు ఈ భూమిపై నున్న యజమానుల భోగము నిమిత్తము; స్తుతికర్తల కొఱకును; ధనవంతుఁడా! మంచిపుత్రపౌత్రులుకల ధనమునఁ గలిగించుము. బలముతోఁగూడినవాడవై మావిరోధులను క్రూరుఁడగుపురుషుఁడు బలముతో నితరుల నశింపఁజేయునట్లు. నశింపఁజేయుము.

సూక్త ము. ౧౨

ఋషిః ఘండస్సులు, పూర్వోక్తములు, అగ్నిదేవత.

౧౦౦౬. అ॒యంజా॑యత మ॒నుషో॑ ధ॒రీమ॑ణి॒హోతా॑య జి॒ష్ఠ ఉ॒శిజా॑ మను॒వ్రత॑
మ॒గ్నిః స్వ॑మను॒వ్రతమ్ । వి॒శ్వశ్రు॑ప్తిః స॒ఖియ॑తే ర॒యిరి॑వశ్రవ॒న్యతే॑ ।

అ॒ద॒భ్యో హూ॑తా ని॒షద॑దిశస్సదే పరి॒వీత॑ ఇ॒శస్సదే॑ ౧॥

ద౦॥ ఇతరదేవతలం బిలుచునట్టి యీ యగ్ని అరణులమధ్యను యధ్వర్యునివలనఁ బుట్టుచున్నాడు. ధనము నపేక్షించు యజమానులయొక్క కర్మను అనుసరించియు స్వకీయకర్మను (అనగా హవిస్సుల నందుకొనుట) అనుసరించియు బ్రపంచవిషయ కర్మల కాధారమయిన యగ్ని మైత్రింగోరుచున్న యజమానుని యన్నము కొరకు ధనమువంటి వాడగుచున్నాడు. మఱియు నీయగ్ని భూమిపై వేదికయందు ఎవని చేతను బాధింపబడనివాడై హూమనిష్ఠానకుడై ఋత్విక్కులచే జుట్టబడి యున్నాడు.

౧౦౦౭. తం॒యజ్ఞ॑ సా॒ధ మ॒పి॒వాత॑యా మ॒స్మృత॑ స్య॒వ॒థాన॑మ సాహ॒విష్ణు॑
తా॒దే॒వతా॑ తాహ॒విష్ణు॑తా । స॒న॒క్షార్జ్జా॑ము॒పా భృ॑త్య యా॒కృ॒పాన॑ జూ॒ర్యతి॑ ।
యం॒మాత॑రి శ్వా॒మన॑వే ప॒రావ॑తో దే॒వంభాః॑ ప॒రావ॑తః॥ ౨॥

ద౦॥ యజ్ఞసాధకుఁడును వేదియందుంచబడినవాఁడునగు నగ్నిని యాగపురోడాశాదులుగల యజ్ఞభాగమందు తృప్తిగల్గువఱకు సేవించుచున్నాము. వాయువు పూర్వ కాలమందు మనువుకొరకు దూరముననున్న సూర్యునుండి ఏ యగ్నిని భూమియందుంచెనో ఆ యగ్నిని (ఆవాయువే దూరమునుండి మాయాగశాలయందుంచునుగాక. ఆ యగ్ని మాసంబంధమగు చరుపురోడాశాదికమును గ్రహించువిషయమై యీసామర్థ్యకల్పనతో నశింపకుండును. (తగినట్టు నమిథలు హవిస్సులు వేయుటవల్లఁ జెడదని తా.)

౧౪౦౫. ఏవేసద్యః పర్యేతి పార్థివా ముహుర్గే రేతో వృషభః క్షేత్రదద్ధప్రజేతః

కసీక్రదత్ । శతచక్షాణోఽక్షి భిరేవో వనేషు తుర్వణిః ।

సదోదధాన ఉపరేషు సానుష్వస్విః పరేషు నానుషా॥

౩॥

దం॥ నూయాశ్వము తరువాతనే వేదికాస్థానమందు అభిముఖముగా మాటి మాటికి స్తుతింపబడనట్టివాడు హవిస్సులు కలవాడును (కోర్కెల) వర్షించువాడు ధ్వనించువాడు, సామర్థ్యమును ధరించువాడు, ప్రకాశించువాడు, స్తుతులవిషయమై జ్వాలలతో నూలునెల్లు ప్రకాశించువాడు, శత్రువులం జంపువాడు ఉన్న తప్రదేశములయందును, యజమానగృహములందును నివాసమును జేయువాడు. సగు నీయగ్నిగమనముతో గొప్ప హవిస్సుల నిరుత్తము పోవుచున్నాడు. (పురుక్షిమాందరాధ్యము.)

౧౪౦౬. ససుక్రతుః తురోహితో దమేకమేగ్ని ర్యజ్ఞ స్యాధ్వరస్యచేతతి

క్రత్యాయజ్ఞస్యచేతతి । క్రత్యవేధా ఇ షూనుతే విశ్వజాతాని పశ్వశే ।

యతోఽఘృత శీరతి ధిర జాయత వహ్నిర్వేదా అజాయత॥

౪॥

దం॥ ఆ యగ్ని గొప్ప కర్మగలవాడు, పురోహితునివలె యాగనిర్వాహకుడునై ప్రతిగృహమందును నాశములేని, లేక హింసారహితమైన యజ్ఞముకొరకు విరాజిల్లుచున్నాడు. ఈ యజమానుడుకూడ సత్కర్మతో యాగమును దెలియుచున్నాడు. ఈ యగ్ని గొప్పపనులతో అనేక ఫలములెచ్చువాడునై అన్నముగోరిన యజమానుని కొరకు సమస్తములగు హవిస్సులను స్వీకరించుచున్నాడు. ఏకారణమువల్ల ఈయగ్ని నేతినిసేపించునట్టి అతిథివలె పూజ్యుడయిన వాడయ్యెనో ఆకారణమువల్ల యజమానుడును హవిస్సులను సంపాదించుకొని సమర్థుడయ్యెను.

౧౪౦౭. క్రత్యా యదస్యత విశీషా పృచ్ఛతే గ్నే రవేణ మరుతాం నభోశ్యేషి

రాయ నభోశ్యే । సహిష్పదాన మిన్వతి వసూనాంచ మజ్జనా ।

సనస్రీసతే దురితా దభిహృతః శంసాదఘా దభిహృతః॥

౫॥

౦|| ఏ హేతుప్రచేశ యజమానులీయగ్నిజ్వాలల యందు చరుపురోడాశాది హవిస్సులను తృప్తినిమిత్తమై వాయువు ధాన్యముమొలగువాటిని జేర్చునటులు జేర్చుచున్నారో ఆకారణమువల్ల అన్నముకోరికవానికి భోజనవస్తువులనిచ్చునట్లు. ఆయజమానుడు ధాన్యములబలముతో హవిస్సులనిచ్చుచున్నాడు. ఆయగ్నిహోమముచేయఁజిపాపములనుండి మమ్ము రక్షించుచున్నాడు. దుష్ఖకరమగు పాపముచేగల్గు బాచుదొలఁగించుచున్నాడు.

౩౧౧. విశ్వోవిహాయా అరతిర్వసుర్దధే హస్తే ఏక్షిణే తరణిర్న ।

శీశ్రథ చ్చవస్య యాన శీశ్రథత్ । విశ్వస్సా ఇది యధ్యతే దేవతా

హవ్య మోహిషే విశ్వస్సాకత్సుకృతే వారమృణ్య త్యగ్నిర్ద్యౌరా వ్యవణ్యతి॥౩॥

౦|| సర్వగూఘ్రుడుఁ గొప్పవాడు, తృప్తిలేనివాడు, నగునీయగ్ని కుడిచేతిలోఁగ్రమును పట్టుకొనియున్నాడు. సూర్యునింబోలియిచ్చుచున్నాడు. అన్నముకోరి యజమానుని విడువడు. ఓ యగ్ని ! దేవతలలో నీవుసమస్త హవిరాభగముఁ గోరినదికి హవిస్సును మోసికొనిపోవుచున్నావు. సర్వయజమానులకును అగ్నికావలసిన అన్నములను గలుగఁ జేయుచున్నాడు. అగ్ని పుణ్యలోకద్వారములను దెరుచున్నాడు.

౩౧౨. సమానుషే వృజనే శంతమోహితోఽగ్నిర్వజ్నేషు జేన్యోనవిశ్వతిః ।

ప్రియో యజ్నేషు విశ్వతిః । సహవ్యా మానుషాణామిభాకృతా

నివత్యతే । సకస్తానతే వరుణస్య ధూతే ర్నహో దేవస్య ధూతేః ।

౦|| ఆ యగ్ని యజమాన సంబంధమయిన పాపము నిమిత్తము యాగములందఁగలందొలగించి సుఖముచేయువాడు. ఈయగ్నిఋత్విజులకుఁ బాలకుడు. ఇతఁ ఁడగురాజువలె ఇష్టుడు. చేతిమీఁదనుంచి యజమానులిచ్చు హవిస్సులను గుఱింపుచున్నాడు. ఆ యగ్ని హింసకుఁడు గొప్పవాడునగు వరుణదేవతయొక్క భనుండి మమ్ము రక్షించుచున్నాడు.

౧౪౧౫ సఃశ్రుధియః స్యాప్రతనాసుకా నుచిద్దక్షాయ్య ఇన్ద్రభర హూతయే

నృభిరసి | ప్రతూర్తయే నృభిః | యః శూరైః కప్పి స్ససితాయా విప్రైః

ర్వా జంతరుణా | తమీశానాన ఇరభన్త వాజి సంప్ర క్షచత్సం నవాజినమ్ || ౨ |

౩|| ఓ యింద్రా! ఆ నీవు మాస్తోత్రమువినుము. ఏ నీవు నరులయిన మరుత్తులతోఁ గూడ కొన్నియుదములందు “రక్షింపుము” అని విలిచినపుడు శత్రుహింసకొఱకు సంబంధించుచున్నావని, ఏ నీవు భూతాతోఁగూడి స్వయంబువాడే అధిభూతుని విజృంభింపఁజేసి, ఏ నీవు మృత్యువంతోఁగూడి జన్మమును పుట్టుకవచ్చునట్లు పుట్టించి, ఏ నీవు మనుష్యులను తొలి వాడెపు యని సంప్రదించి, ఏ నీవు సర్వమును నితను నెఱవించుచు నేడ్చుచునుగలది, ఆహారముగలది, యగు గుఱ్ఱమును నితను నెఱవించుచున్నాడు.

౧౪౧౬ దిస్సో హిష్ణావృషణం పిన్వ సిత్వచక్రం చిద్యావీరీనం శూరమర్త్యం

కరివృణాక్షిమర్త్యమ్ | ఇన్ద్రోతతుభ్యం తద్దేవేత ద్రుద్రాయ స్వయశసే |

మిత్రాయవోచం పరుణాయసప్రభః సుమృళికాయ సప్రభః || ౩ ||

౪|| ఓ యింద్రాడా! నీవు శత్రువులఁ జంపువాడవు వరించు స్వభావముకల వాడవు. శూరాడా! యుదకమును మూతవేసిన మేఘమును కొట్టి వరింపఁజేయుచున్నావు. నీళ్లులేని మేఘమును విడుచుచున్నావు. ఇంద్రా! ఆ కార్యమును వ్యాపింపనట్లు ప్రజలకు సుఖమును గలిగించు నీకొఱకుఁ జెప్పుచున్నాను. నీకీర్తి ద్యులోకవేవతకొఱకుఁ జలుకుచున్నాను. దానినే రుద్రునకు, మిత్రునకుఁ జెప్పుచున్నాను. రుణునకుఁ జెప్పుచున్నాను. సుఖము గలిగించుచు వ్యాపించునట్టి నీకును జెప్పుచున్నాను.

౧౪౧౭ అస్సాకంవ ఇన్ద్ర ముశ్మసీష్టయే సఖాయం విశ్వాయుం ప్రాసహం యుజిం

వాజేషు ప్రాసహంయుజిమ్ | అస్సాకం బ్రహ్మతయే వాప్రత్సు ముకాసుచిత్ |

సహిత్యాశత్కృణ స్తరతే స్తుణో పియంవిశ్వం శత్రుంస్తుణో పియమ్ || ౪ ||

దం॥ ఋత్విజులారా! మాయాగము నిమిత్తము స్నేహితుఁడైవచ్చువాఁడు శత్రువుల నోర్పువాఁడు సహాయుఁడై యున్నవాడు. హవిస్సుల నెడు అన్నముల నిమిత్తము యాగవిరోధుల నణచువాఁడు, మరుత్తులతోఁ గూడినవాఁడు; నగు నింద్రుని ఫలము లంగోరుచున్నాను. ఓ యింద్రా! మాయొక్క రక్షణకొఱకు సమృద్ధకర్మమును రక్షింపుము. ఏ శత్రువును నీవునివారింపుచున్నావో వాఁడు మమ్ము సకలయుద్ధములందును బాధింపలేదు.

౧౮౧౮. నిషాన మాతిమతిం కయస్య చిత్రే జిహ్వాభిరరణి భిన్నోతి భిరు గ్రాభి రుగ్రోతిభిః । నేషిణో యథా పురానేనాః శూరమస్యనే ।
విశ్వోని పూరోర పవర్షి వహ్ని రాసావహ్ని ర్హోఅచ్చ॥ ౫॥

దం॥ ఇంద్రా! ఉగ్రుఁడా! భక్తుఁడయిన యజమానుని శత్రువును నీ శత్రువులగు పుత్రాదులనువలె రక్షణసాధనములతో యాగధనములతో లొంగగఁగియుము. పూర్వకాలమందేలాగున మావారికి యాగఫలములఁ జేర్చి తిన్నో అధికరక్షణలచే మాకు నట్లు యాగఫలమిమ్ము. ఓ శూరుఁడా నీవు పాపములేనివాఁడవు అని అందఱికిఁ దెలియును. - ఇంద్రా! జగన్నిర్వాహకుడవై యజమానునియొక్క సకలపాపములను తొలగించుచున్నావు. కనుక మాయాగశాలలో ఇప్టములిచ్చువాడై ప్రీతితోవచ్చి దుఃఖము తొలగించి యిప్టములు పూరించుము.

౧౮౧౯. వ్రతద్వోచేయం భవ్యా యేవవే హవ్యోనయ ఇష వాన్మిన్నరేజతి రక్షో హేమన్మరేజతి । స్వయంసో అస్మదానిదో వధేరజేత దుర్వతిమ్ ।
అవస్రవేదఘశంసో వతర మవశుద్ర వివస్రవేత ॥ ౬॥

దం॥ ఏ సోముడు స్తోత్రమును గోరి మాయాహవ్యముతో యాగవిరోధుల హింసించుచున్న యింద్రునివలె వచ్చుచున్నాడో దినదినాభివృద్ధి నొందు అతి సోమునికొఱకు (=చంద్రుఁడు) ఆ స్తుతిబలింపుచున్నాను. మమ్ము నిందించునట్టి శత్రువుయొక్క పెద్దోపాయములచే గల్గిన దుర్బుద్ధిని మృతముండి ఆ చంద్రుఁడు తొలగించుగాక. హింసనడలించిన దొంగ అతినిచముగాఁ దలక్రిందుగా లాగఁబడుగాక. నీరువలె కారిపోవుగాక. (అనగా స్వరూపనాశ మొందునని తా.)

౧౪౨౦. వనే మతద్ధోత్రయా చితన్త్య వనే మర యిర యివః సువీర్యం రణ్వం

సన్తం సువీర్యమ్ । దుర్గన్గానం సుమన్తు భిరే మిషా పృచీమహి ।

ఆ సత్యాభిర్న్దం ద్యుమ్నహూతి భిర్య జత్రం ద్యుమ్నహూతిభిః॥ 2॥

పం॥ ఓ యిందా! మేము ప్రసిద్ధమగు నీరూపమును చెలుపుచుండు స్తుతివాక్కు-
తోభజనచేసెదము. ధనవంతుఁడవగునోయింద్రా! మంచిసామర్థ్యమునుగలిగించునట్టి,
రమణీయమగునట్టి, మిగులవృద్ధికొందునట్టి, పుత్రపౌత్రాదులతోఁ గూడినట్టి, ధనము
నుగోరుచున్నాము. ఓ యింద్రుడా! కష్టముగాఁ దెలియఁదగిన నిన్ను మంచిస్తుతుల
తోహవిస్తులతో సేవించుచున్నాము. యాగమును జరిపించునట్టి యింద్రునియదార్ధ
ములగు హవిస్తుల గ్రహించుటకుఁ బిలుచుపిలుపులతో (ఇంద్ర ఆగచ్ఛ - హరివ
ఆగచ్ఛ అనునవి) సేవించుచున్నాము.

౧౪౨౧. ప్రప్రావో అస్మే స్వయశోభి మాతీ పరివర్గ ఇన్దో దుర్గతీనాం దరీమన్తు

ర్గతీనామ్ । స్వయంసారిష యధ్యైయాన ఉవేషే అత్రైః ।

హతే మసన్న వక్షతిక్షిప్తా జూర్నిర్న వక్షతి॥ ౩॥

పం॥ ఋత్విజలారా! మాసంబంధమగు స్తోత్రములచేత సంతసించి దుష్టబుద్ధిగల
శాత్రువుల యుద్ధముదు మీయొక్క రక్షణవిషయమున ఈ యింద్రుఁడు సమర్థుఁ
డగుచున్నాఁడు. శత్రునాశకుడగు నింద్రుఁడు పాలించుచుండఁగా మనవిరోధులచేత
నే సేన మమ్ము హింసించుటకుఁ బ్రేరేపింపఁబడినదో ఆ సేన తానే చచ్చెను. మా
వడ్డకు రాలేదు. శత్రువులదరికిని బోదు.

౧౪౨౨. త్వంస ఇన్ద్రా యాపరీణ సాయాహి పథా అనేహసా పురో

యాహ్యరక్షసా । సచస్వనః కరాక ఆ సచ స్వాస్తమిక ఆ ।

పాహినో దూరా దూరా దభిష్టిభిః సదాపాహ్య భిష్టిభిః॥ ౪॥

దం॥ ఓ యింద్రా! నీవు రాక్షసులులేని, పాపములులేని మా మార్గముతో ముందు
రమ్ము. తలచినచోటగల్గునట్టి ధనముతోఁగూడినవాడవై రమ్ము. ఓ యింద్రా!
దూరముననున్న యాగశాలలో హవిస్సులనందుకొమ్ము. దూరమగు స్వర్గమునుండి
వచ్చి రక్షింపుము. సమీపముననున్న భూలోకమునుండి యాగనిర్వాహకాగమన
ములచేతఁ బాలింపుము.

౧౮౩౨. త్వంస ఇన్ద్రా రాయాత సూషసోగ్రం చిత్వామహి మాసక్షద వసేమహే
మిత్రనాపసే । ఓ జిష్ట త్రాతర వితారథం కంచదమర్చ్య ।

అన్యమస్మద్దిరిషేః కంచదద్రి వోరిక్షన్తం చిదద్రివః॥ ౧౦॥

దం॥ ఓ యింద్రా! నీవు మమ్ము ఆపవలనుండి తొలగించునట్టి ధనముతో ఉదరిం
చుము. ఓ యింద్రా! ఎక్కువబలముకల నిన్ను మాస్తుతివల్లఁ గలిగిన మోహా
త్మ్యము ఆధిక రక్షణకొఱకును నీ ప్రీతికొఱకును సూర్యునివలెను ఉత్సాహపఱచు
చున్నది. అధికబలవతుఁడా! రక్షకుఁడా! మరణములేనివాఁడా! తృప్తికొందించువాడా!
యింద్రా! నీవు ఏదో యొకరథమును ఎక్కి మాయాగగ్రహమునకు రమ్ము. శత్రు
హింసకుఁడా! మాకంటె నితరుడగు నెట్టి శత్రువునైనను బాధింపుము. ఆదిరించు
వాఁడా! కుల్పితుడగువానిని బాధింపుము.

౧౮౩౩. పాహిన ఇన్ద్రా సుప్తుతస్రి ధోవ యాతా సదమిద్ధు ర్గతీనాం దేవః

సన్దర్శతీనామ్ । హంతాపావస్య రక్షసస్తాతా విప్రస్య మానతః ।

అధాహిత్యా జనితా జీ జనద్వసో రక్షోహణంత్యా జీ జనద్వసాః॥ ౧౧॥

దం॥ బాగుగా స్తుతింపఁబడునట్టి యింద్రా! నీవు దుర్బుద్ధిగలవారి నెల్లపుడు సభో
లోకమునకేకారణముచేత బంపుచున్నావో ఆ కారణముచేత దుఃఖమును దెచ్చి
పెట్టు పాపమునుండి మమ్ము రక్షింపుము. ఇంద్రా! స్తుతులతో సంతుష్టిపొంది
యాగవిఘ్నకారులను అధోలోకమునకుఁ బంపుదువు. పాపమును నివారించువు.
మావంటి యజమానులను రక్షింతువు. కావున ఐందఱినినాసములకు ఆధారభూతు
డవయిన యింద్రా! నిన్ను సృష్టికర్తయగు ఘరిమేశ్వరుఁడు పుట్టించెను. ఓ రక్ష
కుఁడా! యింద్రా! నిన్ను రాక్షసుల సంహరించువానింగాఁ బుట్టించెగదా!

సూక్తము, ౧౩౦.

పరుచ్ఛేదా, ఇంద్రదేవత, చివరిది త్రిష్టుభము, తక్కినవి అత్యష్టులు.

౧౮.౨౫. ఏ॒న్ద్రో యా॒హ్యు॑వః ప॒రావ॑తో నాయుచుచ్చా॑ వి॒దఘా॑సీ వ॒సత్ప॑తి
ర॒స్తంరా॑జే వ॒సత్ప॑తి॥ హ॒వామ॑హేత్వావ॒యం ప్ర॑య॒వ్యంతః సు॒తేన॑చా ।

పు॒త్రాసో స॒పిత॑రంవా జ॒సాత॑యే మం॒హిషం॑ వాజ॒సాత॑యే॥ ౧౫

దం! ఇంద్రా! సత్పురుషులః బాలించు నీయగ్ని యాగగృహమునకు వచ్చునట్లు
నక్షత్రములక రాజును రంజకుఁడునైన చంద్రుఁడు స్వస్థానమునకు వచ్చునట్లు
దూరమయిన స్వగృహమునుండి సమీపమునకురమ్ము. హవిస్సులుగల ఋత్విక్కు
లతోఁ గూడినట్టి మేము నిన్ను సోమరసము నిమిత్తము పుత్రులు తండ్రిని అన్నము
కొఱకుఁ బిలుచునట్లుఁ బిలుచుచున్నాము. మఱియు మహాత్ముడవగు నిన్ను హవి
స్సులందు కొనుటకుం బిలుచుచున్నాము

౧౮.౨౬. పి॒బాసో మ॒మిన్ద్రో సు॒వాన మ॒ద్రిభిః కోశే॑ న॒సిక్త మ॑వతం నవంస॑గస్తా
తృ॒షాణో నవంస॑గః । మదా॑యహ॒ర్యతా య॑తే తు॒విష్ట మాయ॑ ధాయ॑సే ।

ఆత్వా॑ యచ్చ॒న్తు హరి॑శో ననూ॒ర్య మహా॑ విశ్వే॑ వనూ॒ర్యమ్॥

దం! ఇంద్రా! సుతింపఁదగిన గమనముగల నీవు రాళ్లతోడంచి పిండఁబడినట్టి,
దశాపవిత్రముతో శోభించినట్టి, జలముతోఁ గూర్పబడిన తొట్టినలె కొనియాడఁదగి
నట్టి సోమరసమును, నడచి మిక్కిలి దప్పికొన్న వృషభమువలె నీకు మదము కాంతి
కొఱకును మాహాత్మ్యముకొఱకును, ధైర్యముకొఱకును ద్రావుము. పచ్చనిసూర్యా
శ్వములు నిన్ను సూర్యుని దెచ్చునట్లు సర్వకాలమందును యాగశాలకుఁ దోడి
తెచ్చుఁగాక

౧౮.౨౭. అ॒వీంధ॑న్దో ని॒హితం॑ గృ॒హాని॑ధిం వే॒ర్నగర్భం॑ పరి॒వీత॑మశ్నో॒న్యన॑స్తే

అ॒న్తరి॑శ్నోని । వ॒జ్రావ॑త్రీ గ॒వామి॑వసి మా॒సన్న॑క్తి ర॒స్తమః॑ ।

అపా॑హ్నుణో ది॒ష ఇ॒న్ద్రః పరీ॑వృ॒తా ద్వార॑ ఇ॒షః పరీ॑వృ॒తాః॥

దం॥ ఈయింద్రుడు ద్యులోకమునుండి తేజః రహస్య స్థలమున నుంచబడినట్టి నాశరహిఁ మైనట్టి, పక్షియొక్క శిశువువలెను గొప్పరాతియందు అడరిమితమైన పర్వతాదుల దు తీగలతోను పొదలతోనుజుట్టికొనబడిన సోమమును వజ్రాయుధధారియై గోవులద్వారమును అంగిరశ్శ్రేష్ఠుఁడువలె పొందనిశ్చయించిచేరెను. మేఘములచేనా వరింపబడిన ఉదకములయొక్క ద్వారములను తెరచెను. సస్యములనంతటను వ్యాపించునట్లు జేసెను.

౧౮౨. దాదృహో^౧ వజ్ర మిన్దో^౨ గభస్తో^౩ క్షుద్ధేవతిగ్న మసనా^౪ యసంశ్య

దహితా^౫ యసంశ్యత్^౬ । సంవిద్యాన ఓజసా^౭ శవోభి రిద్ధి^౮ మజ్జనా^౯ ।

తప్తే^{౧౦} వ వృక్షంపని^{౧౧} నివృశ్చసి^{౧౨} పరశ్వే^{౧౩} వ నివృశ్చసి^{౧౪}॥

౪॥

దం॥ ఈయింద్రుఁడు బాహువులందు వజ్రాయుధమును ధరించినవాడై శత్రువుల మీఁదఁబ్రయోగించుటకొఱకు ఉదకమును మంత్రములతో తీవ్రపఱచునట్లు వాఁడి కైసానపెట్టచున్నాఁడు. వృత్రాసురుని జంపుటకుమరల సానపెట్టచున్నాఁడు. ఓ యింద్రుడా ! సైన్యములతోను, బలముతోను, పరాక్రమముతోను గూడికొన్న వాడవై నడంగి అడవివృక్షమును వలెను శత్రువులను నఱచుచున్నావు. గండ్ర గొడ్డలితో వృక్షమునునఱికినట్లు శత్రువులనఱచుచున్నావు. (పునరుక్తి అతిశయార్థము)

౧౮౩. త్వోవృథా^౧ నద్య ఇన్దో^౨ సర్తవేచ్ఛా^౩ సముద్రమ^౪ సృజోరథా^౫ ఇనవాజయతో^౬

రథో^౭ వ । ఇతి^౮ ఊతీ^౯ రయుజ్జిత^{౧౦} సమాసమర్థ మక్షితమ్^{౧౧} ।

ధేనూరి^{౧౨} వ మసవే^{౧౩} విశ్వ దోహసో^{౧౪} జనాయ^{౧౫} విశ్వదోహసః॥

౫॥

దం॥ ఓ యింద్రా ! యుద్ధముగోరినవారు రథములను, నడిపించునట్లు నీవు మా యా గమునకు అభిముఖముగా రథములను నడిపించునట్లును ; అనాయాసముగ (మేఘములం జేల్చి) సముద్రమున కభిముఖములై పాటుటకు నదులను బ్రవహింపఁ జేసితివి. సమస్తైశ్వరుల నిచ్చు గోవులను మనుచక్రవర్తికిచ్చినట్లు ; (క్షీరాది) సమస్త వస్తువుల నిచ్చుగోవులను సామూహ్యపరున కిచ్చినట్లును ; మమ్ము (రక్షించుటయే) సమాసప్రయోజనముగాఁగల యుదకములను బ్రవహించునదులను మాకుఁ గలిగించితివి.

వం ౧. అను ౧౯. నూ ౧౩౦.] ఋగ్వేదము.

౧౮౩౦. ఇమాంతే వాచం వనూయస్త ఆయవో రథంసధీరః స్వపా అతక్షిషుః
సుమ్నాయత్వా మతక్షిషుః । శుమ్భన్తోజేన్యం యథావాజేషు విప్రవాజిన
అత్యమివ శవసే సాతయేధనా విశ్వాధనాని సాతయే॥

దం॥ ఇంద్రా! ధనమునపేక్షించి హవిస్సులు సమర్పించుచున్న ఋత్విజులు ఈ
వాక్కునునీకొఱకు నిర్మించిరి. బుద్ధిమంతుఁడు రథమును నిర్మించినట్లు సుః
కొఱకు నిన్ను నిర్మించుచున్నాఁడు. బుద్ధిశాలివగునింద్రా! యుద్ధములందువేగవ
నిన్ను గుణగణములచే బోతాహవాపఱచుచు జయశీలుడగు శూరునివలె సంత
పెట్టుచున్నారు ధనములయొక్క లాభమునకు గుఱ్ఱమును వలెను గవాదిధన
మునకై, బలమునకునై యు నిన్ను స్తుతించుచున్నాము.

౧౮౩౧. భినత్పురో నవతిమిద్ధ్ర పూరవే దివోదానాయమహి దాశుషే నృతో వ
దాశుషే నృతో । అతిథి గ్వామశం బరంగిరే రుగ్రో అవాభరతో ।
మహోధనాని దయమాన ఓజసా విశ్వాధనా న్యోజసా॥

దం॥ (దీనరక్షణమున) నాట్యముచేయునట్టి యింద్రా! నీవు హవిస్సు కీ
యజమానునకై తొంబది శత్రుపట్టణములను బ్రద్దలుకొట్టితివి. శత్రులను
పొడుచు వజ్రాయుధముతో యజమానుని కొఱకు శత్రువులఁ జంపితివి. దివ
సునికొఱకు అధికబలముగల యింద్రుఁడు శంబరాసురుని తన పరాక్రమము
నెక్కువధనములను స్వీయబలముచేత సాధించి పర్వతమునుండి క్రిందికిష్టివేసెను

౧౮౩౨. ఇన్ద్రోనమత్పు యజమాన మార్త్యం ప్రావద్విశ్వేషః శతమూతిరాజి
మన్వర్హీ హేషా మ్నాజిషు । మనవేశా సదవ్రతా న్వచంకృష్ణా మరన్ధర
దక్షన్న విశ్వంతతృషాణ మోషతివృశ్య సానమోషతి॥

దం॥ ఈ యింద్రుఁడు యుద్ధములందు యజమానుని రక్షించుచున్నాఁడు. ర
క్షణకం యింద్రుఁడు నమస్తయఃములలోను యజమానుని రక్షించుచున్నా
స్త్రిసామ్యము యుద్ధాలలో రక్షించుచున్నాఁడు. మనుష్యుల కొఱకింద్ర
యొంబదేవులను సంహరించుచున్నాఁడు. కృష్ణుడను రాక్షసునియొక్క

చర్మమును ఒలిచి చంపెను. దహించెను. హింసచేయు సర్వజంతువులను మిగుల్పు
కుండ నశింపజేయును.

౧౪౩౩. సూరశక్రం ప్రవృహజ్జాత ఓజసా ప్రపిత్యేవాచ మరుణో ముషాయతీ

శాన ఆ ముషాయతి । ఉశనా యత్పరావతో జగన్నూతయేకవే ।

సుమ్నాని విశ్వామనుషే వతుర్వణి రహావిశ్వే వతుర్వణి॥

౯॥

దం॥ ఈ యింద్రుడు సూర్యునియొక్క రథచక్రమును తీసికొని బుముచేత నధి
కుండై ప్రయోగించెను. తేజోంతుండై సమీపమునకు వచ్చి శత్రువునియొక్క
ప్రాణమును హరించినాడు. విద్వాంసుడవగు నింద్రా! యే సీత్ర ఉశనసుడను
ఋషియొక్క రక్షకై దూరమునుండి వచ్చితివి. సమ సమఖసాధనములను మోకిచ్చు
వాడనై మనుష్యులవలె సహాయుడవుగమ్ము. అన్నిదినములందును (కోర్కెల) నిచ్చు
వాడవు కమ్ము.

౧౪౩౪. సనోనవ్యే భిర్వృష కర్మన్మక్తే పురాదర్కః పాయుభిః పాహిశగ్నైః ।

దివో దాసే బిర్వస్తవనో వావృధీథా అశో భిరిచ్చాః॥

౧౦॥

దం॥ వర్షించుకర్మగలవాడవై శత్రుపురముల ముక్కలు సేయునోయిందా! ప్రసి
ద్ధుడవైననీవు నూతనములైన మాస్తోత్రములతో సంతుష్టుడవై రక్షణరూపముల
యిన కర్మఘములచేత రక్షింపుము. ఇందా! దివోదాసవంశస్థులచేత స్తుతింప బడు
చు పగల్గ చేత సూర్యునివలెను వృద్ధినిొందుము.

సూక్తము ౧౩౧.

పరుశేదఋషి - అత్యష్టిఘండ - ఇంద్రదేవత

౧౪౩౫. ఇన్ద్రాయ హిచ్ఛారసుతో అనమ్మతేన్ద్రాయ మహిమృధివీ వరీమ భిష్ట్యమ్న

సాతా వరీమభిః । ఇన్ద్రంవిశ్వే సజ్జోషసోదే వాసోద ధిరే పురః ।

ఇన్ద్రాయవిశ్వా సవనానీమానుషారాతాని సన్తుమానుషా॥

౧॥

దం॥ ఇతరులను నిరసించు స్వభావముకల దేవతలంపటు ఇంద్రునకు వశులై యున్నారు. భూమికూడ స్తుతులతో నింద్రునికే లొంగియున్నది. కీర్తికొఱకు హవిస్సులతోఁగూడిన యజమానులు లొంగియున్నారు. దేవతలంపకు ఐకమత్యముతో నింద్రునే తమముందు నుంచుకొన్నారు. మనుష్యులుచేయు ప్రాతస్సవనాదియాగములుమూఁడును ఇంద్రునికొఱకే. ఋత్విజులుచేయు పురోడాశాదిహవిస్సు లింద్రుని కొఱకే.

౧౩౩౬. విశ్వేషుహిత్యా సవనేషు తుజ్జితే సమానమేకం పృషమణ్యవః పృథక్స్విః

సనివ్యవః పృథక్ । తంత్యా నావం నపర్షణిం శూషస్య ధురిధీమహి ।

ఇంద్రంనయశ్చ శ్చితయన్త ఆయవః స్తోమేభిర్విమాయవః॥

౨॥

దం॥ ఓ యింద్రుడా! సర్వసమానుడవగు నీకు ఒక్కనికే సకలసామయాగము లందును కోర్కెలనపేక్షించు యజమానులు ఆలోచించి స్వర్గమును పొందఁగోరి ప్రత్యేకముగా హవిస్సుల నిచ్చుచున్నారు. అట్టి నిన్ను దరిజేచ్చునాడను గోరునట్లు సేనాగ్రమందుండఁ గోరుచు; యజమానులమగు మేము యజ్ఞములతో నీశ్వరుని వలెను భావించుచు; ఇంద్రుడవయిన నిన్ను స్తోత్రములతో ధ్యానించుచున్నాము.

౧౩౩౭. విత్వాతత్రసే మిధునా అవస్యవో వ్రజస్య సాతాగవ్యస్య నిఃసృజః

సక్షన్త ఇన్ద్రగః సృజః॥ యద్ధవ్యన్తాద్వాజనా స్వీర్యన్తా సమూహాసి ।

ఆ విష్కరి క్రద్వృషణంసచా భువంవబ్ర మిన్ద్ర) సచా భువమ్॥

3॥

దం॥ ఇంద్రుడా! నిన్నుద్దేశించి భార్యలతోఁగూడి యజమానులు గోసమూహము నిమిత్తమై నీతృప్తినిగోరి హవిస్సుల నివ్వఁదలచి నిన్ను సేవించువారై పాపమును బోగొట్టు కొనుటకు యాగములు చేయుచున్నారు. నీవు ఎందువల్ల గోవుల నపేక్షించునట్టి, స్వర్గము నపేక్షించునట్టి యజమానదంపతులను స్వర్గముచు జేర్చు చున్నావో (అందువల్లనని) ఇంద్రా! వర్షించు స్వభావముకలదై విడిచియుండవట్టి సామర్థ్యము కల వజ్రాయుధమును బ్రకటించుచున్నావు.

దం॥ ఓ యింద్రుడా! నీతోఁగూడిన మేము అతి ప్రబలుఁడవగు నీచే రక్షింపఁ బడినవారము నేనలతోఁ గూడిన శత్రువులను దిరస్కరింపఁగలము. మమ్ముఁ జంప వచ్చువారిని మేమే జంపఁగలము. మొఱటి ధనరూపమైన యీ యజ్ఞమందు మిగుల దగ్గఱగానున్న యీ దినమున సోమాభిషవముచేసిన యజమానునికొఱకు శీఘ్రము మేలుపలుకుము. ఇంద్రా! యజమానులమగు మేము యుద్ధమందు శత్రులంజంపునట్టి నీకు హవిస్సులిచ్చుచు శత్రుజయమందు జయకర్తవగు నిన్ను సుతించెదము.

౧౮౮౩. స్వ॒స్తి॒రే॒షే భ॑ర॒ ఆ॒ప్ర॒స్య॒ వ॒క్ష్మ॒న్య॒ప॒ర్బు॒ధః॒ స్వ॒స్తి॒న్మ॒జ్జ॑సి॒ క్రా॒ణ॒స్య॒

స్వ॒స్తి॒న్మ॒జ్జ॑సి॒ | అ॒హ॒న్ని॒న్దో॒ య॒థా॒వి॒దే శీ॒ర్స్నా శీ॒ర్స్నో ప॒వాచ్యః॑ |

అ॒స్స॒త్రాతే॑ స॒ద్య॒క్తు॒న్త రా॒తయో॑ భ॒ద్రా భ॒ద్రస్య॑ రా॒తయః॑ || ౨॥

దం॥ ఈ యింద్రుఁడు స్వర్గమునిచ్చు యుద్ధమందు శత్రువులఁ జంపఁదలంచి వీర మార్గమందు కపటము లేక సంపాదించిన తన సుఖము నిమిత్తమే యింద్రప్రీతిఁగలి గించునట్టి, తెల్లవారుఁజకు మేల్కొనునట్టి యజమానునియొక్క శత్రువులను హింసించుచున్నాఁడు. కనుక యింద్రుఁడు ఎట్లు సర్వముం దెలిసిన యజమానునిచే శిరసానమస్కరింపఁదగి యున్నవాఁడో అంక్షితేతను అలాగున నమస్కరింపఁదగియో యున్నాడు. ఇంద్రా! నీ యొక్క ధనములు మాయందే కూడనుండుఁగాక. స్తవ నీయుఁడవయిన నీ యొక్కదానములు స్థిరములైనవిగా నుండుగాక.

౧౮౮౪. త॒త్తు॒ప్ర॒యః ప్ర॒త్న॒థాతే॑ శు॒శు॒క్వ॒సం య॑స్మి॒న్మ॒జ్జే॒వార॑ మ॒కృ॒ణ్వ॑త॒క్షయ॑

మృ॒తస్య॑ వా॒రీ॒క్షయమ్॑ | వి॒తదో॑వ్వి॒చే ర॒ధద్వి॒తాంతః॑ ప॒శ్యన్తి॑ ర॒శ్నిభిః॑ |

స॒ఘా॒విదే॑ అ॒స్విన్దో॑ గ॒వేష॑ణో బ॒న్ధు॒క్షిదో॑భ్య గ॒వేష॑ణః || ౩॥

దం॥ ఇంద్రుఁడా! యాగమందు ఏ హవిస్సు ఇయ్యవలసినపుడు కోరఁదగిన వేది స్థానమును ఋత్విజులు చేయుచున్నారో ఆప్రసిద్ధమగు మిగుల బ్రకాశించు హవిస్సు నీడిగో! యజ్ఞఫలమయిన స్వర్గమున నున్నావు. అందుచేత ద్యావాభూముల మధ్య మందున్న అంతరిక్షమందు సూర్యకిరణములచేత సంక్షుచుచున్నారు. ఆపనిని బ్రకటింపుము. (వర్షించుపనియని తా.) ఆ యింద్రుఁడే ఉదకమును వెదకువాఁడై

బంధుభావముగల యజమానులకు గోవుల నిచ్చువాడు. ఈలాగు వర్షమును వెదకి తెచ్చుచున్నాడు.

౧౮౮౪. సూ॒త్రా॒ణా॒మ్ తే॒ పూ॒ర్వ॒భా॒వప్ర॒వాచ్యం॑ యదగ్గో॒భ్యో వృ॒ణోర॑ప్ర॒జ

మి॒ప్త్య) శీ॒క్షి॒స్తప్ర॑వ॒జమ్ । ఐ॒భ్యః స॒మాన్యా॒ది శా॒న్సభ్యం॑ జేషి॒యోత్తి॑చ ॥

సు॒న్వద్భ్యో ర॒న్ధయా॑కం చిదప్ర॒తం హృ॒ణాయ॑న్తం చిదప్ర॒తమ్ ॥ ౮॥

దం॥ ఎందువలన నీవు అంగిరోగోత్రజాల కొఱకు మేఘములను భేధించితివో; యింద్రా! యాగముచేయనివారివల్ల నపహరించి గోసంఘమును యంగిరోవంశనుల కిచ్చుటకుఁ దెరచితివో; యీ ఋషులకై సమానముగా నెట్లిచ్చుచున్నావో ఆలాగున జయింపుము. యుద్ధముచేయుము. నీవు సోమాభిషవము చేసిన మాకొఱకు సమస్తయాగవిరోధులను సంహరింపుము. మాయందుఁ గుత్తితబుద్ధికల శత్రువును సంహరింపుము నీకార్యములీప్రకారముగా మునుపటివలెనే శీఘ్రము స్తుతింపఁదగి యున్నవి.

౧౮౮౫. సం॒యజ్ఞ నా॒స్మృత్యు॑భిః శూ॒రక్ష॑యదనే॒ హితే॑ తరు॒షస్త శ్రవ॑స్యవాః

ప్ర॒యక్ష॑స్త శ్రవ॑స్యవాః । తస్మా॒ ఆయుః॑ప్ర॒జావ॒ది ద్భా॒ధే అర్చ॑న్త్యోజసా॑ ।

ఇ॒న్ద్రో ఓ॒క్త్యం ది॒ధిష॑స్త ధీ॒తయో॑ దే॒వా అచ్ఛా॑న ధీ॒తయః॑ ॥ ౯॥

దం॥ ఏ యింద్రుడు పరాక్రమశాలియై దనకార్యములచేత సర్వజనులను సర్వము నెఱుంగునట్లు చేయుచున్నాడు. అన్నముకోరిన యజమానుల ఇష్టమయిన ధనము కొఱకు శత్రువుల హింసించుచున్నాడు. ఆకారణముచేత హవిస్సులింద్రునకీదలంచి నవారై గొప్పయజ్ఞము లాచరించుచున్నారు ఆ యింద్రుని కొఱకేహవిస్సుసంతానముతోఁ గూడినదగుచున్నది. యజమానులు తమ బలముతోఁగూడి శత్రువుల బాధించుటకుఁ బూజించుచున్నారు. కర్మలుచేయు యజమానులు ఇంద్రసమీపమందు నివాసస్థానముగా స్వర్గము సాధించు కర్మలు చేయుచు దేవతల నభిముఖముగాఁ జేసికొనుచున్నారు.

౧౦౮౭. యువంతమింద్రా పర్వతాపురో యథాయోనః పుత్రన్యా దహన్తః
మిద్ధతం వజ్రేణ తంతమిద్ధతమ్ । దూరే చ త్రా యచ్ఛస్తి గ్గహనం
యదినక్షత్ । అస్మాకం శత్రూస్పరి సూరవిశ్వతో దర్శాదస్తిప్తవిశ్వతః॥ ౬॥

దం॥ ఇంద్రమేఘాభిమానదేవతలారా! మీరిద్దఱు యుద్ధమందు ముందునిల్పిమమ్మనే శత్రువు చంపుటకు సేనకోరుచున్నాడో వానిని జంపుడు. శత్రువుల నందఱిని వజ్రములతోఁ జావగొట్టఁడు. ఏ వజ్రము దూరమందగుపడక చంపనూహించు నతికఠినహృదయుడగు శత్రువుంగూడఁ జంపుచున్నదో, శూరుఁడా! మావిరోధులను ఎల్లరను అంతటను అన్నియుపాయములతోను శత్రుభేదియగు నీవజ్రము చీల్చుచున్నది.

సూక్తము. ౧౩౩.

పరుషేదగ్ని - ఇంద్రదేవత ౧ త్రిష్టుభము - ౨-౩-౪ అనుష్టుభ ౫ గాయత్రీ ౬ ధ్వత
చివరిది అత్యష్టిభందము.

౧౦౮౮. ఉభేపునా మిరోశసీ ఋతే నద్రుహోదహమి సంమహీ రనింద్రాః ।

అభివగ్య యత్రహతా అమిత్యా వైలస్థానం పరితృహ్య అశేరక॥ ౧॥

దం ౬. యింద్రుడా! యజ్ఞముచేత ద్యావాభూముల రెంటిని పవిత్రముచేయుచున్నాను. ఇంద్రునకాశ్రయములు కౌని భూములు, ద్రోహస్థానములగు భూములను గాల్చుచున్నాను. ఏ భూములయందు శత్రువులు అంతటనుజేరి మాచేత వెంటఁబెట్టబడిరో పారందఱు హింసింపబడి శ్మశానమునఁ బరుండిరో. (ఆ భూములని పూర్వాప్సవ్యయం)

౧౦౮౯. అభివగ్య చిదద్రవః శీర్షాయాతు మతీనామ్ ।

ఛిన్మిటూరిణా పదామహా వటూరిణాపదా॥

1 శత్రువుల నశింపజేయు నింద్రా! నీవు హింసకములగు శత్రుసేనల
ముల నంతటను వ్యాపించిన సర్వవ్యాపకమగు నైరావతపాదముచేతను అంతటను
వ్యాపించిన నీ పాదముచేతను చిదుకద్రొక్కుము.

౧౦. అవాసాం మఘవజ్జహి శర్థో యాతుమతీనామ్ ।

వైలస్థానకే అర్హకే మహావైలస్థే అర్హకే॥

౩1 -

11 ఓ యింద్రుడా! యీ సేనలయొక్క బలమును చూర్ణముచేయుము అట్లుచేసి
పింగులచేనవ్యూహగు శ్మశానస్థానమందునుంచుము. సర్వపాథారణమగు కుత్తిత
గు శ్మశానమందుద్రోయుము.

౧౧. యాసాంత్రినః పశ్చా శతోభివృజై రపావపః ।

తత్పుతే మనాయతి తతత్పుతే మనాయతి॥

౪1

11 ఓ యింద్రుడా! పూర్వమంత్రముందు జెప్పిన సేనలయొక్క త్రిగణితము
ప ఏబదులను (౧౧౦ అనితా.) పరుగెత్తి పట్టుకొని నశింపజేసితివి. ఇంద్రా!
రావధకర్మము మిక్కిలి సంతోషము గలిగించును. ఆనీపని స్వల్పముగ నెంచ
వను.

౧౨. పిశజ్ఞ భృష్టిమం భృణం పిశాచి మింద్రసమ్మణ ।

సర్వం రక్షోనిబర్హయ॥

౫1

11 ఓ యింద్రుడా! యెఱ్ఱునిరంగుగలిగిన భయంకరమైన పిశాచమును జంపుము.
మస్తరాక్షసులను జంపుము.

౧౩. అవర్ణహ ఇన్ద్రదాదృహి శ్రుధీనః శుశోచహిద్యాః షానభీషా అద్రివో

ఘృణాం నభీషా అద్రివః । శుష్కిన్త మోహి శుష్కిభిర్వ ధైరుక్రేభిరీయసే ।

అపూరుషఘోషో అవ్రతీత శూరసత్వభిస్త్రి సప్తైః శూరసత్వభిః॥

౬1

దం॥ శత్రునాశకుడవగు ఓ యింద్రా! గొప్పమేఘమును దలక్రింగుగఁ జేల్చుము. మావాక్కు వినుము. మేఘములుగల యింద్రా! వర్షములేకుండఁటచేత భూమి వలెను త్వష్టరూపముగా నున్న యగ్ని భయంచేత ద్యావాభూములవలెను, ద్యులోకమెందువల్లను ఏడ్చుచున్నది? ఇంద్రా! నీవు బలముచేత మిగుల బలవంతుడవు గదా! అందువల్ల మిగుల క్రూరములగు ఆయుధములు కిల్లి శూరుడవై శత్రువులకు లొంగక యజమానులను బాధింపని నీవు ఇరువదొక్క భటులతోగూడి శత్రుల మీఁదికిఁ బోవుచున్నావు. (యజ్ఞములు లేకుంటే ద్యులోక మేడ్చును.)

౧౮౫౩. వనోతిహి సున్వస్త్వయం పరీణసః సున్వానో హిమ్నాయ జత్యరద్విహో

దేవానామ వద్విషః । సున్వాన ఇతిహ సతినహస్రా వాజ్యవృతః ।

సున్వానాయేన్ద్రో దదాత్య భువంరయిం దదాత్య భువమ్॥ ౨॥

దం॥ ఇంద్రుడా! సోమాభిషవము చేసిన యజమానుడు గృహమును బొందుచు న్నాడుగదా! సోమయాగము చేసినవాఁడే అంతటను సన్నధులగు శత్రువులను హింసించుచున్నాడు. దేవతలయొక్క శత్రువులంగూడ జయించును. సోమయాగముచేయువాఁడే యన్నము కలవాడై అపరిమితధనములను బొందనిచ్చుచు చున్నాడు. సోమయాగము చేయువానికై యీ యింద్రుడు జగత్ప్రసిద్ధమైన అతినమర్థమైన ధనమును ఇచ్చుచున్నాడు.

అనువాకము. ౨౦.

సూక్తము. ౧౩౪.

.పరుఁడెఱుషి, ఆత్మస్థిఛండిము, పాయఁడెవతే.

౧౮౫౪. ఆత్వా జవోరారహాణా అభిప్రయోవాయో వహన్విహ పూర్వవీతయే

సోమస్య పూర్వవీతయే । ఊర్ధ్వతే అనుసూన్యతా చనస్త్రిమతు జానతీ

నీయుత్వతారథే నాయూహి దావనేవాయో మఖస్యదావనే॥

దం॥ ఓ వాయువా ! మిక్కిలి త్వరగల్గి సమర్థములైన గుఱ్ఱాలు ఈయాగ మునందు అందఱికింపెముందు సోమపానము చేయుటకు నిన్ను మోసి తెచ్చునుగాక. వాయువా ! నీమనసును గుఱించి సత్యవాక్కు ఉన్నతమైన గుణములతోగినదై యుండుగాక. ఓ వాయువా ! యజ్ఞసంబంధమైన హవిస్సు గ్రహించుటకు మాయభివతము లిచ్చుటకును వాహనములచే బూన్పొబడిన రథముతోరమ్ము.

౧౪౧౬. మస్తస్తత్వా మద్దినో వాయవిష్టవో స్మత్కాణాసఃసుకృతా అభిద్యవో

గోభిః క్రాణాఅభిద్యవః । యద్ధక్రాణా ఇరధ్యై దక్షం సచన్ద్రాతయః ।

సప్రీచీనాః యతో దావనేధియ ఉపబ్రువత ఈధియః॥ ౨॥

దం॥ ఓ వాయూ ! మేముసిద్ధము చేసిసట్టి, మదమును గలిగించుచుట్టి, (సంతోషము కలిగించునట్టి, దశాపవిత్రముతో శోధింపఁబడినట్టి, మిగులఁ బ్రకాశించుచుట్టి, నీకభి ముఖములైనట్టి సోమమును నిన్ను మదింపఁజేయుగాక. ఇది పౌసిధము. వాయువా ! మాయాగమునకు రాఁగోరు నన్ను సేవించుచుఁ పవిత్రములైనట్టి సంతోషము గలట్టి, కలిసి నడుచునట్టి, నియుత్తులను సత్వములు హవిస్సులందుకొనుటకు కర్మలను గూర్చి యాగస్థలము చేరుచున్నవి. కనుకనే హవిస్సులు ధరించిన ఋత్విజులు (నీదగ్గఱఁజేరి) తమ యభిప్రాయమును జెప్పుచున్నారు.

౧౪౧౭. వాయుర్యక్తే రోహితా వాయురరుణావా యూరథే అజిరాధురివోహృవే

వహిస్తా ధురివోహృవే । ప్రబోధయాపురన్ధిం జార ఆససతీమివ ।

ప్రచక్షయరో దసీవాసయోషఃః శ్రవసే వాసయోషఃః॥ ౩॥

దం॥ ఈ వాయువు ఎఱ్ఱని గుఱ్ఱములను కాడియందు (పూజ అని కూడ వాడుదురు) కట్టుచున్నాఁడు. లేక పూన్పుచున్నాఁడు. వాయువు చిత్రవర్ణముల గుఱ్ఱములను రథమందు మోయుటకు కట్టుచున్నాఁడు. ఓ వాయూ ! జారుడు | షరస్త్రీని మేల్కొల్పునట్లు యడమానుని మేల్కొల్పుము. ద్యౌవాభూములను బ్రకాశింపఁ జేయుము. ఉపస్సులను నిలుపుము. హవిస్సులు స్వీకరింపఁగలఁడుకు ఉపస్సులను నిలుపుము.

౧౪౧౦. తుభ్యముపాసః శుచయః పరాపతి భద్రాపస్తా తస్వతే దంసురశ్చి

మచిత్రానవ్యే షురశ్చిమ । తుభ్యంధేయః సబ్రహ్మణా విశ్వావసూని దోహతే ।

అజనయో మరుతో వక్షణాభ్యో దివ ఆ వక్షణాభ్యః ॥ ౪॥

దం॥ ఓ వాయువా! బ్రహ్మాశించు నుషస్సులు దూరముననున్న అంతరిక్షమందా ఆవరించిన కిరణములచేత మంగళకరములయిన వస్త్రములను నీకొఱకు విస్తరింపఁ జేయుచున్నవి. స్తుతింపఁబడుచున్న కిరణములచేత నానావర్ణవస్త్రములను పరుచు చున్నవి. వాయూ! గోవు నీకొఱకుఁ బాలిచ్చుచున్నది. సమస్తములయిన నేయి మొదలయిన వస్తువులను ఇచ్చుచున్నది! వాయువా! అంతరిక్షమునుండి వర్షము కొఱకు వాయువులను ప్రవహించుటకు నదులను గలిగించుచున్నావు.

౧౪౧౧. తుభ్యం శుక్రానః శుచయస్తురణ్యవో మదేషూగ్రా ఇషణస్త భుర్వణ్య

పామిషస్త భుర్వణి । త్వాంతస్సరీదస మానో భగమీష్టేత క్వవీయే ।

త్వంవిశ్వస్సా ద్భువనా త్పాసి ధర్మణా సుర్యా త్పాసి ధర్మణా ॥ ౫॥

దం॥ ఓ వాయూ! నీ కొఱకుఁ బ్రహ్మాశించుచున్నట్టి పవిత్రులగు యజమానులు త్వరగలవారై నీ మదముకొఱకుఁ దీవ్రములయిన సోమములను యాగమందు గోరు చున్నారు. ఉదకములయొక్క వర్షమునిమిత్తము మేఘమును గోరుచున్నారు. నీవు సమస్తభూతములనుండి హవిస్సులను గ్రహించుటచే రక్షించుచున్నావు. మా పోషణముగల్గి రాక్షసబాధనుండి రక్షించుచున్నావు. భయపడుచు వ్రతములచే క్షీణించినట్టి యజమానుఁడు నేవింపదగు నిన్ను యాగవిరోధులఁ బాఱఁదోలుటకు స్తుతిం చుచున్నాఁడు.

౧౪౧౨. త్వంనో వాయవేషా మపూర్వ్యః సోమానాంప్రథమః పీతిమర్హసి

సుతానాం పీతిమర్హసి । ఉతో విహుత్స్యతీనాం విశాంవ పర్జషీణామ్ ।

విశ్వా ఇత్యేధేనో దుహ్ర ఆ శిరం ఘృతం దుహ్రత ఆ శిరమ్ ॥ ౬॥

దం॥ ఓ వాయువా! నీవు మొదటసోమరసము త్రాగుటకుఁ దగువాఁడవు కనుకనే యందఱికింబై ముందు సోమరసములయొక్క పానమును బొందుచున్నావు. అభిషేచించిన సోమముల పానమున కర్హుఁడవు. మఱియు విశేషాహ్వానములుగలట్టి, పాశముపోఁగోరుచున్నట్టి, ఋత్విగ్వృజమానుల సంబంధమైన సమస్తగోవులు గూడ నీ కొఱకు క్షీరమును పిదుకుచున్నవి. ఉపస్తరణయోగ్యులుగ నేతిని యిచ్చుచున్నవి. (ఏ హవిస్సునకైన క్రిందనువేసిన నేయి ఉపస్తరణ మనఁబడును.)

—:—:—

నూ క్తము. ౧౩౫.

పరుషేపఋషి - వాయుదేవత - ఇంద్రదేవత ౭-౮ అష్టిపద, తక్కినవి అత్యష్టిపదము

౧౩౫౧. స్తీరం బర్హి రుపనో యాహి పితయే సహస్రేణ నియుతాని యుత్వతే
శతినీ భర్మి యుత్వతే । తుభ్యం హి పూర్వపీతయే దేవాదేవాయమేమిదే ।
ప్రతే సుతాసో మధుమన్తో అశ్విరన్యదాయ క్రతేష్వ అశ్విరన్ ॥ ౧॥

దం॥ ఓ వాయువా! మేము పరిచినవర్షులు హవిర్భక్షణకొఱకు సహస్రసంఖ్యాకమగు శతసంఖ్యలగు అశ్వములతోఁ గూడి రమ్ము. ప్రకాశించునట్టి నీకొఱకు ఇతర దేవతలకంటె ముందుసోమము తాప్రటకు ఋత్విజులు (ఆహవనీయూగ్నిఁ ద్రుకు సోమమును) దెచ్చిరికదా! యివిండిన మాధుర్యముగల సోమరసములు నీమదము కొఱకు నున్నవి. కర్ణబుద్ధికొఱకు ఋత్విజులు ధరించిన సోమములను ద్రావుము.

౧౩౫౨. తుభ్యో యంసోమః పరిపూతో అద్రిభిః స్పార్ధ్వావసానః పరికోశమర్షతి
శుక్రావసానో అర్షతి । తవాయం భాగ ఆ యుషుసోమో దేవేషు హూయతే ।
వహవాయోని యతో యాహ్యస్మ యుర్జుషాణో యాహ్యస్మయః ॥ ౨॥

దం॥ ఓ వాయువా! పవిత్రముతో సంస్కరించినది, కోరదగినది, నిర్మల కాంతులను ధరించుచున్నదియగు ఈ సోమము నీ కడుపులోనికిఁ దగియున్నది. మనుష్యులందుఁ బొందఁదగిన సోమము నీకు దేవతలమధ్యను ఇవ్వఁబడుచున్నది. ఓ వాయువా!

ఆ సోమముచుగూర్చి మమ్ముగోరిన నీవు నియుత్తులను గుఱ్ఱములను బూన్పుము.
స్వర్గమునకుఁ బొమ్ము మాతోఁగూడి తృప్తిపొంది వెళ్లుము.

౧౮౬౩ ఆ నోనియుద్భిః శతినీ భిరద్వరం సహస్ర ణీ భిరుపయాహి వీతయే

వా॒యోహ॒వ్యాని॑ వీ॒తయే॑ త॒వాయం॑ భా॒గ ఋ॒త్వియః॑ స॒రశ్శిః॑ సూ॒ర్యేన॑చా॒

అ॒ధ్వర్యు॑ భి॒ర్భర॑మా॒ణా అ॒యంస॑త॒వాయో॑ శు॒క్రా అ॒యంస॑త॥ ౩॥

దం॥ ఓ వాయూ! యీ నీ భాగమయిన సోమము ఇన్వేదగిన సమయముకలదయ్యెను. సూర్యోదయమందు సమానకాంతి కలదగుచున్నది. మఱియు ఆ సోమము అధ్వర్యులచేతఁ బట్టుకొనఁబడినదై శుద్ధముగనున్నది. మిగులఁ బ్రకాశించునట్టివై యున్నవి. ఓ వాయూ! నీవు మామొక్క యాగమునుగూర్చి నూర్లకొలఁదియగు నట్టి, కేలకొలఁది యగునట్టి అశ్వములతో నీ కోర్కె పూర్తియగుటకు హవిస్సులను భక్షించుటకు శీఘ్రముగారమ్ము.

౧౮౬౪. ఆ॒వాంర॑ ఘో॒ని యు॒త్వా న్వత్స॑ద॒వసే॑ భి॒వ్రయాంసి॑ సు॒ధితా॑ని వీ॒తయే॑

వా॒యోహ॒వ్యాని॑ వీ॒తయే॑ । పి॒బతం॑ మధో॒వ్ధ్వి అ॒న్ధసః॑ పూ॒ర్వపే॑యం హి॒వాం

హి॒తమ్ । వా॒య వా॒చన్ద్రోణ॑ రా॒ధసా॑ గత॒ మిన్ద్రో॑ శ్చ రా॒ధసా॑ గతమ్॥ ౪॥

దం॥ ఓ వాయూవా! యింద్రుని నిన్ను నియుత్తులను గుఱ్ఱాలంబూన్చిన రథము రక్షణకొఱకుఁ జక్కగగ్రహింపఁబడిన సోమదులను భక్షించుటకు చరుపురోడా శము మొదలగు వాటిని భక్షించుటకు పిలుచుకొనినచ్చుగ క. మధురమగు సోమమును బానమునేయుఁడు ఎందుకంటే, అందఱి దేవతలకంటే ముందుఁ ద్రావుటకు వాయూవా! యింద్రా! మీ కిష్టముగనుక మనోహరమయిన గవాదిధనములతో రండు.

౧౮౬౫. ఆ వాంధి॒యో వ॒సృత్వ॑ ర॒ధ్వరౌ॑ ఉ॒పే మమి॑ద్ధుం మ॒ర్శృజ॑స్త వా॒జిన॑

మా॒శుమ॑త్త్వం స॒వాజినమ్॑ । తే॒హంపి॑బత మ॒స్మయూ॑ అ॒నోగ॑త్త॒మి హో॑శ్శా॒వృ॑

ఇన్ద్రో॑వా॒యూ సు॒తానా॑ మ॒ద్రి భి॑ర్ము॒వం మదా॑య వా॒జదా॑ యు॒వమ్॥ ౫॥

దం॥ ఇంద్రవాయువులారా! మీగుస్తోత్రాదులను మాయజ్ఞములనుద్దేశించి ప్రసరింపజేయుచున్నారు. మీకొకకు వేగముగలట్టి యీసోమరసమును శీఘ్రమునముగల అశ్వమునువలె దశాపవిత్రముచేత శోధించుచున్నారు. ఇంద్రవాయువులారా! ఆ యధ్వర్యులు కూర్చిన సోమములను పానముచేయుడు. ఇప్పుడు మాయజ్ఞముఁ గూర్చి రక్షణలతో రండు. మాయజ్ఞముఁ గోరుచున్న మీరు పాపాణములచేత దంచిపిండిన సోమములను మదముకొరకు; మీరు అన్నము నిచ్చవారు కనుక; త్రావుడు.

౧౮౬౬. ఇమేవాం సోమా అపన్వి సుతా ఇహ ధ్వర్య భిర్భంమానా అయంసత
వా యో శుక్రా అయంసత । ఏతేవామభ్య నృక్షతతిః పవిత్రమాశవః ।
యువా యవో తిరో మాణ్యవ్య యాసో మాసో అత్యవ్యయా॥ ౬॥

దం॥ ఓ వాయువా! మీ యిద్దఱిసంబంధమయిన యీ సోమరసములు మాచే జేయఁబడుకర్మములందు ఈవోట దంచి పిండి అధ్వర్యులు ధరించినవై సిద్ధముగా నున్నవి. ఆ సోమములే ప్రకాశించునవియై యున్నవి. ఈ సోమములు అవిచ్ఛిన్నములగు రోమముల నతిక్రమించి పోవుచున్నవి. ఏ విధమయిన లోపము లేనివై సిద్ధపఱుపఁబడినవి. (రోమములంటే రోమముతోఁ జేసిన వస్త్రము.)

౧౮౬౭. అతివా యో ససతో యాహి శశ్వతో యత్రగ్రానా వదతితత్ర గచ్ఛతం
గృహమిష్ట శ్చ గచ్ఛతమ్ । వినూ సృతా దదృశేరీ యతే ఘృతమా
పూర్ణియాని యతా యాథో అధ్వర మిష్ట శ్చ యాథో అధ్వరమ్॥ ౭॥

దం॥ ఓ వాయువా! నీవు ఏప్రదేశమందు (సోమలతననంచు) తాతిధ్వనివినఁబడుచున్నదో యెచటియజ్ఞ గృహమును స్తుతివాక్కు ఎక్కువగాఁ జూడఁబడుచున్నదో హామార్థమగు నేయి యెచటికి తీసికొని పోవఁబడుచున్నదో అచటికి నిద్రించుచుండు ననేక యజమానులను అతిక్రమించి రమ్మ. ఇంద్రుఁడుకూడ వచ్చుగాక. పుష్టిగలిగిన నియు దశ్వములతో మాయజ్ఞమునుద్దేశించి అభిముఖముగా మీరిద్దఱు రండు వాయూ! నీవును ఇంద్రుఁడును మాయాగమునుగూర్చి రండు.

౧౮౬౫. అత్రాహతద్వహేధే మధ్వ ఆహుతిం యమశ్వత్థముప తిష్ఠన్త జాయవో
 స్సేతే సన్తు జాయవః । సాకంగావః సువతే పచ్యతేయవో సతే వాయ
 ఉపదశ్యన్తిధేనవో నాపదశ్యన్తిధేనవః॥ ౮॥

దం॥ ఇంద్రవాయువులారా! యీ యజ్ఞమందే మధురమగు ఆ సోమరసము
 యొక్క ఆహుతిని ధరింపుడు. (పర్వతాదులందుండు) ఏ సోమమును యజమానులు
 కొనుటకుఁ జేరుచున్నారో (ఆ సోమరసమని పూర్వాన్వయము) మా సంబంధ
 మయిన కర్మనిర్వాహకులైన ఋత్విజులు యాగము నిర్వహింతురుగాక, ఇంద్రవాయు
 వులారా! యీ యజ్ఞమందు గోవులు మీకు క్షీరమిచ్చుచున్నవి. యవాది ధాన్యా
 దులతోఁ బురోడాశముచేయుఁబడుచున్నది. (ధాన్యం పిండిచేసి దానితో రొట్ట
 మాదిరి చేతురు అదిపురోడాశము) ఇంద్రవాయువులారా! ఆ గోవులు రోగాదు
 లచే గృశింపవు. ఆ ధేనువులు చోరాదులచే నపహరింపఁబడవు.

౧౮౬౬. ఇమే యేతే సువాయో బాహ్వో జసోన్తర్న దీతే పతయన్త్య త్సో
 మహివాధీన్త ఉక్షణః । ధన్వభ్యిద్యే అనాశవో జీరా శ్చి దగిరాకసః ।
 సూర్యస్యే వరశ్శయో దుర్నియన్తవో హస్తయో దుర్ని యన్తవః॥ ౯॥

దం॥ ఓ వాయూ! సర్వావయవబలముగలట్టి, వయసులో నున్నట్టి, బాగుగ వృద్ధి
 పొందుచున్నట్టి, ఆహోతులువంటి, యే యశ్వములు కలవో అవి ద్యావాభూముల
 యొక్క మధ్యభాగమందు నిన్ను బొందించుచున్నవి. అ న్తరిక్షమందుఁగూడ ఆలస్య
 ములేక శీఘ్రగమనముగల్గి యెచ్చటను నిలువనట్టి, సూర్యునియొక్క కిరణములు
 పలెను నిలువనలవికానివై రెండు బాహువులచే బలాత్కరమున నిలువఁబడు
 నట్టివై చేర్చుచున్నవి.

సూక్తము, ౧౩౬.

కురుక్షేత్రముపై, చివరగిత్రిపుష్పంబు, తక్కినవి అత్యష్టి. ౬, ౭ రుద్రదేవత,
తక్కినవి మిత్రావరుణ.

౧౩౬౦. ప్రసన్నోష్ఠాఽపిరాభ్యాంబృహన్న మోహవ్యంమతిం భరతామృతయ-

ద్భ్యాంసావ్దిష్ఠం మృతమద్భ్యమ్ । తానమాహ ఘృతాసుతీ యజ్ఞేయజ్ఞ
ఉపస్తుతా । అథనోఽక్షత్రం నకుతశ్చనా ధృషేదేవత్వం నూచిదాధృషే॥

వం॥ ఋత్విజులారా! చిరకాలము నాటివారు యజమానుని సుఖంపఁ జేయువారు
రుచియును హవిస్సును భక్షించువారునగు మిత్రావరుణుల కొఱకు మిగుల మెచ్చ
దగిన స్తోత్రములను బూజ్యమగు హవిస్సునుగూడఁ జేయుడు. ఆ మిత్రావరు
ణులు మిగులఁ బ్రకాశించువారు వర్షము కలిగించువారు సమస్తయూగములందు
ఋత్విజులచే స్తుతింపఁబడవారు. మరియు నీ యిద్దఱియొక్క బలము ఏ శత్రువువల్ల
నుగూడఁ దొలఁగింప నశక్యము. ఈ యిద్దఱియొక్క దేవభావముగూడ నిరాకరింప
నలవికానిది.

౧౩౬౧ అదర్శిగా తుదురవే వరీయసే పథా ఋతస్య సమయంస్త రశ్మిభిశ్చక్షుర్భ

గస్యరశ్మిభిః । దృక్షంమిత్రస్య సాదనమర్చ్య మ్నో వరుణస్యచ ।

అథాదధాతే బృహదుక్థ్యంవయ ఉపస్తుత్యం బృహద్వయం॥

౨॥

దం॥ సంచరించు స్వభావముకలట్టి, మిగుల శ్రేష్ఠమగునట్టి, యుషోదేవత విస్తీర్ణ
మయిన గమనవ్యాపారముకొఱకుఁ జూడఁబడెను. గమనశీలుఁడగు సూర్యునియొక్క
మార్గము కిరణములచేత అందఱి కన్నులను జేరెను. మిత్రదేవతయొక్క సానమయిన
యంతరిక్షము కాంతులకుఁ జోటయి కిరణములతోఁ గూడెను. వరుణుని సానము
కూడ కిరణములతోఁ గూడెను. అందువల్ల స్తోత్రార్థమగు గొప్పహవిస్సును ధరిం
చుచున్నారు. చేరువను స్తుతింపఁదగిన హవిస్సునుగూడ ధరించుచున్నారు.

౧౮౭౨. జ్యోతిష్కృతీ మదితింధారయత్తితి స్వర్వతీమా సచేతే దివేదివే

జాగృవాంసా దివేదివే । జ్యోతిష్కృతత్రమాశాతే ఆదిత్యాదానునస్పతీ ।

మిత్రస్య యోర్వరుణయో యాతయజ్జనోర్య మామాత యజ్జనః॥ ౩॥

దం॥ ఈ యజమానుడు (అగ్నియొక్క) వెలుగుతోఁగూడి సంపూర్ణలక్షణములు గల ఉత్తరవేది స్థలమును ధరించుచున్నాడు. (అనఁగా బాగు చేయుచున్నాడు.) యాగమును నిర్వహించునట్టి యీ యుత్తరవేదిని ప్రతిదినమందు (మిత్ర)వరుణులు) ఆశ్రయించుచున్నారు. ప్రతిదినమందు మేల్కొల్పుచుఁ బ్రకాశించుచున్న బలమును అదితిపుత్రులు ఇష్టదాతలు నగు మిత్రుఁడు వరుణుఁడును బొందుచున్నారు. అర్యము డను దేవత ఆ యిద్దఱి మధ్యమునుండి స్వశక్తిచే వ్యాపారములందు జనులం బ్రేరించుచున్నాడు. వారివారికర్మలనుబట్టి పరలోకమునకు బంపుచున్నాడు.

౧౮౭౩. అయంమిత్రాయ వరుణాయ శంతమః సోమోభూత్వ వపాసేష్యా భగో

దేవో దేవేష్యాభగః । తందేవాసో జపేరత విశ్వేలద్య నజోషసః ।

తథారాజా నాకర ధోయదీ మహా ఋతావానాయ దీమహే॥ ౪॥

దం॥ ఈ (హోమముచేయుచున్న) సోమము మిత్రదేవునకుఁ బ్రీతిఁగలిగించునది అగుగాక. ముఖము వంచుకొని త్రాగుటతో ఆ మిత్రావరుణులు పొందఁదగినది యజమానులలోఁ బ్రకాశించునది సర్వదేవతలనుభవింపఁదగినది యగు ఆ సోమరసమును సమానప్రీతిగల్గి ప్రకాశమానులగు దేవతలందఱు ఈ దినమందు సేవించుచున్నారు. మిత్రావరుణులారా! యే కారణమువలన దేనిని కోరుచున్నామో దానిని మీరు అందుకై చేయుడు. ఓ సత్యవంతులగు (మిత్రావరుణు) లారా! ప్రార్థించుచున్నాము.

౧౮౭౪. యోమిత్రాయ వరుణాయ విధజ్జనో సర్వాణంతం పరిపాతో అంహసో

దాశ్వాంసంమర్తమంహసః । తమర్యమాభి రక్షత్యై జాయస్తమనఃప్రతమ్ ।

ఉక్తైర్యవనోః పరిభూషతివ్రతం సోమోరాభూషతి వ్రతమ్॥ ౫॥

దం॥ ఏ యజమానుడు మిత్రుడను దేవతకు, వరుణుడను దేవతను సేవించు చున్నాడో యితరులను సేవింపనివాడై హవిస్సులనిచ్చునట్టి, ఆ మర్త్యుడయిన యజమానుని పాపమునుండి (మిత్రావరుణులు) రక్షింతుగాక. అర్యముడు కూడ సన్మార్గవర్తనుడగు యజమానుని యతని కర్మననుసరించి రక్షించుచు ఏ యజమా నుడు స్తుతిపంతులచేత వారి నలంకరించుచున్నాడో వానిని రక్షించు చున్నారు.

౧౮౭౫. స॒మో॒ది॒వే పృ॒హతే॒ రో॒దసీ॑ భ్యం॒ మిత్రా॑య వో॒చం॒వరు॑ణా య॒మిహృ॑షే
సు॒మృ॒తీ కా॒యమి॒హృ॑షే । ఇ॒న్ద్రమ॒గ్నిము॒పస్త॒హి ద్యృ॒క్షమ॒ర్యమ॒ణం
భగ॑మ్ । జ్యో॒ష్ఠవ॑న్తః ప్ర॒జయా॑నచే మ॒హి సోమ॑స్యోతీ స॒చేమ॑హి॥ ౬॥

దం॥ ప్రకాశించునట్టి, గొప్పవాడయినట్టి సూర్యునకు నమస్కారమును పలుకు చున్నాము. ద్యౌవాభూములకు నమస్కారము పలుకుచున్నాము. మిత్రునకు వరుణునకును నమస్కారము పలుకుచున్నాము. సుఖమును గలిగించి యిష్టఫలము లిచ్చు రుద్రునకు నమస్కారము చెప్పుచున్నాము. ఓ హోతా! యింద్రుని అగ్నిని దీ పిగల అర్యముని భగుని సమీపించి స్తుతింపుము. చిరకాలము జీవించు మేము సంతతితోఁ గూడియుందుముగాక. సోముని రక్షణలతోఁగూడి యుందుముగాక.

౧౮౭౬. ఊ॒తీదే॒వానాం॑ వ॒యమి॒న్ద్రో వనో॑ మం॒సీమ॒హిస్వ॑య శ॒సోమ॑ద్భిః ।
అ॒గ్నిర్మిత్రో॑ వరు॒ణః శర్మ॑యం స॒స్తద॑శ్శామమ॒ఘవా॑నో వ॒యంచ॑॥ ౭॥

దం॥ ఇంద్రుడు కలవారమై కీర్తివంతులగు మరుత్తులచే ననుగ్రహింపఁబడిన మేము దేవతలరక్షణలం దలంచుచున్నాము. అగ్ని, మిత్రుడు వరుణుడు సుఖమునిచ్చిరి. ఆ వరమును అన్నవంతులమగు మేము అనుభవింపఁగలము.

ఇట్లు ప్రథమాభ్యాయము సమాప్తము.

ద్వి తీ యా ధ్యాయము.

సూక్తము. ౧౩౭

ప : ఛేదబుద్ధి. అశకకర్వరీధండ, మిత్రావరుణదేవత.

౧౩౭౭. ఓమ్ సుష్మమాయాత మద్రీ భిగ్తో శ్రీతామత్సరా ఇయే సోమోసో

మత్సరాశ్రమే । ఆరాజానాది విస్పృశాన్మిత్రా గన్త ముపనః ।

ఇమేవామ్మిత్రా వరుణా గవాశిరః సోమాః శుక్రా గవాశిరః॥ ౧॥

దం॥ తాళ్లతో (దంచి) సోమరసము తీసియున్నాము. తృప్తిని గలిగించు ఈ సోమములు ఆవుపాలతో, గూర్పబడి యున్నవి. ఈ సోమములు (తక్కిన సోమముల కంటె) ఎక్కువ మదముగలిగియున్నవి. ప్రకాశించునట్టి, ద్యులోకవాసులైనట్టి మిత్రా వరుణులారా! రండు. మమ్ము రక్షించుమీరు మాయజ్ఞమునకు రండు. ఓ మిత్రా వరుణులారా! మీకొకట సోమరసములు క్షీరముతో, గూర్పబడి ఉదకముతో, గలిసి ప్రకాశించుచున్నవి.

౧౩౭౮. ఇమ ఆయాత మింద్రవః సోమోసోఽధ్య శిరః సుతాసో ఽధ్యశిరః ।

ఉత వా ముషసో బుధి సాకం సూర్యస్య రశ్మిభిః ।

సుతో మిత్రా య వరుణా య పీతయే చారు ఋతా య పీతయే॥ ౨॥

దం॥ ఓ మిత్రావరుణులారా! తృప్తిని గలిగించు నీ సోమరసములు పెలుగుతో, గూర్పబడినవై దంచి పిండబడినవై యున్నవి. రండు. మీ పీతికొకట ఉషో దేవతయొక్కయు, సూర్యునియొక్కయు, గిరణములచేత గూడఁ బ్రకాశము గలిగి యుండగా సోమరసము పిండఁబడినది. మిత్రుని కొకట వరుణుని కొకటను సోమరసము తీయఁబడినది. యజ్ఞమును నిర్వహించునట్టి పాపముకొకట భక్షింపఁదగిన సోమరసము తీయఁబడినది.

౧౪౭౯. తాంవాంధేనుం నవా సరీ మం శుండు హ స్త్యద్రిభిః సోమం

దుహ స్త్య ద్రిభిః । అస్సత్రా గ స్త ముపనో రావ్యా సోమవీతయే ।

అయంవాం మిత్రావరుణా నృభిః సుతః సోమ ఆవీతయే సుతః॥ 3॥

దం॥ మమ్ము రక్షించు మిత్రావరుణులారా! మీసంబంధమైన లతారూపమైన సోమమును మిగుల పాలుగల ఆ గోవునుంబోలి పాషాణములచే బిదుకుచున్నారు. అట్టి సోమరసమును ఉదకముచల్లి పాషాణములచే పిండుచున్నారు సోమపానము కొఱకు మాకభిముఖులై యజ్ఞము గుఱించిరండు. మీ కొఱకీసోమము యజ్ఞనిర్వాహకులచేతఁ బిండబడినది. పూర్తిగ ద్రాగఁదగినంత పిండఁబడినది.

నూ క్త ము. ౧౩౮.

పరుఁడేదఋషి - అత్యష్టిఛంద - పూష దైవత్యము

౧౪౮౦. ప్రప్రహ్లాష్టస్తు విజాతస్య శస్యతే మహిత్యమస్య తవసోనతస్తతే

స్తోత్రమస్య నతస్తతే । అర్పామిసుమ్న యన్నహమన్యూతిం మయోభువమ్ ।

విశ్వస్యయోమన ఆ యయువేమఖోదేవ ఆ యయువేమఖః॥ ౧॥

దం॥ అనేక యజమానుల రక్షించుటకుఁ బుట్టిన పూష దేవునియొక్క బలమాహాత్మ్యము మిగులఁబొగడఁబడుచున్నది. ఎవఁడును బాధింపఁజాలఁడు. ఈదేవుని స్తోత్రముఎవఁడును విడువడు. అందువల్ల నేను (యజమానుఁడన్నమాట) సుఖము నపేక్షించువాఁడనై తోడనేరక్షించునట్టి సుఖమును గలుగఁజేయు నాదేవతను స్తుతించుచున్నాను. ఏదేవతయజ్ఞముకలవాఁడయి స్తోత్రలగు సకలఋత్విజులయొక్క మనస్సును సంతోషపెట్టుచున్నాఁడో ప్రకాశముగల యాదేవుఁడు యాగమును బూర్తిచేయుచున్నాఁడు.

౧౮౦౧. ప్రహితా¹ పూషన్²జరం³ నయామనిస్తోమే⁴భిః కృణ్వ⁵ ఋణా⁶వో⁷ యథా⁸
 మృధ⁹ఉష్టో¹⁰న పీవరో¹¹మృధః¹² । హువే¹³ యత్త్వా¹⁴మయో¹⁵భువం¹⁶దేవం¹⁷ సఖ్యాయ¹⁸
 మ¹⁹ర్త్యః²⁰ । అస్మాక²¹ మాంగూ²²షాన్ద్యమ్ని²³ నస్క²⁴ధివా²⁵జేషు²⁶ ద్యుమ్ని²⁷ నస్క²⁸ధి॥ ౨॥

ద॥ ఓ పూషదేవుడా! యజ్ఞములను గుఱించి పోవునట్టి నిన్ను నీ గమనవిషయమై
 స్తోత్రములచే; శీఘ్రగమనవిషయమై అశ్వమును వలెను; స్తుతించుచున్నాను.
 ఋతీయు యుద్ధములను గుఱించి మీరు నడచునట్లు స్తుతించెదను. యుద్ధపీరులను
 ఒంటెవలె గడతేర్చుచున్నావు. కనుక నిన్ను సుఖకరుడగు దేవుడవని మచుష్యుడ
 నగు నేను స్నేహమునకై పిలుచుచున్నాను. ఇట్లు పిలువబడి మాయొక్క స్తుతి
 ధ్వనులను బ్రకాశించువానిగఁ జేయుము. యుద్ధములందు శత్రుజయముచే నన్నము
 గలవారలనుగఁ జేయుము.

౧౮౦౨. యస్య¹తే² పూషన్³ప్రభ్యే⁴ విపస్యవః⁵ క్రతా⁶ చిత్సన్తో⁷ వసా⁸బు భుజి⁹రత్తి¹⁰
 క్రతా¹¹బు భుజి¹²రే । త్వా¹³మను¹⁴త్వా¹⁵ నవీ¹⁶యసిం¹⁷ నియు¹⁸తం¹⁹ రాయ²⁰ఈ²¹మహే²² ।
 అహే²³శమా²⁴న ఉరు²⁵శం²⁶ ససరీ²⁷భవ²⁸వా²⁹జే³⁰ వా³¹జే³² సరీ³³భవ॥ 3॥

ద॥ ఓ పూషదేవుడా! యే నీసఖ్యము విషయమై యోగ్యకర్మచేత సత్పురుషు
 లయిన స్తుతికర్తలు రక్షణతో భోగములనుభవించుచున్నారు. ఈలాగు సత్కర్మ
 లతో సురక్షింపబడుచున్నారు. అట్టి స్తవనీయమైన రక్షను అనుసరించి నిన్ను
 నియుత (=లక్ష) సంఖ్యగల ధనమును యాదించుచున్నాము. మిగుల స్తుతింపదగు
 వాడా! నీవు కోపములేనివాడవై మాచే నాశ్రయింప దగువాడవుకమ్ము. నీవు
 ప్రతియుద్ధమందు ముందు నడచువాడవు కమ్ము.

౧౮౦౩. అస్యా¹ ఊషణ² ఉపసా³తయే⁴ భువో⁵హే⁶శ మా⁷నో⁸రరి⁹వా¹⁰ అజా¹¹శ్వ¹²
 శ్రీ¹³వస్య¹⁴తా¹⁵మజా¹⁶శ్వ । ఓషు¹⁷త్వా¹⁸ వవృ¹⁹తీ²⁰ మహి²¹స్తో²²మే²³ భిర్ద²⁴స్స²⁵ సా²⁶ధు²⁷భిః ।
 సహితా²⁸పూష²⁹ న్నతి³⁰మన్య³¹ ఆఘృ³²ణే³³న³⁴తే³⁵ సఖ్య³⁶ మప³⁷హ్నా³⁸వే॥ ౪॥

దం॥ ఓ, పూషదేవా! యీ మాలాభమునకు అనాదరముచేయక దాతవై బాగుగ సమీపమగుడున్నవాడవు కమ్ము. మఱియు అన్నము కోరిన మాకు మేకలను, గుట్టములను ఇచ్చుదేవా! నీవు దాతవై దగ్గఱ చేరినవాడవుకమ్ము. శత్రునాశకుడా! నిన్ను మిక్కిలి మంచివగు స్తోత్రములతో మరల్చుచున్నాము. ఓ పూషదేవా! వర్షముకురిపించువాడా! నిన్ను దిరస్కరింపము. నీయొక్క సఖ్యమును దాచక ప్రకటింతుము.

నూ క్తము, ౧౩-.

పరుచేదఋషి, ౫ బృహతి. చివరది త్రిష్టుప్, ఇతరములు
అత్యుష్టులు, విశ్వేదేవదేవత

౧౩౮౪. అస్తు శౌ^౧షట్ పురో అగ్నిం ధియా^౨దధ ఆనుత చ్చర్ధో^౩ దివ్యం పృణీ^౪మహ
ఇన్ద్రో^౫ వాయూ పృణీ మహే । యద్ధక్రాణా^౬ వివస్వతి నాభా^౭సందాయీ నవ్యసీ^౮
అధ ప్రసూన ఉప యస్తు ధీత యోదేవా^౯ అచ్చా సధీతయః॥ ౧॥

దం॥ నేను ఉత్తరవేదియందు ఆహవనీయాన్నిని కర్మచేతనిల్పితిని. అట్టి దివ్యమైన బలమును శీఘ్రముగ పొందుచున్నాము. ఇంద్రవాయువులను సేవించుచున్నాము. ఎందువల్ల ప్రకాశించుచున్న యజ్ఞమందు స్వప్రకాశము గలిగించు నుతిరూపమయిన వాక్కుచేయఁబడుచున్నదో అందువల్ల. మాస్తుతి విద్దువుగాక. అనంతరము కర్మములు మిమ్ముఁ జక్కగాఁ జేరుఁగాక అగ్నిదిదేవతలను బ్రీతితోఁ బొందుటకుఁ జేయఁబడుకర్మము వారివద్దకుఁ బోవునుగాక.

౧౩౮౫. యద్ధత్య స్మిత్రావరుణా^౧ వృతాదధ్యో^౨ దదా^౩ధే అన్యతం^౪ స్వేన^౫మన్య నా
దక్షస్య స్వేన^౬మన్యనా^౭ యువో రితా^౮ధి సద్భు స్వపశ్యా^౯ మహిరణ్యయమ్ ।
ధీభిశ్చ^{౧౦} మనసా^{౧౧}స్వేభి రక్షభిః^{౧౨} సోమస్య స్వేభి^{౧౩}రక్షభిః॥

౧౮౯౧. మోషువో అస్సదభితాని పాంస్యసనా భూవంధ్యమానిమోతజారిషు

రస్సత్పరోత జారిషుః । యద్వశ్చిత్రం యుగే యుగేనవ్యం ఘోషా

దమర్త్యమ్ । అస్మా సుతస్సరుతో యచ్ఛదుష్టరం దిధృతాయచ్ఛదుష్టరమ్॥౧॥

దం॥ ఓ మరుత్తులారా ! మీసంబంధమైనట్టి ఆబలములు నిత్యములైనవి. ప్రకాశములైనవి. మమ్ముఁ దొలఁగిపోకుండుఁగాక. మఱియుమాధనములు క్షీణములుకాకుండుఁగాక. మాసంబంధమగు పురాతన ప్రాణము నశింపకుండుఁగాక. మీసంబంధమైనచిత్రవర్ణమైన నూతనమైన మనుష్యదుర్లభమైన గ్రామాదులు ప్రతికాలమందు మాకుండఁడుఁగాక. మరుత్తులారా ! యేదుస్తరమయినధనమును మీరుంచుకొనియున్నారో అదిచూయందుండుఁగాక. ఏధనము శత్రువులచే హింసింపఁబడునట్టిదో ఆ ధనమును మాయంచుచుడు.

౧౮౯౨. దధ్యజ్ఞమే జనుషం పూర్వో అక్లిరాః ప్రియమేధః కణ్వో అత్రిగ్న

సుర్వీదుస్తే మే పూర్వే మనుర్వీదుః । తేషాం దేవేష్యా మతిరస్సాకం

తేషునా భయః । తేషాంవదేన మహ్యేషమే గిరేన్ద్రాగ్ని ఆనమేగిరా॥ ౯॥

దం॥ దధ్యజ్ఞను ఋషి పూర్వోడయిన అంగిరోఋషి ప్రియమేదుండను ఋషి అత్రిమహర్షి (అత్రి = మూఁడు దుఃఖములు లేనివాఁడని వ్యుత్ప.) మనుమహర్షి కణ్వ మహర్షి యను పూర్వకాలీనులగు జ్ఞానులైన ఋషులు దివోదాసుని కొడుకుననయిన నాయొక్క జన్మమును ఎఱుగుదురు. ఆదధ్యజ్ఞాదులకుఁ బూర్వఋషులందు దీర్ఘకాలసంబంధము కలదు. నాయొక్క ఫలయాగములు (= కామ్య) వారియందే ఉన్నవి. ఆ దధ్యజ్ఞేదులయొక్క మహత్త్వముచేత స్తోత్రవాక్కుతో మిగుల నమస్కరించుచున్నాను. వారియొక్క అనుగ్రహముచేత యాగయోగ్యుడనయి యింద్రాగ్నులను స్తుతిపాక్కుచే స్తుతించుచున్నాను.

౧౪౯౩. ఘోతా యక్షద్యని నోవస్త వార్యం బృహస్పతిర్య జతివేన ఉక్షభిః

పురువారే భిరుక్షభిః | జాగృభ్నా దూరఆదిశం శ్లోకమద్రే రథత్సనా |

అధార యదర రిన్దా సుక్రతుః పురూపద్యాని సుక్రతుః || ౧౦ ||

దం|| హిమాలయనుఋత్విజాఁడు యాజ్ఞను, (=అదొకమంత్రము) హవిస్సునుగోరి నదేవతలు రమ్యమయిన సోమమును బాండుదుసుగాక. అధ్వర్యుఁడు దేవతానుగ్రహ మపేక్షించువాఁడై చలువనిచ్చునట్టి అనేకులు కోరునట్టి వర్షజఃములను గలిగించునట్టి సోమములచే యాగమొనర్చుచున్నాఁడు. మేము (యజమానులము) దూరమునుండి ఆజ్ఞాపించునట్టి అభిషవళిలయొక్క ధ్వనిని చెవులార వినుచున్నాము. తరువాత సత్కర్మలుచేయునట్టి యాయధ్వర్యుఁడు అభిషవసాధకములగు నుదకములను ధరించుచున్నాఁడు. మంచిప్రజ్ఞకలట్టి యాయధ్వర్యుఁడు అనేకములగు గృహములను ధరించుచున్నాఁడు.

౧౪౯౪. యేదేవాసో దివ్యేకాదశస్థ పృథివ్యామధ్యే కాదశస్థ |

అపుక్షితోమహి నైకాదశస్థతే దేవాసో యజ్ఞమిమం జపధ్వమ్ || ౧౧ ||

దం|| ప్రకాశించునోదేవతలారా ! యేమీరు ద్యులోకమందు పదునొకండు) ఉన్నారో అట్లే భూమియందు పదునొకండు ఉన్నారో ఆకాశనివాసులై పదునొకండు మహత్తుతోనున్నారో దేవతలారా ! ఆమీరు ఈయజ్ఞసంబంధమైన హవిస్సునుబాండుఁడు.

అనువాకము. ౨౧.

సూక్తము ౧౪౦.

దీర్ఘతమర్షి :- ౧౨ - ౧౩ త్రిష్టభలు తక్కినవి జగతులు - అగ్నిదేవత.

౧౪౯౫. విదిషదే ప్రియధామాయ సుద్యుతే ధాసి మివప్రభరాయో నిమగ్నయే |

వస్త్రేణే వవాసయా మన్ననా శుచింజ్యోతీరథం శుక్రవర్ణం తమోహసమ్ || ౧ ||

దం॥ ఓ అధ్వర్యుడా! వేదియందున్నట్టి ఉత్తరవేదియందు బ్రేమగలట్టి మంచిప్ర
కాశముగలట్టి అగ్నికొఱకు స్థానమును హవిస్సులనువలె సంపాదించుము. నేయిమొద
లగువాటికాధారమయిన ప్రకాశించువర్ణముగల అంధకారమును బోగొట్టించున్న ఆ
స్థానమును పశ్చాత్తుముతోనువలెను దర్శనంతో ఆచ్ఛాదించుము.

౧౪౯౬. అభిద్విజన్మాత్రి వృదన్నమృజ్యతే సంవత్సరే వావృధే జగ్ధమీ పునః ।

అన్యస్యాసా జిహ్వ యాజేన్యో వృషాన్యో స్వేనవనినో మృష్టవారణః॥ ౨॥

దం॥ రెండరణులనుండి పుట్టిన అగ్ని మూడు విధములైన (నేయి - పురోడాశము -
సోమము) అన్నమును భక్షించుచున్నాడు. ఈతిన్నయన్నము సంవత్సరము పూర్తి
కాగానే మరల యజమానుని వృద్ధినుదించును (అనగా యాగసమర్థునిజేయును. ఈ
యగ్నివర్ణముకుఁజించువాడు ఆయి యితరహవిస్సుయొక్క ముఖముతో జహ్వరూప
మగు సుక్కుతో (గరితెపింటి హోమసాధనము) వృద్ధి నొందుచున్నాడు. దావా
గ్నిరూపముతో సర్వమును వారించుచు నరణ్యవృక్షములను దహించుచున్నాడు.

౧౪౯౭. కృష్ణప్రతా వేవిజే అస్యసక్షితా ఉభాతరేతే అభిమాతరా శిశుమ్ ।

స్తాచా జిహ్వంధ్వసయస్తం తృషుచ్యుత మాసాచ్యంకుపయం వర్ధనంపితుః॥ ౩॥

దం॥ ఈ యగ్నియొక్క (మధనకాలమందు) నల్లనయినట్టి, సమానమాగ నగ్నిని
గలిగించునట్టి, ఇద్దఱుతల్లుల విధముగ నున్నట్టి యరణులు మాటిమాటికి జలించు
చున్నవి. (అరణి = రాపాడిచి అగ్నినిదీయుకట్టలు) మొదటిజావ్వలయేనాల్కగాఁ
గలయట్టి, జీకటిని ధ్వంసము చేయుచున్నట్టి, మూతవేయదగినట్టి, పాలకుండయిన
యజమానుని వృద్ధిపొందించునట్టి, శిశుధర్మముగలట్టి అగ్నిని గలుగఁజేయుచున్నవి.
(యజమానుడు తండ్రిగాను, అరణులు తల్లులుగాను, అగ్ని శిశువుగాను వర్ణించి
నాడు.)

౧౪౯౮. ముముక్షోవో మనవే మానవన్యతే రఘుద్రువః కృష్ణసీతా సఙ్జజవః ।

అనమనా అజరాసో రఘువ్యదోవాత జాతాడపయజ్యంత ఆశవః॥ ౪॥

ద౧॥ జ్ఞానముగలట్టి ఋత్విజులనపేక్షించుచున్న యజమానుని బ్రహ్మలోకమును జేర్చునట్టి శీఘ్రమునముగల్గి నల్లనికాంతిగలట్టి శీఘ్రకారులగునట్టి సమావముఖము లుకానట్టి, చలించునట్టి, శీఘ్రముగ నెండించునట్టి, వాయువుచేతః బ్రేరింపఁబడినట్టి, సర్వత్రవ్యాపించు చున్నట్టి, అగ్నిజ్వాలలు (ఋత్విజులచేత) నుపయోగింపఁబడు చున్నవి.

౧౪౯౯. ఆదస్యతే ధ్వనయన్తో వృథేరతే కృష్ణమభ్యంమహివర్చః కరిత్రతః ।

యతీ మహీమవనిం. ప్రాభిమర్మశద భిశ్వస స్తనయన్నేతి నానదత్ ॥ ౫॥

ద౦॥ ఆ తరువాత స్తుతింపఁబడుచున్న అగ్నియొక్క ప్రసిద్ధములై చీకటింబోఁగొట్టుచున్న నల్లనయి యితరులు చేరకకృష్ణముగానట్టి యెక్కువయి ప్రకాశము నధికముగాఁ జేయునట్టి అగ్నికణములు గొప్పదగు భూమిని యెల్లచోట్ల నెపుడు వ్యాపించెనో ఆపుడునర్వత) వ్యాపించిన ధ్వనిచేయునగ్ని మిగుల శబ్దించుచుఁ బోవుచున్నాఁడు.

౧౪౫౦. భూవన్నయో ధిబ్రభూమనమ్నతే వృషేవపత్ని రభేతి రోరువత్ ।

ఓజాయమాన స్తన్వశ్చశుమ్భతే భీమోనశ్మక్తోదవిధా వదుర్భుభిః ॥ ౬॥

ద౦॥ ఏయగ్ని పచ్చని యోషధులయందు నెక్కువగాఁ బ్రవేశించుచున్నదో ఆ యగ్ని సకలమును అలంకరింపఁజేయునదివలెను, ఆఁబోతువలెను, దన్ను బాలించు నోషధులను మిగుల ధ్వనింపఁజేయుచున్నది. ఇట్లుచేసి తేజోహుప్రృక్షై తనజ్వాలలను అగ్ని పోషించుచున్నాఁడు. పట్టశకృష్ణముగాక భయంకరమృగమువలె కొమ్ముల వలెనున్న జ్వాలలను మిగుల జలింపఁ జేయుచున్నారు.

౧౪౫౧. ససం ప్తిరో విప్తిరః సంగృభాయతి జానన్నేవజానతీ ర్నిత్య ఆశయే ।

పునర్వర్ధన్తే అపియన్తి దేవ్యమన్యద్యర్పః పిత్రోః కృణ్వతేసచా ॥ ౭॥

దం॥ ఆ యగ్ని మూతఃబడి విస్తరించినవాడై ఓషధులను గ్రహించుచున్నాడు. ఈ యగ్ని యజమానుని యుద్దేశము తెలిసికొని జ్వాలలను ఎడతెగక ఆశ్రయించుచున్నాడు. మరల నా జ్వాలలు వర్ధిల్లుచున్నవి. యాగయోగ్యమగు నగ్నిని బొందుచున్నవి. ఈ జ్వాలలు అగ్నితోఁగూడ ద్యావాభూములకు విలక్షణ తేజోగూపమయిన ఆకారమును జేయుచున్నవి.

౧౫౦౨ తమగ్రుఃకే శిసీః సంహిరేభిర ఊర్వాస్తస్థుర్మ్రుషీః ప్రాయచేపునః ।

తాసాంజరాం ప్రముఖ్యన్నేతి నానదనుం పరం జనయం జీనమస్తృతమ్ ॥౨॥

దం॥ ఆ యగ్నిని ప్రేళ్లవంటి నల్లదనముగలట్టి, జ్వాలలు ఆలింగనము చేసికొనుచున్నవి. బాగ్యగానయినను తమవద్దకువచ్చు నగ్నికొఱకు ఊర్ధ్వముఖములై ఎదురుకొనుచున్నవి. ఆ యగ్ని ఆ జ్వాలలయొక్క ముదిమిని బోఁగొట్టుచు నిరతిశయము నిర్బాధమునగు ప్రాణధారణమును గలుగఁజేయుచుఁ బ్రసరించుచున్నాడు.

౧౫౦౩. అధీవానం పరిమా తూరిహన్నహతు విక్రేభిః సత్వభిర్యాతి విజయః ।

వయోదధత్వద్వతే రేరిహతుదానుశ్యే నీసచతే వర్తనీరహ ॥ ౯॥

దం॥ ఈ దావాగ్నిభూమికిఁ బైకప్పుగానుండు పొదలను తుప్పులను అంతటఁ గలుఁగఁజేయును. మిగుల ధ్వనించు జంతువులతోఁగూడి వేగముతో పలువిధములఁ బోవుచున్నది. ప్రసిద్ధమేకదా! జంతువులకొఱకు వాటివాటికి దగినయన్నములను ఇచ్చుచు నెల్లపుడు గడ్డి మొదలగు వాటిని దహించుచు శ్యామవర్ణమైన మార్గము పోవుచున్న యగ్నిననుసరించు పోవుచున్నది. (కార్పిచ్చు దహించిన తనువాత వర్షముకురియఁగానే గడ్డితుప్పలు చెట్లు మొలచి భూమినలంకరించుచున్నవని. తా.)

౧౫౦౪. అస్మాకమగ్నే మఘవతుదీ దిహ్యధశ్వసీ వాన్వవభోద మూనాః ।

అవా స్వాశికుమతీ రదీదేర్వర్ణేవయత్తు పరిజర్భరాణః ॥ ౧౦॥

దం॥ ఓ యగ్ని! మాసంబంధమైన యాగములందు ప్రజ్వరిల్లుము. తర్వాత జ్వాలలతోఁ బ్రజ్వలించి మాయభుతము నిచ్చువాడవు శాంతమనసుఁడవుకమ్ము.

ఆ నీవు చిన్నచిన్నజ్వాలలను వదలి యుద్ధములందు కవచమువలె (శత్రువుల) మాటిమాటికి రానివ్వకుండజేసి మిగులఁ బ్రకాశింపుము.

౧౫౦౫. ఇదమగ్నే సుధితం దుర్ధితా దధిప్రియా దుచిన్మృగ్మనః ప్రేయో అస్తుతే ।

యతేశుక్రంతన్వృత రోచతే శుచితే నాన్మృగ్యం వనసే రత్నమాత్వమ్ ॥౧౦॥

దం॥ ఓ యగ్ని! కష్టముతోఁ జేయుఁబడిన కట్టెలమీఁదను ఉంచిన హవిస్సు సీకు మెచ్చుకొనఁదగిన వస్తువుకంటె బ్రియమైనది అగునుగాక. నీ శరీరమైన జ్వాలయొక్క నిర్మలమైన యే తేజస్సు ప్రకాశించుచున్నదో ఆ తేజస్సుతో రత్నములను నీవు మాకు సచ్చుచు మమ్ముఁ బొందుము.

౧౫౦౬. రథాయనావ ముతనోగృహాయనిత్యా రిత్రాం పద్వతీరాన్యజ్ఞే ।

అన్యోకంవీరా ఉతనో మఘానో జనాన్శ్చయా పారయాచ్ఛర్మయాచ ॥౧౧॥

దం॥ ఓ యగ్ని! సమరుఁడగునట్టి, సర్వాధారుఁడయినట్టి యజమానుని కొఱకు ఋత్విజులనెడు (ఓడగడప) తెడ్డులుగలట్టి, (ద్రవ్యదేవతా మంత్రములనెడు) పాదములుగలట్టి, (సంసారమును దాటించు) ఓడను సంపాదించుము. మఱియు నేయోడ మాకుఁ బుత్రపౌత్రాదులు అన్నము (అనఁగా హవిస్సులు) కలవారిగాఁ జేయునో యేది యజమానులను సంసారములో నొడ్డుజేర్చునో, యేది సుఖముచు గలిగించునో అట్టి (యోడయని పూర్వాన్వయము.)

౧౫౦౭. అభీనో అగ్నఉక్థమిజ్జగుర్యా ద్యావాక్షామా సిన్ధవశ్చస్వగూర్తాః ।

గవ్యంయవ్యం యన్తో దీర్ఘాహేమం వరమరుణ్యో వరన్త ॥ ౧౨॥

దం॥ ఓ యగ్ని! మాయొక్క స్తుతిమంత్రమును స్తుతించుము. భూమ్యాకాశములు మమ్ముఁ బ్రోత్సహపఱచుగాక. (పంటలచేత - వర్షముచేత నని తా.) స్వయముగా ప్రవించునదులు గోక్షీరాదులను (సన్యములద్వారా) పురోహితాదులను గలిగించు (చూడఁగాక) ఎఱ్ఱని ఉవస్సులు కలకాలము అన్నముచు శ్రేష్ఠమగు నితర వస్తువులనుగూడఁ గలిగించుఁగాక.

సూక్తము. ౧౪౧.

దీప్తమస్మి, అగ్నిదేవత, చివరరెండు త్రిష్టుభులు, తక్కినవి జగతులు,

౧౫౦౮. బ₁ళీ₁తా₁ త₁వ్వపు₁షే₁ ధా₁యిద₁ర్వతం₁ దే₁వ₁స్వ₁ భ₁ర్తః₁ స₁హ₁సో₁ య₁తో₁జ₁సి₁ ।

య₁దీ₁ము₁ప₁హ్వా₁ర₁తే₁ సా₁ధ₁తే₁ మ₁తి₁ఋ₁త₁స్య₁ధే₁నా₁ అ₁న₁న₁య₁స్త₁ స₁స్ర₁తః॥ ౧॥

దం॥ బలమువల్లఁ బుట్టినందున బ్రకాశించుచున్నదై జీవరాసులన్నిటి శరీర (వ్యవహార) మునకును ఆ కనఁబడుచున్న సూర్యుని తేజస్సును ధరింపఁబడుచున్నది. ఇది ప్రసిద్ధము అగ్ని తేజస్సును మాబుద్ధి చేచుచున్నది. అది కోర్కెలు సాధించుచున్నది (అన్నిప్రాణుల) వాక్కులును అగ్ని తేజస్సువల్ల సమూహముగాఁ బ్రవర్తించుచున్నవి. జగద్వ్యవహారము నిర్వహించుచున్నది. (మంత్రవాక్కులని తాత్పర్యము వ్రాసిరి.)

౧౫౦౯. పృ₁థ్వి₁ః₁పూ₁ పి₁తు₁మా₁న్ని₁త్య₁ ఆ₁శ₁యే₁ద్వి₁శీ₁య₁ మా₁స₁ ప₁శీ₁వా₁ సు₁మా₁తృ₁షు₁ ।

తృ₁తీ₁య₁మ₁స్వ₁ పృ₁థ₁భ₁స్వ₁ దో₁హ₁సే₁ ద₁శ₁ప్ర₁మ₁తి₁ం₁జ₁న₁య₁స్త₁ యో₁ష₁ణః॥ ౨॥

దం॥ ఈ యగ్ని యన్నసాధకము, శరీరాభివరకము, హవిర్లక్షణాన్నము కలది, శాశ్వతమయినది. (భూమియందు) ఉన్నది. శుభమయినదై యేడులోకములందును రౌడవయగ్ని (విష్యద్రూపాగ్ని) కలదు. ఈ యెదుటి సూర్యునిలోనుండి వర్షము కురిపించుటకు మూఁడవరూపము బయలుదేరినది ఇట్లు పదిదిక్కులందుఁ బ్రసరించు ఋషికల యాతనిం బది దిక్కులుగన్నవి.

౧౫౧౦. ని₁ర్వ₁దీం₁ బు₁ధ్వా₁స్స₁హీ₁ష₁స్వ₁ వ₁ర్ష₁స₁ ఈ₁శా₁నా₁సః₁ శ₁వ₁సా₁క్ర₁న్త₁ సూ₁ర₁యః₁ ।

య₁దీ₁ మ₁ను₁ప్ర₁ది₁వో₁ మ₁ధ్వ₁ ఆ₁ధ₁వే₁ గు₁హ₁స₁న్తం₁ మా₁త₁రి₁శ్వా₁ మ₁ధా₁య₁తి॥ ౩॥

దం॥ ఏహేతువుచేత మొనటినుండి ఋత్విజులు మేధావంతులై బలముచేత యాగ రూపమగు నీ యగ్నిని సాధించుచున్నారో; మఱియు నే హేతువుచేత దానిననాది కాలమునుండి మధురమయిన (హవిస్సులను) దానిలో వేయుటకు వేదించుదు గూఢముగా (యజమాను) లుంచిరో; వాయువు ఏ యగ్నిని ప్రబలమగునట్లు చేయుచున్నాఁడో, ఆయగ్ని ఆకారణముచేత స్తుతింపఁదగును.

౧౫౧౧. ప్రయత్నితుః పరమాన్నీ యతే పర్యాపుత్యుధోవరుధోదం సురోహతి ।

ఉభాయదస్య జనుషం యదిన్వత ఆదిద్యవిష్టో అభవద్భుతాశుచిః ॥ ౪॥

దం॥ ఎందుచే(పశురూపమయిన) హవిస్సు; దాని ఉత్కృష్టతకొరకు అగ్నిచుట్టును ద్రిప్పబడుచున్నదో (పశువు నగ్నిచుట్టును ద్రిప్పుదురు) బాగుగ భక్షింపఁదగిన తుప్పలు తీగలును అగ్ని దంతములలో బ్రవేశించుచున్నవో, (జ్వాలలే యగ్నికి దస్తములని తా.) ఏ హేతువుచేత రెండును (అరణులు) అగ్ని జన్మకు హేతువులగుచున్నవో, ఆకారణముచేత శుదమయిన యీ యగ్ని కాన్తిగల్గి యకావనవంతుఁడయ్యెను. (అరణి = మధించి యగ్నిని తీయు కట్టలు)

౧౫౧౨. ఆదిన్నాత్మారావిశద్యా స్యాశుచిరహింస్యమాన ఉర్వియావివావృధే ।

అనుయత్పూర్వా అహతనా జవోనినవ్యసీవ్వవరా సుధావతే ॥ ౫॥

దం॥ తల్లలయిన యే (దిక్కులందు) ఇతరబాధలు లేకుండ నగ్ని అధికముగా వృద్ధి నొందెనో ఆపది దిక్కులందు నీయగ్ని ప్రకాశించుచు ఆవయసురాగానే ప్రసరించెను. ఏవయస్సునఁజాలకాలము వఱకును మొలవకుండి (అగ్ని సంపర్కములేని) నమొదటి తుప్పలుచెట్లు మొదలగునవి క్రమక్రమముగా మొలచినందున క్రొత్త విచిన్నవియగు వాటియందు మెల్లగాఁ బ్రసరించెనో ఆ వయసు రాగానే యీ యగ్ని ప్రసరించెను. (అని పూర్వాన్వయ)

౧౫౧౩. ఆదిద్ధోతారం వృణతే దివిష్టిషు భగమివపవృచానా సఋణ్ణతే ।

దేవాన్యత్కృత్వా మజ్జనా పురుష్టుతో మర్తం శంసంవిశ్వధావేతిదాయసే ॥ ౬॥

దం॥ దేవతలను బిలచు నగ్నిని ద్యులోకమార్గములందు నేవించుదురు. అనంతర మందు హవిస్సులతోఁ గూడిన యజమానులు; రాజును బూజించునట్లు; పూజింతురు. ఏ హేతువునల్ల నీ యగ్ని స్తుతులును సకలధనములు గలవాఁడగుచు బహు మందిచేత బహుభాస్తుతిఁపఁ బడుచు గ్రతువుచేతను, మంత్రబలముచేతను ఒప్పుచున్న యజమాన ఋత్విజులను, హవిస్సులను గోరునో (అందుచేత బూజింతురని పూర్వాన్వయము.)

౧౫౧౪. వియనస్థాద్య జతోవాతచోదితో హ్యోరో నవక్వా జరణా అనాకృతః ।

తస్యపత్నస్తతుషః కృష్ణజంహసః శుచిజన్మనోరజ ఆస్యధ్వసః 2||

దం॥ వాయువుచేతఁ బ్రేరింపబడి యెపుడీయగ్ని యజ్ఞమున కర్హుడై; అనివారి తుడై బహుల క్తయగు విదూషకుడు (= హాస్యగాఁడు) వలె, వివిధకర్మలొచరించు చుండునో అపుడు తన మార్గముందు నన్నిటిని గొల్పుచు నల్లని మార్గము కలిగి పవిత్రమయిన శ్వాలలతో నుండు నగ్నిని లోకము సేవించును.

౧౫౧౫. రథోన యాతః శీకృభిః కృతోద్యా మగ్ధేభి రరుషేభి రీయతే ।

ఆదస్యతే కృష్ణాసోదితీ సూరయః శూరస్వేవత్వేష ధాదీషతేవయః॥ ౩||

దం॥ తొల్లతోఁ గట్టిన రథమువలె నిమగ్ని స్థాపితుండై ప్రసరించుచున్న జ్వాల లతో సంతరితుమునంటుచున్నాఁడు. ఆ తరువాత నీ యగ్నిమార్గములు కెఱ్ఱలను గొల్పును గనుక నల్లనివి యగుచున్నవి. ఆ యగ్ని దీప్తినల్ల మృగపక్ష్యాదులు; శూరుని పరాక్రమముచేత శత్రువులు భయపడునట్లు భయమంది పరువెత్తుచున్నవి.

౧౫౧౬. త్వయాహ్యగ్నే వరుణో ధృతవ్రతో మిత్రః శాశదే అర్యమా నుదానవః ।

యతీమనుక్రతు నావిశ్యథా విభురరాన్న సేమిః పరిభూ రజాయథాః॥ ౪||

దం॥ అగ్నే ! నీచేతనేకదా వరుణుడు వ్రతముచుధరించెను ! (వర్షించువ్రతమనితా). మిత్రుండుచీకటిని యణచుచున్నాఁడు. అర్యముఁడు నుంచిదాతయగుచున్నాఁడు. ఏ మరటే- అగ్నే ! సర్వత్రకర్మచేతః బ్రహ్మచమునంతటిచి అర్యముఁడు వ్యాపించిన విధ ముగాను రథచక్రముయొక్క- కేకులమట్టును కమ్మివ్యాపించినవిధముగాను సర్వవ్యా పీవైఘ్నముచున్నావు.

౧౫౧౭. త్వనుగ్నే శశమానా యసుస్వతే రత్నంయవిషదేవతా తిమిన్వసి ।

తంత్యానువస్యం సహశో యువన్వయం భగవనకారే మహిరత్న ధీమహి॥౧౮||

దం॥ ఓ యగ్ని ! వయస్సువాః డా ! నిన్ను స్తుతించి నీకై యభివవించి దేవతలందు విస్తరించిన మేరుచ్చుహవిస్సును నీవు దేవతలకుఁ జేర్చుచున్నావు ఓ నిత్యయావయూ డా ! గొప్పత్వములుకలవా డా ! అత్యంత సంతన డవగు నిన్ను రాజును స్తుతించు నట్లు స్తుతించి శీఘ్రముభ్యానించుచున్నాము. (రత్నములు—కర్మఫలములనితా)

౧౫౧౮. అస్మై రయిన స్వర్థం దమూనసం భగం దక్షున పవృచాసి ధర్మసిమ్ ।

రస్మి రివ యోయమతి జన్మనీ ఉభే దేవానాం శంసమృత ఆచసుక్రతుః॥౧౧॥

దం॥ ఓ యగ్ని ! కోరఁదగిన ఉపాసింపఁదగిన ధనమును మాకిచ్చినట్లు అందఱును ఆశ్రయింపఁదగి ఉత్సాహవంతుడై విద్యాదులుగల పుత్రునిచ్చినట్లు (సర్వము) నిచ్చుచున్నావు. ఏ యగ్ని తన కిరణములవలెను దన జన్మకాధారమగు నుభయ లోకములను నియమించుచున్నాడో యా యగ్ని శుభకర్మలుకల మాయాగమందు దేవతల స్తుతిని సర్వకాలములఁదను గ్రహించుచున్నాడు.

౧౫౧౯. ఉతనః సుద్యోతస్సజీరాశ్వోహోతా మధ్యః శృణవచ్చస్త్ర రథః ।

సనోనే పన్నేషత మైరమూరో గ్నిర్వామం సువితం వసోయతచ్ఛ॥ ౧౨॥

దం॥ ప్రకాశవంతుఁడును శీఘ్రగమనముగల గుఱ్ఱములు కలవాడును దేవతలం బిలుచువాఁడును, గంభీరుఁడును, అగు నా యగ్ని మాయాహ్వనమును వినునా? ఉత్తమబలుఁడు సుప్రసిద్ధుఁడు నగు నగ్ని మిక్కిలిగా మమ్ము (కర్మలలో) నడిపించు నట్టి, అందఱుంగోరునట్టి, శుభముగాఁ బొందఁదగినట్టి (స్వగణమును) పొందించునా?

౧౫౨౦. అస్తావ్యగ్నిః శిమీవద్భిర్భైరై సామ్రాజ్యాయ ప్రతరందధావః ।

అమీచయే మఘవానో వయం చమిహంససూరో అతినిష్ఠతన్యః॥ ౧౩॥

దం॥ ఈ యగ్ని మిక్కిలి గొప్పదగు సామాజ్యమును ధరించుచున్నవాడై కర్మ వంతములైన మంత్రములచేత స్తుతింపబడెను. ఈ ఋత్విజులును మేమును మేఘ మును సూర్యుఁడు ధ్వనింపఁజేసినట్లు నీ యగ్నిని మిక్కిలిగా ధ్వనింపఁ జేతుము. (స్తుతింతుమని తా.)

సూక్తము. ౧౪౨.

అనుష్టుప్. దీర్ఘతమఋషి, నానాదేవతలు.

౧౫౨౧. సమి[॑]ద్ధో అ[॑]గ్న ఆ[॑]వహ[॑]దే[॑]వా అ[॑]ద్యయ[॑]త[॑]స్ర[॑]చే ।

త[॑]ను[॑]త ను[॑]వ్వపూ[॑]ర్వ్యం సు[॑]తసో[॑]మాయ[॑]దా[॑]శు[॑]షే॥

౧॥

దం॥ చక్కగా ప్రకాశించునోయగ్ని! నీవు యాగదినమందు హవిర్భోక్తలను తీసికొనిరమ్ము. చేతనునుక్కు (గరిటెవంటిది) నుబ్బుకొన్నట్టి, సోమమునభిషవించి హవిస్సులనిచ్చునట్టి యజమానుని దేవతలకు హితమయినయజ్ఞమును విస్తారంపఁజేయుము.

౧౫౨౨. ఘృ[॑]తవ[॑]న్త ము[॑]పమా[॑]సి మ[॑]ధుమ[॑]న్తంత[॑]నూ[॑]నపా[॑]త్ ।

య[॑]జ్ఞం వి[॑]ప్ర[॑]న్య మా[॑]వతః శశ[॑]మా[॑]న[॑]న్యదా[॑]శు[॑]షః॥

౨॥

దం॥ తనూనపాత్తను అగ్ని! (తను = గోవులు నపాత్ = మనుమడు. గోవువల్ల నెయ్యిపుట్టినది నేతివల్ల నుద్భవించినవాడు అగ్నికనక లేక తను = ఉదకములు, వాటినుండి యోషధివనస్పతులు వాటినుండి అగ్ని అని తాత్పర్యముట!) మేధావంతుడై నిన్ను స్తుతించుచున్న మావంటి (యజమానుని) యొక్క నేయికారుచున్న మధురమయిన సోమాదిద్రవ్యములు కల యజ్ఞమును సమీపించి పూర్తియగువఱకు నుండువు.

౧౫౨౩. శు[॑]చిః పా[॑]వకో అ[॑]ద్భు[॑]తో మ[॑]ధ్వా[॑]య[॑]జ్ఞం[॑]మి[॑]మి[॑]క్ష[॑]తి ।

స[॑]రాశం[॑]స[॑]స్త్రి[॑]రా[॑]ది[॑]వో దే[॑]వో[॑]దే[॑]వే[॑]షు[॑]య[॑]జ్ఞి[॑]యః॥

౩॥

దం॥ శుచియుఁ బవిత్రత కలిగించునట్టి, ఆశ్చర్యము కలిగించునట్టి, ప్రకాశించునట్టి, యజ్ఞము సంపాదించునట్టి సరాశంసాగ్ని (నరులచే స్తుతింపఁబడునని తా.) ద్యులోకమునుండివచ్చి మధురరసముతో మాయజ్ఞమును మూడుమార్లు తడుపును. (సోమము త్రాగునపుడది కారినేల తడుచునని తా.)

౧౫౧౮. ఈతి అగ్నవహేన్ద్రం చిత్రమిహప్రియమ్ ।

ఇయంహితా మతిర్నిమాచ్ఛ సుజిహ్వవచ్యతే॥

౪౧

దం॥ ఓ యగ్నీ! స్తుతింపఁదగినవాఁడా! ఈ ఋక్షమునకు నోరఁదగిన ప్రియమైన యింద్రుని నీవు పిలువము. మంచి నాల్కకలవాఁడా! మననసాధనమయిన యీ నాస్తుతివాక్కు అభిముఖముగా నిన్ను బొందుటకుఁ బలుకఁ బడుచున్నది.

౧౫౧౯. స్త్రా నాసోయతస్రచో బర్హిర్యజ్ఞేస్వధ్వరే

వృక్షే దేవవ్యచస్తమ మిన్ద్రాయ శర్మనప్రథః॥

౪౨

దం॥ మంచి అధ్వరములు (యాగములోని చిన్నభాగములు) కల సోమయాగ మందు దర్భలను బరుచుచున్నవారయి శోమసాధనపాత్రలుకల ఋత్విజులు దేవ తల కత్యంతము చెందునట్టి, సర్వతః విస్తృతమయినట్టి, గృహమును ఇంద్రుని కొఱకు సంపాదించుచున్నారు.

౧౫౨౦. విశ్రయంతా మృతావృధః ప్రయైదేవేభ్యో మసీష ।

పావకాసః పురుష్పృహో ద్వారోదేవీ రసశ్చతః॥

౪౩

దం॥ యజ్ఞ ద్వారములు దేవతలఁ బ్రవేశపెట్టుటకుఁ జెచ్చియుండుఁగాక. ఆ ద్వారములు యజ్ఞమును వృద్ధిపఱచునవి, గొప్పవి, పవిత్రతకలిగించునవి, అందమైనవి దూరదూరముగా నున్నవి.

౧౫౨౧. ఆభస్తమానే ఉపాకేనక్తో మాసాసుపేశసా ।

యహీంబుతస్య మాతరాసీదతాం బర్హిరాసుమత్ ॥

౪౪

దం॥ అందఱిచే స్తుతింపబడుచు దగ్గఱదగ్గఱగానున్నవై చక్కని హృత్పల్లి గొప్ప వయి యజ్ఞము నిర్మించునట్టి యశోరాత్రములు స్వయముగా యజ్ఞమునకువచ్చి దర్భలమిఁదఁ గూర్చుండుఁగాక. (దేవతాహవముగా రాత్రింబవళ్ళు వచ్చునని తా॥)

౧౫౨. మన్వజిహ్వజ గుర్వణీ హూతారా దైవ్యాకపి ।

యజ్ఞంనో యక్షతామిచుం సిక్రమద్య దివిస్పృశమ్ ॥ ౮॥

దం॥ (దేవతలను) మదింపజేయు జ్వాలలుకల్గి స్తుతికర్తలను మిక్కిలి సేవింపుచున్న మేధావంతులై దేవతలం బిలుచుచున్న యగ్నులిద్దరుచు (భామ-వైద్యుత) ఫలసాధనమగుచు ద్యులోకమును స్పృశించుచున్న యా యజ్ఞమును జక్కగా సిపుడు నెరవేరురుగాక.

౧౫౩. శుచిర్దేవేష్వర్పితా హోత్రా మరుత్సుభారతీ ।

ఇశానరస్వతీ మహిబర్హిః సీదన్తు యజ్ఞయాః ॥ ౯॥

దం॥ శుద్ధమైనదియు దేవతలందుంచబడినదియు, హోమమును నిర్వహించునదియు నూర్యసంబంధమైన వాక్కును; భూమిసంబంధమైన ప్రేమవాక్కును; గొప్పదగు సరస్వతీ (గర్జన); యీ మూడువాక్కులును (అనగా ధ్వనులు) యజ్ఞార్థములగుచు బరిచిన దర్శలమీఁద గూర్చుండుగాక. (ధ్వనులనగా ధ్వన్యభిమాన దేవతలని తా॥)

౧౫౪. తన్నస్తరీపమద్భుతం పురువారం పురుత్సనా ।

త్వష్టాపోషాయ విష్వతురాహే నాభానో అన్నయుః ॥ ౧౦॥

దం॥ శీఘ్రమువ్యాపించునట్టి, అద్భుతమైనట్టి ఆ ఉదకముచు స్వయముగా స్వప్తయను వైద్యుతాన్ని మమ్ముగోరి మా పోషణకొఱకు; మేఘమునుధ్వనుండి విడిపించునుగాక.

౧౫౫. అవస్థజన్ను పత్సనా దేవాస్యక్షివనస్పతే ।

అగ్నిర్వా సుషూదతిదేవో దేవేషుమేధిరః ॥ ౧౧॥

దం॥ ఓ వనస్పతీ! (అ పేరుగలయగ్ని) ఋత్విజులను శీఘ్రము ప్రవర్తింపజేయుచు స్వయముగా దేవతలను సమీపించి పూజింపుము. ప్రకాశించుచున్న మేధావంతుడైన ఆహవనీయాన్ని దేవతలకు హవిస్సుల నర్పించును.

౧౫౧. పూషత్యోతే మరుత్వ్యతే విశ్వదేవాయవాయవే ।

స్వాహాగాయత్ర వేపసే హవ్య మిన్ద్రాయుక్తన॥ ౧౨॥

దం॥ పూషతోను, మరుత్తోను, సర్వదేవతలతోను, గూడుకొన్నవాడై గమన శీలుడయి సామవేదస్వరూపుడయిన యింద్రుని కొఱకు హవిస్సును (ఋత్విజులారా!) హోమము నేయుడు.

౧౫౩౩. స్వాహాకృతాన్యా గహ్య పహవ్యాని వీతయే ।

ఇన్ద్రా గహి శ్రుధీహవంత్యాం హవస్తే అధ్వరే॥ ౧౩॥

దం॥ ఓ యింద్రా! స్వాహాయనుచు వ్రేల్పబడిన హవిస్సులను సమీపించి భక్షణకొఱకు రమ్ము, స్తోత్రములు వినుటకురమ్ము, మాపిలుపు వినుము, ఋత్విజుల యజ్ఞమందు నిన్ను బిలుచుచున్నారు.

—:—:—

సూక్తము. ౧౪౩.

దీగతమఋషి - అగ్నిదేవత - త్రిపుత్వ - జగతి ఛందస్సు

౧౫౩౫. ప్రతవ్యసీం సవ్యసీంధీతి మగ్న యేవావోఽతి సహసః సూనవే భరే ।

అపాంసపాద్యో వసుభిః సహప్రియోహోతా పృథివ్యాంసీ దదృత్వియ॥ ౧॥

దం॥ నేను నృధికరమై క్రొత్తదయిన యాగకర్మను, స్తుతిని, బలమునకుఁ గొమారుడును, ఉదకములకు మనుచుఁడునగు నగ్నికొఱకుఁ, జేయుచున్నాను. ఏ యగ్ని యజమానునకుఁ బ్రియుడును, హోమమును జేయువాడనో ఆ అగ్ని హోమకాతమునకు వేదికయందు నివాసయోగ్యధనములతోఁ గూర్చుండుఁగాక.

౧౫౩౬. సజాయమానః పరమేవ్యో మన్యా విరగ్ని రభవ స్సాతరిశ్వనే ।

అస్య క్రత్వా సమిధానస్య మజ్జనా ప్రద్యావాశోఽచి పృథివీ అరోచయత్ ॥ ౨॥

దం॥ హేమానుమును జరిగించు (అధ్వర్యుడు) నీ యగ్నియొక్క ప్రశమును ప్రశ్న చేతను అవలంబించుచున్నాడు. అతఁ డన్నిటిని మించి శోభనరూపముగను ప్రశ్న నుధరించినాడు. ప్రదక్షిణముగాఁ ప్రవర్తించుచు స్రుక్కులను గ్రహించుచున్నాడు. ఏ స్రుక్కులు ముందుగా నీయగ్నిస్థానమందును ఆ స్రుక్కులను (అని పూర్వా న్యుచు.)

౧౫౪౩. అభీయృతస్య దోహనా అనూషతయోనో దేవస్య సదనే పశీయతాః ।

అపాముపశ్యే బిభృతో మదావస దధన్వహ అధయద్యా భీరీయతే॥ ౨.

దం॥ ఉదకధారలు తమపుట్టువోటున సూర్యునం దావరించియున్నవై యీ యగ్నిని స్తుతించుచున్నవి. అగ్ని యుదకముల మధ్య నెపుడు ధరింపఁబడియున్నాడో (యపుడు స్తుతిచేసెని.) ఏ యుదకములతో నీయగ్ని భూమియందు నందఱిని జేరు చున్నాడో ఆ యమృతమువంటి యుదకముల నందఱు త్రావుచున్నారు.

౧౫౪౪. యయాషతః సవయసాత దివ్యపుష సమానమర్థం వితరిత్ర తామిధః ।

ఆచీరిభ గోనహస్యః సమస్మదావో హ్యుర్న రశ్మీన్తు మయంస్త సారధిః॥ ౩॥

దం॥ సమానసామర్థ్యముకలవారు అన్యోన్యము ఒకే పనిని వెంటనే ప్రత్యేకము చక్కగాఁ జేయుచున్నట్టి (హోతి - అధ్వర్యుడు) వారై అగ్నిశరీరమును దమవ్యా పారములతోఁ గలుపఁదలచుచున్నారు. అనంతరము ఆనావనీయాగ్ని యజ్ఞమునకు సారధియై కిల్లెములవంటి మానేతిధారలను సూర్యుఁడువలె, సర్వత్రా ధరించు చున్నాడు.

౧౫౪౫. యమీం ద్వాసవయసా సపర్యతః సమానేయోనా మిఖునా సమోకసా ।

దివానన క్తం పలితో యువాజని పుహాచర న్నజరో మానుషాయుగా॥ ౪॥

దం॥ సమాన సామర్థ్యముకల యిద్దఱును; ఫలమునకు సమానస్థలమగు యజ్ఞ మందు దంపతులవలెను, సమాననివాసముకల రాత్రింబవళ్లవలెను, ఈ యగ్నిని బరిచరించుచున్నారు ఇట్టి యగ్ని ముదిసినను దరువాత వయసువచ్చినవాడై యయ్యెను. (నిష్పాలుచున్నపుడు ముదుఁగలితము, కఱ్ఱలువేసిన తరువాత యావన ముచి తా) ఈ యిట్టి మనుష్యుల నుద్దేశించి బహుభృతాది హవిస్సుల భక్షిం చుచు ముదిమిలేచివాడై యున్నాడు. (హేమాత - అధ్వర్యుడు ఇదలని తా.)

౧౫౪౬. తమింహిన్వన్తి ధీత యోదశ విశో దేవంమర్తాన ఊతయే హవామహే ।

ధనోరథ ప్రవత ఆసఋణ్వ్యభి వజ్ఞిర్వయునా సవాధిత॥ ౫

దం॥ ప్రకాశించుచున్న ఆయాయగ్నిని చేతిపదివేళ్లు విడిసంతసింపఁ జేయుచున్నవి. మనుష్యులమయిన మేము రక్షణకొఱకు నగ్నినిబిలుచుచున్నాము. ధనస్సనుండుప్ర సరించు బాణములు శత్రువుమీఁదబడునట్లు తనశరీరముచుండి వేగముగాఁ బ్రసరిం చుకొరణములను ఈయగ్ని విసరుచున్నది. (మిణుగురులని తా) ఇట్లువృద్ధిపొందిన య గ్నియంతటను సంచరించుచున్న క్రొత్తప్రజ్వలను జ్ఞాపకముచేయుచున్నది.

౧౫౪౭. త్వంహ్యగ్నే దివ్యస్య రాజసీత్వం పార్థివస్య పశుపా ఇవత్సనా ।

వసీతవతే బృహతీ అభిశ్రియా హిరణ్య యాః క్వరీ బరి రాశాతే॥ ౬

దం॥ ఓ యగ్నీ ! నీవుకదా అంతరిక్షమందుఁ బుట్టినదానికెల్ల నధికారివయియున్నా వు ! పృథివియందుఁ బుట్టినవాటికి నీశ్వరుడవగుచున్నావు. స్వయముగాఁ బశుపాల కుండవలె స్వతంత్రుడవగు చున్నావు. కనుక ఈవిస్త్రుతైశ్వర్యవంత యైనట్టి హితర వణీయమైనట్టి చిన్నశబ్దమునొనర్చుచు ద్యావాపృథువులు నీయొక్క యజ్ఞమునుబొం దుచున్నవి.

౧౫౪౮. అగ్నే జవస్య ప్రతిహర్యత ద్వదో మస్త్ర స్వధావ ఋతహత సుక్రతో ।

యోవిశ్వతః ప్రత్యజ్ఞసి దరశతో రణ్వః సందృష్టా పితౄమా ఇవక్షయః॥ ౭

దం॥ ఓ యగ్నీ ! హవిస్సును స్వీకరింపుము. ప్రియమైన ఆస్తుతిని మరలగోరుము. మదించినవాడా ! హవిస్సులుకలవాడా ! యజ్ఞార్థముపుట్టినవాడా ! శుభకర్మకల వాడా ! యేసివునర్వ జగత్తునకును అనుకూలుడవయి యున్నావో దశానీయుడ వో చక్కగాఁజూచుటకు సంతనముపుట్టింతువో విస్తారాన్నముకల గృహస్థునివలె ఆ నిన్నందఱును సేవింతురు.

సూక్తము. ౧౮౫.

దీక్షుకౌతమసముషి - అగ్నిదేవత - గృత్విష్ణుప - తక్కినవి జగతి.

౧౮౫౮. తంపృచ్ఛతా సజగామాసవే దస చిత్వా ఈయతే సాస్వీయతే ।

తస్మిన్మన్త్రి ప్రశిష్యస్తస్మిన్మిష్టయః స్వవాఙ్మన్త్యశవసం శుష్కిణస్తపితిః॥ ౧॥

దం॥ ఓ యజమానులారా ! ఆయగ్నినడుగుడు. అతఁడు సర్వత్ర గమనింపఁగలఁడు అతఁడెఱుఁగును అతఁడుచైతన్యవంతుఁడు. అతఁడే (హోదగినచోటికి) బోవును. శీఘ్రముగాఁబోవును. ఆయగ్నియందుఁగావలసినవిషయములన్నియుం గలవు. అతనియందన్ని భోగములును గలవు. అతఁడన్నమునకు బలమునకు సద్ధిపతి. బలవంతుడగురాజునకుఁ గూడనీశ్వరుఁడు.

౧౮౫౯. తమిత్పృచ్ఛన్తి నసిమోవిపృచ్ఛతి స్వేనే వధీరో మనసాయ దగ్రాగీత ।

నమృషతే ప్రథమంనా పరంవచోన్య క్రత్వాసచతే అప్రదృపితి॥ ౨॥

దం॥ ఆయగ్నినే యడుగుదును. అడిగినవాఁడు విపరీతముగానడుగడు. అడిగినను అతఁడు ధీరుడయి తన మనసుతో నేదేది గ్రహించునో దానినే చెప్పును. అగ్ని తనమాటకు ముందే మాటను సహింపఁడు. తనమాట తరువాతి మాటనుగూడ సహింపఁడు. కనుక అగ్ని గర్వికాఁడు, ఈ యగ్నియొక్క (రక్షణ) కర్మతో నందఱును బ్రదుకుచున్నారు.

౧౮౬౦. తమిత్పృచ్ఛన్తి జహ్వో స్తమర్వ తీర్వశ్వాన్యేకః శృణాపద్వ చాంసిమే ।

పురుష్వైషస్త తురిర్యజ్ఞ సాధనో భిద్రోతి శిశురాదత్త సంరభః॥ ౩॥

దం॥ మనఃపూరితమయి నాయగ్నినే చెందుచున్నవి. స్తుతులన్నియు నతనినే చేరుచున్నవి. అతఁడాక్కడే నామాటలన్నిటిని వినుచున్నాఁడు. అనేకములను బ్రేరించునట్టి, తరింపజేయునట్టి, యజ్ఞమును సాధించునట్టి, అవిచ్ఛిన్నరక్షణముకల శిశువువలె బ్రయుడయినట్టి యగ్ని (కార్యమందు) ద్వరగలవాడై హవిస్సులను స్వీకరించుచున్నాఁడు.

౧౫౫౨. ఉపస్థా యంచరతి యత్సమారతసద్యో జాతస్తతా రయజ్జేభిః ।

అభిశ్వాంతం మృశతే నాన్ద్యే ముదే యదీగచ్ఛప్య శకీరసిస్థితమ్ ॥ ౪॥

దం॥ అభ్యర్థ్యః డేవుడు (అగ్నియొక్క) ఉన్నతి కనుకూలించు వ్యాపారమును జేయుచున్నాడో (అంటే వాధించుచున్నాడో అని తా.) అగ్ని యెప్పుడున్నట్టి నొందెనో అప్పుడే ఫలముల సంపాదించుటకు సర్వత్రసంచరించెను. ఆనందింపదగిన కర్మయందతిని సంతోషము కొఱకు కోరిన ఆజ్యధారలు తనయందుఁ బడునపుడు, శాస్త్రుడగు యజమానుని అభిమర్శించుచున్నాడు. (అభిమశః = చేతితో, దుడు చుచు లాలించుట.)

౧౫౫౩. సశంమ్నగో అప్యో వనర్గురువత్సచ్యపమన్యాం నిధాయీ ।

వ్యబ్రవీష్యయనా మక్త్యేభ్యోగ్నిర్విద్యా ఋతచిద్ధిసత్యః ॥ ౫॥

దం॥ అగ్నియే చర్మము పఱచినట్లు ఓషధులు పఱచిన వేదియందఁ జంచఃబడెను. వెదికునట్టి స్వభావముగలట్టి, కర్మలకుపయోగించునట్టి వనమందు సంచరించునట్టి యాయగ్ని మరణధర్మముగల యజమానులకుఁ బ్రజ్ఞానములను ఉపదేశించును. ఏమంటే ఈయగ్ని సర్వజ్ఞఁడు, ఉదకముల నెఱింగినవాఁడు, లేక యజ్ఞము నెఱింగిన వాఁడు, సత్యమయినవాఁడుగదా!

నూ క్త ము. ౧౪౬

దీర్ఘతమ, త్రిష్టు, అగ్ని.

౧౫౫౪. త్రిమూర్ధానంస్తప్త రశ్మింగృణీషే నూనమగ్నిం పిత్రోరుచస్థే ।

నిషత్తమస్య చరతోఽభవస్య విశ్వాదివోరోచ నాపప్రిహంసమ్ ॥ ౬॥

దం॥ మూడు (సవనములను) తలలుగలది యేడు (ఛందసులను) కల్లేములుకలది అంగవైకల్యములేనిది, ద్యౌహృక్కువులనమీపమున నున్నది (అనగా యజ్ఞరూపాగ్ని యని తా.) నిశ్చలమయిన హవిస్సుల భక్తించుచున్నదియగు నీ యగ్ని సంబంధ

మయిన యాగములు ద్యులోకమందలి దేవవిమానములన్నిటిని బూరించుచున్నవి. దానిని స్తుతింపుము. (అగ్నికేశూడ నీ సూక్తచుర్యయించును. ఆ పక్షమున ఏడు జిహ్వలు ద్యులోకభూలోకాంతరిక్షలోకములు మూడును మూడుతలలు. తక్కినది సమానము.)

౧౫౫౧. ఉక్తామహో అభివతక్షవనో అజరస్తస్థావిత ఊతిబ్బువ్యః ।

ఉక్తామహో నిదధాతిసానా రిహన్త్యాధో అరుమాసోఅస్య॥ ౨॥

దం॥ వర్షించువాడు మహాత్ముడునగుచు భూమ్యంతరిక్షములను అగ్ని వహించుచున్నాడు. ఇతడు ముదిమిలేనివాడు, గొప్పవాడు, రక్షణములుకలవాడు. అతడు మాయజ్ఞగృహమున కభిముఖుడగుచున్నాడు. విస్తారమయిన భూమియొక్కయున్నత ప్రదేశమున (అనగా వేదికయందని తా.) పాదముంచుచున్నాడు. ఈ యగ్నిజ్వాలలు పొదుగునలెచున్న యంతరిక్షమును అంటుచున్నవి (దూడ పొదుగునాకినట్లు నాకుచున్నవని తా.)

౧౫౫౨. సమానంవత్సమభినం చరన్తీవిష్వగ్ధేనూ విచరతః సుమేకే ।

అనపవృజ్యా అధ్వనో విమానే విశ్వాన్కేతౌ అధిమహోదధానే॥ ౩॥

దం॥ ఒకేవత్సయగుచున్న యగ్ని కభిముఖముగ సంచరించు రెండుధేనువులయియున్న పత్నీయజమానులు శోభకర్మవంతులై యంతట సంచరించుచున్నారు. (సమిధాజ్యములతో నగ్నిని బెంచినందున పత్నీ యజమానులు తల్లిదండ్రులు) విడువందగని మాగాములను అగ్నిచుట్టును సిద్ధపఱచుచున్నారు. గొప్పవగు సర్వప్రజానములను అధికముగా ధరించుచున్నారు.

౧౫౫౩. ధీరానః పదంకవయో నయన్తినానాహృదా రక్షమాణా అజర్యమ్ ।

సిహసః పర్యపశ్యన్త సిన్ధునూచిరేభ్యో అభవతుర్వౌవృన్ ॥ ౪॥

దం॥ బుద్ధిమంతులయిన ఆధ్వర్యుడు మొదలగువారు వృన్వినాదుచున్న యగ్నిని వేదియందుంచున్నారు. వారు బహు తెలిసినవారు. అనేకవిధములయిన బుద్ధులతో

మ౧. అచ ౨౧. సూ ౧౩౭.] ఋగ్వేదము.

నగ్నిని రక్షింపుచున్నవారునయి యజ్ఞఫలముల నిచ్చుచున్న యగ్ని నన్నివిధముల నేవించుచున్నారు అన్నిటిని బుట్టించు నీయగ్ని ఇట్టి భక్తులయిన మనుష్యుల కొఱకుఁ బ్రత్యక్షమయ్యెను.

౧౫౫౨. దిదృక్ష్యే^౧ పరికాష్టా^౨సుజేన్య^౩ ఈ^౪భేన్యో^౫మహో^౬ అర్భాయజే^౭వసే^౮ ।

ఫరు^౧త్రాయద^౨భవత్సర^౩హేభ్యో^౪ గర్భే^౫భ్యో^౬ మఘ^౭వా విశ్వ^౮దర్శతః^౯ ౫

దం॥ ఈ యగ్ని అనుగ్రహదృష్టికలవాడై దిక్కులందు సర్వత్రా కనబడుచు స్తుతింపఁదగి గొప్పవారగు దేవతలకుఁ జిన్నవారగు యజమానులకు రక్షణచేయుటకై యున్నాఁడు. అందుచేతనే యనేకచోట్ల హవిరన్నముగల్గి సర్వమునుజూచుచు శిశువులవంటి యాయుజమానులను బ్రసవించుచున్నాఁడు.

సూక్తము. ౧౩౭.

పూర్వసూక్తవతు.

౧౫౫౩. కథా^౧తేలగ్నే^౨ శుచయ^౩న్త ఆయోర్ద^౪దా శుర్వా^౫జేభి^౬ రాశు^౭మాణాః^౮ ।

ఉభే^౧యత్తో^౨కేత^౩నయే^౪షధా^౫నా ఋతస్య^౬సామ^౭నణయంత^౮ దేవాః^౯ ౧

దం॥ ఓ యగ్ని! నీకిరణములు వెలుగును గలిగించుచు (హవిస్సుల) శీఘ్రముగా నందుకొనుచు నన్నఘాలతోఁగూడిన యాయుర్దాసుమును ఎట్లిచ్చుచున్నవి? ఏమంటే అన్నాయువుల రెంటిని, కొమ్మలను ధరించుట్లు; ధరించు యజమానులు యజ్ఞమందలి సామమంత్రములను ఉచ్చరించుచుదురు. (వారి స్తుతి గానముచేతనే వారి కన్నాయువులు కలుగుచున్నవని తా.)

౧౫౫౪. భో^౧హే^౨ల్యో^౩ నచ^౪సో^౫యవిష్ట^౬ మంహి^౭ష్ఠస్త్వప్రభృ^౮తస్య^౯ స్వధావః^{౧౦} ।

పీయ^౧తిత్తో^౨ అను^౩శ్శ్వా^౪ గృణా^౫తి వందా^౬రుస్తే^౭తస్యం^౮ వందే^౯లగ్నే^{౧౦} ౨

దం॥ అత్యంతమూసనవంతుడవయిన ఓ యగ్నీ! హవిస్సులన్నముగాఁ గలవాఁడా! మిగుల పూజ్యమయిన ఉత్కృష్టముగా సుపాపించిన నాయీస్తుతియొక్క రీతిని దెలిసికొనుము. అగ్నీ! ఒకఁడు (యాగమును) విరోధించును. ఒక డనుకూలుఁడై స్తుతించును. (అందులో) స్తుతించునట్టి నేను నీ మూర్తిని స్తుతించుచున్నాను.

౧౫౬౧. యేపాయవో మామతే యస్తే అగ్నేపశ్యన్తో అన్ధం దురితా దరక్షన్ ।

రరక్షతాస్తు నకృతో విశ్వవేదాదిష్టస్త ఇదివనోనా హదేభుః॥ ౩॥

దం॥ అగ్నీ! నీసంబంధమయిన యేరక్షణములు మమతాపుత్రుని జూచుచున్నదై గ్రుడ్డితనమును బోఁగొట్టి రక్షించినవో సుఖకరములయి సర్వము నెఱింగిన యాంక్షణములు నీవప్తనున్నవి. హింసకులయిన శత్రువులిక మమ్ము బాధింపలేరు.

౧౫౬౨. యోనోఅగ్నే అరరివాఁ యథాయురరాతీవా మర్చయతి ద్వయేన ।

మన్తోగురుః పునరస్తుసో అస్మా అనుమృక్షీష్ట తన్వందురు క్షే॥ ౪॥

దం॥ ఓ యగ్నీ! ఏరఁడేని మాకుఁ బాపము దలచినవాఁడును, మాకివ్వవలసిన దానిని నోటితోనో, శరీరముతోనో అడ్డుపెట్టుచు బాధించువాఁడును గలఁడో మరల నా బాధలు వారికి అధికముగా నగునుగాక ఆచరులచేత వానిశరీరమే తుప్పుకొని పోవుగాక. (నశించు. గాత తా.)

౧౫౬౩. ఉతవాయః సహస్యప్రవిద్యాన్మరో మర్తం మర్చయతి ద్వయేన ।

అతః పాహిస్తవమానస్తువస్త మగ్నే మాకిరో దురితాయథా యాః॥ ౫॥

దం॥ మజ్జీయు నో బలపుత్రుఁడా! (బలముతో మధనము చేసినందునఁ బుట్టి నాఁడుకనుక, అగ్నీ! బాగుగాఁదెలిసిన యే మర్త్యుఁడు (మీఁద వివరించిన) రౌఢు విధముల బాధలను మనుష్యులకుఁ గలిగించునో స్తుతింపఁబడిన ఓ యగ్నీ! స్తుతి చేయు నన్ను ఆ బాధనుండి రక్షింపుము. వాఁడు చేయుపాపమునకు దోహకకూడ రక్షింపుము.

నూ క్తము. ౧౪౮.

పూర్వోక్తము.

౧౫౬౪. మ[॑]ధీ[॑]ద్యదీం వి[॑]ష్టో[॑]మా[॑]తరి[॑]శ్వా హో[॑]తారం వి[॑]శ్వా[॑]పుం వి[॑]శ్వ[॑]దే[॑]వ్యమ్ ।

నియం[॑]దధర్మ[॑]సు[॑]మ్యా సువి[॑]త్సు[॑]స్వ[॑]ర్ణచి[॑]త్రం వపు[॑]షే వి[॑]భా[॑]వమ్॥

౧౫౬౫

దం॥ దేవతలను బిలుచునట్టి అనేకరూపములుకలట్టి సర్వదేవతలకుపయోగించు నట్టి యీ యగ్నిని వర్షవాయువు కజ్జలలోఁ బ్రవేశించినవాడై మథించెను. బుద్ధి శాలురయిన ప్రజలు యజ్ఞసిద్ధికై వివిధప్రకాశము గలిగి కోరఁదగిన సూర్యునివలెను ఉంచుకొనిరి.

౧౫౬౬. ద[॑]దా[॑]నమి[॑]న్నద[॑]భ[॑]స్త మ[॑]న్మా[॑]గ్ని[॑]ర్వ[॑]రూ[॑]థా మ[॑]మత[॑]స్య చా[॑]కన్ ।

జు[॑]ష[॑]స్త వి[॑]శ్వా[॑]న్య[॑]స్య క[॑]ర్కో[॑]వ[॑]స్తు[॑]తిం భ[॑]ర[॑]మా[॑]ణ[॑]స్య కా[॑]రోః ।

౧౫౬౭

దం॥ అగ్నికొఱకు స్తుతిచేయుచున్న నన్ను శత్రువులు హింసించజాలరు. స్తుతి చేయుచున్న నాస్తుతిని నా సమస్తకర్మలను, సేవించుచున్నారు.

౧౫౬౮. ని[॑]త్యే[॑]చి[॑]న్నయం స[॑]ద[॑]నే[॑]జ[॑]గ్రు[॑]భే ప్ర[॑]క[॑]స్తి[॑]భి ర్ద[॑]ధి[॑]కే య[॑]జ్ఞి[॑]యా[॑]నః ।

ప్ర[॑]సూ[॑]నయ[॑]స్త గృ[॑]భయంత ఇ[॑]ష్టా[॑]వ[॑]శ్వా[॑]సో నర[॑]భ్యో[॑]రా[॑]ంహ[॑]ణాః ।

౧౫౬౯

దం॥ యజ్ఞముసేయువారు ఏ యగ్నిని మథించి నిత్యగృహమందు (గార్హ పత్యము) శీఘ్రముగా నిల్పిరో స్తుతులచే ధరించిరో యజ్ఞము నిమిత్తము గ్రహించిన యా యగ్నిని, రథమునగట్టబడి వేగముగా నడుచు గుఱ్ఱమునువలె; ఇష్టమయిన చోటికి గొంచుఁబోవుచున్నారు. (గార్హ పత్యాగ్నిని మొదటనిలిపి దానిలోనుండియే ఆహవ నీయ దాక్షిణ్యాగ్నులు ప్రణయింతురు = గృజింతురు.)

౧౫౬౯. పు[॑]రూ[॑]ణి[॑]దస్సో రి[॑]ణా[॑]తి జ[॑]మ్మై రా[॑]ద్రో[॑]చ[॑]తే[॑]వన ఆ[॑]వి[॑]భా[॑]వా ।

ఆ[॑]ద[॑]స్య వా[॑]తో అ[॑]ను[॑]వా[॑]తి శో[॑]చి[॑]ర[॑]స్తు[॑]ర్నక[॑]ర్యా[॑]మ[॑]స[॑]నా[॑]మ[॑]ను[॑]ద్యూ[॑]న్ ॥

౪౨౨

దం॥ బహుచస్తుత్యులగు గాల్పివేము నీయగ్ని దంతములవంటి జ్వాలలతో ననమం
దనేక వృక్షములు ధ్వంసము చేయును. అనన్తరము ననమగు వివిధప్రకాశసంతుడైన
సర్వత్ర ప్రజ్వలిండుచున్నాడు. తపవత నితని జ్వాలలకు, ఎగుగునట్టి బాణము
లను విలుకాడు విసరునట్లు, అనుకూలవాయువు ప్రతిదిశమందాను విసరుచునే
యుండును

౧౫౬౧. నయం॑రి॒పవో॑ నరి॒షణ్యవో॑ గర్భే॑ సం॒తం రే॒షణా॑ రే॒షయ॑తి ।

అంధా॑అ॒పశ్యా॑ నద॒భన్న భి॒ఖ్యాని॑త్యాస॒క్షం ప్రే॒తారో॑ అరక్షన్ ॥ ౫౧

దం॥ గర్భమువలె రక్షకమగు నరణి కుందున్న యే యగ్నిని హింసాస్వభావు
లయిన నరులు హింసింపజాలరు. ఈతని మహత్తును జ్ఞానములేనివారు, గన్నులు
కానరానివారును హింసింపలేరు. నిత్యులై యగ్నిని దృష్టిచేయువారు దీనిం గాపాడు
కొనుచున్నారు.

సూక్తము. ౧౪౯.

దీర్ఘతప, విశాఖుధంద, అగ్నిదేవత.

౧౫౬౨. మహా॑స॒రాయ॑ ఏ॒షతే॑ ప॒త్తిర్దన్ని॑న ఇ॒నస్య॑వసునః పద॒త ।

ఉ॒ప॒ధ్ర జ॒న్తమ॑ద్రయో వి॒ధన్తి॑త్ ॥

౧౧

ద॥ పూజ్యులగు ధనమున కధిపతియైన ఆ యగ్ని యిష్టము నీచ్ఛును నభిముఖ
ముగా మోదేవయజ్ఞసానముకూర్చి నడచును. అతఁడధికారుల కధికారి. అట్టి
యగ్నిధనములకు నీవాసమయిన వేదికయందుండెను. మమ్ముఁ జెందియున్న యీ
యగ్నిని (అభిషవ) శిలలుపట్టుకొని యజమానులు సేవించుచున్నారు.

౧౫౬౩. సయో॑పు॒షా న॒రా నరో॑దస్యోః శ్ర॒వో భి॒రస్తి॑ జీ॒వశీ॑తప॒రః ।

దం॥ ఆ యగ్ని మనుష్యులకువలె ద్యావాపృథివీ లోకములకుంగూడ వర్షమును గురిపించువాడై, కీ ర్తికలవాడై ప్రవర్తిల్లే. ఏమంటే నానావిధప్రాణులచేత ననుభవించబడిన సృష్టిలవాడయి యే యగ్నిగర్భాశయమందుఁ బ్రవేశించి (రేతస్సును) దేహముగా మార్చును. (శరీరమందున్న జీరాన్ని గర్భమందు సంయోగకాలమునఁబడినవిప్రమును దేహముగా మార్చును.)

౧౫౭౧. ఆయఃపురం నాన్యీ¹ మ²దేదత్యః³ కవిర్నభన్వో⁴ నార్యో⁵ ।

సూరో⁶నరుగుక్వా⁷ ఇన్ధ్రా⁸త్తాన్సా⁹॥

౩॥

దం॥ ఏ యగ్ని యజమానుల ఉత్తరవేది స్థానమును బ్రకాశింపఁజేయుచున్నాడో ఆ యగ్ని తాఁగోరిన చోటికిఁ బోఁగలవాఁడను మేధావియు వేగముగల యాకాశ వాయువువలె గమనించువాడు. (ఇంద్రపరుణాది సర్వదేవతలు నన్నినూపులే యసీ తా.)

౧౫౭౨. అభిద్వి జన్మా¹త్రిరో²చనాని³ విశ్వా⁴రహా⁵ సిశుశుచా⁶నో⁷ అస్థా⁸త్ ।

హో⁹తాయజిష్మ¹⁰ అపా¹¹సథ¹²స్థే¹³॥

౪॥

దం॥ రెంటివల్లఁబుట్టి (అరణులు, లేక ద్యావాపృథువులు) యీ యగ్ని మూఁడు లోకములను, సర్వలోకములను అంతటను బ్రకాశింపఁ జేయుచు దేవతను బిలచు వాడై యాగకర్తయగుచుఉదకములున్నచోటనున్నాడు. (ఉదకములున్నచోటాకాశమునకు వేఘము.)

౧౫౭౩. అయం సహో¹తాయో² ద్విజన్మా³ విశ్వా⁴దధే⁵వార్యో⁶ శ్రవస్యో⁷ ।

మర్తో⁸యో⁹ అస్మై¹⁰ సుతుకో¹¹ వదాశో¹²॥

౫॥

దం॥ ఎవఁడు రెండింటివల్ల బుట్టెనో, ఎవఁడు హోమముగలిగించునో వాఁడు అన్నములను (= హవిస్సులు) గోరుచు సకలవరములను ధరించుచున్నాడు. ఇట్టి యగ్నికొఱకు ఏ మనుష్యుఁడు హవిస్సుల నీచ్చునో వాఁడు మంచి కొడుకులు గల వాఁడగును.

సూక్తము ౧౫౦.

దీర్ఘతమ, అగ్నిదేవ, ఉష్ణిక్ష్మం.

౧౫౦౨. పురుత్వా దాశ్వాన్వోచే రిరగ్నేతవస్విదా ।

తోదస్యేవ శరణ ఆమహస్య ।

౧॥

దం॥ ఓ యగ్నీ! నిన్ను బహువిధముల స్తుతింతును. బహుదాతవు నీవు. నీయొక్క ఆభిముఖ్యముచేతనే హవిస్సులిచ్చువాడనయి, అధికారియింట నాశరు సేవించునట్లు సేవించుచుంటిని.

౧౫౦౩. వ్యనినస్య ధనిసః ప్రహోషే చిదరరుషః ।

కదాచనప్రజగతో అదేవయోః॥

౨॥

దం॥ నిన్ను స్వామిగాఁ గొలువని వానికిని ధనముగలిగి హోమమునకు దానినుప యోగింపని వానికిని, ఎపుడును దేవతలను గొలువని వానికిని, స్తుతింపని వానికిని, ఎపుడును నీవు ధనాది కోరిక లివ్వకుమని నేను నొక్కవక్కాణించుచున్నాను.

౧౫౦౪. సచన్దో వీప్రమర్యోమహో ప్రాధస్తమోదివి ।

ప్రప్రేతే అగ్నే వనుషహ స్వామః॥

౩॥

దం॥ మేధావంతుడవైన యో యగ్నీ! యే మనుష్యుడు నిన్ను యజించునో యాడు ద్యులోకమందుఁ జంద్రుడై యుండును. నీవు గొప్పదేవతలలోఁ గొప్పవాడవు. ఓ యగ్నీ! నీ భక్తులమై యత్యంతము గొప్పవారమై యున్నాము.

నూక్తము. ౧౫౧

స్థితిమ, మిత్రావరుణదేవ, జగత్తీర్థం.

౧౫౧౨. మిత్రం నయం శిష్యాగోషం గవ్యసావధ్యో విదధేఽపు జీజనన్ ॥

అరేజేతాం రోదసీపాజసాగిరాప్రియం యజతం జనుమామహః ॥ ౧ ॥

దం॥ గోవులుకోరి ధ్యానించు యజమానులు గోవుల నిమిత్తము సామస్థ్యముచేత సూర్యునివంటి వైద్యుతాగ్నియై యున్నటువంటి సర్వప్రాణులకుఁ బ్రయమైన యాగముచేయఁదగినట్టి యే యగ్నిని రక్షణముకొఱకుఁ బుట్టించిరో అట్టి యగ్నియొక్క బలముచేతను, ధ్వనిచేతను, ద్యావాపృథువులు కంపించినవి.

౧౫౧౩. యద్యత్యద్వాం పురమిహృస్యసోమినః ప్రమిత్రాసోనదధిరే స్వాభువః ।

అధక్రతుం విదతంగాతుమర్చత ఉతశ్శుతం వృషణా పస్త్యావతః ॥ ౨ ॥

దం॥ మిత్రావరుణులారా! ఏకారణముచేత సోమయాజిని మీరు కోర్కెల నివ్వవలసి మిత్రులవలె బోషించుచున్నారో ఆకారణముచేత మీగమనమును బూజించువాని కర్మను దరువాతను తెలియుఁడు. వర్షదాతలారా! మఱియు మీరు యజ్ఞశాలగల యజమానుని స్తోత్రమును వినుఁడు.

౧౫౧౪. ఆవాం భూషన్మిత్రయో జన్మరోదసోః స్రవాచ్యం వృషణా దక్షసేమహే ।

యదీమృతాయ భరథో యదగ్వేప్రహోత్ర యాశిమ్యావీథో అధ్వరమ్॥౩॥

దం॥ (కోర్కెలు) వర్షించునట్టి మిత్రావరుణులారా! ద్యావాపృథువులచే సుతీంపబడిన మీజననమును గొప్పబలము కొఱకు యజమానులలంకరించుచున్నారు ఏకారణమువల్ల యజ్ఞసామర్థ్యమును, ఏకారణముచేత మిమ్ముఁ బొందిన వారికి నిష్టఫలమును మీరు ఇచ్చుచున్నారో ఆకారణముచేత స్తుతిహంపవాక్కువల్లను (హవిః ప్రదాన) కర్మవల్లను యజ్ఞమును బొందుచున్నారు.

౧౫౦. ప్రసాక్షి^౧తి^౨రసు^౩రయా^౪ మహి^౫ప్రియ^౬ము^౭తా^౮వానా^౯ వృత^{౧౦}మా^{౧౧} ఘో^{౧౨}ష^{౧౩}భో^{౧౪}బృ^{౧౫}హత్^{౧౬} ।

యు^{౧౭}వంది^{౧౮}వో^{౧౯} బృ^{౨౦}హ^{౨౧}తో^{౨౨} దక్ష^{౨౩}మా^{౨౪}భు^{౨౫}వం^{౨౬} గాం^{౨౭}ధు^{౨౮}స్య^{౨౯}సయు^{౩౦}జ్ఞా^{౩౧}భే^{౩౨} ఆ^{౩౩}॥ ౪॥

దం॥ బలవంతులగు నోమిత్రావరుణులారా! మీ యిద్దటి ఏ స్థానము విశాలమై, ప్రియమైనదియో దానియందుఁ గూచుచుండుడు. కూర్పొని యాగకర్తలగు మీరు గొప్పదగు మాయజ్ఞమును సంపూర్ణము చేయుఁడు, ఏమంటే, మీరు గొప్పదగు ద్యలోకాగ్రమందుండి తృప్తి గలిగించునట్టి సంవత్సరమును (అనగా సోమయాగమును) శరీరపుష్టికై యావును సేవించునట్లు సేవించుచున్నారు.

౧౫౧. మహి^౧ అత్ర^౨మహి^౩నా^౪వార^౫ మృ^౬ణ్య^౭భో^౮రేణ^౯ వస్తు^{౧౦}జ^{౧౧}ఆ^{౧౨} సద్భ^{౧౩}నేన^{౧౪}వః^{౧౫} ।

స్వ^{౧౬}ర^{౧౭}స్తి^{౧౮}తా^{౧౯} ఉ^{౨౦}వర^{౨౧}తా^{౨౨}తి^{౨౩} సూ^{౨౪}ర్య^{౨౫}మా^{౨౬}ని^{౨౭}ము^{౨౮}చ^{౨౯} ఉ^{౩౦}ష^{౩౧}స^{౩౨}స్త^{౩౩}క్వ^{౩౪} వీ^{౩౫}రి^{౩౬}వః॥ ౫॥

దం॥ విశాలమయిన యీ పృథనియందు నే ధేనువులకుఁ గోరఁదగిన స్థలమును సంపాదించితిరో ఆ ధేనువులో మిత్రావరుణులారా! పాడిగలిగి నిర్దష్టములయి మందలలోఁగలవు. ఆ యావులంతరిక్షమందు సూర్యునింజూచి ఉదయాస్తమయములందు, దొంగను బట్టుకొనువాఁడటచునట్లు, అటచుచు సంచరించుచున్నవి. (ద్యావౌషధువుల శధిదేవతలు మిత్రావరుణులగుటచేత సుఖసంచారము జంతువులకు తదధీనమని తా.)

౧౫౨. ఆ^౧వా^౨మృ^౩తా^౪య^౫కే^౬ శి^౭నీ^౮ రనూ^౯ష^{౧౦}త^{౧౧}మిత్ర^{౧౨}య^{౧౩}త్ర^{౧౪} వరు^{౧౫}ణా^{౧౬} గా^{౧౭}తు^{౧౮}మర్ప^{౧౯}థః^{౨౦} ।

అ^{౨౧}వత్స^{౨౨}నా^{౨౩} సృ^{౨౪}జ^{౨౫}తం^{౨౬} పి^{౨౭}న్వ^{౨౮}తం^{౨౯} ధి^{౩౦}యో^{౩౧}య^{౩౨}వం^{౩౩} వి^{౩౪}ప్ర^{౩౫}స్య^{౩౬} మ^{౩౭}న్మ^{౩౮}నా^{౩౯}మి^{౪౦} ర^{౪౧}ద్య^{౪౨}థః॥ ౬॥

దం॥ మిత్రావరుణులారా! మీరిద్దఱును ఏ యాగమునకు వత్తురో ఆ యాగమందు అగ్నియొక్క కేశములవంటి జ్వాలలు మీకు హవిస్సుల నందించుచున్నవి. స్వయముగా వర్షము కురిపించుడు. మాకర్మలను వృద్ధి నొందింపుడు. మేధావియగు యదమానుని స్తుతులకు మీరీశ్వరులై యున్నారు.

౧౫౩. యో^౧వా^౨య^౩జ్ఞే^౪ శ^౫మా^౬నో^౭ హ^౮దా^౯ శ^{౧౦}తి^{౧౧}క^{౧౨}వి^{౧౩}హ్వా^{౧౪}తా^{౧౫}య^{౧౬}జ^{౧౭}తి^{౧౮}ం^{౧౯}మ^{౨౦}స్మ^{౨౧}సా^{౨౨}ధ^{౨౩}నః^{౨౪} ।

ఉ^{౨౫}పా^{౨౬}హ^{౨౭}తం^{౨౮} గ^{౨౯}చ్ఛ^{౩౦}భో^{౩౧} వీ^{౩౨}దో^{౩౩} అ^{౩౪}ధ^{౩౫}వ^{౩౬}ర^{౩౭}మ^{౩౮}చ్ఛా^{౩౯}గి^{౪౦}రః^{౪౧} సు^{౪౨}మ^{౪౩}తి^{౪౪}ం^{౪౫}గ^{౪౬}ంత^{౪౭}మ^{౪౮}స్మ^{౪౯}యా^{౫౦}॥ ౭॥

దం॥ ఏ యజమానుడు మిమ్ము యాగములో స్తుతించుచు హవిస్సుల నిచ్చుచు
న్నాడో ఎవడు మేధావియై తగిన సాధనములతో యజ్ఞము నాచరించుచున్నాడో
యాయజమానునిగూర్చి చనుడు, అతని యజ్ఞముగోరుడు. మమ్ముగోరు
చున్న మీరు మాస్తుతులను గూర్చిరండు.

౧౫౨౪. యు॒వాం య॒జ్ఞైః ప్ర॒థమా॑గోభి॒ ర॒క్షత॑ఋతా వా॒నామ॑సోన స్ర॒యుక్తి॑షు ।
భ॒రన్తి॑వాం మ॒స్మనా॑సం య॒తాగి॑రో దృ॒ప్యతా॑మనసా రే॒వదా॑శాభే॥ ౮ ।

దం॥ వరోదకమునిచ్చు మిత్రావరుణులారా! మొదటివారైన మిమ్ము (స్తుతి)
వాక్కులతో యాగప్రయోగములలో యజమానులు మీయందు మనసుంచి
పూజించుచున్నారు. మిమ్ముః జెందిన స్తుతులను మనసుతోఁ గూర్చుచున్నారు,
కనుక తిరస్కారములేని మనసుతో మీరు ధనముగలిగించు మాకార్యము నవలం
బించుచున్నారు

౧౫౨౫. రే॒వస్వ॑యో ద॒ధాభే॑ రే॒వదా॑శాభే న॒రామా॑యాభి రిత॒క్షాతి॑మాహినమ్ ।
స॒వాంద్యా॑వో హ॒భిరో॑న్వీత సి॒న్ధవో॑న దే॒వత్వం॑ ప॒ణయో॑నా న॒శుర్మ॑షుమ్॥ ౯

దం॥ మిత్రావరుణులారా! మీరు ధనముతోఁగూడిన యశ్శమును ధరించుచు
న్నారు. కనుకనే మమ్ముగూర్చి గమనించు మీ ప్రజ్ఞులచేత నతిమహత్తైన ధనయు
క్తాన్నిమును మాకిచ్చుచున్నారు రాత్రియుఁ బవలును మీ దేవత్వమును బొందలేదు.
నదులుఁగూడఁ బొందలేదు. అసురులును బొందలేరు, మీకున్నధనము వారికిలేదు.

సూ క్తము. ౧౫౨.

దీర్ఘతమఋషి. త్రిష్టుష్పం, మిత్రావరుణదేవత.

౧౫౨౬. యు॒వం వస్త్రా॑ణి వీ॒వసా॑వ సా॒ధేయ॑వో ర॒భిద్రా॑మస్త వో॒హస॑ర్గాః ।
అ॒జాతి॑రతిమన్వ॒తాని॑విశ్వి॒ ఋ తే॑న మిత్రా వరుణా సచే॒భే॥ ౧౦

దం॥ మిత్రావరుః! చినుగులు లేని వస్త్రమును (ఇచట కాస్తలే వస్త్రములుగా పడెను) మీరు కట్టుకొనుచున్నాఁడు మీ సృష్టికార్యములు అవిచ్ఛిన్నములై యెప్పుడగిరివి. ఇట్టి మీరు సకల పాపములను నశింపజేయుచున్నారు. మీరు సత్యముతోఁగూడి యున్నారు.

౧౫౮౭. ఏతచ్ఛత్రో విచిత్రదేహస్థో మత్స్యః కవిశస్త్రముః॥

త్రిశంహన్చతురశ్చిరుగ్రో దేవనిదోహప్రథమా అజూర్యన్॥ ౨॥

దం॥ వీరిద్వితీలో నొకఁడే మెచ్చఁదగిన కర్మ నాచరించెను ఆ యొక్కఁడును ఇతరులచే బాధింపరానివాఁడు. ఆలోచనకలవాఁడు, బుద్ధిమంతులచేత నుతింపఁబడువాఁడు శత్రువుల హింసించువాఁడు మూఁడుమల మాయుధముగల శత్రువును నాలుగందుల యాయుధముతో జయించును ఉగ్రుడై చుప్పును. దేవనిండులు స్వయముగానే మొట్టమొదటనే సశింతురు (దేవతాస్తుతి చేయువాఁడు ఒకఁడు నింద చేయువాఁడు రెండవవాఁడని తా)

౧౫౮౮. అపాదేతి ప్రథమా వర్షతీనాం కస్తద్వాం మిత్రా వరుణా చిత్రే॥

గర్భభారంభరత్యా చివస్యబుత పివర్త్యనృతం నితారీత్॥ ౩॥

దం॥ ఓ మిత్రావరుః! పాదములుగల జంతువులకంటె ముందుగానే పాదములులేని యువస్సవచ్చునున్నది. (సూర్యుని రథముమీఁదనే వచ్చుటచేతఁ బాదములు లేవని తా) మీ యిద్వితీ యాప్రసిద్ధకర్మ నెవరెనుంగుదురు? ఈ లోకము యొక్క భారము మీ శిశువున(సూర్యుఁడు) భరించుచున్నాఁడు. అతఁడు సత్యమును (అనగా బ్రహ్మనుని తా.) పూరించును. అన్యతమును (అనగా సంభకారమును) నశింపజేయును.

౧౫౮౯. ప్రయత్న మిత్పరిజారం కనీనాం వశ్యాహసి నో పనివర్తమానమ్॥

అన ప.గానితావసానం ప్రియం మిత్రవ్య వసుధావ్యధాను॥ ౪॥

దం॥ సోగసయిన కన్యకలగు ఉపస్థులకు జారుడయిన సూక్ష్మని నడచుచున్న వానిగానే చూచుచున్నాము. క్షణమైన గూర్చుండటం జూడము. ఆ సూక్ష్మండు విడిచిడిగా వ్యాపించిన తేడస్సులను వ్యాపింప జేయుచున్నాడు. జగత్తునకు బ్రయుడు మిత్రునకు, వరుణునకు బ్రీతికరమైన నివాసస్థానమయి యున్నాడు.

౧౫౦. అనశ్శోజాతో అనభీశురర్వాక నిక్రదత్పత యదూర్ధ్వసానుః ।

అచింతం బ్రహ్మజుజుష్యవానః ప్రమిత్రేధామ వరుణే గృణంతః॥ ౫॥

దం॥ ఆ సూక్ష్మండు గుఱ్ఱాలును, శ్యాలును లేకుండ శీఘ్రముగా రథమును నడిపించుచు బ్రకాశము గలిగించుచు మీదమీదను ఎత్తుగా గమనించుచున్నాడు. మన స్సున కెఱుంగ శక్యముగాని పూర్వోక్తకర్మను మిత్రునియందును వరుణునందును ఆధాగపడినదానిగా నారోపించుచు మిత్రావరుణుల సామర్థ్యమును స్తుతించుచు మిక్కిలిగా మనుష్యులు నేవించుచున్నారు

౧౫౧. ఆధేనవోమామతే మమవంతీర్భహ్నప్రియం వీపయర్చస్త్రిన్నాశన్ ।

పితోభీక్షేతవయనానివిద్వానాసావినాసన్నదితిమురుష్యేత్ ॥ ౬॥

దం॥ మమతా పుత్రుడయిన (మమతయనుస్త్రీ) దీప్తుముడచు నన్ను గర్భయించానక్తిగల వానిని. రక్షించుచు గోవులు తమ పొడగులందున్న క్షీరముతోఁ దృప్తి నొందించుగాక (మిత్రావరుణలే పొదుగలో బాలుగలిగితురట) హవిష్యుల నిచ్చిన దీప్తుముడు కర్ణజ్ఞానముకల్గి హోమశిష్టాన్నమును నోటితో మిమ్ము నడుగుగాక. మిమ్ము నేవించుచు గర్భచ పరిపూర్తిగలిగించి కాపాడునుగాక.

౧౫౨. ఆవామిత్రావరుణా హవ్యజ్ఞస్థిం సమసాదేవావసా వపుత్యామ్ ।

అస్మాకం బ్రహ్మ పృతనాను సహ్యఅస్మాకం వృష్టిరివ్యానుపారా ॥ ౭॥

దం॥ మిత్రాతరుణదేవతలారా! స్తుతింపబడి రక్షణకొఱకు మాటిమాటికిని హవి స్సును భక్షింపుడు. ఇపుడు మేము చేయుచున్న కర్మయుద్ధములందు శత్రువులను నహించుగాక. ద్యులోకమునుండి కలుగువర్షము మాకు వృష్టిని గలిగించునదగుగాక.

సూక్తము, ౧౫౩.

పూర్వసూక్తపతు.

౧౫౩. యజామ హేవాంమహాః సజోహాహవ్యే భిర్భిత్రావరుణా నమోభిః ।

ఘృతైస్థితస్మా అధయద్వామస్మే అధ్వర్యవోనధీతి భిర్భరంతి ॥ ౧

దం॥ నేతిని స్రవింపజేయు మిత్రావరుణలారా! నమాన ప్రీతికలచారమై (యజమానఋత్విజులము) హవిస్సులతోను, నేతులతోను, నమస్కారములతోను మహాత్ములగు మిమ్ముః బూజింతుము. మఱియు నేకారణముచేత మమ్మును మా అధ్వర్యులను స్వకర్మలచేతఁ బోషించుచున్నారో ఆ కారణముచేతఁ బూజింతుము.

౧౫౪. ప్రస్తుతి ర్వాంధామనప్రయక్తి రయామి మిత్రా వరుణా సువృక్తిః ।

అన క్తియద్వాం విదధేషు హోతాసుమ్నంహం సూరిర్మహా వియక్షన్ ॥ ౨॥

దం॥ మిత్రావరుణలారా! మీయాగముచు గూర్చిన సంకల్పము మాత్రమే మీతేజస్సును మావద్దనుంచుచున్నది. మీ మనస్సు నాకర్షించిన వారమయితిమి. ఓ వర్షదాతలారా! యజ్ఞములందు మిమ్ముఃగూర్చి మాహోత యెపుడు హవిస్సులర్పించునో యపుడు మీ మీహోత్యమెఱింగిన నేను యాగమునేయ నిశ్చయించిన హృదయమై మీవల్ల సుఖమును బొందుచున్నాను. (యజమానుని వాక్యమిది.)

౧౫౫. పిపాయధే నురదితి ఋతౌ యజనాయ మిత్రా వరుణా హవిర్దే ।

హినోతియద్వాం విదధే నవస్తరాత హవ్యో మానుషో నహోతా ॥ ౩॥

దం॥ ఆరాతహవ్యుడు (రాజుపేరు) మిమ్ముః హోతా యజమానుని పీఠినోరి దించునట్లు ఎపుడు తృప్తి నొందించుచున్నాడో అపుడు మిత్రావరుణలారా! మీ యజ్ఞమందు హవిస్సులిచ్చిన యజమానునికొఱకుఁ బ్రయమయిన గోవు బహుకీర యయి తృప్తిపఱచుఁగాక.

౧౫౪౨. ఉతవాం విష్ణుమద్యా స్వస్థోగావ ఆపశ్య పీపయ దేవః ।

ఉతోనో అస్యపూర్వ్యః పత్తిర్దస్తీతం వాతం పయస ఉస్త్రియాయాః॥ ౪॥

దం॥ మిత్రావరుణులారా! మీ యన్నములయిన క్షీణాదులచేతను పురోడాశాదులచేతను శోభిల్లు గోవులును ఉదకములును మీవల్ల హరించు ప జలందుఁ దృప్తి నిగలిగించుఁగాక. మఱియు హచ్చీనపాలకుఁడగు నన్ని మా యీయమానునకు దాతయగుగాక, పాడిమొదవుయొక్క క్షీరమును ద్రావుఁడు.

సూక్తము. ౧౫౪.

ద్వితియ, త్రిష్టప్పం, విష్ణుదేవత.

౧౫౪౩. విష్ణోనుకం వీర్యాణిప్రవోచం యః పార్థివానివిమమేరజాంసి ।

యోఅన్కభాయ దుత్తరంసభస్థం విచక్రమాణస్తేధోరుగాయః ॥ ౧॥

దం॥ విష్ణువుయొక్క వరకర్మలను అతిశీఘ్రముగాఁ జెప్పుచున్నాఁడు. పృథ్వీసంబంధమైన (మూఁడు) లోకములను మఱియు నావిష్ణువే విశేషముగా సృజించెను. మఱియు నావిష్ణువే అన్నిటికి మీదనున్న లోకమును నిశ్చలముగా స్థాపించెను. బహుమందిచేతను స్తుతింపఁబడువాఁడై మూఁడువిధములుగా నడచి లోకములను సృజించెను. (త్రివిక్రమావతారము సూచన)

౧౫౪౪. ప్రతద్విష్ణు స్తవతే వీర్యేణమృగో సభీమహ కుచరోగిర్ద్రాః ।

యస్యో రుషుత్రిషు విక్రమణే ష్వధీక్షీయన్తి భవనానివిశ్వాః॥ ౨॥

దం॥ కుత్సితముగా హింసించునట్టి పర్వతము మీదనివసించునట్టి భయంకరమైన నట్టి మృగమువలె ఆవిష్ణువు వరకర్మలచేత నందఱిచేతను స్తుతింపఁబడుచున్నాఁడు. మఱియు నావిష్ణువుయొక్క విశాలమయిన మూఁడుదుగులందు సమస్తలోకములు నిమిడియున్నవి.

౧౫౯౯. ప్రవిష్ట¹వే శూ²వవేతు³ మ⁴స్సగి⁵ రిక్షిత⁶ ఉరుగా⁷ యాయన్మ⁸ష్టే⁹ ।

య¹ఇ²దం³ దీర్ఘం⁴ ప్ర⁵యతం⁶ స⁷ధస్త⁸మేకో⁹ వి¹⁰ను¹¹మే¹²త్రి¹³భి¹⁴ రి¹⁵త్ప¹⁶దే¹⁷భిః¹⁸ ౩॥

దం॥ బహుమందిచే స్తుతింపబడినట్టి మంత్రమందు; లేక ఉన్నత సలమందు నింసింపునట్టి ఆవిష్టువు కొఱకు గొప్పదియు మేము నిర్మించినదియు నగు స్తోత్రము చెందఁగాక. మఱియు నావిష్టువు ఈ కనంబడుచున్న విశాలమయిన ఏకరీతినున్న కలిసియున్న యీ లోకమును మూఁడుపాదములతోను ఒక్కఁడే ఆక్రమించెను.

౧౬౦౦. యన్యత్రీ¹ పూర్ణా² మధునా³ పదాన్యక్షీయ⁴ మాణాన్వ⁵ ధయామద⁶న్తి⁷ ।

య¹ఉ²త్రి³ ధా⁴తు⁵ పృ⁶థి⁷వీ⁸ ము⁹త¹⁰ద్యా¹¹మేకో¹² దా¹³ధార¹⁴ భు¹⁵నా¹⁶ని¹⁷వి¹⁸శ్వా¹⁹॥ ౪॥

దం॥ ఏ విష్టువుయొక్క మధురమైన పూర్ణమయిన మూఁడు పాదములు ఎపుడును అన్నముచే క్షీణింపనిపై (ఆశ్రితులను) మదింపజేయుచున్నవి. భూమిని మఱియు ద్యులోకమును ఎవడయితే సమస్త లోకములను ఒక్కఁడే మూఁడుధాతువులుకల వాటినిగా నుత్పత్తిచేసెను. (పృథ్వీపైజన్ములు మూఁడు ధాతువులు.)

౧౬౦౧. తదన్య¹ ప్రియచుభి²పాథో³ అశ్వాన్⁴నరో⁵ యత్రదేవ⁶ యనో⁷ మద⁸న్తి⁹ ।

ఉ¹తు² క్ర³మ⁴స్య⁵ స⁶హి⁷బ⁸స్థ⁹ర¹⁰త్థా¹¹ వి¹²ష్టోః¹³ ప¹⁴దే¹⁵ ప¹⁶ర¹⁷మే¹⁸ మ¹⁹ధ్య²⁰ఉ²¹త్త్యః॥ ౫॥

దం॥ దేవునిగోరి యాగములుచేసిన నరులు ఏ స్థానమందుఁ దృప్తినొందియుందురో విస్తారపాదన్యాసముగల యే విష్టుని ఉత్కృష్టస్థానమందు మధురమైన ప్రవాహము గలదో, ఆ విష్టునకుఁ బ్రియమైన ఆ స్థానమును నేను జేరుదునుగాక. అతఁడే యీ విధముగ నెల్లఱకు బంధువు.

౧౬౦౨. తా¹వాం² వా³స్తూ⁴ న్యశ్శసి⁵గమ⁶ధ్యై⁷ యత్రగా⁸వో⁹ భూ¹⁰రిశ్శ¹¹క్తా¹² అయా¹³సః¹⁴ ।

అ¹త్రా²హా³త⁴ దు⁵రుగ⁶ య⁷స్య⁸ వృ⁹ష్టః¹⁰ ప¹¹ర¹²మం¹³ ప¹⁴ద¹⁵మ¹⁶వ¹⁷భా¹⁸తి¹⁹ భూ²⁰రి॥ ౬॥

దం॥ ఏ స్థానములందుఁ గిరణములు మిక్కిలి పొడవయినవి అతివిస్తారమైనవి అగు చున్నవో ఆ నివాసయోగ్యస్థానములు మీరు చేయుటకు ఓ పత్నీయజమానలారా మీకై కోరుచున్నాము. అచ్చటనేకదా బహుమందిచే స్తుతింపబడునట్టి, వర్షించునట్టి ఉత్కృష్టమైనట్టి, విష్టువుయొక్క ఆ స్థానము విశాలముగాఁ బ్రకాశించుచున్నది!

నూ క్తము. ౧౫౫.

ఓం తమ, నగతి, విష్ణు.

౧౬౦౩. ప్రహపాస్త మససో ధియాయతే మహే శూరాయ విష్ణవే చార్పతా ।

యాసా నునివర్వతానా మదాభ్యా నుమాస్త స్థతురర్వతే వసాధువా॥ ౧॥

దం॥ స్తవములంగోరునట్టి, గొప్పవాడయినట్టి, శూరుకయినట్టి విష్ణువు కొఱకు నిండ్రని కొఱకును, ఓ అధ్యప్యుడు మొదలగు ఋత్విజులారా! మీరు పాలించు చున్న సోమరూపాన్నమును బాగుగ సంపాదించుడు. ఇష్టమయిన చోటికి గమనింప గల వేగవంతమయిన గుఱ్ఱముంబోలి గొప్పవయి యితరులకు స్వాధీనముకాని మేఘాన్నతస్థానములను ఏయిద్దఱు నాక్రమించియున్నారో ఆ యిద్దఱకును అని యన్వయము. (ఇంద్ర, విష్ణువులిద్దఱుని తా.)

౧౬౦౪. త్వేషమిత్యా సమరణం శిమీవతోర్దిన్ద్రా విష్ణూనుత పావా మురువ్యతి ।

యామర్యై యప్రతి ధీయమాన మిత్యుశా నోరస్తు రసనామురువ్యథ॥ ౨॥

దం॥ ఓ యింద్రావిష్ణులారా! కర్మలవంతులయిన మీ యిద్దఱి ప్రకాశవంత మయిన యీ చక్కనిగమనము యజమానుడు పూజించును. (ఇచట కర్మయన మేఘముల జీల్చుటనికూడ సర్థమువాసిరి) ఓ యింద్రావిష్ణులారా! యజమానున కివ్వవలసినట్టి ఫలరూపమయినట్టి, శత్రుకీరసాగరములేనట్టి, చలనశీలమయినట్టి, హవి ర్దానమును మీ యిద్దఱును అగ్నినుండి ప్రవర్తింప జేయుచున్నారు. (సుత + పాః = సోమముత్రాగువాడనికూడ.)

౧౬౦౫. తాకంవర్ధయన్తి మహ్యాస్య పాంశ్యం నిమాతరా నయతిరే తసే భుజే ।

దధాతి పుత్రోవరం పరంపితుర్నా మత్యశీయ మధిరో చనేదివః॥ ౩॥

దం॥ ఆ సోమరూపహవిస్సులు ఈ యింద్రుని గొప్పపౌరుషమును పృథ్విపటచుచు న్నువి. ఆ యింద్రుడు తల్లులయిన ద్యౌవాప్యథువులకు సోమపానమునల్ల గలిగిన సామర్థ్యమును, కేతస్సు కొఱకును భోగముకొఱకును ప్రకాశించునట్టి సూర్యమం

డలముమీఁది భాగమందుఁ జేర్చుచున్నాఁడు. నరుఁడు ఆ సామర్థ్యమే వేఱువేఱయి తాను మూఁడవవాఁడగు తండ్రిగాను, రెండవకొడుకుగాను ఒకటవమునుమఁడుగా నగుచున్నాఁడు.

౧౬౦౬. తత్తదిదస్య పాంస్యంగృణీ మసీనస్య త్రాతురవృకస్య మీహృషః ।

యంపార్థి వానిత్రి భిరిద్విగామ భిరుచక్రమిష్టే రుగాయాయజీవసే॥ ౪॥

దం॥ సర్వమునకుఁ బ్రభువును బరిపాలకుఁడును హింసారహితుఁడును వస్త్రము కురిపించువాఁడును అగు నీ విష్ణుని పౌరుషమును స్తుతికర్తృమగు మేము రక్షణకుగా స్తుతించుచున్నాము. ఏ విష్ణువు పృథివ్యాదిలోకములను మూఁడుపాదన్యాసముల తోనే పూర్తిగా నాక్రమించినాఁడో యావిష్ణు పౌరుషమని పూర్వావ్యయము.

౧౬౦౭. ద్వేషదస్య క్రమణే న్వర్ధృ శోభిష్యాయమర్త్య భురణ్యతి ।

తృతీయమస్య నకిరా దధర్ష తివయశ్చ నపతయన్తః పతత్రిణః॥ ౫॥

దం॥ స్వర్గమును జూచినట్టి యీ విష్ణుని రెండుపాదన్యాసములచు మనుష్యుఁడు స్తుతించి నేవించుచున్నాఁడు. ఈ విష్ణుని మూఁడవపాదము (అనఁగా ద్యులోకము) ఎవఁడును మనసుతోఁ దెలియలేడు. సర్వత్రగమనము చేయువాయువులు పక్షులును దెలిసికొనఁజాలవు.

౧౬౦౮. చతుర్భుజ సాకంసవతిం చనామభి శ్చక్రంస వృత్తం వ్యతీ రపీ విపత్ ।

బృహచ్చరీరో విమిమాన ఋక్వ భిర్యవాకుమారః ప్రత్యేత్యా హవమ్॥ ౬॥

దం॥ (ఆదిత్యరూపుఁడగు) విష్ణువు తొంబదినాల్గు గమనములచేత వివిధగతులను వృత్తమువలెఁ ద్రిప్పుచున్నాఁడు. (అనఁగా సంవత్సరమొకటి రెండయనములు, అయి దుఋతువులు, పండ్రెండమాసములు, ఇరువదినాల్గు పక్షములు, ముప్పది యహోరాత్రములు, ఎనిమిదిజాములు ౧ + ౨ + ౩ + ౪ + ౫ + ౬ + ౭ + ౮ + ౯ + ౧౦ + ౧౧ + ౧౨ + ౧౩ + ౧౪ + ౧౫ + ౧౬ + ౧౭ + ౧౮ + ౧౯ + ౨౦ + ౨౧ + ౨౨ + ౨౩ + ౨౪ + ౨౫ + ౨౬ + ౨౭ + ౨౮ + ౨౯ + ౩౦ = ౩౬౦ ద్వాదశరాశులు = ౬౪ మొత్తము తొంబదినాల్గు) ఇట్టి కాలాత్మకవిష్ణువు గొప్ప శరీరముకలవాఁడయి వివిధశరీరములుగాఁ గనంబడుచు నన్నిఁటిలో గలిసి యధికుఁ డయి యాహ్వానమునుగూర్చి వచ్చుచున్నాఁడు. (సూర్యునే విష్ణువచువేరున నిందు వాడఁబడినది.)

సూక్తము ౧౫౩.

పూర్వసూక్తవతు.

౧౬౦౯. భవా¹వి¹త్తో¹ నశే¹వో¹ ఘృ¹తా¹సు¹తి¹ ర్వి¹భూ¹త¹ద్యు¹మ్న¹ ఏ¹యా¹ ఉ¹స¹ప్ర¹థాః¹ ।

అ¹థా¹ తే¹ వి¹ష్ణో¹ వి¹దు¹మా¹చి¹ద¹ధ¹న్యః¹ స్తో¹మో¹ య¹జ్ఞ¹శ్చ¹ రా¹ధో¹ హ¹వి¹ష్ణు¹తా¹ ॥ ౧॥

దం॥ ఓ విష్ణూ! మిత్రునివలె సుఖముగలిగించువాడవు ఉదకమును బుట్టించువాడవు విస్తారముగా నన్నము గలిగించువాడవు రక్షించువాడవునై అన్నివిధముల గొప్పవాడవును నీవయియుండువుగాక. ఇట్టివాడవు కనుక నే నీస్తోత్రము నీమాహాత్మ్య మెఱింగిన యజమానునిచేత మాటిమాటికి హెచ్చింపఁ బడుచున్నది. నీయజ్ఞముకూడ హవిస్సులనిచ్చు నాయజమానునిచేత నారాధింపఁదగినదయ్యెను.

౧౬౧౦. యః¹పూ¹ర్వా¹యి¹ య¹వే¹ధ¹నే¹ న¹వీ¹య¹నే¹ సు¹మ¹జ్ఞా¹న¹యే¹ వి¹ష్ణ¹వే¹ద¹దా¹శ¹తి¹ ।

యో¹జా¹త¹మ¹స్య¹ మ¹హా¹తో¹మ¹హి¹ బ్ర¹వ¹త్సే¹దు¹ శ్ర¹వో¹భి¹ర్య¹జ్యం¹ చి¹ద¹భ్య¹స¹త్ ॥ ౨॥

దం॥ నిత్యుడయి వివిధగత్యర్థయై నిత్యనూతినుడగుచు దనంతఃదానే పుట్టిన విష్ణువుకొఱకు నేమర్తుడు హవిస్సుల నిచ్చునో, మఱియు మహాత్ముడగు నీతని పూజ్యమయిన జన్మము నే మనుష్యుడు స్తుతించునో, ఆ హవిర్దాతయు స్తుతికర్తయు నన్నము కలిగి విష్ణుసామునకే చేరును.

౧౬౧౧. త¹ము¹స్తో¹తార¹ఘ¹ పూ¹ర్వ్యం¹య¹థా¹వి¹ద¹ ఋ¹త¹స్య¹ గ¹భ¹ం¹జ¹ను¹మా¹ పి¹వ¹ర్త¹న¹ ।

ఆ¹స్య¹జా¹న¹స్తో¹ నా¹మ¹చి¹ద్వి¹ వ¹క్త¹న¹ మ¹హా¹స్తే¹ వి¹ష్ణో¹ సు¹మ¹తిం¹ భ¹జా¹మ¹హే¹ ॥ ౩॥

దం॥ ఓ స్తుతికర్తలారా! ఆ విష్ణువునే అనాదిసిద్ధునిగాను యజ్ఞహవమునఁ బుట్టిన వానిగాను, లేక ఉదకములు కలిగించువానిగాను ఏవిధముగాఁ జెలిసికొంటిరో ఆవిధముగ స్వయముగానే స్తుతులను సంపాదింపుడు. ఈతని నామమునే తెలియుచు నంతలను జెప్పుడు. ఓష్ణూ! మహాత్ముడవైన నీశోభనమైన బుద్ధిని మేము సేపించుచున్నాము.

౧౬౧౨. తమస్య రాజా వరుణస్త మశ్వినా క్రతుంస చస్త మారుతస్య వేధనః ।

దాధారదక్షము త మమహర్విదం వ్రజంచ విష్ణు స్సఖివా అపోఃఖతే॥ ౪॥

దం॥ ఋత్విజాలసమూహముకలట్టి, మేధావియగునట్టి, యజమానుని ప్రసిద్ధియాగమును వరుణుడు సేమించుగాక. అశ్వినీదేవతలు సేవించురుగాక. విష్ణువు స్నేహముకలవాడై యుత్కృష్టమైన స్వర్గమును బుట్టించునట్టి బ్రహ్మమును ధరించెను. మేఘమునుగూడ దెఱచును.

౧౬౧౩. ఆయోవి వామ సచధాయ దైవ్య ఇంద్రదాయ విష్ణు స్సుకృతే సుకృత్తరః ।

వేధా అజిన్వన్తి మధస్త ఆర్యమృతస్య భాగే యజమాన మాభజత్॥ ౫॥

దం॥ ఏ విష్ణువు ద్యులోకమందుఁ బుట్టినవాడై మంచిఫలములిచ్చువారిలో శ్రేష్ఠుడగుచు యాగసాహాయ్యము కొఱకుఁ జక్కని సుతినొసర్చు యజమానునిగూర్చి వచ్చుగాక. (వచ్చి) అభిమతఫలములఁ గలిగించువాడయి మూఁడులోకముల నావరించిన విష్ణువు ఆర్యుడయిన యజమానుని బ్రీతునింజేయును. యజ్ఞభాగమతనికి నిచ్చును, (హుతశేషము యలమానుఁడు భక్షించును)

ఇట్లు మొదటి మండలమున నిగువదొకటవ యనువాకము.

అనువాకము. ౨౨.

సూక్తము. ౧౫౭.

అశ్వినీదేవత - తక్కినవి పూర్వవతు.

౧౬౧౪. ఆహోద్ధ్యగ్నిజ్ఞాక్షదేతి సూర్యోప్యా మశ్వన్దా మహ్యో అచీషా ।

ఆయుక్షాతా మశ్వినాయాతవే రథంప్రాసా వీద్దేవ సువితా జగత్పుథక్॥ ౧॥

దం॥ ఈ మన్ని భూమిసంబంధియని తెలియబడుచున్నాడు. సూర్యుడుదయించుచున్నాడు. గొప్పవగు నువ్వేజన్మతో లోకమును సంతోషపెట్టుచు రక్షించుచున్నది. కనుకనే ఓ అశ్వినలారా! మీరింకమును సడచుటకుఁ బూన్చుడు. సహిత్యదేవుడు దగిత్తును వేటువేటుపనులలో ననుమతించుఁగాక.

౧౬౧౫. యద్యుక్తాభే వృషణమశ్వినా రథం ఘృతేనో మధునాక్షత్ర ముక్షతమ్ ।

అస్సాకం బ్రహ్మపృతనా సుజన్వతం వయంధనా శూరసాతా భజేమహి॥౨॥

దం॥ అశ్వినలారా! ఎర్షమును గురిపించురథమును మీరెప్పుడు పూన్చుచున్నారో అప్పుడు మాబలమును తేనెతోను, నేతితోను తడుపుడు. (అనగా వృద్ధికొందింపుడని తా.) మామనుష్యులలో బ్రహ్మజేజన్ము ప్రకాశించుగాక. శూరులతోఁ గల్గిన యుద్ధములో వారి ధనము మేము పొందుదుముగాక.

౧౫౧౫. అర్వాజ్ త్రివక్రో మధువాహన్ రథో జరాశో అశ్వినోగ్యాతు సుష్టుతః ।

త్రివన్ధరో మధువా విశ్వసౌభగః శంసఆవక్ష ద్విపదేచతుష్పదే॥ ౩॥

దం॥ మూడు చక్రములుకలది తేనెకలది వడిగల గుఱ్ఱములుకలది స్తుతింపఁదగినది మూడు నొగదండెలు కలది సర్వసౌభాగ్యములు కలది యయి అశ్వినులరథము మాకభిముఖముగా ఎచ్చుఁగాక. ద్విపాద చతుష్పాదజంతువులకు సుఖము గలిగించుఁగాక.

౧౬౧౬. ఆనడోజ్ఞం వహతే మశ్వినాయువం మధుమత్యానః కశయా మిమిక్షతం ।

ప్రాయస్తాస్త్రిషం నీరపాంస మృక్షితం కథతం ద్వేషోభవతం సచాభువా॥ ౪॥

దం॥ అశ్వినలారా! మాయన్నమును గొనితెచ్చు. తేనెతో గూడిన వాక్కుతో మమ్ము తడుపుడు. ఆయుసును వృద్ధికొందింపుడు. పాపములను నశింపఁజేయుడు, శత్రువులను నశి పఁజేయుడు (మాతో) మీరు కలిసి మెలసి యుండుడు.

౧౬౧౮. యువం హాగభౌం జగతీషుఫత్తో యువం విశ్వేషు భువనేష్వన్తః ।

యువమగ్నించ వృషణావపశ్చ వనస్పతీ రశ్వినా వైరయేథామ్॥ ౨॥

దం॥ అశ్వినులారా! నడచుగోవులయందు గర్భమును మీరేకదా ధరింపజేయుచున్నారు! మఱియు సమస్తభువనములందు గర్భమును ధరింపజేయుచున్నారు. ఇతర ప్రాణులకని తా. అనఁగా వర్షమువారా అన్నము దానివల్ల రేతస్సు (అందువల్ల గర్భమునని తా.) ఓ వర్షకర్తలారా! అగ్నిని ఉదకములను చెట్లను బ్రవర్తింప జేయుచున్నారు.

౧౬౧౯. యువంహస్థో భిషజాభేషజేభిరథో హస్థో రథ్యాః రాధ్యేభిః ।

అథోహక్ష్త్ర మధిపథ ఉగ్రాయో వాంహవిష్మాన్మనసాదదాశ॥ ౩॥

దం॥ అశ్వినులారా! ఔషధములతో మీరుకదా వైద్యులయి యున్నారు మఱియు, గుఱ్ఱాలతో రథవంతులయియున్నారు. ఇంకను మీబలమధికముకగా! కనుకనే సమర్థులారా! (మీయందుంచిన) మనస్సుతో నేయజమానుఁడు మీకు హవిస్సులిచ్చునో (వాని హవిస్సుల నందుకొనుడని.)

తృ తీ యా ధ్యా య ము .

—(♦)—

నూ క్తము. ౧౫౮.

అశ్వినీదేవత - దీర్ఘతమషిర్ త్రిష్టుప్భు,

౧౬౨౦. వసూ¹ గు¹ద్రా¹ పు¹రు¹మ¹న్తూ¹ వృ¹ధ¹న్తా¹ దశ¹స్య¹తం¹నో¹వృ¹ష¹ణా¹ వ¹భి¹షే¹ట¹ ।

ద¹సా¹హ¹య¹ద్రే¹క¹ ఔ¹చ¹భ్యో¹వాం¹ ప్ర¹య¹శ్చ¹సా¹ధే¹ అ¹క¹వా¹భి¹ రూ¹తీ¹॥ ౧॥

దం॥ వర్షించునట్టి యశ్వినులారా ! నివాసము నిచ్చువారును దుఃఖమును బాటఁ
వోలువారును అభిముఖముగాఁ బూజ్యపఁదగినవారును అగుమీరు ఇష్టము లివ్వఁ
దలుపుడు. ఏమనఁగా దీర్ఘతముఁడు మీ ధనమును బ్రార్థించుచున్నాడ, కనుక
కుత్సితముకాని రక్షణలతో² వరముల మిక్కిలిగా నివ్వఁదలంపుడు.

౧౬౨౧. కో¹వా¹ందా¹శ త్పు¹ను¹తయే¹ చి¹ద్వ¹స్యై¹ వసూ¹ య¹ద్ధే¹ధే¹ న¹మ¹సా¹ ప¹దే¹గో¹ః ।

జ¹గృ¹త¹మ¹న్మే¹ రే¹వ¹తీ¹ః పు¹ర¹స్థి¹ః కా¹మ¹ప్రే¹ణే¹ వ¹మ¹న¹సా¹చ¹ర¹న్తా¹॥ ౨॥

దం॥ నివాసము గలిగించునట్టి యశ్వినులారా ! మీ సంబంధమయిన యీ
(చెప్పఁబోవు) బుద్ధికోటకు నెవఁడుతగినట్లుగా హవిస్సులనివ్వగలడు? ఏ హేతువువల్ల
భూతలమందు (అనఁగా వేదికయందని తా॥) హవిహాపమయిన యన్నముతో మంచి
బుద్ధిని ధరించుచున్నారో ఆహేతువుచేతఁ గోర్కలనిచ్చు మనసుతోగలసి తిరుగుచు
మీరిద్దఱును శరీరధారకమగు పాణి మొదవులసిండు.

౧౬౨౨. యు¹క్తో¹హ¹ య¹ద్వా¹ంతో¹గ్రా¹య¹పే¹ రు¹ర్వి¹ మ¹ధ్యే¹ అ¹ర్ణ¹సో¹ ధా¹యి¹ప్ర¹జ¹॥

ఉ¹ప¹వా¹మ¹వః శ¹రణం¹ గ¹మే¹యం¹ శూ¹రో¹ నా¹జ్య¹పత¹ య¹ద్భ్య¹రే¹వే¹॥ ౩॥

దం॥ ఓ యశ్వినులారా ! సముద్రమధ్యమందు తోగ్రుని (వానిపేరు) కొఱకు
మీరథమున గుఱ్ఱములు కట్టబడెనుగదా ! ఆతఁడు ఒడ్డునకుఁ దే.బడినాఁడు. కనుక
వేగముగల గుఱ్ఱాలతో యుద్ధముగెల్చిన శూరునివలె మేము మీరక్షణమును
ఆశ్రయితుము.

౧౬౨౩. ఉపస్తుతిరాచక్రస్య మురుష్యే న్నామామిమే సతత్త్రిణీ విహిగ్ధామ్ ।

మామామేఘో దశతయశ్చితో ధాక్ష్వయ దాంబధస్త్సని ఖాదతిక్వామ్ ॥ ౪॥

దం॥ ఓ యశ్వినులారా (మనసారమిమ్ము స్తుతించుస్తుతి ఉచథపుత్రుడగు నన్ను (దీర్ఘతముడు) రక్షించును. మాటిమాటికి మారుచు నీకనవచ్చుచున్న అహోరాత్రములు ప్రాణహినునిం జేయకుండుఁగాక. ఏ కారణమువల్ల మీవాడవగు నేన్ను దాక్ష్వితోఁ గట్టబడి భూమిపై దొర్లుచున్నానో ఆకారణమున నన్ను రక్షింపుడు.

౧౬౨౪ నమాగరన్నద్యో మాతృమాదా సాయదీం సముభ్రమ నాథుః ।

శిరోయదస్య త్రైతనోవితత్త్వస్త్వ యదాస ఉరో అంసావప్యి ॥ ౫॥

దం॥ తల్లులంబోలి జగమునుబోసించు నదులు నన్ను (దీర్ఘతముని) మునిగి పోకుండ నుంచుఁగాక. ఏమి తే దాసులు (అసఁగా గర్భదాసులు) ఈరన్ను గట్టిగా బిడ్డించి బోరగిలఁ బడఁద్రోసిరి మరియు ఈనా శిరస్సును త్రైతనుడను దాసుఁడు గొట్టుపెట్టినాడు. వత్సస్థలమును బుజములనుగూడ గొట్టుపెట్టెను. (దీర్ఘతముని దాసులు అతనిసేవ సేయలేక యిట్లుచేయగా నశ్వినులు రక్షించిరట- పూర్వము పుట్టగానే మనుష్యులను వారి తలిదండ్రులనుండి కొనుక్కొని నౌకదుగా నుంచు కొందురట! వారే గర్భదాసులు జ్ఞానమువచ్చినతరువాత గొన్నవారు దాసులు. వీరు కుటుంబములోవారివలెనే ఒకరినొకరు విడువవీలులేదు. అందుచేత సౌకరీ చేయలేక వారీయజమాను నిట్లుచేసిరని కథ.)

౧౬౨౫. దీర్ఘతమామామతే యోజుర్వాస్తవమే యుగే ।

అహమర్థం యతీనాం బ్రహ్మభవతి సారథిః ॥ ౬॥

దం॥ దీర్ఘతమర్థి మమతాపుత్రుడు పదియుగములవఱకు (సుఖముగాఁ బుత్ర పౌత్రులతోఁ దులదూఁగెను.) తరువాత ముసలివాడై జీర్ణించి పురుషులుకోరునట్టి ప్రజలకు బ్రహ్మసమానుడై యుండును. దేవత్వముగూడఁ బొందును.

నూక్తము. ౧౫౯.

దీక్షితము - జగతి ద్యావాప్యతేరి

౧౬౨౬. ప్రద్యావా^౧ను^౨శ్చై^౩పు^౪థి^౫నీ^౬ ఋ^౭తా^౮వృ^౯ధా^{౧౦}మ^{౧౧}హీ^{౧౨} స్తు^{౧౩}షే^{౧౪}వి^{౧౫}ద^{౧౬}ధే^{౧౭}షు^{౧౮} ప్ర^{౧౯}చే^{౨౦}త^{౨౧}సా^{౨౨} ।

దే^{౨౩}వే^{౨౪}భి^{౨౫}ర్యే^{౨౬}దే^{౨౭}వ^{౨౮}పు^{౨౯}త్రే^{౩౦} సు^{౩౧}నం^{౩౨} స^{౩౩}నే^{౩౪}త్థా^{౩౫}ధి^{౩౬}యా^{౩౭}వా^{౩౮}ర్యా^{౩౯}ణి^{౪౦} ప్ర^{౪౧}భూ^{౪౨}వ^{౪౩}త^{౪౪}ః॥ ౧॥

దం॥ యజ్ఞమును సృష్టినిచేచునట్టి, విశాలమనునట్టి, యజ్ఞములందు మాకుఁగదలికఁగలిగించునట్టి ధ్యావాప్యథువులను స్తుతించుచున్నాను. అవి యజమానులచేత సేవింపబడినవై శుభకర్మలుకలవై సత్యమయిన బుద్ధితోఁ గోర్కెలను మాకిచ్చుగాక.

౧౬౨౭. ఉ^౧శ^౨మ^౩నే^౪స్య^౫ పి^౬తు^౭ర^౮ద్రు^౯ హే^{౧౦}మా^{౧౧}నో^{౧౨} మా^{౧౩}తు^{౧౪}ర్హి^{౧౫} స్వ^{౧౬}త^{౧౭} వ^{౧౮} స్త^{౧౯}ద్ధ^{౨౦}వీ^{౨౧}మ^{౨౨}భిః^{౨౩} ।

సు^{౨౪}రే^{౨౫}త^{౨౬}సా^{౨౭} పి^{౨౮}త^{౨౯}రా^{౩౦} భూ^{౩౧}మ^{౩౨} చ^{౩౩}క్ర^{౩౪}తు^{౩౫} రు^{౩౬}రు^{౩౭}ప్ర^{౩౮}జా^{౩౯}యా^{౪౦} అ^{౪౧}మృ^{౪౨}తం^{౪౩} వ^{౪౪}నీ^{౪౫} మ^{౪౬}భిః॥ ౨॥

దం॥ మరియు ద్రోహముచేయుచి తాడ్చేయుగు ద్యులోకముయొక్క స్వంతబలమును ఆ మనస్సును ఆహ్వానములచేత బ్రాహ్మించుచున్నాను. తలిదంప)లయిన (ద్యావాప్యథువులు)శోభన నామర్థముచేత శ్రేష్ఠమయిన రక్షణలచేత ప్రజకు విస్తారముగా సమృతమును (చావులేని తనమును) కలిగింతురుగాక.

౧౬౨౮. తే^౧సూ^౨ న^౩వః^౪ స్వ^౫ప^౬సః^౭ సా^౮ంద^౯ స^{౧౦}సో^{౧౧} మ^{౧౨}హీ^{౧౩}జ^{౧౪} జ్ఞ^{౧౫}రా^{౧౬}త^{౧౭}రా^{౧౮} పూ^{౧౯}ర్వ^{౨౦} చి^{౨౧}త్త^{౨౨}యే^{౨౩} ।

స్థా^{౨౪}తు^{౨౫}శ్చ^{౨౬} స^{౨౭}త్యం^{౨౮} జ^{౨౯}గ^{౩౦}త^{౩౧}శ్చ^{౩౨} ధ^{౩౩}ర్మ^{౩౪}ణి^{౩౫} పు^{౩౬}త్ర^{౩౭}స్య^{౩౮} పా^{౩౯}థ^{౪౦}ః ప^{౪౧}ద^{౪౨}మ^{౪౩}ద్వ^{౪౪}యా^{౪౫}చి^{౪౬}నః॥ ౩॥

దం॥ మీకొడుకులగు ఆప్రజలు మంచికర్మలు చేయువారు మంచి జ్ఞానవంతులును అయి మీ యనుగ్రహముకొఱకు మిమ్ముఁ దలిదండ్రులుగా నెఱుంగుచున్నాను. (మిమ్ముఁదప్ప) రెండవదాని నెఱుంగని స్థావరజంగమ రూపమయిన కొమారుల (అనఁగా జీవులనని తా॥) రక్షణనిమిత్తము ద్యావాప్యథువులారా! సత్యస్థానము నిండు.

౧౬౨౯. కే^౧మా^౨యి^౩నో^౪ మ^౫మి^౬రే^౭ సు^౮ప్ర^౯చే^{౧౦}త^{౧౧}సో^{౧౨}జా^{౧౩}మీ^{౧౪}న^{౧౫} యో^{౧౬}నీ^{౧౭} మి^{౧౮}థు^{౧౯}నా^{౨౦}స^{౨౧}మో^{౨౨}క^{౨౩}సా^{౨౪} ।

న^{౨౫}వ్యం^{౨౬} న^{౨౭}వ్యం^{౨౮}తం^{౨౯} తు^{౩౦}మా^{౩౧} త^{౩౨}వ్య^{౩౩}తే^{౩౪}ది^{౩౫} వి^{౩౬}న^{౩౭}ము^{౩౮}ద్రే^{౩౯} అ^{౪౦}న^{౪౧}ః^{౪౨}క^{౪౩} వ^{౪౪}యః^{౪౫} సు^{౪౬}దీ^{౪౭}త^{౪౮}యః॥ ౪॥

దం॥ ఒకదానికొకటి అక్కసెల్లెండ్రయి యున్నట్టి ఒకేజన్మసానముగలట్టి ఒకనాని నొకటి విడువకుండునట్టి, ఒక్కచోటనున్నట్టి ఆ ద్వావాప్యభువులను ప్రక్షాళనంతము లయిన మంచిపనులుచేయు కిరణములు ఆవరించుచున్నవి (కప్పుచున్నవి) మఱియు మేధావులును ప్రకాశస్వభావములును అగు కిరణములు అంతరిక్షము మధ్యను (సముద్ర=అంతరిక్షము) క్రొత్తకొత్తగా విస్తరించినవై క్రమ్ముచున్నవి.

౧౨౩౦. తద్రాధో అద్య సవిశుర్యరేణ్యం పయదేవస్య ప్రసవే మనానుహే ।

అస్మభ్యంద్యావాప్యభివీ సుచేతునార యింద్రత్వం వసుమంతం శత్రవీనమ్॥ ౫॥

దం॥ మేము (యజమానులు) సవిశ్రుదేవునియొక్క అనుజ్ఞనీడ శ్రేష్ఠమయిన ఆ ధనమును ఇచ్చుడిమ్మని కోరుచున్నాము. మా నివాసముకొఱకు యోగ్యమయిన సొర్రకొలది గోవులుకల ధనమును మాకిమ్మని ద్వావాప్యభువులను యాచించుచున్నాము

సూక్తము. ౧౬౦.

దీక్షాశ్రమ - జగతి - ద్వావాప్యభివీ

౧౨౩౧. తేహిద్యావా పృథివీ విశ్వశంభవ ఋతావరీరజసో ధారయత్కవీ ।

సుజన్మనీ ధిషణే అంతరీయతే దేవోదేవీధర్మణా సూర్యఃసంచీ॥ ౧॥

దం॥ శుద్ధమయి ప్రకాశమును ఉదకమును ఇచ్చునట్టి సూర్యుడు; పోషణము లతోగూడి ప్రపంచమును సుఖంపఁజేయునట్టి విశేషముగా నుదకము ధరించు పాండిత్యముగలట్టి, ఉదకధారకుఁడైన సూర్యుడుగలిగినట్టి, శోభనజన్మ కలట్టి, తమ వ్యాపారములందు బ్రగల్భములయినట్టి, ప్రకాశించునట్టి, యాద్యావాప్యభువుల మధ్యను; ఏర్పడఁ గమనించుచున్నాడు.

౧౨౩౨. ఉసువ్యద సామహినీ అసశ్చతా పితామాతాచ భువనారిక్షతః ।

సువృష్టమేవపుష్ప్యేత నరోదనీ పితాయతీచుభిరూపైర వానయత్ । ౨॥

దం॥ విశాలమయినవి కనుకనే పెద్దవి ఒకదానితోనొకటి కలయిక వేటువేటుగా నున్నవి అగు; తగ్గడియయిన న్యులోకము తల్లియయిన పృథ్వియు లోకములను రక్షించుచున్నవి. నిక్క-లి ప్రౌఢములయిన ద్యావాపృథువులు సర్వప్రాణుల శరీరములను తలినండులనలె రక్షించుచున్నవి. ఏమంటే అన్నివిషయములలోను దండ్రీయగు ద్యులోకమును రూపములతో (వర్షాది సాధనములతోనని తా॥) వ్యాపించి యున్నది.

౧౬౩౩. సవహ్నిః పుత్రః పిత్రోః పవిత్రవాన్పునాతి ధీరోభువనాని మాయనూ ।

ధేనుంచ పృథ్వింవృషభం సురేత సంవిశ్యాహాశు క్రంపయోఅన్యదుక్షత॥ ౩॥

దం॥ తలినండులయిన ద్యావాపృథువులకుఁ బుత్రుఁడై బుద్ధిమంతుఁడై ఫలములను ధరించిన ఆసూర్యుఁడు తనవ్రజ్ఞతో సమ సభూతములను బవిత్రముచేయుచున్నాఁడు. అతఁడే తెల్లనియావును (అనగా భూమిని) మంచి రేతస్సు (అనగా వర్షము)గల వృషభమును (అనగా ద్యులోకము) సర్వదా తనవ్రజ్ఞతోఁ బవిత్రముచేయుచున్నాఁడు. ఈ ద్యులోకమునుండి యుదకమును బిడుకుచున్నాడు.

౧౬౩౪. అయందేవానా మపసామపస్తమో యోజజానరోదసీ విశ్వశంభువా ।

వియోమమే రదసీ సుక్రతూయయా జరేభిః స్కంభనేభిః సమాన్మచే॥ ౪॥

దం॥ భూతములకు సుఖముగలిగించు ద్యావాపృథువులను ఏదేవుడు పుట్టించెనో, ఏదేవుడు ప్రాణుల సుఖముగలిగించు పనికోరి ఆరెండులోకములను స్పృశమై కదలనివ్వని మేకులతో బిగించియుంచెనో అతఁడు దేవతలలో గొప్పదేవుఁడు పనివారలలో గొప్ప పనివాఁడు.

౧౬౩౫. తేనోగృణానే మహినీమహి శ్రవః క్షత్రంద్యావా పృథివీధాసథోబృహతో ।

యేనాభి కృష్టిస్తతనామ విశ్వహా పనాయ్యమోజో అస్మే సమిన్వతమ్॥ ౫॥

దం॥ ఆ ద్యావాపృథువులు మాచే స్తుతింపబడుచు నధికమయిన మా యన్నమును ధరించుచున్నవి. ఏబలముతో సర్వకాలము మేము పుత్రపౌత్రులతో వెలయుదుమో యట్టి యధికమయిన పౌరుషమును ధరించియున్నవి స్తుతింపదగిన శరీరబలమును. మాయందుఁ జక్కగా వృద్ధిపొందించుచున్నవి.

సూక్తము. ౧౬౧.

ఋభుజే - దీర్ఘమ. జగతుః

౧౬౩౬. కిముక్తేష్ఠః కింయన్తిష్ఠోన ఆజగన్కిమీయతే దూత్యం కద్యదూచిమ్ ।

నన్దిమచమసం యోమహాకులోగ్నే భ్రాతర్ద్రుణ ఇద్యౌః మూదిమ ॥ ౧॥

దం॥ ఇతడు మనకంటె గొప్పవాడా! మనకంటెను బిన్నవయసువాడా! మనవద్దకువచ్చినాడే! దేవదూత యేమియితడు? మన యీ సందేహము తీరుటెట్లు? ఓ యగ్నీ! అన్నయ్యా! చమస (=పానపాత్ర)ను ఎంగిలిచేయకుము అది మహాకులమందుఁ బుట్టినది! కట్టితోఁ జేసిన చమస యెట్లువచ్చినదో చెప్పుము. (సుధన్వని కొడుకులు ఋభువులు ముగ్గురు వాగు మొదట మచుష్యలే సత్కర్తవేత దేవతలయినారు. దేవతలతో సోమపానముచేయుటకు యజ్ఞసలమునకువచ్చిరి. అగ్నివారిరూపమునుధరించి నాల్గవవాడుగా వారివద్ద నిలువఁబడెను. అప్పటి ఋభువుల మాటలివి.)

౧౬౩౭. ఏకంచమసం చతురః కృణోతన యద్వోదేవా అబ్రువన్తద్వ ఆగమమ్ ।

సౌధన్వనా యద్యేవాకరిష్యథ సాకంద్వై ర్యజ్ఞియాసా భవిష్యథ॥ ౨॥

దం॥ ఓ సౌధన్వనులారా! మీరు ఒక్క చమసను నాలుగు చమసలుగాఁ జేయుడు. ఆపని దేవతలుచెప్పిరి. ఆమాటజెప్పుటకు నేనువచ్చితిని మీరట్లుచేసితిరా దేవతలతోఁగూడ యజ్ఞములగుదురు. (అని అగ్నిపలికెను.)

౧౬౩౮. అగ్నిందూతం వ్రతి యద బ్రవీతనాశ్వః కర్తౌర్వరథ ఉతేహకర్తవ్యః ।

ధేనుః కర్తౌర్వ యవ శాకర్తౌర్వా ద్వాతాని భ్రాతరనువః కృత్యేమసి॥ ౩॥

దం॥ (ఋభువుల వాక్యములు) దూతవయిన నీతో దేవత లేకర్తవేయమన్నారో ఆ “ఒక యశ్వమునుండి యింకొక యశ్వమునుజేయుమని, రథమునుండి యింకొక రథమును జేయుమని, (చర్మములేని) పాడియావును జేయుమని” అన్నా! అగ్నీ! యీవని చేసికొనివత్తుము.

౧౬౩౯. చక్రవాస¹ ఋభవ²స్త దపుచ్చత³ క్షేద⁴ భూద్యః⁵ స్యదూతోస⁶ ఆజగన్⁷ ।

యదావాఖ్య¹ చ్చమసా² ఇతురగ³ కృతానాది⁴ స్త్వష్టా⁵ గ్నాస్త్వస్త⁶ ర్ష్యానశే⁷॥౪॥

దం॥ ఆపనిచేసి ఋభువులకు గుచున్నాను “ఏదూత మార్చుకువచ్చెనో ఆదూత యెక్కడనున్నాడు?” అడసిన నాల్గుచును సలను స్వేష్ట యెపుడు చూచెనో ఆవెంటనే అదేడు స్త్రీగొలోనుంచబడెను. (తనను స్త్రీగా భావించెనగా పనిచేతగానివాడు ఆడదానితో సమానుడని భావము.)

౧౬౪౦. హనామైనా¹ ఇతిత్వష్టా² యదబ్రవీచ్చమసం³ యేదే⁴ వపానమునిద్విమః⁵ ।

అన్యనామాని¹ కృణ్వతే² నుతే³ సచా⁴ అన్తై⁵ కేనాన్కన్యా⁶ నామభిస్సరత్⁷॥౫॥

దం॥ దేవతల సోమపానమున కై నేసిన చమనను జెరిపినవారిని నేను జంపుదును అని త్వష్ట పలికినదిమొదలు (మనుష్యులు) అభిషవించిన సోమపానము చేయవలసి నపుడు మాటుపేర్లు పెట్టుకొని పిలుచుకొనుచున్నారు. తమ్మును గన్నతల్లికూడ నాపేరులతోనే పిలచుచున్నది. (అదిఎఱకుఁ దమకున్న పేర్లు భయపడి దాచుకొని అభ్యర్థుడు - హోత - ఉద్ధాత - అనుపేర్లతో పిలుచుకొనుచున్నారని తా॥)

౧౬౪౧. ఇన్దో¹ హరియయజే² ఆశ్వినారథం³ బృహస్పతి⁴ ర్విశ్వరూపా⁵ ముపాజత⁶ ।

ఋభుర్విభా¹ వాజో² దేవా³ అగచ్చత⁴ స్వపసో⁵ యజ్ఞయం⁶ భాగమైతన॥ ౬॥

దం॥ ఇన్ద్రుడు హరియను పేర్లుగల రెండు గుఱ్ఱములను గొనిపోయి తన రథము నకు గట్టుకొనియెను. ఆశ్వినులు రథముంగొనిపోయిరి బృహస్పతి నానావగ్గోవునం గొనిపోయెను. ఋభువు విభా వాజ అను నీ ముగ్గురు సాధన్వులు దేవతలవద్దకు బోయిరి. మంచి (రథాది) పరికరములుకల దేవతలారా ! యజ్ఞములోని సోమభాగముననుభవింపుడు. (ఈ ఋభువులకు దేవతలు దేవత్వమునిచ్చు సోమభాగము నిచ్చిరట!)

౧౬౪౨. నిశ్చర్మణోగా¹ మరిణీతధీతీ² భిర్యాజరన్తాయవ³ శాతాకృణోతన⁴ ।

సాధన్వనాశ్వాదన్వమత¹ క్షతయుక్త్యా² రథముపదేవా³ అయాతన॥

దం॥ ఓ సోమన్వితారా! చర్మములేని గోవునల్ల గ్రోత్తగోవును బుట్టించితిరి. (అచర్మముతో నింకొకావును చేసిరి) బట్టించిన యీయగ్ధుని చిన్నయనువారిగా నొనర్చితిరి. (తమ తల్లిదండ్రులను యావనవంతులగా నొనర్చిరట.) అశ్వమునుంపి యశ్వమును నిర్మించితిరి. కనుక మీరథముంబూన్చి దేవతల సమీపమునకు గమనింపుడు.

౧౬౨౩. ఇదముదకం పిబతేత్య బ్రవీతనే దంవా ఘాపిబతా ముష్ణనేజవమ్ ।

సోమన్వనా యదితన్నే వహర్య థత్తదీయేఘానవనే మాదయాధైన్ ॥ ౨॥

దం॥ ఓ సుధన్వ పుత్రులారా! ముంజగడ్డితో శోధించిన యీ ఉదకమును (అనగా సోమమే) మీరు ద్రావుడు. అనిఅనుడు ఓ ఋభువులారా! ఆపనిని (సోమపానమును) కోరకుడు. మూ డవసనమందు మీరు వృత్తిగా సోమపానము నేయుడు.

౧౬౨౪. ఆవాభూయిష్టా ఇత్యేకో అప్రవీదగ్ని యభూయష్ట ఇత్యేకో అబ్రవీత్ ।

వధర్యస్తీం బహుభ్యఃప్రేకో అబ్రవీద్వతావదస్త్యచునా అపింశత ॥ ౩॥

దం॥ (మగ్ధునిలో) కొకడు ఉదకములు గొప్పవనను. ఇంకొకడగ్ని శ్రేష్ఠుడనను. అన్నిటికంటె వజ్రము గొప్పదని యొకడనను (వధర్యస్తీ అను పదమునకు వజ్రము-భూమికూడ రె డ్దములు కలుపు పలుచెప్పినను సరియె) యథార్థవాక్కులం బలుకుచు చమసలను (పానపాత్రలు) చేసిరి.

౧౬౨౫. శ్రోణమేక ఉదకం గమవాజతిమాం సమేకః పింశతిసూనయాభృతమ్ ।

ఆనిమ్ముచః శక్పదేకో అపాభరత్కింస్వత్ప్రతేభ్యః పితరా ఉపావతుః ॥ ౪॥

దం॥ ఎఱ్ఱని నీటినిగూర్చి (ఋభువులలో) నొకడు గోవును బయటచుంచెను. (శ్రోణోదక మనగా రక్తము) ఒకడు మాంసమును కోతలతో సంపాదించుచున్నాడు. నిశ్శేషముగా మాంసము చేరించినవారవారే (దానికడుపులోనున్న) పేడను ఒకడు పాతవేయుచున్నాడు. ఇట్లు కొమాళ్లు (ఋభువులు ఋత్విజుల గూఢముననున్న వారని తా॥) చేరినతరువాత తల్లిదండ్రులు (అనగా యజమానదంపతులు) ఏమి పొందుదును? ౧౨. కనుకను నాల్గవులుగాఁ జేసినపని నిచటవశించెను. ౧

౧౬౪౬. ఉద్వృత్స్వస్నా అకృణోతనా శృణం నివత్వస్వః స్వస్వయావరః ।

అగోహ్యస్య యదస్తనా గృహేతదప్యే వస్తుభవో నానుగచ్ఛథ॥ ౧౧॥

దం॥ (వర్షోదకమును) బయలువెట్టి మీరు (ఋభువులు) ఉన్న ప్రదేశములందుఁ దృణములను బ్రాణులకొఱకుఁ గలిగించితిరి. పల్లపునోయందు ఈ ప్రాణిజాతముకై సత్కార్యచునితలఁచి యుగకముచు జేసితిరి నుజ్జియు నిగుడు పట్టకొని శక్యముకాని సూర్యునిగృహమందు నెంతకాముందురో అంతకాలముచు ఉండుడు. ఈపక్షి ననుసరింపకుండు.

౧౬౪౭. సంమీల్య యద్భువనా పర్యసర్పిత క్వస్వితౌత్యాపితరావ ఆ సతుః ।

అశపతయః కరస్సంస ఆవదేయః ప్రాబ్రవీత్సో తస్మా అబ్రవీతన॥ ౧౨॥

దం॥ ఋభువులారా! (ఇచటఁ గిరణములనే ఋభువులని వాడుచున్నాడు) ఎపుడు సమస్త భూతజాలమును మూతచేసి (అనఁగా మేఘముతోఁగప్పి యని తా॥) అంగటఁ బ్రసరించుచున్నారో అపుడు అప్పటి తలీదండ్రులు (అనఁగా సూర్య చంద్రులు) ఎక్కడనున్నారు? ఇట్టిపనిచేయుచున్న మీబాహువులు ఎ డు పట్టుకొనునో (అనఁగా వర్షప్రతిబంధము గలిగించునో) వానిని నశింపజేయుండు. ఎవఁడెదిరించి మాట్లాడునో వానినిఁ గసరిచేయుడు.

౧౬౪౮. సుష్టు ప్వాంస ఋభవస్త దప్యచ్ఛతా గోహ్య కఙ్గదంసో అబూబుధత్ ।

శ్వాసంబస్తో బోధయితార మబ్రవీత్సం వత్సర ఇద మద్యావ్యఖ్యత॥ ౧౩॥

దం॥ ఋభువులారా! (కిరణములే) మీరు నిద్రించుచున్నవారై (అనఁగా సూర్య మండలమునుండి యని తా॥) ఆసూర్య నొకమాట నడుగుడు. ఏమంటే ఎవరి చేతను దాచశక్యముకాని యో యాదిత్యా! మా యీ రక్షణకర్త కెవరు సాయపడఁడురు? అని వాయువు భయపడునని సూర్యుండు పల్కెను. సంచత్సరము పూర్ణమయిన తరువాత నిపుడు జగత్తును వివిధముగా బ్రకాశింపజేసితిరి

౧౬౪౯. ఏనా¹యా¹నై¹ మిరుతో¹ భూమ్యా¹గ్ని రయంవాతో¹ అంతరిక్షే¹ణ యాతి ।

అద్భి¹ర్యా¹త్రి వరుణః సముద్రై¹ శ్శుష్మో¹ ఇచ్ఛ¹స్తః శవసో¹న పాశః॥ ౧౭॥

దం॥ వర్షానుకూలమును యిచ్ఛగలవారై సర్వదేవతలు; సన్నబలము ద్వికుండు జేయు మిమ్ముగూర్చి యో ఋభువులారా! ద్యులోకమునుండివత్తురు. భూమిమీద నుండి యగ్నివచ్చును. ఈవాయువఃతరిక్షమునుండి వచ్చును. (ప్రతిసత్తువును) తఃపాశ్చ చట్టి స్వభావామాకల యుదకమునుండి వరుణుడు వచ్చును, (చేత మూకు సహాయులై వచ్చి వారివారివట్లకుం బోగురసేకూడ సగము చేయవచ్చుననిరి.)

—(♦)—

సూక్తము ౩౨.

దీక్షాప - అశ్వదేవత - ౩-౬ జగతి - తక్కినవి త్రష్ట.

౧౬౫౦. మానా¹మిత్రో¹వరుణో¹ అర్యమాయురింద్ర¹ ఋభుక్షా¹ మరుతః పరిఖ్యసే¹ ।

యద్వా¹జినో¹ దేవజాతస్య¹ సప్తే¹ ప్రవత్సా¹మో విదధే¹వీ¹ర్యాణి॥ ౧౫॥

దం॥ బహున్నముకలట్టి దేవతలనల్ల బుట్టనట్టి సప్తమును గుణముగొనెక్క సీపు కృత్యములను యజ్ఞముందు మేము వర్ణించుచున్నాము. కనుక (నీచమానవులు మా దేవాశ్వములను వర్ణింతురాయని) మిత్ర వరుణార్యమ వాయువులు ఇంద్ర ఋభుక్ష మరుతులు నిందింపకుండురుగాక.

౧౬౫౧. యన్ని¹ణి¹జారే¹క్ల సాప్రావృతస్య¹రాతీం గృభీ¹తాం ముఖతో¹నయన్తి ।

సప్రా¹జతో¹ మేమ్యద్విశ్వహాప¹ ఇన్ద్రా¹పూ¹ష్టాః ప్రియమప్యే¹తి¹పాశః॥ ౨॥

దం॥ గూఢముకలిగి బంగరటాభరణముచేత గప్పబడిన యశ్వముముందు దాన మున్నకై పట్టకొన్న ఏమేకను ఋద్విజాలు తీసికొనిపోవుచున్నారో ఆమేక చక్కగా గమనించుచు మేమేలని అతడును ననేకరంగులుకలదై యింద్రాగ్నులకొరకుం బ్రయమయిన యన్నమై తృప్తినిగలిగించుచున్నది.

౧౬౫౨. ఏ॒షచ్ఛా॑గః పు॒రో అ॒శ్వేన॑ వా॒జినా॑ పూ॒ణ్ణాభా॑గో॒స్తే వి॒శ్వదే॑వ్యః ।

అ॒భి॒క్రి॒యం యత్పు॑రో॒శాశ॑ మ॒ర్వతా॑త్వస్త్వే॒ దేన॑ంసాశ్రవనాయ జి॒వ్యతి॑ ॥ ౩ ॥

దం॥ ఈమేక శీఘ్రముగానడచు గుఱ్ఱముతోఁగూడ నగ్నిభాగమై సర్వదేవతలకు నన్నమై ముందుగా నేకారణముచేత, దీసికొనిపోబడచున్నచో ఆకారణముచేతఁ బ్రయమయినదిముందుగా నిఃస్వదగినదియగు మేకను గుఱ్ఱముతోఁగూడ శోభన మగు (దేవతల) యన్నముకొఱకుఁ బ్రయమగునట్లు త్వష్ట (అనఁగా నగ్నియే) చేయుచున్నాఁడు. (వండుచున్నాడని తా॥)

౧౬౫౩. య॒థావి॑ష్యమృత॒శో దే॒నయా॑నం త్రి॒రా॒త్రాన॑మా॒క ప॑ర్య॒శ్వం నయ॑న్తి ।

అ॒త్రా॒పూ॒ణ్ణా వ॒శమో॑భా॒గ ఏ॒తి॒యజ్ఞం॑ దే॒వేభ్యః॑ ప్ర॒తివే॑దయన్తు॒జః ॥ ౪ ॥

దం॥ హవిస్సున కర్తవ్యమైన దేవతలకుఁ బ్రయమైన ఆశ్వమును ఋత్విజులు ప్రతి ఋతువునందు మూడుమాల్ల అగ్నిచుట్టును ద్విప్రసపుడు అగ్నికి మొదట నిచ్చిన మేక దేవతలకు యజ్ఞమునుజెప్ప ముందుగాఁ బోవుచున్నది.

౧౬౫౪. హో॑తా॒ధ్వర్య॑రా॒వయా॑ అగ్ని॒వి॒న్ధోగ్రా॑వ॒గ్రాభ॑ ఉ॒తశం॑స్తా సు॒వి॒ప్రః ।

తే॒నయ॑జ్ఞేన॒ స్వరం॑కృ॒తేన॑ స్వి॒ష్టేన॑క్ష॒ణా ఆ॒పృణ॑ధ్యమ్ ॥ ౫ ॥

దం॥ హోత (=దేవతలం బిలుచువాడు) అభిముఖముగా హవిస్సులవేల్పు ఆధ్వర్యుడు (=యజ్ఞమంతేటిని నడిపించువాడు) అగ్నివిన్ధుడు (అగ్నిని రవులుకొల్పు వాడు) గ్రావగ్రాభుడు (అభిషేచనము బట్టుకొన్నవాడు) మజీయు శంస్తయు (అనఁగాఁ బ్రశాస్తయమవువాడు) మేధావియగు బ్రహ్మ (ఇతఁడన్నియు నెరింగి పనులను సరిగాఁజూచువాడు) ఈ ఋత్విజులందఱను జక్కగాఁజేసిన, బాగుగ సంపాదించిన ఆ యజ్ఞముతో నదులను బూరితురుగాక. (నేతికాల్పలు పుట్టెంత రని తాత్పర్యమట!)

౧౬౫౫. యూ॒షప్ర॑స్మాఉ॒తయే॑ యూ॒షవా॑హా॒శ్చమాలం॑యే॒ అశ్వ॑యా॒పాయ॑ తక్ష॒తి ।

యే॒చార్వ॑తే॒ పచ॑నం సంభ॒రన్తు॑తో॒తేమా॑ మ॒భిగూ॑ర్తిన॒క ఇ॒న్వతు॑ ॥ ౬ ॥

దం॥ యూప సంభమునకై (వేక మొదలయిన యజ్ఞ పశువును గట్టినది) చెట్టు కొట్టినవారును కొట్టినదంగను మోసికొనివచ్చినవారు అశ్వసూపమునకుఁ జపాలము (ఆ స్తంభముమీఁది తల) చెక్కినవారును గుట్టమునకై పాకసాధనము లపర్చు వారు మఱియు మా యితరసహాయులునగు వారియొక్క సంకల్పము సఫలమగుగాక.

౧౬౫౬. ఉప్రప్రాగాత్పుమన్మేధాయ మన్మదేవానామాశా ఉపవీతప్యప్తః ।

అన్వేసం విప్రాఋషయో మదన్తి దేవానాం పుష్టేచక్రమా సుబంధుమ్ ॥ ౭॥

దం॥ మెచ్చుదగిన ఫలము (అనఁగా నశ్వము) నావస్థనున్నది. అది బలిసినదై దేవతల యాశను బూరించుటకు స్వయముగాఁ బోవుఁగాక శోభనబద్ధములుగల్గిన యీ యశ్వమును దేవతలశృత్తికొరకు జేతుము. మేధావంతులయిన బ్రాహ్మణులు ఋషులును మెత్తురుగాక.

౧౬౫౭ యద్వాజినో దామసం దానమర్వతో యశ్శీర్షణ్య రసనారజ్జరస్య ।

యద్వాఘాస్య ప్రభృశమాస్యే ౩ తృణం సర్వాతాతే అపిదే వేష్యన్తు ॥ ౮॥

దం॥ వేగవంతమయిన గుట్టము కంఠమందలి త్రాడును పాదములందలి త్రాడును శిరసునందలి త్రాడును దీనినోటిలోనున్న తృణమును, ఓ యశ్వమా ! యీ నీ పస్తువులు దేవతలకొరకుఁగాక. లేక దేవత్యముఁబొందుగాక.

౧౬౫౮. యదశ్వస్యక్రవిహో మక్షీ కాశయద్వాస్వరా స్వధితౌ రిప్తమస్తి ।

యద్ధన్తయోశ్శమి తుర్యన్నభేషు సర్వాతాతే అపిదే వేష్యన్తు ॥ ౯॥

దం॥ అశ్వముయొక్క ఏ పచ్చిమాంసభాగమును ఈగతినినదో అథవా ఏకాటుక పశువునకు పెట్టబడినదో; పశువును ఛేదించునపుడు దానికాళ్ల కేడిపూయబడెనో. దానిగోళ్ల కేడిపూయబడెనో; ఈ యన్నియును ఓ యశ్వమా ! నీసంబంధమయినవి దేవతల సంతోషముకొరకుఁగాక. లేదా దేవత్యము నొందుఁగాకనికూడ నర్థము;

౧౬౫. య దూ॑వ॒శ్య ముద॑ర॒స్యాప॒వాతి॒య ఆ॒మన్య॑ క్ర॒విషా॑గ॒న్ధో అ॒స్తి ।

సు॒కృతా॑త॒చ్ఛమి॒తారః॑ కృ॒ణ్వన్తా॑త॒మేధం॑ శృ॒తపా॑కం ప॒చన్తు॑ ॥ ౧౦॥

దం॥ కడుపులో జీ॒మయిన॑ యే స॒గము॑ తృణము (అనగాఁ బే॒డ) బయ॑టికి వచ్చుచున్నదో; చక్కగా॑ బక్ష్వముకాని మాంసభాగములోని యేలేశముకలదో; వాటిని గోతగాంధ్రు బాగుచేయుచురుగాక. మఱియు యజ్ఞార్హమయిన శృ॒తపా॑క మగునట్లు వండుచురుగాక! (శ్రుతపాకము=సహమయిన పాకము దేవప్రీతి అతి పాకము=అధికపాకము పితృప్రీతి. ఈషత్పాకము=కొంచెపు పాకము మనుష్యప్రీతి యట.)

౧౬౬. య తే॒గాత్రా॑ దగ్ని॒నా ప॒చ్యమా॑నా ద॒భిశూ॑లం ని॒హత॑స్యావ॒ధావతి॑ ।

మాత॑దూ॒భ్యమా॒న్మాశ్రి॑ష॒న్మాతృ॑ణే॒షు దే॒వేభ్య॑స్త దు॒శదో॑భ్యై॒రాత॑మన్తు॑ ॥ ౧౧॥

దం॥ ఓ యశ్వమా! అగ్నిచే॑ బచనముచేయఁబడుచున్న నీశరీరమునుండి యే రసము కారుచున్నదో, నిశ్లేపముగా హతమయిన నీసంబంధమయిన యేరసము శూలమునఁ గారుచున్నదో అయ్య యవయవములు భూమియందు. బడిపోవకుండు గాక. ఆరసమును గోరుచున్న దే తలకు దత్తమగుగాక.

౧౬౭. యే॒వాజీ॑సం పరి॒వశ్య॑న్తి ప॒శ్వంయ॑శ్శమా॒హు స్ఫుర॑భి ర్హి॒ర్హరే॑తి ।

యే॒చావ॑తో మాంస॒భిక్షా ముపా॑సత॒డితో॑తే॒షా మ॒భిగూ॑ర్తన॑ ఇన్వ॒శు ॥ ౧౨॥

దం॥ పశ్వమయిన యశ్వావయవము నెవ్వరుచూతురో; మంచి వాసనగలదోని నెవ్వరికిమ్మని యందురో, మఱియు నెవ్వరు అశ్వమాంసభిక్షను గోరుదురో, అట్టి మాయొక్క ఆ సంకల్పములు సఫలములగుగాక. (అని దేవతలనుకొనుచున్నారు)

౧౬౮. యన్నీ॒క్షణం॑ మా॒స్పృచ॑న్త్యా డి॒భాయా॑యా పాత్రా॑ణి యూ॒ష్ణా ఆసే॑చనాని

ఉ॒ష్ణాన్త్యా పి॒ధానా॑ చ॒రూణా॑ మ॒జ్జాన్పూ॑నాః పరి॒భూష॑న్త్య శ్శ॒మ్ ॥ ౧౩॥

దం॥ మాంసము వండుకట్టి పాత్రయొక్క యేతైస్థులదో; ఉడికిన రసముయొక్క యేపాత్రలు కలవో; ఆరసమును జల్లాగ్నునట్టి యేపాత్రలుకలవో; చరువుల (హోమముచేయు మాంసము) పాత్రలేవికలవో; అంకము (హోమముచేయుటకు ముందు సశువు హృదయాది యంతయవములు బలును కొమ్ముమీద విప్పిపరతురు, ఆశాఖచేరు అంకము) లేవేవికలవో; సూనలేవేవికలవో (కత్తి); అవన్నియు గుఱము నలంకరించుచున్నవి. (ఇవన్నియు సశ్వానువములమీదఁ బనిజేయు చున్నవని తా॥)

౧౬౬౩. నిక్రమణం నివదరా వి ర్తనా యచ్చ పక్షీశ మర్వతః ।

యచ్చ సపౌ యచ్చ ఘోసిజ ఘోసనగ్వాతాతే అపి దేవేష్వస్తు॥ ౧౪॥

దం॥ ఇటువంటి నడచుట, నీలువఁబడుట, నేలఁబడిదొరుట యరునవేవికలవో పాద బంధనమేదికలదో, నీరు తావుట, గడ్డిమేయుటలేవికలవో ఓయశ్వమా! ఆనీయన్ని పనులును దేవతలలోనుండుఁగాక (అనగా దేవత్వమునొందుగాకయని తా.)

౧౬౬౪. మాత్వాగ్ని ధ్వనయూ ధూమగ్ని ర్గోఖా భ్రాజన్తభి విక్తప్రఘ్నిః ।

ఇష్టంవీత మభిగూర్తావమ త్కృతం తుదేవా సప్రతిగృభన్తస్య శ్వమ్॥ ౧౫॥

దం॥ ఓయశ్వమా! పొగతోఁగూడినయగ్ని నిన్ను ధ్వని చేయింప కుండుఁగాక. కాలుచవాసన క్రమ్ముచున్న వంటకుండ (వేడివలన) ముక్కలుముక్కలయి పోకుండుఁగాక. (అశ్వసంబంధమున) హోమమునకుద్దేశించిన భాగము, హోమమునకై తేబడినభాగము దేవతలకు నివ్వనెత్తినభాగము, దేవసంస్కారము చేయఁబడిన భాగము (గల) యిట్టియశ్వమును దేవతలు పుచ్చుకొందురుగాక.

౧౬౬౫. యదశ్వా యవాస ఉపస్థ్యణన్త ధీవా సం యాహిరణ్యాన్తస్మైన్ ॥

సందాన మర్వన్తం పక్షీశం త్రిమాదేవేష్వా యామయన్తి॥ ౧౬॥

దం॥ అశ్వమును (జుపునపుడు) మీఁదఁగప్పినబట్టయేదికలదో ఆయశ్వముకయి కల్పించిన బంగారు, వెండి మొదలగు పాత్రలేవికలవో దానిశిరసునఁగట్టిన త్రాఁడును పాదబంధనమును ఏదో ఇవన్నియును దేవతలకుఁ బ్రదుములయి చెందుఁగాక.

౧౬౬౬. యత్తేసాదే మహాసాశూక్ష్మతస్య పాప్త్యా వాకశయా వాతుతోద ।

సుచేన తా హవిషో అధ్వరేషు సర్వాతాతే బ్రహ్మణా సూదయామి॥ ౧౭॥

దం॥ ఓచుశ్వమా! నీవు హుస్సుహుస్సుమచి నడచునపుడు శాలిమడిమతోఁ గాని కొరడాతోఁగాని (కమ్మి) బాధపెట్టఁట మొనలగుపనులు యజ్ఞములందు హవిస్సులు దేవతల కిచ్చునట్లు మంత్రములతో వాటినిన్నిటిని హవిస్సులనుగా దేవతలకర్పింతుచు.

౧౬౬౭. చతుస్త్రింశద్వాజినో దేవబన్ధోర్వంక్రీరశ్వస్య స్వధితి స్సమేతి ।

అచ్ఛిద్రాగాత్రావయునా కృణోత పరుష్పరురను ఘుష్పావిశస్త॥ ౧౮॥

దం॥ దేవతలకు బంధువయిన గుట్టముయొక్క ముప్పది నాలుగు పక్కఁబెముకలు స్వధితి (కత్తి) పొందుచున్నవి. (అనఁగాఁ గోయుచున్నదని తా.) యాయశ్వావయః పములను అచ్ఛిద్రములగునట్లు ప్రజ్ఞాసములు (గుర్తులు) (ఇదిహృదయము యిది జిహ్వ అని గుర్తులు) నిర్దేశించి కోతురుగాక.

౧౬౬౮. ఏకస్తవ్యస్తు రశ్వస్యావిశస్తాద్వాయన్తారా భవతస్తథ ఋతుః ।

యాతేగ్రాతాణామృతుభాక్తృణోమితా తాపిండానాంప్రజాహోమ్యగ్నా॥ ౧౯॥

దం॥ ప్రకాశించుచున్న యశ్వము కోయువాఁడొకఁడు. (కాలపురుషుఁడు) అట్లు నియమించు వారిద్దఱు. (అహోరాత్రములు-లేక ద్యౌవా పృథువులు) కాలమందు నీయేయేయవయవములను గోయుచున్నానో ఆయాముద్దల నన్నియందు హోమము చేయుచున్నాను.

౧౬౬౯. మాతావోపత్త్నియ ఆత్నాపియస్తం మాస్వధితిస్తవ్య ఆతిష్ఠిపతే ।

మాతేగృధ్మరపిశన్తాతి హోమచ్ఛిద్రాగాత్రాణ్యసినా మిథూకః॥ ౨౦॥

౨౦॥ అశ్వనూ! దేవతలనుగూర్చి పోవుచున్న నిన్ను బ్రహ్మమును ఆత్మ (అనగా భోగశరీరము) బాధపడకుండుగాక. శస్త్రము నీ యవయవములను నీయందు జిరకాలముంచకుండుగాక. నీ మాంసమును గోరువాండు కొంతనెరుగక కేవలము కత్తితో హెచ్చుత్సాహముగా నడ్డదెడ్డముగా పృష్ఠముగా గోయకుండుగాక.

౧౬౧. నవాడ ఏతస్మిన్యనే నరిష్యసి దేవా ఇదేషి పథిభి స్సుశేభిః ।

హరీతే యుజ్జా పృషతీ అభూతా ముపాస్థా ద్వాజీ ధురిరా సభస్య ॥ ౨౧॥

౨౦॥ తక్కిన గుట్టలవలె నిపుడు నీవు చావలేదు. కనుక హింసింపబడలేదు. (దేవత్వము వచ్చునని తా॥) శోభనమార్గముల ద్వారా జీవతలనే పొందుచున్నావు. హరియను పేర్లుగల యింద్రునిగుట్టలు రెండును నీరథమునకు బూన్చుకొనిపో బడుదువు. వాయువు గుట్టములుకూడ నిన్ను గొనిపోవును. అక్షియల వేసడమునకు ముందున్న గుట్టముకూడ నిన్ను మోసికొనిపోవును.

౧౬౩. సుగవ్యంనో వాజీస్వశ్యం పుంసః పుత్రా ఉతవిశ్వా పుషంరయిం ।

అనాగా స్వంనో అదితిః కృణోతు క్షత్రంనో అశ్వోవనతాం హవిష్మాన్ ॥ ౨౨

౨౦॥ చంపబడుచున్న యశ్వము మాకు సకలమును బోషించునట్టి మంచి గోవులుగలట్టి ధనమును గలిగించుగాక. మఱియు దైన్యములేని యా యశ్వము పాపములేకుండ జేయుగాక. హవిస్సుగా నయిన యీ యశ్వము మాకు క్షాత్ర తేజస్సును గలిగించుగాక. (దీనిబట్టి క్షత్రియులే అశ్వమేధాధికారులని అనవలె)

సూక్తము, ౧౬౩.

దీర్ఘతమ త్రిష్టుభం - అశ్వదేవత

౧౬౪. యదక్రద్ధే ప్రథమం జాయమాన ఉవ్యస్తముద్రా దుత సాపురీమాత్ ।

శ్వేరప్య పౌహారిణ్య బాహూ ఉపస్తుత్యం మహిజాతం తే అర్వన్ ॥ ౧॥

౬౦॥ ఓ యశ్వమా ! గొప్పదగు నీజన్మము స్తుతిపడగినది, ఏమంటే అంతరిక్షముచుండి లేక సూర్యునుండి మొసలఁ బుట్టినదాననై అదికాక ఉదకమునుండి పుట్టిన ధాన్యవై గొప్పధ్వనించుచితివి కావునను నీ తొక్కలు డేగతొక్కలవంటివి నీ బాహువులు లేడి బాహువులవంటివి కనుకను నీజన్మ స్రవనీయము. (పూర్వ సూక్తములోఁ జెప్పిన యశ్వమే యిదియున.)

౧౬౬౩. యమేనదత్తం త్రితపన మాయు నగింద్ర ఏణం ప్రథమో అగ్నిత్యిక్త్ ।

గన్తర్వో అన్యరశ నామగృభ్ణాత్పూరా దశ్వం వనవో నిరతప్త॥ ౬॥

దం॥ అగ్నిచేత నిష్కబడిన యీ యశ్వమును భూమ్యంతరిక్ష ద్యులోకములందున్న వాయువు (రథమందు) బూన్చెను. మొట్టమొదట దీనిమీద నింద్రుఁడు కూర్చుండెను. గన్ధర్వుఁడయిన సోముఁడు దీనికల్పెమును బట్టుకొనెను. ఓ సూర్య కిరణములారా ! మీరీ యశ్వమును సూర్యునుండి ధరించిరి.

౧౬౬౪. అసియమో అస్యదిత్యో అర్వన్నసిత్రితో గుహ్యేనవ్రజేన ।

అసిసోమేన సమయావి పృక్త ఆహునేత్రీణి దివిబన్ధనాని॥ ౩॥

దం॥ ఓయశ్వమా ! నీవగ్నివి, సూర్యుఁడవునయియున్నావు. ఎవరికినిదెలియని కర్మచేత (వీచుట కనఁబడదని తా.) వాయువయియున్నావు. సోమనితోఁగలిసి యున్నావు. ద్యులోకమందున్నట్టి నీకు మూఁడు ఉప్పత్తికారణములు చెప్పచున్నారు (కిరణములు, ఆదిత్యుఁడు, ద్యులోకము)

౧౬౬౫. త్రీణిత ఆహుదివిబన్ధనాని త్రీణ్యపు త్రీణ్యస్తస్సముదే ।

ఉతేవేవరణశ్చస్త్విర్యస్య త్రాత ఆహుః పరవం జనిత్రం॥ ౪॥

దం॥ ఓయశ్వమా ! నీకుద్యులోకమందు మూఁడుత్పత్తికారణములు కలవనియు భూమియందు మూఁడనియు సంతరిక్షమునందు మూఁడనియు పెద్దలు చెప్పుదురు. పాపమువారించునట్టి నీవు నాకుఁ జెప్పచున్నావు. కనుక నీజన్మ యెక్కువదని యుండఱు ననుచున్నారు. (భూమియందు ౧ ఆన్నము ౨ బీజము ౩. స్థానము అంతరిక్షమందు ౧ మేఘము ౨ విద్యుత్తు ౩ గడ్డితము. ద్యులోకమందు ౧ కిరణములు ౨ సూర్యుడు ౩ వాయువు న)

౧౬౭౬. ఇమా[॑]తే[॑]వా[॑]జి[॑]న్న[॑]న[॑]మా[॑]జ[॑]నా[॑]నీ[॑]మా[॑]శ[॑]ఫా[॑]నాం[॑]స[॑]ని[॑]తు[॑]ని[॑]కా[॑]ధా[॑]నా[॑] ।

అ[॑]త్రా[॑]తే[॑]భ[॑]ద్రా[॑]రశ[॑]నా[॑]ఆ[॑]ప[॑]శ్య[॑]మృ[॑]త[॑]స్వ[॑]యా[॑]అ[॑]శ్శ[॑]ర[॑]క్ష[॑]న్తి[॑]గో[॑]పా[॑]॥ ౧౧

౪౦॥ ఓ యశ్వమా ! నీశరీరముఁ దుడుచుచోట్ల ఇదివఱకుఁ జెప్పిన ద్యుగోకా
దులు యాగమునకుఁ జెందిన నీడక్క-లుంచుచోట్ల; కళ్యాణకరమయిన కట్టుతాళ్ళు
ఇచ్చోటనే చూచితిని సత్యరక్షణ చేయువారాత్రాళ్ళనే రక్షించుచున్నారు.

౧౬౭౭. ఆ[॑]త్సా[॑]నం[॑]తే[॑]మ[॑]న[॑]సా[॑]రా[॑]ద[॑]జా[॑]నా[॑]మ[॑]వో[॑]ది[॑]నా[॑]ప[॑]త[॑]య[॑]న్తం[॑]ప[॑]త[॑]న్తం[॑] ।

శి[॑]రో[॑]అ[॑]ప[॑]శ్యం[॑]ప[॑]థి[॑]భి[॑]స్సు[॑]గే[॑]భి[॑]ర[॑]రే[॑]బ[॑]భి[॑]జే[॑]హ[॑]మా[॑]నం[॑]ప[॑]త[॑]త్రి[॑]॥ ౧౨

౪౦॥ ఓ యశ్వమా ! నీశరీరమును మనసుతో సమీపమందున్న దానిగా
భావించుచున్నాను. భూమినుండి అంతరిక్షమువఱకు గరునించు సూర్యుని వ్యాపించి
యున్నట్లు భావింతును చక్కగా నడచుటకు వీలయిన పాపములేని మార్గముల
ద్వారా మీఁదుమీఁదుగా వ్యాపించుచు నెగిరిపడుచున్న దానిగా నీరీరస్సును
భావించుచున్నాను.

౧౬౭౮. అ[॑]త్రా[॑]తే[॑]హ[॑]ప[॑]ము[॑]త్త[॑]మ[॑]మ[॑]ప[॑]శ్యం[॑]జీ[॑]వ[॑]మా[॑]ణ[॑]మి[॑]ష[॑]ఆ[॑]ప[॑]దే[॑]గో[॑] ।

య[॑]దా[॑]తే[॑]మ[॑]రో[॑]అ[॑]ను[॑]భో[॑]గ[॑]మా[॑]న[॑]థా[॑]ద్వి[॑]స్త్రి[॑]సి[॑]ష్ట[॑]ఓ[॑]ష[॑]ధీ[॑]ర[॑]జీ[॑]గః[॑]॥ ౧౩

౪౦॥ భూమియొక్క స్థానమందు నన్నములగుఱ్ఱి సర్వత్ర గమనింపఁదలచిన
ఉత్తమమయిన నీరూపమును ఈచోట జూచుచున్నాను. ఎపుడునునుష్కాదు నీయను
భవమునకుఁ దగినయన్నమును నీ సమీపమునకుఁ దెచ్చునో ఆవెంటనే ఆసక్తిగలిగి
యాయన్నము సత్యంతముఁ దినుచున్నావు.

౧౬౭౯. అ[॑]ను[॑]త్వా[॑]ర[॑]థో[॑]అ[॑]ను[॑]మ[॑]రో[॑]అ[॑]ర్వ[॑]న్న[॑]ను[॑]గా[॑]వో[॑]సు[॑]భ[॑]గః[॑]క[॑]నీ[॑]నా[॑]మ్[॑] ।

ఆ[॑]పు[॑]వ్రా[॑]తా[॑]స[॑]స్త[॑]వ[॑]స[॑]ర[॑]వ్య[॑]మీ[॑]య[॑]ర[॑]ను[॑]దే[॑]వా[॑]మ[॑]రు[॑]రే[॑]వీ[॑]ర్య[॑]నే[॑]॥ ౧౪

దం॥ అశ్వమా! నిన్ననుసరించి రథమునడచును. నిన్ననుసరించి మనుష్యులు నడతురు. నిన్ననుసరించి గోవులునడచును. కన్యలభాగ్యము నిన్ననుసరించునున్నది, గుంపులుగానుండున (పశువులు మొదలగువారు) నీ సఖ్యమును బొందుచున్నారు. దేవతలు నీ వీరకృత్యములను స్తుతించుచున్నారు.

౧౬౮౦. హిరణ్య శృక్లోయో ఆస్య పాదా మనో జవా అవర ఇన్ద్రో ఆసీత్ ।

దేవా ఇదస్య హవిరద్య మాయనో అర్వన్తం ప్రథమో అధ్యత్తిష్ఠత్ ॥ ౯॥

దం॥ ఈయశ్వము మెడమీదజూలు (రోమముల సమూహము) బంగారువంటిది. ఇనుమువంటి డెక్కలు మనసుతో సమానమయినవేగము. హరిర్భక్షణముకోరి దేవతలు దీనినాశ్రయింతురు. ఏయింద్రుడు మొదటివాడై దీనిని స్వారి చేసినో యా యింద్రుడు దీనికన్న తక్కువవాడే.

౧౬౮౧. ఈర్వాన్తా సస్థిలిక మధ్యమా సస్సుశూ రణాసో దివ్యాసో అత్యైః ।

హంసా ఇవక్రేణి శోయతన్తే యదాక్షిషు ర్దివ్యమజ్ఞ మశ్వాగ్ ॥ ౧౦॥

దం॥ అశ్వములు ముందువెనుక శరీరభాగము లధికముగా గలవి నడుము సన్నముగా గలవి పరాక్రమ స్వభావముగలవి. ద్యులోకమందు బుట్టినవి ఎల్లపుడు నడచునవి; ఇవి పక్షిగాఁగూడి పరుగెత్తదలచినపుడు హంసలవలె ద్యులోక మార్గములను వ్యాపించుచున్నవి.

౧౬౮౨. తవశరీరం పతయిష్ణ్వర్వన్త వచిత్తం వాతేఇవ ధ్రజీమాన్ ।

తవశృక్లోణి విష్టేతా పురుతారణ్యేషు జర్భరాణా చరన్తి ॥ ౧౧॥

దం॥ ఓ యశ్వమా! నీశరీరము ఎగిరే స్వభావముకలది నీమనసు వాయువువలె శీఘ్రగమనముకలది. నీ మెడమీదవెండ్రుకలు బహువులుగా వివిధములుగాఁగలవు. ఆ వెండ్రుకలు అరణ్యములందు మనోహరములై చరించును. (కేశశబ్దమునకుఁ గిరణములనికూడ సర్థము వ్రాసిరి.)

౧౩౩. ఉపప్రసాదాచ్యవసం వాజ్యర్వా దేవద్రాచామనసా దీధ్యానః ।

అజః పురోనీయతే నాభిరస్యా నుపశ్చాత్తవయోయన్తిరేభాః॥ ౧౩౩

దం॥ ఈ నడచునట్టి యశ్వము చంపునట్టిచోటికి దేబడను. దేవత్వము బొందెదనని తలంచుచు ధ్యానించుండెను. దీనిబంధువయిన మేక దీనికి ముందుగొనిపోబడు మన్నది. పిమ్మట మేధావంతులగు స్తుతిర్తలు దీని నాశ్రయించిరి.

౧౩౪. ఉపపాగితృప్తమయత్పుష్పమర్వా అచ్ఛాపితరం మాతరంచ ।

అద్యాదేనాజ్ఞుప్తమో హిగమ్యా అథాశాస్తే దాశుషే వార్యాః॥ ౧౩౪

దం॥ తల్లిని తండ్రినిగూర్చి యీ యశ్వము అత్యంత పుణ్యవంతులందఱు నిశ్చయించు స్వర్గముంగూర్చి పోవుచున్నదాయేమి? అశ్వమా! యిపుడు ప్రీతితో దేవతలం గూర్చి పోవుచున్నావు. తరువాత హవిర్దాతయగు (యజమానుడు) గోరదగిన ధనములను బ్రార్థించెను.

సూక్తము. ౧౩౪.

దీర్ఘతమ్న - విశ్వదేవ - వాగ్దేవత ఇత్యాది నానాదేవతలు - నానాభంద్యులు.

౧౩౫. అన్యవామస్య పితస్యహోతు స్తస్యభ్రాతామధ్యమో అన్యశ్చః ।

తృతీయోభ్రాతాఘృతపృష్టో అన్యాతా పశ్యం విశ్పతిం సప్తపుత్రం॥ ౧౩౫

దం॥ గోరదగినవాడును పాలకుడును, ఆహ్వనింపఁ దగినవాడును, అగు (నాదిత్యుని) భ్రాతామధ్యముడు కలడు (అనగా వాయువు) అతడు సర్వవ్యాపి. నేయి తన వీపునందుఁగలవాడు. (అగ్ని సూర్య పాయువు లన్నదమ్ములు వర్షించుపనిలో ముగ్గురికిని వంతుకలదు.) పీఠిలోఁ బ్రజలబాలించు నేడఫకుమారుని యిచ్చట జూచితిని. (అధితిజుడుకులు మృత్యువరుణులులలో ఆదిత్యుఁ డేడవవాడని యితి హాసము.)

(శ్లోకము, మొదటి పాదము నొకటి)

౧౬౨౬. సప్తయుజ్జాన్తి రథమేక చక్రమేకో అశ్వోవహతి సప్తనామా ।

౧౩

త్రినాభిచక్రమజరమ నర్వంయత్రేమా విశ్వాభువనాధితస్థుః॥

౨॥

దం॥ ఒక్క చక్రముగల రథమును ఏడు (గుట్టములు) కట్టబడియున్నవి. సప్త యేని పేరుగల ఒకేయశ్వము ఆరథము లాగుచున్నది. ఆ చక్రము మూడు కన్న ములు కలది. దానియందు నీ సప్తలోకములు ఆధారపడియున్నవి (ఇచట మండ లమే సూర్యరథము, రసముచుబీల్చు నేడు జాతుల కిరణములే గుట్టము, మూడు కాలములు మూడు చక్రరంధ్రములు, ఈ కాలచక్రమందన్ని లోకాలు తిరుగు చున్నవని భావ్యం.)

౧౬౨౭. ఇమంరథ మధియే సప్తతస్థు స్సప్తచక్రం సప్తవహన్త్యశ్వాః ।

౧౪

సప్తస్వసారో అభిసంనవస్తే యత్రగవాం నిహితాసప్తనామః॥

౩॥

దం॥ ఈరథము నే యేడంటియున్నవో ఆయేడుగుట్టములు ఏడు చక్రములరథ మును మోయుచున్నవి. ఆయేడుగురు అక్కాసెల్లెండ్రు దానికభిముఖుగాఁ దిరుగు చున్నారు. దేనియందు వాక్కులలోని సప్తస్వరములు ఇమిడియున్నవో; ఆయేడు (నని పూర్వాప్వయము) ఇచట గోశబ్దమునకు వాక్కులేకాక ఉదకములనికూడ నరముకలదు. ఆ పక్షమున గంగాది సప్తనదులని వ్యాఖ్యాసించిరి.)

౧౬౨౮. కోదదశశ్చక్రమం జాయమాపమస్థస్వస్తం యదనస్థాభిభర్తి ।

భూమ్యా అనురన్మగాత్సా క్వస్త్విత్కోవిద్వాంస ముచగాత్ప్రహ్మమేతేత్ ॥ ౪॥

దం॥ మొట్టమొదట (సృష్టియందు) పుట్టచున్నదాని నెవడుచూడెను? ఎముకలు కలదానిని (ప్రపంచము) ఎముకలులేని (ప్రకృతి) భరించుచున్నది. కనుక భూమి సంబంధమయిన ప్రాణము రక్తము ఆత్మ యెక్కడనున్నవి. (సూర్యశరీరము సూక్ష్మ శరీరము జీవుడు ఎక్కడనున్నవనియు. రక్తప్రాణములు పృథివీతత్వములని తా॥) ఈవిషయముదెలిసిన యెవని నెవడు ప్రశ్నించుటకు సమీపించును? (అథగాఁ జెప్పు వాడును అడుగు వాడును లేరని తా॥)

౧౬౮౯. పాకః పృచ్ఛామి మనసావి జాన స్తేవానా మేనానిహితా పదాని ।

వత్సే బహుయే ధిస పతన్తూ నివృతత్తి రేకవయ ఓతవాఉ॥ ౧॥

దం॥ పరిఘక్వ బుద్ధికల్గి నేను మనసుతోఁ దెలియలేనివాడనై యడుగుచున్నాను. ఈ సంశయవిషయములు దేవతలకును గూఢములు. (అవేవంటే) సర్వమునకు నివాసభూతమయిన ఒక్క యేడాది వత్సయయిన (ఆదిత్యునందు) అధికముగా నేడు తంతువులను బుద్ధిశాలురు నేయుటకై (జగద్రూపకవస్త్రమని తా॥) పరిచిరి (ఏడు సోమయాగములు విస్తరించినయి నొకవిధముగా వ్యాఖ్యానించిరి. ఉభయపక్షము లందున జగద్వ్యాపారముగాని యజ్ఞములుకాని సూర్యనివల్లనే యడుగుచున్నవనితా॥)

౧౬౯౦. అచికీత్వా ఛ్వికితుషశ్చిదత్ర కపీ స్పృచ్ఛామివిద్మ నేనవిద్వాన్ ।

వియ స్తస్తమ్భ మళిమార జాంస్య జస్య రూపే కిమపిస్విదేకం॥ ౨॥

దం॥ తెలియనివాడనై (దేవతాతత్త్వము) తెలిసిన పండితులను దెలిసికొనుటకై ప్రశ్నించుచున్నాను. తెలిసి యడుగలేదు. “ఈమాటు లోకములను ఎవడు నియమించెను? జన్మరహితుడయిన యాతని రూపమగు లోకమేదైయున్నది? (అనిప్రశ్న)

౧౬౯౧. ఇహాబ్రవీతు యక్షమజ్గ వేదాస్య వామస్య నిహితం పదంవే ।

శీర్ష్ణః క్షీరం దుహ్రతే గవో అన్యవ్రవిం వసానా ఉదకం పదావుః॥ ౩॥

దం॥ దీని నెవఁడెఱుగునో శ్రీఘ్రముగా వాడు ఇప్పుడు చెప్పునుగాక. ఈ యెదుట నడచుచున్న మనోహరమయిన ఆదిత్యుని స్థానము గూఢముగానున్నది. ఉన్నతమయిన యీతని కిరణములు ఉదకమానిచ్చుచున్నవి. (గావః=కిరణములు క్షీరం=నీరు) ఈతని తేజస్సును వహించుచు గొన్నికిరణములు ప్రసారముతో నుదకమును బీల్చుచున్నవి.

౧౬౯౨. మాతా పితరమృత ఆబభాజ ధీత్వగే మనసా సంహిజగ్న్యే ।

సాభీభత్సర్గభా రసాని విధానమన్వస్త ఇదుపవా కమీయుః॥ ౪॥

దం॥ తల్లియయిన పృథివి తండ్రియగున ద్యులోకమందున్న యాదిత్యుని; కర్మ చేత వర్షోదకముకొఱకు, పొందెను. అంతకుముందు (తండ్రియగు సూర్యుడు) మనసుతో (నామెయందుఁ బ్రేమగల్గి) కవుంగలించెను. తరువాత ఆతల్లి (భూమి) గర్భవతికాఁగోరి గర్భోత్పత్తి నిమిత్తమయిన రసమును ధరించెను. అన్నముగలవారే దగ్గఱమాటలాడుదురు. (అనఁగా నన్నముకలిగినపుడే మంత్రములతో స్తుతించు రని తా॥)

౧౬౪౩. యుక్తామాతా నీధ్విరిదక్షిణాయా అత్తిష్ఠద్ధభోః పృజ నీష్వస్తః ।

అమీ మేష్వతో అనుగామ పశ్యద్విశ్వ రూప్యం త్రిషు యోజనేషు॥ ౯॥

దం॥ భూతములనిర్మించు తల్లియగు ద్యులోకము, కోర్కెల నీ సమర్థురాలయిన పృథివియొక్క నిర్వహణమందు సమర్థురాలయ్యెను (వర్షముతో భూమి నుద్ధరించెనని తా॥) ఎట్లంటే గర్భమయిన మేఘముల లోపలనుండెను. వత్సయగు వర్షోదకము మూడింటి కూర్పులలో (కిరణ - మేఘము - వాయువు) ధ్వనించును. (వర్షాస్తమున) జనులు భూమి నానాహుపములుగలదానిగాఁ జూతురు. (సస్యములవల్ల నానా రూపత్వము)

౧౬౪౪. త్రిసో మాతృశ్రీ న్నిత్యన్భిభదేః ఊర్ధ్వస్తస్థా నేమవగ్లా పయన్తి ।

మన్తయన్తే దివో అముష్య పృష్ఠే విశ్వవిదా వాచమ విశ్వమిన్వాం॥ ౧౦॥

దం॥ ప్రధాన (పుత్రుడయిన ఆదిత్యుడు) ముగ్గురు తల్లులను ముగ్గురు తండ్రులను భరించుచు నున్నతడు యుండెను. ఈతనిని యెవ్వరును బరాభవింపలేరీ. ద్యులోకము మీదనుండినవారు ఈతనియొక్క ఆ సర్వవ్యాపియయి సమస్తము నెఱింగిన వాక్కును (గర్జితము) ఒకరితోనొకరు రహస్యముగాఁ జెప్పుకొందురు.

౧౬౪౫. ద్వాదశారంసహి తజ్జరాయ వర్షర్తి చక్రం పరిద్యామృతస్య ।

ఆపుత్రా అగ్నే మిథునాసో అత్రస్తవ శతాని వింశతిశ్చ తస్య॥ ౧౧॥

౧౬౩. సాకంజానాం సత్తమాహురేకజంపలివ్యమా ఋషయోదేవజాత్రి ।

తేహమిమాన్వి వహితాన్ధామశః సాతేరేజనే వికృతానియాపశః ॥ ౧౫॥

దం॥ ఆదిత్యునిలోనుండి కలిసి పుట్టినవాటిలో నేడవది యగు నొకటి (అనగ సధిక యొన మొక ఋతువు కింద లెక్క.) యని పెద్దలందురు. అందాతః ఋతువుల గమన శీలములయి సూర్య దేవునివలన బుట్టినవని యందును. (సూర్యసంక్రమణమధి మా సములలోనుండవలసియు అదియే దేవజాతుగను.) ఆఋతువుల మాపములు (లోక) ప్రేయముల్లు. వివిధ మాపములతో నాయావోల్ల నుంచు బడినవి. లోకస్థితా మ్నాటిమాటికిని చరించుచున్నవి. (జగద్య్యవహరంలయు, ఋతువులు బ్రహ్మవిద్యలైనవి.)

౧౬౦. స్త్రియస్సతీసా ఉమే పుంసా అహుఃవశ్య దక్షణ్యాన్నవిచేదనః ।

కవీర్యఃపుత్రపుత్రామచికేత యసావిజానాత్పు పితృష్పితానత్ ॥ ౧౬॥

దం॥ స్త్రీకిరణములను పతివ్రతలగు స్త్రీలుగను, వాటినే పురుషులుగను జెప్పుదురు. (ఉదకరూపగర్భము ధరించుట స్త్రీధర్మము. ఉదకరూపవీర్యభారణ పురుషధర్మమును) కన్నులు కలవాడు ఈవిషయము దెలియును. అందుడు దీనిదెలియజాలడు. వేదాద్యయిన పుత్రుడవడో చాడే (ఆదిత్యుడు తండ్రి, పరోక్ష మొకొడుక్కు) దీనిం దెలియును. ఏవడో చాటిని దెలియునో వాడు తండ్రికి దండ్రీక్షణయుండును. (కిరణముల్లు జగత్తునకుండ్రులు. వాటికిదండ్రీ యాదిత్యుడనితా)

౧౬౧. అవ్యవరేణవర్ష ఏనావరేణ వద్ధావత్పు బ్రతీగౌర్వస్తాత్ ।

సాకద్రీచీకం స్విదరంపరాగౌస్త్వస్వితూతే నహి యూఢేల నః ॥ ౧౭॥

దం॥ (సూర్యకిరణ సమూహమును) గోవుముందు కాళ్ళతో నభ్యవ్రదేశమును వేసుకొళ్ళతో సూర్యవదేశమును (అవరించుచు) వత్సను (అగ్నిని) భరించుచు మీడికెగిరెను. (అగ్నిలో హోమమయిన పదార్థము గోరూపమును మీడికెత్తునని కూడ గ్రహించుట) అదియెక్కడను గమనించునో ఎవరినిగూర్చి బోవును? సకలము ధ్యాత్వానే మరలిపోయినది. ఎక్కడ బ్రసనించునో? ఆహారములలో బ్రసవించులేదా (లోకములో నావులుమందిలో బ్రసవించును.)

(కీరణ్యవర్షావత్పు ద

౧౭౦౨. అవఃపరేణపితరంయో అస్మానువేద పరిపనావరేణ ।

కవీయమానక ఇహప్రవోచద్దేవం మనఃకుతో ఓధిప్రజాతం । ౧౮॥

దం॥ క్రిందనున్న యీ లోకమునకు దండ్రులుగ నగ్నిని మీఁదనున్న యాదిత్యునితోఁగూడఁ గ్రహమున సంబంధము నెవఁడెఱుగునో, మీఁదనున్న యీలోకపితరులుగ నాదిత్యునకు క్రిందిలోకముననున్న యగ్నితో సంబంధము నెవఁడెఱుగునో అట్టి మేధావంతుడు ఈలోకమునందు నెవఁడుచెప్పగలడు? దేవునింగూర్చి యాలోచించుమనసు ఏ యదృష్టమువల్ల నధికముగాఁ బుట్టునో?

౧౭౦౩ యే అర్వాశ్చస్తా ఉపరాచ అహుర్యేహరాశ్చస్తా ఉఅర్వాచ ఆహుః ।

ఇంద్రశ్చయాచక్రభుః సోమతాని ధురానయుక్తౌ రజసోవహన్తి॥ ౧౯॥

దం॥ (సూర్యసోమ మండలములలోని) యేకరణములు క్రిందనున్నవో అవే మీఁదనున్నవిగాను జెప్పదురు. ఏవి మీఁదుగానున్నవో వాటినే క్రిందుగానున్నట్లు చెప్పదురు. ఓ సోముడా! నీవును ఇంద్రుడును (ద్వాదశాదిత్యులలో నొకనివేరు ఇంద్రుఁడు) సూర్యుఁడును ఏమండల పరిభ్రమణములను జేయుచున్నారో అవి గుఱ్ఱములు కాఁడిని ధరించినట్లు ఏలోకమును వహించుచున్నవి.

౧౭౦౪. ద్వాసుపరాసయుజా సఖాయా సమానం వృక్షం పరిషస్వజాతే ।

తయోరన్యః పీష్పలా స్వావృత్త్యన్తశ్చన్నోఽభిచాకశీతి॥ ౨౦॥

దం॥ రెండుపక్షులు కలిసియుండి యొకేజాతివి యొకేవృక్షమును ఆశ్రయించి యున్నవి. ఆరెంటిలో నొకటి పండి రుచియగుదానిని దినుచున్నది. తినకుండనే రుండవది ప్రకాశించుచున్నది. (ఇచట జీవపరమాత్మలు పక్షులని జీవుఁడు కర్మఫలములనుభవించునని పరమాత్మకుఁ గర్మానుభవము లేదని తాత్పర్యమువ్రాసిరి. సూర్య చంద్రులనవచ్చు నేమో ?)

౧౦౦౫. యత్రానుపజా అమృతస్యభాగమనిమేషం విదధాభిస్వరన్తి ।

ఇన్ విశ్వస్య భువనస్యగోపాః సమాధీరః పాకమత్రానివేత్ ॥ ౨౧ ॥

దం॥ సూర్యమండలమందుండి శోభనగమనముచేయు నేకిరణములు ఉదకభాగము (నాకర్నించి) యెల్లపుడు తెలివితోఁ దీసికొనిపోవుచున్నవి సమస్తభువనమునకుఁ బాలకుఁడును, బ్రభువునగువాఁడు (ఆదిత్యుఁడు) ఆతఁడు ధీమన్యుఁడు అపరిపక్వ బుద్ధిగలనన్న ఆ సూర్యమండలములోనికిఁ దీసికొనిపోవుగాక.

౧౦౦౬. యస్మిన్ప్రౌక్షే మధ్వదః సుపజాని విశం తేసుతే చాధివిశ్వే ।

తస్యేదామూః పిప్పలం స్వాద్యగ్రే తన్నోన్నతః క్షితితరం నవేత్ ॥ ౨౨ ॥

దం॥ (ఆదిత్యుఁడనెడు) నే నృత్యమందు ఉదకమును బీబ్బినట్టి కిరణములు ప్రవో శించుచున్నవి (రాత్రియందనితాత్ప) ప్రకాశముచుబుట్టించుచున్నవి (ఉదయమందని తా) ఈప్రపంచముమీఁదిభాగమున నానృత్యముయొక్క - రుచికలఫలమున్నదనిపూర్వ తత్వజ్ఞేత్తలనుచున్నారు. ఈవిషయము నెవ్వఁడెఱుంగఁగో వాఁడాఫలమునుబొంద లేడు. జగత్ప్రీతినెఱుగనివాఁడు (అనఁగానతనిని ఉపాసించనివాఁడనితా) ఆఫలమున బొందడు. (సూర్యకిరణములలో గొన్నిటికి సువ్ణనామముకలదు)

౧౦౦౭. యద్గాయత్రే ఆధిగాయత్ర నూహితం త్రైమృభా ద్వాత్రైమృభం నిరతక్షత

యద్వా జగజ్జగత్యా హితంపదం యత్తద్విచుస్తే అమృతత్వమానకుః ॥ ౨౩ ॥

దం॥ భూమిమీఁదనన్ని మొదట సృజింపఁబడెనన్న విషయము ; (గాయత్రి=భూమి గాయత్రం=అగ్ని)వర్ష మేఘవిద్యుత్తులవల్ల (=త్రైమృభ) వాయువును దేవతలుసంపాదించిరన్న విషయము ; (క్షిప్తి - అక్షి - తిర్వ్యమనములు త్రైమృభము) నుజ్జీయు ద్భూ లోకచందుసూర్యుని నిర్మిరన్న విషయమును ; (జగత్ - క్ష్యలోకము - జగతి - సూర్యు ఁడు॥ ఈమూఁటిని యెవరెఱుంగుదురో వారు మరణములేని నానమును బొందుదురు (జగతి గాయత్రి - త్రిష్టప్ అని ఛందస్సులకేర నూడ గలవు,

౧౭౦౮. గాయత్రేణ ప్రతిమితే అక్రమర్కేణ సామత్యైష్ట్యభే నవాకం ।

వాకేనవాకం ద్విపగా చతుష్పదాక్షిరేణ మితే సప్తవాణీః ॥ ౨౮॥

దం॥ మంత్రమును గాయత్రీఛందమాతోః గొలుచుచున్నాఁడు. మంత్రముతోసామమునుగొలుచుచున్నాఁడు త్రైష్ట్యభముతో వాక్యమునుగొలుచుచున్నాఁడు. ద్విపదచతుష్పదములగువాకము (=వాక్యములే) లతోననువాకమును గొలుచుచున్నాఁడు. ఇట్లేక్షవిధములయిన ఛందములునక్షరములతోనే నిర్మింపఁబడును (అక్షరమేయన్నిటికిని మూలమనియక్షరస్వతి॥ ౩ అక్షరముల పాదము గాయత్రీ॥ ౧౧ అక్షరాలదిత్రైష్ట్యభము॥ ౧౨ అక్షరాలదిజగతి॥ ఇత్యాది॥)

౧౭౦౯. జగతాస్థిం దివ్యస్త భాయద్రథస్తరే సూర్యం పర్యవశ్యత్ ।

గాయత్రస్య సమిధస్త్రిస్ర ఆవలస్తతో మహ్ని ప్రరిచేమహితావ్ ॥ ౨౯॥

దం॥ ఆజగతీఛందస్సుతో [[బహ్మ]] ఆదిత్యునిద్యులోకమందు (సృష్టికాలమున) నిల్పెను. రథస్తరసామమందు సూర్యుఁడు నిల్చునట్లుచూచెను. గాయత్రీసామమందు మూఁడు సమిధలు పుట్టెననిచెప్పదురు. (సమిధలు=ఋక్-లు॥) అందువల్లబలముచే మహత్తుచే (నితరసామములను) నిర్మించెను.

౧౭౧౦. ఉపహ్వయే నుడుఘాంధేను మేతాం సుహస్తా గోధుగుత దోహ నేనాం ।

త్రేష్ఠంసవం సవితాసా విషన్నో భేద్ధోఘర్ష స్తదుషు ప్రవోచః ॥ ౩౦॥

దం॥ ఈవచ్చుచున్న పాడిగలఆవును నేను (సహోత) పిలుచుచున్నాను. మంచినేర్పుగల్గిపిదుకువాఁడు (అధ్వగ్యుఁడు) దీనినిబాలుపిదుకును. సవితృదేవత మాయొక్కత్రేష్ఠమయిన యజ్ఞముననుమతించుగాక. ఉడుకుచున్న ఘర్షమునిమిశ్రము పాలుపిదుకఁదలఁచిపిలచితిని. (ఉడుకుచున్న సోమములోఁ బాలుపోయుటకు ఘర్షమందురు. రెండవయరముక్షీరము = వర్షోదకము- ధేనువు = మేఘము॥ ఘర్షము = గ్రీష్మము॥ ఆదిత్యుఁడు పిదుకువాఁడు సవితృదేవుడువర్షముననుమతించుననికూడ వ్యాఖ్యానించిరి.)

౧౭౧౧. హింకృణ్వతీ వసుపత్నీ వసూనాం వత్స మిచ్ఛన్తీ మనసాభ్యాగాత్ ।

దుహామశ్వి భ్యాంపయో అఘ్నేయంసా వర్ధతాంమహతే సౌభగాయ ॥ ౩౧॥

దం॥ వసువులకు వసుపత్నియగుచు (వసు = ధన, పత్ని = పాలక) ఆ పిలువఁ బడిన యావు మనసున దూశమగోరుచు హం అని అటచుచువచ్చెను. ఆ గోవుపాలు అశ్వినీదేవతలకొఱకుఁ బిఱికిఱిచి. ఈ గోవు గొప్పసాభాగ్యము కొఱకు నృసింఁగు గాక. (ఇచటఁగూడ మేఘము పక్షమున నన్వయముకలదు. వర్షము, వత్స. అశ్వినులు ద్యౌవాప్యధువులు, హంకారము, గర్జన ఇత్యాది)

౧౭౧౨. గౌరమీమే దనువస్సం మిష వం మూర్ధానం హిజ్ఞః కృణో న్నాతవాడే ।

సృక్వాణం ఘర్మ మభివావశానా మిమాతి మాయుంపయతే పయోభిః॥ ౨౦॥

దం! కన్ములుమూసికొన్న దూడనమీపమునకు గోవుచేరి ధ్వనించెను. దూడతలను నాల్కతో నాకుటకు హమ్మనిధ్వనించెను. దూడదవుడలనుండి కారుచున్న పాలనురుగును (ఘర్మ) గోరుచున్నదై ధ్వనించెను. పాలతో (దూడను) దృప్తిపఱచెను. (వర్షము లేనందున కన్ములు మూసికొని దుఃఖించు లోకము వత్స. దానితల భూమి. పయస్సంటే ఉదకమా. అని మేఘపక్షము వ్యాఖ్యానించినారు.)

౧౭౧౩. అయంసశ్శిక్నే యేనగౌరభీ వృతామిమాతి మాయుం ధ్వసనావిధిశ్రితా ।

సాచి త్రిభిని హిచకార మర్హ్యం విద్యుద్భవస్తీ ప్రతిప్రవి మాహతః॥ ౨౧॥

దం॥ ఈదూడ బయటికి వినఁబడనియొక విధమయిన ధ్వనిని జేయుచున్నది. ఆ దూడ తల్లిచుట్టును దిరిగెను. ఆ యావు ఆవుల సాలలో నఱచెను. ఆ యావు తెలివించేత మానవునిం దనకంటె దక్కువవానింగా జేయుచున్నది. (మనుష్యులు పిల్లలమీఁదఁ జూపుప్రేమకంటె నావుకు దూడమీఁదఁ బ్రేమ అధికమని తా.) బహుక్షీరములతోఁ బ్రకాశించుచు దనరూపమును గోవు ప్రకాశింపజేసెను. (ఇచటఁగూడ దూడ మేఘము. గోవు అనఁగా మాధ్యమివాక్కు. అంటే ఒకవిధ మయిన ధ్వని బయటికి వినఁబడకుండ నాకాశమున నుండును. ఇత్యాదిగా గీర్తుక కారులు. ఈ ఋక్కును పలువిధములుగా వ్యాఖ్యానించిరి.)

౧౭ ౪. అనచ్చయేతు రగాతు జీవమేషద్భ్రవం మధ్యతప్తస్త్వానాం ।

జీవోమృతస్య చరతిన్వధాభిరమర్త్యో మర్త్యేనా నయోనిః॥

దం॥ జీవుడు బ్రతికి యున్నపుడు కనులును వ్యాపారము చేయును నుండును. (చని పోయినతరువాత) నిశ్చలమై గృహములలో (సాణువులలె) నుండును. చచ్చినవాని జీవుడు మరణధర్మ లేనివాడయ్యు మరణధర్మముకల శరీరముతో సమానోత్పత్తిగల వాడయ్యెను. ఆ జీవుడు స్వఫలచేత (అనగా శ్రాద్ధములని తా) జరిగెను.

౧౭౧౫. అపశ్యంగోపా మనివష్యమాన మాచపరాచ పథిభిశ్చరన్తం॥

ససక్రీచీ సవిషూచీర్వసాన ఆవరీర్య భువనేష్యన్తః॥ ౩౧॥

దం॥ (లోకమును) పాలించువాడును ఎపుడును దుఃఖమెఱుంగనివాడును వివిధ మార్గములద్వారా పరాజ్ఞులుండై తిరుగుచున్న యాదిత్యునిం జూచుచున్నాను. ఆ యాదిత్యుడు తనతోఁగూడ నష్టగాఁ దిరుగుచున్న కాన్తులను భరించుచున్న వాడై భువనముల మధ్యను మరల మరలఁ దిరుగుచున్నాడు. (ఉదయూస్తమయములఁ గలిగించునని తా.)

౧౭౧౬. యక్షచకార సపోఅన్య వేదయక్షా దదర్శ హిగుగిన్నతస్యాత్ ।

సమాతుర్యో నాపరివీతో అస్తర్భహు ప్రజానిబ్రుతి మావివేశ॥ ౩౨॥

దం॥ ఎఁడీగర్భమును గలిగించెనో వాడుదాని నిజము నెఱుంగడు. ఎవఁడు తల్లి (గర్భము) చూచెనో వాడతల్లి తుండై యే యున్నాఁడుగదా! తల్లిగర్భాశయమందుఁ జుట్టకొని లోపలతిరుగుచు బహుజన్మము లెత్తును దుఃఖమును బొందెను. (ఇది విద్యారణ్యభాష్యము. యాస్కుడు నిరుక్తమున, అంతరిక్షముతల్లి, వర్షవాయువు తండ్రి, లేక మేఘుఁడు. వర్షము కొమారుడు, నిఋతి, భూమి. ఇత్యాదిగా వ్రాసి నాడు.)

౧౭౧౭. ద్యాగ్నేపితా జనితానాభిరత్ర బన్ధుర్యేమాతా పృథివీ మహీయం ।

ఉత్తానయో శ్చమ్ర్యాత ర్యోనిరస్తరతా పితామహీతు ర్గర్భమాథాత్ ॥ ౩౩॥

దం॥ (ఇదిదీప్తితమునిఁలును) నాయొక్క పాలకుఁడును బుట్టించువాఁడును ద్యులో కమయియున్నది. భూరసమిచటనున్నది. కనుకనే అది (ద్యులోకము) బనువయి యున్నది. ఈ గొప్పదగుభూమి నాతల్లి. (ఇచట ద్యులోకమనగా నాదిత్యుండై భూరస

మువర్షనుయ్యె దానివల్ల సస్యము, దానివల్ల సన్నము. అందువల్లఁ రేతయు, దాని వల్లఁ బుష్కరాడని తాత్పర్యం.) ఉత్తాసములైయున్న సర్విజనువులకు భోగసాధనము |
తైవ పృథివీమృగోకముల నుత్సాహ సర్వభూతనిర్దామముచేయు సంతరిక్షముకలను. ఈ యంతరిక్షమందు పిత (ఆదిత్యుడు) దుహితకు (= కూతురని యర్థముకలను కాని భూమికిచట తా.) గర్భము కలిగించెను. దుహితశబ్దమునకు నింకొకయర్థము ఫలములను బూరించునదనియుఁగలను)

౧౭౧౮. పృచ్ఛామిత్వా పరమస్తం పృథివ్యాః పృచ్ఛామియత్ర భువనస్య నాభిః ।

పృచ్ఛామిత్వా వృష్ణో అశ్వస్య రేతః పృచ్ఛామివాచః పరమం వ్యోమం ॥ ౩ ॥

దం॥ (ఓ యజమానుడా!) భూమియొక్క చిట్టచివర యెక్కడనని నిన్నడుగుచున్నాను సమస్తభూతజాతమునకు ఆధారమెక్కడనున్నదని యడుగుచున్నాను వర్షముచు గురించు నాదిత్యుని (అశ్వ = ఆదిత్యుడు గమనించువాడని తా.) రేతయ్ను ఏది? అని అడుగుచున్నాను. అన్నివాక్కులకు నాధారమయిన ఆకాశమెచటనున్నదని అడుగుచున్నాను. (వాక్కు = ధ్వని ఇవి నాల్గుప్రశ్నలు.)

౧౭౧౯. అయంవేదిః సరోతస్తః పృథివ్యాఅయం యజ్ఞో భువనస్య నాభిః ।

అయంసోమో వృష్ణో అశ్వస్య రేతో బ్రహ్మాయం వాచః పరమం వ్యోమం ॥ ౩ ॥

దం॥ (మీఁదిప్రశ్నములకు యజమానుని యుత్తరము) ఈవేదిభూమికి చిట్టచివర ఈ యజ్ఞము సర్వభూతజాతమునకును ఆధారము. ఈ సోమము వర్షించు నాదిత్యుని వీర్యము ఈ బ్రహ్మ (ఋత్విజునిపేరు) అన్నివాక్కులకును గొప్ప ఆధారమయినది యాకాశము. (యజ్ఞము సర్వోత్తమమని స్తుతించు ఋక్కు.)

౧౭౨౦. సప్తార్ధగభాః భువనస్య రేతో విష్ణోస్తేవన్తి ప్రదిశావిశర్కణి ।

తేధీతి భిర్గ ససాతే విపశ్చితః పరిభువః పరిభవన్తి విశ్వతః ॥

దం॥ గర్భకోశమున సగభాగమందు శిశువులుతిరుగునట్లు అంతరిక్షమున బ్రసరించు నట్టి వ్యాపనశీలుడయిన యాదిత్యుని వ్యాపారములో నొకభాగమై లోకధారకమైన యేడుకిరణములు ఒకభాగమునకలవు. ఆకిరణములు నమప్రజ్ఞలచేతను మనసుచేతను వ్యాపించుచున్నవి. సర్విప్రపంచమును వ్యాపించుచున్నవి. అవియే సర్వవ్యాపులు జ్ఞానసంతములు.

౧౭౨౧. నవిజానామి యదివేద మస్మినిత్యస్సన్న ద్ధోమనసాచరామి ।

యదామాగ స్పృఘమజా ఋతస్యా దిద్వావో అశ్నువే భాగమన్యాః॥ ౩॥

దం॥ ఈవిశ్వమంతయు నేనయియున్నానని నేనెఱుగను. ఏమంటే నేనులోపలనణ గియుంటిని (తెలివిలేకయుంటిననితా) మనసుతో గట్టిగా బద్ధింపఁ బడినంచరించుచు న్నాను. బ్రహ్మయొక్క మొదటఁబుట్టిన యనుభావము నన్నెపుడుచెందునో ఆవెంట నే యీవేదవాక్కుయొక్క పొందఁదగిన భాగమును అనుభవించును.

౧౭౨౨. అపాక్ష ప్రాజేతి స్వధయా గృభీతో మర్త్యో మర్త్యేనా సయోనిః ।

తాశశ్వంతా విషూచీ నావియంతాన్యోన్యం చిక్యునాని చిక్యురన్యం॥ ౩౫॥

దం॥ మరణధర్మములేని ఆత్మమరణధర్మముకల శరీరముతోఁగూడుకొని (రెండును) సమానముగాఁబుట్టి ఊర్ధ్వాధోలోకములకుఁ బోవును. ఆరెండును ఈలోకమందు సర్వత్రవ్యాపించుచు నితరలోకమందును దిరుగుచున్నవి. నరులొకదానిని జూచుచు న్నారు. (అనఁగా శరీరము) రెండవదానిని (ఆత్మను) చూడలేదు.

౧౭౨౩. ఋవోఅక్షరే షరమే వ్యోమ స్యస్మిన్దేవా అధివిశ్వే నిషేదుః ।

యస్తంసవేద కిమృచా కరిష్యతి యత్త ద్విదుస్త ఇమే సమానతే॥ ౩౬॥

దం॥ వేదములచేఁ బూజింపఁదగిన యాదిత్యుఁడు నాశరహితమైన అన్నిటికిమీద నున్న ఆకాశమందుగలఁడు ఏయాదిత్యునందు సమస్తకిరణములు ఆశ్రయించుకొని యున్నవి. ఈవిషయము నెఱుంగనివానికి నెన్ని వేదములు తెలిసిన నేమిప్రయోజనము? ఎవరయితే దానిం దెలియుదురో వారే సర్వసుఖముల నొందుదురు.

౧౭౨౮. సూ॒యవ॑సా ద్భగ॑వః॒ హి॒భూ॒యా అ॒థో॑వ॒ యం॑భగవ॒స్తః॒ స్వా॒మః ।

అ॒ది॒తృణా॑మ॒ఘ్నే॒ విశ్వ॑దానీం పి॒బశు॑ష్ ముద॒క మా॒చర॑న్తీ॒ ॥ ౪౮॥

దం॥ ఓ గో॒వా ! త॒వ్ర॒హుపొట్టు॑తినుచున్న దానివై ధనవంతురాలవుకమ్ము. (క్షీరమేధ నమనితా) అటుపిమ్మట నీవల్లమేము భాగ్యవంతుల మవుముగాక. ఎల్లపుడునుగడ్డినిమేయుము. అటునిటుసంచరించుచు శుద్ధమయిన యుదకమును దాివుము.

౧౭౨౯. గౌ॒రిర్ని॑మాయ స॒లిలా॑ని తక్ష॒త్యే క॑వదీ ద్వి॒వదీ॑ సాచతు॒ష్పదీ॑ ।

అ॒ష్టాప॑దీ నవ॑పదీ బ॒భూ॒వృషీ॑ సహ॒స్రాక్ష॑రా పరి॒మేవో॑మన్॒ ॥ ౪౯॥

దం॥ వర్షో॑దకములను సమకూర్చుచున్నదై (వాయురూపమగు) నొకపాదముగల్గి (మేఘుర్తరిక్షములను) రెండుపాదములుగలదై (నాల్గుదిక్కులను) నాల్గుపదములుగల్గి (విదిక్కులను) నెనిమిదిపాదములుగల్గి, ఊర్వదిక్కును తొమ్మిదవ పాదముగల్గి యంతములేనియాకాశమందు అపరిమిత వ్యాప్తికలదిగాఁ దలచుచున్నదై యొకవిధమయినధ్వని (అనగా మాధ్యమికవాక్కు) ధ్వనించుచున్నది. (ఈయంతరిక్షవాక్కును గోవుగావణిఁంచె)

౧౭౩౦. తస్యా॑ సు॒ముద్రా॑అధి॒ విక్ష॑ర॒న్తి తే॑నజీ॒వన్తి॑ ప్ర॒విశ॑శ్చ॒తః॒ ॥

తతః॑క్ష రత్యక్ష॒రం తద్వి॑శ్వ ముప॑ జీ॒వతి॑ ॥ ౫౦॥

దం॥ (పూర్వోక్తమయిన) ఆగోవునుండి మేఘములధికముగా వర్షించుచున్నది. ఆయుదకముచేత దిక్కులునాల్గు విదిక్కులు (నాల్గు) వీటియందున్న భూతములుఁ వించును. పిమ్మటనుదకము సస్యాదికమును బుట్టించును. ఆ సస్యము ప్రశంచమునంతటిని జీవింపఁ జేయును.

౧౭౩౧. శక॑వ॒యం ధూ॑మ మా॒రాద॑పశ్యం వి॒ష్ణూన॑తా ప॒రప॑నావ॒రేణ॑ ।

ఉ॒త్తా॒ణం పృ॑శ్నీ మపచ॒స్త వీ॒రాస్తా॑ని ధ॒ర్మాణి॑ ప్ర॒థమా॑న్యాసన్॒ ॥ ౫౧॥

దం॥ ఎండిన ఆవుపేడకాలిన పొగను దగ్గఱనేచూచితిని. వ్యాపించుచున్న యీ నీకృష్టమయిన పొగవల్ల దానికారణమైన యగ్నికనబడెను. ఫలమును వర్షించుతెల్ల నీసోమలతను వీరులు (ఋత్విజులు) అభిషవించిరి. ఆపనులు ప్రసన్నములైనవి.

౧౭౨౮. త్రయః కేశిన ఋతుథా విచక్షతే సంవత్సరేవ పతపక ఏషాం ।

విశ్వమేకో అభిచప్తే శచీభిధ్రాః జరే కస్యనస్యశేన రూపం॥ ౪౪॥

దం॥ కీరణములుగల ముగ్గురు (అగ్ని- వాయు- ఆదిత్యుడు) ఋతువులనుసరించి వివిధలక్షణములగల భూమినిజూతురు. వారిలొనొకడు సంవత్సరముదాటగానే (ఓషధులుమొదలగువాటిని) ఛేదించును. (అగ్నియేతా) పక్షికడు (ఆదిత్యుడు) తనకర్మచేతఁ బ్రపంచమునంతటిని జూచును. మూడవవాని గమనము తెలియుచుగాని రూపమెవరికినిగానరాదు. (వాయువునకనితా)

౧౭౨౯. చత్వారి వాక్పరిమితాపదాని తాని విశ్వాహ్లాణా యేమనీషిణః ।

గుహాత్రీణి సిహితానేజ్యయన్తి తురీయం వాచోమనుష్యా నదన్తి॥ ౪౫॥

దం॥ నాలుగువిధముల వాక్కులు (అనఁగా ధ్వనులు) గలవు. మేధావులయిన బ్రాహ్మణులు వాటి నెఱుంగుదురు. అందులో మూడు గుహలోనున్నవి. బయటికిం గనబడవు నాల్గవ వాక్కును మనుష్యులు నెఱుంగుదురు. (దీనికి బలువును పలు విధముల వ్యాఖ్యాము చేసిరి. యాస్కుని వ్యాఖ్యానము ననుసరించిన వివరమిట్లు, శృష్టికాలమున నొకధ్వని పుట్టినది అది నాల్గవిధములయ్యెను. అగ్నిలో నొకటి వాయువులో నొకటి ఆదిత్యునిలో నొకటి నరులుచ్చరించువది నాగ్ధవి అగ్ని పృథివి లోను వాయుసంతరితమందు ఆదిత్యుడు ద్వ్యలోకమందు ఆయాగోళములలో నాధ్వనులున్నవని తా. (వాయువులో ధ్వనికి మధ్యమ వాక్కునిపేరు. అదే వర్షాధారమట అంతరిక్షవాయువన్నను ఇదే)

౧౭౩౦. ఇంద్రం మిత్రం వరుణ మగ్నిమాహురథోద్భవ్యః ససుహో గరుత్మాన్ ।

ఏకం సద్విప్రబహుధా వదన్యగ్నింయమం మాతరిశ్వాన మాహుః॥ ౪౬॥

దం॥ ఇతనినే (ఆదిత్యుని) ఇంద్రునిగాను, వరుణునిగాను. మిత్రునిగాను, అగ్నినిగాను, జెప్పారు. మఱియు ద్యులోకమందున్న సువణుఁడు (=గర్భోత్పడు) నితఁడే. మేధావాతు లొక్క-వస్తువునే (ఆయాపనులంబట్టి) అనేకవిధములుగా జెప్పు దురు. అగ్ని యముఁడు గలి యని యాదురు. (మిత్రుఁడు పగటికిఁగిమాన దేవత వరుణుడు రాత్ర్యభిమానదేవత, ఇంద్రుడు ఐశ్వర్యఁతుఁడు, అగ్ని విద్యుత్తు, యముఁడు నిర్మామకుఁడు, మాతరిశ్వ = అంశరిక్షసంచారి వాయువు.)

౧౭౩౧. కృష్ణం నియానం హరయ స్సుపణా అపోవసానా దినముత్పతన్తి ।

తపోవృత్తన్తననా దృశస్యాదిష్టతేన పృథివీవృద్ధతే॥ ౪౭॥

దం॥ ఉదకములను హరించునట్టి చక్కని ప్రసారముగల్గి, మార్యశిరణములు (సుపణ=) ఉదకములను నల్లఁ మేఘమందుఁ బూరించుచున్నవై ద్యులోకమును గూర్చి పోవుచున్నవి. ఉదకములకుఁ జోటయిన యాదిత్యమండలమునుండి ఆ కిరణములు క్రిందికిఁ బుచ్చుచున్నవి ఆ వచ్చినవెంటనే ఉదకముతో భూమి విశేషముగాఁ దడియుచున్నది.

౧౭౩౨. ద్వాదశ ప్రథయశ్చక్రమేకః త్రివిఖ్యానిక ఉతచ్ఛిశేత ।

తస్మిన్నాకం త్రిశతానశ్చజ్జ్వో ర్వితాః పృథ్వీర్నచలా చలాసః॥ ౪౮॥

దం॥ పండ్రెండుపరిధులు (పరిధి=మట్టున్నఅంచు) నభినాశ్రయించిన బల్లలుమూడ. ఒకటే చక్రము దీని నెవరెఱుఁగుదురు? ఆచక్రమందు మూడుపందలఱవై కొయ్యలు మాటిమాటికిఁ దిరుగునవికలవు. (ఇది ఆదిత్యరూపశాలచక్రమైన ౧౨ నెలలు. ౩౬౦ దినములు ౩ కాలములు, గ్రీష్మవర్ష హేమంత అని తా.)

౧౭౩౩. యస్తేస్తన శ్శశయోయో మయోభూర్యేన విశ్వా పుష్యసివార్యాణి ।

యోరశ్న ధావసువిద్య సువత్ర సురస్వతి తమిహధాతవే కః॥ ౪౯॥

దం॥ ఓ సరస్వతీ! నీ స్తనము (అనగా శిశుపోషణస్థానము) నీ దేహానుమంః సుఖమును (బిడ్డలకు) గలిగించుచున్నది. ఏ స్తనముచేత సముస్తకనములను గలిగించు.

చున్నావో ఏ సత్తము రత్నములనుధరించుచున్నదో మంచిదానము చేయునది అగునో ఆ (సూక్ష్మరూపమైన) సత్తము మేమికర్మయందు దాపుటకునిమ్ము. సూక్ష్మచునఁగాఁ గొన్ని ఋక్కుల మొత్తము.

౧౭౩౪. యజ్ఞేన^౧ ఋజ్ఞ^౨ మయజ^౩ సదేవా^౪ సానిధ^౫ ర్గాణి^౬ ప్రథమా^౭ న్యాసన్^౮ ।

తేహనా^౧ కం^౨ మహిమా^౩ న^౪ సుచ^౫ స్తయ^౬ త్రపూ^౭ ర్వే^౮ సా^౯ ధ్యా^{౧౦} సు^{౧౧} ని^{౧౨} దేవా^{౧౩} ॥ ౧౦ ॥

దం॥ యజమానులు అగ్నితో నగ్నిని సమకూర్చిరి. (అనగా మధించిన యగ్నితో నాహవనీయాగ్నిని గలుపుదురు) ఆ యగ్ని సాధనకర్మలు ప్రశస్తమయినవి. ఆ యజమానులు మహిమకలవారై స్వర్గమును బొందిరి. పూర్వులయిన సాధ్యులెచట నుంకిరో ఆ స్వర్గమును బొందిరని పూర్వాప్రయము.

౧౭౩౫. సమాన^౧ మేత^౨ దుదక^౩ ముచ్చైత్య^౪ వచా^౫ హభిః^౬ ।

భూమిం^౧ పజ^౨ న్యాజిన్వ^౩ ని^౪ దివం^౫ జిన్వ^౬ న్త్యగ్నయః^౭ ॥ ౧౧ ॥

దం॥ ఈ కనంబడుచున్న నీరు ఏకరూపమే. కొన్నిదినములలో మీఁదికిఁ బోవును, క్రిందికివచ్చును, మేఘములు భూమినిబోషించును. అగ్నులు ద్యులోకమును బోషించును. (యజ్ఞములందు దేవతలను దృప్తులఁ జేయునని తా.)

౧౭౩౬. దివ్యం^౧ సుపణ^౨ కం^౩ వాయసం^౪ బృహ^౫ స్త^౬ మపాంగ^౭ ర్భంద^౮ ర్భత^౯ మోష^{౧౦} ధీనాం^{౧౧} ।

అభివతో^౧ వృష్టుభి^౨ స్తర్పయ^౩ స్తం^౪ సరస్వంత^౫ మవసే^౬ జోహవీమి^౭ ॥ ౧౨ ॥

దం॥ ద్యులోకమందున్నది చక్కని గమనముగలది ఎల్లపుడు నడచే స్వభావము కలది గొప్ప వర్షోదకమును గర్భమందు ధరించినది, ఓషధులను బయలుపఱచునది పూరించునది వర్షములచే దృష్టిగలిగించునది ఉపకములు కలదియగు (దేవతలను అనఁగా నాదిత్యుని) వ.మ్ము రక్షించుటకు మాటిమాటికిం బిలుచుచున్నాను.

ఇట్లు ప్రథమ మండలమున యిరువదిరెండవ యనువాకము.

అ ను వా క ము. ౧౩.

నూ క్త ము. ౧౩౫.

త్రిష్టుష్పంద - ఇంద్రమరుత్తులు దేవతలు ఏదెవని వాక్యములు తే వాడేముని

౧౭౩౨. కయాశుభాన వయసః సనీలాగ సమాన్యామరుత స్సౌమిమిక్షుః ।

కయామతీ కుతపతా సపతేర్చుతి శుమ్మగి నృషణో వసూయా ॥ ౧॥

దం॥ (ఇంద్రమనివాక్యములు) సమాన యనుకలవారును సమాననివాసములు కల వారును అగు మరుత్తులు ఎరికిం దెలియని శోభతోనంపజికి నొకే చూపముతోఁ గనబడువారై (లోము నుదకముతో) దడుపుచున్నారు. నిశ్చయింపరాని బుద్ధితో లోమునకు బలమును గలిగించున్నారు.

౧౭౩౩. కస్యబ్రహ్మణి జాఙ్ము ర్యువానః కో అధ్యరే మరుత ఆవవర్త ।

శ్యేనా ఇవధ్రజతో అస్మరిక్షే కేనమహా మననా రీరమామ ॥ ౨॥

దం॥ నిత్యయావనులైన మరుత్తులు ఏ మహానుభావుని గొప్ప హవిస్సులను సేవిం చుచున్నారు. ఎవఁడు తనయాగమునందు, అంతరిక్షముం దెగురుచున్న దేగలను దిప్పకొన్నటు (మరుత్తు) త్రిప్పుకొనుచున్నాడు! ఎట్టి గొప్పమనముతో నతనికిఁ బ్రీతిగలిగించి సంతోషపెట్టుదుము? (అని యింద్రవాక్యమే)

౧౭౩౪. కుతస్య మిన్ద్ర మాహిసః సన్నేకో యాసినత్పతే కి నృతా ।

సంపుచ్ఛనే సమరాణః శుభానై ర్వోచే సన్నో హరి వోయతే అన్గే ॥ ౩॥

దం॥ ఓ యింద్రుడా! సత్పురుషులం బాలించువాడా! నీవు పూజనీయుడవు. అయినను ఇతర సహాయమును లక్షింపనివాడవై యిట్లెచటికిఁబోవుచున్నావు? నీవు మాతోఁగలిసి బాగుగ నడుచుచున్నావు. హరియను గుఱ్ఱాలుకలవాడా! నీవు మాయందు నిష్ఠమయిన దానిని శుభవాక్కులతోఁ జెప్పుము.

౧౭౪౦. బ్రహ్మణి మేమతయః శంసుతా సశ్శుష్మైర్యర్తి ప్రభృతోమే అద్రీః ।

ఆశాసతే ప్రతిహర్యన్త్యుక్తే మాహరీవహత స్తానోలచ్చ ॥ ౪॥

దం॥ మరుత్తులారా! అన్నికర్మలు (లేక) హవిస్సులునావి. స్తుతులన్నియు నాకే సుఖకరములు. అభిషేపించిన సోమములన్నియునానే. బలముగల శత్రువులఁ జూపునావజ్రము విసరఁబడి తప్పక తగులును యజమానులౌనటు నన్ను బ్రార్థింతురు. శత్రువులు (స్తుతిచుం)త్ర) అన్నియు నన్ను గోరును ఈ నా గుఱ్ఱములు నేఁబోవు చోటికి మోసికొనిపోవును. (కనుక మీరు నాకు సహాయులైరండు.)

౧౭౮౭. అతోవమున్న మేభిర్మహానాః స్వక్షత్రేన్ద్రస్త్విః సుమృచానాః ।

నుహోభిరేతా ఉపయుష్ణహేన్ద్రస్త్విః స్వధామనుహినో బభూభః॥ ౫॥

దం॥ (మరుత్తులవాక్యము) కనుకనే యింద్ర! మేముకూడ మిగుల దగ్గఱనున్నట్టి మంచిబలముగలట్టి గుఱ్ఱములతోఁగూడిన వారమై మాశరీరములను అలంకరించుచున్నాము. మహాత్తులతోఁగూడినమేము నీవు పోవుచున్న హవిస్సులనుకోరి అనుభవించుము. నీవుకూడ మాసంబంధమయిన ఉదకము ననుభవించుచున్నావుగదా! (మేము కురిపించిన వర్షమువల్లఁ బుట్టిన సవ్యములవల్ల నయిన హవిస్సులే నీవుతినునవని తా.)

౧౭౮౮. క్వోస్యావో మరుతః స్వధాసీద్యన్మా మేకం సమధత్తాహి హత్యే ।

అహంహ్యో గ్రస్తవిషస్తు విష్వాన్విశ్వస్యశత్రో రనమం వధస్యే॥ ౬॥

దం॥ ఓ మరుత్తులారా! ఆయుదకముమీదెట్లగును? ఏయుదకమును నేనసహాయడనైయే మేఘములంజీల్చి సంపాదించితినిగదా! నేనుగదాఉగ్రుఁడను; బలవంతుడను కనుక శత్రువయిన మేఘమును వజ్రసాధనముల చేత లొంగదీసితిని.

౧౭౮౯. భూరిచకర్థయశ్చే భిరస్మే సమాస భిర్వృషభపౌన్యేభిః ।

భూరో హిక్మణ వామాశవిష్టేన్ద్రః క్రత్వా మరుతో యద్యశామ॥ ౭॥

దం॥ (మరుత్తులపల్కులు) ఓ యింద్రా! పరించువాఁడవునీవగుచువు. చాలపనిచేసితివి. (కావచ్చును) మాకున్న పౌరుషములతోనే నీవు చేసితివి. మేముపనులు చేసితిమి. పనిచేసి వర్షమునుగోరుదుము. మేము మరుత్తులము. మనముభయులముగలిసి వర్షముగోరుదుము.

౧౭౪౪. వధీంవృత్రం మరుత ఇంద్రియేణ స్వేనభామేసత విహాబభూవాన్ ।

అహమేతామనవే విశ్వశృంధాః సుగా అపశ్చరవప్రబాహుః॥ ౮॥

దం॥ (ఇంద్రవాక్యము, మరుత్తులారా! పరాక్రమముచేత తగినంతకోపముచేత బలవంతుడనగుచు నేను వృత్రుని (అనగా మేఘమును) జింపితిని ఇష్టముకొఱకు బ్రపంచమును ఆనందింపజేయునట్టి చక్కని గమనముకలట్టి యుదకములను జేసితిని॥ వజ్రముచేసిధరించెతిని. కనుకనితరసహాయ్యముకలలేక యే వర్షముకురిపింతును. (మీ సహాయమేలయనితా)

౧౭౪౫. అనుతమాతే మఘవ న్నకిర్నునత్వావాంలస్తి దేవతా విదానః ।

సజాయమానో నశతేనజాతోయాని కరిష్యా కృణుహిప్రవృద్ధ॥ ౯॥

దం॥ (మరుత్వాక్యము) ఇంద్రా! ఆ! జ్ఞాపకమువచ్చినది! నీవుచేయనిపనియేదో? నీవంటితెలివిగల దేవతమతెవడు? అతిబలుఁడా! నీవుచేసిన పని చేయువాఁడిదివఱకుఁ బుట్టలేదు పుట్టుచుండలేదు. నీవేచేయుచున్నావు. నిజమే.

౧౭౪౬. ఏకస్యచిన్ద్రేవిభ్యో స్త్విజోయానుకథృచ్ఛా న్కృణువైమనీషా ।

అహం హ్యుగ్రో మరుతో విదానోయానిచ్యవమింద్ర ఇదీశఏషామ్॥ ౧౦॥

దం॥ (ఇంద్రవాక్యము) నాయొక్కనికున్నట్లు సర్వోత్తమసశీలము. బలము మతెవరి కుండును? ఏయేపనులు నాలోచన చేయుదునో శీఘ్రముగాఁ జేయఁగలను. నే నతిబలుఁడను తెలివయినవాఁడను. ఏయేధనములిచ్చితినో వాటియన్నిటికిని నేనేయూ శ్వరుఁడను.

౭౭౭. అమన్దన్తా మరుతః స్తోమోఅత్రయస్లేనరః శ్రుత్యం బ్రహ్మచక్ర ।

ఇంద్రాయ పృష్ఠే సుమఖాయ మహ్యం సఖ్యేసఖాయస్తస్వేత సూభిః॥ ౧౧॥

దం॥ (ఇంద్రవాక్యము) ఓ మరుత్తులారా! ఈ విషయమున (అనగా నుదకోత్పత్తి విషయమున నని తా॥) స్తోత్రము నన్నొడలు మరిపించినది. సఖులారా! అంపఱు విరంభగు గొప్పపని చేసితిరి. ఐశ్వర్యవంతుడనై, వర్షముకురిపించు పనికలవాఁడనై, శోభనయజ్ఞములుగలట్టి సఖులనైన నాకొఱకు మీరుచేయు పనులుఅన్నియు నగును గాక. నాశరీరమేమీరు.

౧౭౪౫. ఏవేదేతే ప్రతిమానోచమానా అనేన్యః శ్రవణమో దధానాః ।

సంచక్యమగుత శృంధ్రవర్ణా అచ్ఛాన్తమే చవ గూఢా చమానమ్ ॥ ౧౭॥

దం॥ మరుత్తులారా! యీలాగే మీరు నన్నుసంతోష పెట్టుచు దూరముగానున్న క్షీర్తిని యచ్చముచు ధరించుచు సువర్ణ వస్తులై నన్ను జక్కగాఁ బ్రశంసించుచు నిశ్చయముగాఁ గీర్తులతోఁగూడికొనుచు (నన్ను గీర్తితో) గెప్పివేయుడు.

౧౭౪౬. కోన్వత్ర మరుతో మామహేవః ప్రమాతన సఖిరచ్ఛా సఖాయః ।

మన్యానిచిత్రా అపివాతయన్త ఏషాంభూతన వేదామబుతానాం ॥ ౧౮॥

దం॥ మరుత్తులారా! మిమ్ము నీ లోకముం దేరునుప్పుడు పూజించును? సఖులారా! సఖులయిన (యజమానులను) అభిముఖులుగాఁ జేసికొనఁబొందు॥ చిత్రవర్ణులగా! మీరు కోరఁదగిన ధనములనుగూడఁ బూర్ణముగాఁ గలిగింపుడు నాయీ ధనమును దెలియువారు కండు.

౧౭౪౭. ఆచుద్ధివస్యా ద్దనసే నకా గురస్యా ఇక్రమావ్య స్యమేధా ।

ఓషువర్త మరుతో విప్రమచ్ఛే మాబ్రహ్మణి జరితావో అర్చత్ ॥ ౧౯॥

దం॥ ఓ మరుత్తులారా! పరిచరింపదగిన స్తోత్రముచేతఁ బరిచర్యచేయుటకు నేర్పు గల మాచ్యుడయిన; విద్వాంసునిబుద్ధి మనలనిపు డభిముఖులుగాఁ జేయదాయేమి? కనుక నో మరుత్తులారా! మీరు మేధావంతుడగు యజమానుని అభిముఖునిగా ద్రిప్పుడు ఏమంటే ఈ కర్మలనుగూర్చి స్తుతికర్త మిమ్ముబూజించును.

౧౭౪౮. ఏషవస్తోమో మరుత ఇయం గీర్ణాన్తార్వస్య మాన్యస్య కారోః ।

ఏషాయాసీష్టత న్వేవయాం విద్యామేషం వృజనంజీరదానుం ॥ ౨౦॥

దం॥ మరుత్తులారా! యిప్పుడుచేయుచున్న స్తుతివంటిస్తుతి మీ సంతోషమునకు నగుఁగాక. ఈ స్తుతివాక్కుకూడ మీకొరకు. కనుక స్తుతులతో మనమును గలిగించి మన్నింపదగిస్తే స్తుతికర్తయొక్క యిచ్చతో శరీరము పోషించుటకు రండు. మేము కూడ నన్నమును బలమును జయశీలమయిన దానమును బొందుదుము.

ఇది ద్వితీయాష్టకములోఁ దృతీయాధ్యాయము సమాప్తము.

మంత్రి సంఖ్య	తప్పు	ఒప్పు	మంత్రి సంఖ్య	తప్పు	ఒప్పు
1	యజ్ఞ	యజ్ఞ	1166	అంశేచి	అంశేచి
1	పురోహితమ్	పురోహితమ్	1123	నతస్మి	నతస్మి
15	ధియానరా	ధియానరా	1183	బృహస్పతి	బృహస్పతి
198	పిథరా	పిథరా	1102	మదయేదాం	మదయేదాం
225	సమూమహ్న	సమూమహ్న	1205	రాత్రుః	రాత్రుః
231	దివిస్సు	దివిస్సు	1236	అప్రాద్య	అప్రాద్య
238	వృతిం	వృతిం	1240	స్వాభి	స్వాభి
252	గన్మహి	గన్మహి	1291	రివాసో	రివాసో
253	దద్యతే	దద్యతే	138	ఆస్తోద్యం	ఆస్తోద్యం
250	ర్దహిత	ర్దహిత	1380	యన్మాకం	యన్మాకం
478	అనాసత్యా	అనాసత్యా	1384	పపురం	పపురం
435	ఊర్వో	ఊర్వో	1410	సహిష్ణు	సహిష్ణు
447	నభూను	నభూను	1434	దాసేభి	దాసేభి
448	దేవయవ	దేవయవ	1437	నక్షత్ర	నక్షత్ర
548	తిష్మతి	తిష్మతి	1465	అనోగస్త	అనోగస్త
596	రమ్యా	రమ్యా	1476	అగ్ని	అగ్ని
618	భోయ	భోయ	1477	శ్రీతా	శ్రీతా
614	భాయస్సు	భాయస్సు	1477	ఇయే	ఇయే
617	చన్ద్ర	చన్ద్ర	1490	మహే	మహే
682	జయస్త	జయస్త	1495	విపదే	వేదిపదే
894	సుప్తకి	సుప్తకి	1497	కృష్ణపుత్ర	కృష్ణపుత్ర
896	యదధి	యదధి	1508	అనయస్త	అనయస్త
965	సుందనసః	సుందనసః	1518	దాయసే	ధాయసే
910	పత్వానః	పత్వానః	1548	దశక	దశక
980	న్నభియుధ్య	న్నభియుధ్య	1617	నీరహంసి	నీరహంసి
983	సస్పార	సస్పార	1621	మత్సుమత	మత్సుమత
1004	అన్య	అన్య	1623	రాచన్య	రాచన్య
1012	మారహిమా	మారహిమా	1623	ప్రయదాం	ప్రయద్యాం
1042	అగ్నిం	అగ్నిం	1642	సౌధన్యనా	సౌధన్యనా
				శ్వాదన్య	అశ్వాదన్య
			1643	ప్రదీయే	ప్రదీయే
			1692	ధిత్యనే	ధిత్యనే

పుట పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
8	18	ద్రావుమని ద్రావుడని
8	18	మలక్వరు మలీక్వరు
45	8	నంరిక్ష నంతరిక్ష
77	8	నూవజ్ర ఆవజ్ర
80	6	జంతువులకుచు వులను
81	13	లక్త నెవడు లక్త యెవడు
84	17	జ్రజము వజ్రము
85	4	శిత్రాపుత్రు శ్విత్రాపుత్రు
102	16	సోమమంత్ర సామమంత్ర
106	16	మంచి మంచి
108	10	నగరమున నగరమును
109	11	పడవఱకు పడువఱకు
110	11	సంహరి సంహర
123	4	ఎవని ఎవని
133	20	ఇతరర్షులు ఇతరర్షులు
139	22	ఉక్థస్ ఉక్థస్
147	3	హవిస్సు హవిస్సు
148	14	చిరకాల చిరకాల
152	19	నిన్ను నిన్ను
156	17	ప్రాతఃకాల ప్రాతఃకాల
163	4	స్పృయిచ్చిన స్పృనిచ్చి
164	18	రథముల రథముగల
168	12	నీహుబా నీబాహు
188	21	కాన్య కాన్య
196	16	దానినిసేవింపుము వానినిసేవింపుము
200	9	కలవాడు తెలివికలవాడు
209	2	షష్ఠమాధ్యాయ స్థాధ్యాయ
209	13	మైననధ మైనధ
219	14	తెలికొన తెలిసికొన
228	4	దానితో దానిలోసిరు
224	16	దినములు దినములు
240	6	తపకాన్తి తపకాన్తి

పుట పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
244	4	అజ్ఞా అజ్ఞా
244	17	జ్యోతిస్సు జ్యోతిస్సు
250	6	యంగళాల యంగళాల
251	11	మంచికా మంచికాన్తిగల
255	9	ధనవారత ధనవారత
260	20	వాదికంబె వానికంబె
267	22	మంచితోర మంచిమార
316	23	నరికిరలు నదికిరలు
324	11	అసత్య సత్య
335	3	త్రేల్వ త్రేల్వ
342	9	జేయుము జేయుడు
359	7	సూర్యునిది సూర్యునిది
361	14	గూడి గూడి
370	24	నివాస నివాస
376	17	చున్నాడు చున్నాడు
385	13	దర్శియవాని దర్శియవాని
396	14	కచ్చి కచ్చి
420	8	చున్నచే చున్నచే
423	18	మునకుమేళు మునకుమేళు
423	20	మగో మగో
427	16	ప్రజాల ప్రజాల
431	12-20	వరకర్మ వరకర్మ
436	14	యజమాన యజమాన
443	11	సమస్త సమస్త
450	8	అశ్వగూఢ అశ్వయూఢ
451	15	దేవతలకు దేవతలకు
455	12	చిరి చిరి
460	13	ఈమాటు ఈమాటు
457	9	హవిగ్భక్ష హవిగ్భక్ష
464	19	పండి పండి
464	20	రండవ రండవ

